O epocală descoperire

Av. Mircea STĂNCULESCU

Cunoscutul cercetător german al mărcilor clasice româneşti, Fritz Heimbüchler, menţionează, în impunătoarea sa monografie „Capetele de Bour ale Moldovei – 1852-1862", că, „fără îndoială, cea mai grea problemă a filateliei clasice româneşti o constituie reimpresiunile celor două emisiuni moldovene din 1858" (1).

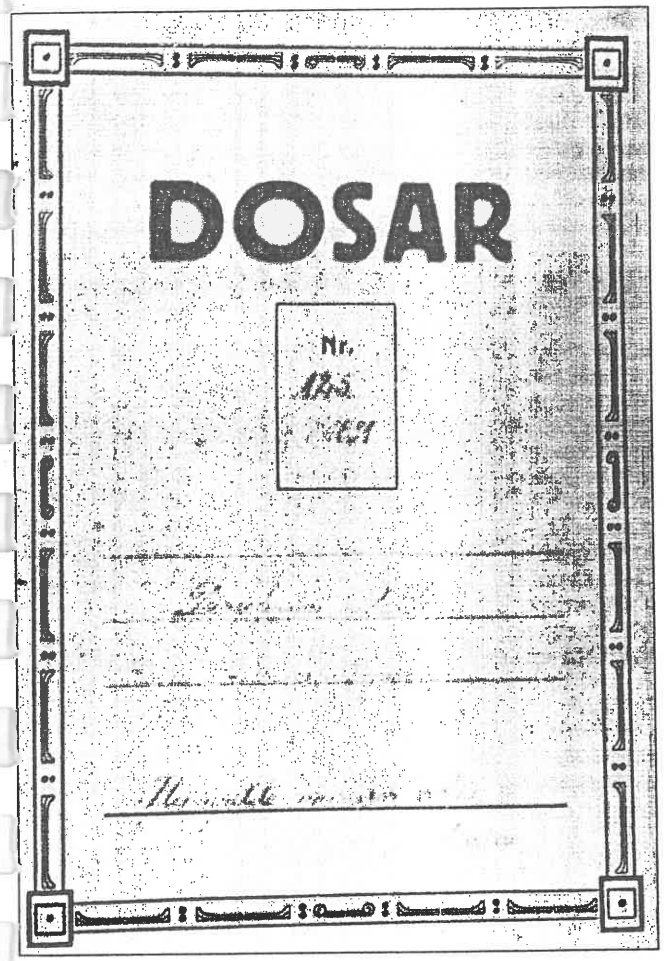

Fig. 1

Monografia menţionează existenţa următoarelor categorii de reimpresiuni ale mărcilor „Cap de Bour":
– reimpresiunile Gorjan, negru pe hârtie albă – 1891;
– reimpresiunile colorate din 1891;
– reimpresiunile din 1958;
– reimpresiunile din jurul anului 1970.

Atras de această „problemă", studiind cele ce s-au scris, având posibilitatea să văd mai multe exemplare şi să am în colecţie câteva reimpresiuni din cele „vechi" şi din cele „noi", am scris despre reimpresiuni, exprimând un punct de vedere deschis oricăror discuţii şi precizări (2).

O şansă deosebită, pe care îmi permit să o calific ca „istorică", îmi creează obligaţia de a reveni asupra reimpresiunilor Gorjan, cu constatări şi precizări bazate pe un document excepţional, apărut în străinătate şi verificat de unii dintre cei mai avizaţi cercetători ai mărcilor clasice româneşti (3).

Documentul este compus dintr-un **dosar** ce are coperta cu următoarele menţiuni: „DOSAR Nr. 125/ 1891 – Direcţiunea Poştilor şi Telegrafului – Ştampilele marcelor vechiu – Gorjan" (fig.1). Primele două cuvinte sunt tipărite, în continuare menţiunile fiind scrise cu cerneală de culoare

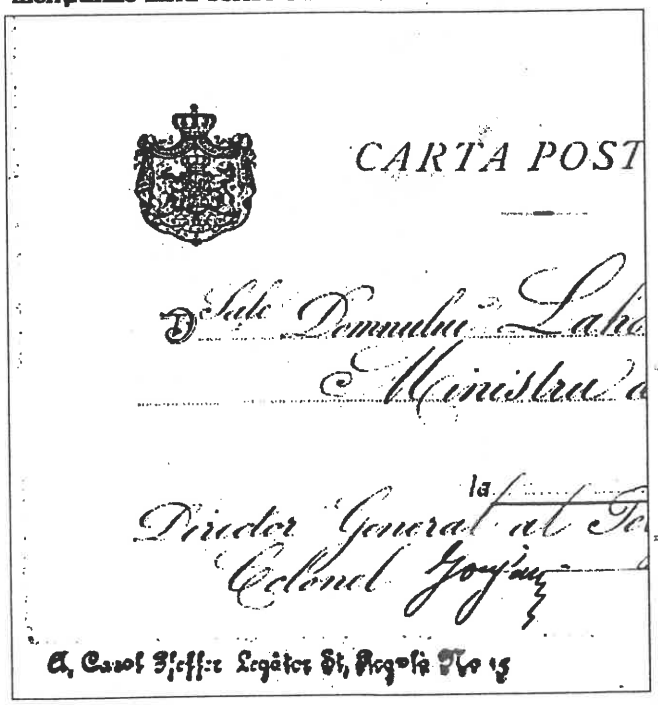

Fig. 2

roşu-cărămiziu (fără a avea certitudinea culorii originare), iar numele „Gorjan" este chiar o semnătură autografă a directorului general al Poştelor, certitudine rezultată din comparaţie cu alte documente – fig.2. Dosarul are dimensiunile de 324 mm înălţime şi 230 mm lăţime, este făcut dintr-un carton specific, pe copertă aflându-se tipărit un chenar dublu, cu arabescuri, în partea de sus, la circa 60 mm, fiind tipărit cuvântul DOSAR, cu literele înalte de cca.25 mm, iar sub titlu, într-un chenar de cca.62 mm înălţime,

prescurtarea Nr., starea lui prezentă fiind relativ bună. În marginea lateral-stânga, în afara arabesculul, există două orificii, specifice legăturii cu sfoară a unui dosar în epocă.

În dosar se găsesc două coli cu reimpresiuni, numerotate cu cifrele 7 (coala mai mică) şi 8 (coala mai mare), scrise cu cerneală de aceeaşi culoare ca cea de pe copertă, cifrele fiind poziţionate în colţul din dreapta-sus, la distanţa de cca. 10 mm faţă de marginile colii.

Coala numerotată 8 (fig.3) este din hârtie de petiţie, de culoare verde-bleu, ceva mai groasă decât hârtia din coala numerotată 7 (0,08 mm faţă de 0,065 mm). Faţa colii este decolorată spre un verde deschis, iar marginile au o tentă spre cărămiziu. Coala are înălţimea de 338 mm şi lăţimea de 210 mm este îndoită spre spate la 41 mm faţă de marginea de sus şi prezintă trei orificii, aşezate neregulat ca înălţime, la distanţa de 15 mm faţă de marginea stângă a colii. Hârtia ei este vărgată **orizontal**, vărgăturile având o lăţime de 0,8 mm, şi este străbătută vertical de dungi mai deschise la culoare, din 25 în 25 mm, cu lăţimea de 1 mm.

Pe această coală sunt imprimate patru coloane a câte opt reimpresiuni din mărcile primei emisiuni, în ordinea 54, 27, 81, 108 PARALE. Tiparul este de culoare neagră, clar, iar în imprimare se regăsesc toate „semnele" cunoscute, devenite certitudini, ale fiecărei mărci, cu specificul ei. Coloanele de reimpresiuni încep la distanţe inegale, cea mai de sus – la distanţa de 75 mm de marginea colii – este coloana de opt reimpresiuni ale mărcii de 27 PARALE. Ele se termină la o distanţă de 10-12 mm faţă de marginea de jos a colii. Coloana din stânga (54 PARALE) se află cu prima marcă la 70 mm de marginea din stânga a colii şi cu ultima marcă la 62 mm faţă de aceeaşi margine.

Distanţa între rânduri este inegală, variind între 9,5 mm (mărcile de 81-108 parale din rândurile 7-8) şi 18 mm (mărcile de 108 parale din rândurile 5-6). Aceeaşi situaţie este în ce priveşte coloanele (între 10 şi 20 mm).

Diametrul cadrului mărcilor este de 19,5-20 mm, cu excepţia mărcii de 108 PARALE, la care diametrul este de 20,25-20,50 mm.

Pe spatele acestei coli este înscrisă menţiunea: „Acest caiet, şnuruit, numerotat şi sigilat conţine file 8. Director general, D.Onciul" – fig.4 (semnătura autografă). Semnătura aparţine lui Dimitrie Onciul, care a

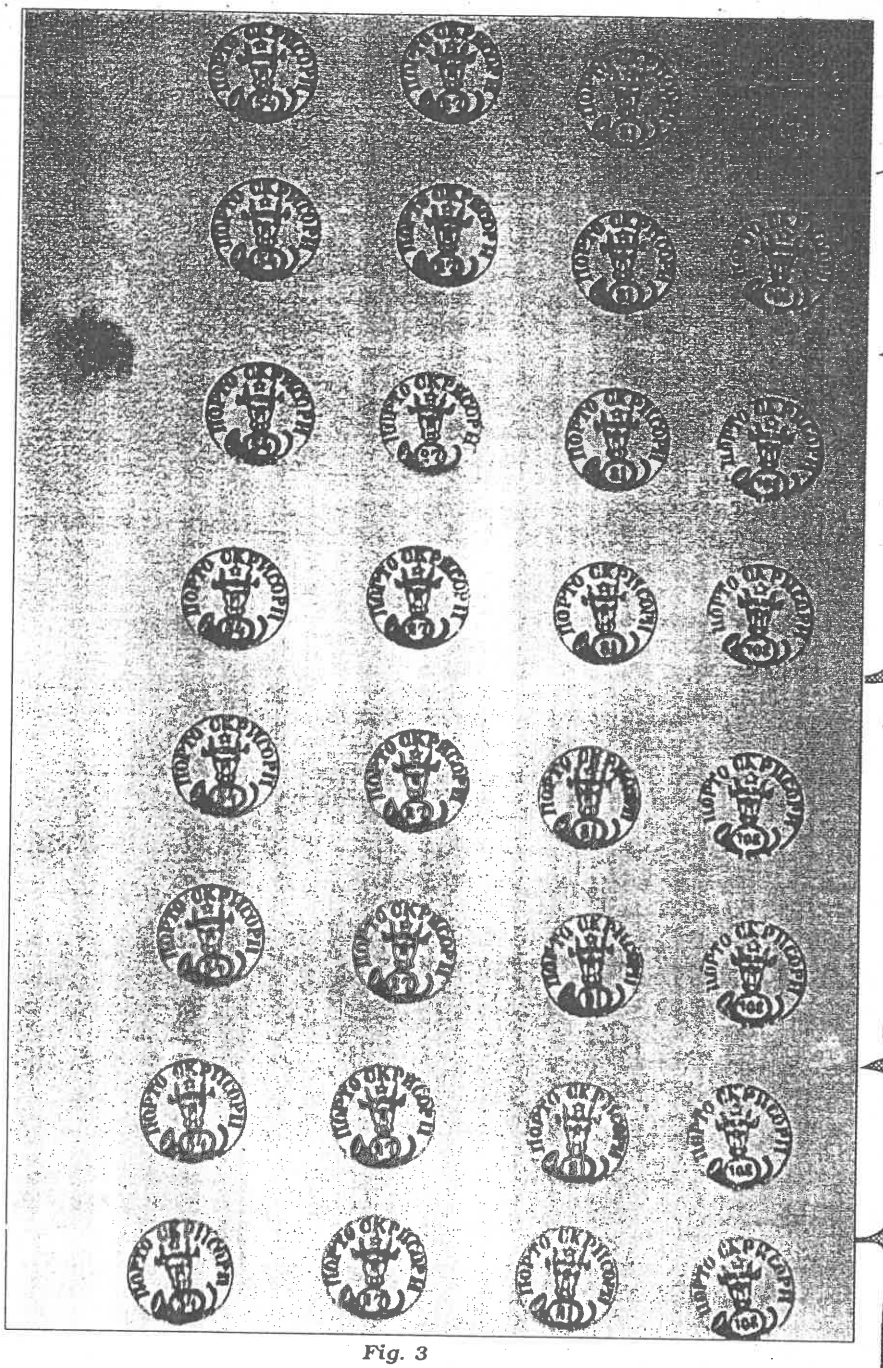

Fig. 3

fost director general al Arhivelor Statului în perioada 1900-1923. Scrisul începe la 31 mm faţă de marginea de sus a colii şi se termină la 89 mm. Menţiunea este însoţită de o ştampilă de culoare verde, cu inscripţia: „ROMÂNIA – DIRECŢIUNEA GENERALĂ A ARCHIVELOR STATULUI", având dimensiunile de 40 mm (cercul mare) şi 29,5 mm (cercul mic), iar litera are o înălţime de 3,5 mm. Sub menţiunea scrisă, la 112 mm faţă de marginea de sus a colii şi la 17 mm distanţă faţă de marginea din dreapta, se află un sigiliu de ceară roşie cu sfoară, având un diametru de 48 mm. Sigiliul este străbătut de o sfoară subţire, înnodată la marginea din dreapta a colii (17 mm) şi o prelungire de 10 mm spre mijlocul colii. Sigiliul aparţine aceleiaşi instituţii, putându-se descifra un conţinut similar ştampilei, deşi, din păcate, este mult deteriorat.

Coala numerotată 7 (fig.5) este dintr-o hârtie similară, dar ceva mai subţire, de culoare verzuie, mai

puţin afectată de trecerea timpului, este vărgată **vertical** (vărgături de aceeaşi dimensiune cu coala mare) şi străbătută de linii albe, orizontale, aflate la distanţa de 25 mm între ele (spre precizie, am numărat 57 vărgături închise şi 58 deschise). Coala are dimensiunile de 167 mm – înălţime pe latura stângă şi 163 mm pe latura dreaptă, o lăţime sus de 96 mm şi jos de 92 mm. Coala are patru orificii, după cum urmează: stânga sus (26 mm faţă de marginea de sus a colii şi 15 mm faţă de lateral stânga), stânga jos (14 mm faţă de marginea de jos a colii şi 15 mm faţă de lateral stânga), dreapta sus (54 mm faţă de marginea de sus a colii şi 13 mm faţă de lateral dreapta) şi dreapta jos (18 mm faţă de marginea de jos a colii şi 12 mm faţă de lateral dreapta).

Pe această coală sunt imprimate cinci rânduri a câte trei mărci, în ordinea: 10 P „PORTO GAZETEI", 5 PAR „PORTO GAZETEI", 40 PAR „PORTO SCRISOREI", 80 PAR „PORTO SCRISOREI" şi, încă o dată, 10 P „PORTO GAZETEI".

Imprimarea este făcută „curat", cu tuş negru, existând, de asemeni, toate semnele de recunoaştere a originalelor. Distanţa între mărci variază de la 4 mm (primele două mărci de 10 P din rândul de jos) la 15,5 mm (la mărcile de 5 PAR. – poziţia 2 şi 3 – din rândul 2). Între rânduri există, de asemeni, diferenţe mari de distanţă, de la 4,5 mm (între marca de 40 PAR şi marca de 80 PAR din coloana întâi) până la 13 mm (între marca de 10 P şi cea de 5 PAR din coloana întâi).

Pe spatele acestei coli este scrisă cu creion roşu cifra „247" (cu scris mare, a cărui înălţime este cuprinsă între 55 şi 80 mm).

Ne aflăm, evident, în prezenţa reimpresiunilor celei de a doua emisiuni moldovene, având, în plus – probabil pentru estetică, două rânduri cu impresiuni ale mărcii de 10 parale „PORTO GAZETEI" – propusă spre tipărire prin adresa Direcţiei Poştelor Iaşi nr. 2227 din 12 septembrie 1858 (4) – marcă ce nu s-a mai tipărit întrucât s-a redus taxa de expediere prin poştă a ziarelor şi publicaţiilor la 5 parale.

În literatura filatelică s-a susţinut fie că acest clişeu a fost descoperit în anul 1944 (5), fie că a fost cunoscut „de abia în 1958", cu prilejul manifestărilor jubileului de 100 ani al primei emisiuni moldovene (6), susţinere motivată de împrejurarea că pentru prima oară Poşta Română a folosit ştemplul acestei mărci pe bucata de hârtie cartonată alb-gălbuie pe care au fost imprimate reimpresiunile primelor două emisiuni moldovene, această semi-coală cartonată fiind expusă, ca piesă oficială a Poştei, la EXPOZIŢIA NAŢIONALĂ 1974 din Bucureşti, cu menţiunea „Reimpresiunile din 1958".

Coala studiată de noi, ce conţine reimpresiunea acestei mărci, dovedeşte că ştemplul ce-i corespunde a fost păstrat şi conservat, împreună cu ştemplurile celorlalte mărci „Cap de Bour", cel puţin în perioada 1858-1891, fapt necunoscut până în prezent. Este cunoscută pentru prima oară o reimpresiune cu acest ştemplu, căci în nici una dintre referirile şi studiile asupra reimpresiunilor (7) nu s-a menţionat existenţa unor reimpresiuni la marca neemisă, chiar şi Fritz Heimbüchler menţionând că „în anii 1890 sau 1891 au fost descoperite, după o lungă perioadă de dispariţie, cele şapte ştempluri folosite la tipărirea mărcilor" (8).

Aşadar, nu s-au găsit şapte ştempluri, ci opt, iar, din dispoziţia **oficială**, înregistrată în dosarul nr.125/1891 al Direcţiunii Poştelor, dată de directorul general A.Gorjan, s-au realizat cele două coli de reimpresiuni, redescoperite şi prezentate, de către noi, după 106 ani!

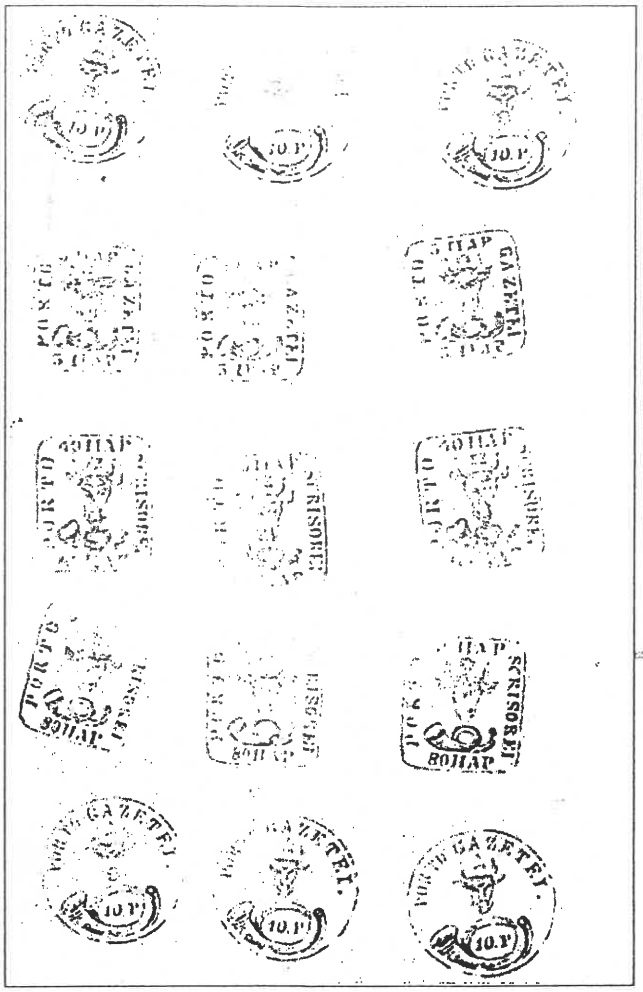

Fig. 5

Chiar dacă din dosar lipsesc paginile 1-6, ce au conţinut, mai mult decât probabil, actele care au concretizat hotărârea directorului general al Poştelor, Augustin Gorjan, de a realiza reimpresiunile ce ulterior îi vor consacra numele în istoria mărcilor moldovene (procesul-verbal de descoperire a ştemplurilor, dispoziţia de a se efectua reimpresiunile, dispoziţia de constituire a comisiei care să asiste la reimprimare, procesul-verbal întocmit de comisia astfel desemnată, act în care erau, desigur, menţionate numele celor ce au realizat efectiv reimprimările, felul şi numărul acestora şi care era semnat de membrii comisiei respective etc.), existenţa dosarului, numerotarea lui şi, mai târziu, conservarea lui la Arhivele Statului, cu menţiunea scrisă chiar de directorul general al acestei instituţii, cunoscutul istoric Dimitrie Onciul, demonstrează că reimpresiunile poartă, pe drept cuvânt, numele de Gorjan, ele au avut un caracter oficial, că momentului i s-a dat o anumită importanţă şi că s-a dorit ca reimprimarea primelor emisiuni moldovene să rămână înregistrată în arhivele poştale. În acelaşi timp, coaserea şi sigilarea în dosar a celor două coli cu reimpresiunile realizate demonstrează că numai acestea pot fi considerate **reimpresiuni oficiale** – în sens propriu. Este probabil să se fi realizat cu acel prilej şi alte reimpresiuni „pentru directori, cât şi pentru membrii comisiei" (9), dar mai

mult ca sigur că acestea nu au fost făcute prin imprimarea unei coli de 32 mărci (copiindu-se astfel parţial structura unei coli originare), în acest sens referindu-ne la toţi cei care, în trecut, au scris despre – sau au avut – aceste reimpresiuni.

Cunoaştem astăzi că în colecţia Fritz Heimbüchler s-a aflat un set complet din „reimpresiunile colorate din 1891", provenit din România (înainte de Revoluţie). De asemeni, colecţionarul român Milică Rafalet Corneliu deţine un set din aceleaşi reimpresiuni. Filatelistul Gh.I.Paşcanu din Miercurea Ciuc (10) deţine, de asemeni, un exemplar de 27 parale din „reimpresiunile colorate din 1891" pe hârtie groasă, de culoare roz pal, cu tipar negru. Din observaţiile expertului Leonard Paşcanu – preşedintele Comisiei de expertiză a F.F.R. – rezultă că el a examinat toate reimpresiunile semnalate mai sus, confirmând, separat de dr.Liviu N.Cristea şi Fritz Heimbüchler, autenticitatea acestora.

Amintesc, în această ordine de idei, că în colecţia mea se găsesc următoarele reimpresiuni, ce provin din colecţia Onig Tulbendjan:

– un set complet (27, 54, 81, 108 parale) din reimpresiunile Gorjan, cu aceleaşi caracteristici de hârtie şi de tipar ca cele constatate în coala descoperită recent (notată cu cifra 8), adică tipar negru, clar, pe hârtie verde, vărgată orizontal;

– un exemplar de 27 parale, pe hârtie colorată, roz pal, nevărgată, cu tipar negru, făcând parte din „reimpresiunile colorate din 1891";

– un exemplar de 81 parale din 1958, pe hârtie albă, transparentă, cu tipar albastru-verde.

Aceasta demonstrează, o dată în plus, corectitudinea ipotezei avansate mai sus.

În acelaşi timp, realizarea reimpresiunilor „Gorjan", importanţa şi valoarea dată acestora, au determinat, desigur, numeroase încercări de contrafacere a unor astfel de reimpresiuni.

Cel mai cunoscut dintre probabilii falsificatori este C.Moroiu, despre care se ştie astăzi că a făcut numeroase referiri în reviste filatelice din străinătate şi chiar oferte de vânzare a unor astfel de reimpresiuni, folosind – pentru credibilitate – atât numele său, cât şi, cel puţin, două alte nume – Păulescu şi G.Matheescu. Precizarea făcută de Fritz Heimbüchler referitoare la vânzarea în licitaţii a unor reimpresiuni „ca originale" (11) trebuie completată şi agravată cu constatarea că s-au oferit şi vândut numeroase falsuri ca reimpresiuni.

În aceste sens, ne vom referi în continuare la câteva exemple „celebre" de falsificare a reimpresiunilor.

Este cert, în momentul de faţă, că nu au existat eseuri la emisiunile „Cap de Bour". Aşa fiind, atât cele „33 bucăţi probe neaprobate ale emisiunii Cap de Bour", aflate în albumul nr.29, pag. 1-3, din inventarul colecţiei Witzleben, predată ruşilor prin „intermediul" Ambasadei Suediei la Bucureşti (12), cât şi „una coală de 32 bucăţi eseuri ale emisiunii 1858 Cap de Bour (câte 8 bucăţi de 54 PAR, 108 PAR, 81 PAR şi 27 PAR), coală negumată, pe hârtie simplă albăstruie", aflată în albumul nr.43, pag.1, din inventarul aceleiaşi colecţii, sunt false.

Deşi la 30 aprilie 1935, în nr.334 (7) al revistei „Die Postmarke", R.Zoscsak şi von Witzleben prezentau această din urmă coală ca fiind „o descoperire senzaţională a eseurilor primei emisiuni moldovene", în realitate aceasta a fost dovedită ca falsă, încă înainte de cel de al doilea război mondial (13).

Probabil însă erau originale reimpresiunile Gorjan existente şi inventariate în aceeaşi colecţie, în albumul nr.34, pag.2, „patru fragmente «Reimpresiuni Gorjan»

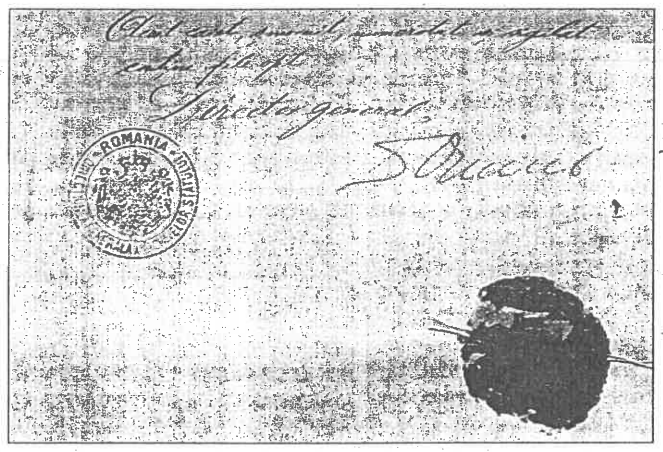

Fig. 4

din emis. I «Cap de bour» din valorile 27 PARALE, 54 PARALE, 81 PARALE şi 108 PARALE, Tipar negru pe hârtie albă, vărgată (val.2.500.000 lei)", pag.21, pag.28 şi pag.37 (cele trei reimpresiuni ale mărcilor din emisiunea a doua „Cap de Bour"). În monografia sa, Fritz Heimbüchler se referă (14) la „cele patru perechi" de reimpresiuni din acest inventar, care, împreună cu cele trei reimpresiuni ale emisiunii a doua, ar totaliza 11 reimpresiuni, deşi din inventar nu rezultă că fiecare dintre cele patru fragmente ar cuprinde câte două exemplare. Expertul german le apreciază ca autentice deoarece „sunt identice cu cele pe care le-a examinat în arhiva de expertize a Casei H.Kohler" şi ele „au pe verso şi semnătura dlui. von Witzleben".

Observăm că această semnătură nu poate prezenta o garanţie pentru autenticitatea reimpresiunilor deoarece baronul von Witzleben s-a înşelat în multe privinţe şi a făcut aprecieri profund greşite privind existenţa şi caracteristicile eseurilor şi reimpresiunilor la primele două emisiuni moldovene, pe de o parte, iar, pe de altă parte, însăşi Fritz Heimbüchler precizează că analiza este făcută după fotografie şi că cel puţin una dintre mărci a fost „redesenată cu multă migală" (15).

A mai existat o coală de reimpresiuni în colecţia G.Matheescu-Sinaia, în care cele patru coloane aveau ordinea 81 - 108 - 27 - 54 PAR, cumpărată chiar în Palatul de Justiţie, cu suma de 600.000 lei (unele surse indică suma de 400.000 lei), în 1935, de la o oarecare „doamna Cameniţă", coală care s-a dovedit a fi falsă, chestiunea făcând obiectul unui proces penal. Fără a cunoaşte în ce împrejurări, această coală se pare că a ajuns în colecţia Eduard Cohen şi a fost oferită spre vânzare la licitaţia Casei Schwenn, în septembrie 1967, fiind estimată la 13.500 D.M. Deoarece, probabil, au existat obiecţiuni privind autenticitatea, coala a fost retrasă din licitaţie, aceeaşi soartă având-o şi straifful de trei reimpresiuni 54 - 108 - 81 PAR din aceeaşi colecţie, propus spre vânzare în licitaţie la lotul 7293. Cu toate acestea, ulterior, la 7-10 septembrie 1983, straifful a reapărut şi a fost vândut în licitaţia Casei Loth, la poziţia 4102, pentru suma de 4.000 D.M. După cunoştinţa noastră, coala Matheescu-Cohen se afla – în 1990 – în posesia unui cunoscut colecţionar de mărci clasice româneşti din Anglia, care o aprecia, pe drept cuvânt, ca fiind falsă.

În aprecierea noastră, este cert că cele două piese semnalate în colecţia Cohen sunt false, cum false sunt şi cele patru perechi reproduse (câte una sau mai multe), pe rând, în articolul dr. Al.Dumitrescu din revista „Filatelia" nr.11/1958, în cartea lui Val.Tebeica, „Primele mărci poştale româneşti", pag. 64, şi chiar de

Fritz Heimbüchler, în monografia citată, pag.235. Chiar şi în treacăt, trebuie să observăm că monografia semnată Val.Tebeica (ar fi interesant să aflăm vreodată cine a scris cu adevărat această monografie!) are meritul de a remarca existenţa unei încercări de emitere a mărcii „PORTO GAZETEI" de 10 parale – a cărei reimpresiune o găsim de şase ori în coala mică prezentată de noi – dar, în acelaşi timp, face eroarea de a descrie folosirea de două ori a „clişeelor originale ale celor patru valori" într-un mod absolut fantezist, fără nici un temei documentar (pag.64-65).

* * *

Din studiul comparativ al colii originale a reimpresiunii oficiale Gorjan, în raport de cele două coli false descrise mai sus, apare o foarte interesantă constatare privind ordinea de imprimare a valorilor primei emisiuni, în cele patru coloane a câte opt mărci, în sensul că această ordine nu este identică şi nici nu are, în nici una, ordinea exactă a valorilor. Se naşte dilema, să fie aceasta doar consecinţa unei informaţii incerte privind ordinea imprimării la reimpresiunea oficială Gorjan, despre care s-a ştiut, probabil, numai că nu respectă ordinea valorică crescândă a mărcilor, fiind o modalitate de a „alinia" aceste coli celei oficiale, sau este o simplă întâmplare?

În legătură cu „categoriile" de reimpresiuni identificate de Fritz Heimbüchler, trebuie să apreciem, în raport de dosarul şi colile reimpresiunilor Gorjan, următoarele:

1. Reimpresiunile cu tipar de culoare neagră, pe hârtie vărgată, verde-albastru, făcute în 1891 şi cuprinse la pag.7 şi 8 din dos. nr.125/1891 al Direcţiei Generale a Poştelor şi Telegrafului sunt **reimpresiuni oficiale**; pot fi asimilate acestora reimpresiunile realizate în aceleaşi condiţii de hârtie şi tipar, cu caracteristici identice.

2. Reimpresiunile „negru pe hârtie albă" şi „colorate din 1891" – dacă sunt originale, ca semne de tipar şi dacă se poate dovedi cu certitudine că au fost făcute în aceeaşi împrejurare cu cele de mai sus – sunt, de asemeni, oficiale, indiferent de destinaţia lor (au mai rămas în dosar, au fost făcute cadou unor personalităţi sau chiar gravorului şi tipografului, cu ştiinţa şi aprobarea directorului general al Poştei, A.Gorjan); în caz contrar, ele sunt reimpresiuni **„oficioase"** – aşa cum ambele categorii de mai sus erau apreciate până în prezent (16).

3. Reimpresiunile din 1958 sunt oficiale deoarece au fost făcute cu aprobarea conducerii Poştei Române (dată, din cât se ştie, de N.Horvath – director general), atât cele de pe cartonul cuprinzând opt reimpresiuni **27 - 54 - 81 - 108 - 5 - 40 - 80 şi 10 PARALE**, prezentat în exponatul oficial al Poştei la Expoziţia „NAŢIONALA '74", cât şi cele date membrilor de juriu şi apoi retrase (se pare fără o restituire integrală), această ultimă măsură neputând schimba modalitatea şi momentul de imprimare cu ştemplurile originale.

4. Reimpresiunile „din jurul anului 1970" au un caracter privat, fiind în realitate probe de studiu deoarece cercetătorul care le-a imprimat – în prezenţa reprezentantului conservatorului poştal (în condiţiile descrise de Fritz Heimbüchler, în monografia sa – pag.246) – a avut numai o aprobare de a studia ştemplurile originale, în pregătirea apariţiei unei monografii a mărcilor poştale româneşti.

În încheierea acestui studiu, ne exprimăm convingerea că vor fi privite cu interes orice noi contribuţii şi precizări ale colegilor filatelişti la acest dificil, dar foarte interesant capitol al istoriei poştale româneşti.

„Stimate domnule avocat,

... îţi scriu pentru a-mi exprima mulţumirea că dumneata ai reuşit să pui capăt – în mod fericit – speculaţiei în jurul dosarului Gorjan 125/1891 (...). Felicitări şi mulţumiri că l-ai salvat şi că prin publicitatea pe care i-a asigurat-o acest capitol rămâne un bun câştigat al istoriei noastre poştale (...)

Comunicarea dumitale a fost, incontestabil, contribuţia supremă a celui de al 18-lea Simpozion. Mă bucură gândul că textul ei va apare în FILATELIA, asigurându-i astfel publicitatea pe care o merită..."

Liviu CRISTEA (Radu Pârvan)

Note:

1. Fritz HEIMBÜCHLER, **Rumänien – Die Ochsenköpfe der Moldau, 1852-1862**, pag.232.
2. Mircea STĂNCULESCU, **The reprints of the First Romanian Postage Stamps**, în „The American Philatelist", mai 1979, vol.93, nr.5, pag.423-427 şi **Reimpresiunile primelor mărci poştale româneşti**, în „Filatelia", anul XLVI (477 şi 478) nr.1 şi 2 din 1996.
3. Dr.Liviu N.CRISTEA, Fritz HEIMBÜCHLER, V.BOBEICA, Leonard PAŞCANU, I.PLAIU etc.
4. K.DRAGOMIR, **Catalogul mărcilor poştale româneşti**, 1974, pag.33.
5. Idem, pag.32 şi Val.TEBEICA, **Primele mărci poştale româneşti**, Ed.Meridiane, 1962, pag.64.
6. Fritz HEIMBÜCHLER – **op.cit.**, pag.243.
7. LUFF – „American Journal of Philately" nr.15 (1902); R.ZOSCSAK şi J.von.WITZLEBEN – „Die Postmarke" 151/1927 şi 334/30 aprilie 1935; Al.DUMITRESCU – „Filatelia" nr.11/1958; Val.TEBEICA – **op.cit.** etc.
8. Fritz HEIMBÜCHLER, **op.cit.**, pag.234.
9. **Ibidem**, citindu-i pe R.Zoscsak şi J.von Witzleben.
10. Scrisoare particulară, trimisă autorului de către Gh.I.Paşcanu din Miercurea Ciuc, la 2 decembrie 1996, cu referire la scrisorile Fritz Heimbüchler din 19 mai 1995 şi dr.L.N.Cristea din 20 martie 1990.
11. Fritz HEIMBÜCHLER – **op.cit.**, pag.236.
12. Istoria acestei „conştiinciozităţi trădătoare" ne-a fost redată în amănunte, puţin diferite, separat, de av.Gr.Racoviceanu, W.Nathansohn şi, mai recent, de cunoscutul expert şi comerciant Marco Martin (la Zürich, în iunie 1997).
13. I.BOGDAN, **Falsificarea timbrelor vechi moldoveneşti**, în „Revista Societăţii Filatelice Române" nr.7-8, 1940.
14. Fritz HEIMBÜCHLER – **op.cit.**, pag.234.
15. **Idem**, pag.236.
16. Spre exemplu, M.STĂNCULESCU, în „Filatelia" nr.1 şi 2/1996, cu precizarea că Tomassini le considera „oficiale" încă din 1967, cf.N.Tripcovici, **Îndreptarul filatelic**, 1969.

Reimpresiunile color ale primelor mărci poştale „Cap de Bour"

Ing. Kiriac DRAGOMIR

Despre faimoasele „reimpresiuni Gorjan", tuş negru pe hârtie albă (1891), s-a scris mult – vrute şi nevrute – începând din secolul trecut, de la bazaconii până la lucruri credibile. S-au dat chiar şi figuri în text (cu rupturile cercurilor retuşate). Între timp s-au iscat controverse cu privire la autenticitatea şi statutul lor poştal.

Reimpresiunile Gorjan, neavând ca temei ordinul legal (dispoziţia scrisă a directorului general al poştelor), nu pot fi recunoscute ca „reimpresiuni oficiale". Încercarea de a li se atribui caracterul de „oficiale" sau „oficioase" este hazardată. Ele au făcut parte şi din colecţia Witzleben[1].

După 1891, au apărut diferite reimpresiuni executate cu clişeele originale, uşor avute la îndemână, atribuite fie falsificatorului Moroiu, prieten cu Gorjan..., fie executate de escroci în scop speculativ[2], fie de către filatelişti avizaţi având ca motivaţie efectuarea unor studii sau expertize). În 1958 au apărut şi aşa-zisele „reimpresiuni centenare" strecurate în circuitul filatelic[3].

În cele ce urmează voi aborda, de această dată, un subiect în premieră la noi: reimpresiunile color ale primelor mărci poştale moldovene, şi ele interesante piese filatelice şi valoroase documente de istorie poştală.

Reimpresiunea color, până nu demult nesemnalată de către literatura filatelică românească, a fost studiată şi descrisă pentru prima dată de către expertul-colecţionar Fritz Heimbüchler[4].

Şi pentru reimpresiunea color s-a înfiripat un basm al ei. Se spune că reimpresiunea color a primelor mărci moldovene s-ar fi realizat tot în anul 1891 (adică tot sub directoratul Gorjan), cu prilejul aniversării a 25 de ani de domnie a regelui Carol. Se pune firească întrebare: de ce a fost necesar să se procedeze la reimpresiuni în paralel cu emisiunea jubiliară din 10 mai 1891? Şi încă într-un număr curios de redus. De cine, pentru cine şi de ce o realizare paralelă? Este o enigmă care persistă ca şi în cazul aşa-zisei reimpresiuni Gorjan. Deosebirea este că reimpresiunea Gorjan nu s-a aflat în circuitul filatelic, în timp ce reimpresiunea color s-a văzut „pe viu" în colecţii şi licitaţii de prestigiu.

Reimpresiunile color ale primelor mărci poştale moldovene au apărut mai întâi în colecţia Cohen, cu ocazia licitaţiei acesteia de către Edgar Mohrmann (Auction 120). Trecute prin colecţia Tomassini, au fost expuse la expoziţiile F.I.P. PRAGA'68, SOFIA'69. La ultima, au fost retrase din competiţie la recomandarea dr.Nicolae Tripcovici, membru în juriu, pe baza unor motivaţii subiective[5]. La lichidarea colecţiei Tomassini (1983), reimpresiunile color au trecut în posesia unui colecţionar american.

Reimpresiunile color au fost expertizate de către H.Bloch şi de către Comitetul de experţi Friedell. La noi, au fost expertizate de către Rudolf Zoscsak, recent de subsemnatul şi ulterior certificate de Fritz Heimbüchler. Din cauza culorilor tiparului şi hârtiei, foarte apropiate originalelor, ele au trecut prin unele licitaţii drept mărci „Cap de bour" originale. Ar fi fost uşor de depistat, dacă s-ar fi analizat, de experţi avizaţi, vărgăturile hârtiei, diferite de cele ale originalelor, şi multiplele spărturi ale cercului, caracteristice tuturor reimpresiunilor începând din 1891.

Anul trecut am avut prilejul să văd, pentru prima dată, o serie completă din reimpresiunile color, aflată în colecţia ing.Milică Rafalet Corneliu[6]. Rezultatele expertizei mele au fost comunicate la Cercul de Studii „România" (Budapesta, 2 octombrie 1997). Referatul a fost susţinut cu diapozitive color şi a suscitat un interes deosebit. Această serie a fost expertizată (şi certificată) şi de către expertul Fritz Heimbüchler.

Reimpresiunea color a fost executată pe două categorii de hârtie: hârtie carton (Kartonpapier) şi hârtie obişnuită (Einfachespapier). Caracteristicile reimpresiunii pe hârtie carton diferă de cele ale reimpresiunii pe hârtie obişnuită, fapt ce impune prezentarea lor ca atare.

a. Reimpresiunea color pe hârtie carton

Se cunoaşte la o singură valoare: 27 Parale (fig.1).

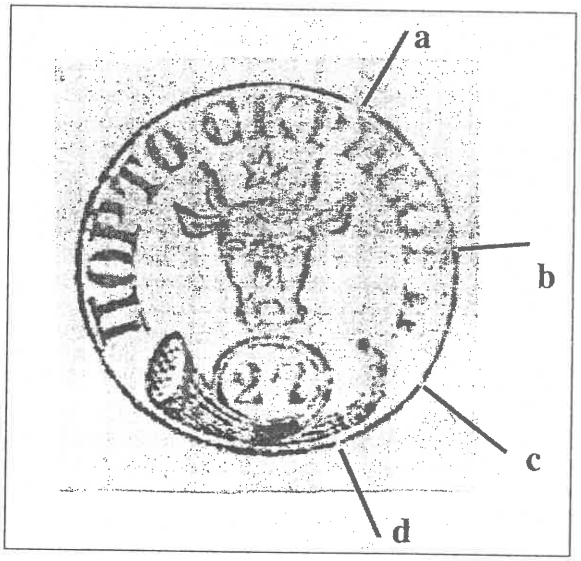

Fig. 1

Culorile hârtiei carton şi ale tiparului sunt identice cu ale originalului: tipar negru pe hârtie roz închis. Caracteristicile de desen sunt date de rupturile cercului ştampilei (matriţei). Cercul prezintă doar patru rupturi: prima cea mai mare, în min.5, a doua ceva mai mică, în min.15, a treia în min.20, iar a patra în min.25. Ultimele rupturi sunt mult mai mici decât a doua chiar.

Numărul mic de rupturi ale cercului se datorează suportului. Cartonul având structura flexibilă, fiind probabil şi umed, a permis ştemplului în presare să se „îngroape" ferm în grosimea sa şi, astfel, cerneala tipografică din „escavaţii" (spărturi) s-a imprimat în majoritatea lor, întregind cercul.

b. Reimpresiunile color pe hârtie obişnuită

27 Parale (fig.2), tipar negru, pe hârtie obişnuită, nevărgată, de culoare roz nuanţat, cu tentă gălbuie. Caracteristici foarte apropiate de original, cu care se şi confundă la prima vedere. Spărturile cercului – multe, în număr de 14 – sunt caracteristice. Cele patru spărturi caracteristice tipului de carton se regăsesc şi aici, respectiv în punctele 1, 3, 4 şi 6.

54 Parale (fig.3), tipar albastru pe hârtie verzuie, de asemenea nevărgată. Cercul prezintă opt defecţiuni: patru ciuntituri (1, 3, 6, 7) şi patru spărturi – trei fine (2, 4, 8) şi o întrerupere fermă (5).

81 Parale (fig.4), tipar albastru pe hârtie albăstruie, interesant, de astă dată vărgată (excepţie faţă de original). Cercul are, de asemenea, 14 defecţiuni, ca şi la 27 Parale: şapte ciuntituri (1, 2, 4, 9, 10, 11, 13) şi şapte întreruperi (3, 5, 6, 7, 8, 12, 14).

108 Parale (fig.5), tipar albastru, pe hârtie obişnuită (nevărgată) de culoare roz închis. Cercul are 21 de defecte, ciuntituri şi întreruperi, dintre care cele între min.35-37 (10, 11, 12) şi min.50-55 (18, 19, 20) sunt cele mai mari. Întreruperile din jumătatea stângă a cercului sunt caracteristice tuturor reimpresiunilor cunoscute.

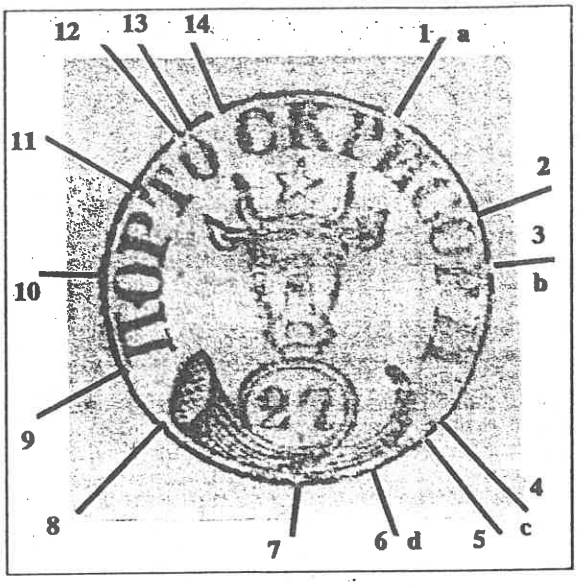

Fig. 2

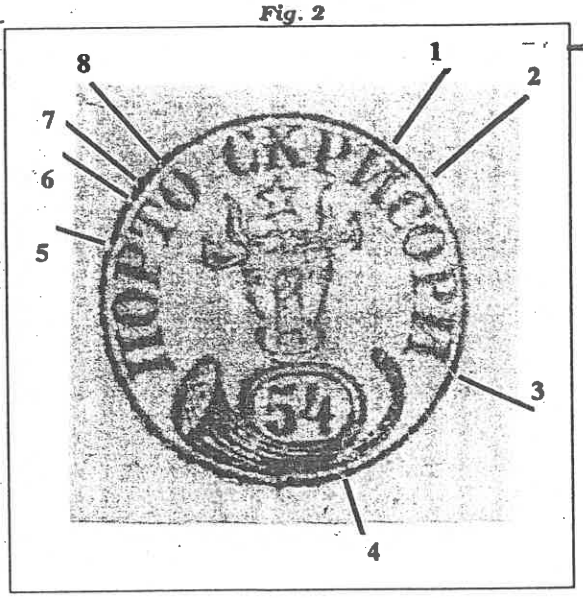

Fig. 3

1. În colecţia Baron J.W. von Witzleben a existat un set din „reimpresiunile Gorjan" (27, 54, 81 şi 108 Parale), tipar negru pe hârtie albă, vărgată. Expertizarea lor s-a făcut cu ocazia confiscării averii Witzleben şi evaluării colecţiei înaintea predării către URSS, ca despăgubire de război (CASBI, 1946).

*2. Colţ întreg cu astfel de „reimpresiuni" au apărut ca ciupercile după ploaie prin anii '30. O astfel de piesă fantomă a făcut obiectul unui scandalos proces penal. (Vezi I.Bogdan, **Din trecutele isprăvi ale escrocilor filateliştii**, în „Filatelie" nr.43, octombrie 1946). Se pare că una dintre aceste colţi ar fi apărut recent pe piaţă (vezi „Cotidianul" nr.215, 15 noiembrie 1997).*

3. „Reimpresiunile centenare" au fost executate într-un număr redus cu ocazia Expoziţiei Filatelice Naţionale din 1958. Imprimarea lor s-a făcut manual în incinta poştei, cu clişeele originale, de către şi în prezenţa delegatului poştei, pe hârtie cerată, cu tuş violet. Ele pot fi considerate reimpresiuni oficioase. Un set din acestea există în colecţia Paul Lapteu din Londra, distinsă la diferite expoziţii mondiale cu Aur. Le-am văzut personal la expoziţia filatelică London'90.

*4. Fritz Heimbüchler, **Die farbigen Neudrucke von 1891**, în **Rumänien/Romania. Die Ochsenköpfe der Moldau/The Bull's Heads of Moldavia, 1852-1862**, pp.236-237.*

5. Dr.Nicolae Tripcovici, fondator şi redactor-şef al revistei „Filatelia" (1964-1977), membru în numeroase juriii interne şi internaţionale, neavând cunoştinţă de reimpresiunile color, a condiţionat juriizarea colecţiei Tomassini de retragerea seriei din competiţie. Colecţia Tomassini a fost distinsă cu Marele premiu al expoziţiei.

6. Colecţia ing.Milică Rafalet Corneliu conţine un set complet din emisiunea color a primelor mărci moldovene – un exemplar pe carton (27 Parale) şi seria completă pe hârtie obişnuită. Un exemplar de 27 parale, pe hârtie groasă, din aceste reimpresiuni se află şi în colecţia Gh.I.Paşcanu din Miercurea Ciuc.

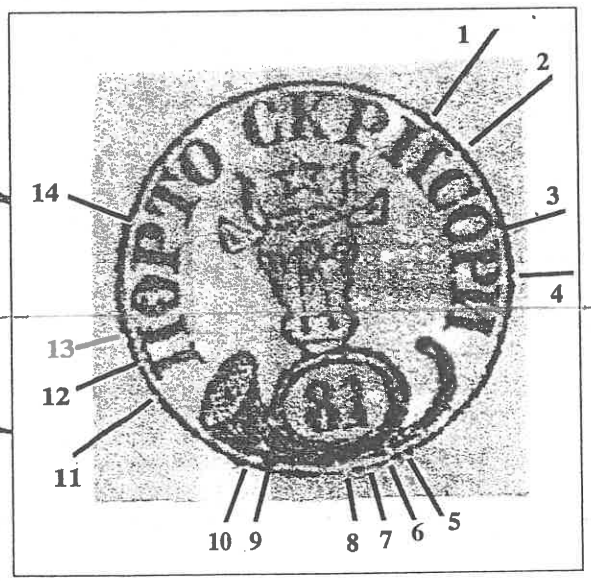

Fig. 4

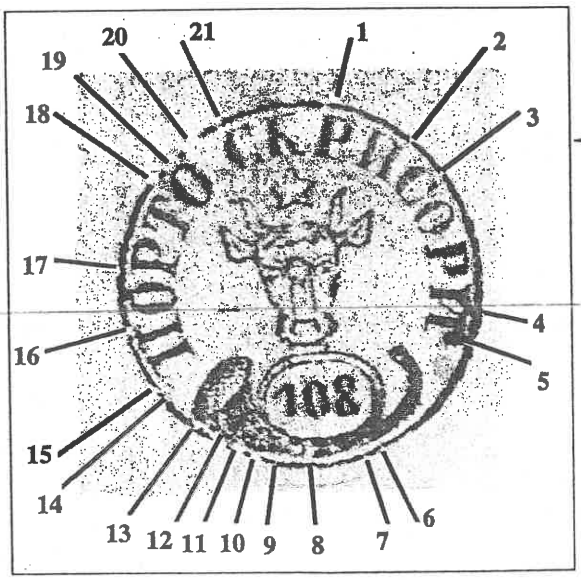

Fig. 5

CONTRIBUȚII PRIVIND CIRCULAȚIA MĂRCILOR „CUZA—1865"

Ing. Kiriac DRAGOMIR

În 1864, guvernul român hotărăște înlocuirea mărcilor poștale aflate atunci în circulație și cunoscute, azi, filateliștilor sub denumirea de „Emisiunea Principatele Unite". Prin Jurnalul Consiliului de Miniștri din 5/17 octombrie 1864 se precizează esențialele motive:
— confecționarea actuală a timbrelor poștale nu prezintă garanția de nefalsificare;
— acestea nu sînt tipărite cu efigia suveranului țării.

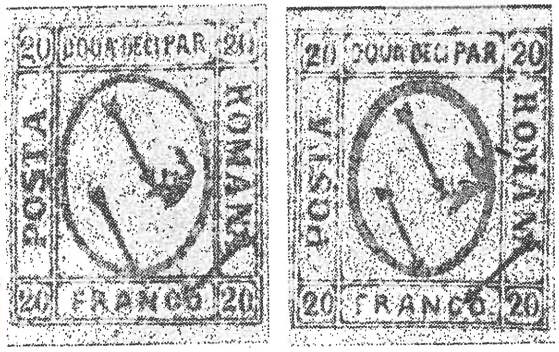

Fig. 1: tip I și tip II

Astfel, în acest consiliu, se hotărăște tipărirea noilor mărci cu valoarea nominală corespunzătoare noului tarif poștal — 2 PARALE, 5 PARALE și 20 PARALE, în culorile galben, albastru și roșu (culorile drapelului național) și cu efigia principelui Alexandru I. Cuza (simbolizînd suveranitatea). Comanda mărcilor urma să se facă de către Ministerul de Interne (ministru Mihail Kogălniceanu), iar tipărirea prin Ministerul de Finanțe (ministru Dr. Ludovic Steege).

La 12/24 octombrie 1865 se emite decretul princiar pentru tipărirea noilor mărci. A doua zi, directorul general al poștelor și telegrafelor (Cezar Librecht) solicită Ministerului de Finanțe tipărirea mărcilor hotărîte, anexînd trei machete. Cezar Librecht, belgian de origine, propune ca mărcile să fie executate în Belgia, de gravorul Albert Barré. Ministerul de Finanțe nu și-a însușit această propunere, și, prin Ministerul de Externe, se însărcinează reprezentantul diplomatic al României la Paris (Iancu Alecsandri, fratele poetului), să trateze acolo confecționarea noilor mărci poștale. Se obține oferta avantajoasă a casei „Maison Aumoitte-Stern", care stipula imprimarea, prin procedeul gravurii, a unui tiraj de 50 milioane mărci.

Oferta a fost acceptată, dar tratativele, ca și pregătirea probelor, au durat prea mult. Neasigurîndu-se mărcile necesare pentru 1/13 ianuarie (data hotărîtă pentru punerea lor în circulație), Direcția Generală a Poștelor și a Telegrafelor se adresează, încă de la 4/16 decembrie 1864, Ministerului de Finanțe, cerînd ca un prim tiraj să fie imprimat la București. În urma unei licitații, se acceptă la 18/30 decembrie oferta editorului I. V. Socec pentru tipărirea unui lot de 1 300 000 mărci.

I. V. Socec era asociat, din 18 iulie 1862, cu litograful S. Sander, care avea atelierul său, „Litho Sander & Comp.", cu trei prese de mînă. Maistrul Sander gravează în piatră trei matrițe, respectiv cîte una pentru fiecare valoare.

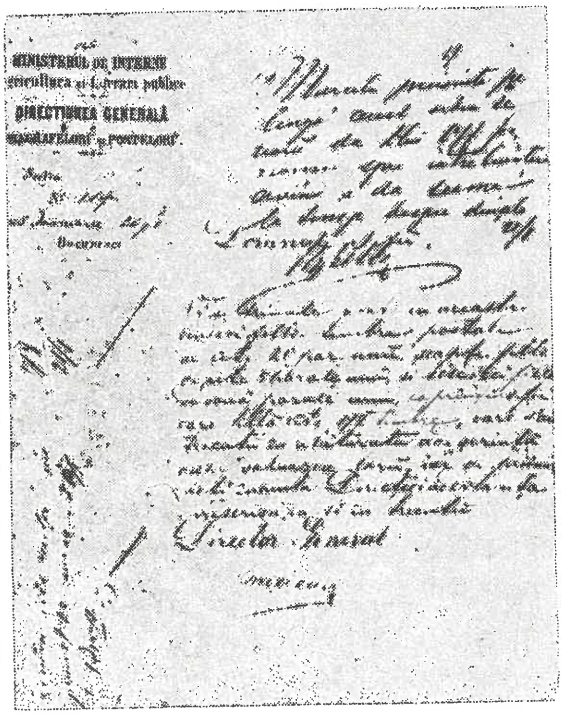

Fig. 4

Pentru marca de 20 PARALE, execută matrița cu două forme de tipar, în pereche, rezultînd astfel cele două tipuri, bine distincte (fig. 1). Piatra definitivă conținea 192 figurine, dispuse pe 16 rînduri a cîte 12 bucăți.

În timp record, de douăzeci zile (10—20 ianuarie, data poștei), editorul I. V. Socec livrează un prim lot de mărci:

2 PARALE: 102 528 mărci în 534 coli
5 PARALE: 201 984 mărci în 1 052 coli
20 PARALE: 505 344 mărci în 2 632 coli

TOTAL 809 856 mărci în 4 218 coli

La 16 aprilie 1865, Ministerul de Finanțe primește și restul de mărci pentru lichidarea comenzii totale de 408 768 mărci (2 129 coli) de 2 PARALE, 401 280 mărci (2 090 coli) de 5 PARALE și 505 344 mărci (2 632 coli) de 20 PARALE.

Dacă mărcile de 2 și 5 PARALE s-au dovedit a fi suficiente pe baza comenzii din decembrie 1864, în schimb, mărcile de 20 PARALE necesită o nouă comandă. Se trece, astfel, la **comanda a doua**, din 31 august, pentru 500 000 mărci. De data aceasta, mărcile au fost litografiate în coli de 200 buc., adăugîndu-se un rînd, ocupat de 8 mărci și 4 spații albe („clișee oarbe"), în colțul din stînga-sus (fig. 2). La aceste coli, spațiul dintre rînduri se micșorează vizibil, ceea ce caracterizează forma de tipar a comenzii a doua (fig. 3).

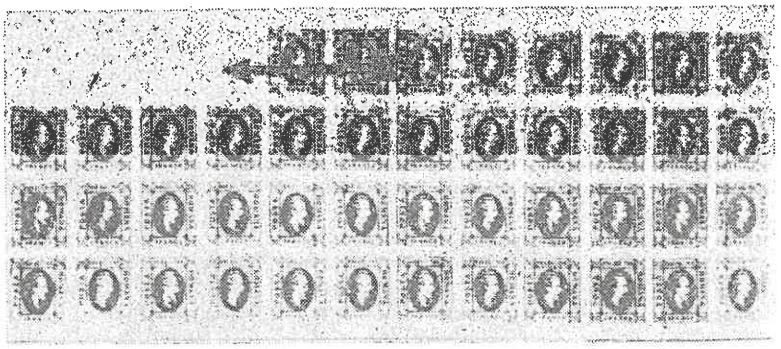

Fig. 2

Punerea în circulație a mărcilor „Cuza". Pînă în 1974, cataloagele arătau data de 1/13 ianuarie 1865 ca prima zi de punere în circulație a mărcilor „Cuza". În 1974, „Catalogul mărcilor poștale românești" definitivează data reală de 9/21 ianuarie 1865 pentru primele mărci puse în circulație la poșta din București. Într-adevăr, în Arhivele Statului din București, am descoperit în original „actul de naștere" al punerii în circulație a primelor mărci „Cuza". Este vorba de Ordinul No. 119 din 20 ianuarie al Direcției Generale a Telegrafelor și Poștelor (fig. 4), către Șeful Biroului Poștal București:

Fig. 3

M 8/1980.

„Vi se trimite o dată cu aceasta cincizeci file timbre poştale de cîte 20 Par. una, şapte file de cîte 5 Parale şi şaizeci file de 2 Par. una, cuprinzînd fiecare filă cîte 192 timbre, care s-au trecut în alăturata adeverinţă, după valoarea lor, iar de primire veţi înainta Direcţiei adeverinţa prescrisă ca şi în trecut. p. Director General, A. Breslescu". Pe acest document se află rezoluţia din 21 ianuarie :

„Mărcile primite pe lîngă acest ordin se vor da domnului J. Iconomu spre întrebuinţare, avînd a da socoteala la timp despre ele". Semnat, D. Zottu. Tot pe acest document se află o adnotare : „Contra-adeverinţa s-a primit de mine la 21/1. C. Presan.

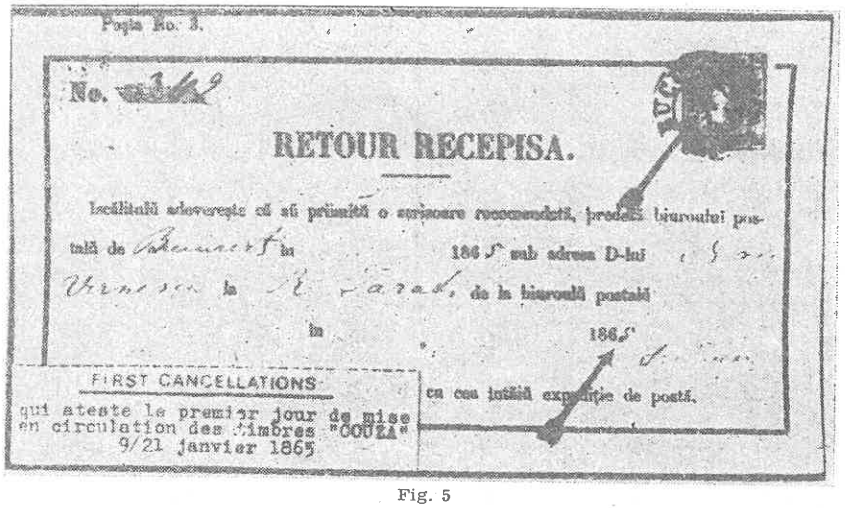

Fig. 5

Într-adevăr, şi din alte documente reiese că poşta din Bucureşti pune în circulaţie la 9/21 ianuarie primele mărci poştale şi cu diligenţele din capitala ţării au plecat primele 131 scrisori, francate cu „mărci Cuza", pentru 12 birouri poştale exterioare şi, tot pentru acestea, ultimele 48 scrisori franco, cu plata în numerar (K. Dragomir „Filatelia" nr. 11/1972). La expoziţia filatelică internaţională ESPANA '75 s-a expus o piesă care atesta data de 21 ianuarie 1865 (First Day) ; este vorba de RETOUR RECEPISA No. 342/1865 a Biroului poştal Bucureşti, francată cu o marcă 20 PARALE, obliterată cu ştampila de tip A. BUCURESCII 21/1 (fig. 5).

Important de reţinut este însă faptul că, la restul de 55 birouri poştale, distribuţia mărcilor s-a făcut mult mai tîrziu, nu tot la 21 ianuarie cum s-a crezut pînă acum. Urmează, în ordinea distribuirii : Rîmnicul Sărat, 30 ianuarie ; Iaşi, 3 februarie ; 53 birouri abia la 11 februarie, iar ultimele trei, foarte tîrziu, spre finele anului 1865 : Chilia, Alexandria şi Văleni de Munte (tabelul 1). Dar cine urmăreşte „prima zi" a acestor birouri poştale va ţine seama că, de la expedierea mărcilor din Bucureşti şi pînă la punerea lor în circulaţie, trebuie să mai adauge pînă la 5 zile (durata transportului şi alte formalităţi de manipulare).

De asemenea, trebuie de făcut încă o corectare la ceea ce s-a ştiut pînă acum, şi anume : din comanda a doua de 600 000 mărci de 20 PARALE, tipărite în coli de 200 buc., în intervalul 6—12 septembrie, primele livrări s-au făcut la 6 septembrie şi nu la 18 octombrie, în ordinea următoare : 1) Chilia, la 6 septembrie ; 2) Găeşti şi 3) Oltenita, la 10 septembrie ; 4) Fălticeni, la 1 octombrie ; 5) Buzău, 9 octombrie ; 6) Curtea de Argeş, 10 octombrie ; 7) Craiova, 15 octombrie ; 8) Cîmpina, 14 octombrie ; 9) Giurgiu, 16 octombrie, şi 10) Bucureşti, singurul cunoscut, la 18 octombrie. Au urmat apoi, în noiembrie : 11) Bolgrad ; 12) Focşani ; 13) Ismail ; 14) Mizil ; 15) Reni ; 16) Slatina şi 17) Tîrgovişteа, iar în decembrie restul de 18 birouri. În 1866, toate livrările de mărci de 20 PARALE s-au făcut în coli de 200 mărci.

În ceea ce priveşte valorile mici, de 2 şi 5 PARALE, arătăm, în mod expres, că nu la toate birourile acestea au fost trimise în acelaşi timp cu mărcile de mare circulaţie (20 PARALE), aşa cum, eronat, s-a ştiut pînă în timpul din urmă. Astfel, „prima zi" a distribuirii acestor mărci, atestată documentar, se poate constata tot din tabelul 1.

Tabelul 1 nu este complet; deoarece consemnează datele certe numai din 1865. Pentru 1866, din calculele noastre rezultă că putem adăuga un consum de cca 50—60% la consumul din 1865. De asemenea, nu cuprinde situaţia analitică a gestiunii, ştiut fiind că majoritatea din cele 56 birouri, pe lîngă mărcile manipulate local, au distribuit, la rîndul lor, şi unităţilor dependente (subordonate) : birourilor rurale, căpitanilor de poşte etc. Pentru exemplificare, luăm Capitala ţării.

Mişcarea mărcilor în Bucureşti urma linia generală : 1. Casa Direcţiei (casier A. Breslescu) — 2. Casierul central al poştei din Bucureşti (C. Presan) — şi de aici mărcile se distribuiau la 10 unităţi consumatoare ; Biroul poştal nr. 1 (oficiant I. Iconomu), la 4 birouri sucursale din arondismentele capitalei, şi 5 birouri rurale (Dîmboviţa, Mostiştea, Negoeşti, Sabaru şi Snagov). Astfel, Casierul Biroului poştal din Bucureşti :

	5 P.	2 P.	20 P.
— Primeşte în 1865/1866 (tabelul 1) . . .	308 736	21 504	170 568
— Are sold la 31 iulie 1866 (nedistribuite)	—	4 032	1 000
A predat Biroului poştal Bucureşti . .	308 736	17 472	166 568

La rîndul său, Biroul poştal Bucureşti gestionează mărcile primite, după cum se arată în tabelul 2/1865.

Ştampilografie. Un capitol deosebit în circulaţia mărcilor „Cuza" este studiul ştampilelor. Cunoaşterea birourilor poştale existente, care au manipulat mărci, care au avut sau nu ştampile, clasificarea acestor ştampile, caracteristicile grafice, data timpurie sau tîrzie, posibile, de folosire a lor, tuşul respectiv, frecvenţa utilizării etc. — iată numai cîteva aspecte din multele ce preocupă pe filateliştii avizaţi.

Ştampilele care au fost folosite în 1865/1866 sînt de două categorii : a. Ştampile **„de zi"**, care arată data aplicării lor, şi b. Ştampile **„fără dată"** (sau mute), din care comune mărcilor „Cuza" sînt ştampilele grătar, catalogate cu simbolul GR, şi rare F2 (ex. : FRANCO HUCHII), F3 FRANCO/1865 etc. Rare sînt şi „ştampilele gotice de la Iaşi" (v. S. Dragomir, „Filatelia" nr. 9/1976).

Fig. 6

Ştampilele „de zi" sînt foarte apreciate din multe puncte de vedere. Studiul lor a impus recent o clasificare adecvată. Dintre „cele vechi", citäm 62 ştampile :

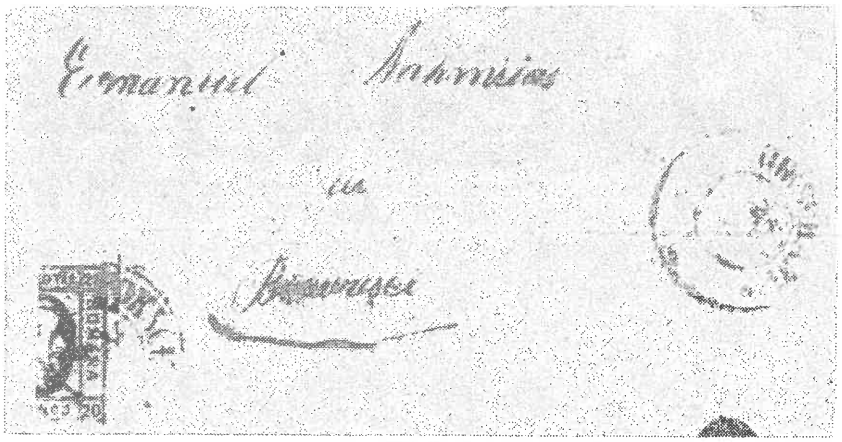

Fig. 7

M1

M1a

M2

M2a

DR1

DR2

S1

S2

S3

S4

S5

A62

A65.1

A65.2

A65.3

A65.4

A65.5

OB

PS

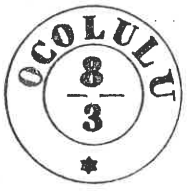

RS

RA

RL

RLa

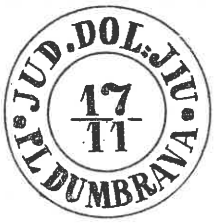

RJ1

RJ1a

F2

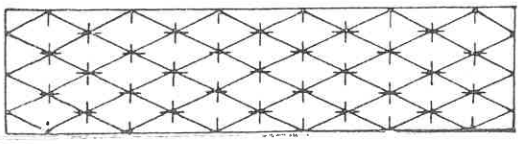

GR1

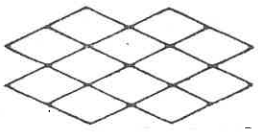

GR2

M1 = 15 ştampile mici, moldovene (1857/1858) ;
M2 = 10 ştampile mari, moldovene (aprilie 1859) ; 3 ştampile „fără MOLDOVA" : M1a = FOKSCHANI (1.01.1862) şi BOTUSCHANI (30.01.1865) şi M2a = FOKSCHANI (22.12.1861) ;

DR = 2 ştampile „cu draperie" (1861 mică, şi 1864 mare) ;
S = 27 ştampile „cu stea" (Walahia, 1 mai 1862) ;
A62 = 5 ştampile „cu agrafă mică" (mai/iunie 1862) : BRAILA, BUCURESCII (două), BUDEU şi CRAIOVA.

Dintre ştampilele noi, confecţionate în 1865, enumerăm 143 :
A65.1—A65.5 = 52 ştampile „cu agrafă bogată" (13 iunie 1865) ;
PS = 4 ştampile de poşte sucursale (1 august 1865) ;
OB = 4 ştampile pentru oficiile balneare ;
R = 85 ştampile de poştă rurală.

Ştampilele „cu agrafă", catalogate cu A, le-am clasificat în şapte grupe : A1 — A7, după data apariţiei, a mărimii cercului mare (21,5—26,5 mm), a mărimii agrafei etc. Fiecare din această grupă, la rîndul său, se împarte pînă la şapte subgrupe (notate a — y), după mărimea cercului interior, care variază din jumătate în jumătate de milimetru (a. 13,5 mm — g. 16,5 mm). Ştampilele A7 (MOINESTI, BUDESTI etc.) nu s-au găsit pe mărci „Cuza", ci pe mărcile din emisiunile de mai tîrziu.

Poşta rurală. În baza decretului princiar 357 din 10 martie 1865, începînd din 15/27 iunie, iau fiinţă poşte rurale, identificînd în perioada 1865/1866 activitatea la 83 reşedinţe de plasă, din totalul de 165. Mărci „Cuza" şi ştampile de poştă rurală s-au dat numai la subprefecturile unde birourile au fost constituite. Ştampilele de poştă rurală le-am catalogat cu R, după clasificarea : 1. RS (rurale cu stea) ; 2. RA (rurale cu agrafă) ; 3. RL (Librecht, cu DIST) ; 4. RJ (cu JUD.) ; 5. RP (cu PL, fără DIST. sau JUD.) ; 6. RD (rurale-de-

getar) și 7. RC (indicînd numai comuna, fără DIST., JUD. sau PL.). În 1865/66 au fost întîlnite numai ștampilele din primele patru grupe. Pentru identificarea lor, le redăm cu ortografia respectivă :

1. RS = 1. BLAHNITA, 2. CAMPULU, 3. MOTRULU DE SUSU, 4. MOTRULU DE JOS, 5. PLAIULU KLOSANU, 6. DUMBRAVA și 7. OCOLUL (din districtul Mehedinți) ;

2. RA = 8. BAHLUIU, 9 BRANISTEA, 10. CODRU, 11. COPOU, 12. STAVNICU și 13. TURIE (districtul Iași) ;

3. RL = 14. BISTRITA DE JOS și 15. TAZLAUL DE JOS (DIST. BACAU) ; 16. COSULA, 17 .JIJIA, 18. MILETIN, 19. SIRET și 20. STEFANESTI (DIST. BOTOSANI) ; 21. COSTANGALIA și 22. TIGHECIU (DIST. CAHUL) ; 23. BOLINTIN, 24. DIMBOVITA, 25. NEAJLOVU, 26. IALOMITA și 27. PLAIURILE UNITE (DIST. DIMBOVITA) ; 28. BASEUL, 29. HERTA, 30. PRUTU DE SUS și 31 PRUTU DE JOS (DIST. DOROHOIU) ; 32. AMARADIA, 33. GILORTU (26 iulie), 34. JIUL, 35. NOVACIU (6 iulie) și 36. VULCAN (DIST. GORJIU) ; 37. BALTA, 38. BORCII, 39. CAMPULUI și 40. IALOMITA (DIST. IALOMITA) ; 41. CAMPU, 42. CRICOVU, 43. FILIPESTI, 44. PODGORIEI și 45. TELEJANU (DIST. PRAHOVA) ; 46. GRADISTEA, 47. MARGINEA DE JOS, 48. ORASULUI, 49. RIMNICU DE SUS și 50. RIMNICU DE JOS (DIST. R. SARAT) ; 51. CALMATUIU, 52. MARGINE, 53. TELEORMAN și 54. TIRGULUI (DIST. TELEORMAN). Toate ștampilele numerotate 14—54 au DIST. sus și PL. jos. Urmează din RLa = 55. PISCOVU, 56. SARATII și 57. TOHANI (DIST. BUZAU) ; 58. DIMBOVITA, 59. MOSTISTEA, 60. NEGOESTI, 61. OLTENITA, 62. SABARU și 63. SNAGOVU (DIST. JLFOVU) ; 64. BISTRITA, 65. MUNTELE și 66. MIJLOCU (DIST. NEAMTU) ; 67. GARLELE, 68. RACACIUNI, 69. VRANCEA și 70. ZEBREUDU (DIST. PUTNA). Toate ștampilele numerotate 55—70 au PL. sus și DIST. jos;

4. RJ1 = 71. AMARADIA, 72. BALTA, 73, CAMPULUI, 74. DUMBRAVA, 75. JIU DE SUSU și 76. JIU DE JOS (JUD. DOL=JIU) ; RJ1a = 77. FUNDULUI, 78, MOLDOVEI, 79. SIRET DE SUS și 80. SIRET DE JOS (JUDET. ROMAN) ; 81. MOLDOVA, 82. MUNTELE și 83. SIRETULUI (JUD. SUCEAVA).

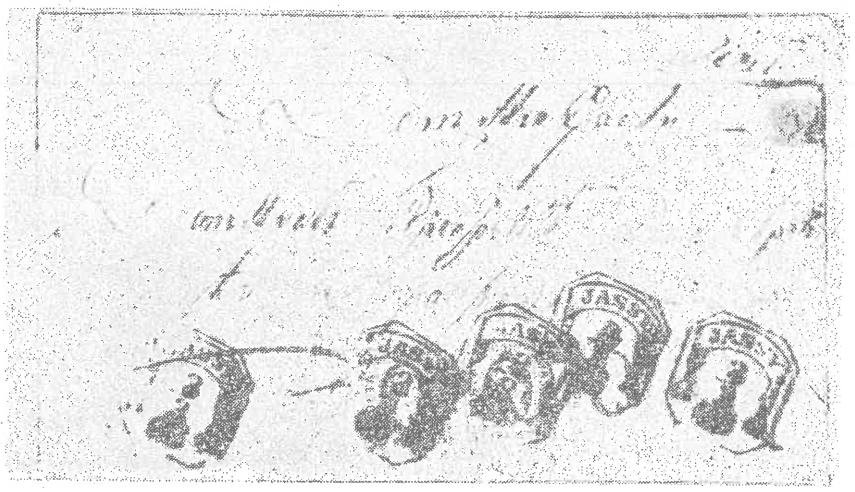

Fig. 9

Poște sucursale (PS). La 1 august 1865 iau ființă, în București, 4 birouri sucursale, notate cu 2—5. Biroul poștal central avea acum nr. 1. Birourile sucursale erau subordonate Biroului poștal nr. 1, prin care făcea tranzitul corespondenței. Nu voi insista cu detalii; un studiu amplu am publicat în „Filatelia" nr. 10/1975. Toate birourile sucursale au primit mărci și ștampile (tabelul 2). Cele 4 ștampile, catalogate cu simbolul PS, seamănă între ele, deosebindu-se doar prin cifra care indică numărul biroului sucursal. Legenda cuprinde, sus, BUCURESTI, și jos, POST SUCC. No. 2 (sau 3, 4, 5) și la mijloc data, în cifre arabe, ziua (sus) și luna (jos). Aceste ștampile s-au aplicat după regulile vremii, în stînga-jos, în tuș verde, iar mărcile din dreapta-sus erau obliterate cu ștampile GR, în tuș negru.

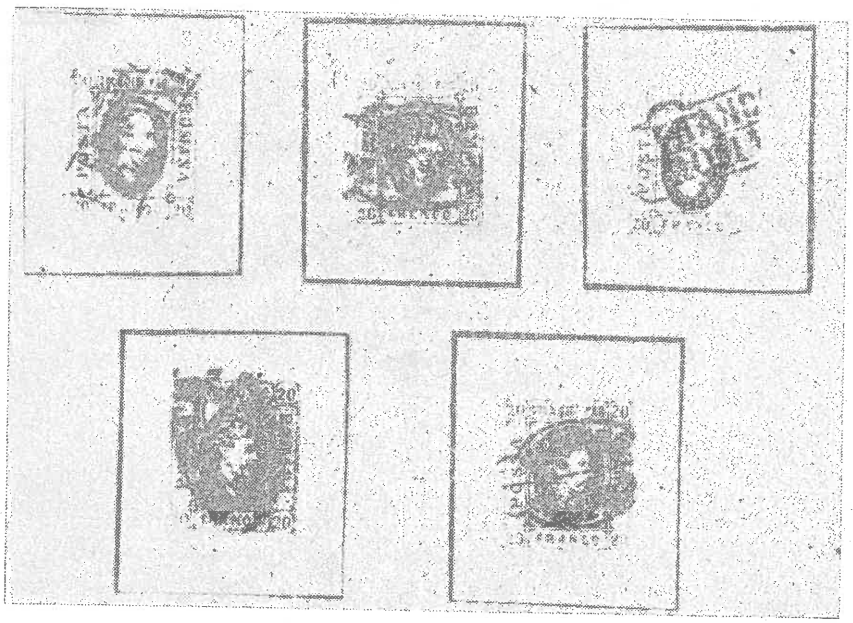

Fig. 8

Poșta balneară (OB). La 11 august 1865 se emite ordinul 55 pentru înființarea de birouri poștale cu serviciul numai în sezonul balnear, în număr de 4. Ștampilele, notate cu OB (oficii balneare), au localitatea, sus, și districtul, jos. Cităm, după ortografia ștampilei : 1. BALTA ALBA * DIST. RIMNICU SARAT, 2. CALIMANESTI * DIST. VILCEA. 3. SLANIC * DIST. BACAU și 4. STEFANESTI * DIST. VILCEA.

Valoarea ștampilelor. În „Catalogul mărcilor poștale românești" (partea I, pag. 66) am estimat, pentru prima oară, valoarea ștampilelor utilizate în 1865/1866, după aprecierea circulației scrisorilor. Valoarea ștampilei rezultă din înmulțirea coeficienților cu cota de bază a mărcii. Studiul de față, care prezintă și circulația mărcilor, aduce îmbunătățiri prin tabelul 3, din care se pot constata birourile poștale cu ștampilele cunoscute și coeficienții de preferință respectivi.

Prezentăm exemple de cîteva piese cu ștampile și francaturi deosebite : în fig. 6 și 7 se regăsesc pe mărci ștampilele cu M1a BOTUSCHANI și M2a. FOKSCHANI. Aceste ștampile, pînă recent, nu s-au cunoscut pe mărci, ci numai pe corespondență oficială (colecția Dr. L. N. Cristea — Londra) În fig. 8 sînt redate 5 ștampile din 8 cunoscute de tip F2. FRANCO : NIAMZU, FOLTICHENII, ROMAN, JASSY și PIATRA (colecția Dr. L. N. Cristea) ; Lipsesc F2 BOLGRAD, BOTOSCHENI, HUSCHI. În fig. 9 este redată o scrisoare cu o

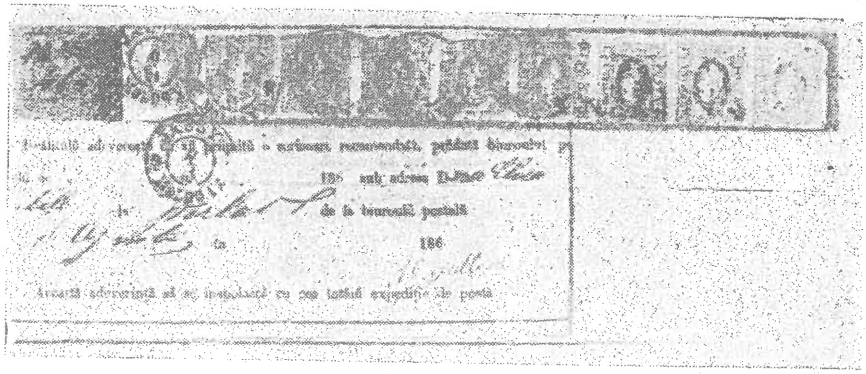

Fig. 10

TABELUL 1 (1865)

Circulația mărcilor „Emisiunea Cuza", în anul 1865

Biroul poștal	Distribuiri 1865			Prima zi			Consum 1865
	20 P	5 P	2P	20P	2P	5 P	20 P
1. Adjud	2.920	—	—	11 FEB	—	—	2.918
2. Alexandria	2.000	—	—	20 DEC	—	—	— ? —
3. Bacău	12.480	—	—	11 FEB	—	—	11.680
4. Bîrlad	14.784	—	—	11 FEB	—	—	12.864
5. Bechet	708	—	—	11 FEB	—	—	633
6. Bolgrad	2.720	384	—	11 FEB	—	11 FEB	2.268
7. Botoșani	21.696	7.104	5.952	11 FEB	11 FEB		16.210
8. Brăila	40.960	2.496	5.760	11 FEB	11 FEB		24.930
9. București, 1865	120.568	21.504	192.000	20 JAN	20 JAN		117.968
idem, 1866	50.000	—	116.736	—	—	—	48.600
Total, 1865/66	170.568	21.504	308.736	—	—	—	166.568
10. Buzău	11.680	—	—	11 FEB	—	—	9.650
11. Cahul	3.680	—	—	11 FEB	—	—	3.477
12. Calafat	3.880	—	—	11 FEB	—	—	3.043
13. Caracal	2.496	—	—	11 FEB	—	—	2.496
14. Călărași (Știrbei)	6.208	—	—	11 FEB	—	—	5.824
15. Câineni	384	—	—	11 FEB	—	—	384
16. Cîmpina	1.952	—	—	11 FEB	—	—	1.405
17 Cîmpu-Lung	5.424	—	—	11 FEB	—	—	3.867
18. Chilia	200	—	—	8 SEP	—	—	— ? —
19. Craiova	25.280	1.920	3.840	11 FEB	21 MAR		22.296
20. Curtea de Argeș	1.552	—	—	11 FEB	—	—	1.295
21. Dorohoi	6.144	—	—	11 FEB	—	—	5.125
22. Fălciu	1.176	—	—	11 FEB	—	—	735
23. Fălticeni	5.840	—	—	11 FEB	—	—	5.837
24. Focșani	23.280	—	960	11 FEB	22 NOV	—	17.272
25. Găești	1.568	—	—	11 FEB	—	—	686
26. Galați	59.920	2.688	16.128	11 FEB	26 JUN		50.344
27. Giurgiu	11.640	1.920	1.920	11 FEB	11 FEB		9.274
28. Huși	5.568	—	—	11 FEB	—	—	4.311
29. Iași	107.200	30.144	40.320	3 FEB	3 FEB		67.660
30. Ismail	8 112	768	—	11 FEB	—	20 MAR	7.860
31. Leova	1.152	—	—	11 FEB	—	—	861
32. Mihăileni	4.608	—	1.536	11 FEB	11 FEB	—	3.970
33. Mizil	1.552	—	—	11 FEB	—	—	1.220
34. Oltenița	3 504	—	—	11 FEB	—	—	2.938
35. Piatra	8.640	—	—	11 FEB	—	—	7.902
36. Pitești	13.560	192	384	11 FEB	12 DEC		10.527
37. Ploiești	15.360	1.344	—	11 FEB	—	11 FEB	13.260
38. Predeal	384	—	—	11 FEB	—	—	250
39. Râmnicul Sărat	9.680	—	—	30 JAN	—	—	7.422
40. Râmnicul Vâlcea	5.296	—	—	11 FEB	—	—	3.437
41. Reni	1.160	—	—	11 FEB	—	—	988
42. Roman	13.248	960	960	11 FEB	11 FEB		9.350
43. Slatina	7.376	—	—	11 FEB	—	—	5.555
44. Tîntăreni	384	—	—	11 FEB	—	—	260
45. Târgoviștea	4.848	576	384	11 FEB	17 MAI	JUN	3.900
46. Târgu Frumos	2.336	—	—	11 FEB	—	—	2.236
47. Târgu Jiu	6.000	—	192	11 FEB	JUL	—	5.526
48. Târgu Neamțu	4.480	—	—	11 FEB	—	—	2.916
49. Târgu Ocna	4.416	—	—	11 FEB	—	—	4.021
50. Tecuci	12.680	—	—	11 FEB	—	—	12.589
51. Turnu Măgurele	9.792	—	—	11 FEB	—	—	8.354
52. Turnu Severin	15.640	2.880	2.880	11 FEB	11 FEB		5.400
53. Văleni de Munte	400	—	—	22 DEC	—	—	— ? —
54. Vaslui	5.760	—	—	11 FEB	—	—	5.021
55. Vârciorova	384	—	—	11 FEB	—	—	149
56. Zimnicea	1.728	—	—	11 FEB	—	—	1.452
TOTAL	716.448	74.880	389.952				580.616

TABELUL 2

Circulația mărcilor „Emisiunea Cuza" în București și în Districtul Ilfov în anii 1865/1866

Biroul poștal	Primiri 1865/1866			Consum 1865/1866			Prima/Ultima zi	
	2 P	5 P	20 P	2 P	5 P	20 P	1865	1866
1. Central (1)	307.008	15.744	157.736	306.816	12.868	156.784	21 JAN	31 MAI
2. Succursal 2	384	384	3.168	384	384	1.968	14 AUG	23 FEB
3. Succursal 3	960	960	1.960	960	960	960	13 AUG	23 FEB
4. Succursal 4	384	192	2.352	384	192	1.552	29 AUG	23 FEB
5. Succursal 5	—	192	192	—	192	192	14 AUG	23 FEB
6. Dîmbovița	—	—	200	—	—	200	12 DEC	30 OCT
7. Mostiștea	—	—	192	—	—	90	01 SEP	30 OCT
8. Negoești	—	—	384	—	—	384	14 SEP	30 OCT
9. Sabaru	—	—	192	—	—	96	18 SEP	30 OCT
10. Snagovu	—	—	192	—	—	192	02 SEP	30 OCT
TOTAL	308.736	17.472	166.568	308.544	14.596	162.418	21 JAN	30 OCT
Restituiri, Biroul central nr. 1				192	2.876	972		
Restituiri, celelalte birouri				—	—	3.178		

francatură rară : 4 mărci 5 PARALE cu ștampila DR2 (colecția Academiei Române). În fig. 10 avem o francatură spectaculoasă din 10 mărci (una lipsește), din 2 PARALE, înlocuind marca de 20 PARALE necesară pentru francarea unei RECEPISE DE INAPOERI ; mărcile sînt obliterate cu ștampila M2. JASSY (colecția Fr. Heimbüchler — München). În fig. 11 este scrisoarea cu ștampila PS. BUCURESTI * SUCC. No. 2X7/11 în verde și marca obliterată cu GR2 în tuș negru. Marca este aplicată, contrar regulii, în stînga-jos, neavînd loc în dreapta-sus, din cauza cuvîntului „Domnilor" (colecția Dr. Paul Hirsch). Fig. 12 prezintă o scrisoare din 19 ianuarie 1865 (calendarul Iulian), francată cu o marcă 20 PARALE, obliterată cu GR1, pe plic avînd ștampila S1. BUCUREȘCII 31/1 (colecția G. Cizmaș — București). Reamintim și o francatură excepțională cu douăzeci mărci de 2 PARALE/„Cuza", acoperind taxa de două mărci de 20 PARALE pentru o recomandată. (Vezi. „Filatelia" nr. 6/1980).

Încheind acest studiu, reținem în concluzii :

1. D.G.T.P. (Direcția Generală a Telegrafelor și Poștelor) a primit, de la „Litho S. Sander & Comp.", București, primele 809 856 mărci „Cuza", la 10 și 20 ianuarie 1865.

2. Prima distribuire de mărci „Cuza" are loc numai către B.P.B. (Biroul pos-

TABELUL 3 (1865)

Coeficienți de preferință pentru ștampilele aplicate pe mărcile de 20 PARALE/1865 din „Emisiunea Cuza", în perioada 9/21 ianuarie 1865—19/31 iulie 1866. (☒)

20 PARALE / 1865	M 1	M 2	F 2	S	A
1. Chilia, Mizil (fără ștampile în 1865/66)	—	—	—	—	—
2. Alexandria, Văleni de Munte	—	—	—	—	?
3. Găești	—	—	—	—	100
4. Câinenii, Predealul, Tințăreni, Vorciorova	—	—	—	100	—
5. Câmpina, Curtea de Argeș, Fălciu, Leova, Reni	—	—	—	—	90
6. Bechet, Zimnicea	—	—	—	95	80
7. Adjud, Bolgrad (F2), Cahul, Tg. Frumos, Tg. Ocna	—	35	40	—	25
8. Calafat, Caracal, Cimpu-Lung, Oltenița, Târgoviște	—	—	—	20	20
9. Mihăileni (Michaleni)	30	—	?	—	20
10. Huși (Husch)	25	—	40	—	18
11. Târgul Neamțu (Neamzu)	—	30	40	—	15
12. Știrbeiu (S) sau idem Călărași (A)	—	—	—	40	12
13. Râmnicul Vâlcei	—	—	—	12	12
14. Fălticeni (Foltitscheni)	20	—	35	—	10
15. Dorohoi, Vaslui	15	—	?	—	8
16. Ismail	—	30	?	—	8
17. Slatina, Târgu-Jiu, T. Severin, Giurgiu, R. Sărat	—	—	—	8	8
18. Buzău	—	—	—	—	8
19. Peatra, Roman	15	—	30	—	7
20. Bacău, Bârlad, Tecuci (Tekutsch)	15	—	?	—	6
21. Botoșani (Botuscheni)	—	—	30	—	5
22. Pitești, Ploiești, Turnu Măgurele	—	—	—	5	5
23. Brăila, Craiova	—	—	—	—	5
24. Focșani (Fokschany)	—	—	?	—	5
25. Galați	5	—	?	—	5
26. Iași (Jassy)	10	—	25	—	5
27. București	—	—	—	5	5

Ștampile deosebite ☒

1. DR. JASSY 100
2. M1a. BOTUSCHANI, FOKSCHANI 100
3. M2a. FOKSCHANI 80
4. PS. BUCURESCI SUCC. No. 2. 3, 4, 5, ... 100
5. OB. Poșta balneară 120
6. GR1. Grătar cu stele 60
7. R. Poșta rurală 80

Notă. ☒ = scrisori, chitanțe, recipise etc. francate cu una sau două mărci din 20 PARALE/1865.

Fig. 11

tal București), la 20 ianuarie 1865, în cantitate de 22.864 bucăți.

3. B.P.B. pune în circulație primele mărci a doua zi, la 21 ianuarie 1865, francînd 131 scrisori (.prima zi").

4. La restul de 55 birouri poștale din România, primele livrări s-au făcut mai tîrziu și eșalonat, între 30 ianuarie — 22 decembrie 1865. Pînă la prima livrare de mărci „Cuza", corespondența a circulat **franco**, cu plata în numerar, sau **porto**, cu plata la destinatar.

5. Din valorile mici : mărcile de 2 PARALE s-au distribuit numai la 15 localități, iar mărcile de 5 PARALE numai la 14 localități. În majoritatea cazurilor, prima livrare din valorile mici a avut loc ulterior livrării mărcilor de 20 PARALE.

6. În 1865/1866, mărcile „Cuza" de mare circulație (20 PARALE) au putut fi utilizate la 251 unități poștale. Astfel, cele 56 birouri telegrafo-poștale au putut repartiza, la rîndul lor, cîte un număr mic, la unitățile dependente : 4 birouri sucursale, 4 birouri balneare, 83 birouri rurale și 104 relee de poștă (căpitani). Se menționează că, în 1865, apar încă 7 birouri telegrafo-poștale care primesc mărci, și anume : 1. ADJUD, 2. ALEXANDRIA, 3. CIINENII, 4. CHILIA, 5. CURTEA DE ARGES, 6. FALCIU și 7. VALENII DE MUNTE.

7. Mărcile „Cuza" au putut fi obliterate cu 202 ștampile „de zi", din tipurile catalogate : M1, M2, DR, S, A, PS, OB și R. Birourile telegrafo-poștale Chilia, Găești și Mizil nu au utilizat în 1865/66 ștampile „de zi", iar birourile fără ștampile în 1864 — Cîmpina, Leova și Reni — primesc primele lor ștampile, ca și 6 din cele nou înființate, abia la mijlocul lui iunie 1865, din tipul A.

8. La birourile lipsite de mărci în perioada 1/13 ianuarie 1865—27 iul./8 august, scrisorile au circulat taxate cu plata în numerar. Francaturile mixte, cu mărci din alte emisiuni (exemplu, cu mărci „Principatele Unite" emis. 1862 sau 1864) s-au dovedit imposibile, clasificîndu-se ca falsuri.

9. D.G.T.P. livrează mărci „Cuza" și după 23 februarie 1866 (data abdicării domnitorului). Ultima livrare de 3 840 de 5 PARALE are loc la 24 mai 1866 (două zile mai tîrziu de la proclamarea principelui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen ca suveran al României).

10. La 30 iunie 1866, prima unitate poștală care lichidează stocul de mărci „Cuza" este B.P.B. Mărcile „Cuza" continuă, însă, a fi utilizate în unele localități, pînă tîrziu, în octombrie 1866.

Bibliografie :

Arhivele Statului București : 1) Fond DGP dos. 173/1864 ;dos. 156, 277, 278, 283, 295/1865 ; dos. 9, 150, 156, 159, 161, 165/1866 ; dos. 2, 3, 14, 20/1867. 2) Fond ICC dos. 89/1865, dons. 13/1866, 3) Fond OC dos. 1098/1864, dos. 1019/1865. 4) Fond MF dos. 500/1865. 5) **Buletinul Telegrafo Poștal**/1865.

Fig. 12

EMISIUNILE UZUALE ROMÎNEȘTI 1872—1880

Mărcile poștale românești din perioada post clasică [1]) formează un domeniu din cele mai propice pentru studii de specializare. Din păcate acest fapt nu este îndeajuns cunoscut de mulți dintre colecționari, care nu folosesc îndeajuns posibilitățile largi pe care le oferă aceste emisiuni pentru lărgirea colecțiilor lor.

În revistele filatelice din diferite țări au apărut în ultimele decenii o serie de studii asupra acestor emisiuni. În țară, ele nu au format pînă în prezent obiectul unor publicații mai aprofundate. Vom încerca, de aceea, să rezumăm aci o serie de constatări desprinse din studierea acestor emisiuni, fără a avea însă pretenția de a fi epuizat materia care poate fi îmbogățită de cercetători cu alte completări sau rectificări.

I. EMISIUNEA „PARIS"

Față de creșterea mare a traficului poștal din țara noastră, imprimarea mărcilor poștale prin procedeul litografiei nu putea satisface decît în condiții din ce în ce mai grele necesarul sporit de mărci. Pe de altă parte, imprimarea litografică nu dădea rezultate satisfăcătoare nici sub aspectul pur tehnic. Aceste considerente au determinat administrația poștelor să pună în studiu adoptarea mărcilor imprimate tipografic, prin procedeul tiparului înalt.

Cum în acea vreme nu existau în țară instalații tipografice îndeajuns de utilate pentru imprimarea mărcilor și nici un gravor care să poată realiza în condiții cît mai bune matrițele pentru noile mărci, Direcția P.T.T. a hotărît să se adreseze Monetăriei Statului din Paris. Această alegere a fost determinată de faptul că la această imprimerie se tipăreau mărcile franceze, considerate pe atunci printre cele mai reușite din categoria mărcilor tipografiate.

Desenul.

Machetele noilor mărci românești au fost gravate de Albert Barre, care a realizat și machetele emisiunilor clasice franceze dintre anii 1853—1876 (Ceres și Napoleon III) cît și pe acelea ale primelor mărci grecești (Hermes — cap mare)[2])

Desenul noilor mărci românești a prezentat multe puncte comune cu ale emisiunilor franceze și grecești. El prezintă efigia în profil spre stînga, într-un medalion pe marginea căruia se înșiruie 65 perle. Cadrul mărcii, de format dreptunghiular, are dimensiunile 18,5x22 mm. În cele patru colțuri se înscrie cîte un pătrat, în care apare un mic ornament. Pe laturi apar, sus inscripția ROMANIA, jos, valoarea și cuvîntul POSTA. Lateral, o friză ornamentală în meandru, întreruptă de medalionul central, suprapus.

Imprimarea mărcilor s-a făcut la Monetăria franceză, sub conducerea lui A. A. Hulot. Planșele folosite la imprimare cuprindeau 300 clișee, aranjate în două grupe de cîte 150 clișee,

Fig. 1: Bloc de patru, de 50 bani

cele două grupe fiind despărțite de o punte lată de circa 40 mm.

Direcția P.T.T. a pus în circulație mărcile, la ghișee, numai în jumătăți de coli, cuprinzînd 15 rînduri orizontale de cîte 10 mărci. Ca atare, pere-

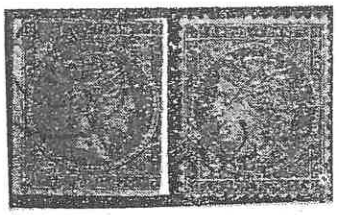

chi de mărci cu punte între ele nu au intrat în circuitul poștal. Perechile de acest fel care au ajuns în comerț, provin fără excepție din succesiunea lui Hulot și nu din circuitul poștal; ele pot fi deci considerate ca eseuri

Tiparul mărcilor din emisiunile 1872 realizat la Paris, se remarcă prin finețea lui. Aspectul general este îngrijit, imaginea fiind foarte clară.

Hîrtia.

Mărcile au fost imprimate pe hîrtie ușor colorată (teintată) cu excepția valorii de 10 bani, imprimată pe hîrtie albă. Hîrtia este fără filigran, de grosime mijlocie (0,07 mm.). Unele exemplare pot fi întîlnite și pe hîrtie ușor ripsată. Ele provin din marginile de coală [3]); recunoașterea ripsării este însă destul de anevoioasă.

Dantelura.

Dantelatura este de 14x13½, aceeași ca și la mărcile franceze contemporane. Uneori se pot constata mici oscilări, pînă la ¼ de grad, care nu prezintă însă importanță. Alte varietăți de dantelări (dantelură largă pe patru sau pe două laturi) nu au existat: ele sînt întotdeauna trucaje. Exemplarele nedantelate — care există din toate valorile — provin din resturi, din coli neterminate găsite în marea colecție a lui Hulot. Ele există numai neuzate întrucît nu au ajuns niciodată în circuitul poștal. [4]) Punerea în circulație a acestor mărci fusese inițial proiectată pentru începutul anului 1870, însă — ca urmare a izbucnirii războiului franco-german, — executarea comenzii a întîrziat. Din această cauză noile mărci au fost emise abia la 15 octombrie 1872.

Semne de recunoaștere

O caracteristică specifică a multor mărci din acea perioadă au fost așa numitele „semne secrete", care aveau drept scop facilitarea recunoașterii unor eventuale falsuri în dauna poștei. Potrivit acestui obicei al timpului, la mai multe valori din emisiunea

---

[1]) Considerîndu-se ca mărci clasice emisiunile de la Capetele de bour pînă la emisiunile litografiate, inclusiv.

[2]) **Nota red.** Socotim interesant a face aci o digresiune, cu privire la geneza desenului emisiunii noastre din 1872. Desenele mărcilor franceze și celor grecești tip Hermes — cap mare prezintă numeroase elemente compoziționale comune: efigia într-un medalion central circular, punctat, înconjurat de un cadru în care sînt înscrise, sus, denumirea țării, jos, valoarea mărcii, lateral, o friză ornamentală în meandru, iar în colțuri cîte un pătrat cu un ornament cu patru petale. Este de remarcat că — în linii mari — acest dispozitiv grafic fusese adoptat, cu unele modificări, și în emisiunea litografiată românească „Favoriți" din 1866 și mai ales în cea din 1868 (unde regăsim și ornamentele înscrise în pătratele din cele patru colțuri); totul adaptat la tehnica imprimării litografice, care implică, între altele, și folosirea unei suprafețe mai mari de imprimare.

Desenul primelor mărci franceze a fost imitat, de altfel, și în Argentina, fiind folosit ca exemplu pentru emisiunea „Corrientes", din anul 1856.

Din figura 2 se va putea face ușor o comparație între desenele la care ne-am referit.

[3]) Menționate și în „Kohl", Briefmarken Handbuch.

[4]) **N. Red.** Catalogul mărcilor poștale românești citînd aceste exemplare nedantelate, arată că seria nedantelată ar proveni din resturi și menționează că ea este mult mai rară decît eseurile.

Considerăm că din punctul de vedere al cotării, menținerea este justă, fiind vorba de exemplare de aceeași culoare și hîrtie ca și mărcile dantelate, emise. Pentru a evita orice confuzie trebuie precizat însă aci că este vorba tot de eseuri, chiar dacă cotarea lor poate fi mai ridicată. Eventualele exemplare nedantelate, uzate, sînt deci fie „tunse" de dantelură, fie cu ștampile false.

Nr. 3 (63) / 1963
an XII, mart.

„Paris" se întîlnesc astfel de „semne caracteristice", a căror cunoaștere dă posibilitatea de a determina unele falsuri, puse în comerț prima oară pe la sfîrșitul secolului al XIX-lea la Paris și apoi de către Fournier din Geneva, pe la începutul secolului al XX-lea, etc.

Trecînd de la aceste caracteristici generale, la tratarea fiecărei valori în

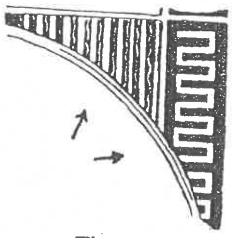

Fig. 3

parte, sînt de menționat următoarele:

— **Valoarea de 1½ bani** există în nuanțele verde-bronz sau verde-oliv închis, pe hîrtie albăstruie (azurată).

Ca semn caracteristic apare aci o linie de arc subțire la dreapta sus, în interiorul cercului alb, care încadrează medalionul (fig. 3).

Fig. 4

— **Valoarea de 3 bani** se cunoaște în nuanțele verde deschis sau verde gălbui, pe hîrtie verzuie. Kohl a semnalat, la timpul său, și existența unor exemplare verde deschis pe hîrtie albăstruie, fapt care însă nu a putut fi verificat.

Semnul caracteristic al acestei valori este o liniuță scurtă în cercul alb de încadrare a medalionului sub literele AN din Romînia (fig. 4).

— **Valoarea de 5 bani** există în nuanțele galben-oliv, brun-bistru sau brun-gălbui închis, și este imprimată pe hîrtie gălbuie.

Ca semn caracteristic se vede un punct de culoare în perla a 6-a nu-

Fig. 5

mărată spre stînga, de la perla deasupra literei O din POSTA (fig. 5). La această valoare se pot întîlni și varietățile de dantelură: 14½, stînga 14, dreapta 13¾; sau 14, sus 14½, dreapta 13¾.

— **Valoarea de 10 bani** există în nuanțele albastru, albastru închis, viu sau albastru mat, pe hîrtie albă.

Ca semne caracteristice se observă un punct fin de culoare în partea de jos a celei de-a doua linii a primului A din ROMANIA, care la tipare mai puțin clare se unește cu fondul colorat, așa că piciorul literei A apare scurtat. Apoi, la dreapta sus, în cercul alb ce încadrează medalionul, se vede o linie de arc subțire, de lungime variabilă. Acolo unde această linie lipsește în aparență, se observă cel

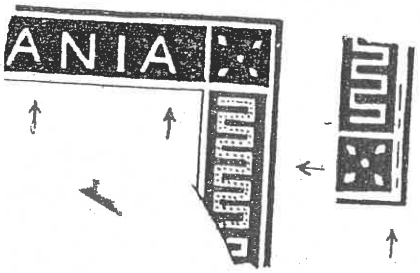

Fig. 6 și 7

puțin 2—3 punctulețe. Mai departe, regretatul Ed. Cohen a constatat cîteva puncte fine în meandrul din dreapta sus și o linie de culoare, deseori întreruptă în partea de jos a liniei verticale albe de încadrare din dreapta (acest din urmă semn lipsește uneori). Cîteodată mai apare și un punct de culoare în linia albă orizontală de încadrare de sus, sub a doua linie a celui de-al doilea A din ROMINIA (fig. 6 și 7).

În urma deteriorării neînsemnate a unor clișee din planșă există și două varietăți de tipar și anume:

1) o întrerupere a liniilor exterioare de încadrare la colțul din stînga, (fig. 8)

2) o linie orizontală albă care întretaie partea superioară a literelor M și A din Romînia (fig. 9).

— **Valoarea de 15 bani** are culoarea brun-roșcată închisă sau deschisă, pe hîrtie crem. La această valoare nu s-a putut identifica pînă în prezent nici un semn caracteristic.

— **Valoarea de 25 bani** se cunoaște în nuanțele galben-portocaliu, porto-

Fig. 8

caliu-gălbui, portocaliu-închis sau portocaliu-roșcat închis, pe hîrtie gălbuie.

Semnul caracteristic este același ca la valoarea de 1½ bani, cu deosebirea că el variază ca lungime a liniei, care este deseori întreruptă. În unele cazuri, semnul caracteristic lipsește.

— **Valoarea de 50 bani** se întîlnește în nuanțele roz deschis, roz mat sau roz închis, pe hîrtie roz pal.

La această valoare, care nu are nici un semn caracteristic, se pot deosebi **două tipuri**, la tipul I steagul cifrei 5 din stînga fiind scurtat, pe cînd la tipul II, el are o lungime normală (fig. 9). După unii autori, aceste deosebiri de tipuri, s-ar datora întrebuințării de mai multă sau mai puțină cerneală și nu unor deosebiri tipice ale

Fig. 9

clișeelor. Totuși s-au putut observa mărci din tipul II la care, după impresia generală ce o face desenul, scurtarea steagului cifrei 5 nu poate proveni dintr-un exces de cerneală.

În consecință (și în ciuda faptului că în planșele care mai există, R. Zosczak nu a găsit decît clișee în tipul I) consider că trebuie menținut și mai departe ca varietate, tipul II, de altfel destul de rar. În aceste privințe se poate presupune că inițial, în planșa

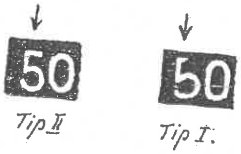

Tip II *Tip I.*

Fig. 10

originală, au existat unul sau mai multe clișee de tipul II, care au fost mai apoi înlocuite, cu ocazia revizuirii planșelor, după anul 1879.

Ca varietate de tipar, se întîlnește aci o linie de arc subțire, în partea de jos a liniei albe de încadrare a medalionului.

O. B.

(În numărul viitor: **Emisiunea Bucureștiului**).

NU ARUNCAȚI

nici o carte, nici un catalog vechi, nici o publicație veche cu subiect filatelic!

DONAȚI-LE

bibliotecii A. F. R. București, Str. Biserica Enei 16, sau bibliotecilor filialelor A. F. R.!

PRIMA EMISIUNE „BUCUREȘTI"

În anul 1876, Monetăria Statului din Paris a introdus unele măsuri de reorganizare a sistemului de fabricare a mărcilor [1]). Din cauza greutăților decurgînd din această reorganizare, și pentru a nu mai fi nevoită să-și tipărească mărcile în străinătate, Direcția P.T.T. romînă a hotărît să treacă la confecționarea lor în țară.

În acest scop putea fi folosită noua tipografie a Imprimeriilor Statului, care a fost înființată în anul 1873.

Nefiind vorba de o schimbare de desen, s-au adus din Franța planșele care fuseseră folosite pînă atunci pentru tipărirea mărcilor poștale. Pe de o parte datorită faptului că planșele erau deja uzate, pe de altă parte din cauză că tînăra imprimerie din București nu dispunea pe atunci de instalații de același nivel tehnic ca și Monetăria din Paris și de un personal cu înaltă calificare, tiparul tirajelor realizate la București a fost mai puțin clar, defectuos. Adeseori mărcile au fost tipărite atît de

Fig. 1 și 2: Stînga, emisiunea Paris, dreapta, prima emisiune București. Desenul celei de-a doua mărci este mai puțin clar, îndeosebi în detaliile umbrelor, bărbii și la liniile verticale din triunghiurile formate între cercul de încadrare și cadrul interior al textelor.

șters și de îmbîcsit, încît inscripțiile lor sînt aproape necitețe. Tot din această cauză se întîlnesc felurite greșeli întîmplătoare de tipar (netipice, nelocalizate în coală și care nu constituie deci varietăți), cum este, spre pildă, un adaos rotund sau ascuțit în partea de jos a bărbii (așa-zisa „barbă de capră").

Trebuie precizat aci că la valoarea de 10 bani, un ultim tiraj nu a mai fost tipărit cu planșa veche, confecționîndu-se planșe noi. Tot cu planșe noi a fost imprimată și valoarea nouă, de 30 bani.

Hîrtie

Ca și la emisiunea de Paris, mărcile primei emisiuni „București" au fost tipărite tot pe hîrtie slab colorată (teintată). De astă dată, chiar și marca de 10 bani nu a fost tipărită pe o hîrtie de un alb curat ci pe o hîrtie de un alb ușor gălbui. Hîrtia e fără filigran, de grosime mijlocie (0,06—0,07 mm) însă din punct de vedere calitativ e mai puțin bună decît cea a emisiunii Paris, nefiind tot atît de uniformă și avînd unele diferențe de grosime.

Dantelură

Perforarea a fost executată cu mașini în linie. Ea există în varietățile: A $13^1/_2$; A^1 $13x13^1/_2$; B 11; B^1 $11x11^1/_2$; B^2 $11^1/_2x13^1/_2$; C $11^1/_2x13^1/_2$ și D $13^1/_2x11^1/_2$.

Dantelura $13^1/_2x11^1/_2$ a fost semnalată de R. Zosczak și de Gibbons Weekly Journal; ea este deosebit de rară.

[1]) Fază care s-a concretizat, în Franța, prin schimbarea tipului Ceres și trecerea la emisiunea din 1876 cu desenul alegoric „Pace și Comerț" (tip Sage).

Dantelura 11 este neregulată. Trebuie să menționez că dintre diferitele grade de dantelură semnalată fie de Kohl, fie de alți autori, unele nu le-am putut verifica practic pînă în prezent.

La această emisiune există și defecte de dantelură: exemplare nedantelate complet; exemplare nedantelate pe una sau ambele laturi verticale sau orizontale. De aci provin și perechile nedantelate la mijloc. Toate aceste defecte de dantelură sînt în fond deșeuri de confecționare care au ajuns în circulație numai datorită faptului că nu au fost observate la controlul de calitate din imprimerie.

Semne caracteristice: acolo unde au fost folosite vechile planșe, semnele caracteristice au rămas, firește, neschimbate, aceleași ca și la emisiunea „Paris".

Valoarea de $1^1/_2$ bani există în nuanțele verde-oliv, verde-mat sau gri-oliv, pe hîrtie albăstruie, cu dantelurile A, Al, B, Bl, C.

Ca varietăți se cunosc piese cu tipar recto-verso, dant. B, apoi exemplare nedantelate vertical, cu dantelura B (semnalate de Kohl și Zoscsak) și în fine, cu dantelura schimbată pe o singură latură: A, dreapta 13 sau B, jos $11^1/_2$.

Valoarea de 5 bani se cunoaște în nuanțele brun-oliv, oliv-gălbui, oliv-brun sau brun-bistru, pe hîrtie gălbuie, cu dantelurile A, B, C și D. Exemplare în nuanțe oliv-brun există și cu dantelura B2.

Semnul caracteristic este același ca la emisiunea precedentă. Uneori însă, la tipare neclare sau cu prea multă cerneală, punctul din perla a 6-a este atît de mare încît o acoperă complet; pe această întîmplare se bazează așa-zisa greșeală de clișeu; „perla lipsă" semnalată de Georges Brunel.

Ca varietăți de tipar s-au observat:

1) Linia cadrului din stînga jos, defectă (fig. 3)

2) Pana albă care începe în partea de sus a literei R din ROMANIA mergînd oblic spre dreapta jos, întretaie litera A (fig. 4).

Fig. 3

Fig. 4

3) Linie albă neregulată, care începe la dreapta urechii și merge pînă la a 14-a perlă numărată spre dreapta, de la perla deasupra literei P din POSTA (fig. 10).

4) Linia orizontală a primului A din ROMANIA este prelungită spre stînga și dreapta (fig. 5).

Ca varietăți de imprimare se cunosc: tipar dublu, apoi tipar recto-verso și în fine, tipar pătrunzător (vizibil pe verso), toate cu dantelura B, cea din urmă varietate fiind cauzată de întrebuințarea unei hîrtii prea slab încleiate.

Varietăți de dantelură: nedantelat complet; nedantelat vertical; nedantelat orizontal; nedantelat pe două laturi (la stînga și jos). De asemenea se cunoaște și o varietate cu dantelura B, stînga $11^1/_2$, semnalată la timpul său de Kohl. Această valoare se cunoaște și întrebuințată înjumătățit, pe fragment de scrisoare cu ștampile SASCUT 16 dec. 78. Ea a fost, probabil, creată nu dintr-o necesitate poștală ci în scop filatelic.

4/1963

Eroarea de culoare 5 bani albastru-mat, pe hîrtie gălbuie, nu există decît cu dantelura neregulată B II. Ea își are originea în introducerea — din greșeală — a unui clișeu al mărcii de 5 bani în planșa a doua a mărcii de 10 bani, luată spre întrebuințare în aprilie 1879.

Fig. 5

Fig. 6

Hîrtia ei este de grosime mijlocie (0,07 mm), slab gălbuie, și tiparul neclar, în albastru mat. Eroarea are **semnul caracteristic al valorii de 5 bani.** În pereche cu o marcă de 10 bani, ea este foarte căutată.

În anul 1882 s-a executat o reimpresiune oficială a acestei erori, în coli întregi, într-o culoare mai închisă hîrtia fiind mai subțire (0,055—0,06 mm) tiparul clar, dantelura 11½ și **fără semnul caracteristic** de planșă. Pe de altă parte există și eseuri ale valorii de 5 bani, imprimate în coli întregi în culoare albastră care **au semnul caracteristic,** dar care sînt complet sau parțial nedantelate. Multe dintre aceste reimpresiuni și eseuri au fost prevăzute cu supratiparul tipografiat ANULAT, de la stînga sus spre dreapta jos și apoi puse în vînzare.

Mențiunea din diferite cataloage (ex. Kohl), după care exemplare cu acest supratipar ar fi originale scoase din coli, nu corespunde realității. Aci mai trebuie arătat că uneori se întîlnesc eseuri fals dantelate, care avînd și semnul caracteristic nu se pot deosebi de eroarea autentică decît numai prin tiparul lor mai clar și nuanța culorii ceea ce însă uneori este foarte dificil.

— **Valoarea de 10 bani** a emisiunii București a fost pusă în circulație în septembrie 1877. Ea a fost imprimată cu planșele vechi în tipul I, avînd aceleași semne caracteristice ca la emisiunea precedentă. Ea există în nuanțele albastru, albastru-lăptos, albastru-negricios, albastru-verzui și ultramarin, cu dantelurile B, B_1, B_2, C și D. Ultimele dintre aceste trei danteluri nu s-au întîlnit, pînă în prezent, decît la nuanța albastră. Hîrtia este slab gălbuie.

Pentru un ultim tiraj, tipărit în nuanța albastru mat, a fost întrebuințată o planșă nouă, în tipul II care **nu mai are semnele caracteristice** cunoscute ale planșei vechi tiparul fiind relativ clar și curat. Mărcile de tipul II au apărut în circulație abia în aprilie 1879 (cum a stabilit și Ed. Cohen). Ele au dantelura B. Exemplarele în nuanța ultramarin tip I aparțin probabil unui tiraj de la mijlocul anului 1878, dar în niciun caz unui tiraj din sept. 1879, cum s-a susținut mai demult de diferiți autori.

Ca varietăți de tipar se pot observa :

1) O liniuță scurtă, albă, care începe sub litera P din POSTA și mergînd oblic spre dreapta sus, întretaie partea de jos a literei O și ajunge pînă la S (fig. 6).

2) Colțul din dreapta jos al mărcii este defect. Nu s-a putut verifica dacă există și aci greșelile de clișeu semnalate la valoarea de 10 bani din emisiunea precedentă.

Pe de altă parte însă trebuie arătat că greșelile semnalate de Georges Brunel (și anume cifra O din dreapta, lipsă, sau cifre atingînd încadrarea albă) sînt întîmplătoare și netipice, avînd origine în tiparul defectuos.

Ca varietăți de dantelură se cunosc exemplare nedantelate vertical sau orizontal.

— **Valoarea de 15 bani** există în nuanțele brun-roșcat, brun-șocolat, sau brun-gălbui, cu danteluriie A, B și C.

Ca greșeală de clișeu s-a semnalat un defect la colțul din stînga jos, ceea ce însă pînă în prezent nu s-a putut verifica. În schimb se întîlnește aci relativ greșeala în-

(Continuare în pag. 7)

O contribuție la cunoașterea începuturilor poștei în Transilvania

Aruncîndu-și privirile în trecut, iubitorii istoriei poștale găsesc un farmec deosebit în orice amănunt pe care-l pot culege asupra felului cum funcționau legăturile poștale cu veacuri în urmă.

Răsfoind colecțiile de documente din arhive, ei întîlnesc de multe ori amănunte care pot întregi informațiile noastre și imaginea pe care o avem asupra poștei din ținuturile noastre.

Astfel, găsim că la 31 iulie 1867, Josef Haltrich a prezentat în fața adunării generale a asociației denumită „Verein für Siebenburgische Landeskunde“ [1]) din Sighișoara, o schiță cultural-istorică în legătură cu poșta din acest oraș.

Din această comunicare reiese că într-o însemnare în protocolul magistratului din Sighișoara se află consemnat că în ziua de 7 noiembrie 1756 s-a dat citire în public la două comunicări guberniale dintre care una referitoare la înființarea celor dintîi oficii poștale la Sighișoara. Astfel, scrisorile din Ciuc puteau fi trimise la Odorhei, de acolo la Sighișoara și de aci, prin Agnita, la Sibiu „fără întîrziere“. De fapt, traseul poștal prin Agnita nu a fost pus în aplicare, ruta poștală spre Sibiu amenajîndu-se prin Mediaș. Se prea poate ca cei care redactaseră hotărîrea gubernială se grăbiseră și nu studiaseră bine traseul.

La început poșta nu transporta decît scrisori și unele ziare, la 8 sau 14 zile odată; mai apoi de două ori pe săptămînă, legăturile poștale făcîndu-se prin călăreți sau — mai tîrziu — cu căruța. Pe timpul ministrului Bruch, se stabilește legătura zilnică pentru mărfuri și călători între Sibiu și Bistrița. Înainte de aceasta mărfurile și banii pentru străinătate puteau fi expediați numai de la Sibiu.

Un veac mai tîrziu, la data cînd Josef Haltrich făcea comunicarea — în 1867 — de la Odorhei în secuime diligența pentru călători circula de două ori pe săptămînă, însă poșta de scrisori circula zilnic. Cu un an în urmă — încă din 1866 — exista și o legătură poștală de trei ori pe săptămînă cu Brașovul și Rupea, în afară de vechea legătură cu Sibiul.

Astfel, pe calea poștei soseau zilnic la Sighișoara un număr crescînd de scrisori, ziare și mărfuri iar de aci se făceau trimiteri poștale în toate părțile.

La Sighișoara soseau regulat prin poștă numeroase ziare și publicații periodice. Un mare eveniment l-au constituit jurnalele de modă precum și „Wiener Theaterzeitung“, care erau consultate în colectiv. Publicațiile erau atît de căutate de localnici încît în 1850 cercul abonaților la ziarele ce soseau prin poștă sporise considerabil.

Ultima informație din comunicarea lui Josef Haltrich arată că prima telegramă a fost expediată din Sighișoara la 26 noiembrie 1863.

Din sus-arătata comunicare reies două elemente importante : data certă a înființării Oficiului poștal la Sighișoara — 1756 — și data introducerii telegrafiei în acest oraș, 26 noiembrie 1863. În al doilea rînd nu sînt lipsite de importanță datele din care rezultă cît de intens era traficul poștal de scrisori, mărfuri și călători care plecau sau soseau în acest oraș transilvănean. De asemenea nu poate fi trecut cu vederea rolul de mijlocitor activ în transmiterea ideilor și lucrurilor pe care l-a îndeplinit poșta în această parte a țării, rol văzut de un contemporan al secolului al 19-lea.

Închei această scurtă notă mulțumind tov. Stein, un atent cercetător al trecutului Sighișoarei, pentru semnalarea comunicării lui Haltrich, pe baza căreia am scris aceste rînduri.

C. S. NICOLESCU-PLOPȘOR

1) „Asociația pentru geografia transilvăneană“.

Nr. 4/1963

TIMBRE FISCALE PE SCRISORI VECHI

Dacă ne ocupăm cu studierea de scrisori vechi, din secolul trecut, vom găsi cînd și cînd plicuri pe care sînt aplicate timbre fiscale, care au fost obliterate cu ștampile poștale.

La prima vedere, s-ar părea că folosirea timbrelor fiscale la francarea corespondenței, ar fi avut loc fie datorită întrebuințării greșite din partea publicului — încă neîndeajuns familiarizat cu deosebirea dintre rostul timbrelor fiscale și cel al mărcilor poștale — fie ca soluție de expedient, în momente în care au lipsit mărcile poștale.

Analizînd mai îndeaproape aspectele acestei probleme, putem constata că — în ceea ce privește poșta austriacă — ea nu a tolerat decît în cazuri cu totul izolate plata taxelor poștale prin aplicare de timbre fiscale. Astfel de francaturi întîlnite destul de rar pe scrisori expediate din localități situate în teritoriile apusene ale fostului imperiu și din Lombardo Veneția — au fost tolerate pînă la 9 iulie 1857, dată de la care s-a interzis cu desăvîrșire admiterea francării scrisorilor cu timbre fiscale.

Deși, în principiu, astfel de francaturi ar fi putut interveni și în Transilvania, Banat sau Bucovina, pînă la 9 iulie 1857, personal nu cunosc cazuri de corespondențe expediate în secolul trecut, din aceste ținuturi, care să fi fost francate poștal cu timbre fiscale. De asemenea nu am găsit descrise astfel de piese nici în literatura de specialitate.

Mai tîrziu, după această dată, la expedierea coletelor poștale, pe lîngă taxa poștală se percepea și o taxă fis-

Fig. 1. Două timbre fiscale din Lombardo-Veneția, folosite pentru francarea corespondenței și purtînd obliterări poștale.

cală. Aceasta din urmă se plătea prin aplicarea de timbre fiscale, care erau anulate cu ștampile poștale.

Ca un exemplu de aplicare a acestor norme în Transilvania, citez adresa de însoțire a unui colet, expediat de la Sebeș-Alba la Sibiu. Pe adresă apare adnotarea „18x", care denotă că taxa de francare poștală a fost de 18 kr. Mărcile corespunzînd taxei poștale nu au fost aplicate pe adresă, pe care se află însă un timbru fiscal maghiar de 5 kr. Acesta a fost obliterat cu ștampila oficiului poștal din Sebeș-Alba, „Mühlenbach „24.12". Deși ștampila nu indică și anul, data poate fi localizată în anii 1868 sau 1869, perioadă de trecere de la folosirea ștampilelor cu denumiri germane la cele cu denumiri maghiare. De altfel, textele celorlalte ștampile secundare care apar pe adresă sînt tot în limba maghiară.

Cunosc de asemenea adresa de însoțire a unui grup (săculeț cu monede) în valoare de lei 1000, expediată la 25 februarie 1881 de la Rîmnicul Vîlcea la Sibiu și pe care este aplicat un timbru fiscal românesc de 10 bani, obli-

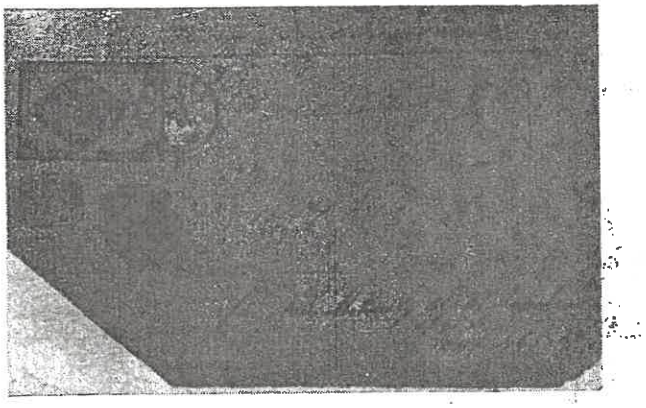

Fig. 2.

terat cu ștampila oficiului poștal Rîmnicul Vîlcea. Adresa mai poartă, cu cerneală violetă, inscripția „franco 1,75/85" care trebuie să fi corespuns cu taxele poștale; prin timbru fiscal se percepea, evident, o taxă suplimentară fiscală. (Fig. 2)

Iată o asemănare interesantă între metodele serviciilor poștale și fiscale române și maghiare din acele timpuri.

Pentru poșta română nu am găsit relatate date în acest domeniu, însă din studierea piesei descrise mai sus și prin asemănare, cred că nu greșim dacă presupunem că practica poștei române a fost similară cu cea a poștelor austriace și maghiare.

Trebuie precizat că cotele (în catalogul Michel și alte cataloage) indicînd valoarea filatelică a timbrelor fiscale austriace, obliterate cu ștampile poștale, se referă numai la piese din prima perioadă, pe scrisori, din care trebuie să rezulte că au servit drept mărci poștale. Cele din a doua perioadă, de felul celor citate mai sus, care au servit evident la achitarea unor taxe fiscale, ca și piesele din prima perioadă însă detașate, nu au o valoare filatelică deosebită, dar sînt interesante ca documente ale timpului și pot fi colecționate ca atare.

Poșta austriacă a mai obliterat cu ștampilele ei și timbrele fiscale pentru ziare (Zeitungs-Stempelmarken) care începînd din 1853 au fost în folosință și trebuiau aplicate la început pe toate ziarele și revistele, mai tîrziu numai pe cele care veneau din străinătate. Acest procedeu a fost preluat, după 1867, și de poșta maghiară care a obliterat de asemenea cu ștampilele ei, timbrele fiscale pentru ziare (hirlap belyeg).

T. JICKELI
— Sibiu —

Notă: Aplicarea de timbre fiscale în afara plății taxelor poștale a fost introdusă mai tîrziu — temporar — și la expedierea mesageriilor poștale. De la astfel de trimiteri se întîlnesc destul de des și timbre fiscale din emisiuni românești mai recente, anulate cu ștampile poștale. (A se vedea și Catalogul mărcilor poștale românești, ediția 1959 pag. 202).

(continuare din pag. 5)

tîmplătoare „barbă de capră" menționată mai sus. Exemplare cu **tiparul dublu** se cunosc și sînt rare, în schimb însă nu am mai putut verifica existența unui tipar recto-verso, semnalat la timpul său de diferite cataloage.

Ca varietăți de dantelură se cunosc exemplare nedantelate vertical sau orizontal.

— **Valoarea de 30 bani**, ultima din această emisiune, a fost imprimată cu o planșă nouă, **fără semne caracteristice**. Ea există în nuanțele roșu, cărămiziu deschis sau închis, pe hîrtie gălbuie, cu dantelura B.

Ca varietăți se cunosc aci exemplare cu tipar recto-verso care sînt foarte rare. S-a mai semnalat și existența dantelurii D, lucru care însă pînă acum nu s-a putut verifica.

O. GH. BOEHM
Vatra Dornei

(În numărul viitor: A doua emisiune „București").

M.G/1963

A DOUA EMISIUNE „BUCUREȘTI"

În anul 1879, poșta a pus în circulație treptat, cu începere de la 1 aprilie — o nouă emisiune de mărci uzuale, avînd același desen ca și cele din prima emisiune București.

Culorile diferitelor mărci au fost însă schimbate, ca urmare a unor recomandări care tindeau ca în diferitele țări, culoarea mărcilor să corespundă unei anumite taxe din tariful poștal.

Dat fiind că unele dintre planșele vechi erau excesiv de uzate, ele au trebuit să fie înlocuite cu planșe noi. Imprimarea emisiunii s-a făcut deci în parte cu planșele vechi — revizuite și curățite — în parte cu planșe noi. La acestea din urmă, clișeele mărcilor nu mai prezintă cunoscutele semne caracteristice.

Ca urmare a revizuirii planșelor, la această emisiune se întîlnesc mult mai rar impresiuni neclare sau murdare, care erau foarte frecvente la prima emisiune de București.

Hîrtie. La emisiunea a doua hîrtia este slab colorată (teintată), fără filigran și de grosime mijlocie. Atît calitatea hîrtiei cît și grosimea ei prezintă mici variații.

Dantelura acestei emisiuni este în linie și se întîlnește în următoarele variante: A=13½; B=11½; B1=11; C=11½×13½ și D=13½×11½. Se cunosc exemplare nedantelate în întregime sau parțial. Acestea provin din coli a căror dantelură nu a fost terminată și au ajuns în circulație numai din greșeală.

În ceea ce privește dantelura B1=11, aceasta este mai veche decît dantelura B=11½. La dantelura B1 dimensiunea dințișorilor oscilează între 11 și 11¼. De asemenea trebuie menționat că are în general un aspect neregulat.

Valoarea de 1½ bani, emisă în aprilie 1879, a fost imprimată cu planșe noi, **fără semn caracteristic.** Ea există în nuanțele negru (în dantelurile A și B) sau negru-cenușiu (în dantelurile A, B, B1, C și D). Ca varietate de dantelură, se cunosc din această valoare exemplare nedantelate vertical sau orizontal, sau avînd dantelura lipsă la o singură latură. Exemplarele complet nedantelate care se întîlnesc în colecții sau în circulație, sînt în majoritatea lor decupate din benzile pentru ziare. Ele pot fi ușor recunoscute după structura hîrtiei. Exemplarele complet nedantelate provenite din coli sînt rare.

Ca varietăți de tipar, această valoare există cu o pană albă, oblică, în partea stîngă, de sus, a literii M din ROMANIA (fig. 1).

Fig. 1

Fig. 2

În literatura de specialitate de la începutul secolului s-a semnalat existența unor exemplare din această valoare tipărite pe hîrtie albăstruie. Cum de atunci nu s-au mai semnalat astfel de exemplare, existența lor rămîne sub semnul întrebării, pînă la o verificare de necontestat.

Valoarea de 3 bani, imprimată cu planșele vechi **avînd semnul caracteristic** cunoscut, a fost emisă în luna decembrie 1879 în nuanțele verde-oliv deschis și verde-oliv-mat pe hîrtie albăstruie. Ea este cunoscută cu dantelurile B, B1, C și D; danteluri mixte C și D au fost semnalate pentru prima dată de Kohl. Există și exemplare nedantelate orizontal.

Scott semnalează și piese folosite înjumătățit, pentru francarea de imprimate. Se consideră însă că ele au fost utilizate astfel din motive filatelice și nu datorită unei necesități poștale, determinate de lipsa temporară a mărcilor de valoare corespunzătoare.

Valoarea de 5 bani imprimată cu planșe noi **fără semn caracteristic**, a fost emisă în aprilie 1879. Ea este cunoscută în nuanțele verde deschis, verde-albăstrui-pal, verde-albăstrui și verde-albăstrui-închis, imprimate pe hîrtie slab verzuie, cu dantelurile B și B1. Nuanța verde-albăstrui-pal există și cu dantelurile A și D.

Ca varietăți se cunosc exemplare nedantelate vertical, orizontal sau complet.

Eroarea de culoare: 5 bani roz pe hîrtie gălbuie este una din cele mai mari raritați ale timbrelor postclasice românești. Ea a luat naștere în același fel ca și eroarea de culoare de 5 bani albastru mat din emisiunea precedentă. Greșeala fiind descoperită, după scurt timp clișeul introdus din eroare în planșa a II-a a valorii de 10 bani a fost înlocuit; astfel, din această eroare n-au ajuns în circulație decît puține coli. În pereche cu o marcă de 10 bani nu se cunoaște decît o singură piesă, provenită din fosta colecție Kohler. Eroarea are **semnul caracteristic** al valorii de 5 bani din emisiunile precedente și dantelura neregulată B1.

Și această eroare a fost reimprimată oficial în anul 1882 în coli întregi, pe hîrtie albă, ceva mai subțire, cu dantelura B 11½ regulată, **fără semn caracteristic.** Ea există în nuanțele roz sau carmin. Atît reimpresiunile cît și eseurile (de culoare cărămizie) au fost supratipărite în mare parte, cu cuvîntul ANULAT aplicat de la stînga sus spre dreapta jos și apoi puse în vînzare. Supratiparul a fost realizat prin procedeul tipografic.

Valoarea de 10 bani a fost pusă în circulație în iulie 1879. Ea a fost imprimată cu planșa a II-a, în tipul II, **fără semne caracteristice**, în nuanțele carmin (dantelat B și B 1) sau în nuanțele roz sau roz-pal. Mărcile de culoarea roz sau roz-pal există cu dantelurile A, B, B 1, C sau D. Ca varietăți se cunosc exemplare nedantelate vertical, orizontal sau complet.

Valoarea de 15 bani există în nuanțele roșu-venețian închis sau deschis sau cărămiziu, pe hîrtie gălbuie, cu dantelura B 1. Ea a fost emisă la 1 decembrie 1879,

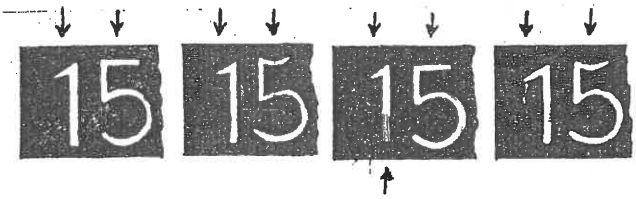

Fig. 3. — Varietăți din tipul 2

fiind imprimată cu planșa veche, la care cifra 1 este fără liniuță de cap; totodată cifrele din stînga se află mai aproape de marginea stîngă a benzii de inscripție de jos (tipul I). Se cunosc și exemplare cu dantelura C, care sînt rare.

La începutul anului 1880 a fost pus în circulație un tiraj nou în culoare roșu-pal, tipărit pe hîrtie gălbuie, avînd dantelura B 1 sau — excepțional — A. Acest tiraj a fost imprimat cu planșe noi în tipul II. Mărcile din

Nr. 5/1963

EXPOZIŢIA FILATELICĂ O.N.U., LA BUCUREŞTI

VIZITA SECRETARULUI GENERAL AL O.N.U., U THANT

(continuare din pag. 1)

Naţiunile Unite, Comisiei Naţionale a R. P. Romîne pentru U.N.E.S.C.O. şi ai Ligii romîne de prietenie cu popoarele din Asia şi Africa, ai Asociaţiei filateliştilor din R.P.R., ai Consiliului Artelor Plastice şi Uniunii artiştilor plastici etc.

După vizitarea expoziţiei filatelice O.N.U., U Thant a oferit, din partea administraţiei poştelor O.N.U., frumoase albume conţinînd colecţii de emisiuni poştale ale O.N.U., pentru a-şi exprima aprecierea faţă de organizarea acestei expoziţii. Secretarului general al O.N.U. i s-a oferit un album cu mărci poştale romîneşti, cuprinînd şi emisiunile R.P.R. dedicate activităţii Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Solicitat de noi, U Thant ne-a acordat autograful reprodus în pagina 1 a revistei şi pe care îl redăm mai jos în traducere romînească.

„Sînt foarte impresionat de minunata prezentare de mărci ale Naţiunilor Unite şi romîneşti, în cadrul primei expoziţii de felul acesta care a fost organizată la Bucureşti.

Această expoziţie este un simbol al cooperării crescînde dintre Romînia şi Naţiunile Unite şi sînt încredinţat că această cooperare se va întări în anii următori".

U. THANT
6 mai 1963

★

Expoziţia filatelică O.N.U. a constituit un minunat prilej de popularizare a emisiunilor poştale care prezintă activitatea multilaterală a Organizaţiei Naţiunilor Unite.

În amintirea expoziţiei filatelice O.N.U., a fost creată o ştampilă specială ocazională, pe care o reproducem aci. Ştampila a fost aplicată pe plicul emisiunii poştale dedicate de ţara noastră, O.N.U., în anul 1961.

---

acest tiraj se deosebesc de cele din tirajul anterior prin detaliul că cifra 1 începe cu o liniuţă de cap iar cifrele din stînga sînt mai îndepărtate de marginea stîngă. Cum la planşa nouă, cifrele au fost regravate la fiecare clişeu în parte, în coala de tipar există 300 de tipuri secundare, dintre care unele arată diferite deosebiri de desen destul de pronunţate (fig 3).

O enumerare şi descriere a tuturor tipurilor secundare întrece cadrul acestui articol şi ar echivala cu reconstituirea colii de tipar.

Valoarea de 25 bani a fost emisă în octombrie 1879. Ea a fost imprimată cu planşă veche, avînd **semnul caracteristic** cunoscut de la emisiunile precedente. Există în nuanţele albastru, albastru-mat, albastru-viu sau albastru-închis, pe hîrtie crem, cu dantelurile A, B1 şi C, cea din urmă fiind rară. Personal sînt de părere că exemplarele complet nedantelate — semnalate de Konrad — sînt probabil eseuri. În schimb se cunosc piese nedantelate orizontal.

Valoarea de 50 bani, emisă în iulie 1879, a fost tipărită cu planşă veche, prezentînd toate particularităţile (tipurile) menţionate la emisiunea Paris. Ea există în nuanţele galben-oliv, ocru sau galben-bistru, cu dantelurile B şi B 1. O dantelură C, semnalată iniţial de Kohl şi apoi şi de alţi autori, s-a dovedit pînă în prezent, în toate cazurile cercetate, ca fiind un trucaj. Totuşi existenţa unor exemplare cu dantelura C autentică nu este exclusă.

Încheiem acest scurt studiu privind mărcile emisiunilor 1872—1879, cu speranţa că el aduce o contribuţie la cunoaşterea mărcilor romîneşti din perioada postclasică.

O. GH. BOEHM
Vatra Dornei

Bibliografie :

— Eduard Cohen : Despre erorile de culoare la emisiunile „Bucureşti" în revista „Die Postmarke -Sammlerwoche", Viena
— Manualul „Kohl", ediţia 1915.

nr. 5/1963

TIPURI CUNOSCUTE ȘI NECUNOSCUTE DIN EMISIUNEA „CIFRA ÎN PATRU COLȚURI"

Majoritatea emisiunilor de mărci poștale clasice românești a fost studiată de mulți specialiști români și străini. Descoperirile lor, publicate în articole sau în monografii, sînt un ajutor neprețuit pentru filateliștii care nu vor să se mulțumească numai cu alcătuirea unei colecții generale de mărci poștale românești.

În îndelungata mea preocupare de colecționare și studiere a mărcilor românești, n-am avut însă prilejul de a mă întîlni cel puțin cu un articol-redactat fie în limba română, fie în vreuna dintre limbile de circulație mondială — care să fi tratat mai amănunțit despre emisiunile denumite „Cifra în patru colțuri".

Valoarea de 25 bani

Dintre cataloage, numai cel german al Fraților Senf și mai pe urmă Michel și Zumstein, disting la valoarea de 25 bani două tipuri. Catalogul Michel este de părere că această marcă a fost tipărită cu două planșe și că diferența dintre tipuri constă în dimensiunile cifrelor. Cataloagele Senf și Zumstein diferențiază cele două tipuri după grosimea mai mare sau mai mică a liniilor albe și colorate, care înconjoară efigia. Dacă din întîmplare, colecționarul nu posedă mărci din amîndouă tipurile, el nu se va putea orienta decît cu greu, dacă va încerca să le deosebească ori să le clasifice ghidîndu-se numai după aceste indicații. Am căutat, de aceea, alte semne distinctive mai caracteristice, care să ofere posibilitatea de a stabili tipurile acestei mărci, eliminînd nevoia de comparație.

Am constatat astfel că numai efigia din oval este identică la toate valorile din această serie, pe cînd încadrarea cifrelor, inscripțiile și ornamentele înseși au fost desenate separat pentru fiecare valoare.

Pornind de la această constatare, am cercetat atent în acest sens amîndouă tipurile. Folosind o lupă mai puternică veți putea constata diferențe izbitoare în forma fiecărei litere și în poziția lor, în dimensiunile cifrelor precum și în forma cadrelor lor, care seamănă cu un măr înjumătățit vertical; în sfîrșit, diferă și arabescurile situate în vecinătatea acestor cadre. Consider ca detaliul cel mai caracteristic poziția în care se află litera „R" din cuvîntul „ROMANIA" în

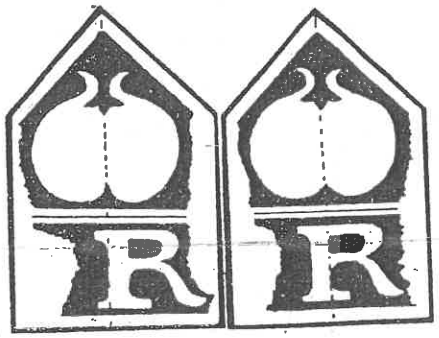

Fig. 1

Fig. 2

raport cu cartușul în care este înscrisă cifra de deasupra acestei litere. Dacă acoperim jumătatea dreaptă a acestui cadru (după cum se vede în desenul din fig. 1), vom putea vedea la tipul I, numai marginea stîngă a piciorului vertical al literei „R", pe cînd la al doilea tip (fig. 2) acel picior se vede în toată lărgimea lui.

Tipul I îl întîlnim la toate emisiunile, fie cu, fie fără filigran (*).

Tipul II l-am găsit însă numai la emisiunea fără filigranul „stemă", tipărită pe hîrtie mai groasă, moale și la emisiunea din 1894, cu filigran P.R. Reproducerea ambelor tipuri unite din fig. 3, provine din această emisiune. Indicația catalogului Michel

Fig. 3

că pentru fiecare tip ar fi existat cîte o planșă aparte, nu este deci întemeiată. Este evident că apariția tipului II este mai tîrzie și probabil că el a fost folosit pentru înlocuirea clișeelor prea uzate din tipul I. Ar fi sarcina specialiștilor care posedă blocuri mai mari, eventual coli întregi ale acestei valori, să le studieze și să dea publicității rezultatele lor arătînd: a) în ce proporții anume se găsesc în coală amîndouă tipurile, b) dacă tipul II există și pe hîrtie transparentă casabilă, cu și fără filigranul „stemă".

Valoarea de 1½ bani

Acest rezultat m-a îndemnat să studiez și alte valori din această emisune. Am izbutit astfel să descopăr două tipuri la valoarea de 1½ bani, lilas. Această descoperire am făcut-o încă înainte de al doilea război mondial, prezentînd-o la Expoziția Internațională de mărci poștale „PRAGA 1938". Aflînd de la domnul Eduardo Cohen din Lisabona, că existența celor două tipuri ale acestei valori nu este cunoscută, aduc la cunoștința filateștilor romîni amănunte despre detaliile caracteristice care le diferențiază.

Cu excepția efigiei, care este identică la ambele tipuri, la această valoare toate celelalte detalii ale desenului prezintă deosebiri și mai pronunțate decît la valoarea de 25 bani. În descrierea lor mă voi limita numai la cele mai importante, pentru a înlesni specialiștilor constatarea tipurilor și fără a fi necesară compararea lor.

*) De asemenea și mărcile de 25 bani imprimate pe două mandate poștale din anul 1892, făcînd parte din colecția mea, aparțin de tipul I.

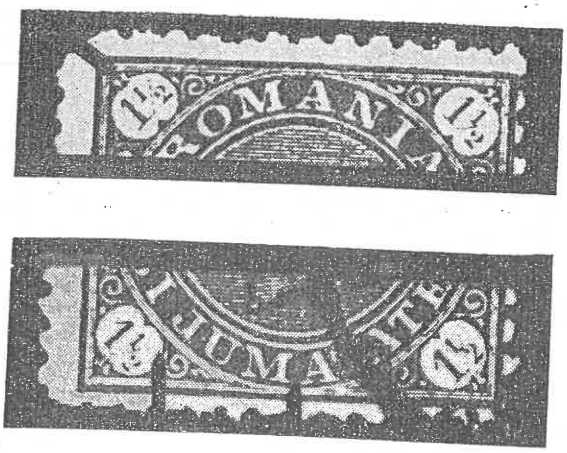

Fig. 4 — Tip. I

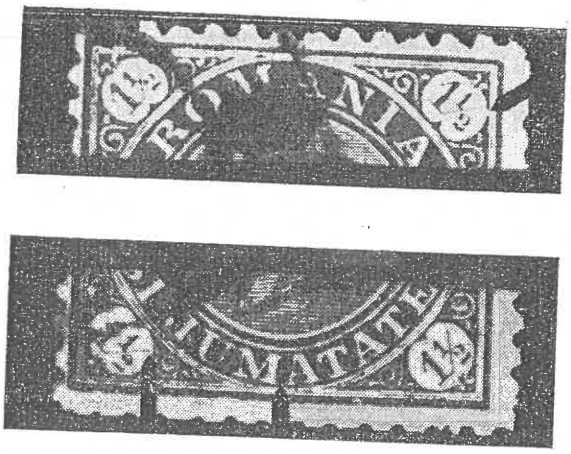

Fig. 5 — Tip. II

La dreapta sus:

Tip I (fig. 4): cifra „1" din fracțiune este situată în imediată apropiere de axa fictivă a cadrului, care *are o spărtură mică în dreapta,* sub vîrful liniuței de fracțiune. Numai în cazul imprimărilor mai „accentuate" (așa-zisele imprimări „grele") această spărtură nu este vizibilă; astfel de cazuri se constată rar.

La tipul II (fig. 5): cifra „1" din fracțiune se află mai la o parte de axa fictivă a cadrului, *care este intact.*

La stînga sus :

Tip I: vîrful cadrului cu cifre constă din două foițe (cum le vedem la un măr adevărat) desfăcute în larg. Foița din partea dreaptă atinge cadrul alb al mărcii, pe cînd la tipul II foițele au forma regulată, fiind îndreptate în sus.

La stînga jos :

Tip I: liniuța de fracțiune este ceva mai lungă decît la tipul II și dacă ar fi prelungită ar atinge piciorul literei „T" din inscripția „...ATE", în schimb la tipul II ea ar atinge baza literei „E" din inscripția menționată.

La dreapta, jos:

Tip I: liniuța de fracțiune, dacă ar fi prelungită, ar tăia în jumătate litera „I" din „ROMÂNIA", pe cînd la tipul II ar trece printre literele „A" și „N" ale acestei inscripții.

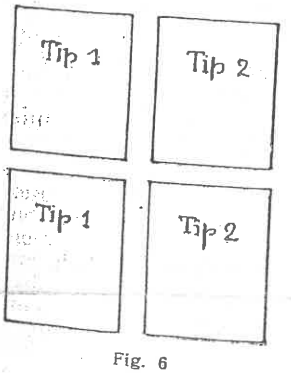

Fig. 6

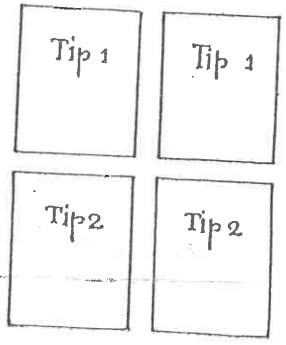

Fig. 7

În general fiecare cifră și fiecare literă au un caracter deosebit și sînt altfel situate. O deosebire vizibilă și cu ochiul liber, chiar și fără a folosi lupa, este spațiul aflat între literele „MA" din cuvîntul „JUMĂTATE" care, la tipul I, este mult mai îngust decît la tipul II.

Amîndouă tipurile se găsesc laolaltă în aceeași coală, începînd cu emisiunea cu filigran „stemă". Eu posed un bloc în care prima pereche verticală aparține tipului I iar a doua tipului II (fig. 6) și un bloc (fig. 7) în care rîndul de sus este format din mărci aparținînd tipului II și cel dedesubt tipului I, toate tipărite pe hîrtie subțire, casabilă, fără filigran. De asemenea, amîndouă tipurile există și pe hîrtie mai groasă, moale. Pe benzi de ziare nu am întîlnit decît tipul II. Dat fiind că acesta se întîlnește în general mai des decît tipul I, consider mărcile de tipul I ca fiind mai rare.

Este posibil că și la alte valori ale acestei emisiuni ar putea să existe două tipuri: în materialul meu de studiu, destul de restrîns, nu le-am descoperit. Cred că în Romînia se găsesc încă stocuri suficiente pentru studierea lor și mă voi bucura să aflu curînd de la specialiștii romîni despre descoperirea altor tipuri. La această expediție de cercetare urez tuturor mult noroc !

Dr. FRANTISEK NOVAK
Praga

ALBUMUL
MĂRCILOR POȘTALE ROMÎNEȘTI
Lei 45

De vînzare la:

- magazinele „Filatelia"
- ghișeele filatelice de la oficiile poștale
- librăriile principale
- standurile cu cărți din întreprinderi și instituții
- Colecturile Bibliotecilor
- chioșcurile de difuzare a presei

EMISIUNEA " CAROL I -25 ANI DE DOMNIE"

aspecte

Emisiunea, prima jubiliară în filatelia română, conform cataloagelor curente, a apărut la 10 mai 1891. Dupa CMPR 1974, mărcile au avut putere de circulație numai trei zile 10, 11, 12 mai 1891. Dupa CMPR 1984, reproducem "au valoare filatelică numai mărcile obliterate 10, 11, și 12 mai 1891. De fapt, ca urmare a decalajelor, care au avut loc în România, în adaptarea stilului nou" apar și astăzi o serie întreagă de confuzii. Menționăm că Poșta Română a adoptat "stilul nou" la 1 ianuarie 1865, dată care a devenit 13 ianuarie 1865 "stil nou", iar ultimele oficialități au adoptat "noul stil" în a doua decadă a secolului nostru. Într-un articol publicat în revista "Der Rumäniensammler" nr.58/1985 distinsul nostru cercetător, dl ing. L.N.Cristea a analizat consecințele acestei situații în cazul emisiunii "Carol I - 25 ani de domnie". Atât d-sa cât și numeroși alți cecetători din perioada antebelică, au menționat că: în realitate mărcile au apărut pe 22 mai 1891, data Poștei Române "stil nou" iar oficiile poștale au avut libertatea ca din proprie inițiativă sau la cererea unor filateliști să oblitereze mărcile cu ștampile cu date cuprinse între 10 și 12 mai 1891. Rezultă că pe mărcile respectivei emisiuni pot apărea obliterări atât cu datele de 10,11 și 12 mai cât și cu datele de 22, 23 și 24 mai, ambele cu deplină valabilitate în circuitul filatelic. Probabil că peste 95 % din obliterări ajunse la noi sunt de complezență, în condițiile în care emisiunea a avut putere de circulație doar trei zile. Puțini cercetători au abordat până în prezent, această emisiune. Nu este exclus ca această situație să fie și o urmare a reținerii, ușor de înțeles, a abordării, în perioada 1948-1990, a unor subiecte legate de regalitatea noastră.

1. ESEURILE EMISIUNII

E. Cohen în lucrarea sa "Contribution a l'etude des essais des timbres-poste de Roumanie" menționează patru eseuri imprimate pe hârtie groasă-carton : 1 1/2 bani roz -lila; 5 bani negru ; 5 bani roz-lila fig. 1, (toate ilustrațiile sunt pe coperta IV), 10 bani orange. Aceste eseuri sunt menționate și în CMPR 1974, la pag. 149. În colecția mea există însă și alte esuri, tot pe hârtie carton, astfel: 50 bani albastru; fig.2; 10 bani roz -lila, fig. 3; 10 bani albastru, fig. 4; 15 bani negru, fig.5. Este posibil ca piesele descrise mai sus să facă parte dintre cele mai rare eseuri ale unor mărci postclasice românești.

2. ERORILE EMISIUNII

Emisiunea a fost îngrijit realizată și datorită tirajului relativ scăzut se cunosc puține erori apărute ca urmare a uzurii planșelor. De-a lungul anilor am avut posibilitatea să cercetez un număr apreciabil de mărci din această emisiune. Am întâlnit câteva imagini atipice dar, mai multe exemplare identice, am putut identifica doar din marca cu valoarea facială de 1 1/2 bani, exemplare ce au o deformare, inclusiv spărtura, a cadrului din stânga mărcii. -fig. 6 -

3. VARIETĂȚILE EMISIUNII

Deși, așa cum am mai arătat, emisiunea a fost realizată îngrijit, au apărut coli sau porțiuni din coli, cu dantelură deplasată. Astfel putem prezenta, deplasate pe orizontală: 1 1/2 bani, interspațiu dreapta, fig. 7; 10 bani, interspațiu dreapta, fig. 8; 15 bani, interspațiu dreapta și interspațiu stânga, fig. 9 și deplasate pe verticală; 1 1/2 bani, interspațiu jos, fig. 9; 15 bani, interspațiu sus, fig.10. În figura 11 este prezentată o pereche de mărci cu valoarea facială de 1 1/2 bani, cu marca din dreapta subdimensionată. O altă piesă, tot de acest gen, dar cu o marcă cu dimensiuni normale, cu mai puțin de o imagine pe marcă, este prezentată în fig.12. În fig.13 este prezentată o marcă cu valoarea facială de 15 bani, cu mai mult de o imagine pe piesă.

4. DANTELURILE "B " și" D "

În anul 1948, catalogul "Năməloiu-Nosca", nu menționează aceste danteluri. Catalogul "Konrad" 1948 menționează existența unei danteluri "B" la valoarea facială de 5 bani. Informația a fost preluată de cataloagele CMPR-59 și CMPR-64. Catalogul CMPR - 74 apreciază că dantelura "B" poate fi întâlnită la toate valorile faciale, mai puțin la 12 bani iar dantelura "D " numai în cazul valorii de 3 bani. Catalogul CMPR - 84 are o opinie puțin diferită în sensul că apreciază că dantelura "B " poate fi întâlnită la toate valorile, mai puțin la 15 bani, iar dantelura "D " tot numai la valoarea facială de 3 bani. Eu nu am avut șansa să întâlnesc aceste danteluri. Cele 3-4 exemplare, cu dantelura "B", pe care le-am putut cerceta erau categoric redantelate. Apreciem că numai existența unor blocuri cu aceste danteluri, expertizate și apoi publicate, ar putea elucida existența reală a acestor danteluri.

5. FALSURILE EMISIUNII

Emisiunea a fost intens falsificată în special prin ceea numitele "falsuri totale". De regulă aceste "falsuri totale" au fost tipărite sub forma unor mici colițe dantelate, cu 10 reproduceri dispuse pe două rânduri uneori aceste colițe au fost dantelate parțial sau total în alte cazuri piesele de pe cele două rânduri au fost poziționate cap-la-cap. Desenul falsurilor este destul de apropiat de cel al mărcilor originale, dar au detalii mult sau mai puțin estompate, ușor de recunoscut în comparație cu marca originală. Atenție la seriile scrite ca "originale" dar care conțin, false, valorile ciale de 5 și 10 bani.

dr. ing. MARCEL ȘAPIR

Filatelia nr. 12/1993.

„SILISTRA" - 1913 - O EMISIUNE MAI PUȚIN CERCETATĂ

La terminarea primului război balcanic, în urma tratativelor și a Protocolului semnat la St. Petersburg (26 aprilie/9 mai 1913), Bulgaria cedează României orașul Silistra și câteva mici teritorii în sudul Dobrogei.

La numai câteva luni, mai precis la 16/29 iunie 1913, izbucnește al doilea război balcanic care opune Bulgaria foștilor ei aliați din primul război balcanic (Grecia, Serbia și Muntenegru), cărora li se adaugă România și Turcia. Războiul se încheie peste o lună prin Conferința de pace de la București (16/29 iulie - 28 iulie/10 august 1913) în cadrul căreia s-a hotărât ca județele Durostor și Caliacra, până la linia Turk-Smil-Ekrenè, din sudul Dobrogei, să revină României.

În anul 1940, conjunctura istorică și politică, neprielnică României, a făcut ca, după pierderea Transilvaniei, Bucovinei de Nord și Basarabiei, ocupate de URSS, și cele două județe din sudul Dobrogei să fie pierdute, la 7 septembrie 1940, în favoarea Bulgariei, în urma tratatului de frontieră româno-bulgar semnat la Craiova.

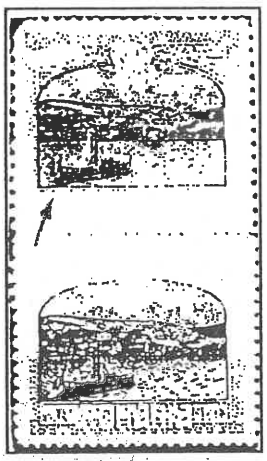

Pentru a comemora unirea Cadrilaterului cu România, la 25 decembrie 1913 Poșta Română a pus în circulație o serie de mărci poștale cunoscută sub numele de „Silistra". Ea a circulat până la 8 ianuarie 1914, când a fost retrasă.

Cum din 1948 până în decembrie 1989 seria SILISTRA a fost considerată prohibită, mulți colecționari s-au abținut s-o colecționeze, iar cataloagele străine au ignorat-o, acordându-i cote derizorii. Coli întregi și chiar seria în sine au devenit între timp rare. Multe coli au fost desfăcute pentru pachetele de 100 și 200 bucăți diferite, așa cum am putut vedea pe piața germană la negustorii francezi și germani.

Studiind valorile de 3, 10, 15 și 25 bani, în coli, am avut surpriza să găsesc câteva erori pe care doresc să le aduc și la cunoștința altor filateliști. Deși seria are 10 valori, zadarnic am căutat să găsesc și alte valori în coală. Nu am putut găsi decât blocuri de 4 până la 20 buc., însă fără erori. Mă limitez, deci, a semnala erorile pentru valorile pe care le-am putut studia în coală.

3 bani: bucla de jos a cifrei 3 întoarsă (prelungită) spre interior – r.5,c.5

10 bani: lipsă odgon de ancorare a vaporașului – r.1,c.1

15 bani:
- chenarul de la ROMANIA întrerupt în partea de jos și piciorul din dreapta al literei A din ROMANIA mai scurt – r.3,c.3
- linie albă care taie cadrul de sus și piciorul din dreapta al literei N din ROMANIA – r.4,c.1
- I din ROMANIA întrerupt în partea de jos – r.4,c.5
- O din POSTA apare ca un C întors – r.5,c.2.

25 bani:
- punct alb în unghiul literei R, jos, din ROMANIA – r.3,c.3
- copac cu vârf prelungit (asemănător unui steag) în formă de triunghi – r.7,c.2

Ștefan Iliopol-BAUSMERTH
Hanovra - Germania

Nota redacției: *Locul în coală pentru erorile semnalate corespunde unei coli de 50 buc. Erorile apar la un tiraj.*

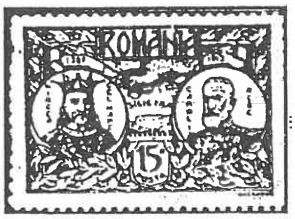

„DEFECTELE FEMEILOR"

Este vorba, bineînțeles, de „defectele" (erori și varietăți) unor timbre dedicate femeilor, cum este cazul celor din emisiunea **UFDR** din 1946, din care am putut studia 3 coli și mai multe fragmente de coală.

Val. de 80+320 LEI

a) 2 puncte pe pieptul stâng (2 nasturi) r.1, c.2

b) Linie fină între mână și doniță - r.1, c.4

Val. de 140+360 LEI

a) Desenul snopului în 5 variante ce se repetă pe col. 1 și 6, 2 și 7, 3 și 8, 4 și 9, 5 și 10.

b) 2 puncte pe pieptul iei - col. 2 și 7

c) Piciorul lui N din ROMANIA întrerupt - r.3, c.2

d) Primul A din ROMANIA tăiat cu o linie verticală ce iese din cadrul mărcii (50% din coli) - r.2, c.2

e) Linie fină între umăr și cartușul din stânga - r.2, c.8

f) Punct fin de culoare în stânga capului - r.1, c.7

Val. de 300+450 LEI

a) Dungă oblică între P și O din POSTA - r.6, c.3

b) Puncte fine de culoare sub burta calului - r.10, c.6

Val. de 600+900 LEI

a) Puncte de culoare deasupra lui 6, a casei și umărului stâng - r.3, c.10

b) Punct de culoare după 600 - r.4, c.10

c) Punct de culoare deasupra casei - r.4, c.1 și toate mărcile din coloana 5

d) Punct de culoare lângă umărul stâng - r.4, c.2

La unele coli fondul mărcii este mai intens la primele col. (1, 2, 3) deschizându-se spre coloanele 8, 9, 10.

Liniuța de legătură între 0 din 300 și muntele din planul doi (val. de 300+450 LEI) nu am găsit-o decât la marca reprodusă. Aștept confirmarea existenței și a altor mărci cu acest semn distinctiv.

Constantin DOBRE

Prima ştampilă comemorativă după Unirea Transilvaniei cu România

După unirea Transilvaniei cu România şi încheierea procesului de făurire a statului naţional român unitar, una din cele mai de seamă probleme ce se impunea era aceea a unificării administrative şi mai ales înfiinţarea instituţiilor de învăţământ superior în Ardeal cu limba de predare română.

Apare, în aceste împrejurări, gândul înfiinţării unei Universităţi româneşti în Transilvania. Profesorul Onisifor Ghibu primeşte de la Consiliul Dirigent-Resortul Învăţământului Public (cu sediul în Sibiu) împuternicirea de a se deplasa la Cluj cu acest scop.

Drept urmare, la data de 12 mai 1919, ia fiinţă UNIVERSITATEA DACIA SUPERIOARĂ din Cluj, sub conducerea primului ei rector, profesorul Sextil Puşcariu, ajutat de un consiliu format din profesorii: Nic. Drăganu, Al. Borza, Moise Ienciu, Al. Nemeş, C. Tătaru şi Iuliu Haţeganu.

Pentru a putea fi pregătită cum se cuvine, inaugurarea acestui înalt locaş de ştiinţă şi cultură a fost amânată pentru zilele de 1-3 februarie 1920.

La serbările inaugurării, desfăşurate într-o atmosferă sărbătorească, au participat: şeful statului român, regele Ferdinand I, împreună cu Casa Regală, membrii guvernului, rectorii universităţilor româneşti din Bucureşti, Iaşi şi Cernăuţi, decanul corpului diplomatic din Bucureşti împreună cu reprezentanţii legaţiilor ţărilor amice, rectorii universităţilor franceze din Paris, Lyon şi Strassbourg, rectorii universităţilor din Leyda, Groningen şi Amsterdam, Roma, Trento şi Trieste, miniştrii plenipotenţiari la Bucureşti ai SUA, Marii Britanii, Franţei, Spaniei, Poloniei şi Cehoslovaciei, reprezentanţii Academiei şi ai universităţilor române N.Iorga, D. Gusti şi V.Tarnovschi, autorităţile locale etc.

Telegrame şi scrisori de felicitare au început să sosească la Cluj cu o săptămână înainte, având ca expeditori peste 50 de universităţi din Europa şi America, oraşe, judeţe şi redacţii de ziare din România.

Pentru a populariza acest eveniment şi, totodată, pentru a face cunoscute publicului transilvănean mărcile poştale româneşti folosite de către oficiile poştale din Transilvania la francarea scrisorilor în aceste prime luni după înfăptuirea Marii Uniri, conducerea Poştei din Cluj (avându-l în frunte pe dr. Nicolae Ilea, participant şi el la serbările inaugurării) s-a implicat direct.

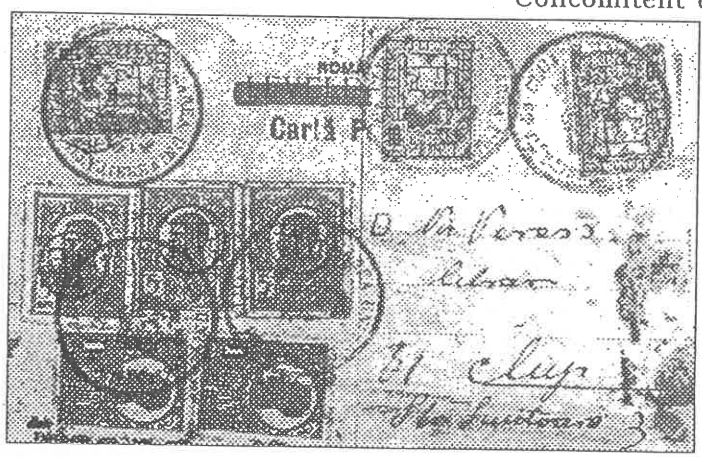

Cu câteva zile înainte, directorul poştei, împreună cu primul inspector poştal, Andrei Bugnariu, s-au îngrijit de confecţionarea unei ştampile cu inscripţie circulară: INAUGURAREA UNIVERSITĂŢII DIN CLUJ, având în mijlocul stema României, iar sub stemă data FEBR. 1920. Cu această ştampilă comemorativă au fost anulate mărcile poştale de pe scrisorile şi cărţile poştale prezentate la oficiu.

Deoarece la acea dată oficiul poştal din Cluj nu avea încă o ştampilă cu inscripţia românească, toate trimiterile poştale (atât la prezentare cât şi la sosire) au fost ştampilate cu ştampila veche a oficiului Cluj, cu inscripţia în limba maghiară.

Concomitent cu confecţionarea ştampilei amintite Direcţia Poştelor din Cluj a confecţionat cca. 25 de coli pe care a aplicat 25 de mărci uzuale (coli tip A) apoi 24 de mărci (tip B) şi câte 24 mărci pe cele de tip C. Toate acestе mărci aplicate pe foile menţionate au fost anulate cu ştampila comemorativă. În afară colilor tip A, B, C, Direcţia Poştelor a mai aplicat câte 48 mărci uzuale pe coli de hârtie duble (format mare) 21/30 cm. Nu putem şti cam câte din aceste coli mari s-au distribuit, toate însă au fost oferite în mod gratuit la banchetul final care a avut loc în seara zilei de 2 februarie.

Dr. Ion ILEA (Cluj-Napoca)

N.R. Atenţie! Există multe piese obliterate de complezenţă cu această ştampilă comemorativă. Atestarea circulării efective a piesei reproduse în articol, chiar dacă e supratаxată, este dată de ştampila de cenzură „Cenzurat/Cluj..."

POŞTA REDACŢIEI

Gheorghe Martin - Tulcea. Multe şi grele sunt ofurile filateliştilor vizavi de emisiunile poştale. Cele comunicate de dvs. sunt împărtăşite de foarte mulţi. Cotele slabe din cataloagele străine sunt cauzate de prăbuşirea leului, dar şi de inflaţia de emisiuni, care face din România una din cele mai scumpe ţări pentru colecţionarii străini. De aici şi interesul lor scăzut pentru marca românească. Totodată, inflaţia de emisiuni este cauzată şi de presiunea la care Poşta Română este supusă din partea tuturor celor ce vor să impună timbrele pe care le doresc. Că la preţul actual sunt tot mai puţini cei ce pot colecţiona, iar copii aproape deloc - iată un lucru cu adevărat dureros şi cu implicaţii grele pentru viitorul filateliei româneşti. Într-adevăr, 90 de mărci, 3 coliţe şi 3 blocuri, incluse în planul pe 1994, vin să susţină cele de mai sus. Pentru restul problemelor, trimitem scrisoarea dvs. Poştei Române.

Nicolae Mitulescu - Bârlad. Emisiunile moldave la care vă referiţi (Poşta aeriană şi Fauna Moldovei) sunt tipărite, aşa cum am publicat, în Ungaria şi, respectiv, în Bulgaria, însă printr-o firmă germană. Sursa noastră de informare este chiar POŞTA MOLDOVA. Prima emisiune tipărită în Germania este „BARCELONA'92". Nu cunoaştem sursa informaţiilor din publicaţia la care vă referiţi. Chestiunea în sine nu mi se pare a avea prea mare importanţă, decât, eventual, pe planul principiilor care guvernează informarea corectă a cititorilor. Dacă doriţi, noi putem câştiga şi un pariu, cu informaţia în cauză.

Vasile Gabor Cătălin - Galaţi. „Cercul semnalărilor de erori, varietăţi la emisiunile poştelor locale?" Nu ştim despre ce este vorba. Ştim însă că toţi cei ce sunt preocupaţi de studiul mărcilor poştale româneşti pot comunica descoperirile lor atât redacţiei noastre, cât, mai ales, la Piatra Neamţ (d-lui Sergiu Găbureac), unde se elaborează un catalog al erorilor şi varietăţilor la emisiunile româneşti (1945-1993). felicitări pentru contactele de peste ocean şi mulţumiri pentru urări.

Ioan Munteanu - Constanţa. Înainte de a publica articolul dvs., am considerat util să ne adresăm Poştei Române pentru a înţelege mai bine şi a împărtăşi şi altor cititori raţiunile tarifelor la care vă referiţi. Vom reveni cu precizările de rigoare. Vă mulţumim.

Costache Manciu - Salcia, Suceava. Înscrierea în lista de preţuri a unor erori şi varietăţi descoperite recent de filatelişti necesită o perioadă mai lungă, necesară impunerii lor în circuitul filatelic şi preluării, ca urmare, de către editorii de liste. Excepţie fac erorile cu adevărat majore care se impun mai repede. Până atunci însă, ele pot şi sunt incluse în cataloagele de erori şi varietăţi, sub numele celor ce le-au comunicat. Un exemplu este cel de la Piatra Neamţ.

Aurelian DÂRNU

Al IV-lea Congres de alegeri al Federației Filatelice Române

Zilele de 16-17 septembrie 2000 devin date de maximă importanță pentru mișcarea filatelică din România. La Piatra-Neamț delegații filateliștilor din toată țara au importanta misiune să desemneze, prin vot, viitorul președinte și membrii Comitetului Director pentru următorii patru ani.

De asemenea, pentru Statutul Federației Filatelice Române, aprobat acum zece ani, se impun noi adaptări în corelare cu realitățile anului 2000.

Realitățile dure cu care se confruntă societatea românească și-au pus puternic amprenta și asupra desfășurării activității filatelice din România. Sărăcia și lipsa banilor, susținerea firavă a Poștei Române, lipsa de interes a tineretului, dispariția unor mari personalități, exacerbarea orgoliilor rău înțelese, individualismul feroce al multor filateliști sunt doar câteva din cauzele care subminează în permanență acest minunat hobby. Din aceste motive și nu numai, Congresul de la Piatra-Neamț poate fi unul salvator pentru mișcarea filatelică sau poate îngropa definitiv filatelia din România.

În această perioadă dură a existenței materiale și spirituale a membrilor federației, nu există decât o singură cale de salvare, aceasta fiind munca în echipă a noii conduceri. Este necesar ca viitorii membri ai Comitetului Director să fie buni manageri, atât în mediile din care provin, cât și la nivel național. Resurse există, mărturii fiind activitățile desfășurate în acest ambient ostil culturii și dragostei pentru frumos, activități care au ținut steagul filateliei, cartofiliei și târgurilor filatelice ridicat, atât în țară, cât și în București. Noua conducere a Federației Filatelice Române trebuie să fie persoane energice, cu mult pragmatism și curaj, dar mai ales cu spirit de sacrificiu în folosul obștei, lor rămânându-le un singur drept, acela de a munci pentru a duce mai departe faima filateliei românești.

Un alt obiectiv de maximă importanță a noii conduceri este acela de a îmbunătăți cât mai mult relațiile cu Poșta Română, care trebuie să înțeleagă că își sprijină propriii ei clienți. Fără o astfel de mentalitate, Poșta Română riscă să rămână fără obiectul muncii, bine înțeles pe linie filatelică. La rândul ei, mișcarea filatelică din România are datoria să susțină pe toate căile politicile filatelice ale Poștei Române, în cazul când ele sunt bine alese, să manifeste o mare disponibilitate de dialog constructiv și să nu se posteze pe poziții de critică, fără a veni și cu soluții reale, avantajoase pentru ambele părți.

Drumul este greu, dar așa cum afirmam la început, totul este posibil în cazul muncii în echipă, muncă benevol asumată, întrucât nimeni nu este obligat să se angreneze într-o astfel de acțiune dacă nu-i place și dacă nu iubește filatelia și filateliștii.

Cu aceste gânduri urăm succes deplin Congresului Federației Filatelice Române ce va avea loc la Piatra-Neamț în zilele de 16-17 septembrie actual.

Redacția

Despre seriile de "BINEFACERE" - 1906 și carnetele "SPIC DE GRÂU" - 1907

Apariția seriilor de binefacere: Torcătoarea, Țesătoarea, Mama Răniților, Îngerii și Obolul, au făcut din anul 1906 un an de referință în filatelia română.

Aceste serii au avut drept singur scop, strângerea fondurilor necesare societăților de binefacere: POLICLINICA, ȚESĂTOAREA și ELISAVETA, societăți puse sub patronajul M.S. Regina Elisabeta și OBOLUL pusă sub patronajul A.S. Regale Principesa Maria. Din vânzarea acestor mărci s-a transferat societăților de sub patronajul Reginei suma de 130.000 lei, iar celei de sub patronajul Principesei Maria, 26.000 lei.

În continuare ne vom ocupa de toate aspectele pe care le cunoaștem, până la această dată, referitoare la respectivele emisiuni. Cataloagele: Petre Murea - 1938, Kiriac Dragomir - 1974 și Corneliu Spineanu - 1984 oferă date incomplete asupra acestor emisiuni. De curând au apărut două articole despre același subiect în revistele: "Le Monde des Philatélistes" nr. 549, semnat cu inițialele "P.J.M." și "FILATELIA" nr. 5/2000 sub semnătura ing. Mihail Pașcanu, care au lămurit unele aspecte, dar altele au fost periculos răstălmăcite și din acest motiv voi încerca să completez pachetul de date referitor la emisiunile de "BINEFACERE" - 1906.

Să pornim cu începutul. Cine sunt machetatorii acestor prime trei emisiuni: "Torcătoarea", "Țesătoarea", "Mama Răniților" ?

Primul autor care oferă un nume în privința machetatorului este Petre Murea în Catalogul din 1938.

Fig. 1

Fig. 2

Astfel, pentru emisiunea "Țesătoarea", Petre Murea afirma, citez: "modelul a fost executat de pictorul C. Petrescu, inspirat după desenele Reginei Elisabeta".

Această informație este preluată ulterior și de autorii Kiriac Dragomir și Corneliu Spineanu.

Totuși, realitatea este alta.

Pentru primele două emisiuni de binefacere, "Țesătoarea" și "Torcătoarea", a fost organizat un concurs public de machete. Rezultatul acestui concurs a fost publicat în revista "ARHITECTURA"- fig.1 (să nu uităm că directorul general al Poștelor din acea perioadă era celebrul arhitect Gr. Cerkez).

Fig. 3

În "ARHITECTURA" nr. 1/1906 sunt publicate cele două machete aprobate, precum și un proiect neaprobat. Astfel, în fig. 2, prezentăm proiectul neaprobat, iar în fig. 3 desenul aprobat pentru emisiunea "Țesătoarea". Așa cum reiese din descriere, aceste machete au fost realizate de pictorul Nicu Grant și nicidecum de C. Petrescu, după cum afirmă Petre Murea.

A doua serie "Torcătoarea" a fost realizată de pictorul V. Mantu conform machetei din fig. 4. După 94 de ani de la apariția acestor frumoase emisiuni, suntem în măsură să completăm golul existent în privința machetatorilor cu încă două nume: N. Grant și V. Mantu.

Fig. 4

În privința celei de a treia emisiuni, incertitudinea machetatorului rămâne. Aici aș face următoarea supoziție, urmând ca cercetările ulterioare să-mi confirme sau nu această ipoteză. Analizând realizarea artistică a celor trei serii putem constata că primele două: "Țesătoarea" și "Torcătoarea", realizate prin concurs de doi pictori cunoscuți la acea dată, fac totală discordanță, prin estetica lor, cu ultima serie, respectiv "Mama răniților".

Desenul acestei serii este mult mai neinspirat, rudimentar aș putea spune, cu un ancadrament foarte simplist, fig. 5 coperta a-II-a.

Concomitent cu imprimarea acestei emisiuni s-au realizat și patru viniete dantelate, gumate, cu aceeași valoare facială de 10 bani. Cunosc aceste viniete în culorile albastru-oțel, ultramarin-verde și brun, fiind emise tot pentru strângerea fondurilor, fig. 6 coperta a-II-a.

Desenul acestor viniete este aproape identic cu desenul mărcilor. Având în vedere stângăciile artistice în realizarea desenului, cred că atât mărcile poștale, cât și vinietele au fost concepute după machetele Reginei Elisabeta, care avea de altfel numeroase înclinații artistice pentru desen, muzică, poezie, fiind o protectoare a artelor, sub pseudonimul Carmen Sylva.

Despre eseurile acestor emisiuni, se cunosc foarte puține date. Reputatul colecționar și cercetător Eduard Cohen, în lucrarea sa *"Contributions a l'edude des essais des timbres-poste de Roumanie"* - Lisabona 1945, afirmă că nu cunoaște decât două eseuri la aceste trei emisiuni și anume: 3 bani violet "Mama răniților" imprimat în bloc de patru (fig. 7) și 3 bani

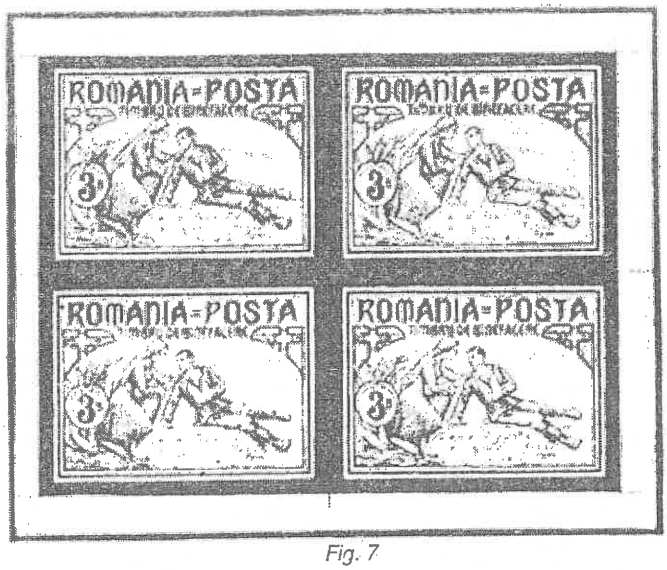

Fig. 7

brun tot în bloc de patru la "Țesătoarea" (fig. 8).

Cunoscutul filatelist și cartofil parizian - Andrei Bordeianu - a avut amabilitatea să-mi pună la dispoziție fotocopiile unor eseuri necunoscute. Astfel, la emisiunea "Țesătoarea" în colecția domniei sale se află toate cele patru valori 3 B brun, 5 B verde, 10 B roșu

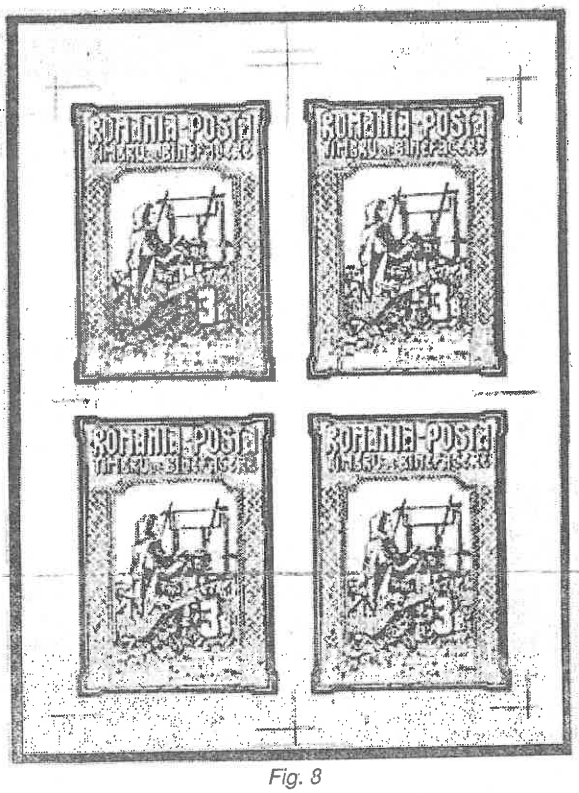
Fig. 8

și 15 B violet, în varianta definitivă, dar în stare nedantelată (fig. 9 coperta a-II-a).

De asemenea, la emisiunea "Torcătoarea", tot în varianta nedantelată a desenului final, dar de această dată în culoarea brun pentru valoarea de 10 bani, există un eseu margine de coală dreapta. Pe această margine este scrisă litera "C", iar sub ea este inscripționat cu cerneală neagră textul: "Prima încercare" (fig. 10 coperta a-II-a).

Tot la emisiunea "Torcătoarea", am văzut cu ocazia Expoziției "Philex France" de la Paris, la standul unui negustor francez de origine română din Toulouse, Mihai Lichiardopol, un eseu nedantelat de 10 bani brun, margine de coală jos, pe care era scrisă litera "D" și textul "Prima încercare". La valoarea de 10 bani violet, pe marginea colii era scrisă litera "D", iar cu cerneală neagră textul: "A doua încercare". Toate aceste informații noi despre machetatori, machete și eseuri, prezentate la emisiunile de binefacere, vor contribui în timp la completarea datelor necunoscute referitoare la aceste interesante și caritabile emisiuni filatelice.

Al patrulea aspect, după machetatori, machete și eseuri, pe care doresc să-l abordez, este de maximă importanță pentru istoricul acestor emisiuni. El se referă la formatul colilor. Toți cercetătorii, care s-au ocupat anterior de emisiunile de binefacere "Țesătoarea", "Torcătoarea" și "Mama răniților", ori au evitat să facă afirmații asupra formatului de coală, ori au avansat ipoteze eronate.

Pentru prima oară în literatura filatelică prezint fotocopia unei coli complete risipind astfel necunoscutele.

Formatul colilor celor trei emisiuni de binefacere este de 100 de bucăți (10 x 10) mărci. La fiecare emisiune au existat două variante de coli.

Un prim format, de 100 de bucăți, considerat normal și tipărit pentru tirajul de masă, și un tiraj redus efectuat special pentru carnetele de mărci poștale, având tot 10 x 10 mărci, dar de această dată mărcile sunt despărțite prin benzi albe cu lățimea de 1 cm. Pentru exemplificare prezint în premieră o fotocopie, din arhiva mea, a colii complete din valoarea de 15 bani violet din seria "Mama răniților" (vezi coperta I). Coala este nedantelată și se află în Conservatorul Poștei.

Acest format de coală a fost utilizat la Fabrica de Timbre pentru tipărirea mărcilor poștale destinate carnetelor de timbre, șapte la număr, cunoscute până acum.

Care sunt aceste carnete ?

Fiecare dintre cele trei emisiuni "Torcătoarea", Țesătoarea", "Mama răniților", beneficiau de două tipuri de carnete, deci în total 2 tipuri x 3 emisiuni = 6 carnete, al șaptelea carnet fiind unul mixt, format din compunerea celor trei emisiuni.

Încercând o clasificare, putem realiza următoarea împărțire:

a) carnetul cu seria completă în bloc de patru neuzată, 16 bucăți 2 Lei și 80 de bani, publicat în premieră de ing. S. Dragomir.

Carnetele de tipul "a", le-am avut în colecție pentru toate cele trei emisiuni, iar descrierea făcută de S. Dragomir este corectă. Mărcile din carnetul ce conținea emisiunea "Torcătoarea" erau imprimate pe hârtie mai subțire și mătăsoasă. Toate mărcile din cele trei carnete de 2 Lei și 80 de bani aveau dantelura 11 1/2 x 13 1/2 Dimensiunile carnetelor sunt variabile, mergând de la 68-70 mm pe lungime și 82-87 mm pe înălțime.

b) carnetul cu mărci uzate 8 bucăți 1 Leu, publicat în premieră de dr. Liviu Cristea în "Romanian Philatelic Note" nr. 312 din 29 mai 1987.

▸▸▸

Aceste carnete conţineau două blocuri de patru, din valorile de 3 bani şi 5 bani, din fiecare emisiune, ştampilate de Poştă la data cumpărării. Pentru că niciunul din cei doi autori, respectiv "P.J.M." şi Mihail Paşcanu, nu cunosc carnetul ce conţine mărcile de 3 şi 5 bani din seria "Mama răniţilor", îl prezint cititorilor în premieră, fig. 11 şi 12 din coperta a-II-a.

c) carnetul cu mărci uzate 20 bucăţi 4 Lei.

Acest carnet din seriile de binefacere conţine:

- 2 blocuri de 4 din valoarea de 10 Bani "Ţesătoarea;
- 2 blocuri de 4 din valoarea de 10 Bani "Mama răniţilor";
- 1 bloc de 4 din valoarea de 10 Bani "Torcătoarea".

Valoarea nominală a mărcilor 40 bani x 5 blocuri = 2 lei.

Valoarea de vânzare era de 4 lei, datorită suprataxei. Mărcile sunt anulate cu ştampila Bucureşti cu ornament goarnă poştală, datată 28 APR 909. Acest tip şapte de carnet se află în colecţia dr. Liviu Cristea, care mi-a pus cu amabilitate la dispoziţie fotocopia lui (fig. 13 coperta a-II-a).

Cu siguranţă că variante de compunere la blocurile de patru din valoarea de 10 bani pentru cele trei emisiuni sunt de trei tipuri, putând da naştere la carnetul de 4 lei în varianta prezentată din colecţia dr. Liviu Cristea, sau:

- 2 blocuri de 4 din valoarea de 10 Bani "Ţesătoarea";
- 2 blocuri de 4 din valoarea de 10 Bani "Torcătoarea";
- 1 bloc de 4 din valoarea de 10 Bani "Mama răniţilor", sau:
- 2 blocuri de 4 din valoarea de 10 Bani "Torcătoarea";
- 2 blocuri de 4 din valoarea de 10 Bani "Mama răniţilor";
- 1 bloc de 4 din valoarea de 10 bani "Ţesătoarea".

Acest tip de carnet a fost expus la expoziţia România-Israel de la Cluj şi se află în exponatul de Cruce Roşie al colecţionarului Moche Michaeli din Israel. Mărcile sunt ştampilate Bucureşti 26 APR 906.

Având în vedere strângerea fondurilor din încasarea suprataxei, cu siguranţă că au fost confecţionate toate tipurile de combinaţii posibile dintre mărcile din valoarea de 10 Bani.

Prin prezentarea carnetului de 4 Lei, am reuşit să înlătur speculaţiile hazardate ale dlui "P.J.M.", care l-au indus în eroare şi pe Mihail Paşcanu. De altfel, se cunoaşte că nu există carnete la seriile "Îngerii" şi "Obolul", aceste emisiuni fiind comandate la Londra conform dorinţei A.S. Regale Principesa Maria, care era de origine engleză. Emisiunea "Îngerii" a fost tipărită în coli mici de 25 de bucăţi, iar "Obolul" în coli de 100 de bucăţi fără benzi între mărci. Formatul colilor dovedeşte că nu a existat niciodată intenţia de a se confecţiona carnete de mărci poştale la aceste serii.

Caracteristica comună a tuturor "carnetelor" apărute la seriile de binefacere este utilizarea aceluiaşi tip de carton de culoare verde-oliv, pentru toate carnetele.

De asemenea, broşarea carnetelor s-a făcut prin capsarea lor la exterior prin prima copertă, foiţă despărţitoare, benzile special destinate având lăţimea de 1 cm şi coperta 2. Orice altă formă de capsare este contrafăcută. În marea majoritate a cazurilor capsa metalică a lăsat urme de rugină pe suportul de carton sau pe hârtia mărcilor.

Marile descoperiri făcute de misteriosul "P.J.M.", în articolul "Les carnets de Roumanie" din revista "Le Monde des Philatélistes" nr. 549, dezvoltate şi comentate ulterior de dl ing. Mihail Paşcanu ca priorităţi publicistice absolute, au fost publicate cu mulţi ani în urmă de dr. Liviu Cristea în trei numere din "Romanian Philatelic Note" nr. 300 din 29 mai 1987, nr. 312 din 29 mai 19987 şi nr. 313 din 5 iunie 1987. De asemenea, cercetătorul german Otto Kurt Binder în revista Grupării de studii România cu sediul la München, Ag. Rum. R 63 din decembrie 1987 publică imaginea carnetului de mărci poştale de binefacere de 8 bucăţi 1 Leu la seria "Ţesătoarea". Când tratezi superficial un subiect fără măcar să cercetezi ce s-a scris anterior despre acel subiect, ai şansa să descopei America după 500 de ani de la descoperirea ei de către Cristofor Columb.

Carnetele "Spic de grâu" - 1907

În articolul "Les carnets de Roumanie", semnat de "P.J.M.", se fac câteva afirmaţii eronate asupra acestui subiect. Astfel, "P.J.M." afirmă că primele carnete la emisiunea "Spic de grâu" au apărut în 1903. Această afirmaţie nu este susţinută în nici un fel, lansând-o doar ca pe o bombă jurnalistică. Afirmaţia dovedeşte superficialitatea autorului, care nici măcar nu a citit revista "Filatelia" nr. 1 (380) din ianuarie 1988 pag. 16, unde apare o notă a cercetătorului Răzvan Popescu care publică un extras din "Buletinul Telegrafo-Poştal" nr. 3/1907, referitor la introducerea carnetelor la emisiunea "Spic de grâu" pentru valorile de 5, 10 şi 15 Bani.

A doua afirmaţie dubioasă, pe care ulterior dl Mihail Paşcanu o dezbate, este prezentarea copertei unui "Carnet cu timbre poştale de 15 Bani, 24 bucăţi 3 lei 60 bani". Fără să prezinte conţinutul carnetului "P.J.M." afirmă că acesta ar fi un carnet la valoarea de 15 bani "Spic de grâu". Această imagine prezintă mari semne de îndoială, având în vedere forma total diferită faţă de carnetul din valoarea de 10 bani "Spic de grâu" prezentat de subsemnatul în "Filatelia" nr. 10/1988.

Domnul Mihail Paşcanu în articolul "Carnete de mărci poştale româneşti" din revista "Filatelia" nr. 5/2000 trage simplist concluzia că, citez: *"Cert este că existenţa carnetului - Spic de grâu - sau - Regele Carol I - cu mărci de 15 timbre de 15 bani se confirmă".*

În filatelie nici când vezi cu proprii ochi piesa filatelică nu poţi să tragi concluzii decât după o cercetare amănunţită. Cu atât mai puţin poţi face afirmaţii pe baza unei fotocopii incomplete (fără dovada conţinutului mărcilor care ar putea fi în spatele acelei copertei). Personal consider coperta prezentată de "P.J.M." drept carnetul din valoarea de 15 bani "Spic de grâu" că nu se confirmă.

De altfel, dl Mihail Paşcanu a pus redacţiei revistei franceze o seamă de întrebări adresate dlui "P.J.M.", întrebări la care nu a primit nici un răspuns, deoarece răspunsurile ar trebui să înlăture îndoilelile din acel superficial articol.

Leonard PAŞCANU
Expert autorizat A.I.E.P.

Punerea în circulație și retragerea din circuitul poștal a mărcilor poștale de binefacere ale Reginei Elisabeta

Printre cercetările filatelice de istorie poștală ale acestei perioade, apărute atât în țară, cât și în străinătate, s-au remarcat și cele referitoare la carnetele de mărci poștale emise de Poșta Română și unde emisiunile de binefacere au suscitat o atenție aparte, rezultatele acestor cercetări fiind spectaculoase.

Pentru a întregi aceste cercetări, în cele ce urmează, mă voi referi, tot în premieră, la documentele emise de D.G.T.P. cu privire la punerea în circulație și retragerea din circuitul *poștal a mărcilor poștale de binefacere în folosul societăților de binefacere "Policlinica" și "Țesătoarea" patronate de M. S. Regina Elisabeta.*

Cercetători prestigioși ai istoriei poștale românești, printre care: Petre Vișoianu, Petre Murea, Kiriac Dragomir și Corneliu Spineanu, în lucrările sau cataloagele lor au prezentat datele de punere în circulație a acestora în modul următor:

Autorul și anul/ Emisiunea	Petre Vișoianu 1933	Petre Murea 1938	Kiriac Dragomir 1974	Corneliu Spineanu 1984
Torcătoarea	10 mai 1906	? ianuarie 1906	1/14 ianuarie 1906	? ianuarie 1906
Țesătoarea	5 martie 1906	5 martie 1906	4/17 martie 1906	? martie 1906
Mama răniților	10 martie 1906	? mai 1906	10/23 martie 1906	? martie 1906

Oricine își poate pune, pe drept, întrebarea de ce au fost prezentate date atât de diferite ?

Din păcate nu ne sunt cunoscute documentele poștale pe care s-au bazat înaintașii noștri în cercetarea istoriei poștale a acestor emisiuni și care i-au determinat să înscrie în lucrările lor datele consemnate în tabel.

Cercetarea, însă, a documentelor oficiale ale D.G.T.P. publicate în Buletinul Telegrafo-Poștal și adresate tuturor oficiilor telegrafo-poștale, la toate gările, birourilor autorizate și agenților speciale, a scos în evidență o serie de date și informații pe care le voi prezenta în continuare.

Astfel, în spațiul rezervat Diviziei administrative din B.T.P. nr. 3-4 din 1-15 februarie 1906, D.G.T.P., sub semnătura directorului general Gr. Cerkez, emite două circulare (fig. 1) în care precizează următoarele:

1. Circulara telegrafică nr. 1098 din 6 ianuarie 1906, relativă la punerea în circulație a timbrelor de binefacere, care aduce la cunoștință că: *"s-a pus în circulație cu începere de astăzi"* mărci poștale de binefacere în valoare poștală de 3 bani, cărămiziu-închis și de 5 bani, verzi, care se vor vinde publicului în folosul societăților de binefacere "Policlinica" și "Țesătoarea" cele de 3 bani cu 10 bani și cele de 5 bani cu 15 bani. Circulara precizează de la apariția acestora că sunt valabile numai pentru serviciul poștal intern.

DIVIZIA ADMINISTRATIVĂ

Circulară telegrafică No. 1.098 din 6 Ianuarie 1906, relativă la punerea în circulație a timbrelor de binefacere

Circulară generală la toate oficiile postale din țară, la toate gările, birourile autorizate și agenții speciale

Fac cunoscut că s'a pus în circulație, cu începere de astăzi, *timbre postale de binefacere*, în valoare postală de 3 bani, cărămăzii închis, și de 5 bani, verzi cari, se vor vinde publicului în folosul societăților de binefacere »*Policlinica*« și »*Țesătoarea*«, cele de 3 bani cu 10 bani și cele de 5 bani cu 15 bani.

Corespondențele francate cu astfel de timbre postale sunt valabile numai pentru serviciul intern.

Director general, Gr. Cerkez.

Circulară telegrafică No. 1.376 din 11 Ianuarie 1906, relativă la timbrele de binefacere

Circulară generală la toate oficiile postale din țară, la toate gările, birourile autorizate și agenții speciale

Urmare ordinului telegrafic No. 1.098 din 6 Ianuarie 1906.

Vă aduc la cunoștință că, pe lângă timbrele postale de binefacere, pe valoare postală de 3 și 5 bani, cari se vând doritorilor cu 10 și 15 bani, se mai pun în circulație timbre postale de același fel, pe valoare postală de 10 și 15 bani, cari se vor vinde publicului doritor cele de 10 bani cu 20 bani și cele de 15 bani cu 25 bani, în folosul societăților de binefacere »*Policlinica*« și »*Țesătoarea*«.

Toate aceste timbre sunt valabile la francare pe valoarea lor poștală numai pentru corespondențele interne.

Pentru trebuințele acelui oficiu veți înainta deopotrivă timbrelor sumele necesare spre a vă expedia timbrele cerute.

Director general, Gr. Cerkez.

Fig. 1

Întrucât am studiat conținutul circularelor emise de D.G.T.P. timp de peste 45 de ani, îmi permit să fac următoarele remarci pe marginea conținutului și modului de emitere a acestei circulare:

- a avut un caracter intempestiv, a fost emisă în mod precipitat de un posibil eveniment intern (religios - 6 ianuarie Botezul Mântuitorului sau ca eveniment al casei regale);
- nu îmi aduc aminte să fi fost folosită expresia: "s-a pus în circulație cu începere de astăzi" la anunțarea admiterii în circuitul poștal a altor emisiuni de mărci poștale românești.

În folosul societății de binefacere "Țesătoarea" au fost emise două serii de mărci poștale, așa-numitele: "Torcătoarea" și "Țesătoarea", iar în folosul societății de binefacere "Policlinica" a fost emisă seria de mărci poștale numită "Mama răniților".

Această circulară telegrafică se referă la ambele societăți de binefacere, deci, după părerea mea, mărcile poștale aferente au fost emise în același timp (la aceeași dată), dar numai valorile de *3 și 5 bani* din fiecare serie (aceste valori având aceeași culoare, cărămiziu-nuanțe, respectiv verde-nuanțe, la cele trei serii) motiv pentru care circulara nu face diferențieri.

2. Circulara telegrafică nr.1376 din 11 ianuarie 1906 care aduce la cunoștința rețelei poștale existente la acea dată că pe lângă mărcile poștale de binefacere de 3 și 5 bani se mai pun în circulație poștală și valorile poștale de 10 și 15 bani, care se vor vinde publicului doritor cu 20 de bani, respectiv 25 de bani, în folosul societăților de binefacere "Policlinica" și "Țesătoarea". Și în acest caz fiind mărci de binefacere, conform reglementărilor UPU, acestea erau valabile la francare pe valoarea lor poștală numai pentru corespondența internă.

Din conținutul primelor două circulare prezentate, rezultă clar că la cele trei emisiuni de mărci poștale de binefacere a existat un decalaj privind data punerii în circulație numai în ceea ce privește primele două valori față de următoarele două valori și nu un decalaj între cele trei emisiuni.

Retragerea din circulație a celor trei emisiuni de binefacere a fost făcută de D.G.T.P. prin includerea în B.T.P. nr. 9 din 1 mai 1907 la rubrica "Anunțuri" a unui text (fig. 2) spre cunoștința generală prin care se comunică că pe ziua de 10 mai 1907 st. v. se retrag din circulația poștală "timbrele de binefacere modelul special al Reginei Elisabeta" alături de alte serii speciale jubiliare și comemorative (40 de ani de domnie a M.S. Regelui Carol I și 25 de ani de regat), precum și cărțile poștale de binefacere leagănul Sf. Ecaterina. Și în acest caz se precizează că aceste mărci poștale se pot preschimba la oficiile poștale numai până la data de 10 mai 1907 st. v.

ANUNȚURI

Direcțiunea generală a poștelor, telegrafelor și telefoanelor publică spre cunoștința generală că, pe ziua de 10 Maiu 1907 st. v., retrage din circulație timbrele speciale jubiliare de 40 ani de Domnie a M. S. Regelui Carol I, comemorative de 25 ani de regat, de binefacere modelul special al M. S. Reginei Elisabeta, precum și cărțile poștale de binefacere leagănul Sf. Ecaterina.

Dela menționata dată aceste timbre nu mai pot avea valoarea fiscală și nu mai pot fi întrebuințate la francarea corespondențelor, cunoscând că cei ce posedă asemenea timbre le pot preschimbă la oficiile poștale numai până la acea dată.

Fig. 2

Întrucât, din diverse motive, preschimbarea nu s-a făcut în totalitate la data menționată a fost emisă Circulara nr. 36674 din 1 iunie 1907, care prelungește termenul până la 1/14 iulie 1907 pentru șefii de gări, data retragerii din circulație rămânând, însă, neschimbată. Această acțiune de retragere a mărcilor poștale de binefacere din rețeaua telegrafo-poștală nu s-a încheiat nici la începutul anului 1909, fapt ce a determinat D.G.T.P., divizia contabilității să emită Circulara nr. 20517 din 26 aprilie 1909, semnată de directorul general Petre A. Zahariade, prin care cere diriginților oficiilor poștale să strângă de la debitanți, sucursale, gări, agenți speciali și birouri autorizate, pendinte de ei, toate timbrele de binefacere "Policlinica" și "Țesătoarea", pe care trebuie să le înainteze depozitului central de timbre.

Din textul circularelor de retragere rezultă că aceste emisiuni de binefacere au ajuns la vânzare pe întreaga rețea de distribuție a D.G.T.P. sau autorizată de aceasta.

Referitor la ultima circulară de retragere doresc să subliniez terminologia folosită de Poșta Română pentru mărcile poștale de binefacere emise de ea la începutul anului 1906 și anume:

- "Regina toarce" în loc de termenul folosit în cataloagele filatelice de "Torcătoarea";
- "Regina țese" în loc de "Țesătoarea";
- "Regina îngrijește de răniți" în loc de "Mama răniților".

Semnalez această abordare pentru a cunoaște și părerea altor filateliști, iubitori ai mărcilor poștale românești, reamintind totodată și formularea din textul retragerii lor din circulație din 1907, care a fost: "timbrele de binefacere modelul special al M.S. Reginei Elisabeta".

În ceea ce privește controversa referitoare la camețul de 15 bani doresc să reamintesc un pasaj edificator din anunțul publicat în B.T.P. nr. 4 din 15 februarie 1907 semnat Serviciul C. Divizia Administrativă și anume: "... a pus în circulație camețele conținând timbre poștale franco *ordinare* de 5, 10, și 15 bani". Cuvântul "ordinar", după părerea mea, face referire la mărcile poștale uzuale tip "Spic de grâu", singurele uzuale în circulație la acea dată. În acest caz, cred că trebuie analizate mai multe variante posibile având deocamdată la dispoziție doar dimensiunile de gabarit ale camețului. Oricum, acestea rămân simple ipoteze de lucru, care cu răbdare își vor aștepta confirmarea.

ing. Mihail-Cezar SĂVULESCU

ATENȚIE LA SUPRATIPARE !

Începând cu seria EUROPA '98, catalogul MICHEL acordă, pentru toate mărcile emise de România, cote egale atât pentru seriile neobliterate cât și pentru cele obliterate. Din informațiile pe care le dețin, aceasta este o consecință firească a faptului că Poșta Română a pus în vânzare la ghișee toate mărcile (valorile) emise, cu excepția celor reținute și vândute, ca serii întregi, în stare neștampilată de Romfilatelia.

Planul de emisiuni pentru anul curent se face și se aprobă cu un an înainte. Din câte bănuiesc, se aprobă numărul de emisiuni și numărul de mărci, urmând ca, înainte de tipărire, să se stabilească valoarea nominalelor în funcție de tarifele poștale și de cerințele rețelei poștale. Cu toate acestea, uneori, din cauza schimbării frecvente a tarifelor, nu se poate asigura numărul de mărci necesare rețelei. Pentru a rezolva această problemă, Poșta Română a recurs la supratipărirea unor emisiuni apărute după anul 1991, al căror nominal, din pricina inflației, nu mai corespundea tarifelor în vigoare. În plus, s-a urmărit și diminuarea sau lichidarea stocurilor de la Romfilatelia și de la Depozitul Central de Timbre.

Începând cu data de 17 iulie 1997, au fost supratipărite, până la data de 31 iulie 2000, 91 de mărci poștale cu nominale noi cuprinse între 50 lei și 34.000 lei (în total 33 de trepte). Astfel, au rezultat 25 de noi emisiuni (24 franco și una porto). În total s-au supratipărit 56.035.584 mărci. Am făcut o investigație la Depozitul Central de Timbre unde mi s-a spus că, în afară de ultimele două emisiuni (apărute în anul 2000), toate mărcile au fost vândute, atât la oficii, cât și la Romfilatelia.

Se pare că pentru Poșta Română această operație este benefică, fie și numai pentru că prețul supratipăririi este sub jumătatea prețului tipăririi unei mărci noi, ca să nu mai punem la socoteală depășirea șocurilor create de cererea rețelei poștale cu prilejul schimbării tarifelor și diminuarea stocurilor de mărci fără căutare, producătoare de costuri. Din anexele 1 și 2, rezultă că s-au pus în vânzare numai mărcile în stare perfectă (din acest motiv tirajele pentru fiecare valoare nu sunt multipli de numărul valorilor dintr-o coală). Am avut curiozitatea de a verifica numărul de rebuturi pentru valoarea de 10.000 lei din emisiunea Insecte II '96 (poziția 23 din Anexa 1). S-au trimis la supratipărire 1.568.000 de mărci poștale, iar rebutul a fost de 10.372 bucăți, ceea ce reprezintă mai puțin de 1% (0,65%). Prin supratipărirea mărcilor cu valori noi, Poșta Română obține un nominal nou de 92.599.604.105 lei față de vechiul nominal care era în valoare de 3.726.060.087 lei, mărcile vechi nemaiputând fi folosite din cauza creșterii tarifelor poștale.

De cele mai multe ori tirajul seriei a fost dat nu doar de ultima valoare a supratiparului.

Pentru filateliști, aceste supratipare sunt "sarea din bucate". Mai întâi, pentru că tirajele emisiunilor sunt la nivelul supratiparelor din 1952 și ca atare vor primi o cotă (atât în Lista de prețuri, cât și în cataloagele internaționale), sperăm, asemănătoare acestora. Apoi, pentru că supratiparele, fiind figurative, au conferit mărcilor respective noi tematici. În fine, lichidându-se stocurile (căci de cele mai multe ori supratipărirea a însemnat și lichidarea stocului), scade tirajul inițial al acestor mărci, cu consecințe previzibile asupra cotării lor ulterioare.

Aș vrea să mai fac o ultimă remarcă: tirajele din tabelul, prezentat în pagina următoare, nu coincid în toate cazurile cu tirajele publicate și aceasta pentru că, deși se anunțau inițial tiraje provizorii, urmând a se definitiva după scăderea rebuturilor, revista noastră nu a manifestat preocupare pentru urmărirea acestui aspect.

Catalogul MICHEL 2000-2001 menționează existența FDC-urilor la multe din emisiunile supratipărite. Din informațiile culese de la EDIPOST nu s-au executat FDC-uri pentru aceste emisiuni.

Anexa 1

Nr. crt.	Denumire emisiune Data punerii în circulație	Nr. listă	Valoare supratipar (lei)	Valoare veche (lei)	Tiraj supratipar	Tiraj supratipar serie completă	Idem col.6 preluat de ROMFILATELIA
0	1	2	3	4	5	6	7
1	Uzuale - hoteluri și cabane, supratipar "Rozetă" 17.07.1997	1436	250	1	98.900		
			250	2	178.200		
			250	4	91.800		
			450	5	950.900		
			450	6	94.300		
			450	18	97.800		
			950	9	91.500		
			3.600	8	93.100		
	Total		6.650	53	1.696.500	91.500	25.000
2	Exp.Fil.Națională AEROMFILA'97 supratipar avion 29.09.1997	1441	1.050	4,50	288.225		
	Total		1.050	4,50	288.225	288.225	25.000
3	A IX-a ediție a Exp.Fil.Româno-Chineze 1997 28.09.1997	1443	500	2	142.625		
	Total		500	2	142.625	142.625	70.000
4	Exp.Filatelică România-Israel '98, supratipar mențiune 12.02.1998	1452	700	150	78.426		
			900	370	78.426		
			3.900	1.500	78.426		
	Total		5.500	2.020	235.278	78.426	30.000
5	Uzuale - hoteluri și cabane, supratipar "Trifo" 21.05.1998	1454	50	2	2.088.266		
			100	8	4.893.104		
			200	4	2.428.196		
			400	6	2.129.079		
			500	18	3.365.958		
	Total		1.250	38	14.704.603	2.088.266	75.000
6	Specii forestiere, supratipar "Fauna" 30.06.1998	1456	700	125	1.015.816		
			800	35	2.644.257		
			1.050	45	2.817.846		
			4.150	15	1.435.623		
	Total		6.700	220	8.013.542	1.015.816	125.000
7	Uzuale - hoteluri și cabane'91, supratipar "Inimioară" 06.07.1998	1457	1.000	9	1.769.539		
			1.500	5	1.321.348		
	Total		2.500	14	3.090.887	1.321.348	65.000
8	Uzuale - hoteluri și cabane'91, supratipar "Zodiac" 15.09.1998	1459	250	45	149.288		
			350	45	649.260		
			400	45	387.333		
			450	45	247.777		
			550	45	199.455		
			900	45	148.929		
			1.000	45	496.786		
			1.800	45	119.467		
			2.500	45	499.396		
	Total		8.300	405	2.908.691	119.467	20.000
9	Uz.-gimnastică, supratipar cupă-paralele și patinatoare-inele 10.11.1998	1465	50	1	997.298		
			50	1	998.584		
	Total		100	2	1.995.882	997.298	25.000
10	Anivers.comem. personalități 1991 supratipar "Mijloace de transport" 27.11.1998	1467	50	1	569.422		
			50	4	31.200		
			50	5	373.464		
			50	5	373.548		
			50	9	292.965		
			50	10	189.413		
	Total		300	34	1.830.012	31.200	25.000
11	Anivers.comem. personalități 1992 supratipar "Păsări" 27.11.1998	1468	50	6	682.625		
			50	7	478.998		
			50	9	445.637		
			50	10	267.000		
			50	30	234.172		
	Total		250	62	2.098.432	234.172	25.000
12	Crăciun. supratipar "Crăciun" 22.12.1998	1473	2.000	15	373.966		
			2.600	60	651.091		
	Total		4.600	75	1.025.057	373.966	25.000
13	Noua numerot. telefonică, supratipar "Ciuperci" 22.01.1999	1478	50	15	296.521		
			50	15	399.430		
			400	15	274.835		
			2.300	15	298.921		
			3.200	15	303.025		
	Total		6.000	75	1.575.732	274.835	35.000
14	125 ani Academ. Română..supratipar "Instrumente muzicale" 10.02.1999	1477	100	1	798.282		
			250	1	449.575		
	Total		350	2	1.248.857	449.575	25.000

Nr. crt.	Denumire emisiune Data punerii în circulație	Nr. listă	Valoare supratipar (lei)	Valoare veche (lei)	Tiraj supratipar	Tiraj supratipar serie completă	Idem col.6 preluat de ROMFILATELIA
0	1	2	3	4	5	6	7
15	Uzuale - insecte II '98, supratipar "Animale preistorice" 22.03.1999	1480	100	70	349.619		
			100	70	349.884		
			200	70	499.206		
			1.500	70	599.697		
			1.600	70	499.493		
			3.200	70	297.294		
			8.000	70	200.380		
	Total		12.700	490	2.795.355	286.380	35.000
16	Faună 1997, supratipar "Coroană" 19.03.2000	1505	1.700	70	1.053.865		
	Total		1.700	70	1.053.865	1.053.865	35.000
17	Faună 1998, supratipar "Șarpe și Cupă" 14.03.2000	1506	1.700	70	996.978		
	Total		1.700	70	996.978	996.978	35.000
18	Uzuale-Mănăstiri supratipar "Troițe" 31.02.2000	1508	1.900	1	801.974		
			2.000	1	827.468		
	Total		3.900	2	1.629.442	801.974	35.000
19	Uzuale-Aniv.'90, supratipar "Carte+pană"și "Carte+călimară" 12.04.2000	1509	1.700	0,50	134.230		
			1.700	1,50	129.452		
			1.700	2,00	130.813		
			1.700	3,00	131.208		
			1.700	4,00	133.787		
	Total		8.500	11	659.686	129.452	35.000
20	Tablouri împușcate, supratipar "Șevalet+paletă" 24.04.2000	1511	1.700	0,50	108.103		
			1.700	1,50	107.638		
			1.700	2,00	108.238		
			1.700	3,00	108.147		
			1.700	4,00	108.645		
	Total		8.500	11	540.771	107.638	35.000
21	Centenar Van Gogh, supratipar "Paletă" 17.05.2000	1513	1.700	0,50	815.402		
			1.700	3,50	282.654		
	Total		3.400	4	1.098.056	282.654	35.000
22	OACI '94, supratipar "Zeppelin" 19.05.2000	1515	1.700	635	1.400.151		
			2.000	635	199.321		
			3.900	635	298.757		
			9.050	635	199.293		
	Total		16.650	2.540	2.097.522	199.293	35.000
23	Insecte II '98, supratipar "Floare de mușchi" 31.05.2000	1516	10.000	370	1.557.626		
			19.000	370	729.935		
			34.000	370	360.659		
	Total		63.000	1.110	2.648.222	360.659	35.000
24	Hoteluri și cabane '91, supratipar "Egretă" 31.07.2000	1520	1.700	160	937.530		
	Total		1.700	160	937.530	937.530	22.000
25	Porto 1982, supratipar 12.03.1999		50	0,50	54.633		
			50	1,00	96.009		
			100	2,00	172.469		
			700	1,00	89.903		
			1.100	4,00	306.925		
	Total		2.000	8,50	729.930	54.633	35.000
	Total general				66.035.584		

Trepte de valori supratipărite

Anexa 2

Nr. crt	Val.nomin. supratipar	Frec-venta	Tiraj supratipar	Nr. crt.	Val.nomin. supratipar	Frec-venta	Tiraj supratipar
1	50	18	8.862.185	18	1.500	2	618.962
2	100	5	6.364.129	19	1.700	16	6.686.941
3	200	2	2.927.402	20	1.900	1	801.974
4	250	5	967.763	21	2.000	3	1.400.755
5	350	1	649.260	22	2.300	1	298.921
6	400	3	2.801.247	23	2.500	1	499.395
7	450	4	1.390.777	24	2.600	1	651.091
8	500	2	3.508.583	25	3.200	2	600.319
9	700	3	1.192.145	26	3.600	1	93.100
10	800	1	2.644.257	27	3.900	2	375.183
11	850	1	199.455	28	4.150	1	1.435.623
12	900	2	226.355	29	6.000	1	200.380
13	950	1	91.500	30	8.050	1	199.293
14	1.000	2	2.288.325	31	10.000	1	1.557.626
15	1.050	2	3.206.071	32	19.000	1	729.935
16	1.100	1	306.925	33	34.000	1	360.659
17	1.500	2	1.921.645			Total:	66.035.584

ing. Angelo-Barbu Popescu

1. EMISIUNILE DE BINEFACERE 1906-1907

ing.Călin MARINESCU

În anii 1906-1907 au fost emise cinci serii de mărci poștale de binefacere a câte patru mărci fiecare, care au fost vândute cu supratxă în folosul unor societăți de binefacere patronate de regina Elisabeta, soția regelui Carol I. Deși au trecut aproape o sută de ani de la emiterea lor, se știu foarte puține lucruri privind data emiterii (a punerii în circulație) și a retragerii lor din circulație, precum și despre geneza lor. Puținele cataloage publicate sporadic până în prezent dau informații foarte sumare și de multe ori contradictorii. De cele mai multe ori se preiau de la un catalog la altul date greșite.

O problemă care se repetă este redarea datelor fără a diferenția cele două calendare: iulian (stilul vechi-folosit de populație) /gregorian (stilul nou-folosit de poștă) sau folosirea lor greșită, ceea ce a dus la multe inexactități.

1.Punerea în circulație

În Tabelul nr.1 sunt redate datele de punere în circulație (prima zi a emisiunii) pentru cele cinci emisiuni de mărci poștale, așa cum au fost prezentate de principalele cataloage ale mărcilor poștale românești și de ultimele ediții ale Catalogului Michel.

„Torcătoarea”

Literatura filatelică a timpului precizează că prima serie de binefacere a apărut înainte de Crăciun (1). Această punere în circulație este confirmată și de presa timpului:

«Cu începere de azi 24 decembrie 1905, se pun în circulație timbre poștale cu valoare poștală de 3 și 5 bani, care se vor vinde publicului în folosul societăților de binefacere „Policlinica” și „Țesătoarea”, de sub înaltul patronaj al M.S.Reginei» (2, nr.354/25 dec.1905).

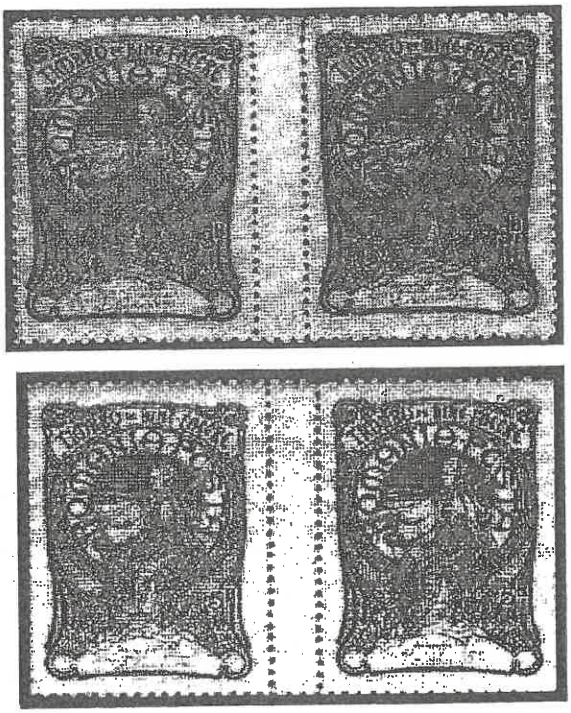

Tabelul nr.1

Denumirea seriei	Brunel 1913	Nămoloiu -Nosca'38	Murea 1938	Macarovici 45	Konrad 1947	CMPR 59, 64	CMPR 74	CMPR 84	Michel '80,'96
Torcătoarea	31 dec. 1905/13 ian.1906	1905/ 1906	-	13 ian.	13 ian. s.n.	1/13 ian.	1/14 ian.	Ian.	1/14 ian.
Țesătoarea	20 feb. /5 mar.	1905/ 1906	5 mar.	5 mar.	5 mar.	5/17 mar.	4/17 mar.	Mar.	4/17 mar.
Mama răniților	25 feb. /10 mar.	1905/ 1906	Încep. Mai	10 mar.	10 mar.	10/23 mar.	10/23 mar.	Mar.	10/23 mar.
Îngeri	22 sept./5 oct.	1905/ 1906	Oct.	5 oct.	-	-	22 iul./4 aug.	Aug.	22 iul./4 aug.
Obolul	Ian.	-	Încep. Ian.	-	-	-	Ian.	Ian.	Ian.

Documentele poștale publicate atestă aceeași dată de punere în circulație pentru primele două valori ale seriei:

«Fac cunoscut că s-a pus în circulație, cu începere de astăzi, timbre poștale de binefacere, în valoare poștală de 3 bani, cărămiziu închis și de 5 bani verzi, care se vor vinde publicului în folosul societăților de binefacere „Policlinica” și „Țesătoarea”, cele de 3 bani cu 10 bani și cele de 5 bani cu 15 bani. Corespondențele francate cu astfel de timbre poștale sunt valabile numai pentru serviciul intern» (Circulara nr.1098 din 6 ian.1906, 3, nr.3-4/1-15 feb.1906).

Celelalte două valori ale seriei au fost puse în circulație câteva zile mai târziu:

«Vă aduc la cunoștință că, pe lângă timbrele poștale de binefacere, de valoare poștală de 3 și 5 bani, care se vând doritorilor cu 10 și 15 bani, se mai pun în circulație timbre poștale de același fel, de valoare poștală de 10 și 15 bani, care se vor vinde publicului doritor, cele de 10 bani cu 20 bani și cele de 15 bani cu 25 bani, în folosul societăților de binefacere „Policlinica” și „Țesătoarea”. Toate aceste timbre sunt valabile la francare pe valoarea lor poștală numai pentru corespondențele interne»(Circulara nr.1376 din 11 ian.1906, 3, nr.3-4/1-15 feb.1906).

Se poate deduce astfel că emisiunea „Torcătoarea” a fost pusă în circulație în două tranșe: pe 24 dec.1905/6 ian.1906 valorile de 3 și 5 bani și la o dată ulterioară, probabil 29 dec.1905/11 ianuarie 1906 valorile de 10 și 15 bani.

Succesul de care s-a bucurat prima emisiune de mărci poștale de binefacere a dus la comandarea unui nou tiraj:

«Direcțiunea Generală PTT a comandat un nou stoc de mărci din emisiunea mărcilor de binefacere, puse în vânzare în profitul societății de binefacere „Policlinica Elisabeta" și „Țesătoarea", deoarece stocul disponibil e aproape epuizat. Noua comandă prevede un transport de 50.000 mărci. În ultimele zile s-au pus în vânzare și celelalte categorii de mărci, de toate prețurile. Până acum sunt în vânzare numai mărcile de 3, 5 și 10 bani» (2, nr.357/31 dec.1905).

Mărcile poștale de binefacere au putut fi folosite numai la francarea corespondenței interne la valoarea lor nominală, dar se puteau lipi și pe corespondența externă, dacă acesta era francată cu alte mărci poștale:

«Timbrele de binefacere, deși nu sunt valabile decât în țară, pot fi însă lipite pe corespondențele cu străinătatea cu condiția ca, pe lângă acest timbru de binefacere, să fie francate și cu timbrul legal"(2,nr.1/1 ian.1906).

Un splendid plic francat cu emisiunea „Torcătoarea" și cu trei mărci uzuale „Spic de grâu" (care acopereau tariful poștal extern) expediat spre Budapesta a fost prezentat de cercetătorul Răzvan-Radu Popescu în revista *Filatelia*, nr.11/1994...

„Țesătoarea"
„Mama răniților"

Cele două serii de mărci poștale au fost puse în circulație în aceeași zi (19 feb./4 mar.1906):

«Ieri s-au pus în vânzare celelalte 2 tipuri de mărci de binefacere emise în folosul societăților "Policlinica" și „Țesătoarea". Mărcile se vând cu 10, 15, 20 și 25 bani, având valoarea de 3, 5, 10 și 15 bani. Primul tip din aceste mărci reprezintă pe M.S. Regina torcând; jos marca poartă inscripția „Dumnezeu să ne ducă mâna, Elisabeta". Al doilea tip reprezintă pe M.S.Regina țesând și poartă inscripția „Viitorul

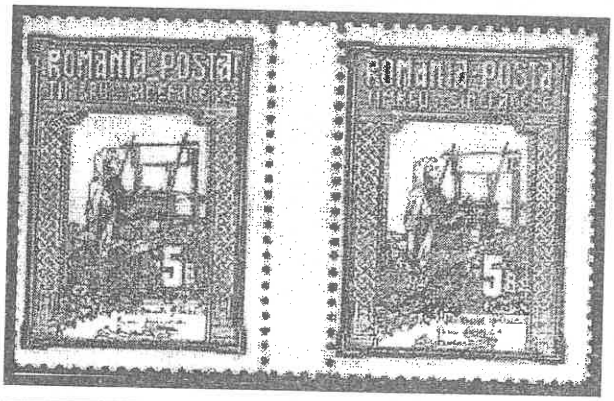

țării îl toarce femeia, Elisabeta", al treilea tip reprezintă pe M.S. Regina îngrijind un bolnav; acest tip poartă inscripția „Rane legate și lacrimile șterse, Elisabeta". Câteșitrelele tipuri de mărci sunt valabile pentru francarea corespondenței interne pe valoarea lor poștală» (2, nr.50/21 feb.1906).

Toate emisiunile de mărci poștale de binefacere au avut un mare succes în rândul publicului filatelist sau nu, format în principal din doamne din înalta societate, care compuneau societățile de binefacere și care se întreceau în cumpărarea acestor mărci, sporind astfel fondurile societăților lor:

«Timbrele de binefacere care s-au pus în circulație de către direcția poștelor în folosul societăților „Țesătoarea" și „Policlinica Regina Elisabeta" au avut mare succes. S-au vândut aproape 2/3 din întreaga emisiune..... Sunt 12 feluri de timbre și toate 12 costă 2 lei și 10 bani» (2, nr.81/24 mar.1906).

Îngeri

Și mărcile poștale ale acestei emisiuni au fost puse în circulație cel puțin în două tranșe: prima în jurul datei de 3/16 august 1906 și următoarea la o dată necunoscută încă:

«Pentru corespondențele interne, se vor pune în circulație timbre poștale cu valoarea poștală de 3, 5, 10 și 15 bani, care se vor vinde publicului cu 10, 15, 20 și 25 bani, prisosul fiind în folosul societăților de binefacere din țară puse sub înalta ocrotire a M.S.Regina Elisabeta. Aceste timbre poștale s-au executat en „taille douce" după un desen făcut de însăși M.S.Regina, de către renumita casă Bradbury-Wilkinson din Londra și se vor pune în circulație treptat cu sosirea lor. Deocamdată se pun la dispoziția publicului timbrele de culoare roșie, pe valoarea poștală de 10 bani, care se vor vinde de toți debitanții cu 20 bani»(2, nr.212/5 aug.1906); **n.a**: în realitate această emisiune nu a fost tiparită în sistem „taille douce".

Obolul

Ultima emisiune de mărci poștale de binefacere a fost pusă în circulație în ajunul Crăciunului 1906, probabil în ziua de 23 decembrie 1906 / 5 ianuarie 1907, dată la care a avut loc o mare serbare a Societății „Obolul", la care a participat și regina Elisabeta:

«Direcția generală a poștelor a pus în circulație cu ocazia sărbătorilor timbre de binefacere. E cea mai nimerită ocazie pentru public a contribui pentru societățile de binefacere, punând pe corespondența de sărbători timbre de acestea, care cuprind un desen făcut de M.S.Regina și diferite inscripții»(2, nr.354/25 dec.1906).

2. Retragerea din circulație

Din informațiile care au putut fi găsite până în prezent, rezultă că toate cele cinci emisiuni de binefacere au fost retrase din circulație pe data de 10/23 mai 1907:

«La 10 mai s.v. 1907 se retrag din circulație: 40 ani domnie Carol I, 25 ani regat, de binefacere model special Regina Elisabeta, cartea poștală de binefacere leagănul Sf. Ecaterina»(3, nr.9/1907).

P. Murea în lucrarea sa (4) preciza ca dată de retragere

Veşnicul nenea Kiri

Leonard PAŞCANU

Au trecut şase ani decând la 19 martie 1999, într-o liniște patriarhală, așa cum a trăit toată viața, nenea Kiri ne-a lăsat singuri să continuăm rosturile filateliei.

Kiriac Dragomir împreună cu nepoata renumitului colecționar George Matheescu-Sinaia, sora - dna Aurora Gruiescu și dl Mihai Semenov

Plecarea lui a rupt echilibrul dintre cel care știa și cei care doreau să învețe de la el. Golul rămas nu s-a refăcut niciodată. El este veşnic în amintirea celor care l-au iubit şi venerat, un fel de PAPĂ al filateliştilor.

Cu siguranță că privește cu duioșie, de acolo de sus, întâlnirile noastre duminicale de la *Livada cu vișini*, unde încercăm să refacem spiritul Dragomirului prin discuțiile pasionate despre rarele piese din colecțiile proprii sau de oriunde.

Ne bucurăm nespus când găsim câte ceva nesemnalat în celebrul său Catalog CMPR'74 şi parcă avem pornirea să alergăm pe strada Ghiocei la numărul 26 să-i prezentăm epocala descoperire.

Ultima diplomă - EFIRO 1998

Suntem conştienți că toate au un început şi un sfârşit. Aşa s-a întâmplat cu Mitică Butculescu, cu George Matheescu-Sinaia, cu vodă Carol al II-lea şi cu mulți alții.

Noi suntem trecători, dar pasiunea noastră rămâne veşnică. Din acest motiv, ne amintim cu evlavie de cel care întreținea mereu arzând focul pasiunii noastre, curgându-ne astăzi o lacrimă pentru mereu tânărul „nenea Kiri".

➲ din circulație a emisiunilor de binefacere 15 iunie 1907, dar multe informații prezentate în lucrarea sa sunt incorecte.

În Tabelul nr.2 sunt prezentate centralizat datele nou identificate de punere și de retragere în-din circulație a emisiunilor prezentate mai sus.

Mai trebuie de făcut două menţiuni:

Tabelul nr.2

Denumirea seriei	Valori serie	Data punerii în circulație (prima zi a emisiunii)	Data retragerii din circulație
Torcătoarea	3, 5 bani	24 dec.1905 / 6 ian.1906	10 /23 mai 1907
	10, 15 bani	29 dec.1905 / 11 ian.1906	10 /23 mai 1907
Țesătoarea	3, 5, 10, 15 Bani	19 feb./4 mar.1906	10 /23 mai 1907
Mama răniților	3, 5, 10, 15 Bani	19 feb./4 mar.1906	10 /23 mai 1907
Îngeri	10 bani	~3/16 aug.1906	10 /23 mai 1907
	3, 5, 15 bani	1906	10 /23 mai 1907
Obolul	3, 5, 10, 15 bani	~23 dec.1906 / 5 ian.1907	10 /23 mai 1907

Cercetătorul Brunel menționează pentru emisiunea „Torcătoarea" existența unui decret-lege care ar fi prelungit perioada de valabilitate de francare până la 13 iunie s.n. 1907 (5). Totuși un asemenea decret-lege nu a fost găsit și există doar un anunț de prelungire a perioadei de francare numai pentru mărcile poştale jubiliare şi comemorative, nu şi pentru cele de binefacere. De altfel, nici punerea în circulație a mărcilor poştale, nici retragerea lor din circulație nu se făcea prin decrete-lege, ci prin hotărâri ale Direcției Generale PTT, publicate sub formă de anunțuri în presa vremii sau, mai rar, în „Partea neoficială" a Monitorului Oficial al României.

- data apariției ziarului „Universul" era trecută după stilul vechi;
- în toate ziarele apărute până în jurul anului 1960, atunci când se menționa în text „azi" era vorba de fapt de ziua precedentă datei apariției ziarului, fiind ziua când era redactat ziarul, iar „ieri" era cu două zile în urma datei apariției ziarului.

Bibliografie:

1) Revista *Le Moniteur Philatelique*, București, nr.3/20 aprilie 1906.
2) Colecția ziarului *Universul*, București, 1905-1907.
3) *Buletin Telegrafo-Poştal*, București, 1905-1907.
4) P. Murea, *Istoricul timbrelor poştale românești*, Timișoara, 1938.
5) Georges Brunel, *Les Timbres du Royaume de Roumanie*, Paris, 1913.

ESEURI ALE EMISIUNILOR DE MĂRCI POȘTALE "GRAVATE" ȘI "TIPOGRAFIATE"

În rândul mărcilor poștale românești moderne (1907-1927), cele două serii de uzuale, surori, cunoscute și denumite în mod curent „Gravate" (1908/10) și „Tipografiate" (1909/14) ocupă un loc însemnat prin perioada pe care o acoperă, prin volumul și varietatea serviciilor poștale compensate și - nu în ultimul rând - prin frumusețea, sobrietatea și (cu deosebire la „Gravate") finețea desenului.

Istoria lor a fost mai puțin cercetată și cunoscută, lucru de natură să stimuleze o preocupare mai intensă și un studiu mai aprofundat, menite să elucideze multe necunoscute care o înconjoară. Lacunele existente se datorează, poate, în bună măsură, perioadei relativ mari de la emitere și până la scoaterea lor din uz, multiplelor reimpresiuni, numeroaselor varietăți de hârtie folosite, supratipăririi unor tiraje și includerii parțiale în alte emisiuni etc.

Desigur, cele câteva considerații pe care ni le îngăduim în legătură cu un domeniu cheie legat de geneza acestor mărci nu pot avea decât pretenția de a-i stimula pe cercetători pentru lămurirea numeroaselor semne de întrebare care mai persistă încă și astăzi cu privire la acestea.

În primii ani ai secolului nostru, Administrația Poștei Române a simțit nevoia înlocuirii emisiunii anterioare de mărci poștale uzuale, „Spic de grâu" (1893-1908), ale cărei reimprimări se prelungiseră până în anul 1911 (CMPR '74, nr. 222, 1 1/2 bani, emisiunea „mărci pentru ziare") și chiar în 1918 (CMPR '74, nr. 237, 238, 240, 242, 243, emisiunea „Moldova"). Ca urmare, în luna mai 1904, Direcția Generală a Poștelor, Telegrafelor și Telefoanelor a instituit un concurs de machete care a fost câștigat de arh. Jean Pompilian, după care gravura, în cupru, a fost executată de Gabriel Popescu.

Spre a înțelege mai bine problematica atât de vastă a celor două emisiuni, am considerat necesar să facem o precizare importantă, și anume că o caracteristică esențială care diferențiază o serie de cealaltă o constituie existența colanului la uniformă, la emisiunea „Gravate", în timp ce la cea a „Tipografiatelor" acesta lipsește. Desigur, există și alte deosebiri între cele două desene (ornamentele, cadrele, efigia, medalioanele, cifrele din cartuș etc), dar apartenența mărcilor și-a întregurilor poștale la o serie sau alta este determinată de acest - poate - cel mai vizibil element.

Așadar, la 8/21 decembrie 1906, conform circularei nr. 54.493 din 5/18 decembrie, același an, se dispune introducerea în circulație a mandatelor cărți-poștale cu valoare tipărită de 5 bani până la 10 lei care au marca fixă de 15 bani violet cu desenul „Tipografiatelor", dar cu cifrele din cartuș diferite de cele obișnuite. Între cele două decizii - instituirea concursului de machete (mai 1904) și punerea în circulație a primelor „elemente" ale emisiunilor de care ne ocupăm (8/21 decembrie 1906) - se situează realizarea machetelor, prezentarea și aprobarea lor, iar mai apoi, procesul de reproducere în cadrul căruia se confecționează probele de tipar și culoare și se dă acordul de tipărire propriu-zisă. Interesant este faptul că desenul seriei „Tipografiatelor" îl precede pe cel al „Gravatelor". Această „precocitate" este explicabilă dacă ne gândim că Administrația poștală este foarte posibil să fi preconizat folosirea unui desen pentru întreguri poștale (cel fără colan), așa cum s-a și întâmplat de altfel, și a celuilalt (cu colan) pentru compunerea emisiunii din 1908/10. Tot la fel de posibil este ca, după deteriorarea plăcilor gravate, Administrația noastră poștală să nu mai comande altele din cauza costului lor ridicat, ci să opteze pentru o măsură mai puțin costisitoare, adică folosirea unui procedeu tipografic, mult mai ieftin și mai puțin complicat, dispunând utilizarea unui alt desen, care a condus la nașterea celei de-a doua emisiuni, a „Tipografiatelor" (fără colan).

Prima referire la eseurile celor două emisiuni aparține lui Eduard Cohen, într-un articol publicat în presa noastră filatelică interbelică. În succinta prezentare a „probelor și proiectelor de timbre românești", autorul include „proiecte" și „probe de culoare" ale emisiunii „Tipografiate" (fără colan), între ele și unele eseuri mai puțin sau deloc cunoscute:

- 25 bani, de culoare roz, cu efigia într-un medalion rotund și nu oval, așa cum îl găsim la marea majoritate a eseurilor;

- 40 bani, în două culori - cafeniu și negru-verzui - cu efigia, de astă dată, într-un medalion de formă pătrată, cu colțurile rotunde, neîntâlnit în nici un alt caz, la eseurile acestei emisiuni.

Interesant este faptul că între probele de culoare Ed. Cohen include și două eseuri cu desenul fără cifre în cartuș - lucru neconfirmat ulterior - în două culori: negru și albastru. Dar foarte ciudat ni se pare că Ed. Cohen nu deosebește cele două emisiuni din moment ce clasificarea la care recurge în cartea sa, apărută în 1945, are la bază criteriul folosirii lor („neadoptate" și „adoptate"). Mai mult, în această carte el nici nu mai amintește de aceste două din urmă eseuri. Acest lucru naște, deci, până mai târziu, un semn de întrebare: desenul eseurilor emisiunii „Tipografiate" (fără colan) a avut exemplare fără cifre în cartuș?

Un pas mare înainte îl înregistrăm odată cu o însemnată decoperire semnalată de regretatul dr. ing. Ilie Demetrescu în anul 1972. Este vorba de un carton

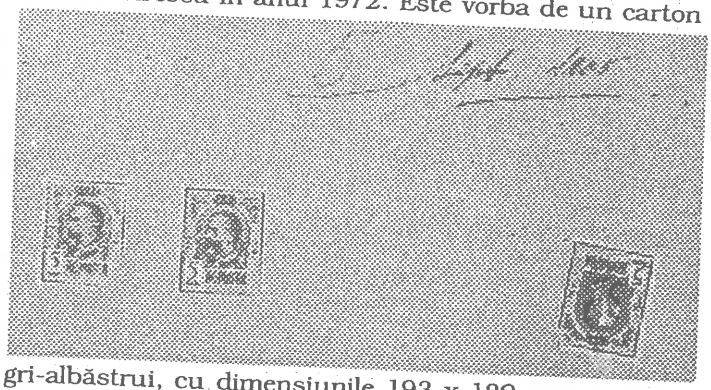

gri-albăstrui, cu dimensiunile 193 x 129 mm, care pe una dintre fețe avusese lipite 5 eseuri neadoptate ale seriei „Tipografiate" (fără colan) din care două lipsesc, iar celelalte trei (5 bani în culori brun, verde, albastru) există (două rămase pe locul lor, iar al treilea dislocat, toate fiind deteriorate), având deasupra, scrisă de mână, o dată: 5 (în creion) septembrie 1905 (cu cerneală neagră). Pe reversul cartonului este lipită o rondelă cu contur ondulat, având în centru un blazon și, între două cercuri concentrice perlate, înscrisurile (toate de culoare albă, în relief): „GRAVIERABTHEILUNG — REICHS-DRUCKEREI" („Secția de gravură a Imprimeriei Imperiale"). Procedeul de executare a acestor eseuri, neadoptate, este tot gravura, astfel încât se naște o altă întrebare: intenționa Administrația poștală română să pregătească a doua serie de uzuale tot prin procedeul gravurii? Sau au existat două oferte din care Poșta română a ales-o pe cea mai avantajoasă? Dar atunci, varianta Ed. Cohen, pe care o va confirma, ulterior, dr. Paul Hirsch, este reală?

În anul 1980, o altă descoperire spectaculoasă, datorată dr. Paul Hirsch, este prezentată de acesta printr-o comunicare susținută cu prilejul Simpozionului care a avut loc în acel an la Londra. Dr. Paul Hirsch se alătură supoziției lui Ed. Cohen, întărind ipoteza realizării emisiunii „Gravate" la Londra cu „un pachet voluminos" de eseuri imprimate pe o hârtie albă, foarte groasă, de dimensiuni mult mai mari decât ar fi fost necesar în procesul de imprimare. Ele poartă, adesea, amprente digitale, din cerneală tipografică, fiind numerotate cu două rânduri de scrieri și mânuite fără prea multă grijă. Istoria acestor eseuri, povestită de dr. Paul Hirsch, este foarte interesantă. Foile de hârtie descrise anterior, aflate într-o valiză plină cu materiale asemănătoare din alte țări (Chile, China), precum și cu unele eseuri de timbre fiscale românești, au fost găsite în acareturile firmei londoneze de gravori „Thomas Mac Donald". Descoperirea lor aici îl determină pe dr. Paul Hirsch să tragă concluzia că este vorba de „probe de lucru", de fapt **probe de planșă** (probe date pe placa sau cilindrul pe care s-a multiplicat clișeul gravat în numărul de exemplare și formatul dorit, în vederea multiplicării lui prin tipărire), ceea ce este o revelație pentru istoria mărcilor noastre poștale în general, și pentru cea a emisiunilor de care ne ocupăm, în special.

În ultimul timp, mi s-a oferit prilejul să ir (pentru o prea scurtă perioadă de timp, încărcată de seamă de servituți) în posesia unui număr de 1 cartonașe cu eseuri, din care 8 ale emisiunii „Tipo fiate" și 4 ale emisiuii „Gravate" (din acestea, unul treg, fără cifre în cartuș, și 3 medalioane încoronate prin generosul accept al posesorului lor, dl. Mari Marinescu. Aceste eseuri (în majoritatea lor paspartu) aduc două elemete noi în ceea ce prive subiectul pus în discuție. Primul ne conduce l concluzia că ele au fost „trase" și prezentate la d diferite, fiindcă prezentarea și inscripționarea lor dife 5 septembrie 1905 (cel descoperit de dr. ing. Demetrescu); ianuarie, februarie, 3 martie și octombrie 1906 (cele din colecția Marian Marinescu). Totoda aceste date apropiate de ziua punerii în circulație a primului mandat carte-poștală (8/21 decembrie 1906) întăresc ipoteza gravării emisiunii 1908/10 la Londra, chiar dacă tipărirea lor s-ar putea presupune a fi fost făcută în altă parte (nu este deloc exclus chiar la Fabrica de timbre din București). Al doilea element este relevat de eseul datat 3 martie 1906, ca reprezintă desenul „Tipografiatelor", fără colan dar și fără cifre în cartuș. ceea ce oferă răspunsul întrebarea dacă această emisiune a avut asemen eseuri. Poate că încă o confirmare a acestui lucru o constituie și un alt gen de cifre folosite la mandatele cărți poștale emise în decembrie 1906.

Aceste succinte considerații îndreptățesc întrebare oare câte răspunsuri pertinente s-ar putea da numeroaselor semne de întrebare existente, dacă asupra acestor două emisiuni importante ale filateli noastre moderne ar stărui un număr mai mare c cercetători?

Chiriac MANUȘARID

BIBLIOGRAFIE:

- Ing. Kiriac Dragomir, *Catalogul mărcilor poștale românești 1974*, partea I.
- Dr. ing. Ilie Demetrescu, *Geneza grafică a Gravatelor și a Tipografiatelor*, în „Îndrumătorul filatelistului", 1972, pag. 86.
- Eduard Cohen, *Contributions a l'étude des essais de timbres postes de Roumanie*, Ed. A. Molder, Lisabona, 1945.
- Comunicarea dr. Paul Hirsch la Simpozionul de la Londra 1980 (xerocopie pusă la dispoziție prin bunăvoința d-lui ing. Kiriac Dragomir).
- Eduard Cohen, *Probe și proiecte de timbre poștal românești*, în revista „Filatelia pentru toți", anul III, nr. 32-33 august-septembrie 1934.
- „Buletinul telegrafo-poștal" nr. 23/1906.

DEBUT : FLAVIUS MARTIN

GENEZA GRAFICĂ A TIPURILOR DE CLIŞEU LA EMISIUNILE „TIPOGRAFIATE"*

Printre tinerii colecționari de certă valoare filatelică, se numără cu siguranță și viitorul medic timișorean, Flavius Martin. Atît prin colecția de mărci gravate și tipografiate, care stă la baza unui valoros exponat, cît și prin studiile pertinente, referitoare la aceste emisiuni, tînărul cercetător dovedește apreciabile resurse în domeniul studiat, reușind să culeagă încă de pe acum valoroase medalii la expozițiile naționale și internaționale la care a participat. Debutul său în paginile revistei „Filatelia" dovedește meticulozitatea cercetării filatelice, caracteristice unei gîndiri analitice de înaltă ținută. Primul său articol, binevenit în lumea filatelică, sperăm să fie începutul unei activități constante, mobilizatoare, atît pentru autor, cît și pentru toți tinerii cercetători, cărora le urăm să-i urmeze cît mai curînd posibil exemplul.

Leonard PAȘCANU

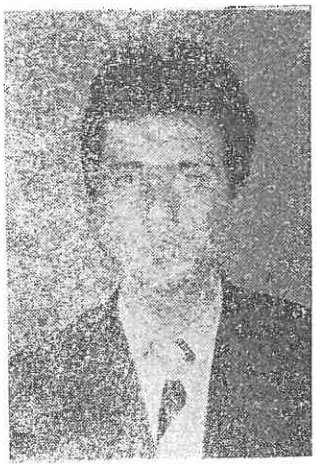

Problema tipurilor de clișeu la emisiunile filatelice este astăzi unanim acceptată și apreciată spre deosebire de cea a varietăților și defectelor de clișeu care este mult controversată. Este suficient astăzi să ne gîndim la clasicele litografiate românești (cu tipurile blocurilor report), sau la prima emisiune Austria, pentru a sesiza importanța atît științifică, teoretică, cît și cea practică (cotele catalogabile) a tipurilor mărcilor.

Spre deosebire de tipuri, varietățile și defectele de clișeu sînt încă uneori contestate, existînd cele două tendințe, extreme : subestimarea sau supralicitarea importanței lor. O linie de mijloc este totuși cea mai logică și nu duce la polemici inutile.

Asemenea aspecte, foarte complexe științific, prezintă și valorile uzuale „tipografiate" 1909—1919 (emisiunea cunoscută sub numele de „Tipografiate", diferitele valori supratipărite și clișeul de 15 bani brun din emisiunea „Moldova" tipărit cu clișeul de 15 bani „Tipografiate").

Aspectele practice (cotele catalogabile) legate de această emisiune sînt deocamdată de importanță redusă, pe de o parte datorită tirajului mare și a perioadei relativ recente — după 1900 —, pe de altă parte datorită necunoașterii lor.

Înainte de a trece la tratarea concretă a aspectelor enunțate, trebuie făcută o diferențiere clară între „tipuri" de clișeu pe de o parte și „varietăți și defecte" de clișeu pe de altă parte, ultimele două (varietățile și defectele) neconstituind obiectul acestui articol.

Tipurile de clișeu sînt „variante" ale clișeului inițial ce determină apariția încă de la primul tiraj al emisiunii, a unor exemplare (puțin) diferite între ele (tip I, tip II,...).

Observăm că geneza generală a tipurilor de clișeu este localizată temporal în cursul proceselor de realizare a clișeelor inițiale (de exemplu pentru clasicele litografiate : operațiile de asamblare, copiere, transfer, finisări, retușuri, chiar erori de tipar neobservate)[1]. Considerăm deci ca tipuri variantele de clișeu existente deja în momentul tipăririi primului tiraj.

Varietățile și defectele de clișeu sînt variante ale clișeului rezultate în urma uzurii fizice (manipulare, erodare etc.) în cursul tirajelor succesive. Apariția acestor modificări nu se realizează la primul tiraj, ci eventual abia la tirajele următoare. Observăm astfel că situarea temporală a genezei varietăților și defectelor de clișeu este alta decît a tipurilor și începe abia o dată cu procesul de tipărire propriu-zis.

Și acum să revenim la mărcile 1909—1919. Emisiune tipărită prin tipografiere, cu clișee de oțel care au fost multiplicate prin galvanoplastie, nu pare a se preta la tipuri ale clișeului (ca cele din blocurile report ale clasicelor litografiate) și totuși...

Mecanismul apariției acestor tipuri este diferit față de cel de la clasicele litografiate și nu constă în subtilități ale procedeului de imprimare (litografierea), ci este explicabil prin urmărirea unor date de geneză a emisiunilor la care ne referim.

Mărcile „SPIC DE GRIU" au circulat în România între 1893—1908, cu reveniri chiar după 1918, însă încă de la începutul secolului actual conducerea „Poștei Române" și-a pus problema schimbării tipurilor de mărci, în special datorită vîrstei mai înaintate a suveranului. Astfel s-a desfășurat concursul de machete din mai 1904. Machetele premiate și adoptate au fost ale arhitectului Jean Pompilian. Deși alese în 1904, după machete nu s-au tipărit imediat timbre (motive de economie), mai ales că mașinile cu plăcile de cupru trebuiau comandate în străinătate. Totuși, după machete se realizează eseuri (neadoptate și adoptate) și în final cliseele pentru emisiunea „Gravate" — 1908, care însă nu sînt identice cu machetele Pompilian, ci sînt combinații de diferite variante ale cadrului și efigiei machetelor respective.

Pe lîngă mărcile adezive (în speță gravatele) se planșia însă și modificarea mărcii fixe a întregurilor poștale (C.P., M.P. etc), probabil pentru că procedeul ce se utiliza în tipărirea întregurilor nu era gravura (costisitoare) și deci era necesară doar o înlocuire a unui clișeu de oțel, acest proiect se pune în aplicare primul și astfel vor fi emise începînd cu 1906 întregurile poștale, cu marcă fixă, „Tipografiate".

Fig. 1

Fig. 2

Întregurile emise sînt de 1 ban negru bandă de ziare ; 5 bani verde — C.P. simple și duble, M.P. ; 10 bani roz-violet — C.P. simple și duble, C.P.I. loco ; 15 bani violet — C.P.I., M.C.P. ; 15 bani olive — C.P.I. ; și 25 de bani albastru — telegrame.

Abia începînd cu 1909 se tipărește și mărcile adezive — emisiunea „Tipografiate" — ca o completare a „Gravatelor", cu înlocuirea procedeului de tipărire, gravarea fiind nerentabilă la asemenea valori mici (pînă la 15 bani).

Acest element de cronologie : tipărirea întîi a întregurilor poștale și apoi a mărcilor adezive („Tipografiatele") stă la baza mecanismului apariției tipurilor la mărcile adezive.

Pentru început trebuie precizat că prin cercetarea globală a tuturor valorilor cu clișeul tip „Tipografiate" (impropriu spus, deoarece cronologic au fost întîi întregurile poștale) — mărci adezive și fixe — se remarcă un element interesant : ele diferă între ele (așa cum e și normal) prin valoarea din cartuș și prin culoare, dar și printr-un element al efigiei : aspectul bărbii efigiei — determinat de unghiul pe care îl face marginea anterioară a bărbii cu verticala clișeului.

Vom distinge astfel două tipuri de clișee :

— tipul I cu acest unghi de 35° (fig. 1)

— tipul II cu acest unghi de 27° (fig. 2)

Numerotarea am făcut-o în această ordine din motive cronologice, tipul I fiind cel apărut primul (vezi mai jos).

Deoarece barba efigiei situată la 35° (tip I) prezintă polul antero-inferior situat mai în față ca acea de la tipul II (27°) — „ca și cum ar fi înfoiată de vînt" — am denumit acest clișeu tipul I — „Barbă în vînt", iar celălalt — tipul II — „Barbă normală".

În afară de aceasta, tipul I („Barbă în vînt") se împarte la rîndul său în funcție de alt element : forma curbei interne a ovalului efigiei în :

— tip I.a — la care lipsește linia internă a ovalului efigiei (fig. 3) ;

— tip I.b — la care linia internă a ovalului efigiei se subțiază progresiv spre polul superior (fig. 4) ;

— tip I.c. — la care linia internă a ovalului efigiei are o grosime uniformă pe toată lungimea sa (caracteristică de fapt exclusiv clișeului de 10 bani roșu, marcă adezivă, apărut în 1914, ca o completare la valorile din 1909 ale „Tipografiatelor") (fig. 5).

Clișeul tip I.a. apare doar pe unele Mandat Carte Poștală din 1906, întîlnit de mine pe Mandat Carte Poștală (M.C.P.) : „Bun pentru 8 lei" (posibil prezent și pe alte valori ale M.C.P.).

Fig. 3

Fig. 4

Clișeul de tip I.b. apare începînd cu 1906 pe :

— toate întregurile poștale cu excepția unora din întregurile poștale de 5 bani verde (vezi tipurile clișeului de 5 bani verde) ;benzilor de ziare de 1 ban negru și telegramelor de 25 de bani albastru emise mai tîrziu, începînd cu 1909 (deci o dată cu mărcile adezive) ;

— mărcile adezive de 10 bani roz-violet apărute cu supratiparele „1918", „F.F.", și „Poșta Română la Constantinopol" ;

— unele mărci adezive de 5 bani verde (vezi tipurile clișeului de 5 bani verde).

Clișeul de tip I.c. apare la mărcile adezive cu 10 bani roșu „Tipografiate" emise în 1914.

Clișeul de tip II („Barbă normală") apare începînd cu 1909 pe :

— mărcile adezive de 1 ban, 3 bani, 5 bani și 15 bani „Tipografiate" cu excepția unora din valoarea de 5 bani verde.

— excepțiile enumerate mai sus ale întregurilor poștale.

Tipurile I și II („Barbă în vînt" și „Barbă normală" așa cum le-am prezentat) sînt tipuri de clișeu generale ale întregii emisiuni și nu reprezintă tipuri de clișeu pentru o valoare anumită a emisiunii, cu o singură excepție : 5 bani verde (vezi tipurile clișeului de 5 bani verde).

Geneza acestor două tipuri o vom urmări mai jos cu referiri apoi și la tipurile cli-

→

șeului de 5 bani verde, singurul la care se întîlnesc mărci atît tipul I cît și II.

În afară de aceasta, tipuri de clișeu, însă cu geneză complet diferită, se întîlnesc la valoarea de 10 bani roz-violet apărută doar supratipărită, „1918", „F.F.", „Poșta Română la Constantinopol", acestea vor constitui, însă, obiectul unui studiu viitor.

Geneza și caracteristicile clișeelor de tip I și II

Pentru a putea face supoziții asupra acestei probleme, să prezentăm întîi pe scurt o cronologie a punerii în circulație a emisiunilor cu mărci fixe și adezive 1906—1919.

Mărci fixe

— **1906** : 8/21 decembrie 1906 — M.C.P. (CMPR'74 — catalogate ca M.S. 12—22)

— **1907** : C.P. simple 5 bani verde și 10 bani roz-violet ; C.P. răspuns plătit (duble) 5+5 bani verde și 10+10 bani roz-violet ; C.P.I. 10 bani roz-violet și 15 bani violet și ulterior oliv ; M.P. interne (CMPR '74 — M.P. nr. 18)

— **1908** : M.P. interne (CMPR nr. 19) ; M.C.P. (2 octombrie) — CMPR'74 — M.S. nr. 23.

— **1909** : noi tiraje ale C.P. și M.P. (începînd cu aprilie) ; benzile de ziare 1 ban negru ; telegramele 25 bani albastru

— **1910—1919** : alte tiraje ale C.P. și M.P. cu marcă fixă.

Mărci adezive

— **1908** : emisiunea „Gravate"

— **1909** : ianuarie 3 bani brun „Tipografiate" ; februarie 1 ban negru „Tipografiate" ; aprilie 5 bani verde „Tipografiate" ; octombrie 15 bani violet, apoi oliv, „Tipografiate"

— **1914** : 10 bani roșu „Tipografiate"

— **1918—1919** : 10 bani roz-violet cu supratiparele „1918", „F.F." și „Poșta Română la Constantinopol"

Așa cum am mai menționat, Istoria emisiunilor acestea începe încă în 1904, cu alegerea machetelor Pompilian la concursul din acest an.

Pe baza machetelor Pompilian se trece la realizarea unor probe (eseuri) parțial adoptate ca probe de culoare, — clișeele din lucrarea Cohen — nr. 67—68 [3].

Totuși primele realizate pe baza acestor eseuri nu sînt mărcile poștale, ci întregurile poștale. Astfel la 8/21 decembrie 1906 sînt puse în circulație Mandatele Carte Poștală cu marcă fixă „Tipografiate" de 15 bani violet. Ne oprim asupra acestora deoarece sînt foarte interesante din punct de vedere al caracteristicilor mărcii fixe și al încadrării acesteia ca o verigă de continuitate între eseurile realizate (Cohen — 67—68) și mărcile poștale adezive.

Tirajul probabil mic al M.C.P. și modul de utilizare — nu rămînea la destinatar ci era predat în final Oficiului poștal pentru descărcare [4] — a făcut ca materialul de studiu să fie puțin. Totuși prin studierea a două exemplare (colecția ing. Em. Săvoiu) am ajuns la niște concluzii foarte interesante :

A. PRIMUL — M.C.P. „Bun pentru 8 lei" (circulat 22 iunie 1908 — Săveni — 24 iunie 1908 București), are o marcă fixă deosebită :

1. Valoarea este de 15 bani dar caracterele din cartușul valorii sînt diferite de cele ale tuturor mărcilor fixe și adezive de 15 bani „Tipografiate" (mai ales cifra 1).

2. Clișeul nu are linia internă a ovalului efigiei (deci tipul 1.a — fig. 3 din clasificarea anterioară, de fapt singurul din acest tip deocamdată semnalat). La toate celelalte mărci ale emisiunii această linie există.

3. Al treilea element caracteristic este barba efigiei care are unghiul cu verticala de 35° (deci tipul I barbă în vînt) și ceea ce este cel mai interesant barba efigiei nu atinge în partea inferioară ovalul ci lasă un spațiu alb pînă la acesta. Acest lucru este determinat tocmai de lipsa liniei interne a ovalului pe a cărei bază se sprijinea barba.

B. AL DOILEA — M.C.P. „Bun pentru 6 lei" (obliterat 10 octombrie 1908 Tîrgu Ocna) prezintă caracteristici ale mărcii fixe similare cu cele ale C.P. — în special C.P. închise 15 bani violet și olive cu care este identică chiar și valoarea, dar de asemenea și cu C.P. simplă și cu răspuns plătit de 5 bani, 10 bani, 5+5 bani și 10+10 bani cu excepția valorii din cartuș (dar atenție la valorile de 5 bani verde la care identice sînt doar o parte din tiraje — cele de tipul I).

Dacă discutăm astfel cele 3 caracteristici notate la celălalt mandat și la al doilea observăm :

1. caracterele cifrelor valorii din cartuș sînt diferite de ale celui de mai sus și identice cu cele ale C.P.I. și mărcilor adezive (15 bani) din seria „Tipografiate".

2. clișeul are linia internă a ovalului efigiei la fel ca toate mărcile fixe și adezive ce apar ulterior — deci tipul I.b (fig. 4).

Fig. 5

Fig. 6

3. Barba efigiei are același unghi cu verticala 35° — tip I., dar existența liniei interne a ovalului face ca barba să se sprijine pe cadrul oval și nu mai are astfel nici un spațiu alb ca la cel descris anterior.

Din aceste constatări ne apare evident faptul că doar elementele 1 și 2 (caracterele cifrelor din cartuș și linia internă a ovalului) sînt practic diferite la cele două mandate, cel de-al treilea — barba — apare doar diferită prin absența sau prezența liniei interne a ovalului.

Tocmai în aceste constatări se află rezolvarea problemei genezei clișeului definitiv al mărcilor fixe și apoi a celor adezive. Originea lor se află în eseurile realizate după machetele Pompilian. Nici unul dintre cele două eseuri semnalate de Cohen pentru „Tipografiate" (numărul 67 și 68), ambele cu valoare de 5 bani — nu corespunde identic cu marca fixă (ce apare prima) de pe întregurile poștale.

Eseul nr. 67 diferă prin :

a) efigia complet diferită situată pe fond liniat (nu alb ca la mărcile definitive).

b) ornamentele din colțurile superioare și coroana de pe cadrul oval.

Deci identic este doar cadrul, ornamentul inferior, cartușul cu valoarea (5 bani) și inscripțiile POȘTA și ROMÂNIA. Se poate deci considera oarecum acest eseu ca parțial adoptat.

Eseul nr. 68 este mult mai aproape de mărcile definitive fiind diferit doar prin prezența efigiei pe fond colorat (fig. 6), la mărcile definitive fondul fiind alb. În rest totul este identic cu mărcile apărute ulterior. Astfel efigia apare înconjurată de un oval, dar nu alb ci colorat, căruia i se circumscrie o linie albă necolorată și apoi o alta colorată — linia externă a ovalului. Ideea de fond colorat s-a preluat probabil de la modelele uzuale anterioare care toate de la clasicele litografiate și pînă la „Spic de grîu" au avut fondul colorat.

De fapt acest eseu stă la baza întregii serii de efecte poștale (întreguri și mărci adezive). Probabil plecînd de la acest clișeu s-au realizat plăcile de tipar pentru M.C.P. (ce au apărut primele), descrise mai sus astfel :

A. Pentru confecționarea clișeului M.C.P. „Bun pentru 8 lei" — tip I.a s-au realizat modificări care să ducă la noul aspect al reperelor 1 și 2. Să urmărim geneza celor două repere diferite :

1. Caracterele cifrelor valorii

Eseul avînd valoarea de 5 bani trebuia executată o nouă cifră — 15, neexistînd nici un eseu cu această valoare. A fost astfel realizată această variantă ce apare pe M.C.P. „Bun pentru 8 lei".

2. Linia internă a ovalului (ce apare la toate celelalte mărci fixe și adezive).

La eseu (fig. 6) existînd fondul colorat ce înconjoară efigia pînă la oval, nu apare o asemenea linie. Prin înlăturarea completă a fondului colorat al efigiei se obține clișeul M.C.P. respectiv („Bun pentru 8 lei"). Efigia rămîne pe fond alb la distanță circumscrisă de linia colorată descrisă la eseu — linia externă a ovalului — oarecum improprie denumire — la acest clișeu neexistînd și o linie internă a ovalului. Nu mai există nici linia albă ce despărțea fondul colorat de linia externă a ovalului, această linie albă contopindu-se cu fondul devenit alb (fig. 3.).

Limita inferioară a bărbii efigiei care la eseu se continua pe circumferința ovalului cu marginea fondului colorat rămîne astfel pe fond alb atît în partea anterioară cît și în cea inferioară (unde rămîne un spațiu alb pînă la linia externă a ovalului).

B. Pentru confecționarea clișeului M.C.P. „Bun pentru 6 lei" (tip I.b) vom urmări de asemenea cele două repere :

1. Caracterele cifrelor valorii

Sînt diferite de cele ale tipului anterior și au fost realizate tot „de novo". Aceste caractere se vor păstra apoi pe restul efectelor cu această valoare (probabil criterii estetice).

2. Linia internă a ovalului este prezentă de această dată și iată cum : se înlătură fondul colorat al efigiei dar nu în întregime, ci chiar din porțiunea sa externă se păstrează o curbă colorată (ce se subțiază spre polul superior) și care devine astfel linia internă a ovalului (fig. 4).

Limita inferioară a bărbii efigiei nu rămîne necontinuată ci este în continuitate cu linia internă a ovalului, deci se poate spune că se sprijină pe oval. Barba va fi mărginită astfel în acest caz de fondul alb doar în partea anterioară. (De aici o aparentă diferență descrisă la clișeul anterior).

Se naște astfel clișeul care va fi apoi preluat pe celelalte întreguri poștale. La baza preluării acestui clișeu și nu a celuilalt (descris la A) stau probabil considerente estetice, cît și antecedentele emisiunii „Gravate" unde barba e asemănătoare cu clișeul tip II. Acest clișeu va apărea pe întregurile poștale pînă la emiterea mărcilor adezive în 1909.

Ajungem astfel urmărind cronologia la apariția emisiunii „Tipografiate", eveniment ce mai necesită precizări, fiind legat de apariția tipului II — barbă normală descrisă anterior (fig. 2).

Astfel anterior realizării în 1909 a „Tipografiatelor" s-au efectuat pentru aceasta o serie de probe de culoare (în afară de eseurile Cohen descrise și de alte probe amintite de I. C. Demetrescu). Acestea au fost semnalate prima dată de Cohen 5). dar nu au mai fost reluate în lucrarea din 1945. Este vorba de probe fără indicația valorii cu imagine identică cu a timbrelor „Tipografiate", semnalate de Cohen în negru și albastru și mai existînd și în alte culori (am găsit și în violet și portocaliu). La aceste probe unghiul pe care îl face barba (linia anterioară a conturului bărbii) cu verticala este de 27°, deci tipul II — barbă normală.

Pe baza acestor probe s-a trecut la realizarea „Tipografiatelor" din 1909 care cu o singură excepție (5 bani verde) unde întîlnim ambele tipuri I și II (barbă normală și barbă în vînt), în rest toate sînt exclusiv tipul II — barbă normală ca și probele de culoare.

Originea acestui clișeu tip II — barba normală este în clișeul tip I — barbă în vînt, adoptat și utilizat pe întregurile din 1906 — 1908.

Practic obținerea clișeului tip II (barbă normală) s-a realizat fie întîmplător, fie din considerente estetice din clișeul tip I, înlăturîndu-se prin retușare o porțiune din marginea anterioară a bărbii efigiei, obținîndu-se astfel o nouă curbă a marginii anterioare a bărbii (la 27° față de verticală în loc de 35°). Astfel în 1909 coexistau la Fabrica de Timbre plăcile cu clișeele de tip I (utilizate pînă atunci la întreguri) și tip II, chiar dacă nu erau depozitate în același loc.

Să urmărim acum pe fiecare valoare tipurile de clișee existente (valoarea de 5 bani verde o vom discuta ultima, datorită caracteristicilor ei).

Clișeul de 1 ban negru

Cu valoarea de 1 ban negru au apărut :
— marca adezivă 1 ban negru „Tipografiat" — februarie 1909, apărută ulterior (1918—1919) și cu supratipărele 25 de bani și monograma FF.
— marca fixă de 1 ban negru pe banda de ziar (1909).

Toate mărcile (fixe și adezive) de 1 ban negru sînt de tipul II — barbă normală — deci derivate din probele de culoare descrise anterior.

Clișeul de 3 bani brun

Apare exclusiv ca marcă adezivă (ianuarie 1909), fiind de tip II — barbă normală.

Clișeul de 15 bani violet, olive și apoi maro

Apare pe : mărcile adezive 15 bani violet, 15 bani olive (ambele octombrie 1909) și 15 bani maro (Moldova — 1918 — 1919) ; mărcile fixe de 15 bani violet și 15 bani olive de pe C.P.I. (1907).

La această valoare toate mărcile fixe sînt de tipul I — barbă în vînt iar cele adezive sînt de tipul II — barbă normală. Deci, întregurile — C.P.I. au fost tipărite cu clișeul tip I în toate tirajele începînd cu 1907. Se pune întrebarea : de ce nu a fost schimbat în 1909 o dată cu apariția tipului II, și tipul mărcii fixe a C.P.I. și să apară și C.P.I. cu același tip de clișeu ? (II)

Această cred, se explică prin faptul că nu s-a renunțat la clișeele de tip I, probabil gata asamblate pe coli de tipar pentru întregurii și s-a continuat astfel tipărirea C.P.I. cu acestea, clișeele de tip II (noi) folosindu-se doar pentru tipărirea mărcilor adezive.

Clișeul de 25 bani albastru

Acest clișeu apare doar ca marcă fixă pe Telegramele de felicitare începînd cu 1909. Toate prezintă marca fixă de tip II barbă normală, deci cu originea în probele de culoare descrise. De acest lucru ne aduce aminte și culoarea unele din probele acestea (albastru) identică cu cea a Telegramelor.

Clișeul de 5 bani verde

Valoarea de 5 bani verde a fost cea mai utilizată valoare a seriei, reprezentînd tariful unei C.P. ilustrate interne. De asemenea întregurile C.P. interne aveau tariful tot de 5 bani. Imaginea de 5 bani verde a apărut astfel pe :
— marca adezivă 5 bani verde „Tipografiate" — aprilie 1909 și numeroasele emisiuni supratipărite ; — C.P. 5 bani verde — (octombrie 1907) ; — C.P. cu răspuns plătit 5+5 bani verde — (decembrie 1907) ; — M.P. interne — diferite emisiuni — (prima noiembrie 1907) ; — M. P. internaționale — diferite emisiuni — (prima iulie 1908).

Intre paranteze sînt datele de apariție ale emisiunilor așa cum au rezultat din Cataloagele Brunel — 1913, C.M.R. 1974, precum și din cercetări personale ale circuaților C.P. și ale unor însemnări ale reputatului cercetător R. Zoscsak.

Din întregurile poștale de 5 bani verde au apărut numeroase tiraje atît înainte cît și după aprilie 1909 (apariția mărcii adezive de 5 bani verde).

Spre deosebire de toate celelalte valori, la marca de 5 bani verde, atît fixă cît și adezivă există ambele tipuri de clișeu, —I. — barbă în vînt — și II — barbă normală.

Pe baza surselor de documentare menționate anterior constatăm următoarele :

a. apariția mărcii adezive 5 bani verde are loc în aprilie 1909 fapt ce împarte perioada de apariție a întregurilor poștale de 5 bani verde în două etape — pînă la apariția mărcii adezive și după apariția mărcii adezive.

b. întregurile poștale apărute anterior de marca adezivă sînt toate de tip I — barbă în vînt.

c. întregurile poștale apărute după apariția mărcii adezive sînt atît de tip I — barbă normală, cît și de tip II — barbă în vînt.

Aceste elemente corelate cu existența și la marca adezivă a celor două tipuri de clișeu ne conduc la ideea următoare :

Chiar la început — imediat după realizarea clișeelor pentru tipărirea mărcilor adezive, înainte de scoaterea primului tiraj, în cursul manipulării clișeelor (probabil din greșeală), clișeele cu care se tipăreau întregurile s-au amestecat cu cele pregătite pentru tipărirea mărcilor. In acest fel cîteva clișee s-au strecurat de la întreguri la mărcile adezive și invers.

Insă nu este exclus ca utilizarea unor clișee noi de tip II — barbă normală la tipărirea întregurilor să fi fost voită și să se fi făcut o planșă întreagă de tipar cu tipul II — în paralel însă folosindu-se și o planșă cu tipul I — barbă în vînt. Pentru această ipoteză pledează și cantitățile sensibil egale de piese din cele două tipuri întîlnite.

In cazul mărcii adezive însă tipul I — barbă în vînt se întîlnește mult mai rar decît tipul II — barbă normală. Astfel prin reconstituirea din fragmente mari a unei coli de ghișeu de partea stîngă, am găsit clișeul barbă în vînt de 4 ori față de cel normal de 96 de ori.

Probabil că și în coala de ghișeu de partea dreaptă proporția e destul de mică. Dacă este aproximativ aceeași se poate conferi un coeficient de raritate de 24 de ori tipului I — barbă în vînt.

Diferențele dintre raritatea tipului I la mărci adezive față de întreguri s-ar putea explica și prin următoarele elemente :

Intregurile se imprimau în coli de tipar ce cuprindeau un număr mic de exemplare, iar „introducerea" unui număr redus de clișee ale mărcii adezive printre ele a generat totuși apariția ulterioară a unui procent mare de întreguri de acest tip (II — barbă normală). Pe de altă parte tipărirea mărcilor adezive făcîndu-se în coli de tipar mari (300), infiltrarea între clișee a unui număr mic de clișee de tipul I — barbă în vînt a determinat apariția unui număr mic de mărci adezive de acest tip.

Prin existența la marca adezivă și fixă de 5 bani a ambelor tipuri I și II, barbă în vînt și barbă normală se pot pune în afară de problemele de genează ale emisiunii, ca în cazul celorlalte valori, și probleme legate de raritatea mărcilor adezive de 5 bani verde de tip I (barbă în vînt), lucru ilustrat prin coeficienții mai sus amintiți.

Clișeul de 10 bani roșu

Acest clișeu apare doar pe marca adezivă de 10 bani roșu apărută în 1914 și de aceea cronologic îl tratăm acum. Este un clișeu diferit de cel al mărcilor adezive apărute în 1909 (tipul II barbă normală) prin două elemente :

1. tipul bărbii este în vînt (la toate exemplarele)

2. linia internă a ovalului este de grosime uniformă pe toată circumferința sa și nu se subțiază în partea superioară — deci tipul I.c prezentat anterior la clasificarea subtipurilor.

Aceste două caractere ne fac să ne gîndim la posibilitatea derivării acestui clișeu tardiv tot din eseul Cohen nr. 68 printr-un procedeu identic cu cel prin care s-a obținut clișeul pentru întregurile poștale începînd cu cel descris la M.C.P. „Bun pentru 6 lei", dar la înlăturarea fondului colorat se va păstra o linie internă a ovalului uniformă ca grosime.

In concluzie, o schemă a genezei diferitelor clișee ale mărcilor fixe și adezive „Tipografiate" 1906—1919 ar arăta astfel :

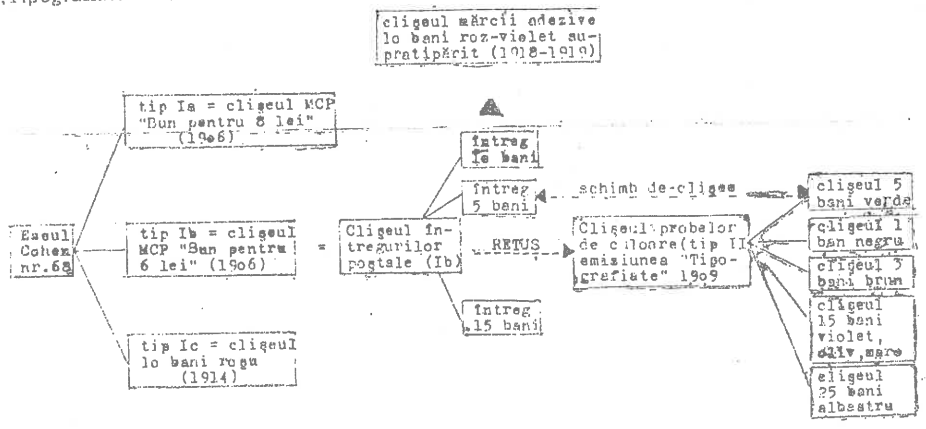

Am încercat în prezentul material o analiză globală a genezei tipurilor de clișeu la „Tipografiate" (excepție clișeul de 10 bani roz-violet marcă adezivă care prezintă aspecte cu totul diferite).

După cum se poate observa analiza de mai sus se bazează pe o serie de supoziții pe care cu timpul și cu descoperirea a noi elemente le așteptăm întregite.

Bibliografie :

1. Kiriac Dragomir — Mărcile postclasice românești litografiate în perioada 1865—1872 — București 1971.

2. Ilie C. Demetrescu — Geneza grafică a „Gravatelor" și „Tipografiatelor" — Îndrumătorul filatelistului 1972.

3. E. Cohen — Contribuții la studiul eseurilor timbrelor poștale din România — Lisabona 1945.

4. Chiriac Manușaride — Unele probleme privitoare la geneza și punerea în circulație a emisiunilor de mărci poștale „Gra-

5. E. Cohen — Probe și prolecte de timbre poștale românești.

— Filatelia pentru toți nr. 32—33 (august—septembrie) 1934.

**) Datorită caracterului unitar al tuturor acestor emisiuni (1906—1919) și al genezei unice, am folosit denumirea de „Tipografiate" atît pentru întreguri, cît și pentru mărcile adezive din această perioadă (incluzînd aici și clișeul de 15 bani brun „Moldova").*

IN MEMORIAM

VIRGIL STOIA (1917—1990)

A trecut în neființă la 18 ianuarie a.c. distinsul filatelist sibian Virgil Stoia, unul dintre pionierii filateliei mecanice din țara noastră. Pasionat de această ramură a filateliei, a editat la Sibiu, prin eforturi proprii, publicația periodică, „Documentar FRAM", ce apărea sub egida Filialei A.F.R. Sibiu. A fost colaborator al revistei noastre și la „Transilvania" din Sibiu — colțul filatelic. Dispariția sa prematură și neașteptată din rîndurile noastre l-au împiedicat să termine catalogul filatelic al „timbrelor" mecanice din România, la care lucra de mulți ani. A fost unul dintre organizatorii primei expoziții de mecanotelie cea a avut loc la Sibiu.

Virgil Stoia a plecat dintre noi, lăsînd un gol de neînlocuit în rîndurile filateliștilor.

O lacrimă pe mormîntul său !

IMPORTANT

Anunțăm cititorii că, datorită Congresului filateliștilor din România, programat a se desfășura în zilele de 2—3 iunie a.c., tragerea la sorți a cîștigătorilor concursului revistei „Filatelia" se amînă pentru data de 10 iunie.

Festivitatea va avea loc la Sibiu.

(Urmare din pag. 1)

D1 : pentru fragmentul acesta în poziția 1 a filigranului, coada leului este la 45 grade de trup (a), formînd o buclă semicirculară (b) ; piciorul atinge linia exterioară a mantiei (c) iar călcîiul are forma unui „B" inversat, lipit de linia piciorului (d), acesta avînd trei gheare de lungime egală (e).

D2 : la acest fragment, în poziția întîi, coada se leagă orizontal de trup (f), formînd un unghi drept, călcîiul întrerupe linia piciorului și apare în formă de „V" (g), laba nu atinge linia mantiei (h) iar gheara inferioară este mult mai scurtă (i).

Se pot distinge diferențe de desen și între fragmentele B1 și B5, B2 și B4, C1 și C5, fără de care aceste perechi de fragmente ar părea simetrice.

Filigranul redat în fig. 4 (redus la 2/3 sau 66% din mărimea naturală) a fost executat printr-un procedeu de fotocopiere a mai multor blocuri de 25, umezite în benzină, care a permis atît trasarea exactă a detaliilor, cît și eliminarea unor deformări intervenite în timpul fabricației. Trebuie ținut seama că rețeaua suprapusă pe desen pentru a indica dimensiunea mărcilor individuale nu este întotdeauna în aceeași poziție relativă cu filigranul, unele deplasări, fie pe verticală, fie pe orizontală, putînd interveni în timpul imprimării. Acestea pot depăși doar cîțiva milimetri și, deci, nu prezintă probleme de identificare.

JOHANNOT ET Cie ANNONAY

Fig. 5

III. DUBLU FILIGRAN

Această varietate rezultă din încorporarea în suprafața tipărită a colii a unui filigran de fabricație a firmei Johannot, care, în mod normal, rămîne în marginea de coală ce se desprinde înainte de punerea în vînzare (fig. 5). Putînd apărea fie în coloana din stînga, fie în cea din dreapta, fie parțial, fie pe întreaga înălțime a literelor, varietatea prezintă fragmente din ambele pseudofiligrane VI și VII (fig. 6). Ea a fost semnalată de Alfred Nicolau în

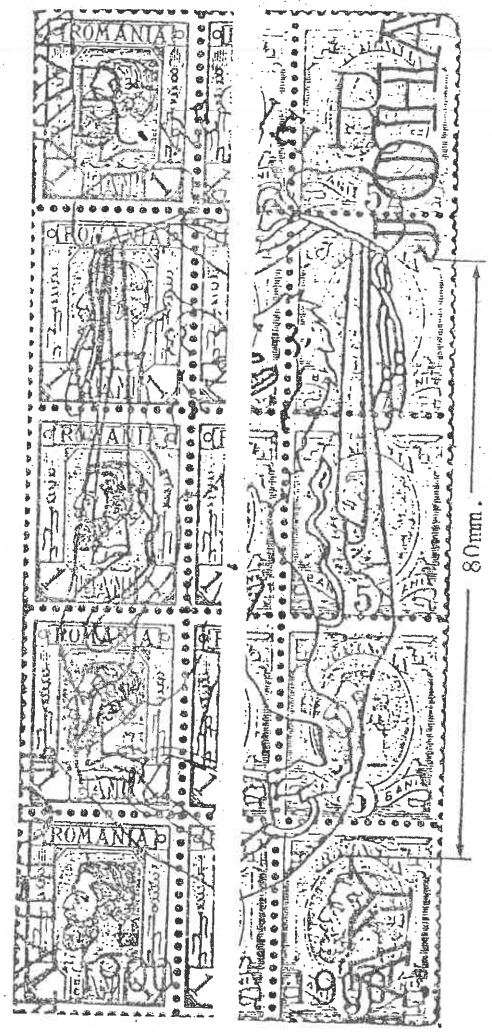

Fig. 6

articolul menționat mai sus și, în CMPR 1974, Kiriac Dragomir o semnalează la pag. 160. Ulterior, au fost găsite exemplare cu dublu filigran din valorile de 1 Ban, 25 Bani, 40 Bani (colecția Paul Laptev, Londra) și 2 Lei (colecția Hans Georg, Baden-Baden) și nu este exclus ca exemplare de asemenea raritați să fi fost găsite între timp și din celelalte valori (5 B, 10 B și 50 B). Toate acestea sînt mărci detașate, ștampilate. Colecționarul Hans Georg, specializat în emisiunile „Spic de grîu" (medalie de aur la nivel internațional), compară raritatea lor cu a mărcilor din primele emisiuni moldovene.

Știind că în stare neuzată s-au păstrat blocuri de 25 și că 4 din cele 6 care constituie coala au mărci de margine, ar rezulta că varietatea dublu filigran să fie mai frecventă în stare neuzată.

Pînă în prezent, numai două blocuri, unul de 1 Ban cu filigranul Johannot în poziția 5 (colecția Paul Laptev-Londra) și unul de 5 Bani (Poz. 7) din aceeași colecție au fost semnalate.

Ceea ce este însă mai important pentru filatelia română este că aceste blocuri au permis pentru prima dată măsurarea distanței dintre două filigrane Johannot consecutive. Trasarea celor două filigrane pe aceste blocuri (fig. 6) arată distanța de 80 mm dintre litera „Y" (ultima din Annonay) și litera „J" din filigranul următor. Ipoteza susținută de Alfred Nicolau, că distanța dintre două filigrane este mai mare decît înălțimea unei coli de 150 mărci („deoarece pe unele coli nu apare deloc"...), nu era deci valabilă și se deduce prin urmare că, în mod normal, filigranul era eliminat cu marginea neimprimată a colii.

CONCLUZII

* Seria „Spic de grîu", 1900, nu a fost emisă pentru a sărbători intrarea în secolul al XX-lea, ci pentru aniversarea deschiderii Palatului Poștelor.

* Detaliile desenului în cîmpurile aparent simetrice ale filigranului sînt importante și necesare pentru a determina în ce poziție este acesta.

* Filigranul poate fi deplasat relativ la mărci și, ca atare, rețeaua reprezentînd perforațiile nu trebuie privită ca fixă față de filigran.

* Mărcile conținînd fragmente sau segmente din cele două filigrane (VI și VII) sînt extrem de rare.

* Distanța dintre două filigrane Johannot este determinată cu certitudine a fi de 80 mm.

„MICHEL"
SUPLIMENTUL NR. 12/89

Albania : 2409—2412 Personalități de seamă 30, 80, 90Q, 1,30 L (4) 4,80 3,30 ; 2413—2414 125 ani de la înființarea primei „Internaționale" 90 Q 1,20 L 3,05 2,10.

Austria : 1974 75 de ani de la moartea lui Georg Traki 4 S (1) 1,15 1,15 ; 1975 150 de ani de la nașterea lui Ludwig Angengruber 4 S (1) 1,15 1,15 ; 1976 125 de ani de la nașterea lui Alfred Hermann Fried 6 S (1) 1,75 1,75.

Belgia : 2384—2387 Rate 13, 13, 13, 13 Fr (4) 5,00 5,00 ; 2388. Festivalul cultural european „Europalia '89 Japonia" 24 Fr (1) 2,35 2,35 ; 2389 125 de ani asociația pentru învățămînt și cultură 13 Fr (1) 1,25 1,25 ; 2390 150 de ani provincia Limburg 13 Fr (1) 1,25 1,25 ; 2391 Filatelia pentru tineret 9 Fr (1) 0,90 0,90.

Berlinul Occidental : 860—500 de ani de legături poștale în Europa 100 Pf (1) 1,75 1,75 ; 861 250 de ani transportul public de persoane în Berlin 60 Pf (1) 1,10 1,10 ; 862 150 de ani de la nașterea lui Ernst Rudolf 60 Pf(1) 1,10 1,10 ; 864—865 Ajutorul pentru sport 100 + 50 140 + 60 Pf (2) 6,15 6,15.

Bulgaria : 3748 Expoziția mondială Expo '91 5 St (1) 0,25 0, 15 ; 3749—3750 110 ani de la nașterea lui Petko Emev și Stanke Dimitrov 5, 5 St (2) 0,50 0,50 ; 3751 A — 3754 A Icoane ale școlii din Bansko — Expoziția filatelică Bulgaria '89 30, 30, 30, 30, St. (4) 5,20 3,00 ; 3755 A — 3757 A — 3758 110 ani transmisiuni bulgare 5, 8, 35, 42 St (4) 3,80 — — 2,30 ; Bl. 195—204 Expoziția filatelico-

COTELE CATALOAGELOR

internațională „Bulgaria '89" (10) 260,00 260,00 ; 3759 Congresul filatelic internațional F.I.P. 1 L (1 = Bloc 205) 4,50 4,50 ; 3760 1 an de la cel de-al 2-lea zbor comun U.R.S.S. — Bulgaria 13 St (1) 0,60 0,25 ; 3761 70 de ani de la primul Congres al P.C. Bulgar 5 St (1) 0,20 0,10 ; 3762 250 de ani de la nașterea lui Sofroni Wratșrhamski 5 St (1) 0,20 0,10 ; 2763 150 de ani de la nașterea lui Ilia Blaskov 5 St (1) 0,20 0,10 ; 3764—3766 200 de ani Revoluția Franceză 13, 30, 42 St (3) 3,70 1,50 ; 3767—3770 Sportakiado de vară a armatelor prietene 5 13, 30, 42 St (4) 3,90 1,60 ; 3771 200 de ani de la nașterea lui Vasil Aprilov 8 St (1) 0,35 0,15 ; 3772—3773 Campionatele mondiale de canoe 13,30 St (2) 1,90 0,80 ; 3774 150 de ani de fotografie 42 St (1) 1,80 0,75 ; 3776—3777 45 de ani de regim popular 5, 8, 13 St (3) 1,15 0,50 ; 3778 100 de ani Muzeul de științe naturale 13 St (1) 0,60 0,25.

Cehoslovacia : 3022—3023 Motive istorice din Bratislava 3, 4 Kc (2) 2,50 2,50.

Cipru : 720—721 100 de ani Uniunea Interparlamentară 15,30 C (2) 3,55 3,55 ; 722—725 Agricultura în Cipru 3, 10, 15, 18 C (4) 3,60 3,60.

Cipru (Zona turcă) : 256—261 Dezvoltare 100, 150, 200, 450, 650, 700 L (6) 4,25 4,25.

Danemarca : 957—959 Filmul danez 3, 3,20 4,40 Kr (3) 5,60 5,60.

Færöer : 190—193 Peisaje 320, 350, 500, 600 Ø (4) 9,30 9,30.

Finlanda : 1094 100 de ani de la nașterea lui Hannes Kolehmaines 1,90 M (1) 1,75 1,75 ; 1095 100 de ani Școli Superioare în Finlanda 1,90 M (1) 1,75 1,75.

R.D. Germană : 3279—3282 40 de ani R.D.G. 5, 10, 20, 25 Pf (4) 1,20 1,20 ; 3283 Idem Bloc 135 Pf (1 = Bloc 100) 2,70 2.70.

R. F. Germania : 1444 2000 de ani orașul Speyer 60 Pf (1) 1,10 1,10 ; 1445 500 de ani legături poștale în Europa 1,75 1,75 ; 1446 500 de ani cultura viei „Riesling" 100 Pf (1) 1,75 1,75 ; 1447—1448 — Rezervate ; 1449—1450 Ajutorul pentru sport 100 + 50 140 + 60 Pf (2) 6,15, 6,15.

Groenlanda : 197—198 Flori 5, 10 Kr (2) 7,90 7,90.

Irlanda : 690—693 Păsări de vînătoare 24, 28, 39, 46 P (4) 7,50 7,50 ; Bloc nr. 7 Idem (1) 7,50 7,50.

Italia : 100 de ani de la nașterea lui Charles Chaplin 7,50 L (1) 2,15 2,15 ; 2095—2096 150 de ani Deschiderea primei căi ferate Napoli-Portici 550, 550 L (2) 3.20 3,20.

Iugoslavia : Mărci de binefacere pentru Crucea Roșie 172 A — 175 A — 176 20, 200, 250, 400, 650 D (5) 0,50 0,50.

Jersey : 496—500 150 de ani de la nașterea pictoriței Louisa Kilpock 13, 17, 23, 32, 35 P (5) 7.40 7,40.

Malta : 822—826 Aniversări și comemorări 3,4,10, 14,25 C (5) 6,20 6,20.

Man (Insula) : 412—416 125 de ani Crucea Roșie Internațională 14, 17, 23, 30, 35 P (5) 7,25 7,25 ; 417—420 Marca sărbătorilor de iarnă 13, 16, 34, 37 P (4) 6,20 6,20.

Marea Britanie : 1222 C — 1228 C Uzuale 15, 20, 24, 29, 30, 34, 37 P (7) 11,75 11,75 ; 1229 Uzuală 29 P (1) 1,80 1,80 ; 1230—1234

(Continuare în pag. 18)

Contribuții pentru un catalog specializat „România"

4. Alte emisiuni poștale și fiscale 1908-1918

ing. Călin MARINESCU

În continuarea studiilor publicate în revista „Filatelia" numerele 3, 7-8/2005 și 10/2006 sunt prezentate rezultatele cercetărilor privind punerea în circulație și retragerea din circulație a altor emisiuni poștale și fiscale românești emise în perioada 1908-1918.

Emisiunile de mărci poștale „*Carol I, Gravate*" și „*Carol I, Tipografiate*"

Pe data de 1/14 aprilie 1908 au fost puse în circulație valorile de 5, 10, 15, 25 și 50 bani ale emisiunii „*Carol I, Gravate*", conform ordinului circular nr.16.141 din 24 martie 1908 (1, nr.7/1908, pag.78):

„Vă fac cunoscut că pe ziua de 1/14 aprilie 1908 se pun în circulație timbre poștale emisiune nouă, procedeu <en taille douce> de valorile următoare: 5 bani verde, 10 bani carmin, 15 bani violet, 25 bani albastru și 50 bani portocaliu...".

A doua parte a emisiunii „*Carol I, Gravate*" formată din valorile de 40 bani, 1 leu și 2 lei a fost pusă în circulație pe data de 15/28 august 1908 (1, nr.17/1908, pag.266):

„Pe ziua de 15/28 August 1908 se pun în circulație noile timbre poștale emisiunea <en taille douce> de 40 bani, 1 leu și 2 lei...".

Pe data de 31 decembrie 1908 se anunța (2, nr.358/31 dec.1908):

„Direcțiunea generală a poștelor, telegrafelor și telefoanelor pune în circulație pe ziua de azi 30 decembrie st.v. timbrele poștale emisiunea <en taille douce> de 1 ban și de 3 bani. Aceste timbre vor circula paralel cu cele în curs".

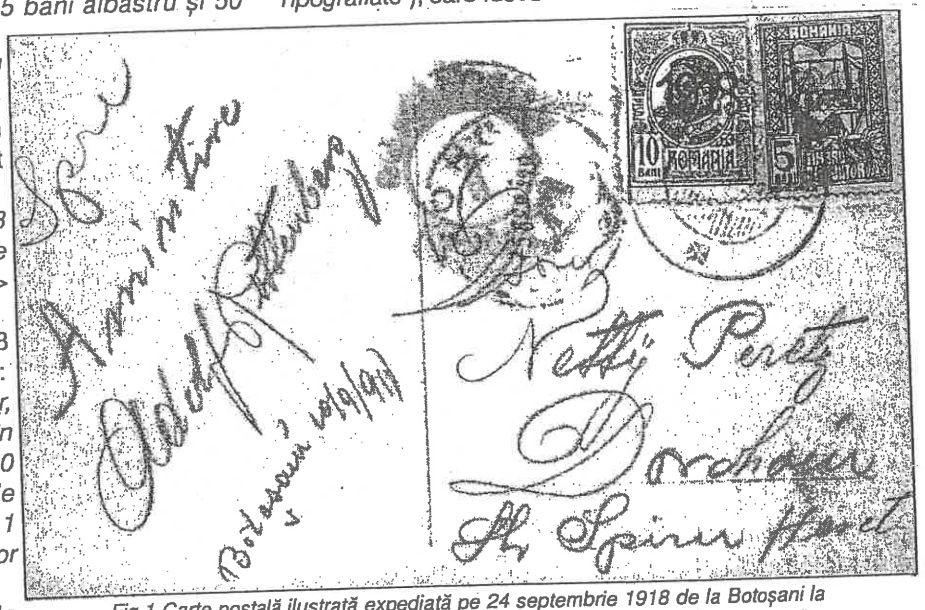

Fig.1 Carte poștală ilustrată expediată pe 24 septembrie 1918 de la Botoșani la Dorohoi francată cu o marcă poștală de 10 bani roșu cu supratipar „1918" și un timbru de ajutor de 5 bani negru cu supratipar „1918"

Chiar dacă nu era vorba de timbre „en taille douce"(gravate), ci de noua emisiune „*Tipografiate*" acest anunț este deosebit de important, marcând punerea în circulație a primelor două valori ale emisiunii de mărci poștale „*Carol I, Tipografiate*".

Acest anunț este confirmat de o mențiune din revista *La Roumanie Philatelique* din Găești, nr.2 și 3/20 ianuarie 1909, unde la pagina 11, la *Cronica noutăților* este trecută România cu completarea seriei în curs cu valorile de 1 ban și 3 bani.

Pentru mărcile poștale „*Carol I, Tipografiate*" de 5 bani verde și 15 bani violet nu s-au putut găsi documentat datele de punere în circulație. Datele de „aprilie" și respectiv „1 octombrie 1909" prezentate de Georges Brunel în anul 1913 (13) nu pot fi certificate, întrucât și alte date atribuite pentru alte valori nu s-au confirmat. Totuși ele pot fi considerate orientative, până la stabilirea unor date certe.

Marca poștală de 15 bani oliv „*Carol I, Tipografiate*" trebuia să se pună în circulație inițial în ziua de 1/14 noiembrie 1909 conform ordinului circular nr.55.806 din 21 oct.1909 (1, nr.21/1909), dar s-a revenit prin ordinul circular nr.56261 din 23 octombrie 1909 și a fost pusă în circulație pe data de 11/24 octombrie 1909.

Marca poștală de 10 bani carmin „*Carol I, Tipografiate*" (clișeu la fel cu cele de 1, 3, 15 bani) a fost pusă în circulație în luna martie 1914, probabil pe data de 11/24 martie 1914 (1, nr.7/1914, pag.130, circulara din 24 martie 1914, 2, nr.71/14 mar.1914 s.v.).

Marca poștală de 15 bani violet „*Carol I, Gravate*" trebuia să se retragă din circulație pe data de 10/23 martie 1910, dar s-a prelungit termenul de valabilitate de francare până la 10/23 aprilie 1910 (1, nr.4/1910). Deși în ordinul poștal, prin care era retrasă din circulație această marcă poștală și marca poștală de 15 bani violet „emisiunea 1903"(*Spic de grâu*) (1, nr.4/1910, pag.29), nu se spunea explicit, se poate înțelege că de fapt era retrasă din circulație culoarea violet pentru mărcile de 15 bani (deci și marca de 15 bani violet „*Carol I, Tipografiate*"), care fusese înlocuită cu culoarea oliv.

Marca poștală de 3 bani „*Carol I, Tipografiate*" a fost retrasă din circulație prin ordinul circular nr.81.310 din 16 noiembrie 1914 (1, nr.22/1914):

„Timbrele poștale franco de 1 1/2 bani, 3 bani, precum și cărțile poștale închise de 15 bani, care în urma modificării taxelor poștale prin legea de exploatare Monitorul Oficial nr.223 din 5/18 ianuarie 1914 nu mai au întrebuințare se retrag din circulație pe ziua de 1/14 ianuarie 1915...".

Nu s-au găsit informații documentare privind retragerea din circulație a mărcii poștale de 1 ban negru „*Carol I, Tipografiate*". Se poate presupune că aceasta a avut loc în aceeași zi când această marcă a fost pusă în circulație cu supratipar „25 BANI", adică pe 1/14 mai 1918. În mod logic n-ar fi putut circula în paralel aceeași marcă cu supratipar și fără supratipar (supratipar de modificare a valorii nominale). Nu s-au întâlnit cazuri similare în acea perioadă.

În data de 23 iunie/6 iulie 1918 se anunța retragerea din circulație a unor mărci poștale și timbre de ajutor prin

M. 5 (613), an LVII

partea întâi a anunțului nr.20.895 din 5 iulie 1918 s.n. (3, nr.73/23 iun./6 iul.1918):

„Se aduce la cunoștință publică că, pe ziua de 15 iulie s.n. 1918 se retrag din circulație următoarele categorii de timbre actualmente în uz:

Timbrele poștale franco de: 5, 10, 15, 25, 40, 50 bani, 1 și 2 lei.

Timbrele poștale taxa de plată de: 2, 5, 10, 15, 20, 30, 50, 60 bani și 2 lei.

Timbrele de ajutor franco de: 5, 10 și 50 bani, 1, 2 și 5 lei.

Timbrele de ajutor taxa de plată de: 5 și 10 bani.

Cei care posedă asemenea efecte le pot preschimba la oficiile poștale până la data arătată mai sus, punându-li-se în vedere că după această dată rămân fără valoare fiscală".

Anunțuri asemănătoare au fost publicate și în presa vremii (4, nr.57/8 iul.1918, 5, nr.68/8 iul.1918 etc.).

Analizând anunțul de mai sus se constată că este vorba de emisiunile de mărci poștale *„Carol I, Gravate"* (toată seria fără valoarea de 15 bani violet retrasă în 1910) și *„Carol I, Tipografiate"*(fără valorile de 1 ban și 3 bani retrase anterior), care au fost retrase din circulație deci în ziua de 2/15 iulie 1918.

Eseurile „1912"

Despre nefinalizarea prin mărci poștale a eseurilor "1912" s-a scris de către Edouard Cohen în anul 1945 (*Contribution à l'étude des essais des timbres-poste de Roumanie*, Ed.A. Molder, Lisbonne,1945) și în anul 1996 (revista *Filatelia*, nr.9/1996, pag.4).

Iată că, recent, recitindu-se unele capitole din lucrarea "Raport adresat Dlui. Ministru de Interne asupra situațiunei serviciilor de poștă, telegraf și telefon", publicată la București în anul 1913, s-a găsit la pagina 48 următorul pasaj:

„...Fabricarea timbrelor poștale. Timbrele poștale, cărțile poștale, mandatele, etc., se confecționează de către fabrica de timbre ce este pendinte de Regia Monopolurilor Statului; iar Administrația Poștelor suportă cheltuielile de material și fabricațiune.

Mașinile actuale cu care se face imprimarea timbrelor sunt vechi și din această cauză tipărirea se execută în rele condițiuni și chiar costisitoare. Cu astfel de mașini nu se vor putea imprima modelele cele nouă de timbre poștale aprobate în baza concursului ținut în timpul din urmă...".

Astfel se explică nu numai netipărirea unor mărci poștale cu machetele eseurilor „1912", dar și faptul că după primul război mondial emisiunile de mărci poștale comemorative *„Încoronarea Regelui Ferdinand la Alba Iulia"* (1922), *„Ferdinand 60 de ani de vârstă"*(1926), *„50 de ani de Independență"* (1927) etc., nu au fost tipărite la Fabrica de Timbre din București, ci în străinătate (în Bavaria, Franța etc.).

Mai trebuie făcută mențiunea că denumirea de „PSEUDO-ESEURI VIȘOIANU", folosită în articolul din *„Filatelia"* nr.9/1996, a fost dată pentru prima oară de cunoscutul cercetător ing. Chris M. Trevers din Australia.

„Neemise 1917"

Pe data de 22 ianuarie/4 februarie 1917 se anunța că stocul de timbre fiscale, mărci poștale și timbre de ajutor era aproape epuizat. Clișeele acestor timbre și mărci poștale rămăseseră la București, așa că nu s-au mai putut tipări la Iași. În consecință, Ministerul de Finanțe a luat măsuri pentru a face o nouă emisiune de timbre fiscale, mărci poștale, coale timbrate, timbre de factagiu, timbre de ajutor și taxă de plată.

În acest scop ministerul și Direcțiunea Generală PTT au publicat anunțuri pentru un concurs pentru artiști pentru executarea desenelor acestora (6, nr.18/22 ian.1917). Printre pictorii prezenți pentru a primi explicațiile necesare de la reprezentanții Ministerului de Finanțe și ai DGPTT au fost: Costin Petrescu, Dărăscu, Diliu Marcu, Ressu etc. La concurs era acceptat orice artist român. Dimensiunile și formatul timbrelor și mărcilor rămâneau la latitudinea artiștilor, fără a trece cu mult dimensiunile celor

Fig. 2 Carte poștală expediată pe 22 octombrie 1918 de la Iași la București francată suplimentar cu o marcă poștală de 10 bani roșu cu supratipar "1918" și un timbru de ajutor de 5 bani negru cu supratipar 1918"

în vigoare. Fiecare desen trebuia însoțit de o reproducere fotografică în mărime de imprimat. Textul trebuia să fie cel al mărcilor și timbrelor în vigoare. Timbrele fiscale și mărcile poștale trebuiau să prezinte chipul MS Regele Ferdinand. Desenele trebuiau să se prezinte sub motto cel mai târziu până la 28 ianuarie 1917 la Ministerul de Finanțe, pentru timbrele fiscale și la DGPTT, pentru celelalte. Desenele alese urmau să fie premiate cu 500 lei fiecare tip. După desenele premiate urma să se comande clișee în Rusia, iar tipărirea după aceste clișee trebuia să se facă la Iași.

Pe data de 23 februarie/8 martie 1917 s-a anunțat rezultatul concursului (6, nr.42/23 feb.1917), fiind premiate și alese spre a fi executate modelele următorilor artiști:

- I. Mateescu, profesor la *Școala de Arte Frumoase din Iași* –timbrul de ajutor.
- Aurel Constantinescu –timbrul fiscal.
- Orațiu Dimitriu –marca poștală și taxa de plată la timbrul de ajutor.
- Corneliu Medrea –taxa de plată la marca poștală.

După aceste modele urmau să se facă clișeele pentru tipărirea timbrelor și mărcilor poștale.

CMPR '74 precizează numai autorul mărcilor poștale: „H.S.Dumitriu", iar CMPR '84 : „Horațiu Sava Dumitru".

Supratipar „25 BANI" pe 1 ban

Această marcă a fost pusă în circulație în ziua de 1/14 mai 1918, conform următorului anunț:

„Se aduce la cunoștință generală că de la 1/14 mai a.c. s-au pus în circulațiune timbre poștale franco de 25 (douăzeci și cinci) bani, transformate din timbrele poștale franco de 1 (un) ban prin surșarjare aplicîndu-se mențiunea <25 bani> (3, nr.27/3/16 mai 1918, nr.13930 din 14 mai s.n. 1918).

Anunțuri asemănătoare au fost publicate și în presa vremii (6, nr.102/5 mai 1918, 4, nr.8/4 mai 1918, 9, nr.514/20 mai 1918 etc.).

La sfârșitul lunii iulie 1918 presa anunța (4, nr.75/31 iul.1918, 5, nr.90/1 aug.1918):

„Se aduce la cunoștință publicului interesat că pe ziua de 10/23 august a.c. se retrag din circulațiune următoarele categorii de timbre actualmente în uz:

a)Timbrele poștale franco de 25 bani provenite prin surcharge din timbrul franco de 1 ban.....

c)Timbrele poștale taxa de plată de 5 și de 10 bani transformate prin surcharge din timbrele poștale franco de aceleași valori

d)Timbrele de ajutor taxa de plată de 5 și 10 bani transformate prin surcharge din timbrele de ajutor franco de aceleași valori....."

Mărcile poștale cu supratipar „1918"

Cauzele supratipăririi mărcilor poștale *„Carol I, Tipografiate"* cu supratiparul „1918", cât și a celorlalte emisiuni supratipărite în anul 1918, se pot găsi atât în presa anului 1918, cât și într-un articol (cu un titlu neadecvat) al lui Constantin Minescu, la acea dată subdirector general în Direcția Generală PTT (7). Se poate constata că, după pacea de la București și redeschiderea circulației între cele două teritorii ale României, ocupat și neocupat, în teritoriul ocupat se găsea o cantitate foarte mare de mărci poștale necirculate în posesia unor bănci și a unor speculanți. Pentru a evita intrarea în circuitul poștal a acestor mărci poștale, care ar fi cauzat pierderi de 5-6 milioane lei Poștei Române, s-a hotărât rămânerea în circuitul poștal numai a acelor cantități de mărci poștale care puteau fi controlate de DGPTT. Acest lucru se putea face numai prin marcarea lor cu un supratipar („25 BANI", „1918", „PTT-FF") sau tipărirea unor mărci poștale noi în culori schimbate.

Ca o curiozitate, în niciunul dintre cele zece ziare apărute la Iași în anul 1918 și consultate pentru acest studiu nu se făcea vreo mențiune despre punerea în circulație a acestor mărci.

După Rudolf Zoscsak, mărcile poștale cu supratipar „1918" au fost emise prin ordinul poștal nr.20530 din iulie 1918 (8) și erau în circulație cel puțin din data de 5/18 iulie 1918 (4, nr.57/8 iul.1918, 5, nr.68/5 iul.1918):

„...Prin excepție vor fi valabile la francarea corespondențelor, până la alte dispoziții următoarele timbre din vechile emisiuni: timbre franco poștale de 25 bani provenite din surcharge roșu din cele de 1 ban, timbre franco poștale de 5 bani culoare verde și cele de 10 bani culoare roșu purtând în surcharge negru cifra anului <1918> și timbre franco de ajutor de 15 bani culoare negru, purtând în surcharge roșu aceeași cifră".

Pe data de 1/14 ianuarie 1919 s-au retras din circulație mărcile poștale și timbrele de ajutor de 5 și 10 bani supratipărite cu milesimul 1918 (2, nr.61/2/15 ian.1919).

„Moldova"

Prin partea a doua a anunțului nr.20.895 din 5 iulie 1918 s.n. (3, nr.73/23 iun./6 iul.1918) se făcea cunoscut punerea în circulație a acestei emisiuni:

„...Tot odată se face cunoscut că s-au pus în uz, chiar de acum, următoarele categorii de timbre poștale și de ajutor executate după vechile clișee în culori schimbate:

a)Timbre poștale franco de: 15 bani culoare brun, 25 bani culoare albastru închis, 40 bani culoare sepia, 50 bani culoare cărămiziu, 1 leu culoare verde închis, 2 lei culoare galben închis.

b)Timbre poștale taxa de plată de: 5, 10, 20, 30 și 50 bani pe hârtie verde tiparul negru.

c)Timbre de ajutor franco de 10 bani culoare neagră, 50 bani culoare brun închis, 1 leu culoare albastru, 2 lei culoare roșu închis.

d)Timbre de ajutor taxa de plată de: 5 bani culoare cărămiziu, 10 bani culoare brun închis".

Deci data de punere în circulație a emisiunii „Moldova" a fost 22 iunie/5 iulie 1918 pentru cele șase valori menționate mai sus. Nici în acest anunț, nici în articolul lui R.Zoscsak (8) și nici în alte surse documentare consultate nu s-au putut preciza care mărci poștale de 40 bani și de 50 bani au fost puse în circulație la această dată: cele cu clișee *„Spic de grâu"* sau cele cu clișee *„Gravate"*? Nu s-au putut găsi alte date exacte de punere în circulație pentru cele patru mărci poștale. Toate cataloagele, cu excepția CMPR 1959, au menționat pentru emisiunea *„Moldova"* anii „1918/1919" ca ani de punere în circulație. Se pot menționa ca date timpurii, care ulterior vor fi antedatate, pentru valoarea de 40 bani *„Spic de grâu"*: „31 ianuarie 1919" și „mai 1919" și pentru 40 bani *„Carol I, Gravate"*: „mai 1919".

Începând cu data de 15 iulie 1922 mărcilor poștale cu efigia regelui Carol I, care se mai găseau în circulație, li s-a retras valabilitatea de francare:

„Pe 15 iulie 1922 se retrag din circulație toate timbrele franco emisiunea 1918 cu efigia Regelui Carol I, precum și mandate, cărți poștale, cu aceeași efigie. Timbre: 15 bani cărămiziu, 25 bani albastru (2 emisiuni), 40 bani brun și sepia (2 emisiuni), 50 bani cărămiziu (2 emisiuni), 1 leu verde, 2 lei oranj" (1, nr.6/1922, pag.21, 10, nr.1009/16 iun.1922).

Mențiunea de „2 emisiuni" pentru valoarea de 25 bani albastru nu este corectă, existând o singură emisiune pentru această valoare.

Mărcile poștale cu supratipar „PTT-FF"

Data punerii în circulație a acestei emisiuni a constituit subiectul mai multor articole (revista *Filatelia*, nr. 7 și 12/ 1991, 1/1993, 6/1998 și *Almanahul Filatelic 1986*). În cataloagele mărcilor poștale române s-a perpetuat data

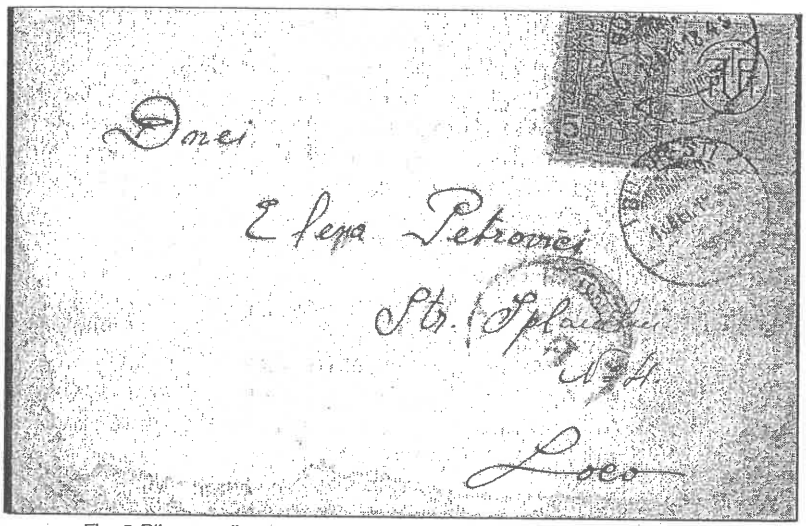

Fig. 3 Plic expediat pe 13 decembrie 1918 București „loco" francat cu o marcă poștală de 5 bani cu supratipar P.T.T. - F.F. (cea mai timpurie dată semnalată până în prezent) și un timbru de ajutor de 5 bani verde

eronată de „8 noiembrie 1919", prezentată în anul 1938 de către C.Nămoloiu și G.Nosca în *„Catalogul timbrelor poștale românești 1938"* (probabil fusese o eroare de tipar, autorii având în vedere data de 8 noiembrie 1918). Catalogul german *Michel* prezintă ca dată de punere în circulație 8 noiembrie 1918, care nici aceasta nu poate fi reală întrucât trupele germane s-au retras din București pe 30 octombrie / 12 noiembrie 1918.

După anul 1980 s-a constatat existența mai multor corespondențe francate cu asemenea mărci poștale circulate înaintea datei de 8 noiembrie 1919. În Fig.3 este prezentată o corespondență obliterată chiar pe 13 decembrie 1918.

În presa vremii din București au apărut mai multe anunțuri privind mărcile poștale din această emisiune. Un anunț din 7/20 noiembrie 1918 preciza:

„Actualele timbre sunt confecționate tot după clișeele vechi, însă în culori schimbate și anume: timbre franco de 1 ban în culoare neagră, cele de 5 și 10 bani în culoare verde și roșie, purtând în surchargiu milesimul „1918", cele de 15 bani culoare cărămizie închisă, cele de 25 bani culoare albastră închisă, cele de 40 bani sepia, cele de 50 bani culoare cărămizie deschisă, cele de 1 leu culoare verde închisă, cele de 2 lei culoare galben închis; timbre franco ajutor de 5 bani culoare verde deschis; cele de 10 bani culoare neagră, cele de 50 bani culoare brună închis; cele de 1 leu culoare albastră și cele 2 lei culoare roșie închisă" (2, nr.8/ 7/20 noe.1918).

Trei zile mai târziu se făcea precizarea, probabil ca urmare a anunțului anterior: *„Timbrele poștale franco a 1 ban puse în circulație în teritoriul eliberat sunt tipărite după vechile clișee din 1916 și tot de culoare neagră, iar ca semn distinctiv poartă un surchage în cerc compus din cifra regală și inițialele PTT în culoare roșie"* (2, nr.11/10/ 23 nov.1918).

Din cele două anunțuri se poate deduce că pe data de 6/19 noiembrie 1918, data editării primului ziar, era în circulație numai valoarea de 1 ban și nu erau în circulație valorile de 5 și 10 bani !

Rezultă deci că emisiunea a fost pusă în circulație în două tranșe:

-valoarea de 1 ban anterior datei de 6/19 noiembrie 1918;

-valorile de 5 și 10 bani în perioada 7/20 noiembrie-30 noiembrie/13 decembrie 1918.

Data exactă a retragerii din circulație a acestei emisiuni nu a putut fi găsită. Cele mai târzii date de circulație au fost semnalate de ing.Kiraly Francisc (15): „29 aprilie 1921" și „20 octombrie 1921". La data de 15 iulie 1922 emisiunea nu mai era în circulație, mărcile poștale care erau retrase la această dată fiind nominalizate în anunțul de mai sus (1, nr.6/1922, pag.21). Având în vedere aceste date târzii și inutilitatea lor pentru tarifele crescute, este posibilă retragerea din circulație în jurul datei de 1 ianuarie 1922 (odată cu emisiunile *„Cluj-Oradea"* - 1, nr.12/1921, pag.36).

Tabel nr.1

Denumirea seriei	Valori serie	Data punerii în circulație (prima zi a emisiunii)	Data retragerii din circulație
Carol I, Gravate	5, 10, 25, 50 bani	1/14 apr.1908	2/15 iul.1918
	15 b	1/14 apr.1908	11/24 apr.1910
	40 b, 1, 2 L	15/28 aug.1908	2/15 iul.1918
Carol I, Tipografiate	1 b negru	30 dec.1908/12 ian.1909	1/14 mai 1918(?)
	3 b	30 dec.1908/12 ian.1909	1/14 ian.1915
	5 b verde	În jurul lunii apr.1909	2/15 iul.1918
	10 b carmin	11/24 mar.1914	2/15 iul.1918
	15 b violet	În jur de 1 oct.1909	11/24 apr.1910(?)
	15 b oliv	11/24 oct.1909	2/15 iul.1918
1 ban cu supratipar "25 BANI"	1 ban negru	1/14 mai 1918	10/23 aug.1918
Carol I, supratipar "1918"	5, 10 bani	Înainte de 5/18.iul.1918	1/14 ian.1919
Moldova	15 b brun, 25 b albastru-închis, 40 b sepia, 50 b cărămiziu, 1 l verde închis, 2 l galben închis	22 iun./5 iul. 1918	15 iul.1922
	40 b brun, 50 b cărămiziu („Spic de grâu" sau „Gravate")	?...1918/1919	15 iul.1922
Carol I, supratipar "PTT-FF"	1 ban negru	Înainte de 7/20 nov.1918	În jur de 1 ian.1922
	5, 10 bani	7/20 noe.-30 noe./13 dec.1918	În jur de 1 ian.1922

În Tabelul nr.1 sunt prezentate centralizat datele identificate de punere și de retragere în-din circulație a emisiunilor de mărci poștale franco prezentate mai sus.

(urmare în numărul viitor)

Contribuții pentru un catalog specializat „România"

4. Alte emisiuni poștale și fiscale 1908-1918

(urmare din nr.5/2007)

ing. Călin MARINESCU

Francarea ziarelor expediate de editori

Din analiza punerii și retragerii în-din circulație, a emisiunilor poștale în perioada 1908-1922, s-a constatat că pentru un scurt timp: 1/14 mai – 7/20 noiembrie 1918 nu s-au găsit informații privind valabilitatea de francare a unor mărci poștale de 1 ban, tariful necesar expedierii unui număr de ziar de la editor la abonat. Se pune întrebarea: cu ce mărci poștale s-au francat ziarele în perioada 1/14 mai-7/20 noiembrie 1918 ?

Data de 1/14 mai 1918 reprezintă data transformării mărcii poștale de 1 ban într-o marcă de 25 bani (prin supratipărire), iar data de 7/20 noiembrie 1918 reprezintă data la care au fost semnalate în circulație mărcile poștale de 1 ban cu supratipar „PTT-FF". Anunțurile din presa vremii precizau mărcile poștale care se retrăgeau din circulație, cele care rămâneau în circulație și cele care urmau să fie puse în circulație. Nicăieri nu se făcea vreo mențiune despre mărcile poștale de 1 ban pentru ziare. Totuși, într-un anunț din 28 iulie/10 august 1918 se spunea: *„O mare lipsă e în oraș de timbre de 1 ban care servesc pentru expedierea ziarelor"* (14, *Evenimentul*, Iași, nr.143/28 iul.1918). Despre care mărci poștale era vorba ? Să fi fost supratipărite mărcile poștale de 1 ban cu supratipat „PTT-FF" încă din luna iulie 1918 ???

Mărci poștale taxa de plată

DGPTT a pus în circulație pe data de 7/20 mai 1911 un nou model de timbre taxa de plată, confecționate din hârtie oliv cu filigran PR în monogramă, iar tiparul în culoare albastră cu valorile: 2, 5, 10, 15, 20, 30, 60 bani și 2 lei (1, nr.10/1911, pagina 131; 11, nr.77/6 mai 1911).

Această emisiune a fost retrasă din circulație pe data de 2/15 iulie 1918, conform anunțului nr.20.895 din 5 iulie 1918 s.n. citat mai sus.

Tot în conformitate cu acest anunț pe data de 22 iunie/ 5 iulie 1918 a fost pusă în circulație o nouă emisiune în culori schimbate cu valorile de: 5, 10, 20, 30 și 50 bani pe hârtie verde tiparul negru.

În Tabelul nr.2 sunt prezentate centralizat, după anunțurile prezentate mai sus, datele nou identificate de punere și de retragere în-din circulație a emisiunilor de mărci „Taxa de plată".

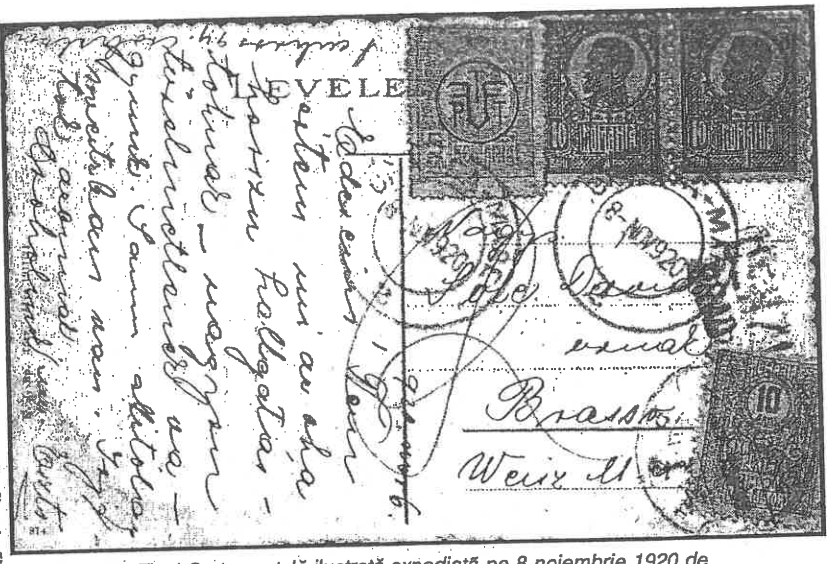

Fig.4 Carte poștală ilustrată expediată pe 8 noiembrie 1920 de la Oradea la Brașov cu francatură mixtă formată dintr-o marcă poștală de 5 bani cu supratipar „P.T.T. - F.F" și două mărci poștale „Ferdinand Cap mare" de 10 bani

Timbre de ajutor

Timbrele de ajutor provenite din marca poștală franco de 1 leu (*Carol I, Gravate*) și un timbru fiscal de 5 lei, supratipărite cu inscripția „TIMBRU DE AJUTOR" au fost puse în circulație prin Circulara nr.23852 din 19 aprilie 1916 (1, 10/1916, pag.223).

În anul 1916 au fost puse în circulație pe 13/26 iulie alte timbre de ajutor franco, special tipărite, având ilustrațiile: „o româncă care țese", „o româncă care toarce" și „un vultur așezat pe drapel" și valorile 5, 10, 50 bani, 1, 2, 5, 50 lei și două timbre de ajutor taxa de plată „model special" (1, nr.16/1916, pag.320).

Timbrele de ajutor emise în anul 1916 de 5, 10, 50 bani, 1 leu, 2 lei și 5 lei și cele de ajutor taxa de plată de 5 și 10 bani au fost retrase din circulație pe data de 2/15 iulie 1918, conform anunțului nr. 20.895 din 5 iulie 1918 s.n. citat mai sus.

Timbrele de ajutor din 1918 (*„Moldova"*) de 10 bani, 50 bani, 1 leu și 2 lei culori schimbate și cele de ajutor taxa de plată de 5 bani și 10 bani culori schimbate, au fost puse în circulație în data de 22 iunie/5 iulie 1918, conform anunțului nr.20.895 din 5 iulie 1918 s.n. citat mai sus și au fost retrase din circulație pe 1 ianuarie 1922 (1, nr.12/1921, pag.73).

În Tabelele nr.2 și 3 sunt prezentate centralizat,

Tabel nr.2

Denumirea seriei	Valori serie	Data punerii în circulație (prima zi a emisiunii)	Data retragerii din circulație
Taxa de plată 1911	2, 5, 10, 15, 20, 30, 60 bani, 2 lei albastru pe hârtie verde	7/20 mai 1911	2/15 iul.1918
Taxa de plată supratipar "TAXA DE PLATĂ" pe mărci "Carol I, Tipografiate" 1918	5 b verde, 10 b roșu	Înainte de 5/18 iul.1918	10/23 aug.1918
Taxa de plată 1918	5, 10, 20, 30, 50 bani negru pe hârtie verde	22 iun./5 iul.1918	.....

Nr. 6 (614), an LVII

după anunțurile prezentate mai sus, datele nou identificate de punere și de retragere în-din circulație a emisiunilor de „Timbre de ajutor" franco și taxa de plată.

Tabel nr.3 **Timbre de ajutor -franco**

Denumirea seriei	Valori serie	Data punerii în circulație (prima zi a emisiunii)	Data retragerii din circulație
Timbre de ajutor 1915	5, 10, 50 bani	...ian.1915	.....
	1, 5 lei	~6/19 apr.1916	.....
Timbre de ajutor 1916	5, 10, 50 bani, 1, 2, 5, 50 lei	~13/26 iul.1916	2/15 iul.1918
Timbre de ajutor 1918 – supratipar "1918"	5 b negru, 10 b brun	Înainte de 5/18 iul.1918	1/14 ian.1919
Timbre de ajutor 1918 -culori schimbate	5, 10, 50 bani, 1, 2, 5, 50 lei	22 iun./5 iul.1918	1 ian.1922

Tabel nr.4 **Timbre de ajutor –taxa de plată**

Denumirea seriei	Valori serie	Data punerii în circulație (prima zi a emisiunii)	Data retragerii din circulație
Timbre de ajutor 1916 –taxa de plată	5 b brun, 10 b cărămiziu	~13/23 iul.1916	2/15 iul.1918
Timbre de ajutor -supratipar "1918"	5, 10 bani	Înainte de 5/18 iul.1918	10/23 aug.1918
Timbre de ajutor 1918 –taxa de plată -culori schimbate	5 b roșu, 10 b brun	22 iun./5 iul.1918	.....

Întreguri poștale

Majoritatea datelor de punere în circulație și de retragere din circulație a întregurilor poștale din perioada 1908-1915 au fost deja prezentate de către cercetătorul Răzvan-Radu Popescu (Pagini de bibliografie, *Almanah Filatelic '86*).

Pe 1/14 martie1918 trebuiau să se pună în circulație noi cărți poștale cu marcă fixă albastră, având în loc de efigie „țifra" MS Ferdinand I (6, nr.39/19 feb.1917)

Cărțile poștale cu marcă fixă de 10 bani 1918 albastre au fost puse în circulație pe data de 19 mai/ 1 iunie 1918 (3, nr.43/22 mai/4 iun.1918, anunț nr.16.184 din 31 mai 1918 s.n.): *„Se aduce la cunoștință generală că, în conformitate cu noile taxe stabilite, se vor pune în circulațiune, pe ziua de 1 iunie s.n. anul curent, cărți poștale deschise de 10 bani, emisiune nouă. Aceste cărți poștale sunt identice, ca desen și culoare cu cele actuale de 5 bani, care vor continua să circule până la epuizarea lor, completându-li-se taxa prin timbre mobile, cu singura deosebire că cifra <5> din josul timbrului încrustat este înlocuită prin cifra <10>".*

Retragere din circulație: de la 15 iulie 1922 s-a interzis întrebuințarea cărților poștale și mandatelor poștale cu efigia regelui Carol I.

Timbre fiscale

La începutul lunii ianuarie 1918 a fost anunțată punerea în circulație a noi timbre fiscale de 10 și 30 bani (6, nr.129/ 6 ian.1918, 5, ian.1918):

„Timbrele fiscale de 30 și 10 bani admise în circulație, vor poseda în viitor inițialele < M.F.> imprimate în culoare roșie în partea de jos a timbrului. Celor care posedă timbre și nu poartă aceste inițiale, li s-a acordat un termen de 15 zile spre a le preschimba".

În ziarul *Glasul Bucovinei*, Cernăuți, nr.77/8/21 feb.1919 a fost inserat următorul anunț: *„Începând cu 20 februarie 1919 se vor debita pe lângă timbrele de proveniență austriacă și timbre românești și anume deocamdată de 10 și 30 bani, de 1 L și 5 Lei. Aceste timbre se comandă ca egale timbrelor de 10 heleri, 30 heleri, 1 coroană și 5 coroane... Ele vor purta totodată imprimatul <Bucovina>".*

Acest anunț dovedește că timbrele fiscale cu supratipar „BUCOVINA" au fost folosite într-adevăr în Bucovina începând cu data de 20 februarie 1919.

Presa scrisă (ziarele) – cea mai prețioasă sursa actuală de informare pentru cercetătorii istoriei poștale române

Din nefericire nici până astăzi cercetătorii istoriei poștale române nu au putut localiza Arhivele Poștei Române de după 31 martie 1869 și până în prezent. Organul de presă al Poștei Române, respectiv al Direcției Generale PTT, *Buletinul Telegrafo-Poștal*, care de-a lungul anilor a devenit *Buletin*, *Buletinul PTT*, *Buletinul MPT* etc. ..., cuprinde un număr neînsemnat dintre hotărârile și ordonanțele (ordine circulare) date de DGPTT. Alte lucrări oficiale ale DGPTT, cum ar fi *„Dările de seamă"*, pe lângă faptul că sunt editate doar pentru scurte perioade de timp, cuprind multe informații eronate.

Nici multe articole din revistele filatelice sau cărțile de filatelie românești, anterioare anului 1960 (chiar și unele apărute în ultimii ani), nu pot fi luate ca surse absolut demne de încredere, conținând multe greșeli și informații reproduse „din amintiri", „metodă" care nu mai poate fi luată în seamă de o cercetare științifică în ziua de astăzi. Din aceste motive cercetătorii istoriei poștale trebuie să-și îndrepte cercetările spre alte surse scrise.

1. Cea mai credibilă sursă este *Monitorul oficial al României*. Chiar dacă conține puține informații poștale, acestea sunt perfect credibile și sunt reproduse în majoritate în ziarele vremii.

2. Ziarele cotidiane, precum *Universul*, *Dimineața*, *Timpul* etc. din București, *Mișcarea*, *Îndreptarea*, *Iașul* etc. din Iași, constituie alte surse la fel de credibile. Ele au reprodus de-a lungul timpului comunicatele DGPTT, fără a le denatura și fără a le politiza. La acestea se adaugă ziarele locale, care reproduceau în general știrile poștale din ziarele bucureștene, dar care mai cuprindeau, uneori, și importante știri poștale locale. Se recomandă cercetătorilor să verifice și să utilizeze în cercetările lor informațiile din două ziare centrale, astfel putând să evite eventualele greșeli de tipar etc.

Cel mai bun exemplu în sensul folosirii presei scrise este confirmarea datelor culese din presa vremii și prezentate în Revista *Filatelia* nr.3/2005 de piesele prezentate de dl Norbert Blistyar în *Filatelia* nr.7-8/2005.□

Bibliografie:

1) *Buletin Telegrafo-Poștal*, București , 1908-1922.
2) Colecția ziarului *Universul*, București, 1908-1922.
3) *Monitorul Oficial al României*, București, 1908-1922.
4) Colecția ziarului *Iașul*, Iași, 1918.
5) Colecția ziarului *Îndreptarea*, Iași, 1918.
6) Colecția ziarului *Mișcarea*, Iași, 1917-1918.
7) Constantin Minescu, *Surcharjarea timbrelor poștale și de binefacere în Moldova, în 1917-1918*, Revista Societății Filatelice Române, nr.12/1939.
8) Rudolf Zoscsak, *Studiu asupra mărcilor emise în Moldova în anul 1917-1918*, Filatelistul Român, București, nr.3 și 4/1921.
9) Colecția ziarului *Gazeta de București*, 1918.
10) Colecția ziarului *Glasul Bucovinei*, Cernăuți, 1919-1922.
11) Colecția ziarului *Expresul*, Brăila, 1911.
12) Chiriac Manușaride, *„Unele probleme privitoare la geneza și punerea în circulație a emisiunilor de mărci poștale GRAVATE și TIPOGRAFIATE", Almanah filatelic 1987.*
13) Georges Brunel, *Les Timbres du Royaume de Roumanie*, Paris, 1913.
14) Colecția ziarului *Evenimentul*, Iași, 1918.
15) ing.Kiraly Francisc, *„Emisiunea supratipărită FF-PTT"*, *Curierul Filatelic*, nr.24/1992.

Documentele D.G.T.P. referitoare la utilizarea seriei cu supratipar

TIMBRU DE AJUTOR – 1915

Mihail-Cezar SĂVULESCU

Iminenta implicare a României în conflagrația primului război mondial a determinat autoritățile statale să adopte unele măsuri excepționale care să pregătească țara pentru vremurile de restriște. O parte din

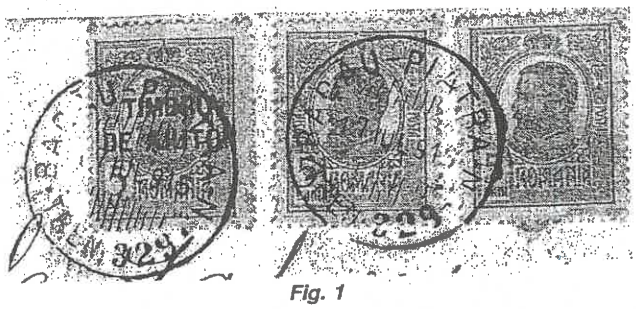

Fig. 1

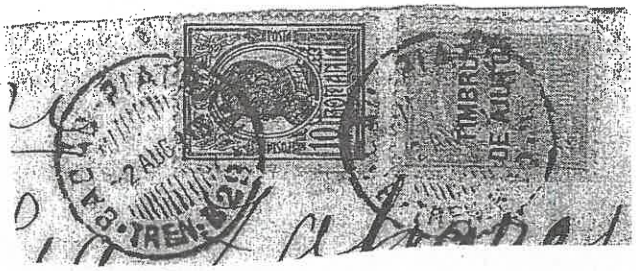

Fig. 2

aceste măsuri au fost cuprinse într-o *Lege specială* publicată în Monitorul Oficial nr. 217 din 24 decembrie 1914 s.v., care prevedea și înființarea unei Case de sprijin a familiilor militarilor români numită „*Familia luptătorilor*", a cărei funcționare se va face pe baza fondurilor obținute conform art. 23 aliniatul „d", care stabilea înființarea unui „TIMBRU DE AJUTOR". Titulatura a fost preluată de stat de la o inițiativă particulară a unui comitet format din persoane particulare, printre care și un grup de profesori nemobilizați, care sub această titulatură au organizat, prin mijloace proprii, ajutorarea familiilor mobilizaților la războiul balcanic, din anul 1913, lăsate fără mijloace de existență.

Atât cataloagele de mărci poștale, cât și cele de timbre fiscale, au specificat faptul că timbrele acestei serii au fost folosite obligatoriu, atât în scop poștal cât și fiscal, fiind însă lacunare în privința actelor normative poștale, care au reglementat apariția si utilizarea lor.

Întrucât au fost emise un număr mare de reglementări, referitoare la această primă serie, mi-am propus să le prezint, în conținutul materialului, pentru a facilita colecționarilor și cercetătorilor interesați descifrarea mai ușoară a corespondențelor poștale și a actelor fiscale din această perioadă.

D.G.T.P. s-a conformat imediat prevederilor Legii Speciale emițând Circulara generală nr.917 din 4 ianuarie 1915 s.n., relativă la punerea în circulație a „timbrului de ajutor". Această circulară a reprezentat, în opinia mea, un regulament special pentru serviciile poștale din această perioadă, necesar atât pentru angajații din rețeaua oficiilor telegrafo-poștale (otp.), cât și pentru utilizatorii serviciilor poștale. Cauza cred că a constitui-o sancțiunile foarte drastice prevăzute în Legea Specială în cazul încălcării prevederilor sale.

O dată cu transmiterea circularei, Divizia contabilității a emis cu nr. 1289 la data de 5 ianuarie 1915 o PUBLICAȚIUNE (afiș), care conținea prevederile art. 23 din Legea Specială cu obligația „amploiaților poștali" să o afișeze la loc vizibil în localurile tuturor otp. din rețeaua D.G.T.P.

Din circulară și afiș reișea că: *Timbrul de Ajutor se va aplica de la data promulgării legii, aplicarea lui are caracter obligă timbrele poștale cu o valoare nominală în conformitate cu alin. „d" din cadrul art. 23.*

Conform legii, timbrele de ajutor s-au aplicat în mod obligatoriu:

- pe scrisorile simple și recomandate interne (exceptându-se corespondența loco) - fig. 1 și.2, și pe cărțile poștale (fig. 3) – timbrul de ajutor de 5 bani.

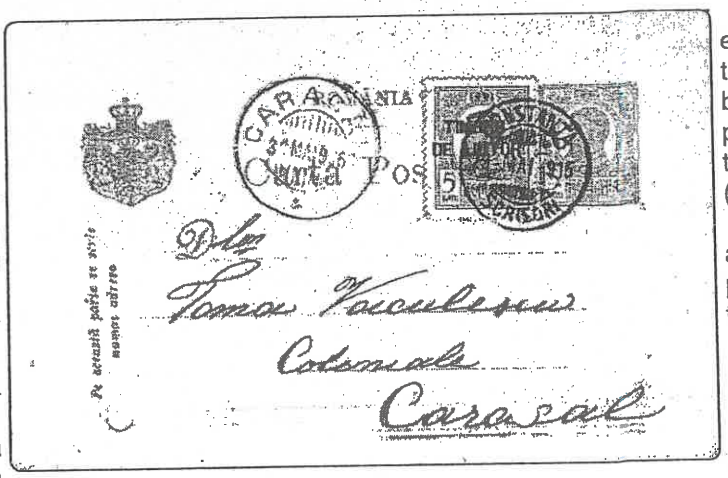

Fig. 3

- pe scrisorile de expediție – fractele cu timbru fiscal încrustat de 10 bani, coletele și pachetele poștale interne și externe – timbrul de ajutor de 10 bani (fig. 4).
- pe avizele de sosire a coletelor și pachetelor poștale interne și externe – timbrul de ajutor de 10 bani.
- pe telegramele interne – timbrul de ajutor de 10 bani.
- pe telegramele externe – timbrul de ajutor de 20 bani.

În circulară se prevedea că timbrul de ajutor asupra telegramelor va putea fi înlocuit cu perceperea unei taxe

Fig. 4

egale în situația când aceste timbre nu se vor găsi la unele oficii telegrafice sau în locații care făceau și serviciu telegrafic (ex. gările C.F.R.), din dorința de a da curs imediat telegramelor respective.

Pentru a pune urgent în aplicare aceste cerințe, în anul 1915, Direcția a supratipărit textul: TIMBRU DE AJUTOR, cu tuș negru, pe mărcile poștale de 5 și 10 BANI din emisiunea *Carol I – Tipografiate*, precum și 50 BANI din

Fig. 5

emisiunea *Carol I – Gravate* (fig.5). Tirajul acestor supratipare este încă necunoscut, dar cercetarea documentelor contabile ale D.G.T.P. din perioada respectivă ar putea oferi informații utile.

Direcția poștei a reglementat, de la începutul utilizării *timbrului de ajutor*, situațiile cu care se pot confrunta oficianții în aplicarea acestor prevederi pe care le-a nominalizat și explicitat:

a.„*În cazul unei scrisori interne taxată poștal suficient, dar care nu are aplicat timbrul de ajutor de 5 bani i se va aplica ștampila T și se va încărca la destinație cu dublul timbrului de ajutor, adică 10 bani, care se va aplica și anula cu ștampila de zi a oficiului*".

b.„*În cazul unei scrisori insuficient francate poștal și care nu are aplicat nici timbrul de ajutor, la destinație pe lângă taxa de plată de insuficiență de francare i se va percepe și aplica și dublul timbrului de ajutor*".

c. S-a stabilit că timbrele de ajutor aplicate pe corespondență să fie obliterate cu aceeași ștampilă de zi ca și mărcile poștale.

d. Taxa de 10 bani se va aplica în afara telegramelor interne și asupra telegramelor cu răspuns plătit, fonogramelor, avizelor telefonice interne, cărților de vizită telegrafice și telegramelor telefonate interne".

e. Modul de aplicare și tipurile de valori folosite în cazul taxării cu un număr mai mare de timbre de ajutor.

Cu acest prilej s-a precizat faptul că taxa de ajutor pentru telegramele de orice natură nu se va percepe prin timbre speciale ci „numai în numerar", trecând în recipisele care se eliberează publicului și valoarea acestor taxe.

Rețeaua de distribuție, aflată la dispoziția D.G.T.P. pentru vânzarea Timbrelor de Ajutor, cuprindea la acea dată: otp. și oficiile sucursale pendente, agențiile speciale, agenții poștali (notarii), posturile telefonice comunale, conductorii poștali (inclusiv cei care fac curse cu trenul), factorii rurali și debitanții (cu o remiza de 2%). De asemenea stațiile de cale ferată ale statului și cele de interes particular, autorizate a face serviciul poștal și telegrafic public, precum Ploiești – Văleni, Buzău – Nehoiașu și Panciu – Mărășești, s-au conformat și au avut același regim de distribuție ca și otp.

În conformitate cu prevederile art. 23 alin. „d" din Legea specială, timbrul de ajutor de 5 BANI s-a aplicat peste timbrele teatrale existente sau asupra oricărui bilet de intrare la teatre, cinematografe, concerte, conferințe și orice fel de reprezentație sau spectacol cu plată la intrare.

Timbrul de ajutor de 10 BANI s-a aplicat tuturor actelor la care le era prevazută, în legea timbrului, aplicarea timbrelor fiscale mobile de 10 sau 30 bani (fig.6). Timbrul cu această valoare s-a mai aplicat și asupra notelor de plată la hoteluri, restaurante, birturi, cafenele, cofetării, berării, laptării și oricăror localuri de consumație când suma de plată trecea de 1 leu și nu atingea 2 lei. Pentru sume de la 2 lei la 10 lei s-a aplicat timbrul de ajutor de 20 bani, iar pentru sume mai mari de 10 lei s-a aplicat 50 bani. Aceeași taxă s-a plătit și asupra chitanțelor de expediere a bagajelor pe căile ferate.

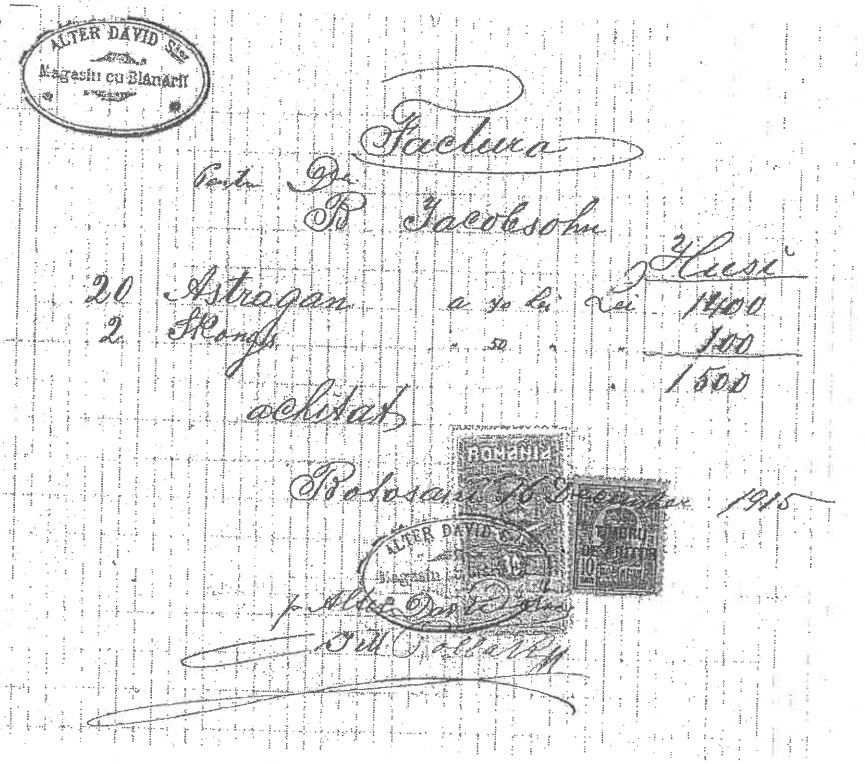

Fig.6

Timbrul de ajutor de 20 BANI s-a aplicat asupra borderourilor de bancă. Pentru borderourile privitoare la vânzările și cumpărările de efecte, s-a aplicat peste timbrul de ajutor de 20 BANI un timbru de ajutor de 50 BANI pentru fiecarte mie de lei din valoarea contractului. Această taxă s-a aplicat obligatoriu și pe notele de masă emise de vagoanele restaurant.

Fig. 7

Timbrul de ajutor de 50 BANI s-a aplicat, pe lângă timbrele fiscale existente, pe fiecare bilet de plată în vagoanele cu paturi ale Companiei internaționale de vagoane cu paturi și asupra adeverințelor de călătorie pe bază de permise fără plată în aceleași vagoane.

Timbrul de ajutor de 1 LEU s-a aplicat pentru toate obiectele de lux: automobile, bijuterii, blănuri, mode (pălării), dantelărie, lenjerie de linon, de mătase, rochii al caror preț era între 100 și 200 lei. Pentru prețuri între 201 și 1000 de lei s-a perceput câte 1 leu pentru fiecare 100 lei, iar pentru obiectele cu prețuri mai mari de1001 lei s-a perceput o taxă de 50 lei.

Am prezentat tabloul tuturor acestor taxe pentru a da posibilitatea colecționarilor și expozanților îndrăgostiți de fiscalotelie să verifice modul în care prevederile Legii speciale

Fig. 8

au fost aplicate asupra documentelor aflate sub incidența ei și care se găsesc în colecțiile proprii sau doresc să le achiziționeze.

În Legea specială s-a precizat că intervalul de timp în care vor fi percepute aceste taxe va fi de la promulgarea ei (24 decembrie 1914 st.v.=n.a.) și până la data decretului de trecere a armatei „pe picior de pace". Menționez că la această dată între datarea statală și datarea folosită de D.G.T.P. era o diferență de 13 zile, la actele emise de Poșta Română folosindu-se datarea pe stil nou.

În paralel cu D.G.T.P. și Direcția timbrului, contenciosului și ordonatarilor din cadrul Ministerului Finanțelor a emis o Înștiințare care a fost publicată și în B.T.P. nr. 3 din 1 februarie 1915 referitoare la aplicarea timbrului special de ajutor de 10 bani pe lângă timbrele fiscale de 10 și 30 bani în care se precizează că această taxă specială se aplică de la data de 24 decembrie 1914 s.v., data promulgării legii, iar pentru toate actele intervenite înainte de această dată Timbrul de Ajutor „nu este datorat"

Așa cum era de așteptat, pe parcursul aplicării circularelor, au apărut o serie de modificări ale unor situații care au rezultat din activitatea practică a oficiilor poștale, a unor omisiuni de reglementare sau în urma unor noi reglementări ale statului.

Prima reglementare, de acest fel, este cuprinsă în Circulara generală nr. 1767 din 11 ianuarie 1915, în care se precizează că pe mandatele poștale imprimate, hârtiile de afaceri, probele de mărfuri și ziare nu se va aplica timbrul de ajutor.

O altă omisiune este reglementată prin Circulara nr. 3529 din 23 ianuarie 1915 (cu o diferența de 19 zile de la data punerii în circulație a Timbrului de Ajutor =n.a.), prin care D.G.T.P. anunța punerea în circulație a supratiparului TIMBRU DE AJUTOR pe marca poștală – taxa de plată cu valoarea nominală de 10 BANI, care trebuia să fie aplicată pe cărțile poștale și scrisorile simple sau recomandate cărora „la origine" nu li s-a aplicat timbrul de ajutor de 5 bani (fig.7). În circulară se mai precizează că aceste timbre de ajutor – taxă de plată nu se vor vinde publicului sau debitanților, ele fiind destinate a se aplica numai în rețeaua poștală și gările care fac acest oficiu. Pe baza datelor cuprinse în această circulară, viitoarele cataloage filatelice sau de fiscalotelie vor putea să dateze cu exactitate data admiterii în circuitul poștal a timbrelor taxa de plată cu supratipar TIMBRU DE AJUTOR.

Fiind omise din prima circulară, referitoare la aplicarea Timbrului de Ajutor, scrisorile de expediție ce însoțesc grupurile și scrisorile de valoare au necesitat o reglementare specială, care a fost dată prin Circulara telegrafică nr. 4125 din 26 ianuarie 1915, unde s-a precizat că acestor produse ale poștei li se va aplica un timbru de ajutor de 10 bani.

Fără ca prima circulară să conțină o precizare expresă, din toate reglementările ulterioare a rezultat că timbrele de ajutor emise de D.G.T.P. erau valabile numai în interiorul statului român cu excepția telegramelor externe, care trebuiau taxate suplimentar cu 20 bani. În acest context internațional, este interesat de știut și modul în care U.P.U., al cărui membru eram, a reglementat situația acestor timbre speciale, care au existat și în alte țări din uniune. Biroul U.P.U. de la Berna a urmărit situația taxelor speciale din țările membre, în noile condiții istorice, elaborând precizări privind circulația acestor timbre în cadrul uniunii. Un exemplu cunoscut pe această temă este relevat de D.G.T.P. în Circulara generală nr.47776 din10 august 1915, care aduce la cunoștința rețelei poștale că Biroul U.P.U. de la Berna a admis că timbrele poștale de ajutor, de război, emise de administrația poștelor ungare, să fie valabile și la francarea corespondențelor în serviciul extern, corespondența sosită din Ungaria în România cu aceste timbre fiind considerată valabilă.

Măsuri drastice de sancționare au fost prevăzute în Legea specială privind neregulile constatate în aplicarea art. 23. Prin Circulara nr. 47814 din 10 august 1915 direcția poștei a precizat că în cazul contravențiilor constatate de la întrebuințarea timbrului de ajutor în serviciul poștal otp. vor consemna într-un proces-verbal, scris în dublu exemplar, situația constatată. Unul din exemplare se oprea în arhiva oficiului, iar al doilea, împreună cu obiectul incriminat, era înaintat direct judecătoriei de ocol a localității respective, care trebuia să se pronunțe asupra pedepselor cuvenite contravenienților. Aceste procese reprezintă surse insuficient cercetate în filatelia și fiscalotelia românească și anume spețele judecate de tribunalele românești în cazul încălcării normelor și regulamentelor poștale și fiscale.

Fig. 9

Faptul că nu toți oficianții au înțeles prevederile circularelor referitoare la taxa – Timbru de Ajutor este dovedit de solicitarea

de precizări a otp. Slatina, care a cerut de la direcție „deslușiri" cu privire la aplicarea timbrului de ajutor pe efectele de comerț. Răspunsul D.G.T.P. a fost făcut public printr-o circulară adresată întregii rețele poștale, fiind una dintre formele de instruire rapidă și cu costuri minime a personalului său (efectele de comerț intrau în categoria actelor asupra cărora, în conformitate cu legea timbrului, se aplica timbrul mobil de 10 sau 30 bani).

În practica aplicării în circuitul poștal a timbrelor de ajutor, au fost constatate un număr mare de cazuri în care cărțile poștale simple sau ilustrate, care nu erau francate cu timbrul-taxa de plată de 5 bani, au fost refuzate de destinatari, deoarece trebuiau să plătească la primirea corespondenței taxa de 10 bani, aplicată cu timbre porto-taxa de plată. Motivația direcției a fost căa publicul, mai ales cel din comunele rurale, nu cunoștea prevederile Legii speciale, fiind necesară informarea suplimentară, de către oficianți a cumpărătorilor, cu normele de aplicare la vânzarea timbrelor de ajutor și a consecințelor ce decurgeau din nerespectarea acestor norme. Pentru a nu mai avea astfel de probleme, unii oficianți au lipit pe cartea poștală simplă, lângă marca imprimată de 5 bani, un timbru de ajutor cu valoarea de 5 bani asigurându-se prin această operație de respectarea legii. Și astăzi se mai găsesc la cercurile filatelice la vânzare sau schimb cărți poștale simple, necirculate, pregătite în modul pe care l-am descris.

O altă recomandare, făcută de direcție, se referea la modul în care trebuiesc predate la destinatar cărțile poștale încărcate cu timbre porto-timbru de ajutor, indicând ca acestea să fie îndoite la jumătate, iar timbrele să fie lipite peste îndoitură (fig.8) pentru ca publicul să nu poata lua cunoștință de conținut decât după ruperea timbrelor (practica aceasta a fost recomandată și utilizată încă din sec. al XIX-lea după apariția timbrelor taxa de plată). În cazul

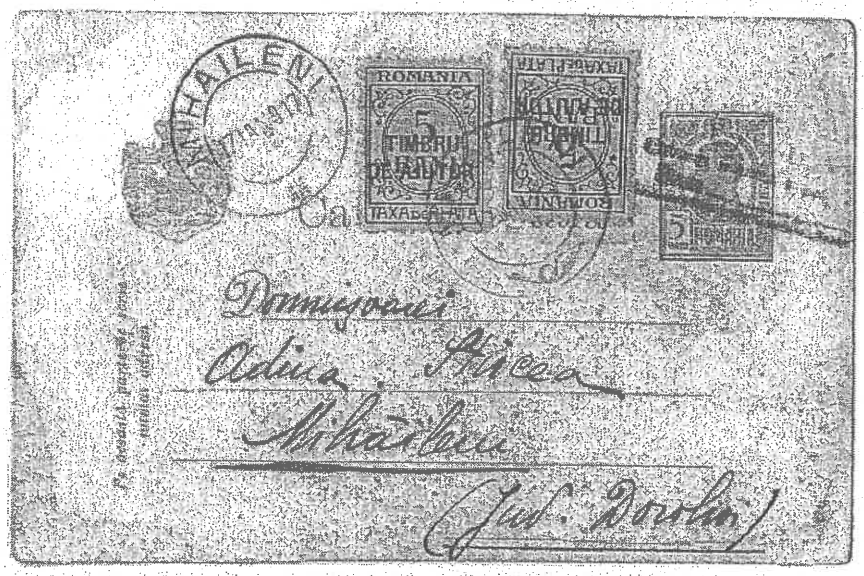

Fig. 10

cărților poștale ilustrate, s-a considerat că acest tratament nu poate fi aplicat deoarece conduce la deteriorarea lor, iar timbrele de ajutor nu pot fi aplicate, conform reglementărilor poștale, decât pe partea rezervată adresei. Reglementările prezentate au făcut obiectul Circularei nr. 63203 emisă de D.G.T.P. la data de 20 octombrie 1915.

Anul 1916 a adus noi modificări și reglementări ale art. 23 alin. „d" din Legea specială.

În consecință, D.G.T.P. prin Circulara nr. 23852 din 19 aprilie 1916 a adus la cunoștința personalului său noile taxe – Timbru de Ajutor, care erau: 50, 10, 9, 8, 7, 6,5, 4, 3, 2 lei, 1leu, 50, 20, 10 și 5 bani. S-au luat măsuri și pentru retipărirea, în vederea afișării, a noilor prevederi ale art. 23 alin. „d" a tipurilor de acte supuse taxei-timbru de ajutor cu noile valori, care în unele cazuri au crescut, fapt ce a condus la o nouă paletă de valori nominale necesară pentru timbrele de ajutor.

Urmare a acestor noi reglementări D.G.T.P. a luat măsuri pentru supratipărirea cu tuș negru - TIMBRU DE AJUTOR a două noi valori, pe lângă cele existente, fiind utilizate marca poștală de 1 LEU din emisiunea *Carol I – Gravate* 1908/10 și timbrul fiscal de 5 LEI din emisiunea *Carol I – Petitie* 1911 (fig.9), preconizându-se, în continuare, editarea și trimiterea ulterioară a încă două noi valori de 2 și 50 lei, pentru a putea fi acoperite toate taxele prevăzute în lege.

În continuarea circularei s-au dat exemple de modul cum pot fi folosite timbrele existente cu supratipar, pentru acoperirea tuturor cazurilor care pot apare. Pentru exemplificare am ales situația taxei de 50 lei, pentru care se recomanda aplicarea a 10 timbre de ajutor de 5 LEI. În încheierea documentului era făcută precizarea că prevederile Circularei nr. 917 din 4 ianuarie 1915 rămân în vigoare.

Prin această circulară am atestat documentar și am probat faptul că emisiunea de timbre cu supratipar TAXA DE PLATĂ a apărut în două tranșe: prima în anul 1915 pentru valorile de 5, 10 și 50 bani, iar a doua în anul 1916 prin valorile de 1 și 5 lei. Nici unul din cataloagele filatelice sau de fiscalotelie, apărute până la această dată, nu au consemnat acest fapt, în dreptul seriei fiind trecut ca an de apariție pentru toate timbrele anul 1915 în loc de 1915/ 1916. Și în acest caz cataloagele ulterioare vor trebui să modifice anul de apariție în conformitate cu documentele D.G.T.P. reieșite din conținutul articolului.

Timbrele de ajutor de 2 și 50 lei nu au mai apărut în forma „cu supratipar", adoptându-se soluția emiterii în anul 1916 a unei noi serii pentru taxe - TIMBRU DE AJUTOR, care aveau machetele schimbate cu trei teme diferite: torcătoare, țesătoare și vultur, cuprinzând valorile nominale de: 5, 10 și 50 bani, 1, 2, 5 și 50 lei. Această nouă serie a fost comunicată rețelei otp. prin circulara nr. 47273 din 26 iulie 1916, unde în afara prezentării detaliate a noilor timbre s-a făcut și precizarea că vechile timbre cu supratipar TIMBRU DE AJUTOR „*vor circula în paralel cu cele noi până la completa lor epuizare*" (fig. 10).

Ca și în cazul vignetelor, această emisiune cu supratipar TIMBRU DE AJUTOR reprezintă o punte de legătură între filatelie și fiscalotelie, care poate fi documentată și printr-un exponat tematic.

Bibliografie:

1. *Buletinul Telegrafo-Poștal* nr. 2, 3, 4, 17, 18 și 21/1915; nr. 10, 11 și 16/1916.
2. Kiriac Dragomir, Aurel Surpățeanu - *Catalogul mărcilor poștale românești*, București 1974.
3. Constantin Kiritescu - *O viață, o lume, o epocă*, Edit. Sport-Turism, București 1979.
4. Ing. Mihai Cojocar - *Catalogul timbrelor fiscale și a vignetelor românești*. Ediția a II-a. București 2006.

asupra borderourilor de bancă și asupra oricărui act, chitanță sau factură, asupra cărora azi, conform legii timbrului, se aplică timbrul mobil de 30 bani sau 10 bani...".

Din cele patru timbre de ajutor menționate în lege au fost puse în circulație numai trei timbre, cu valorile nominale de 5, 10 și 50 bani (2, nr.2/1915, Circulara nr.917 din 4 ian.1915, pag.48-53).

În conformitate cu articolul 23, în serviciul poștal, începând cu data de 25 decembrie 1914 / 7 ianuarie 1915 au fost folosite poștal valorile:

- 5 bani - cărți poștale simple și ilustrate și scrisori „alte localități";

-10 bani - foi / buletine de expediție colete poștale (fracte), telegrame interne și externe;

Fondurile adunate în urma punerii în aplicare a Legii speciale autorizând luarea de măsuri excepționale nu au fost suficiente cheltuielilor României de la acea dată. La începutul anului 1916 s-a hotărât introducerea și a altor impozite suplimentare, printre care și cel pe efectele de comerț.

În data de 5/18 aprilie 1916 au fost puse în aplicare Modificările „Legii speciale autorizând luarea de măsuri excepționale" (3).

Tot în privința folosirii Timbrelor de ajutor în Serviciu poștal român Articolul 23 al legii modificate era redactat astfel:

„...Art.23 Fondul de ajutor se compune : ...

d) Din venitul unui timbru special de 50, 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0,50, 0,20, 0,10, 0,05 bani (lei – n.a.), numit „timbru de ajutor", care se va aplica în mod obligatoriu pe lângă timbrele existente după cum urmează:

Timbru de 0,5 bani (0,05 lei - n.a.) pe cărțile poștale și scrisorile ce se expediază în țară, dintr-o localitate în alta, fie chiar recomandate; de 0,10 bani (lei - n.a.) asupra telegramelor interne și de 0,20 bani (lei – n.a.) asupra telegramelor externe.

Timbrul asupra telegramelor va putea fi înlocuit cu perceperea unei taxe egale.

Același timbru de 0,10 bani (lei - n.a.) se va aplica pe lângă timbrele fiscale existente, asupra chitanțelor de expediere a bagajelor pe căile ferate, asupra fractelor și asupra oricărui act, chitanță sau factură, asupra cărora azi, conform legii timbrului, se aplică timbrul mobil de 30 bani sau 10 bani.

Asupra borderourilor de bancă se va aplica un timbru de ajutor de 20 bani.

Pentru acelea însă privitoare la vânzările și cumpărăturile de efecte, se va aplica peste timbrul de 20 bani un timbru de ajutor de 50 bani pentru fiecare mie de lei...".

Fig.3 și 4 Timbre de ajutor de 5 lei cu ștampila violet „CAROL I / GARA" cu datele „21 MAR 917" și „4 DEC 917". Gara Carol I (azi Nicolae Bălcescu) se afla pe calea ferată Medgidia-Babadag, dată parțial în folosință în anul 1916 și care în anul 1917 se afla sub ocupație bulgară. Bulgaria anexase Dobrogea și nu se mai foloseau mărci poștale și timbre de ajutor românești, fiind introduse în circulație numai cele bulgare. O eroare de schimbare a datei este exclusă, în luna martie 1916 timbrul de ajutor de 5 lei nefiind emis. Ștampilele au fost aplicate ulterior cu un ștemplu românesc de epocă.

Fig 5 Timbru de ajutor de 5 lei cu ștampila „BUCUREȘTI/ RECOMANDATE" cu data „16 NOV 915", aplicată peste o ștampilă de bancă (BANCA GENERALĂ ... / BUCUREȘTI) cu data „21 SEP ...". La data de 16 noiembrie 1915 timbrul de ajutor de 5 lei nu fusese pus în circulație. O posibilă eroare la schimbarea datei nu poate fi exclusă, dar în general sunt cam prea multe „erori".

Din cele 15 timbre de ajutor menționate în lege au fost puse în circulație numai două timbre cu valorile nominale de 1 leu și 5 lei (2, nr.10/1916, pag.223, 4), care s-au adăugat celor trei valori anterioare de 5, 10 și 50 bani, formând o serie de cinci timbre de ajutor.

În conformitate cu modificările cuprinse în articolul 23 modificat, în serviciul poștal începând cu data de 6/ 19 aprilie 1916 au fost folosite poștal valorile:

- 5 bani - cărți poștale simple și ilustrate și scrisori „alte localități";

- 10 bani – foi / buletine de expediție colete poștale (fracte), telegrame interne și externe;

- 50 bani, 1 leu, 5 lei - recuvremente poștale. Așa cum se arăta în volumul *„Timbrele fiscale folosite în Serviciul poștal român 1872-1915"* în capitolul *„Recuvremente"* (5, pag.29) *„...în categoria efectelor de comerț erau cuprinse: polițe, cupoane, chitanțe de abonament la ziare, facturi, bilete la ordin și în general toate valorile plătibile fără cheltuieli (adică care nu erau supuse protestului)"*. Toate aceste efecte de comerț făceau obiectul și unui serviciu poștal numit Serviciul de Recuvremente interne și externe, înființat la 19/31 iulie 1892 și respectiv 1 aprilie 1886.

continuare în pagina 19

Timbrele de ajutor 1915-1916 folosite în serviciul poștal

ing. Călin MARINESCU
romexim.star@b.astral.ro

At the beginning of 1915, in full World War, Romania has intensified the preparations to enter in war. In January 1915 (new style), was promulgated and implemented "Special law authorizing the taking of exceptional measures". The law stipulated the introduction of taxes, by which to obtain funds to support families of those has been mobilized on front, as well as the granting of other benefits and privileges. This law was introduced into circulation a new category of stamps, which had both a fiscal role, as well as one postal. The stamps in this category were named after overprint applied, and later, after they had printed inscription: „TIMBRE DE AJUTOR" (Stamps of aid). The Law of 1915, followed by changes implemented in 1916, led to use in the Romanian postal service all five revenue stamps in the series starting on 6/19 April 1916.

La începutul anului 1915, în plin război mondial, România și-a intensificat pregătirile pentru a intra și ea în război. În luna ianuarie 1915 (stil nou) a fost promulgată și pusă în aplicare „Legea specială autorizând luarea de măsuri excepționale". Legea stipula introducerea unor impozite, prin care să se obțină fonduri pentru sprijinirea familiilor mobilizaților, cât și acordarea altor ajutoare și înlesniri. Fondul se compunea din:

a) Fondurile pe care statul era dator a le da prin înființarea casei de sprijin numită „Familia Luptătorilor" și din acelea pe care statul le-ar mai fi dat în caz de nevoie;

b) Fondurile rămase neîntrebuințate, din cele strânse în 1913, de comitetul „Familia Luptătorilor" din București, de comitetele județene sau de asociațiile particulare;

c) Tot ce s-ar fi adunat din ofrande sau produse din spectacolele ce s-ar organiza;

d) Venitul rezultat din aplicarea timbrului de ajutor.

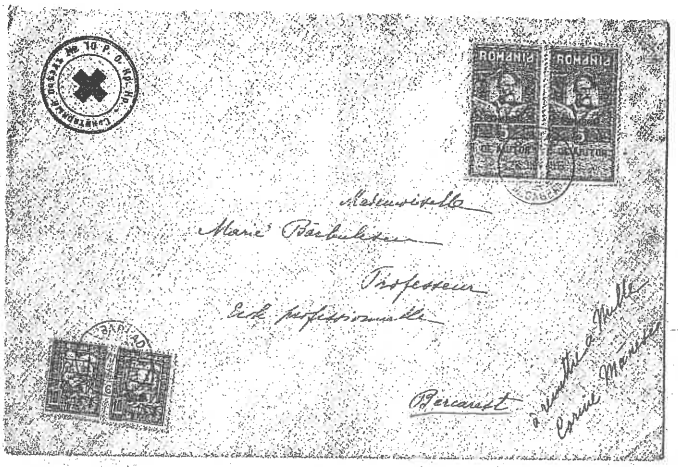

Fig.1 Plic francat cu două timbre de ajutor de 5 lei și două de 10 bani, obliterate cu ștampila „BÂRLAD / MESAGERIE / 28 NOV 1916". Plicul având adresa de destinație o persoană din București nu a fost expediat prin poștă. E posibil ca plicul să fi rămas în această stare la oficiul poștal din Bârlad, din cauza evacuării în acele zile a Bucureștiului. Totuși ar fi trebuit să existe și alte semne poștale aplicate pe plic. Necunoscându-se până la această dată o altă piesă asemănătoare, nu se poate stabili autenticitatea acestei piese.

Prin această lege s-a introdus în circulație o nouă categorie de timbre, care aveau atât un rol fiscal, cât și unul poștal. Timbrele din această categorie au fost denumite după supratiparul aplicat, cât și ulterior, după inscripția pe care o aveau tipărită: „TIMBRE DE AJUTOR".

În privința folosirii Timbrelor de ajutor în Serviciu poștal român, în prima formă a legii, articolul 23 stipula următoarele cu privire la Timbrele de ajutor (1):

„...Art.23 Fondul de ajutor se compune : ...

d)Din venitul unui timbru special de 0,50, 0,20, 0,10, 0,05 bani (lei – n.a.), *numit „timbru de ajutor", care se va aplica în mod obligatoriu pe lângă timbrele existente după cum urmează:*

Timbru de 0,05 bani (lei – n.a.), *pe cărțile poștale și scrisorile ce se expediază în țară, dintr-o localitate în alta, fie chiar recomandate; de 0,10 bani* (lei - n.a.) *asupra telegramelor interne și de 0,20 bani* (lei - n.a.) *asupra telegramelor externe.*

Timbrul asupra telegramelor va putea fi înlocuit cu perceperea unei taxe egale.

Același timbru de 0,10 bani (lei - n.a.) *se va aplica pe lângă timbrele fiscale existente, asupra chitanțelor de expediere a bagajelor pe căile ferate, asupra fractelor,*

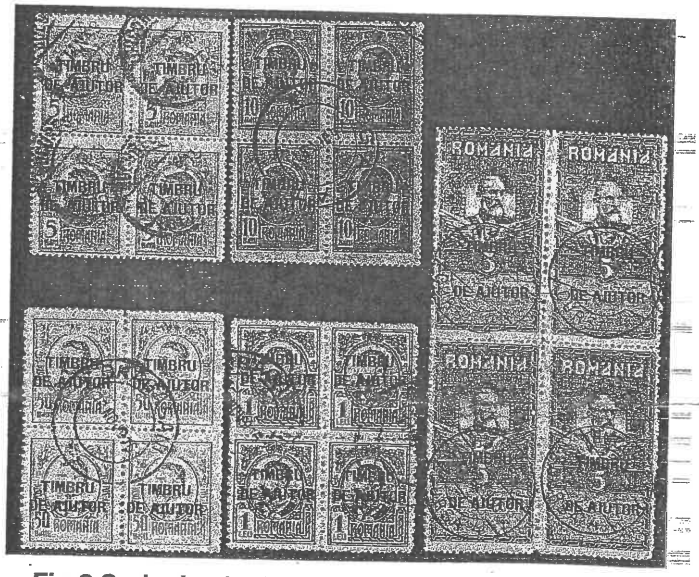

Fig.2 Seria de cinci valori „Timbre de ajutor 1915-1916" în blocuri de patru, toate obliterate. Valorile de 50 bani și 1 leu sunt obliterate cu ștampila „DRĂGĂȘANI, 11 NOV 916".

M.652-663

vornicului Neculai Greceanu, care a cerut visteriei Moldovei să nu aprobe vornicului Sturza înființarea târgului și iarmarocului pe moșia sa de la Murgeni, fiind prea apropiat de târgul de la Urdești. După ce visteria Moldovei trimite slujbași care fac cercetări la fața locului, se apreciază faptul că iarmarocul și târgul din Murgeni nu deranjează pe cel din Urdești fiind la o distanță considerabilă unul de altul. Satele care pot beneficia de târgul Murgeni fiind Raicul, Hănășeni, Bârlești, Epureni, Schineni, Sărățeni, Lățești, Blăgești, Igești, Cârja, Hrăniceni, Rânzești, Vădeni, Bogdănești, Lupești, Mânzănești, Sipeni, Aldești, Gănești, Prodănești, Slivna, Cavadinești, Șipotele, Grăpeni, Susăni, Comănești, Costești și Onești.

La 6 septembrie 1844, în Cancelaria Domnească se aprobă lui Alecu Sturza *„târg cu zi de târg și iarmaroace pe moșia sa din Murgeni"*. Alecu Sturza alege ca loc de desfășurare a târgului și a iarmarocului exact răscrucea drumurilor din actuala vatră a Murgeniului.

Familia Sturza a ctitorit o biserică din bârne în satul Pogana, pe proprietatea familiei lângă fostul conac boieresc, în locul vechiului lăcaș de cult care se afla într-o stare avansată de degradare. Construirea bisericii, inițial purtând hramul *Sf. Nicolae*, astăzi monument istoric, a fost începută în anul 1811 și terminată în 1812 de către calfa Neculaiu, așa cum reiese din pisania de la intrare. Smaranda Sturza, destinatara scrisorii noastre, nora spătarului Ștefan Sturza și a spătăresei Safta Sturza avea să fie înmormântată în dreapta acestei biserici, pe mormântul ei aflându-se o sculptură din marmură reprezentând o femeie cu veșminte drapate și cu o ancoră în mână. Pe soclul statuii se află înscrisă următoarea însemnare: *„Smaranda Sturza decedată în orașul Berlad la 29 noiembrie 1899 în etate de 78 de ani"*.

În perioada anilor 1844-1907 în Murgeni exista o zonă comercial-meșteșugărească și de locuit situată în mod deosebit pe strada principală și o zonă în partea sudică cu locuințe la șosea și risipite a căror locatari se ocupau exclusiv cu agricultura. Între anii 1908-1921 fizionomia satului nu se schimbă foarte mult, dar i se adaugă centrul comunității evreiești cu

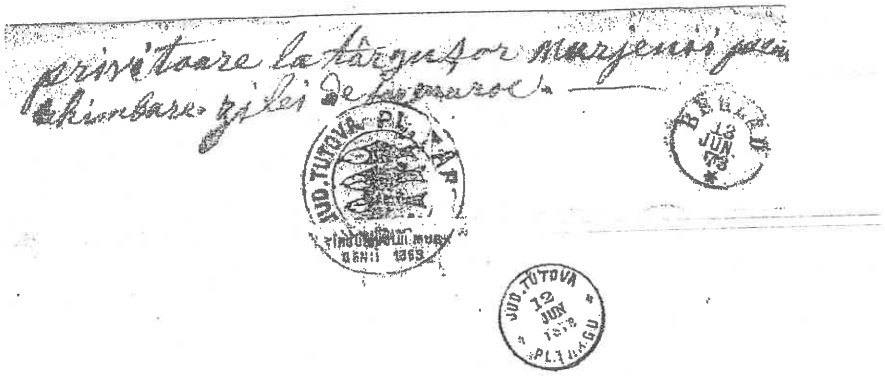

Fig.2

școala. S-a construit apoi spitalul (1908), moara (1912), iluminatul străzilor cu felinare cu gaz lampant (1916), casa ceferiștilor (1917) și școala primară (1918).

Bibliografie:

- *Murgeni - Contribuții la istoria unei vechi așezări* - Ghenuța Coman;
- *Ștampilografie poștală România 1822-1910* - Kiriac Dragomir.

Timbrele de ajutor 1915-1916 folosite în serviciul poștal

urmare din pagina 17

Așa se explică existența timbrelor de ajutor de 5 lei obliterate poștal. Se poate presupune că timbrele de ajutor nu erau lipite pe fiecare efect de comerț, ci erau lipite pe un plic sau pe alt suport, pentru o cantitate mai mare de efecte de comerț. Astfel taxa timbrului de ajutor putea ajunge la peste 20 de lei. Trebuie de menționat că valoarea nominală de 5 lei era foarte mare pentru acele timpuri.

Deci, toate cele cinci valori ale seriei au fost folosite în Serviciul poștal român, căpătând astfel și statut poștal. Valoarea de 50 bani a fost folosită poștal abia de la data 6/19 aprilie 1916, odată cu cele două valori nou emise de 1 leu și 5 lei.

Emiterea timbrelor de ajutor în două etape a fost semnalată pentru prima dată în anul 2007 în revista *Filatelia* (4).

În ultimele luni pe site-ul *ebay* american au fost oferite spre vânzare mai multe timbre de ajutor de valori mari, în special valoarea de 5 lei, obliterate cu diverse ștampile. Nu toate aceste timbre de ajutor au fost obliterate în mod corect. Chiar dacă există unele timbre de ajutor de valori mari, cu ștampile aplicate fraudulos, totuși toate cele cinci timbre de ajutor emise în anii 1915-1916 au fost folosite și poștal.

Ilustrațiile articolului provin din colecția Francisc Ambruș și de pe site-ul de licitații *ebay*.

Bibliografie:

1) Lege specială autorizând luarea de măsuri excepționale, *Monitorul Oficial al României*, nr.217/24 dec.1914/6 ian.1915, București, 1914.
2) *Buletin Telegrafo-Poștal*, București, 1915-1916.
3) LEGE SPECIALĂ AUTORIZÂND LUAREA DE MĂSURI EXCEPȚIONALE promulgată cu înaltul decret regal No.3.890 din 23 Decembrie 1914 și publicată în Monitorul Oficial nr.217 din 24 Decembrie 1914 și cu MODIFICĂRILE Promulgate cu înaltul decret regal No.1.428 din 5 aprilie 1916 și publicată în Monitorul Oficial No.5 bis din 5 aprilie 1916" (București, Imprimeria Statului, 1916).
4) Călin Marinescu, *4. Alte emisiuni poștale și fiscale 1908-1918*, revista Filatelia, nr.6/2007, pag.7;
5) Călin Marinescu și Ștefan Vîrtaci, *Timbrele fiscale folosite în Serviciul poștal român 1872-1915*, București, 2010
6) http://www.ebay.com

Licitarea stocurilor de mărci poștale și de timbre de ajutor emisiunile "1918"

În articolul *„Licitații publice ale mărcilor poștale românești organizate de DGTP în perioada anilor 1904-1923"* (revista *„Filatelia"*, nr.11/2004, pag.6-7) cercetătorul Mihail-Cezar Săvulescu a prezentat două licitații organizate de Poșta Română în anii 1904 și 1923. Tot în perioada amintită a avut loc cel puțin o a treia și cea mai mare licitație de mărci poștale scoase din circulație a timpului.

În anul 1922 în depozitele Direcției Generale PTT (DGPTT) era strâns un stoc impresionant de mărci poștale și de timbre de ajutor emise în anul 1918, care fuseseră scoase din circulație în perioada 1919-1921. La acestea s-au mai adăugat cele scoase din circulație pe data de 15 iulie 1922 (1, nr.54/14 iun.1922, pag.2882).

În conformitate cu regulamentele Direcției Generale PTT s-a hotărât scoaterea lor la vânzare prin licitație publică. Licitația s-a stabilit pentru data de 1 septembrie 1922, la ora 10 dimineața (1, nr.63/23 iunie 1922, pag.3331). Licitația urma să se țină cu oferte închise și separat pentru mărcile poștale și pentru timbrele de ajutor. Ofertanții trebuiau să depună o garanție de 10.000 lei, care rămânea în proprietatea statului în cazul în care cel care câștiga licitația nu-și respecta angajamentul. În ofertă trebuia să se menționeze prețul oferit pentru fiecare categorie de mărci și timbre, întrucât DGPTT își rezerva dreptul de a vinde numai valorile pentru care s-ar fi obținut prețuri avantajoase. Pentru informații suplimentare cei interesați trebuiau să se adreseze Biroului timbrelor din DGPTT.

La data de 26 iulie 1922 (1, nr.90/26 iul.1922, pag.4454) se anunța creșterea semnificativă a cantităților de timbre de ajutor oferite spre vânzare.

Licitația din 1 septembrie 1922 nu a dat rezultate satisfăcătoare și atunci DGPTT a stabilit ținerea unei noi licitații în ziua de 2 octombrie 1922 tot la ora 10 (1, nr.127/10 sept.1922). De această dată se făcea mențiunea *„cantitățile de mărci poștale și timbre de ajutor puteau fi reduse sau mărite cu 10%"*. În perioada octombrie 1922-ianuarie 1923 nu a mai fost publicat nici un anunț cu privire la reluarea licitației.

În Tabelul nr.1 sunt prezentate loturile scoase la licitație și evoluția lor în timp până la data de 2 octombrie 1922. Loturile de mărci poștale cu o anumită valoare nominală erau compuse din mărci aparținând de serii

Tabel nr.1

Nr.crt.	Loturi de mărci și timbre de ajutor	23 iun.1922	26 iul.1922	10 sept.1922
1.	Mărci franco a 1 ban	79.000	79.000	79.000
2.	Mărci franco a 3 bani	5.700	5.700	5.700
3.	Mărci franco a 5 bani verzi	645.000	2.316.000	2.316.000
4.	Mărci franco a 5 bani cu supratipar „1918"	1.670.000		
5.	Mărci franco a 10 bani carmin	436.000	1.249.000	1.249.000
6.	Mărci franco a 10 bani cu supratipar „1918"	812.000		
7.	Mărci franco a 15 bani	118.000	120.000	120.000
8.	Mărci franco a 25 bani	5.000	200.000	200.000
9.	Mărci franco a 25 bani din franco 1 ban	160.000		
10.	Mărci franco a 40 bani	56.000	56.000	56.000
11.	Mărci franco a 50 bani	35.000	35.000	35.000
12.	Mărci franco a 1 leu	11.000	11.000	11.000
13.	Mărci franco a 2 lei	600	600	600
14.	Mărci porto a 2 bani	23.000	23.000	23.000
15.	Mărci porto a 5 bani	21.357	21.000	21.000
16.	Mărci porto a 10 bani	64.000	64.000	64.000
17.	Mărci porto a 15 bani	3.000	3.000	3.000
18.	Mărci porto a 20 bani	250.000	254.000	254.000
19.	Mărci porto a 30 bani	35.000	35.000	35.000
20.	Mărci porto a 50 bani	14.000	14.000	14.000
21.	Mărci porto a 60 bani	1.700	1.700	1.700
22.	Timbre ajutor a 5 bani	660.000	900.000	901.900
23.	Timbre ajutor a 5 bani cu supratipar „1918"	50.000		
24.	Timbre ajutor a 10 bani	820.000	938.000	939.100
25.	Timbre ajutor a 10 bani cu supratipar „1918"	55.000		
26.	Timbre ajutor a 50 bani	130.000	1.680.000	1.685.000
27.	Timbre ajutor a 1 leu	880.000	1.180.000	1.181.000
28.	Timbre ajutor a 2 lei	810.000	870.000	873.000
29.	Timbre ajutor a 5 lei	310.000	310.000	318.000
30.	Timbre ajutor a 50 lei	23.600	23.000	23.000
31.	Timbre porto ajutor a 5 bani	52.000	52.000	52.000
32.	Timbre porto ajutor a 10 bani	230.000	230.000	234.000
	TOTAL	8.465.957	10.671.000	10.695.000

Nr. 12 (632)/2008
LVII

diferite, dar cu aceeași valoare nominală. Analizând datele din Tabelul nr.1 se constată că era vorba de următoarele emisiuni: *1 ban cu supratipar 25 BANI*, *Supratipar „1918"*, *Moldova* și *Ferdinand I Supratipar „PTT FF"*. Existența mărcilor poștale franco „a 3 bani" (pct.2) demonstrează că nu era vorba numai de serii de mărci poștale emise în anul 1918 sau supratipărite în acel an, ci și de alte emisiuni, fie mai vechi, ca *Regele Carol I, Tipografiate 1909/1914*, fie *Uzuale Regele Ferdinand, bust mic*, valoarea de 3 bani, care tocmai fusese scoasă din circulație pe 15 iunie 1922.

Detalii despre rezultatele acestei licitații nu au putut fi găsite. Probabil ele se găsesc în arhivele Poștei Române. Având în vedere că nu s-au mai publicat anunțuri privind reluarea licitației și că numai la câteva luni (august 1923) Direcția Generală PTT a organizat o nouă licitație cu loturi de mărci poștale scoase din circulație, complet diferite, se poate presupune că licitația din 2 octombrie 1922 a fost un succes.

Rezultatele unei asemenea licitații sunt interesante pentru a ști, desigur cu aproximație, proporția de mărci poștale ștampilate-neștampilate aflate pe piața filatelică. Un exemplu elocvent în acest caz, care ar putea fi tocmai urmarea acestei licitații, este frecvența cu care sunt întâlnite la licitațiile de pe site-ul e-bay a mărcilor poștale *Tipografiate* de 5 și 10 bani cu supratipar „1918" în stare neștampilată, față de cele ștampilate. Aici cotele pentru mărcile poștale neștampilate ar trebui să fie cu 10-20% mai scăzute decât pentru cele ștampilate.

Mai trebuie făcută mențiunea că nu se pot compara licitațiile actuale de mărci poștale organizate de casele de licitații filatelice din întreaga lume și licitațiile administrațiilor poștale. Acestea din urmă se adresau numai negustorilor filatelici, respectiv caselor de comerț filatelic, care încercau să obțină la prețuri avantajoase loturi de mărci poștale care urmau să fie desfăcute-vândute bucată cu bucată (cu amănuntul) la prețuri net superioare.

Bibliografie:

1) *Monitorul Oficial al României*, București, 1922.

Revenind la Timbre coté vue

ing. Mihai -Remus COSMIN

Descoperind la un moment dat în colecția personală o ilustrată cu multe asemănări aceleia prezentate de dl Leonard Pașcanu în articolul *Timbre coté vue*, apărut în revista *Filatelia* nr.7-8/2008 la pag.22, m-a determinat să încerc o comparație între cele două cărți poștale. Cartea poștală prezentată de mine în figura alăturată reprezintă o imagine din București, respectiv Bulevardul *Elisabeta*. Aceasta este francată pe față (central sus) cu o marcă poștală de 5 Bani verde pal și a fost expediată spre Franța la data de 24 ianuarie 1909, ajungând la destinație pe 28 ianuarie 1909. Pe verso regăsim aceleași trei ștampile, cu același tuș violet descris deja în articolul dlui L. Pașcanu, aparținând aceluiași expeditor, anume Samuel Steinfeld din Calea Griviței nr.79, București, având modul și caligrafia de completare a destinatarului vădit asemănătoare (eu precizez și culoarea cernelii scrisului ca fiind violetă). Acestea au fost asemănările.

Acum să observăm puțin deosebirile. Cel mai distinct fapt, care pare să contrazică puțin logica lucrurilor, este că de data aceasta, ștampila oficiului poștal Gara de Nord București, care este vizibilă în întregime, nu este aplicată pe față pentru anularea timbrului, cum ar fi fost de așteptat, ci peste ștampila „MARCA PE DOS TIMBRE COTÉ VUE". Ba mai mult, nici chiar ștampila de sosire (din SEGRE MAINE ET LOIRE) nu anulează timbrul cărții poștale, deși aceasta a fost cert circulată datorită ambelor ștampile existente, acesta rămânând valabil. O altă deosebire ar fi data de circulație anterioară cărții poștale prezentate în articolul citat. Ce putem crede ? Că oficianții de la Gara de Nord au lucrat superficial ? Nu prea e credibil în spiritul epocii ! Atunci, poate, ne găsim chiar în perioada de început a „modei" TCV, care a pus în încurcătură un oficiant mai zelos ? Chestiunea rămâne deschisă, probabil vor urma alte comentarii în măsura în care colecționarii vor identifica și analiza astfel de cărți poștale ilustrate.

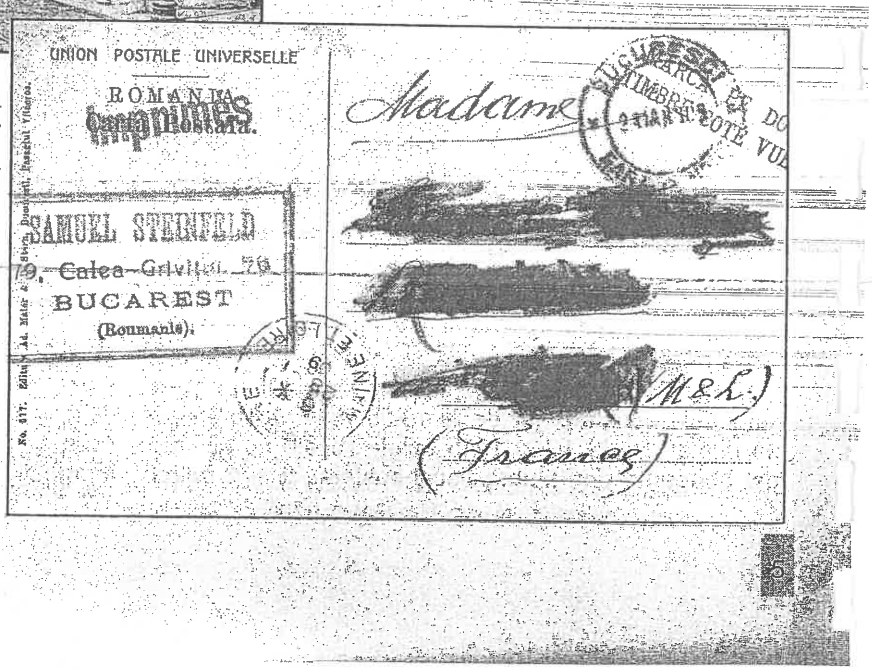

m. 12(632)/2008
L-VII

ESEURI CU SUPRATIPARUL "Taxa de plată"

Prezentul articol își propune să abordeze două tipuri de eseuri cu supratiparul "TAXA DE PLATĂ":

-probele de culoare;

-probele cu supratiparele concomitente "TAXA DE PLATĂ"și "1918".

1) ***Geneza supratiparului "TAXA DE PLATĂ"***

-"Carol I-Tipografiate", valorile faciale de 5 și 10 bani;

-"Timbrul de ajutor-țesătoarea" valorile faciale de 5 bani (negru) și 10 bani (brun).

În nici unul din cataloagele apărute în România sau în străinătate, cercetate, nu este indicată data apariției. În cele mai multe cazuri este menționat anul apariției, 1918.

Mai mult, un nefericit desen, prezentând eronat supratiparul "TAXA DE PLATĂ", apărut în anul 1938, în catalogul Nămoloiu și Nosca, a fost preluat de catalogul CMPR-1974 (pag.459) (1).

Și catalogul CMPR-1984 a preluat nefericitul desen (vol.I - pag.163) (2) deși în bibliografia lucrării este menționat Articolul nostru "Supratiparul <<TAXA DE PLATĂ >> și confuziile unor cataloage curente", apărut în Revista Filatelia nr.5/1979 (3).

Noi am abordat de prea multe ori problema supratiparelor apărute în respectiva perioadă, pentru a mai fi nevoie să revenim și în acest articol.

2) ***Eseurile cu supratiparul "TAXA DE PLATĂ" în literatura filatelică.***

În lucrarea sa dedicată eseurilor mărcilor poștale românești, E. Cohen (4) nu include eseurile cu supratiparul "TAXA DE PLATĂ".

În CMPR-1974 este menționată, ca varietate, un supratipar "TAXA DE PLATĂ" și"1918" pe marca de 5 bani "Carol I - Tipografiate", fără a se specifica culorile și fără indicarea cotei (pag.436).

În CMPR-1984 (pag.151) se menționează că supratiparele "TAXA DE PLATĂ" în culorile roșu și verde, pe mărcile tip "Carol I-Tipografiate", sunt eseuri.

În anul 1970 a apărut în California-S.U.A., lucrarea "Romania, specialized catalogue-1918" redactată de Danielle și Frank P. Russel (5).

Lucrarea nu a fost inclusă în bibliografiile cataloagelor CMPR-1974 și CMPR-1984.

Și alți importanți cercetători români, azi din păcate dispăruți, au dat, din variate motive, puțină importanță acestei lucrări.

Noi deși considerăm că lucrarea conține numeroase informații discutabile, cu precădere în ceea ce privește unele tiraje, apreciem că include și numeroase informații care pot fi utile.

În respectivul catalog (5) sunt incluse ca varietăți (și nu ca eseuri) următoarele:

5 bani "Carol I-Tipografiate":

-supratipar "TAXA DE PLATĂ", roșu;

-supratipar "TAXA DE PLATĂ" albastru;

-supratipar "TAXA DE PLATĂ",negru și adițional supratipar "1918", roșu.

10 bani "Carol I-Tipografiate":

-supratipar "TAXA DE PLATĂ", roșu;

-supratipar "TAXA DE PLATĂ", albastru.

5 bani "Timbru de ajutor-țesătoarea":

-supratipar "TAXA DE PLATĂ", negru.

10 bani "Timbru de ajutor-țesătoarea":

-supratipar "TAXA DE PLATĂ", roșu;

-supratipar "TAXA DE PLATĂ", albastru;

-supratipar "TAXA DE PLATĂ", negru și adițional supratipar "1918" roșu;

-supratipar "TAXA DE PLATĂ", roșu și adițional supratipar "1918", negru.

Catalogul Russell menționează și existența unor supratipare în gri.

3) ***Probele de culoare ale supratiparului "TAXA DE PLATĂ"***

Urmare a celor de mai sus și a unor piese din colecția proprie vom putea cataloga următoarele asemenea eseuri:

-5 bani "Carol I-Tipografiate" supratipar roșu (fig.nr.1), verde (fig. Nr.2) și albastru (?) (5).

-10 bani "Carol I-Tipografiate" supratipar roșu (fig. nr.3) și albastru (fig. nr.4).

-5 bani "Timbru de ajutor-țesătoarea" supratipar negru (fig.nr.5).

-10 bani "Timbru de ajutor-țesătoarea" supratipar roșu (5) și albastru (1,2).

Este discutabilă problema existenței unor supratipare în verde și albastru pe mărcile "Carol I-Tipografiate" cu valoarea facială de 5 bani.

După opinia noastră există o singură culoare a supratiparului care, ca urmare a faptului că marca suport este de culoare verde (nuanțe), poate fi interpretată atât ca o nuanță de verde cât și de albastru.

La fel de discutabilă este posibilitatea de a ne referi la o nuanță distinctă de gri.

Statistic putem afirma că "Timbrul de ajutor-țesătoarea", valoarea facială de 10 bani cu supratiparul "TAXA DE PLATĂ" în culoarea albastră, există într-un tiraj mult superior celorlalte probe de culoare. Nu putem exclude posibilitatea ca această varietate să fi ajuns în circuitul poștal.

4) Eseurile cu supratiparele concomitente "TAXA DE PLATĂ" și "1918".

Asupra genezei acestor eseuri părerile sunt împărțite, fără însă ca ele să fi fost materializate prin articole sau studii. Însăși încadrarea acestor piese în categoria eseurilor a fost contestată de unii cercetători.

Se pot cataloga următoarele asemenea eseuri:

-5 bani "Carol I-Tipografiate", "TAXA DE PLATĂ", în negru, "1918" în roșu (5);

-10 bani "Carol I-Tipografiate", "TAXA DE PLATĂ" în negru, "1918" în roșu (fig. nr.6, cu o piesă pe care supratiparul "TAXA DE PLATĂ" este ranversat);

-5 bani "Timbru de ajutor-țesătoarea", "TAXA DE PLATĂ" în roșu, "1918" în negru (fig. nr.7);

-10 bani "Timbru de ajutor-țesătoarea";

--"TAXA DE PLATĂ" în negru, "1918" în negru (fig. nr.8);

-"TAXA DE PLATĂ" în negru, "1918" în negru (fig. nr. 9);

-"TAXA DE PLATĂ" în roșu, "1918" în roșu (fig. nr.10).

Catalogul Russell apreciază "probele de culoare" tip "Tipografiate" cu cote între 12 și 100 de dolari/bucată, "probele de culoare tip "țesătoarea" cu circa 4 dolari/bucată și eseurile cu două supratipare cu cote între 30 și 60 de dolari/bucată.

Pentru simplificarea și mai aproape de prețurile de pe piața filatelică bucureșteană, cele două tipuri de eseuri se pot evalua, după opinia noastră, la 8-10 dolari/bucată, mai puțin 10 bani "Timbru de ajutor-țesătoarea" supratipar "TAXA DE PLATĂ" în albastru (cca 0,5 $).

Ilustrația articolului este prezentată pe coperta a IV-a.

Dr. ing. Marcel ȘAPIRA

Bibliografie:

1) CMPR-1974.

2) CMPR-1984.

3) Dr. ing. Marcel Șapira

"Supratiparul "TAXA DE PLATĂ" și confuziile unor cataloage curente".

Revista "Filatelia" nr.5/1979.

4) Edouard Cohen.

"Contribution a l'etude des essais des timbres-poste de Roumanie".

Lisabona-Portugalia-1945.

5) Danelle și Farnk P. Russell

"Romania-specialized catalogue 1918".

Torrance-California-U.S.A.-1970.

Marcofilie

Clarificarea situației ștampilelor de zi BUKAREST

prof. George MORĂREL
gmorarel@yahoo.com

În timpul Administrației militare în România (1916-1918) s-au utilizat șase ștampile de zi BUKAREST. Începând cu data de 1 iunie 1917 au intrat în serviciu două tipuri (fig. 1 și 2). Tipul 1 a fost utilizat la serviciul de primire a corespondenței ce sosea din teritoriul ocupat din afara Bucureștiului, la Biroul de control Nr. 24, iar Tipul 2 a fost folosit la serviciul cu primirea corespondenței din București. Din cauza creșterii volumului corespondenței, la sfârșitul lui octombrie 1917 apare T3, al treilea tip de ștampilă BUKAREST (fig. 3). Toate cele trei ștampile sunt

Fig.1

Fig.2

de proveniență românească, doar numele localității, București, a fost scris în germană (BUKAREST), pentru a indica puterea administrativă. Cele trei tipuri de ștampile, apărute în 1917, vor fi utilizate și în 1918. Ștampila T2, la care fusese observată, încă din decembrie 1917, o accentuată uzură, va fi, în sfârșit, regravată la data de 24 martie 1917. Deoarece de la această dată ștampila devine din nou clară, această constatare, potrivit lui Gustav Freyse, reprezintă un element prețios în recunoașterea ștampilelor de complezență postdatate. Freyse nu semnalează, totuși, pericolul ca ștampilele T2 foarte uzate din perioada decembrie 1917-martie 1918 să fie confundate cu numeroasele falsuri pe care le-a cunoscut T2.

Fig.3

În 1918 vor intra în serviciu alte trei ștampile de zi BUKAREST. În martie 1918, apare T4, al patrulea tip de ștampilă BUKAREST (fig. 4). T4 este identic cu T1, în afară de faptul că în locul crucii stilizate din partea de jos a fost introdusă litera „C" mare de tipar, urmată de un punct. O varietate a acestei ștampile - rară – este cea cu litera C fără punct după ea. T4 a fost în serviciu până la data de 4 iunie 1918.

Fig.4

T6, al șaselea tip de ștampilă BUKAREST (fig. 5) intră în serviciu la începutul lunii iunie. Acest tip are în partea de jos a ștampilei litera „e" mic de tipar. Data timpurie de utilizare a acestei ștampile este 5 iunie 1918. În manualul său, expertul german Franz Josef Mutter prezintă un superb fragment de scrisoare, cu o pereche verticală 15 Bani prima emisiune (Michel 1), timbrele fiind obliterate cu BUKAREST, 5 IUN 918.

În legătură cu datele celor cinci ștampile prezentate mai sus sunt de acord toți experții. Disputa a început, însă, în ceea ce privește T5, al cincilea tip de ștampilă BUKAREST (fig. 6), iar această dispută încercăm să o clarificăm în materialul de față. T5 intră, teoretic, în serviciu în martie 1918, ea deosebindu-se de T4 prin faptul că „C." a fost înlocuit cu litera „d" mic de tipar. O mare parte din specialiștii importanți (Rummel, Zirkenbach și Richter) au declarat că această ștampilă a fost utilizată din martie 1918 până la sfârșitul războiului, având, deci, un statut de ștampilă de zi principală, cu statut egal cu celelalte cinci ștampile BUKAREST. Pe de altă parte, pionierul istoriei poștale a M.V.i.R., Gustav Freyse, afirmă că T5 a avut un caracter temporar, secundar, fiind utilizată din când în când. La rândul său, Mutter nu adoptă o poziție clară, nu știe ce să creadă, el făcând mai mult un bilanț al predecesorilor, remarcând că Freyse nu precizează până când a fost utilizat T5, aceasta fiind, poate, o ștampilă de rezervă. Așadar Mutter lasă lucrurile în „coadă de pește".

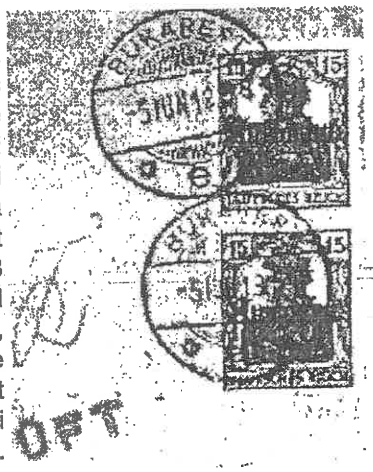

Fig.5

Pentru a înțelege importanța discuției asupra acestei ștampile, trebuie subliniat că T5 este o ștampilă mitică, pe care chiar mari experți germani nu au reușit să o achiziționeze. Până la Mutter, literatura de specialitate nu a menționat decât existența a două piese, amândouă pe un fragment de scrisoare și amândouă având aceeași dată de 11 APR 918. Ilustrul cercetător german Franz Josef Mutter, disperat că nu poate găsi o trimitere poștală cu celebra ștampilă BUKAREST cu „d" în partea de jos, s-a decis să ceară ajutor, în această privință, adresându-se în mod patetic lumii filatelice. Spicuiesc cele mai relevante pasaje din articolul publicat de el: *„Seit gut 15 Jahren suche ich nun disen Stempel möglichst auf einem bedarfsmässigen Ganzstück. Weder im Original noch in einer bildlichen Wiedergabe habe ich ein solches Stück gesehen"* (*„De 15 ani buni tot caut această ștampilă pe o trimitere poștală efectiv circulată. Nu am izbutit însă să o văd nici în realitate și nici în vreo ilustrare"*). *„An der Existenz des Stempels besteht kein Zweifel, doch warum findet man ihn nicht auf einem Ganzstück? Ich habe hunderte von Belegen bei Sammlern und Händlern auf*

Fig. 6

Tauschtagen, Messen usw. durchgesehen – ohne Erfolg" (*Nu este nicio îndoială că această ștampilă există, atunci de ce oare nu reușesc să o găsesc pe vreo scrisoare sau carte poștală? Am cercetat sute și sute de piese prin clasoarele colecționarilor și negustorilor la club, la târguri etc. – dar fără succes*). Aceste pasaje le veți găsi în manualul lui Mutter, paginile 85-86, fiindcă Mutter își descrie acolo suferințele de filatelist. După cum se vede, expertul german seamănă foarte bine cu acel căpitan care căuta pe toate mările balena albă. Mutter, cu aceeași fervoare (incredibilă la tipul germanic catalogat drept rece) căutând și el pe toate oceanele filateliei balena sa albă, visul lui de o viață, ștampila T5 BUKAREST, cu litera « d » în partea de jos.

Se pare că există o legislație divină subtilă: cine caută ceva, cu disperare și credință, își apropie obiectul căutat. Strigătul de filatelist îndurerat al lui Mutter a fost auzit de o doamnă colecționară din fosta R.D.G. (Mutter locuind în R.F.G.), care i-a scris în februarie 1918, informându-l că are în colecția ei o scrisoare cu mitica ștampilă. Vă puteți imagina starea de spirit a lui Mutter la aflarea veștii, el, care de 15 ani căuta fără speranță. Din cauza formalităților dintre cele două Germanii, una comunistă, cealaltă capitalistă, abia prin aprilie 1988 a putut ține în mână prețioasa scrisoare. Mutter însuși precizează că acea scrisoare, deși efectiv circulată prin poștă, nu este lipsită de o anume influență filatelică, deoarece francatura, o pereche orizontală 15 Bani prima emisiune, depășește cu 5 Bani taxa poștală în vigoare, scrisoarea fiind expediată din București la Leipzig, în Germania, iar data de pe ștampilă este de 31 MAI 918: rețineți această dată, fiindcă este foarte importantă, așa cum se va vedea imediat.

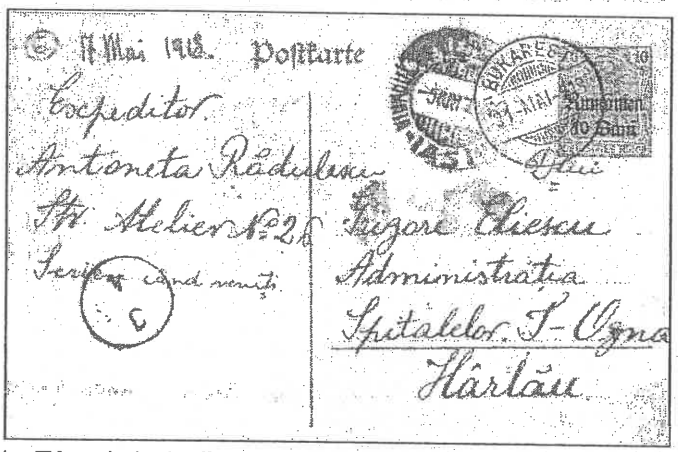

Pe data de 2 iunie 2007, era într-o sâmbătă, eram nemulțumit de toate cele și afectat că nu mă dusesem la Târgul de la Brașov. Achiziționasem un lot de cărți poștale M.V.i.R. pe care dădusem mai mult decât îmi propusesem, fapt ce m-a indispus, așa că l-am lăsat deoparte, necercetându-l cu vreo atenție deosebită. Așadar, pe 2 iunie m-am apucat să studiez la acel lot « ștampilele de trecere din Moldova », care apar întotdeauna cu litera « E » sau « J » înscrisă într-un cerc, cu un număr sub litera respectivă, un număr între 1 și 12. La o carte poștală cu litera « J » am utilizat lupa, ca să văd mai bine numărul de sub literă. Am mai văzut, în treacăt, că ștampila BUKAREST are în partea de jos o literă mică, pe care n-am deslușit-o imediat. Mi-am zis că nu putea fi decât un « e », ce altceva ? Când am apropiat lupa, am văzut că nu este « e », că este altceva. Am intrat într-o stare de febrilitate, de parcă eram pe cale să rezolv ceva epocal, am privit extrem de concentrat ștampila și am văzut că BUKAREST are în partea de jos un „d": descoperisem Graal-ul, lâna de aur, piesa fantomă pe care nu o vede nimeni, una dintre cele mai rare ștampile ale filateliei românești. Iar piesa era ireproșabilă, efectiv circulată, fără suspiciunea că ar avea un caracter filatelic. Găsisem prețioasa piesă filatelică pe care și-o dorise atât de mult specialistul german. Ștampila, BUKAREST, 31 MAI 918 / d se găsește pe o carte poștală M.V.i.R. cu timbru fix 10 Bani emisiunea a treia. Expeditorul este Antoneta Rădulescu, Str Atelier No. 26, din București, iar destinatarul este Grigore Eliescu, Administrația Spitalelor T-Ocna, Hârlău. Cartea poștală poartă ștampila de cenzură românească din IAȘI, cu data de 5 IUN 918 și ștampila de trecere « J4 ». Sub adresa sa, expeditoarea a mai adăugat următorul text « Scrie când veniți ». Revenind la data ștampilei, BUKAREST, 31 mai 1918, constatăm că este exact aceeași dată care apare și pe scrisoarea cu suspiciune filatelică descoperită de Mutter. Recapitulând, înțelegem că, până în prezent, ștampila BUKAREST TIP 5 a apărut pe două fragmente de scrisoare cu aceeași dată, **11 APR 1918,** și pe două trimiteri poștale cu aceeași dată, **31 MAI 918.** Aceste date ne permit să tranșăm problema ridicată de T5 și să afirmăm că ștampila BUKAREST, TIP 5, cu « d » în partea de jos, este o ștampilă secundară, temporară, care a fost folosită din când în când, probabil la nevoie. Aceasta înseamnă că punctul de vedere corect este cel al marelui Gustav Freyse (a cărui viață și operă ar merita un roman).

Concluzionând, vom spune că în timpul Administrației militare germane în România au existat șase ștampile de zi BUKAREST, dintre care cinci principale și una secundară. Lesne de înțeles, ștampila secundară face toți banii, colecționarii de M.V.i.R. fiind rugați să pună lupa pe ștampilele BUKAREST: dacă veți găsi una cu litera « d », nu mai este nevoie să jucați la LOTO.

***

În altă ordine de idei, *Catalogul specializat M.V.i.R.*, pe care îl promiteam în ianuarie 2007, este deja redactat, peste 300 de pagini, cu prețuri nete în euro. Știind că revista *FILATELIA* este citită cu mare interes și de colecționari germani, apariția unui sponsor care să participe la publicarea catalogului ar fi profitabilă atât pentru colecționarii de M.V.i.R., cât și pentru respectivul sponsor, fiindcă sărbătoarea mondială din iunie 2008 a filateliei românești se apropie cu pași repezi.□

N.R. Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Manuscrisele și documentele nepublicate (fotografii, cărți, pliante) expediate pe adresa redacției, din inițiativa autorilor, nu se restituie.

Responsabilitatea pentru conținutul anunțurilor (schimb, vând, cumpăr) revine exclusiv celor care au solicitat apariția lor.

Organizarea poştală a teritoriului ocupat al României 1917-1918 *

ing. Călin MARINESCU

În anul 1998 a fost publicat în revista *Filatelia* un articol privind unele dintre ştampilele aplicate de poşta germană în teritoriul ocupat, cuprinzând implicit şi unităţile poştale în care s-au aplicat (1). Acest articol a fost scris numai pe baza documentaţiei autohtone găsite la acea dată. În anul următor, 1999, a apărut în Germania, un foarte interesant volum de sinteză al cercetătorului german Franz Josef Mutter (2), care se baza doar pe documentaţia germană, fără să se fi consultat documentaţia din România. Coexistenţa celor două surse, la care se adaugă noile descoperiri documentare stau la baza acestui nou studiu.

1.Structura organizatorică a poştei germane în teritoriul ocupat al României

În ziua de 1 iunie 1917 a fost inaugurată Administraţia poştelor şi telegrafelor din teritoriul ocupat al României care se afla sub Administraţia Militară Germană.

Timp de circa şase luni activitatea noii structuri a fost hibridă, fiind un amestec de poştă civilă şi poştă militară. Dacă în Bucureşti exista un oficiu poştal civil, în restul teritoriului ocupat populaţia era deservită de oficiile militare germane. Nu exista o distribuţie a corespondenţei la domiciliul destinatarilor, aceştia trebuind să se deplaseze la oficiile militare pentru a vedea dacă au primit corespondenţă. În provincie corespondenţa se depunea numai la oficiile militare, neridicându-se corespondenţă din cutiile poştale nici măcar în Bucureşti.

Abia în luna decembrie 1917 s-a început reorganizarea activităţii poştale. S-a început din Bucureşti unde s-au desemnat anumite cutii poştale de unde să se ridice corespondenţa şi s-a continuat cu înfiinţarea unităţilor poştale în provincie, activitate ce s-a desfăşurat până în luna noiembrie 1918.

S-a hotărât ca de la data de 1 august 1918 administraţia poştelor şi telegrafelor din teritoriul ocupat, care se afla sub administraţie germană, să treacă sub administraţie românească. Tot de la aceeaşi dată în teritoriul aflat sub administraţia Armatei a 9-a Germană s-a deschis serviciul poştal pentru populaţia civilă.

Pe data de 15 septembrie 1918 a început strămutarea Direcţiei Generale a Poştelor şi Telegrafelor de la Iaşi la Bucureşti. Primul tren de 15 vagoane cu 500 funcţionari au plecat din Iaşi spre Bucureşti.

Din data de 19 septembrie 1918, din punct de vedere poştal, teritoriile aflate sub Administraţia Militară Germană şi cel aflat sub Administraţia Armatei a 9-a Germană au format un întreg poştal, având aceeaşi legislaţie poştală , nemaifiind tratate separat ca până atunci..

În data de 29 septembrie 1918 se anunţa că directorul general al poştelor Gen. Anastasiade s-a stabilit definitiv în Bucureşti (3, nr.645/29 sept.1918).

Se hotărâse şi înlocuirea de la francare a mărcilor poştale cu supratipar „MViR" cu mărci poştale româneşti, dar după ratificarea tratatului de pace, ratificare care nu a mai avut loc.

Trupele germane s-au retras din Bucureşti pe 30 octombrie/12 noiembrie 1918 şi din restul teritoriului ocupat pe 18 noiembrie/1 decembrie 1918. Nu se poate vorbi deci de o singură zi a desfiinţării Administraţiei poştelor şi telegrafelor din teritoriul ocupat al României, care se afla sub Administraţia Militară Germană, ci de o perioadă cuprinsă între 30 octombrie / 12 noiembrie -4 / 17 noiembrie 1918.

2.Unităţile poştale fixe

Înfiinţarea la 1 iunie 1917 a Serviciului poştal civil german în teritoriul ocupat aflat sub Administraţia Militară Germană s-a făcut, în mod paradoxal, fără înfiinţarea unităţilor poştale civile. Cu o singură excepţie. Acesta a fost oficiul poştal Bucureşti din Palatul Poştelor din Bucureşti, care avea şase ghişee pentru populaţie.

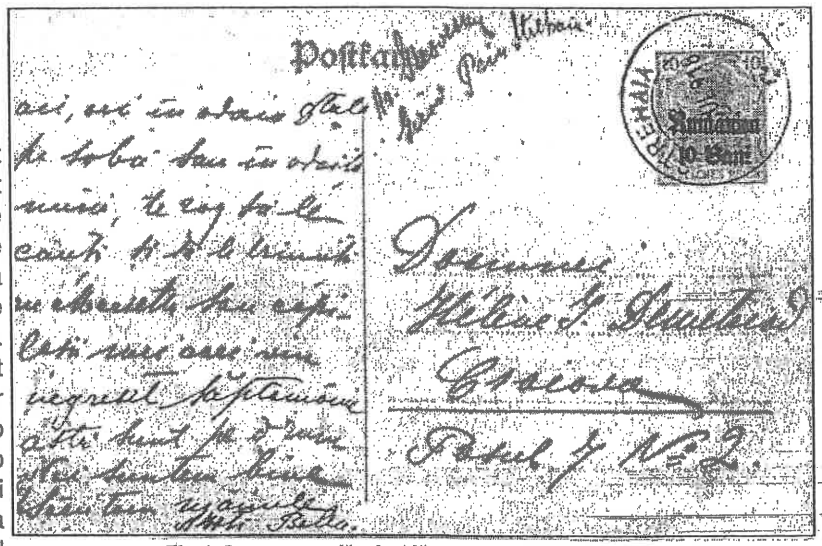

Fig.1 Carte poştală simplă expediată din Strehaia pe 22 iulie 1918 către Craiova

Corespondenţa poştală civilă era transportată la oficiile poştale militare (germane), unde trebuiau să se prezinte destinatarii pentru a o ridica. Nu s-a găsit o listă a oficiilor poştale militare care deserveau şi poşta civilă, dar din corespondenţa circulată se poate presupune că acestea funcţionau în fiecare reşedinţă de judeţ.

*exclusiv a teritoriului aflat sub ocupaţia Bulgară – Dobrogea

Conform menţiunii cercetătorului Gyorgy Kovacs, unităţile poştale civile din provincie au început să fie înfiinţate în data de 15 ianuarie 1918 (4). Această dată n-a putut fi încă confirmată sau infirmată de documente.

Cu siguranţă însă, începând cu luna martie 1918, procesul de reînfiinţare a unităţilor poştale a fost accelerat.

În zilele de 20 şi 21 martie 1918 se căutau diriginţi pentru oficiile: Sărulești, Domnești, Fierbinţi, Găești, Pucioasa, Titu, Băilești, Bechet, Calafat, Filiași, Oltenița, Segarcea, Novaci, Fetești, Slobozia, Călărași, Baia de Aramă, Strehaia, Vânători, Leordeni, Rucăr, Drăgănești-Olt, Sinaia, Telega, Urlaţi, Alexandria, Roșiori, Brezoi, Drăgășani, Ocnele Mari, Comana, Ghimpaţi, Obedeanu (3, nr.455,456/20, 21 mar.1918).

În cursul lunii martie 1918 administraţia poştelor lucra la reorganizarea oficiilor poştale, telegrafice şi telefonice pentru a le pune în funcţiune în timpul cel mai scurt posibil, iar pe 26 aprilie 1918 se anunţa că toate oficiile poştale, care funcţionau în teritoriul ocupat, au fost completate cu funcţionari din personalul rămas în teritoriu după retragerea direcţiei generale la Iași (3, nr.491/26 apr.1918).

Pe 12 iunie 1918 se anunţa funcţionarea a 120 oficii poştale cu circa 900 funcţionari şi factori români (3; nr.536/12 iun.1918).

La data de 8 iulie 1918 se anunţa în Moldova admiterea de telegrame pentru un număr de 99 oficii poştale din partea ocupată a României (5). Aceste oficii sunt prezentate în Tabelul nr.1 . În mod teoretic în anul 1918, ca şi în perioada anterioară, oficiile efectuau operaţii telegrafo-poştale, deci funcţionau şi ca oficii poştale. Din nefericire în această listă de oficii apar unele neclarităţi:

- sunt incluse oficii poştale din judeţele Buzău, R.Sărat, Brăila şi Putna, care la acea dată aparţineau parţial sau total Zonei de ocupaţie a Armatei a 9-a şi care au fost deschise poştal abia la 1 august 1918, multe după această dată.
- unele dintre aceste oficii nu au putut fi localizate, întrucât nu au funcţionat ca unităţi poştale înainte de luna decembrie 1916 sau după luna noiembrie 1918 sau au funcţionat sub o altă denumire.
- nu pot fi excluse şi unele greşeli de tipar în cazul numelor unităţilor poştale.

Fig.2 Carte poştală răspuns expediată din Craiova pe 29 mai 1918 către Alexandria Judeţ Teleorman

Tabel nr.1

Denumire oficiu	Jud.	Denumire of.	Jud.	Denumire of.	Jud.	Denumire of.	Jud.
Alexandria	TR	Băicoi	PH	Băileşti	DJ	Balş	RM
Băneasa	VC	Bechet	DJ	Bistreţ	DJ	Bragadiru	IF
Buftea	IF	Bucureşti	IF	Buzău	BZ	Brăila	BR
Bumbeşti	GJ	Câineni	VL	Calafat	DJ	Călăraşi	IL
Călimăneşti	VL	Câmpina	PH	Câmpulung	MC	Caracal	RM
Careola	?	Căzăneşti	IL	Cetate	DJ	Chitila	IF
Ciocăneşti	IL	Ciulniţa	IL	Comana	VC	Corabia	RM
Comarnic	PH	Cornetu	VL	Craiova	DJ	Curtea de Argeş	AG
Coteşti	RS	Ciorăşti	?	Cilibia	BZ	Drăgăneşti	OT
Drăgăşani	VL	Feteşti	IL	Filiaşi	DJ	Floreşti	?
Frunzăreşti	IF	Focşani	PT	Făurei	BR	Găeşti	DB
Gabicea Mare	?	Ghimpaţi	IL	Giurgiu	VC	Gruia	MH
Gugeşti	RS	Grădiştea	VC	Hurezani	GJ	Jilava	IF
Ianca	BR	Lehliu	IL	Măciuca	VL	Moreni	PH
Moftin	?	Mizil	BZ	Obedeni	VC	Oltenița	IF
Odobeşti	PT	Periş	IF	Petreşti	GJ?	Piatra Olt	RM
Piteşti	AG	Piua Petrei	IL	Ploeşti	PH	Predeal	PH
Plăineşti	RS	Pogoanele	BZ	Pitulaţi	?	Romanul	?
R.Vâlcea	VL	R.Sărat	RS	Roşiori	TR	Rucăr	MC
Racoviţă	?	Sălcuţa	DJ	Segarcea	DJ	Sinaia	PH
Slatina	OT	Slobozia	IL	Strehaia	MH	Sihlea	RS
Brăila schwartze heerstelle	BR	Târgovişte	DB	T.Jiu	GJ	Ţăndărei	IL
Titu	DB	T.Severin	MH	T.Măgurele	TR	Urlaţi	PH
Urziceni	IL	Urecheşti	RS	Urleasca	BR	V(l)ăduleni	RM
Vida	VC	Vârciorova	MH	Zimnicea	TR	-	-

Semnificaţia prescurtărilor: AG = Argeş, BR = Brăila, BZ = Buzău, DB = Dâmbovița, DJ = Dolj, GJ = Gorj, IF = Ilfov, II = Ialomița, MC = Muscel, MH = Mehedinţi, OT = Olt, PH = Prahova, PT = Putna, RM = Romanaţi, RS = Râmnicu Sărat, TR = Teleorman, VC = Vlașca, VL = Vâlcea.

Pe 30 octombrie 1918 se anunţa că s-au deschis oficiile poştale (3, nr.676/30 oct.1918):

- Judeţ Muscel – Cluceresa (până atunci agenţie specială);
- Judeţ Prahova –Ploeşti-Gară, Gherghiţa;
- Judeţ Vlașca - Crevedia.

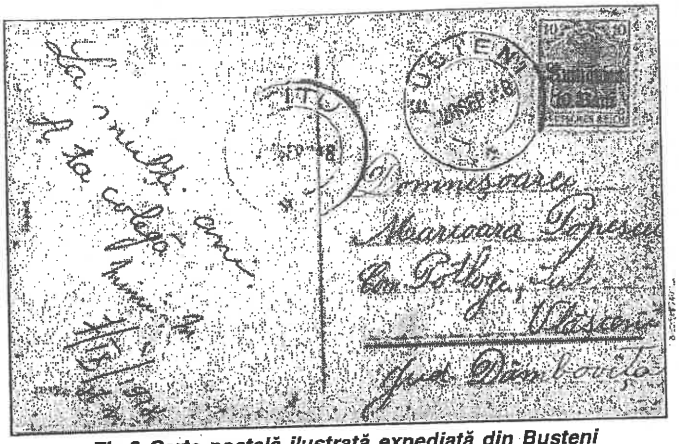

Fig.3 Carte poştală ilustrată expediată din Buşteni pe 20 septembrie 1918 către Satul Vlăsceni, Comuna Potlogi Judeţ Dâmboviţa, tranzitată prin Titu

În Tabelele nr.2 şi 3 sunt prezentate oficiile poştale şi agenţiile poştale care au putut fi identificate cu siguranţă că au funcţionat în anul 1918 în teritoriul ocupat al României.

Tabel nr.2 OFICII POŞTALE

Nr. crt.	Denumire unitate poştală	Judeţ	Tip unit. poştală
1.	Alexandria	Teleorman	OF
2.	Baia de Aramă**	Mehedinţi	OF
3.	Băicoi	Prahova	OF
4.	Băileşti	Dolj	OF
5.	Balaci	Teleorman	OF
6.	Balş	Romanaţi	OF
7.	Bălteşti *	Prahova	OF
8.	Bechet	Dolj	OF
9.	Brăila	Brăila	OF
10.	Brezoi	Vâlcea	OF
11.	Bucureşti	Ilfov	OF
12.	Bucureşti- Gara de Nord	Ilfov	OF
13.	Butoeşti	Mehedinţi	OF
14.	Butoeşti-Gară	Mehedinţi	OF
15.	Buşteni	Prahova	OF
16.	Buzău	Buzău	OF
17.	Calafat	Dolj	OF
18.	Călăraşi	Ialomiţa	OF
19.	Câmpina	Prahova	OF
20.	Câmpulung	Muscel	OF
21.	Caracal	Romanaţi	OF
22.	Cetate *	Dolj	OF
23.	Clucereasa **	Muscel	OF
24.	Comana	Vlaşca	OF
25.	Comarnic	Prahova	OF
26.	Corabia	Romanaţi	OF
27.	Costeşti	Argeş	OF
28.	Craiova	Dolj	OF
29.	Crevedia **	Vlaşca	OF
30.	Curtea de Argeş	Argeş	OF
31.	Domneşti **	Ilfov sau Muscel	OF
32.	Drăgăneşti-Olt**	Olt	OF
33.	Drăgăşani	Vâlcea	OF
34.	Ferbinţi	Ilfov	OF
35.	Feteşti	Ialomiţa	OF
36.	Filiaşi *	Dolj	OF
37.	Filipeşti	Prahova	OF
38.	Focşani	Putna	OF
39.	Găeşti	Dâmboviţa	OF
40.	Ghergani	Dâmboviţa	OF
41.	Gherghiţa **	Prahova	OF
42.	Ghimpaţi **	Vlaşca	OF
43.	Giurgiu	Vlaşca	OF
44.	Gruia	Mehedinţi	OF
45.	Leordeni *	Muscel	OF
46.	Moreni	Prahova	OF
47.	Novaci **	Gorj	OF
48.	Obedeni *	Vlaşca	OF
49.	Ocnele Mari	Vâlcea	OF
50.	Oltenita	Ilfov	OF
51.	Pârscov	Buzău	OF
52.	Piatra-Olt	Olt	OF
53.	Piteşti	Argeş	OF
54.	Plenita *	Dolj	OF
55.	Ploeşti	Prahova	OF
56.	Ploeşti-Gară **	Prahova	OF
57.	Potcoava	Olt	OF
58.	Pucioasa	Dâmboviţa	OF
59.	R.Vâlcea	Vâlcea	OF
60.	R.Sărat	R.Sărat	OF
61.	Roşiori	Teleorman	OF
62.	Rucăr **	Muscel	OF
63.	Sărulesti	Ilfov	OF
64.	Scaran	?	OF
65.	Segarcea	Dolj	OF
66.	Şerbăneşti-Olt	Olt	OF
67.	Sinaia	Prahova	OF
68.	Slănic *	Prahova	OF
69.	Slatina	Olt	OF
70.	Slobozia	Ialomiţa	OF
71.	Strehaia	Mehedinţi	OF
72.	Târgovişte	Dâmboviţa	OF
73.	Târgu Jiu	Gorj	OF
74.	Telega **	Prahova	OF
75.	Titu *	Dâmboviţa	OF
76.	Turnu Măgurele	Teleorman	OF
77.	Turnu Severin	Mehedinţi	OF
78.	Urlati	Prahova	OF
79.	Urziceni	Ialomiţa	OF
80.	Valea Călugărească	Prahova	OF
81.	Văleni de Munte	Prahova	OF
82.	Vânători	Mehedinţi	OF
83.	Vânju Mare	Mehedinţi	OF
84.	Viziru	Brăila	OF
85.	Zimnicea	Teleorman	OF

*comunicate suplimentar de C.Marinescu în 1998 (1)

**comunicate suplimentar de C.Marinescu din documentatie

Tabel nr.3 AGENŢII POŞTALE

Nr. crt.	Denumire unitate poştală	Judeţ	Tip unit. poştală
1.	Bălceşti	Argeş sau Vâlcea	AS
2.	Boteni *	Muscel	AS
3.	Brăneşti	Ilfov	AS
4.	Breaza *	Prahova	AS
5.	Buftea	Ilfov	AS
6.	Călineşti *	Teleorman	AS
7.	Chilia	Olt	AS
8.	Ciochina	Ialomiţa	AS
9.	Clucereasa *	Muscel	AS
10.	Govora	Vâlcea	AS
11.	Lehliu	Ialomiţa	AS
12.	Măciuca	Vâlcea	AS
13.	Periş	Ilfov	AS
14.	Petroşiţa *	Dâmboviţa	AS
15.	Ploeşti	Ilfov	AS
16.	Răchitele	Argeş	AS
17.	Rucăr	Muscel	AS
18.	Salcea	Teleorman	AS
19.	Salcea-Gară	Teleorman	AS
20.	Scapău	Mehedinţi	AS
21.	Smârdioasa *	Teleorman	AS
22.	Torceni de Sus *	?	AS
23.	Vidra	Putna sau Ilfov	AS
24.	Zătreni	Vâlcea	AS

*comunicate suplimentar de C.Marinescu în 1998 (1)

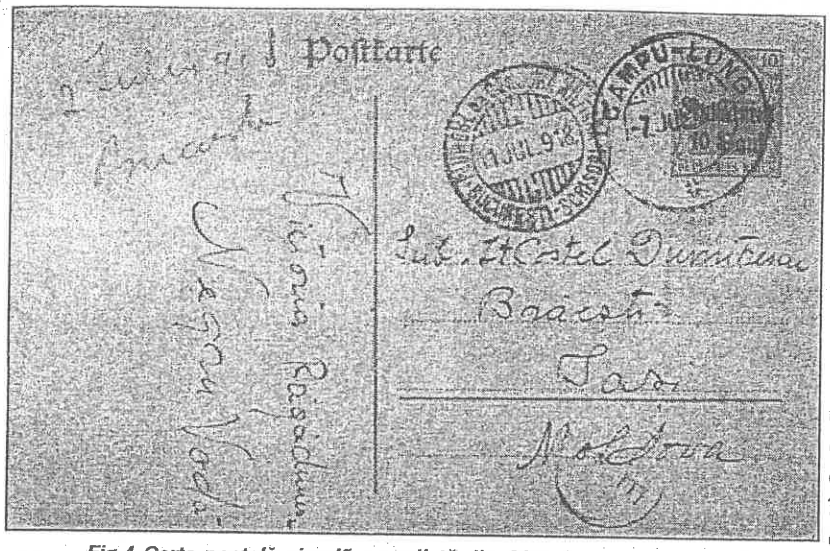

Fig.4 Carte poștală simplă expediată din Câmpina pe 14 august 1918 către Iași, trecută numai prin cenzura română

3. Unitățile poștale rurale

În cursul lunii aprilie 1918 se lucra la organizarea completă a poștei rurale în toate comunele din teritoriul ocupat, astfel încât până pe 25 aprilie 1918 s-a făcut reorganizarea completă în județele: Ialomița, Vlașca și Romanați (3, nr.492/27 apr.1918).

Tabel nr.4 UNITĂȚI POȘTALE RURALE

Nr. crt.	Denumire unitate poștală	Județ	Tip unit. poștală
1.	Frumușei	Gorj	PR
2.	Tempeni	Olt	PR

Pe 16 mai 1918 se anunța că s-a organizat poșta rurală în cele 14 județe ale teritoriului ocupat aflat sub Administrația Militară Germană (3, nr.510/16 mai 1918).

Terminarea organizării poștei rurale însemna că toate unitățile poștale rurale, deservite de notari, funcționari comunali etc., erau dotate cu minimul necesar: ștempluri, mărci poștale, formulare poștale etc.

La datele de 4/17 mai 1918 și 18/31 mai 1918 se anunța pierderea ștampilelor poștale de zi ale poștei rurale din comunele Deparați-Hârlești și respectiv Popești-Palanca, ambele din Județul Teleorman (6, nr.28 și 40/4/17 și 18/31 mai 1918).

În Tabelul nr.4 sunt prezentate numai două din multitudinea de unități poștale rurale care au funcționat în anul 1918.

4.Unitățile poștale feroviare ambulante

De la 15 iunie 1918 vagoanele poștale, care făceau curse între București și Vârciorova au început cartarea scrisorilor în timpul deplasării, adică și-au început activitatea de birouri poștale ambulante feroviare. S-au instalat cutii poștale în toate gările mai importante de pe linia ferată, cutii care se goleau înainte de plecarea fiecărui tren, conținutul lor fiind predat spre prelucrare birourilor poștale ambulante. Cele două birouri poștale ambulante tur și retur au purtat denumirile:

- Biroul poștal ambulant BUCUREȘTI-TURNU SEVERIN.
- Biroul poștal ambulant TURNU SEVERIN-BUCUREȘTI.

Tot din jurul datei de 15 iunie 1918 s-a început serviciul cartării în timpul călătoriei pe alte zece linii ferate (3, nr.527, 536/ 3 și 12 iunie 1918).

Deși în bibliografie nu sunt precizate exact care au fost cele 10 linii ferate pe care au funcționat curse poștale feroviare, din ștampilele descoperite și publicate până în prezent se pot menționa următoarele cinci:

- GOLEȘTI-CÂMPULUNG și retur.
- ZIMNICEA-ROȘIORI și retur.
- COSTEȘTI-TURNU MĂGURELE și retur.
- TITU-TÂRGOVIȘTE și retur.
- PIATRA OLT-CORABIA și retur.

și alte cinci pot fi presupuse că au funcționat:

- CRAIOVA-CALAFAT și retur.
- FILIAȘI-TÂRGU JIU și retur.
- PIATRA OLT-R.VÂLCEA-CÂINENI și retur.
- PITEȘTI-CURTEA DE ARGEȘ și retur.
- GIURGIU-VIDELE și retur.

Trebuie menționat că într-un volum al autorului acestui studiu din anul 1995 (7), în Capitolul *„5.Poșta ambulantă feroviară în teritoriul ocupat al României 1917-1918"* se presupunea încă din acel an că, în afara curselor poștale feroviare simple cu conductori poștali GOLEȘTI-C.LUNG și retur, și ZIMNICEA-ROȘIORI și retur, ar mai fi putut funcționa și alte curse poștale pe următoarele trasee: CRAIOVA-CALAFAT, FILIAȘI-TG.JIU-BUMBEȘTI, PIATRA OLT-CARACAL-CORABIA, PIATRA OLT-R.VÂLCEA-CÂINENI, COSTEȘTI-TURNU MĂGURELE, PITEȘTI-CURTEA DE ARGEȘ, GIURGIU-VIDELE, TITU-TÂRGOVIȘTE-PIETROȘIȚA,...", adică exact pe zece trasee, dintre care între timp au fost identificate cinci și au mai rămas cinci de identificat.

➲ *continuare în pag. 14*

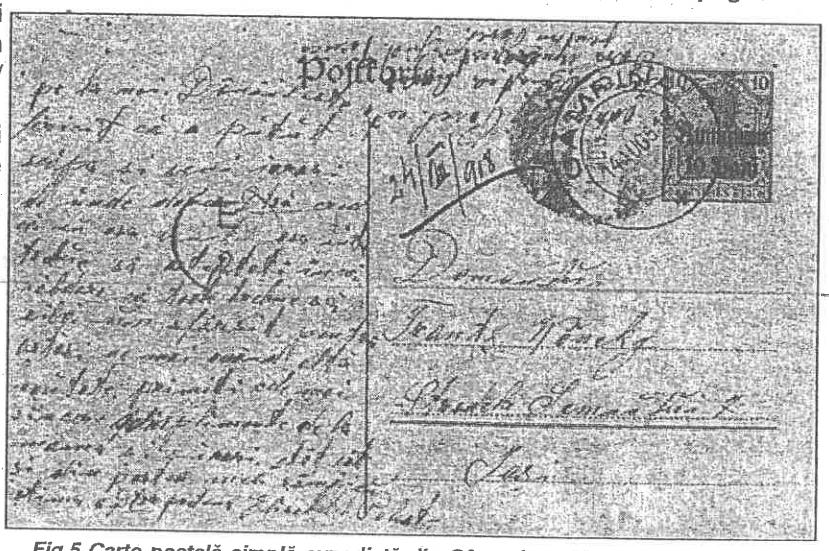

Fig.5 Carte poștală simplă expediată din Câmpulung Muscel pe 7 iulie 1918 către Brăești Județ Iași, trecută numai prin cenzura română

1189-1192 Crăciunul - Inflorescențe 18 C - 3 $ (4) 5,00 5,00.
Kiribati: 1017-1022 A 150-a aniversare a Crucii Victoria 1.50 $ (6) 15,00 15,00.
Niue: 1054-1057 A 60-a aniversare a terminării celui de al doilea război mondial 1.25 $ (4) 8,50 8,50; 1058 Bl 144 Idem 3 $ 5,00 5,00; 1059 Alegerea Papei Benedikt al XVI-lea 1.50 $ (1) 2,50 2,50.
Noua Caledonie: A1362-C1362 Uzuale Mi. 1359-1361 cu supratipar argintiu 100 Fr + 10 Fr (3) 6,00 6,00; A 1372-B1372 mărci Mi. 1244 și Mi. 1322 cu supratipar negru 100 Fr + 10 Fr (2) 4,00 4,00.
Noua Zeelanda: 2360AI-2364AI Căutători de aur 45 C - 2.00 $ (5) 7,50 7,50; 2360AII-2364AII Bl 201 A Idem 45C - 2.00 $ 7,50 7,50; 2360BII-2364BII Bl 201 B Idem 45 C - 2.00 $ *150,00 150,00.*
Insula Norfolk: 971-972 Centenarul Școlii publice, Middlegate 2.00 $ (2) 5,50 5,50; 973-976 Crăciunul - globuri de pom cu motivații 50 C - 1.80 $ (4) 5,50 5,50.
Samoa: 1009-1011 Bl 73 Expoziția filatelică internațională *PACIFIC EXPLORER 2006* 1.00 - 4.00 $ 6,00 6,00; 1024-1027 Litoral la apus de soare 60 S - 4.00 $ (4) 5,50 5,50.
Ținutul Ross: 99-103 Semicentenarul programului Antarctic neozeelandez 45 C - 2.00 $ (5) 8,00 8,00.

ASIA DE SUD ȘI DE SUD-EST

Indonezia: 2466-2469 Campionatul mondial de fotbal, Germania - Faze de joc și emblema 2500 R (4) 3,20 3,20.
Singapore: 1577-1580 Aniversarea a 25 de ani a Programului de stat pentru dezvoltarea și progresul tehnicii și tehnologiei comunicațiilor -, 60 C - 1 $ (4) 3,00 3,00; 1581-1586 Flori din parcurile prezentate în desene animate -, 35 C - 60 C (6)7,00 7,00; 1587A-1589A Mărci pentru felicitări cu inscripția *1st Local* - fără valori nominale (3) 00,00; 1587-1590 Idem; 1591-1594 Parcuri și grădini -, 60 C - 1 $ (4) 7,00 7,00; 1595-1597 Arbori -, 60 C - 1 $ (4) 00,00; 1598-1603 Pești marini -, 30 C - 80 C (6) 7,00 7,00; 1604-1608 Centenarul Camerei Chinei pentru Industrie și Comerț (SCCCI) -, 80C-2 $ (5) 4,80 4,80; Bl 123 Idem.

ASIA CENTRALĂ ȘI DE EST

Hongkong: 1363-1364 Focuri de artificii 5 $ (2) 2,40 2,40; 1365-1366 Bl 165 Idem 50 $ x 2 20,00 20,00; Bl 166 Idem Mărci și blocuri cu cistale aplicate 30,00 30,00; 1367-1371 Ziua internațională a păcii 1.40 - 5 $ (5) 3,20 3,20; Bl 167 Idem.
Coreea de Sud: 2497-2498 Moștenirea culturală și naturală a umanității (IX) - Obiecte din programul UNESCO *Memoria Lumii* 310 W (2) 1,80 1,80; 2499 Marcă regională Chungcheong 220 W (1) 0,60 0,60; 2500-2503 Fauna zonei Baengnyengdo 220 W (4) 2,40 2,40; 2504 Cheju, insula păcii mondiale 220 W (1) 0,60 0,60; 2505 Uzuale - Crin 100 W (1) 0,30 0,30; 2506-2513 Industria de export - construcții de mașini, navale, industria chimică, electronică 220 W (8) 4,80 4,80; 2514-2515 Expoziția mondială cu tematica *Dinozauri*, Goseong 220 W (2) 1,20 1,20; 2516-2517 Arta 220 W (2) 1,20 1,20; 2518 Centenarul Universității budiste, Dongguk 220 W (1) 0,60 0,60.
Japonia: 3991-3994 Mărci pentru prefecturi Niigata și Nagano - Natura din zona Shin Etsu 80 Y (4) 5,60 5,60; 3995-4004 Mărci pentru prefecturi 80 Y (10) 14,00 14,00; 4005-4014 Moștenirea culturală și naturală a umanității (XII) - Locuri sacre și drumuri de peolerinaj în munții Kii 80 Y (10) 14,00 14,00.
Tadjikistan: 408-411 Stânci cu aspect uman 1.00 S - 2.50 S (4) 8,00 8,00; 412-413 Bl 43 Vânătoare tradițională (II) 2.50 S x 2 6,00 6,00; 414-417 Basme din Tadjikistan 0.55 - 3.00 S (4) 7,40 7,40.
Uzbekistan: 585-591 Pictura 200.00 - 350.00 S (7) 9,00 9,00; 592-600 Uzuale - Stema statului și denumirea corectă a statului O'ZBEKISTON 35.00 -3700.00 s (9) 32,00 32,00.

ORIENTUL APROPIAT

Arabia Saudită: 1489-1490 Campionatul mondial de fotbal, Germania 2-3 R (2) 4,00 4,00; 1491 A 25-a aniversare a Consiliului de Cooperație în golf - Drapelul statului 2 R (1) 1,60 1,60; Bl 39 Idem 5 R *15,00 15,00.*
Iordania: 1882-1885 Mijloace rutiere pentru transport 10 - 20 Pt (4) 3,80 3,80; Bl 115 Idem 20 Pt 4,00 4,00; 1886-1890 Monede islamice vechi 5 - 15 Pt (5) 4,20 4,20; Bl 116 Idem 30 Pt 5,00 5,00; 1891-1895 Campionatul mondial de fotbal, Germania 5 - 15 Pt (5) 4,20 4,20; Bl 117 Idem 30 Pt 5,00 5,00; 1896-1989 Arhitectură modernă 7.5 - 12.5 Pt (3) 3,00 3,00; Bl 118 Idem 20 Pt 4,00 4,00.
Israel: 1842 Uzuale - Steaua de aur - fără valoare nominală (1) 0,50 0,50; 1895 Uzuale - Steaua de aur - fără valoare nominală (1) 0,50 0,50; 1896-1898 Uzuale - Plante medicinale și condimente 1.50 - 3.30 NIS (3) 2,50 2,50; 1899 A 120-a aniversare a limbajului esperanto 3.30 NIS (1) 1,10 1,10; 1900-1903 Citadele cruciate (arcaș, din Cezareea, velier, războinic) 2.50 NIS (4) 3,60 3,60; 1904-1907 Modă stil oriental 1.50 - 7.30 NIS (4) 5,00 5,00.

Organizarea poștală a teritoriului ocupat al României 1917-1918

➲ *urmare din pag. 11*

Așa cum s-a spus deja într-un studiu anterior existența literei „R" în data ștampilei „TITU-TÂRGOVIȘTE" elimină presupunerea semnificației de „RETUR" (și „TUR") a acestor litere.□

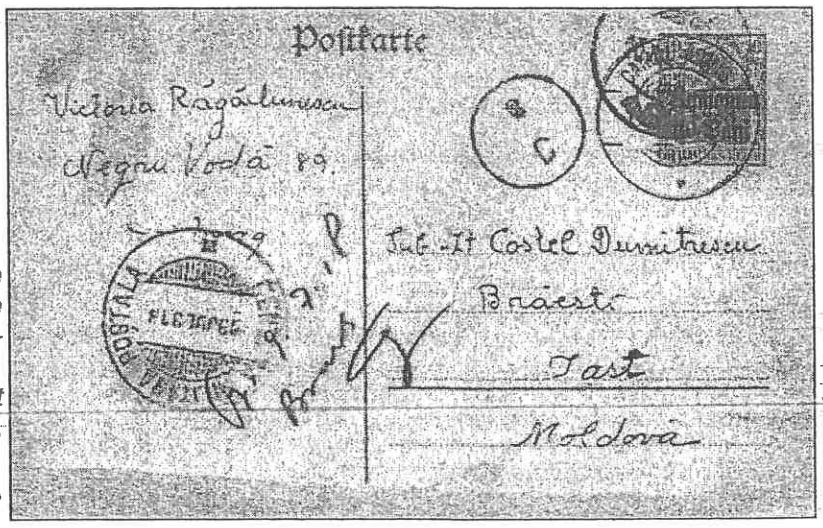

Fig.6 Carte poștală simplă expediată din Câmpulung Muscel pe 14 iulie 1918 către Brăești Județ Iași, trecută numai prin cenzura română. Altă ștampilă a oficiului poștal Câmpulung decât în fig.5.

Bibliografie:

1)Călin Marinescu, *Caracteristicile ștampilelor de zi ale poștei germane de ocupație în sudul României din anii 1917-1918*, Filatelia, nr.11/1998.

2) Franz Josef Mutter, *Die Landespost im besetzten Rumanien 1917-1918*, Germania, 1999.

3) Colecția ziarului *Gazeta Bucureștiului*, București, 1917-1918.

4) Gyorgy Kovacs, *Contribuții cu privire la ștampilele din timpul ocupației germane 1916-1918*, Filatelia, nr.6/1975.

5) Ziarul *Iașiul*, nr.57/8 iul.1918.

6) *Monitorul Oficial al României*, Iași, 1918.

7)Călin Marinescu, *Poșta ambulantă feroviară în România 1869-1994*, București, 1995.

Rarități fiscale M.V.i.R

prof. George MORAREL
gmorarel@yahoo.com

Desigur, pentru fiecare colecționar român, *EFIRO 2008* – eveniment singular într-o viață de om - a constituit posibilitatea de a vedea pe viu timbre mitice, de a înțelege cum se realizează un exponat sau de a achiziționa câteva piese interesante. În ceea ce mă privește, elementul cel mai important a fost înțelegerea faptului că fiscalotelia M.V.i.R. reprezintă un *brand*.

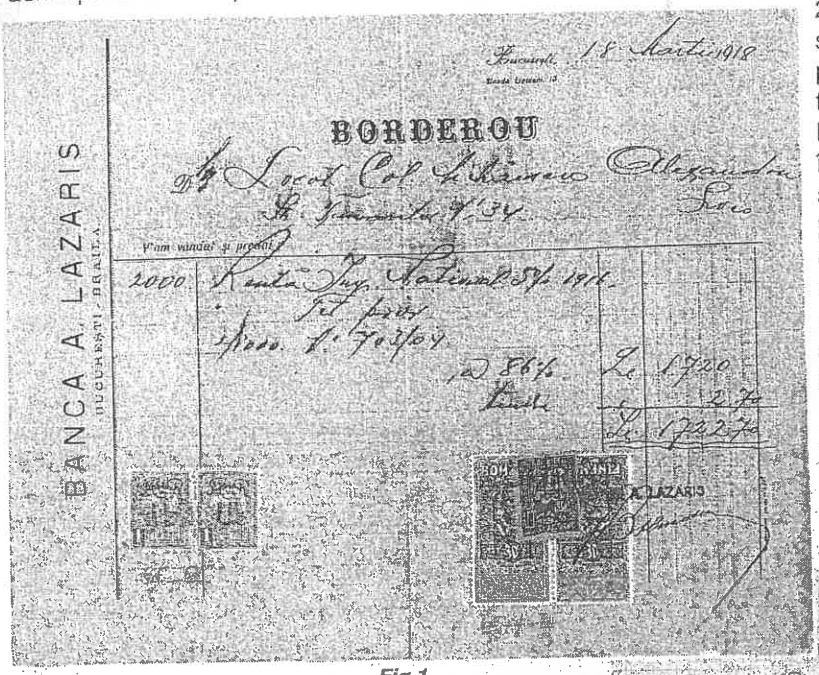

Fig.1

Evenimentele s-au derulat astfel: mă aflam în fața exponatului dlui Francisc Ambruș, când a apărut comisia internațională de jurizare. Fery, martor la eveniment, era și el prin preajmă, curios să vadă cum decurg ostilitățile. La exponatul care îl preceda pe cel al lui Fery, membrii juriului au stat mult, aproape 30 de minute. La exponatul lui nu au zăbovit mai mult de cinci minute. Abia dacă și-au trecut privirea peste majoritatea pieselor din exponat, după care s-au oprit câteva minute bune, cu mare interes, la cele câteva piese M.V.i.R. Eu eram la o jumătate de metru de ei, Fery cam la vreo 2-3 metri, iar membrii din comisia de jurizare au exclamat: „*Wonderful !*" (*minunat !*).

Așadar, piesele care au atras atenția juriului și care au condus decisiv la obținerea medaliei de vermeil mare au fost piesele M.V.i.R. Explicația e simplă: Sunt foarte cunoscute pe plan internațional, au intrat de mai bine de nouă decenii în circuitul valoric mondial, în timp ce celelalte timbre și documente fiscale românești, abia scoase la lumină în urmă cu puțini ani de catalogul domnului Cojocar, au o istorie recentă, fiind cu mult mai puțin cunoscute.

Grație muncii depuse de domnul Cojocar și activității pasionate a lui Fery Ambruș, fiscalotelia românească se află astăzi într-o perioadă de efervescență, fiind de așteptat noi participări cu exponate fiscale la manifestările din țară. Această nouă realitate, în vizibilă ascensiune, m-a determinat să prezint în materialul de față unele dintre cele mai interesante rarități fiscale M.V.i.R.

Cu materialul neobliterat, obliterat și cu documentele fiscale M.V.i.R. existente se pot face multe exponate. Însă cele mai rare piese (majoritatea dintre ele existând în câte 2-3 exemplare sau fiind unicate) sunt actele sau documentele cu timbre fiscale mobile ce prezintă fie timbre din emisiuni M.V.i.R. diferite formând trei culori, fie perechi sau blocuri M.V.i.R., fie timbre din emisiuni M.V.i.R. împreună cu timbre din alte emisiuni fără supratipar, fie timbre Gültig cu chenar gros pe foi fiscale cu timbru fix (stamped paper) supratipărite cu „Gueltig 9. Armee" și aș mai adăuga aici blocuri de 4 din valorile de 1 LEU roz monogram și 5 LEI lila monogram obliterate cu ștampilă bancară. Iată, în cele ce urmează, pe unele dintre acestea:

Fig. 1. Borderou din 18 martie 1918, de la *Banca A. Lazaris*, București- Brăila, prevăzut cu pereche orizontală 1 LEU roz supratipar monogram negru obliterat cu ștampila ANULAT de culoarea violet, cu

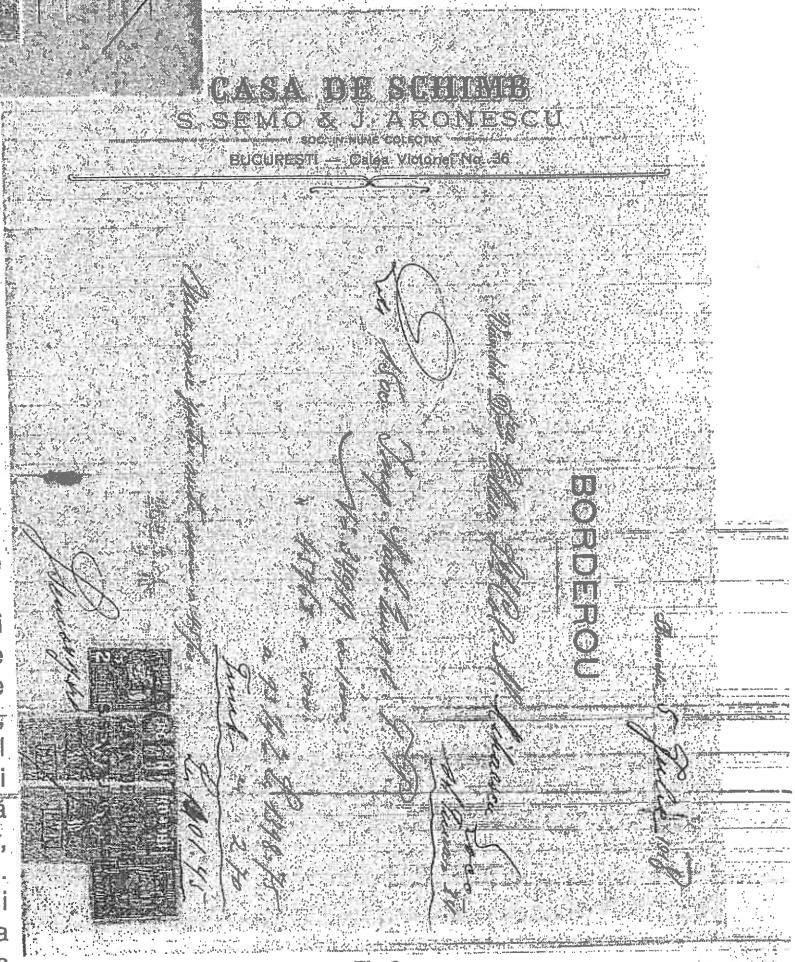

Fig.2

pereche orizontală 30 BANI gri cu supratipar caligrafic dublu vertical roșu pe care se mai află aplicată valoarea

nr. 7-8 (627-628), an LVIII

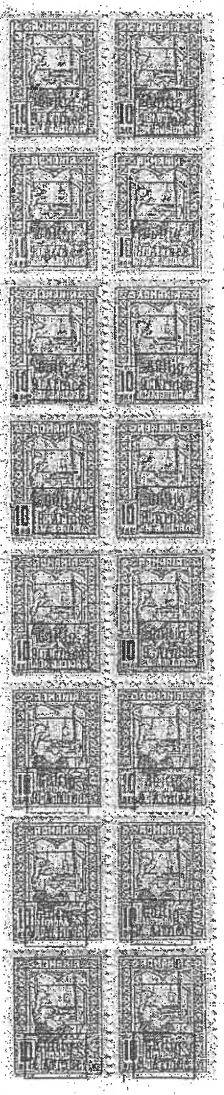

Fig.5

necunoscându-se coli complete, nu ne putem rezuma decât la puținele formațiuni pe care le cunoaștem.

10 bani – Timbru de ajutor. În mod cert au existat cel puțin două planșe ale supratiparului, una cu cadrul subțire (mai comună) și una cu cadrul gros. La cea de-a doua s-a semnalat varietatea „9 căzut", întâlnită „de 2 ori în coala de 50" (conform *CMPR 1974* - K. Dragomir, pag. 539; sursa documentară a autorului privind colile de 50 de mărci ne este necunoscută, în fostul Conservator al Poștei nepăstrându-se nici o coală, iar colile de tipar ale timbrului de ajutor de 10 bani violet-brun și ale celui de 2 lei verde fiind, cel mai probabil, de 200 de clișee, la fel ca la timbrele de ajutor din 1916 de 10 bani brun roșcat și 2 lei brun-sepia). Supratiparul cu cadrul subțire are următoarele caracteristici: lățime 13,3 mm; înălțime - 9,9 la 10,1 mm; distanța între două supratipare: pe orizontală - 8,8 la 10,2 mm, iar pe verticală – 17,7 la 20,8 mm; nu putem atribui o regulă de legătură între variația înălțimii supratiparului și a distanței pe verticală între două supratipare, până nu confirmăm acest lucru la un număr mai mare de piese. Ilustrăm în fig. 5 una dintre piesele studiate.

Varianta cu cadrul gros este mai rară, multiplele (blocurile și fragmentele de coală) fiind mai rare la rândul lor. Supratiparul are lățimea de 13,5-13,7 mm și înălțimea de 10,5-10,7 mm. Distanțele între două supratipare sunt aproximativ aceleași ca la varianta cu cadrul subțire. Poziția în coală a varietății „9 căzut" este necunoscută. Nu se cunoaște nici dacă aceasta este constantă.

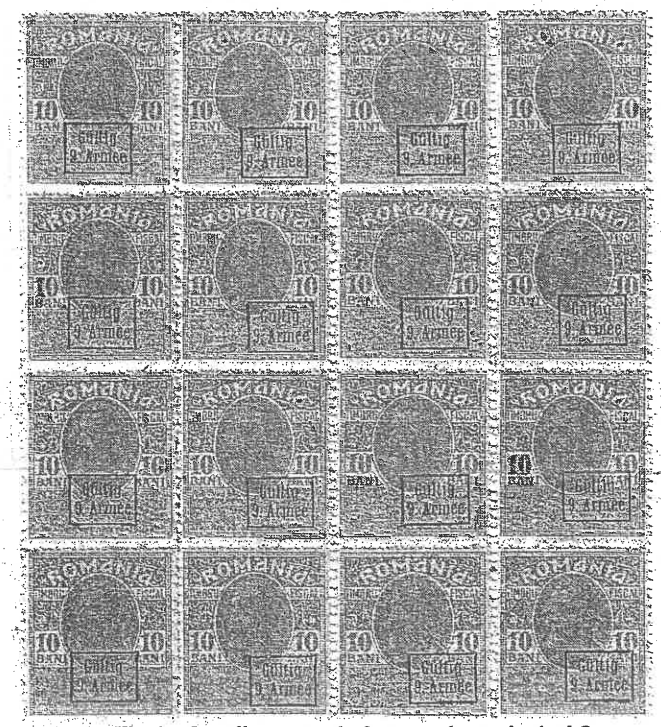

Fig.6 - Spații anormale între coloanele 1 și 2 ale supratiparului

2 lei verde – Timbru de ajutor. Este foarte probabil ca planșa de supratipar utilizată pentru această valoare să fie cea utilizată la valoarea de 10 bani - cadrul subțire. Blocurile sunt foarte rare.

Fig.7 - 10 Bani supratipar cadru gros cu "9 căzut"

10 bani – Timbru fiscal. Acest timbru s-a imprimat pe hârtie albă, cretată (mai groasă) sau pe hârtie alb-gălbuie, velină, necretată (mai subțire). Conform literaturii germane (considerată de noi mai credibilă), ambele variante de hârtie se cunosc cu supratipar cu cadrul subțire, iar cea pe hârtie cretată și cu cadrul gros. La aceasta din urmă se cunoaște varietatea „9 căzut", poziția în coală fiind însă necunoscută (fig. 7). Caracteristicile supratiparului sunt identice ca la timbrul de ajutor de 10 bani, mai puțin distanțele între două supratipare alăturate: 16,5-18 mm, anormal 20,5 mm pe orizontală și 23,5-25 mm pe verticală (la supratiparul cu cadrul subțire). Supratiparul cu cadrul gros este mai rar, iar formațiunile mari sunt și ele rare.

30 bani – Timbru fiscal. Catalogat de literatura germană ca existând numai pe hârtie cretată, cu supratipar în ambele variante, atât cu cadrul subțire, cât și cu cadrul gros. În mod cert, față de valoarea de 10 bani au fost utilizate cel puțin două planșe diferite ale supratiparului, dată fiind dimensiunea diferită a timbrului. Dimensiunile supratiparului cu cadrul subțire sunt similare. Distanțele între două supratipare alăturate sunt de 13-14 mm pe orizontală și de 39,5-40 mm. La varianta cu cadrul gros, lipsa formațiunilor nu ne-a permis tragerea unei concluzii. La această variantă s-a semnalat varietatea de supratipar „9 căzut", poziția ei în coală fiind necunoscută.

1 leu – Timbru fiscal. Catalogat ca existând cu supratipar atât cu cadrul subțire, cât și cu cadrul gros. Dimensiunile supratiparului sunt similare cu cele de la valoarea de 30 bani. La varianta cu cadrul gros **am întâlnit o varietate necatalogată a supratiparului - întregul rând „9. Armee" căzut**. Varietatea a fost identificată într-un bloc în care este chiar în stânga varietății „9 căzut" (fig. 8). Catalogul *Bulgaria & Romania Revenues – J. Barefoot & V. Robu* semnalează și o varietate cu „9." (nouă și punctul căzute). Aceste varietăți - în cazul în care planșa cu supratiparul cu cadrul gros este comună - ar putea fi întâlnite și la valorile de 30 bani și 5 lei.

Fig. 8. Marca 1, rândul 2 prezintă varietatea „9. Armee" căzute, iar marca 2 de pe același rând varietatea „9 căzut".

2 lei – Timbru de ajutor. Această valoare s-a semnalat și s-a catalogat de literatura germană având numai supratipar cu cadrul subțire, cu caracteristici

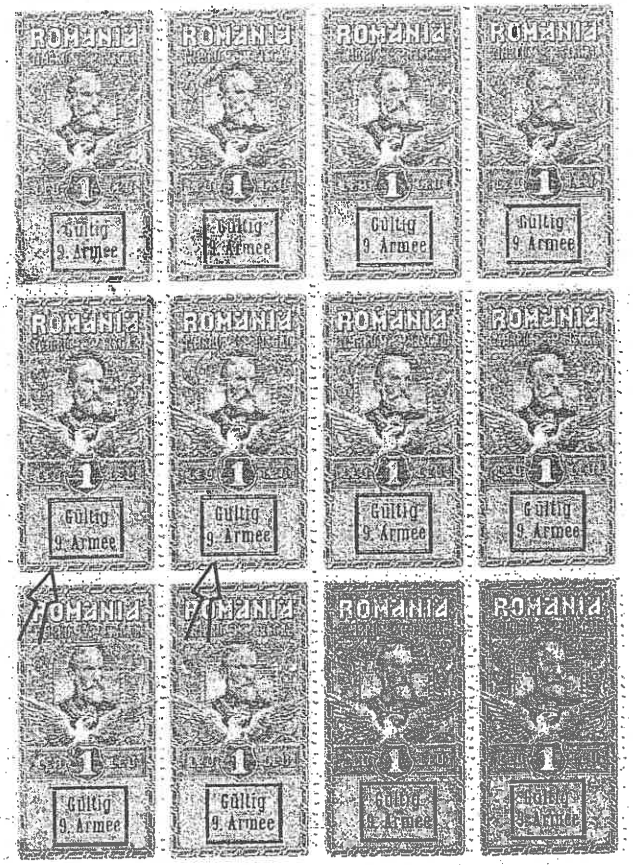

Fig.8 - Marca 1, rândul 2 prezintă varietatea „9.Armee" căzute, iar marca 2 de pe același rând varietatea „9 căzut".

similare celor descrise la valoarea de 10 bani. Nu a fost mentionat până în prezent nici un document fiscal cu acest timbru utilizat. Este un timbru rar, iar în blocuri este foarte rar.

5 lei – Timbru fiscal. Această valoare s-a semnalat și s-a catalogat de literatura germană având numai supratipar cu cadrul subțire, cu caracteristici similare celor descrise la valoarea de 30 bani. Nu a fost mentionat până în prezent nici un document fiscal cu acest timbru utilizat. Este un timbru rar, iar în blocuri este foarte rar.

Alte varietăți. Nu s-au semnalat alte varietăți ale supratiparelor (de genul celor duble, răsturnate sau oblice). Se cunosc, însă, numai supratipare cu abklatsch pe verso și la timbrul fiscal general de 1 leu Carol I se cunoaște o pereche circulată cu "9 căzut" (marca din dreapta, cea din stânga fiind normală). Dantelurile utilizate sunt cele clasice ale perioadei (A – 131/2, B – 111/2, C – 111/2 x131/2 și D – 131/2 x 111/2). În prezent nu există un studiu concludent referitor la raritatea dantelurilor întâlnite la mărcile celor două emisiuni.

Putere de francare și tiraje. În circuitul poștal s-au folosit timbrele de ajutor și *Germania Reich* supratipărite, iar în circuitul fiscal cele patru valori de timbre fiscale generale *Carol I* emisiunea 1918 (10 b, 30 b, 1 leu, 5 lei) și două valori din emisiunea *Carol I* efecte străine (50 b și 1 leu), cel mai probabil, numai pe timpul existenței ocupației Germane. Datele exacte pentru fiecare valoare ar trebui determinate cu ajutorul documentelor francate cu aceste timbre. Tirajele sunt indicate doar în CMPR 1974. Nu putem argumenta dacă ele pot sau nu să fie reale. Față de restul timbrelor și al „mărcilor ocupației militare germane în România, timbrele destinatei zonei Armatei a 9-a sunt, cu certitudine, mult mai rare. Documentele taxate fiscal semnalate până în prezent sunt numai 6, iar cele din circuitul poștal circulate efectiv, nu depășesc câteva zeci. În schimb, pe piața filatelică se oferteză zeci de scrisori și cărți poștale cu timbre fiscale cu supratipar „Gültig 9. Armee" anulate cu ștampila poștală de zi, majoritatea anulate cu ștampila BUKAREST, (fig. 9 și 10) și uneori sunt însoțite de o ștampilă de cenzură militară germană. Aceste piese sunt făcături filatelice în dauna colecționarilor, **timbrele fiscale** cu acest supratipar nefiind utilizate în circuitul poștal. Există o singură scrisoare cunoscută circulată cu curierat militar, timbrele fiscale de 10 bani fiind anulate cu ștampila oficiului postal militar, în cazul nostru, K.U.K. ETAPPEN POSTAMT 346 (fig. 11).

Gestionarea fiscală. Pasionatul cercetător al timbrelor Ocupației Germane în România, George Morărel, ne prezintă câteva informații extrem de importante despre legile care au guvernat utilizarea lor: *Cercetătorului german Paul Kluberg îi datorăm punerea în lumină a „ANUNȚULUI" prin care autoritatea germană de ocupație face cunoscute noile prevederi și taxe fiscale. Un alt cercetător german, Franz Josef Mutter, estimează că „ANUNȚUL" a fost dat publicității la jumătatea lunii ianuarie 1917, cam în același timp cu punerea în circulație a noii emisiuni de bilete de bancă în lei. Întrucât acest „Anunț" precizează toată gama de taxe fiscale, de mare utilitate și pentru cercetătorul de obliterări (înscrisuri de mână și ștampile de instituții), redăm mai jos traducerea lui din limba germană:*

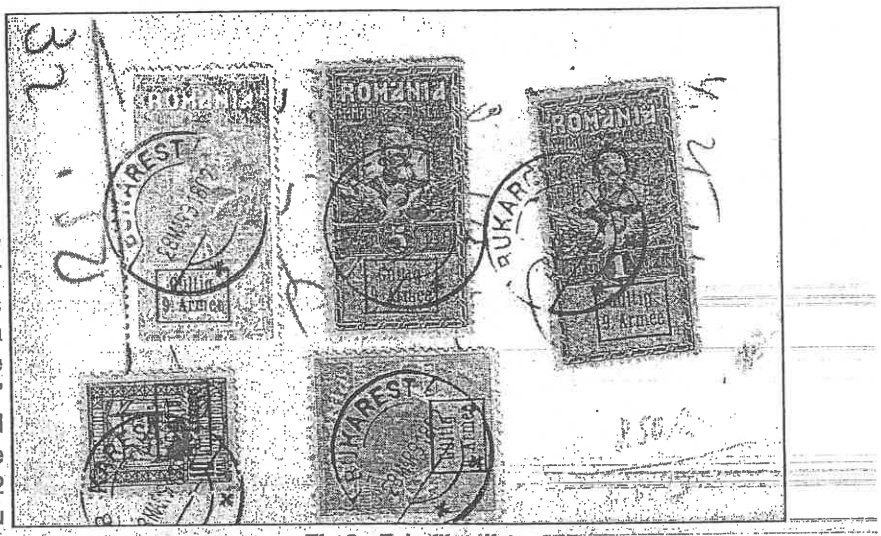

Fig.9 - Fals filatelic

„ANUNȚ

În teritoriul aflat sub Administrația germana se ordonă ca taxele cu timbrele fiscale să fie achitate conform legilor românești din 4 februarie 1906 si 24 decembrie 1914. Va fi pedepsită nefolosirea pentru taxe a acestor timbre, falsificarea sau refolosirea lor, ca și comerțul neautorizat cu acest material.

Vânzarea timbrelor fiscale se va face ca și până acum prin vânzătorii cu amănuntul sau prin alte persoane

autorizate care le vor achiziționa de la Depozitul de timbre. Valabile vor fi doar timbre cu supratiparul M.V.i.R (Administrația militară în România) iar mai târziu în 1918 cele cu supratiparul „Gültig 9. Armee".

O noutate importantă este faptul că Timbrele de Ajutor care se distribuiau până acum prin oficiile poștale, vor

Fig.10 - Fals filatelic

putea fi cumpărate de aici înainte de la vânzătorii cu amănuntul sau de la agenții financiari.

Prezentăm modalitatea de utilizare a timbrelor fiscale:

A) Valoarea de 10 Bani va fi folosită:

1) pentru registrele contabile ale negustorilor, fabricanților, hotelierilor, farmaciștilor, intermediarilor, etc;

2) pentru cecuri, ordine de plată și chitanțe;

3) pentru confirmările de primire de orice natură;

4) pentru acte contabile, borderouri, facturi, etc. atunci când valoarea obiectului nu depășește 200 de lei;

5) pentru avizele de scrisori și pentru fraht-uri (scrisori de trăsură);

6) pentru citații si reclamații;

7) pentru hârtiile ce dau dreptul la vânzarea de vite.

B) Valoarea de 30 de Bani va fi folosită:

a) pentru toate cererile și demersurile înaintate autorităților;

b) pentru legalizarea, atestarea, autentificarea diferitelor acte, diplome, documente, hrisoave, titluri înaintate autorităților;

c) pentru recipisele de plată în operațiile și tranzacțiile bancare;

d) pentru pașapoarte și acte de identitate;

e) pentru acte contabile, borderouri, facturi, etc. a căror sumă depășește valoarea de 200 de lei.

Articolul 23 din legea din 23 decembrie 1914 cerea ca în afară de aceste taxe să fie adăugat un timbru suplimentar de 10 Bani, iar pentru borderourile din tranzacțiile bancare unul de 20 de Bani.

Aceste sume menționate mai sus sunt mărite prin noile dispoziții la 20 și respectiv 40 de Bani, astfel încât pentru punctele 1 - 7 taxa este de 30 de Bani, iar pentru cele de la a)-e) este de 50 de Bani; în ceea ce privește borderourile de bancă taxa este de 50 sau 70 de Bani, în funcție de valoarea obiectului.

În cazul în care activitatea poștală va fi reluată, în afară de timbrul poștal trebuie adăugat un timbru fiscal de 10 Bani; telegramele (în interiorul teritoriului aflat sub Administrația militară germană) vor avea adăugate un timbru fiscal de 20 de Bani.

Nouă este și dispoziția în legătură cu cererile adresate autorităților forțelor de ocupație. Dacă aceste cereri nu sunt scutite de taxe, li se vor aplica un timbru fiscal cu valoarea de 1 Leu.

Articolul 43 se referă la scutiri de taxă. În afară de cele menționate acolo, sunt scutite de taxă următoarele:

- acte depuse la solicitarea autorităților;
- cereri pentru acordarea de ajutor;
- acte și documente ale băncilor ce efectuează operații financiare cu forțetele de ocupație.
- informații în legătură cu taxele fiscale se pot găsi în provincie la Aministrația Financiară."

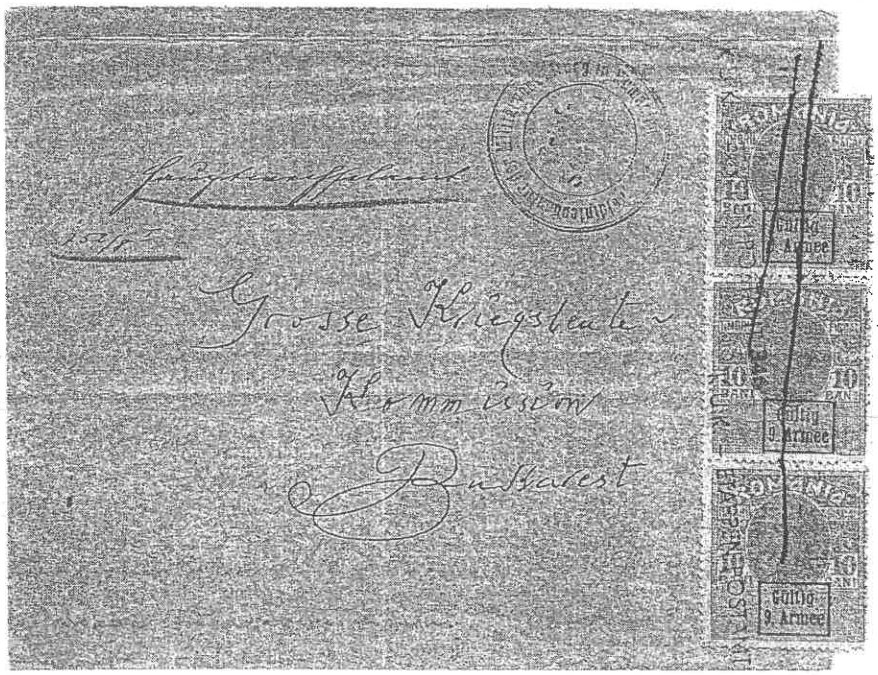

Fig.11 - Circulație cu poșta militară germană

În loc de încheiere.

Am redeschis acest capitol în speranța că veți veni în ajutorul nostru cu observații și completări în elucidarea enigmaticelor emisiuni supratipărite de armata de ocupație germană pe teritoriul țării noastre. Vă mulțumim și vă așteptăm în paginile revistei cu noutăți.

Din nou despre ştampila BUKAREST / d (1918)

Dan-Simion GRECU

Revista *Filatelia* a publicat în nr. 9/ septembrie 2007 o sinteză foarte utilă pentru colecţionarii români, care nu au acces cu toţii la bibliografia străină, asupra ştampilelor de zi cu text BUKAREST (care reprezintă o parte a ştampilelor folosite în Bucureşti în cursul ocupaţiei germane din 1917-1918). Aici s-a reliefat pe bună dreptate raritatea ştampilei de zi cu litera de control „d" (poate că titulatura de *ştampilă secundară* nu este cea mai potrivită în acest caz) faţă de restul tipurilor acestor ştampile. Doresc să fac o paranteză aici, susţinând ideea detaşării faţă de calificativele superlative poetice, deoarece în istoria poştală este imposibil de precizat care piesă este „cea mai" la modul absolut, totul fiind relativ, raportat la mărimea colecţiei, profunzimea studiului, noi descoperiri etc. Tocmai aici este farmecul istoriei poştale, pentru colecţionarul avizat ea se constituie într-o înşiruire de nenumărate piese sau combinaţii „cele mai rare", care se raportează fiecare la un domeniu specializat. Iar valoarea materială reală a unei piese poştale este dată strict de interesul colecţionarilor şi cererea pieţii, şi nu de entuziasmul posesorului.

Dând curs invitaţiei din finalul articolului, am verificat „stocul" de piese din colecţie şi, în ciuda dezordinii perfecte din cutiile mele, am reuşit să găsesc o nouă carte poştală purtând această ştampilă. Cred că merită comunicată, tocmai pentru a se constitui o „bază de date" care să verifice (sau nu) ipotezele enunţate.

Este vorba în acest caz tot de o carte poştală circulată inter-zonal, din România ocupată în Moldova, cu următoarele caracteristici esenţiale (restul se poate vedea în fig.1): ştampila de expediţie ***BUKAREST / d*** cu data 1-IUN-918, ştampila de cenzură din Iaşi cu data 5 iunie 1918 şi ştampila de sosire Galaţi la (probabil) 13 iunie 1918. Un circuit poştal complet, care confirmă caracterul de „corespondenţă de necesitate", în mod clar ne-filatelică.

Fig.1

Vom observa doar câteva detalii, lăsând, totuşi, concluziile pentru viitor, după ce vor putea fi analizate un număr suficient de piese circulate:

- data de 1 iunie este consecutivă celei deja cunoscute de 31 mai 1918. Acest lucru nu contravine ipotezei folosirii temporare a ştampilei de zi, din contră, o susţine;

Fig.2

continuare în pag. 8 jos

nr. 1 (621), an LVIII

Sboară cartușele trasoare ca muștele și ard și frig văzduhul. Vâjie și tună. E greu, dar e frumos și înălțător. Aici legătura cu Dzeu, cu Patria și cu voi e atât de strânsă de nu mai știi ce ești: zeu, erou, supraom sau poate nu exiști de nu te nimerește.

O, de-ai vedea ce fac bolșevicii cu biserica lui Hristos, ai veni și tu alăturea. Trag cu toate armele în zidul sfânt. E durere mare. Par'că trag în toată credința și nădejdea neamului. Și așa tot gândesc la voi "...

Numele și pronumele
Regimentul ... , compania ...
Of. poștal militar Nr. 3151
4 Iunie 1944

La peste șase decenii de la grozăviile celei de-a doua conflagrații mondiale, cuvintele sunt prea terne pentru a mai spune ceva despre aceste dramatice scrisori din tranșeele „războiului sfânt împotriva bolșevismului".

Îi rog doar pe prietenii colecționari să caute în corespondențele de război trimise de pe fronturile care au însângerat inima țării, nu numai cenzuri și circulații rare, dar și mesaje care merită să fie scoase la lumină pentru cei de azi și pentru viitor.

Copiii noștri trebuie să cunoască mai mult decât frazele pompoase ale *patrihoților*. Să le bucurăm sufletele cu dovezi că acest neam a avut într-adevăr eroi pentru care România a fost „o țară sfântă". Ei vor fi de-a pururi chezășie că patria este norodul, iară nu tagma jefuitorilor ...

Din nou despre ștampila BUKAREST / d (1918)

➲ *urmare din pag.5*

- ambele cărți poștale au ceva în comun: lipsa cenzurii germane din București, ceea ce este un lucru neuzual și neexplicabil încă (cenzura corespondenței dintre România ocupată și Moldova a fost ridicată mult mai târziu, spre sfârșitul anului 1918);

Și dacă tot suntem în cadrul unui „material de lucru", aș dori să comentez puțin asupra afirmației autorului conform căreia, ștampilele circulare cu litere J sau E (ștampile de cenzură folosite la Iași) sunt „ștampile de trecere în Moldova", ceea ce presupune limitarea apariției lor doar la circulații între România ocupată și Moldova. Cunosc destule piese care nu susțin această afirmație, în majoritatea cazurilor fiind vorba despre corespondențe circulate în 1918 între Moldova și Basarabia; de asemenea aceste ștampile apar și pe câteva corespondențe circulate în 1919 în România reîntregită, fiind folosite de către oficiul de cenzură București (care s-a întors din refugiul de la Iași cu ștampilele utilizate acolo).

O a treia situație este cea din fig. 2, și mă refer la prezența acestui tip de ștampile și pe corespondența externă, în cazul de față circulată din Rusia spre Moldova. Particularitatea acestei cărți poștale este însă data circulației - scrisă la 4/17.12.1917 la Petrograd, obliterată a doua zi la oficiul Petrograd 44, cenzurată tot acolo (cu ștampila dreptunghiulară violetă) sosește în Moldova unde este recenzurată la Iași, primind aici ștampilele dreptunghiulară, respectiv rotundă, „București Poșta Centrală" („refugiate" la Iași în noiembrie 1916 odată cu întreg oficiul de cenzură București) cu data de 5.2.1918, alături de ștampila numerală „E 4„. Această dată nu corespunde cu notația manuscrisă a destinatarului, „*Primit azi 1/I/918*„ (deci 14.1.1918, stil nou), una din cele două indicații find greșită. Oricum ar fi însă, aceasta este *cea mai târzie corespondență circulată între Rusia și România* (Moldova) din cele văzute personal până acum. Momentul exact al suspendării traficului poștal între cele două țări nu îl știu, el trebuie însă să fie în legătură cu data de 1/14.1.1918, dată la care au fost rupte relațiile diplomatice între cele două țări (iar trupele rusești din Moldova încep să fie dezarmate), eventual maxim spre sfârșitul lunii ianuarie 1918, atunci când mai multe divizii românești au intrat în Basarabia, fiind declanșat *de facto* conflictul româno-bolșevic.

Orice comunicare a unei piese ulterioare, circulate între Rusia Sovietică și România ar fi binevenită, în spiritul cercetării istorico-poștale, spirit în care a fost scris și acest scurt material.

Briliantul istoriei poștale M.V.i.R.

prof. George MORĂREL

În an aniversar, la 90 de ani de la punerea în circuitul poștal a primei emisiuni a Administrației militare germane din România (1 iunie 1917), m-am gândit să vă fac cunoștință cu regina acestui domeniu de colecționare. Fiindcă – nu-i așa? – orice domeniu de colecționare are o piesă la care visezi, care te obsedează, sperând că, într-o zi, prin nu știu ce minune, vei intra în posesia ei, că va fi a ta și o vei așeza la loc de cinste într-un exponat care va atrage toate privirile și aprecierile.

Regina istoriei poștale M.V.i.R. este o carte poștală, expediată de la București la Constantinopel, pe care găsim ștampila negativă turcească Feldpost 65 București. Este singura ștampilă de acest gen pe o emisiune M.V.i.R., **efectiv circulată**, cunoscută până în prezent. Am subliniat sintagma efectiv circulată, deoarece această ștampilă se găsește, de complezență, pe plicuri filatelice decorative cu patru timbre aparținând forțelor aliate (Germania, Austro-Ungaria, Turcia, Bulgaria), care au ocupat o parte din teritoriul României, dar și pe plicuri filatelice obliterând exclusiv timbre turcești, pe blocuri de patru timbre turcești și pe foi filatelice cu 15 timbre turcești.

Așadar, „Alteța Sa" este o carte poștală M.V.i.R. 10 Bani din prima emisiune, obliterată cu ștampila de zi de TIP 1, BUKAREST, - 7 IUNI 917 (sunt rarisime trimiterile poștale din primele zile ale lui iunie 1917), cenzurată de Biroul de control 24 din București cu ștampila de cenzură de TIP 5 (după Mutter) de culoare roșie GEPRÜFT/7. VI. 1917/Postüberwachungstelle și prezentând ștampila turcească negativă de tranzit Feldpost 65 București (Kaiserlich Osmanische Feldpost 65 BUKAREST).

E de subliniat aici că, până în prezent, data timpurie (early date) a ștampilei de cenzură de TIP 5, întotdeauna de culoare roșie, era iulie 1917, ea fiind devansată acum cu o lună, mai precis cu data de 7 iunie 1917.

Cartea poștală a fost expediată de P. Ellmann - Str. Șincai 26, Bucarest - către Herrn Fritz Ellmann - Wiener Bank-Verein, Constantinopel Galata.

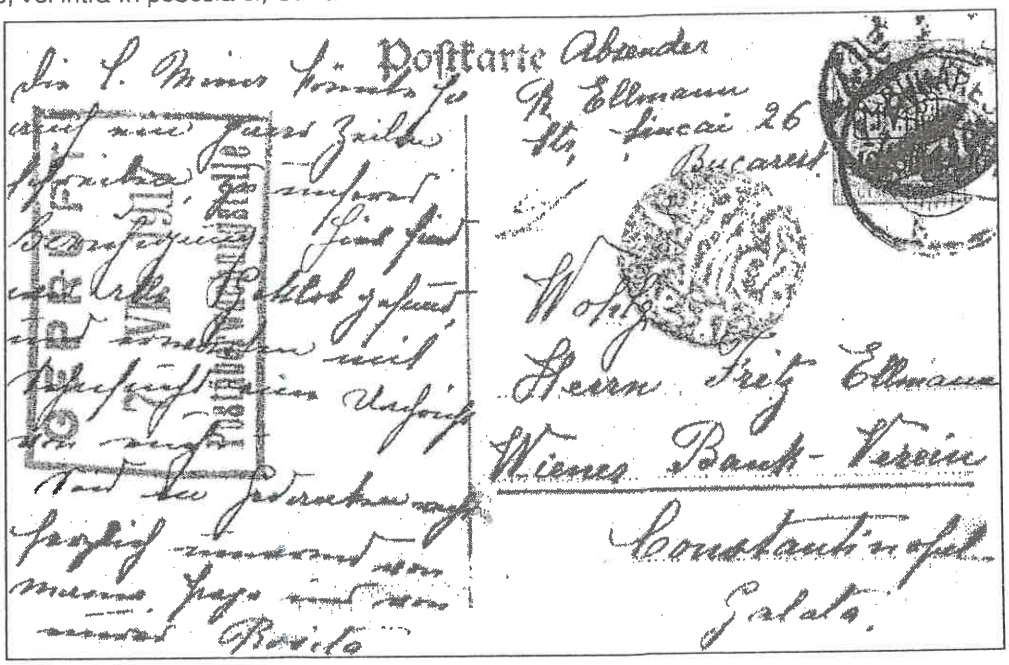

Este interesant de menționat că Franz Josef Mutter, cel mai reputat cercetător german al istoriei poștale M.V.i.R. (a dedicat 20 de ani din viață acestui domeniu), care a preluat întreaga informație din contribuțiile lui Gustav Freyse, Paul Kleeberg, Walter Richter, Paul Kohl, Wilhelm Rummel, Karl Kurt Wolter și Kurt Zirkenbach, nu pomenește nimic în manualul său, *„M.V.i.R. – Militärverwaltung in Rumänien"*, despre ștampila negativă turcească Feldpost 65 în legătură cu trimiterile poștale M.V.i.R.

După cum se știe regii și reginele României au venit din străinătate, așa se face că și regina M.V.i.R. a apărut în Grecia, fiind scoasă la licitație, acum câțiva ani, de prestigioasa firmă *A. KARAMITSOS*.

COMUNICAT

În ziua de sâmbătă, 30 iunie 2007, ora 10,00 se va desfășura în sediul Asociației Filatelistilor Bucuresti Conferința Națională a Federației Filatelice Române.

Materialele ce urmează a fi supuse dezbaterii Conferinței Naționale:

- Raportul Biroului Executiv al Comitetului Director.
- Raportul Comisiei de Cenzori.
- Bilanțul contabil și contul de execuție a bugetului de venituri și cheltuieli pe anul anterior.
- Proiectul planului expozițional și atribuirea organizării manifestărilor filatelice naționale.
- Propunerile de măsuri privind organizarea manifestărilor *Ziua Mărcii Poștale Românești* și *Ziua Filatelistului*.
- Proiectul bugetului de venituri și cheltuieli pe anul următor.
- Alte materiale.

Ordinea de zi a Conferinței Naționale:

- Prezentarea rapoartelor, bilanțului și a proiectelor de planuri, buget de venituri și cheltuieli.
- Interpelări și moțiuni.
- Discuții.
- Hotărâri privind materialele și propunerile prezentate.

FALSURI ALE SUPRATIPARULUI M.V.i.R. ÎN CASETĂ

Datorită simplității sale și interesului sporit de care s-au bucurat în epocă „varietățile" acestuia, supratiparul M.V.i.R. în casetă a fost falsificat de mai multe ori. În mod „firesc", în atenția falsificatorilor a stat imitarea următoarelor emisiuni solicitate pe piața filatelică : valori care ruseseră trase în tiraje mici (40 Bani/30 Pfg) sau care, din cauza regimului postal erau inaccesibile (mărcile porto în stare neobliterată) ; de asemenea, „varietățile" de supratipar (în culoare schimbată și în diverse alte combinații), trucate anterior în tipografia bucureșteană și comercializate cu deosebit succes financiar, dar care în martie 1918 nu se mai găseau în magazinele filatelice.

Există mai multe motive să considerăm că supratipărurile false au apărut încă în perioada de circulație a mărcilor pe care le imită. Un argument în acest sens este faptul că, fără excepție, falsurile de mai jos se găsesc obliterate și cu ștampile de zi autentice. În cele ce urmează, voi prezenta șase falsuri ; numai despre unul am găsit detalii în literatura filatelică consultată și, de aceea, orice completare, precizare și observație critică din partea cunoscătorilor în materie este binevenită.

1. Supratiparul M.V.i.R. în casetă fals de pe marca uzuală tip „Germania" (40 Bani/30 Pfg.) l-am găsit atît în culoarea normală (roșie), cît și în culoarea schimbată (neagră) ; în ambele situații, moneda a fost falsificată în culoarea ei normală (neagră). Pentru prima dată, falsul a fost semnalat de către expertul Albert Friedemann, în luna mai 1918, (Raportul nr. 97) ; din motive lesne de înțeles (pentru a nu atenționa pe falsificatori asupra inadvertențelor comise în execuția grafică, dar și pentru ca experții să-și asigure clientelă), caracteristicile detaliate ale falsului au fost publicate mult mai tîrziu : mai întîi, o prezentare sumară în „Briefmarken-Rundschau", 1926, făcută de E. Barth, iar zece ani mai tîrziu, dr. A. Schröder prezintă o descriere amănunțită în „DIE POST". Barth susținea că falsul a fost executat într-un atelier clandestin din Belgia ocupată de trupele germane și a fost comercializat prin magazinul filatelic al d-nei Louise Schilder din Bruxelles, Rue de Midi 49. Fără alte detalii, dr. Schröder afirma că „falsul a fost executat în România" ; de altfel, o afirmație similară găsim și în CMPR'74, pag. 533, dar descrierea corespunde numai în parte (este și foarte sumar făcută !). Prima localizare pare cea corectă, avînd în vedere amănuntele de ordin informativ pe care le conține.

Conform descrierii și reproducerii grafice prezentate de dr. Schröder, am identificat acest fals pe nouă mărci solitare (4 cu supratipar în culoare roșie și 5 cu supratipar în culoare neagră) ; pe această bază și pe aceea a unor considerente proprii, următoarele aspecte sînt caracteristice falsului, în comparație cu supratiparul autentic : — grosimea liniei casetei și cea a liniilor inițialelor din interior sînt egale (la supratiparul autentic, linia casetei este mai subțire) ; curbura colțurilor la casetă este mai scurtă ; din aceste motive, supratiparul fals pare „mai suplu", cel autentic „mai plin" ; — liniile cifrelor și literelor din monedă sînt mai subțiri (îndeosebi la cifra „4" și litera „n") ; vîrfurile literelor gotice sînt puțin ascuțite și inestetic executate, pierzîndu-se uneori în rotunjiri (partea inferioară a literelor „Ba") ; spațiile albe din interiorul cifrelor și literelor sînt mai mari (mai pregnant la „4" și „an") iar cele din interiorul buclelor lui „B" sînt dimensionate invers (sus mare, jos mic) ; alinierea cifrelor și literelor, pe orizontală și verticală, nu este perfectă ; în general, amprenta matriței false este neclară și se pierde adeseori pe fundalul mărcii (apăsarea este mai mică, iar culoarea cernelii foarte apropiată de cea a fondului).

2. Supratiparul M.V.i.R. în casetă, fals, aplicat pe marca uzuală tip „Germania" în valoare de 15 Bani/15 Pfg, l-am găsit recent numai în culoare schimbată (neagră), avînd următoarele caracteristici : — cifra „15" este mai înaltă decît majuscula „B" și depășește cu aproape 1 mm înălțimea cifrei similare din supratiparul autentic ; în special, cifra „1" este mult mai subțire, iar „fanionul" este o linie dreaptă (la supratiparul autentic „fanionul" este mai scurt și are caracter aldin) ; — litera „B" are la bază o bară oblică (pe direcția NV—SE), iar spațiile din bucle sînt dimensionate la fel ca la falsul precedent, adică invers față de poziția lor la supratiparul autentic ; — vîrfurile literelor „ani" sînt mai ascuțite, dar mai bine aliniate decît la primul fals ; — liniile casetei și ale inițialelor din interiorul ei sînt egale ca lățime și mai groase decît la falsul precedent, apropiindu-se astfel mai mult de cel autentic.

3. Un alt supratipar fals, însă mult mai periculos din cauza corectitudinii cu care a fost executat, întîlnim pe mărci de ajutor tip „Țesătoarea" (valorile de 5 Bani negru și 10 Bani brun-roșcat). Falsificatorul a folosit o singură matriță, care are însă două microsemne caracteristice (altele decît semnele consemnate în catalogul KOHL, la pag. 416 pentru supratiparul autentic) ; — pe linia superioară a casetei, în stînga verticalei primului picior al literei „M", are o curbură spre în jos ; — pe linia orizontală inferioară, a casetei, pe verticala lui „1" are o spărtură în formă de „pană" cu vîrful în jos ; acest microsemn, uneori, este doar parțial vizibil, fiind acoperit cu o peliculă fină de cerneală ; alteori este acoperit complet, devenind invizibil.

Atunci cînd falsul este oferit pe mărci solitare, poate suscita un interes filatelic mai mare amatorilor de microsemne, dar prezența acestor microsemne pe toate mărcile unei perechi, unui straif sau bloc mai mare atrage atenția asupra faptului că este vorba de un fals, deoarece în procesul tipografic nu este posibilă apariția identică a unui clișeu pe două sau mai multe mărci alăturate ; acest lucru este posibil numai în cazul folosirii unui singur clișeu, ori se știe în mod cert că supratiparul M.V.i.R. în casetă, pe aceste mărci, a fost aplicat, folosindu-se un montaj de 100 clișee. Am depistat acest fals pe 33 mărci, în următoarele poziții : — poziție normală, culoare schimbată : un bloc de patru mărci din valoarea de 5 Bani negru (supratipar negru), hîrtie gri, dantelură D ; o pereche orizontală și una verticală 10 bani brun-roșcat (supratipar roșu), hîrtie albă, danteluri D și K ; — poziție normală, culoare normală (neagră), deplasat în egală măsură pe două mărci, situat aproximativ la jumătatea înălțimii mărcii ; am o singură marcă de acest fel, aplicată pe o scrisoare în întregime falsă : ștampilă de zi falsă (BUKAREST/11 DEC 917/trei „stelute") dublu cerc ; falsă este și ștampila de cenzură ; la expeditor este menționat „Jean Niculescu/Piolești" (parafă în culoare albastră) ; mai am alte două plicuri cu aceleași caracteristici, executate în aceeași manieră, însă cu alte „varietăți" de supratipar la mărcile impozit poștal de război ; toate trei plicurile mai au aplicată și cîte o marcă de 15 Bani/15 Pfg (singura piesă autentică !) ; — poziție ranversată, culoare neagră, plasat în partea de jos a mărcii : o pereche 10 Bani brun-roșcat, hîrtie gri, dantelură K ; — poziție ranversată, culoare neagră, plasat în partea de sus a mărcii : o pereche orizontală și una verticală, plus 9 mărci solitare, toate din valoarea de 10 bani brun-roșcat, hîrtie albă și hîrtie gri, danteluri D și K ; — supratipar dublu (ambele false), în culoare neagră ; cel de sus în poziție ranversată ; patru mărci solitare 10 bani brun-roșcat, pe hîrtie albă și pe hîrtie gri, danteluri D și K.

Este posibil ca acest supratipar fals să mai existe și în alte poziții și combinații, sporind astfel cantitatea — și așa destul de mare, a varietăților trucate de către soldatul S în tipografia din București.

4. Tot pe mărci de tip „Țesătoarea", cu valoarea de 5 bani negru, hîrtie albă, dantelură K, am găsit un alt fals aplicat în poziție ranversată, în culoare roșie (normală) ; cerneala este însă de proastă calitate și s-a dispersat neuniform în masa mărcii ; din această cauză, contururile sînt mai groase, prezintă asperități ; toate acestea fac facilă recunoașterea imediată a caracterului de fals al mărcilor respective ; am un straif de 5 mărci orizontale, pe care toate supratipărurile sînt false.

5. Pe mărcile porto cu valori de 5, 10, 20, 30, 50 bani, cu și fără filigran PR, am depistat un fals aplicat în culoare normală (roșie), în poziție atît normală, cît și ranversată. Abaterile de la configurația supratiparului autentic sînt evidente și numeroase. Probabil că în acest caz au fost folosite mai mule matrițe din lemn sau alt material care se deteriorează relativ ușor ; cred că acesta este motivul pentru care falsul apare în mai multe „varietăți", dar păstrînd următoarele caracteristici : — lipsesc unul, mai multe sau chiar toate punctele care în mod normal există după fiecare inițială din supratiparul M.V.i.R. ; — liniile casetei au întreruperi (mai ales la colțuri), iar literele au unele linii mai scurte (mai frecvent litera „M") ; grosimea liniilor nu este uniformă ; — culoarea cernelii folosite este mai deschisă (roșu-cărămiziu) și mai diluată, însă de bună calitate ; — multe falsuri am găsit pe hîrtie gălbuie, neutilizată în mod normal de către tipografie la supratipărirea acestei emisiuni (dar și alte sortimente de hîrtie : de exemplu albastră deschis).

Posed 14 mărci cu acest supratipar fals : — pe hîrtie gălbuie : 5 bani, dantelură C și D (trei mărci obliterate ; una neobliterată, dantelura D, are supratipar ranversat) ; 20 și 30 bani, dantelură B și D (5 mărci obliterate) ; — pe hîrtie albăstruie cu filigran PR : 5 bani, dant. C (2 mărci, dintre care una neobliterată are supratiparul ranversat) ; 10 bani, dant. D (2 mărci obliterate) ; — hîrtie albastră deschis : 10 bani, dantelură D (o marcă obliterată).

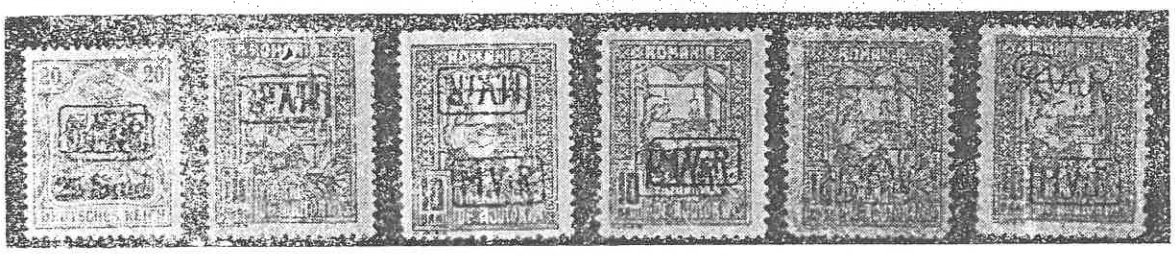

Toate aceste obliterări sînt făcute cu ștampila autentică „BUCUREȘTI / TAXA DE PLATA" ; mărcile la care nu am menționat poziția supratiparului îl au în poziție normală.

Ar fi interesant de aflat dacă aceste matrițe (se pot distinge, după numărul punctelor existente, după inițiale și alte caracteristici ale literelor, cel puțin trei matrițe) au fost folosie simultan (sub forma unei miniplăci) sau succesiv (după deteriorarea unei matrițe, falsificatorul confecționa de fiecare dată alta) ; răspunsul îl pot da numai posesorii de coli blocuri, straifuri sau măcar perechi de mărci cu acest supratipar fals.

6. Un ultim fals, foarte bine executat și, de aceea, deosebit de periculos, există pe o serie prelungită de mărci porto cu fili-

→

ESEURI, NEDANTELATE, CU FILIGRAN LINII ONDULATE VERTICALE LA EMISIUNEA „FERDINAND—60 ANI"

Marcel ȘAPIRA

Fiind executate la Imprimeria de stat bavareză din München, eseurile emisiunii „Aniversarea 60 de ani — vîrstă a lui Ferdinand" — 1926 — sînt denumite curent „eseuri bavareze".

Aceste eseuri, în numeroase culori, de formate și valori diferite, au fost descrise de E. Cohen (1).

Ing. A. Butcă (3) prezintă în detaliu aspectele unei coli de 28 eseuri nedantelate, cu filigran orizontal.

Dacă „eseurile bavareze" cu filigran orizontal sînt bine cunoscute, nu același lucru se poate afirma și despre cele cu filigran vertical.

Atît E. Cohen (1), cît și C.M.P.R. 74 (2), atunci cînd se referă la eseurile cu filigran vertical, nu specifică care sînt dantelate și care nedantelate. Nu sînt prezentate nici un fel de date asupra compoziției colii. Doar ing. A. Butcă menționează, separat, eseurile cu filigran vertical, dantelate și nedantelate, aflate în colecția sa.

„Eseurile bavareze" cu filigran vertical sînt de două categorii : — eseuri gri, de 25 bani și 10 lei, cuprinse într-o coală de 15 eseuri ; — restul eseurilor cu filigran vertical.

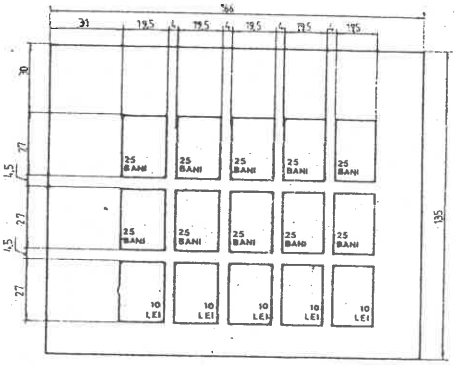

Fig. 1

Coala cu 15 eseuri, de culoare gri, are dimensiunea de 166 × 135 și conține 3 rînduri a cîte 5 eseuri, primele două rînduri cu valoarea de 25 bani, iar ultimul rînd cu valoarea de 10 lei.

Schița acestei coli este prezentată în fig. 1. În fig. 2, este prezentată o fotografie a acestei coli.

Culorile eseurilor din coală sînt estompate treptat de la stînga la dreapta și de sus în jos.

Multe eseuri din coală se caracterizează prin puncte albe, neretușate.

O piesă martor, bloc de 4, din colecția ing. I.S. Lazăr (mărcile nr. 7, 8, 12 și 13), fig. 3, confirmă faptul că punctele albe sînt localizabile, astfel :

— eseul nr. 1 — punct mic alb în dreptul buzei ;
— eseul nr. 2 — pată caracteristică în cadrul din stînga, sus, și cca. 7 puncte albe în medalion ;
— eseul nr. 3 — două puncte mari, albe între buze și cadrul medalionului ;
— eseul nr. 4 — 3 puncte mici în medalion, unul deasupra creștetului ;
— eseul nr. 6 — punct alb sub mustață ;
— eseul nr. 7 — 3 puncte mari, albe, în stînga medalionului ;
— eseul nr. 11 — un punct alb în fața buzei, altul deasupra creștetului ;
— eseul nr. 12 — punct mare alb sub nas.

Fig. 3

Pata caracteristică din cadrul din stînga, sus, a eseului din poziția a doua, poate fi întîlnită, aldoma, pe eseul din poziția a XII-a din coala de 28 eseuri cu filigran orizontal, dar, în acest din urmă caz, punctele albe au fost retușate.

Din toate „eseurile bavareze" cunoscute, doar cele care provin din coala de 15 eseuri sînt neretușate, desprinzîndu-se concluzia că primele eseuri realizate au fost cele din colile de 15 eseuri de culoare gri, filigran vertical.

Dar mai există și alte valori sau culori de eseuri în coli de 15 ? După părerea mea, NU, sau în nici un caz cu două valori diferite, căci pur și simplu nu se cunosc alte două valori diferite, de aceeași culoare, nedantelate, cu filigran vertical.

Presupun deci, că ordinea logică a realizării „eseurilor bavareze" a fost următoarea :

1) 25 bani și 10 lei gri, în coli de 15, nedantelate, cu filigran vertical, neretușate ;
2) 25 bani și 10 lei în coli de 28, nedantelate, cu filigran orizontal, retușate.

Fiecare din colile de la pct. 1 și 2 conțin cîte un eseu cu semnul caracteristic din stînga, sus.

3) Mărci în diverse valori cu filigran vertical nedantelate și eseurile dantelate,

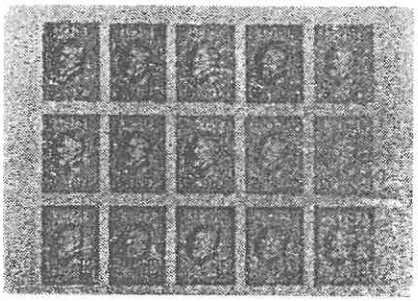

Fig. 2

realizate probabil în coli de 100 de bucăți, ca și emisiunea definitivă.

Din această ultimă categorie, fac parte eseurile nedantelate cu filigran vertical de 25 bani portocaliu, 1 leu violet, 5 lei sepia și 9 lei ardezie, singurele sesizate pînă în prezent, ultimele două valori aflîndu-se în colecție personală și în perechi (două buc. de aceeași valoare).

De observat că toate aceste eseuri au, pe valori, culorile definitive.

Cele de mai sus sînt concluziile, la zi, conform materialelor pe care le-am putut studia. Noi cercetări pot promova și alte concluzii și poate nu în ultimul rînd o bănuială a mea că de fapt coala de 15 eseuri este detașată dintr-o coală mai mare.

→

gran PR (5, 10, 20, 30, 50 bani). Falsul a fost executat cu o singură matriță, după cum a semnalat Erich Koch în februarie 1919 și după cum relatează în prezent catalogul KOHL ; nu am găsit nici un alt indiciu suplimentar și în acest caz ar trebui pornit de la studierea foarte exactă a mărcilor porto în valoare de 20, 30 și 50 bani cu filigran PR, deoarece ele sînt falsuri indubitabile ; se cunoaște că pe mărcile porto cu filigran PR a fost aplicat supratiparul M.V.i.R. în casetă numai la valorile de 5 și 10 bani.

Pentru acei filateliști care studiază mărcile destinate poștei civile din teritoriul românesc vremelnic ocupat în primul război mondial de Puterile Centrale, surprizele nu se opresc aici, la aceste falsuri și varietăți trucate de supratipar.

Ion MATEESCU

BIBLIOGRAFIE UTILĂ :

— „Briefmarken-Rundschau", 1926, pag. 5 (articolul lui E. Barth) ;
— „SAMMLER-WOCHE", 1926, pag. 11 (articolul lui Erich Koch) ;
— „DIE POST", 1936, pag. 23 (articolul scris de dr. A. Schröder) ;
— „KOHL-BRIEFMARKEN-HANDBRUCH", ed. 1974, pag. 426—427 ; de altfel, această ultimă lucrare cuprinde între paginile 411—438 cel mai corect și mai amplu studiu privind poșta civilă din teritoriul românesc vremelnic ocupat în primul război mondial.

BIBLIOGRAFIE :

1. E. Cohen — Contribution à l'étude des essais des timbres-poste de Roumanie-Lisabona 1945.
2. CMPR—74 — pag. 191.
3. Ing. A. Butcă — Eseuri bavareze la o emisiune românească, Rev. „Filatelia" nr. 11/78.
4. Colecții de eseuri cercetate — ing. Ioan Sandu Lazăr.

Rugăm pe cei care scriu pentru revista noastră să trimită articolele dactilografiate, la două rînduri, în două exemplare.

Manuscrisele reținute vor apărea în ordinea necesităților redacționale ; cele nepublicate nu se înapoiază.

90 de ani de la emiterea primei emisiuni M.V.i.R.

Falsuri M.V.i.R.

prof. George MORĂREL

În special la erori, falsurile la prima emisiune sunt deosebit de periculoase, fiind binecunoscut faptul că nu există, cel puțin teoretic, decât 100 de exemplare pentru fiecare eroare. Originalele apar foarte rar pe piață și când apar ele primesc același preț ca și falsurile, din lipsă de informație și de catalog specializat. Cea mai falsificată eroare este cea cu supratipar negru în loc de roșu la valoarea de 40 Bani/30 pfg. Considerându-se a fi eroarea cea mai prestigioasă, ea a fost falsificată în mai multe rânduri, fiecare falsificator având *stilul lui*.

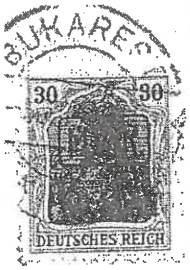

Majoritatea zdrobitoare a falsurilor sunt obliterate. Falsificatorul cel mai interesant este cel la care falsurile se găsesc pe fragment de scrisoare, toate fragmentele fiind invariabil obliterate cu Bukarest, -5 DEC 917 06.

Când veți vedea această ștampilă pe un fragment de scrisoare, cu rara eroare, aduceți-vă neapărat aminte că este „ștampila falsului".

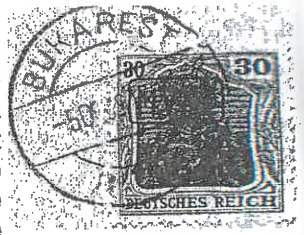

Din studiul falsurilor acestui „maestru" i-am putut deduce metoda de lucru. Falsificatorul a fost un om chibzuit. Nu a fabricat dintr-o dată o cantitate ca să o arunce pe piață. Falsurile supratiparelor au diferite poziții pe timbru, ceea ce denotă că ele au fost produse la diferite intervale de timp. Probabil atunci când avea o nevoie acută de bani. Falsurile au un aspect îngrijit, deosebit de tentante pe fragment de scrisoare, tocmai bune pentru a fi achiziționate de un colecționar generalist, care a auzit despre această eroare, dar nu are o informație precisă.

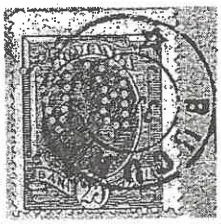

Un alt falsificator, mai puțin rafinat, a realizat falsuri „ce dau imediat de gândit": supratiparul este dezechilibrat, fiind vizibil înclinat spre stânga jos, de asemenea chenarul fiind mult deplasat spre stânga. Este de reținut că sunt totdeauna falsuri chenarele supratiparelor care au poziții exotice: fie că sunt înclinate, fie că sunt mult deplasate spre stânga, spre dreapta sau sus. La fel de important de remarcat este elementul că la majoritatea falsurilor supratiparul chenar nu este pe aceeași linie supratiparul valorii, așa cum se întâmplă la originale, supratiparul chenar fiind, deci, deplasat spre stânga sau spre dreapta în raport cu supratiparul valorii. Acestea sunt elemente noi de cercetare care nu apar nici la binecunoscutul op „Șah falsu

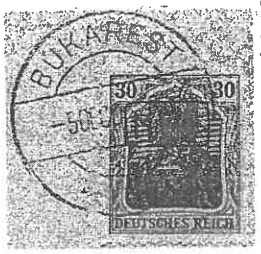

din 1937, datorat lu
falsificator care a creat
deosebit de periculo
M.V.i.R. sunt aproape
ceea ce nu este întotd
A reușit o lăudabilă
goticul „Bani", aceas
dintre pietrele de încer
mai toți falsificatorii n
o rezolve. N-a izbuti
însă un element pe ca
să-l depășească: cifr
cifrei „4", aceasta fiin
original, piciorul lui „

G.A.Schröder. A existat și un
„manopere"
se. Literele
fără cusur,
auna cazul.
eră „a" din
a fiind una
are pe care
au izbutit să
să rezolve
nici un falsificator nu a fost capal
„4" (40 Bani), în special piciol
cheia de depistare a falsurilor.
" este mai gros și ușor conic,
când la fals este mai subțire
drept, semănând cu baza unui b
de Crăciun înfipt într-un postame
de asemenea, linia orizontală d
baza piciorului cifrei „4" este
lungă și mai subțire la fals, iar sp
interior format de partea de s
cifrei „4" este mai mare la fals.
și alte elemente ajutătoare pe

depistarea falsurilor:
interior de sus și de j
„B" (Bani) au aceeas
când la fals spațiul
mare decât spațiul d
„B" din (Bani) este rot
jos, pe când la origin
colțuroasă, așa cum t
„B" cu trăsături goti
litere din „Bani" li
ascuțite,gotice); la fa
la original. Alte mici
descoperite la litera
descris, le veți depist
original și de fals.

a original, spațiul
s format de litera
i dimensiune, pe
de sus este mai
jos; la fals, litera
unjită în partea de
al partea de jos e
rebuie să arate un
e (și la celelalte
sesc în mare parte trăs
ls „n" (Bani) este mai subțire
diferențe între original și fal
B" (Bani), acestea fiind mai
a ușor studiind cele două im

Supratipar fals

În funcție de dife
„30" din stânga și
principal, următoarel

rita poziție a chenarului fa
din dreapta timbrului am
e tipuri de falsuri:

Supratipar original

- TIP I – colț drea pta chenar sub „3" (30)d
- TIP II – colț stâ ng a chenar sub „3" (30)s
- TIP III – colț stâ ng a chenar sub „0" (30)
- TIP IV – colț dr pta chenar sub „0" (30

- TIP V – colț stânga chenar între „3" și „0" (30)stânga
- TIP VI – colț dreapta chenar între „3" și „0" (30)dreapta;
- TIP VII – colț stânga chenar deplasat la stânga (chenarul arată ca un supratipar deplasat la stânga);
- TIP VIII – colț stânga chenar sub „3" (30) stânga, chenarul fiind înclinat spre stânga jos (aidoma unui vapor care se scufundă).

Comparație prin suprapunere originalul peste fals

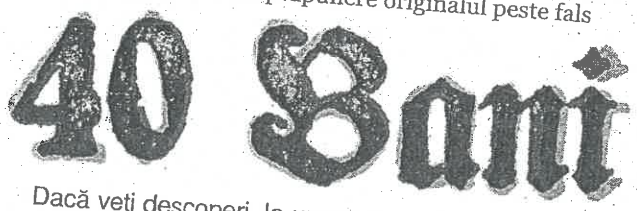

Dacă veți descoperi, la un moment dat, că în colecție aveți falsuri în loc de originale, nu fiți triști. În primul rând, acela era nivelul dumneavoastră filatelic la data achiziționării, în al doilea rând, cam acesta este drumul școlirii. Fără falsuri nu ar exista o trezire a conștiinței filatelice. Falsurile au rostul lor, însă fenomenul trebuie ținut sub control. Pentru mai multă încredere, folosiți această tehnică: dacă eroarea oferită spre achiziționare este pe un fragment, verificați dacă nu cumva are ștampila falsurilor, Bukarest, -5 DEC 917 06; verificați dacă supratiparul chenar este într-o poziție excentrică; studiați cu lupa piciorul cifrei „4" (40 Bani) și veți avea deja o impresie destul de exactă despre piesa oferită; studiați caracterul literelor „M.V.i.R." și comparați-l cu acela al unei piese obișnuite, cu chenar roșu; reveniți la cifra „4" și comparați spațiul din interiorul cifrei „4" cu cel de la piesa obișnuită originală; continuați procesul de comparare pentru linia de bază a piciorului cifrei „4", pentru toate literele din „Bani", insistând pe mărimea spațiilor din interiorul lui „B", pe studierea părții de jos a lui „B", pe grosimea lui „n", pe caracterul gotic al literelor, dar și pe alte amănunte legate de litera „B".

Falsuri există, la valoarea de 40 Bani/30 pfg, nu numai la eroarea cu supratipar negru, dar și la valoarea obișnuită, cu chenar roșu. De obicei, falsurile apar ștampilate cu Bukarest. Un element esențial în expertiză îl reprezintă culoarea supratiparului chenar, care la falsuri este de un roșu închis. Un ochi aviza t va descoperi multe neconcordanțe la literele „M.V.i R.", în special la „M", al cărui picior stâng este puțin strâmb, la „V" care prezintă bastoane oarecum neregulate, dar și la supratiparul valoare „40 Bani" destul de primitiv executat. Și aici întâlnim falsuri pe fragment. Exegeza de până acum (G.A.Schroder, Kiriac Dragomir) menționează că toată această gamă de falsuri a fost executată la București.

Desigur, falsuri există la aproape toate emisiunile M.V.i.R. imprimate la București. O prezentare detaliată a acestei chestiuni o vor putea găsi colecționarii de M.V.i.R. în catalogul specializat care, cu voia lui Dumnezeu, va apare la sfârșitul lui 2007.

Piese filatelice rare

Valentin ENACHI

Indiferent de tematică, piesele filatelice rare fac cinste și înnobilează orice colecție. Înglobarea în cadrul esteia, a unor rarități filatelice cu caracter general, o mpletează tocmai cu ceea ce îi lipsește. O piesă rară îi zează atractivitate și

ce la dispariția mono- iei caracteristică unei vități unilaterale. Ea privită întotdeauna cu și cu o satisfacție sebită că o avem în cție. Este foarte greșit ăunător să consi- m ca piese filatelice numai pe cele ionate în cataloagele ecialitate, deoarece timp cât ele există în ite nu pot fi ignorate. taloage au fost nțiate doar piesele perite până la data i lor și reprezintă, ulă, o contribuție a autorului. De aceea, este absolut necesar ca orice erire filatelică să fie adusă la cunoștință. Plicurile „prima misiunii", specimenele, erorile, varietățile, ștampilele e și în general orice piesă filatelică ieșită din cadrul al unei emisiuni constituie o piesă rară. Valoarea unei ea piese este dată, de regulă, de tirajul existent, tiraj ce ează hotărâtor asupra cererii și ofertei. Piesele foarte lusiv cele cu caracter de unicat, au în același timp și o relativ inestimabilă, valoare lăsată la latitudinea arilor, prin indicarea în cataloage a recomandării de a „prețul de amator". O piesă filatelică foarte rară, cu de unicat, este și plicul filatelic „prima zi a emisiunii" Ungaria în anul 1949 cu tematica *Puşkin*. Este, de fapt, un specimen care a și circulat prin poșta din Ungaria și România. Inițial, a fost prezentat un model de plic filatelic „prima zi a emisiunii" pe care s-au aplicat cele două colițe (dantelată și nedantelată), plus timbrul dantelat cu aceeași tematică. În scopuri comerciale, însă, s-a hotărât ca în locul unui plic filatelic să se facă trei plicuri filatelice, fiecare având aplicat pe el numai câte un timbru sau coliță.

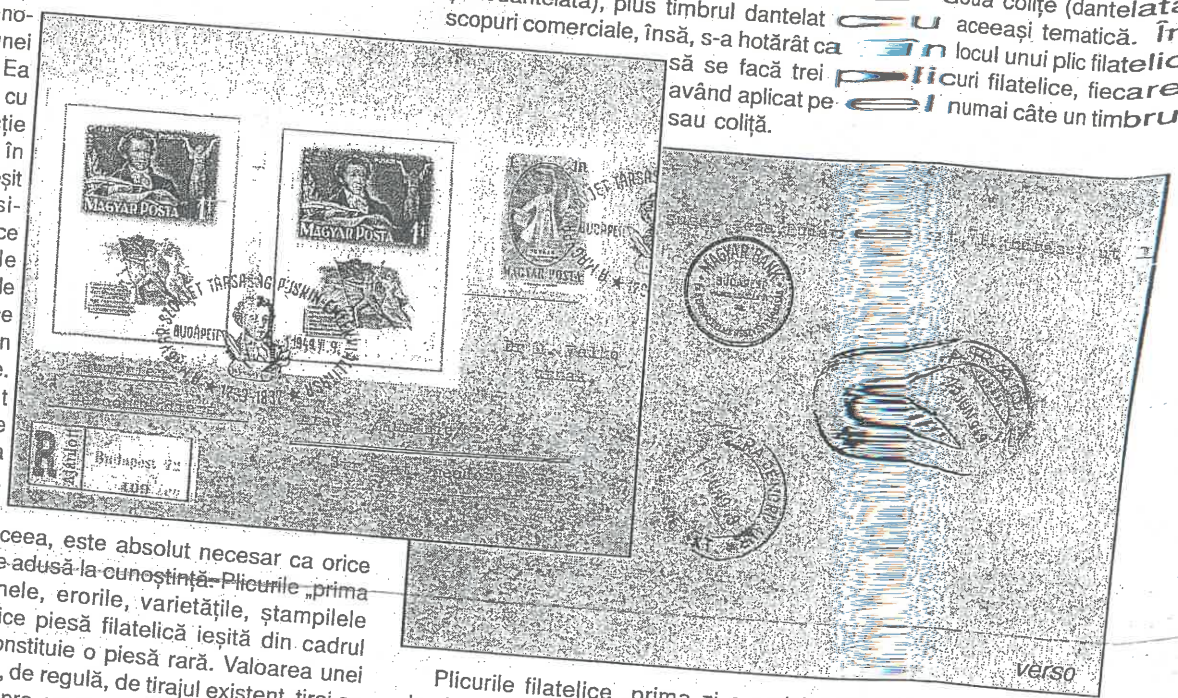

Plicurile filatelice „prima zi a emisiunii", deși au putere circulatorie totuși sunt ținute de colecționari necirculate (pentru că au un tiraj foarte mic și trimiterea lor prin poștă prezintă riscul deteriorării sau al pierderii).

În ce privește plicul filatelic „prima zi a emisiunii" cu tematica *Puşkin*, menționat mai sus, pe lângă faptul că este un SPECIMEN a și circulat prin poștă (timbrele având putere circulatorie) și, deoarece nu se cunosc alte exemplare identice, are caracter de UNICAT cu o valoare deosebită.

Oficiile poștale militare otomane din București 1917-1918

Dan-Simion GRECU

În *Filatelia* nr.5/2007 a fost publicat articolul *Briliantul istoriei poștale M.V.i.R*, la care se impun câteva precizări importante, în primul rând faptul că ștampila negativă otomană descrisă **nu este** cea a oficiului poștal militar nr. 65 din București ci cea a oficiului poștal nr. 1. Prezența pe teritoriul românesc a militarilor otomani, în cursul primului război mondial, a lăsat istoriei poștale piese de poștă militară și de campanie otomană, ce pot fi grupate pentru început în două categorii:

- ale oficiilor poștale militare „staționare" din București;
- ale oficiilor poștale de campanie, aparținând trupelor otomane din cadrul Corpului VI Armată (aflate în 1916 în Dobrogea, iar din 1917 pe frontul de pe Siret, până la Brăila).

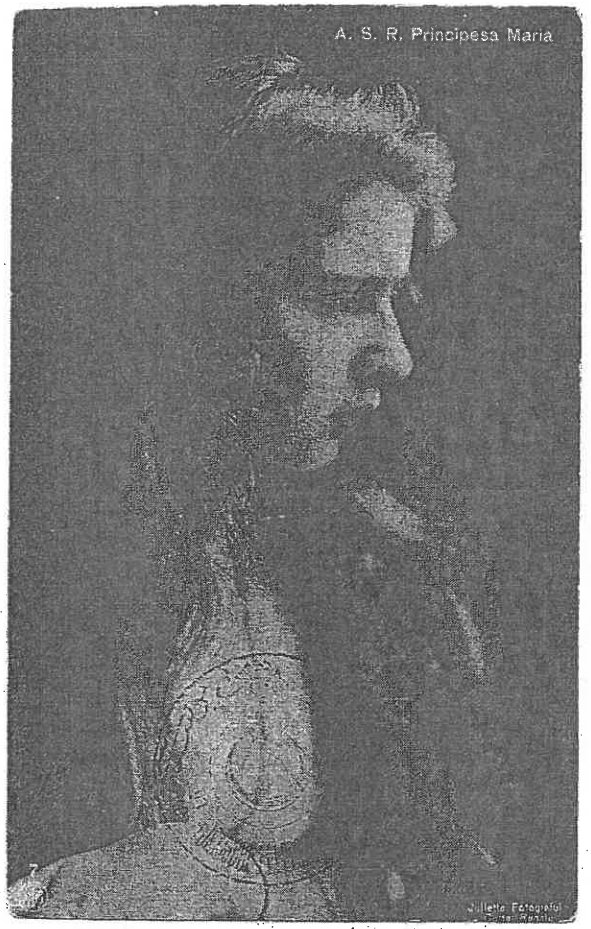

Fig.4 - Carte poștală ilustrată reprezentând-o pe Principesa Maria, aleasă de un militar dintr-un comandament de etape otoman din București pentru a trimite vești acasă: unitatea militară a aplicat o ștampilă albastră, bilingvă, arabo-franceză, slab imprimată (din care se deduce doar COMANDEMENT DU POINT D'ETAPE OTTOMAN, probabil similar cu ștampila din fig. 4a (vezi coperta revistei), textul interior pare a fi însă aici în limba arabă și se referă probabil la București, nu la Dunăre). Este francată cu o pereche de mărci 5 Parale (din emisiunea „Steaua în șase colțuri"), obliterată cu ștampila rotundă a Oficiului 65 (tot de culoare albastră), aplicată din nou, oarecum tendențios și pe aversul cărții poștale(vezi coperta revistei). Cenzura are loc în oficiul local turcesc din București, atestată de ștampila dreptunghiulară deja descrisă. Sosire la Constantinopol la 8 mai 1918. Atestare Nakri.

Această ocazie este astfel un bun pretext pentru a intra puțin în istoria activității oficiilor poștale otomane din București, o sinteză a activității poștei de campanie a celor 3 divizii turcești din România, fiind încă un proiect de viitor.

În capitala ocupată a României au fost localizate două oficii poștale „staționare", cu caracteristici proprii:

Fig.1a

Fig. 1b:

Ștampilele Oficiului 65.

Oficiul poștal nr. 65 a folosit pe corespondență ștampile rotunde bilingve arabo-germane, fără dată, cu textul **Bükreş Osmanli Sahra Postasi 65 / Turkische Feldpost Bukarest 65** (vezi fig.1a). Aparent acest oficiu ar mai fi folosit și o ștampilă cu text integral german KAISERLICH OSMANISCHE FELDPOST 65 / BUKAREST (fig.1b), aplicată pe cvasi-totalitatea plicurilor filatelice de complezență, a cărei autenticitate nu este însă deloc clară, foarte posibil să fie vorba doar de o invenție a negustorilor germani sau germanofili, care au realizat și comercializat plicurile filatelice (pentru a le „personaliza"). În sprijinul afirmației poate fi adus faptul că nu se cunoaște până în prezent nicio corespondență realmente circulată cu această ștampilă și faptul că ștampila există (eronat) și cu numărul de poștă militară 55, ori, din câte știu, oficiul militar otoman 55 nu a existat în România. O astfel de greșeală nu putea aparține Poștei Otomane, ci unor întreprinzători particulari.

Corespondențe *efectiv circulate* cu ștampila circulară bilingve sunt foarte rare, iar cele câteva piese cunoscute prezintă toate o particularitate: sunt francate cu mărcile turcești în curs. Se poate astfel presupune că Oficiul 65 servea ca „oficiu poștal de etapă" în București, deservind angajații civili sau militari turci (din formațiunile de serviciu) ce se aflau în București și expediau corespondența direct prin poșta otomană. Faptul că toată această corespondență e francată, apropie activitatea acestui oficiu mai mult de al unuia „civil", nefiind deocamdată cunoscute corespondențe expediate prin poșta de campanie (așadar nefrancate) și obliterate de Oficiul 65.

În fig.4 se poate vedea un exemplu foarte frumos de circulație poștală, unde apare și ștampila rarisimă a cenzurii otomane din București ! Textul ștampilei dreptunghiulare de cenzură este: **BÜKREŞ SANSÜRCE MUAYENE OLUNMUŞDUR** (vezi fig.2). Se pare că acest oficiu de cenzură a funcționat pentru scurt timp doar în anul 1918, deoarece

nr. 7-8 (615-616), an LVII

corespondențele expediate de la Oficiul 65 în anul 1917 sunt toate cenzurate la sosire, cu ștampilele obișnuite ale cenzurii otomane.

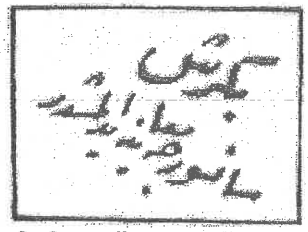

Fig. 2 - Ștampila cenzurii otomane din București.

Oficiul poștal nr. 1 este cel care folosește ștampile negative (create inițial pentru sigiliile de ceară) cu textul în original: **Menzil Sahra Postasi 1**, și cu indicația anului 1335 în calendarul otoman, ceea ce corespunde anului 1919 (o eroare de machetare neexplicată până în prezent), vezi fig. 3.

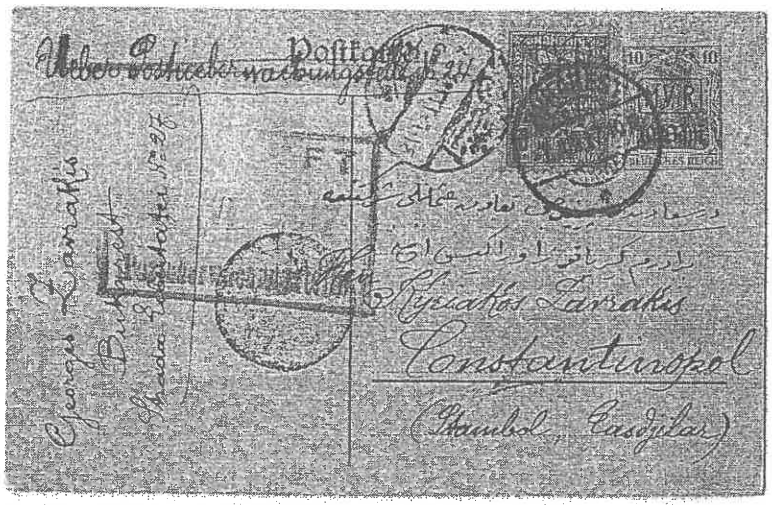

Fig.5 - Carte poștală M.V.i.R cu francatură suplimentară „Timbru de ajutor", expediată prin poșta germană de ocupație din România (Landespost), ștampilată BUKAREST la 7 iunie 1917, cenzurată de germani în București la 8 iunie 1917, recartată în centrul de tranzit și schimb al poștei otomane din București cu ștampila Oficiului Poștal de Campanie nr.1 (culoare violet), sosire la Constantinopol la 14.6.333 (14 iunie 1917).

Ștampila este aplicată în culorile negru, violet sau albastru.

Se pare că rolul acestui oficiu, localizat și el în București, era exclusiv acela de centru poștal militar de *tranzit*, sortare și cartare pentru întreaga corespondență expediată din București (eventual chiar și din alte zone ale României ocupate ?) spre Imperiul Otoman, atât civilă cât și militară:

Fig.3 - Ștampila negativă a Oficiului Poștal Militar nr.1.

a) Aplicarea ștampilei în tranzit, pe **corespondența civilă**, cartată inițial de către poșta germană, este într-adevăr destul de rară, dar nu chiar atât de rară pe cât sugerează articolul amintit (în principiu, întreaga corespondență pe relația București - Imperiul Otoman trecea pe la acest oficiu, ceea ce ar presupune existența unui număr mult mai mare de piese similare). Semnificația sa este aceea a preluării piesei de corespondență de la serviciul poștal german din România ocupată (*Landespost*) de către serviciul poștal otoman. Schimbul se făcea în București, după cenzurarea de către germani a corespondențelor. Un alt exemplu similar poate fi văzut în figura 5. Faptul că această situație nu este menționată de lucrarea lui F.J. Mutter este de la sine înțeles, din moment ce ștampila aparține poștei militare otomane și nu are nici o legătură directă cu *Landespost*-ul german.

Alte piese similare cunoscute au următoarele caracteristici poștale:

- ștampilă BUKAREST din 8 iunie 1917, cenzura germană în aceeași zi, sosire Constantinopol la 14 iunie 1917;
- ștampilă BUKAREST din 8 iunie 1917, cenzura germană în aceeași zi, sosire Constantinopol la 24 iunie 1917.

Rezultă deja din aceste 4 piese cunoscute până acum un fapt curios: toate sunt expediate din București în zilele de 7-8 iunie 1917 (așadar la începutul perioadei de funcționare a serviciului poștal german în M.V.i.R, inaugurat la 1 iunie 1917). Poate fi o coincidență sau o limitare a perioadei de aplicare a ștampilei otomane pe corespondența în tranzit (ceea ce ar putea explica relativa raritate), până la stabilirea unor convenții germano-otomane privind cartarea și transmiterea acestui tip de corespondență ?

b) În schimb, apariția ștampilei pe **corespondențe de campanie** autentice este cu adevărat mai rară (a se deosebi însă clar de nenumăratele plicuri filatelice obliterate de complezență - de acord aici cu precizarea autorului articolului amintit, care au practic o valoare minimă), vezi fig.6. Semnificația sa în acest caz este de ștampilă a centrului militar de colectare și tranzit a corespondenței de campanie otomană. Ștampila se aplica pe corespondența ce nu era prevăzută la expediere

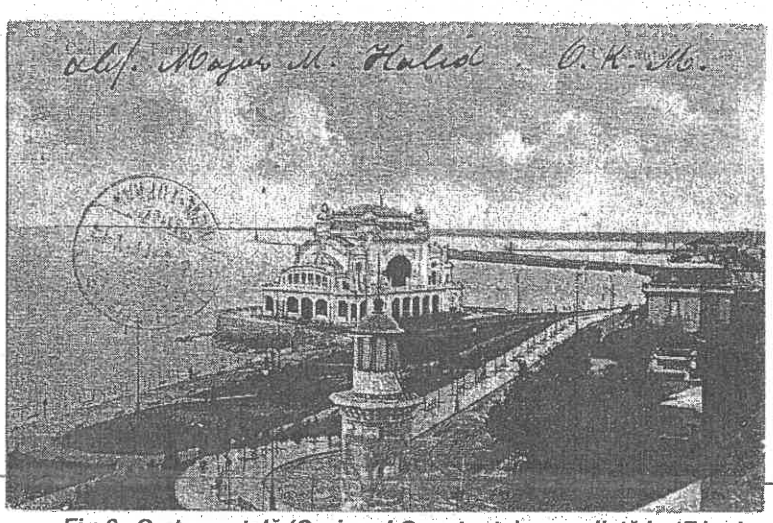

Fig.6 - Carte poștală (Cazinoul Constanța), expediată la 17 iunie 1917 de către maiorul otoman M. Halid, de pe lângă O.K.M (Oberkommando Mackensen), cartată la oficiul de campanie nr. 1 din București (servind ca oficiu de tranzit), sosire Kizil-Toprak la 26 iunie 1917.

cu altă ștampilă de oficiu poștal militar otoman (așadar este aici locul de a preciza că, din piesele văzute,

continuare în pag. 15 jos➲

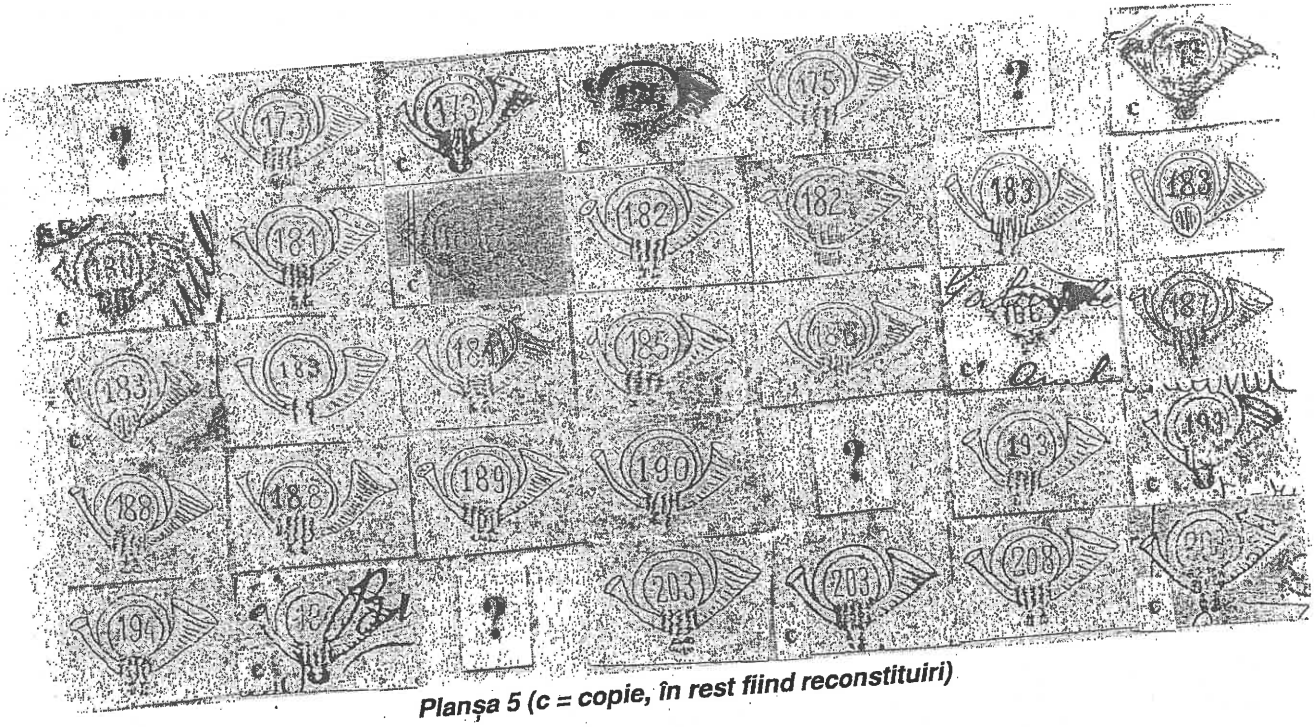

Planșa 5 (c = copie, în rest fiind reconstituiri)

Oficiile poștale militare otomane din București 1917-1918

➲ *urmare din pag. 7*

corespondențele ștampilate la nivelul Oficiului poștal militar 65 din București, **nu** mai erau obliterate și de către Oficiul 1, spre deosebire de situația sugerată de plicurile

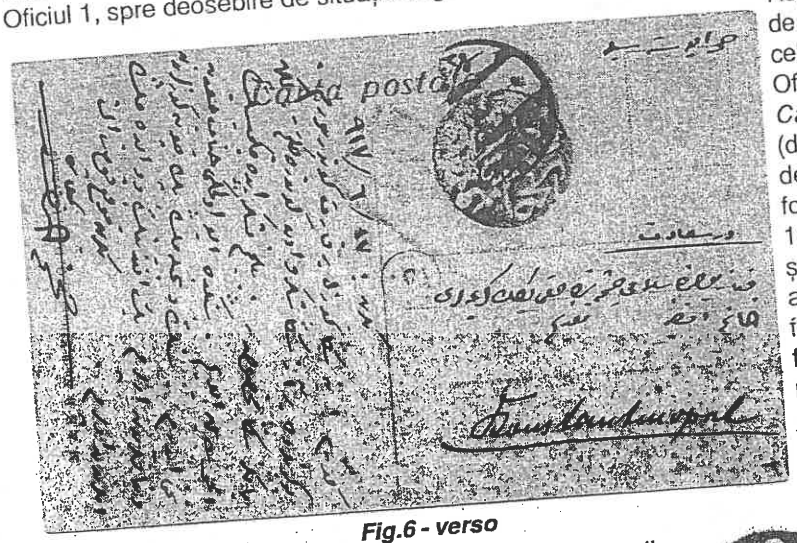

Fig.6 - verso

filatelice de complezență, pe care sunt aplicate ștampile ale ambelor oficii poștale otomane din București).

Ștampila se găsește aplicată ocazional (în anul 1918) și pe corespondențe militare otomane, dar cartate inițial de poșta de campanie germană din București.

Se pare că ștampila nu a fost folosită pentru a anula direct mărci poștale (pentru acest lucru era folosită ștampila Oficiului 65), din nou o situație cu totul diferită de cea sugerată de plicurile de complezență, fiind astfel întărită ideea unui oficiu de tranzit, la care nu se depunea direct corespondența poștală.

În București a funcționat și un oficiu militar pentru pachete, ce folosea o ștampilă (cu caractere arabe integral) cu textul „Secția pachete a Oficiului Poștal București".

Calitatea pieselor întâlnite nu permite reproducerea aici a acestei ștampile; în schimb, am reprodus, după originale clare, ștampilele Oficiilor 65 și 1 (vezi fig. 1 și 3).

Reproducerea în aceste cazuri are un grad sporit de fidelitate (practic 100%), spre deosebire de cele existente până în prezent. Astfel, ștampila Oficiului 1 este reprodusă eronat și „în oglindă" în *Catalogul Mărcilor Poștale Romînești* din1959 (după cum eronate sunt și informațiile preluate și de cataloage românești ulterioare, cum ar fi folosirea ștampilei Oficiului 1 doar din decembrie 1917 sau autenticitatea ștampilei cu nr. 55), până și la ilustrațiile din literatura filatelică turcească apar deosebiri clare în aranjarea semnelor grafice față de original (deosebiri permise de grafia arabă fără ca probabil înțelesul textului să sufere modificări în ansamblul său ?). Pentru exemplificare, în fig. 7a-c sunt reproduse

Fig.7a

Fig.7b

Fig.7c

Fig.7 a-c Reproduceri ale ștampilelor Oficiilor 1 și 65, așa cum apar în bibliografia existentă (diferite de realitate): Fig.7a - din catalogul CMPR 1959, Fig. 7b și 7c - din bibliografia turcească.

ștampilele așa cum apar în aceste surse bibliografice, pentru comparație.

Mărcile FERDINAND - 1917 tipărite în Rusia

După urcarea pe tron a regelui FERDINAND I, în toamna anului 1914, Administrația poștală românească a intenționat să pună în circulație o emisiune de mărci uzuale cu efigia noului suveran și să înlocuiască pe cele cunoscute sub denumirea „Carol I - gravate și tipografiate". Dar primele mărci poștale cu efigia regelui Ferdinand vor fi puse în circulație abia la sfîrșitul lunii decembrie ... 1919!

Guvernul fiind nevoit să-și comande necesarul de mărci poștale și de bancnote în străinătate. Cea mai bună soluție, la acea dată, se pare că a fost tipărirea acestora în Rusia, respectiv la Moscova, în Iași neexistînd condiții pentru astfel de operații.

Încă din luna decembrie 1916 s-a luat legătura cu o firmă din Moscova, TIPOGRAFIA ARTISTICĂ AMERICANĂ, comandîndu-se mărci poștale și de serviciu. Problema comportînd urgență, tipografia moscovită trimite la Iași, pentru aprobare, mărci uzuale cu efigia lui Ferdinand, timbre de ajutor și taxa de plată pentru timbrul de ajutor. În urmă cu 20 de ani, am văzut în colecția prof.dr.ing. Ion Antoniu, fostul președinte al A.F.R., un carton gros de cca. 4 mm, de forma unei cărți de joc, cu colțurile rotunjite, pe care era aplicată o marcă din seria tipărită în Rusia; acest carton avea aplicat pe spate o ștampilă cu data de 1 FEBR.1917, în culoare roșie. Se pare că această piesă reprezenta îndreptarul de culoare pentru valoarea respectivă. În aceeași colecție mai existau încă 20 din 36 de cartoane pentru emisiunea de uzuale Ferdinand 1919-1925 (10 din 13 pentru „bust mare" și 10 din 23 pentru „bust mic", cu ștampile diferite indicînd datele tirajelor succesive), precum și un carton cu marca CMPR '74 nr. 497 cu data 19 MART.1931 (data punerii în circulație a emisiunii „Centenarul Armatei Române fiind 10 mai 1931). Mi-am permis această digresiune pentru a sesiza că ștampila de pe spatele cartoanelor reprezenta data la care a fost aprobată culoarea definitivă și începerea tipăririi. În cazul de față, s-a aprobat tipărirea mărcilor din emisiunea Moscova la 10 februarie 1917, aprobare care s-a dat la Iași.

Fig. 1

Ziarele românești din ianuarie 1915 anunțau instituirea unui concurs pentru alegerea celei mai bune machete de marcă uzuală cu efigia noului suveran. Odată cu mărcile uzuale trebuiau realizate și mărci cu desene adecvate pentru „TIMBRU DE AJUTOR", care deveniseră obligatorii pentru corespondența particularilor și pentru scopuri fiscale. În cazul în care expeditorul nu franca trimiterea cu „Timbrul de Ajutor", această taxă se percepea dublu de la destinatar, prestația respectivă fiind materializată prin aplicarea pe obiectul în cauză a unei mărci cu inscripția „TAXA DE PLATĂ/TIMBRU DE AJUTOR", pentru care trebuia, de asemenea, să se prezinte o machetă. Pînă în prezent nu se cunoaște rezultatul concursului pentru realizarea mărcilor uzuale. Se cunoaște numele realizatorului machetelor aprobate pentru „Timbru de Ajutor", acesta fiind AUDISIO (probabil un pseudonim), tot el este posibilul machetator al mărcilor „Taxa de Plată/Timbru de Ajutor" (4, pag. 453 și 457), după maniera în care au fost realizate. Timbrele de ajutor și taxele de plată pentru acestea au fost puse în circulație în anul 1916, înlocuindu-le pe cele supratipărite în 1915 (1).

Pînă la intrarea în război a României, în august 1916, alături de puterile Antantei, nu fuseseră încă tipărite mărcile uzuale cu efigia lui Ferdinand. La sfîrșitul anului 1916, după lupte grele, o parte a teritoriului țării - inclusiv Capitala - a fost ocupat de trupele Puterilor Centrale, guvernul, familia regală și mulți civili fiind nevoiți să se refugieze în zona neocupată. Refugiații și alte servicii administrative s-au stabilit, vremelnic, în Moldova. În momentul părăsirii Bucureștiului nu au putut fi evacuate utilajele Fabricii de Timbre și ale Monetăriei statului,

Fig. 2

Seria de mărci uzuale fusese comandată pentru opt valori nominale (5,10,25,35,40 și 50 Bani, 1 leu, 2 lei)- fig.1, cu desen unic avînd culorile asemănătoare, pentru 6 valori, cu cele de la uzualele „Carol I gravate & tipografiate". Valoarea de 35 Bani este violetă iar cea de 2 Lei albastru-deschis.

FILATELIA 11/92
nr. 438, anul XL
nov.

Fig. 3

După cum am mai arătat, la 10 februarie 1917 emisiunea primește „bun de tipar" dar ... în Rusia este revoluție! Se instaurează un Guvern provizoriu care nu mai poate controla ceea ce se petrece în fostul imperiu. Cine se mai interesa în acele momente de comanda de mărci poștale chiar a unui stat aliat? Timbrele românești, comandate și plătite, nu au mai sosit niciodată! România, îngrijorată de eventualitatea unei noi ofensive a trupelor Puterilor Centrale, își trimite la adăpost, la „aliatul" rus, tezaurul țării, care, nici pînă în prezent, nu a fost returnat în întregime ...

Ce probe de mărci au fost trimise de la Moscova la Iași? În mod normal, trebuiau trimise toate valorile. După ceea ce se găsește în circuitul filatelic din România, consemnăm următoarele:

a) **mărci uzuale**: valorile de 10,25,35,40 și 50 de Bani au fost trimise în cantități mai mari, atît dantelate (11 1/2), cît și nedantelate; tipărite pe hîrtie moale, subțire specifică celei utilizate de poșta rusă în acea perioadă; la unele valori (25 și 35 Bani) pe marginea inferioară a colilor apare inscripția în limba rusă „HUD. TIP. AMERIK." (în traducere, Tipografia Artistică Americană) cu caractere diferite, urmată și de o cifră (No.7 pentru 25 Bani și Nr. 5 pentru 35 Bani) alta pentru fiecare valoare - fig.2 (2); valorile mai sus amintite s-au găsit în circuitul filatelic din România în coli, mai mult dantelate decît nedantelate, acreditîndu-se ideea că s-au tipărit numai aceste 5 valori.

b) **TIMBRU DE AJUTOR**: 5 și 10 Bani cu desen identic - fig. 3 - verde și, respectiv, roșu, aceeași hîrtie ca la uzuale, mai mult nedantelate decît dantelate.

c) **TAXA DE PLATĂ/TIMBRU DE AJUTOR**: 10 Bani, roșu-închis (lie de vin=weinrot), aceeași hîrtie ca la precedentele; mai mult nedantelate decît dantelate - fig.4.

În deceniul al treilea (cca. 1920-1922), emigranți ruși au pus în vînzare la Viena, în afara celor 5 valori de mărci uzuale mai sus amintite, valorile de 5 Bani, 1 Leu și 2 Lei (verde-gălbui și, respectiv, sepia și albastru-deschis), prezentîndu-le, pe acestea din urmă, ca adevărate raritați. În prezent, aceste 3 valori se găsesc foarte greu în circuitul filatelic din țară și străinătate.

Semnatarul acestor rînduri a găsit prin anii '70 încă o valoare din seria „Timbru de Ajutor" cu nominalul de 50 Bani, în culoare oranj, nedantelată, pe aceeași hîrtie ca a tuturor mărcilor tipărite în Rusia - fig.3. Această „descoperire" am comunicat-o în 1979 la una din ședințele Cercului de Studii al A.F.R. (2). Este posibil să mai apară și alte valori din această serie, știind că cea din 1916 mai cuprindea și valorile de 1,2,5 și 50 Lei (4, pag. 453), acestea din urmă - inclusiv valoarea de 50 Bani - fiind obligatorii alături de timbrele fiscale. Regretatul cercetător dr.ing. Ilie Demetrescu, într-o comunicare (3), a demonstrat că în Rusia s-au mai comandat și tipărit și timbre fiscale.

Mărcile tipărite în Rusia nu au fost puse niciodată în circulație de către Administrația poștală română din cauza evenimentelor din 1917, petrecute mai ales în Rusia, și, din acest motiv, poartă denumirea „Uzuale FERDINAND 1917 neemise". Nici măcar nu suntem siguri că s-au tipărit la Moscova (de ce nu la St.Petersburg, care din 1916 se chema Petrograd?). Doar două cataloage internaționale menționează aceste timbre: ZUMSTEIN, fără numerotare, pomenește de mărcile uzuale, dantelate și nedantelate, de cele 2 valori „Taxa de plată" numai nedantelate și de „Taxa de plată/Timbru de Ajutor" dantelat și nedantelat, fără a le cota; MICHEL—uzualele cu nr. VIa pînă la VIh, dantelat și nedantelat, „Timbru de Ajutor" și „Taxa de Plată/Timbru de Ajutor" numai dantelate, avînd pentru acestea cote. CMPR'74 le inserează cu numerele 223-232 (Uzuale + Timbre de Ajutor). La data apariției acestui Catalog era interzis să se dea informații filatelice despre emisiunea „SILISTRA 1914"; autorul, dl.ing. Kiriac Dragomir, a avut inspirația să păstreze numerotarea prin introducerea celor 10 valori (8 uzuale + 2 „Timbru de Ajutor" pe care le-a mai menționat la locul cuvenit), în așa fel încît în viitoare ediție (pe care o așteptăm cu nerăbdare) să introducă, fără nici o dificultate, mărcile SILISTRA. CMPR'84 le introduce; dar le numerotează greșit I la XI (8 uzuale + 2 Ajutor + 1 Taxa/Ajutor) (4+5). Mărcile tipărite în Rusia, în 1917, ar trebui să fie numerotate astfel: uzualele (8 valori) VIII la XV; „Timbrul de Ajutor" 5 Bani (TA. XVIII), 10 Bani (TA. XIX), 50 Bani (TA.XIX a) iar „Timbrul de Ajutor/Taxa de Plată" 10 Bani (PF. VII) cu cote pentru dantelate și nedantelate.

Fig. 4

Comunicarea de mai sus, cu un text mult mai „îngrijit", nu a putut fi publicată în FILATELIA în anul 1979, dar a fost preluată de „ROMANIAN PHILATELIC STUDIES" în Nr. 3/1979 (2).

Mulțumesc pe această cale domnilor ing. Mihail Popovici și ing. Călin Marinescu pentru ajutorul dat, precum și revistei FILATELIA.

Angelo Barbu POPESCU

BIBLIOGRAFIE & NOTE:

1. P.Murea: „Istoricul timbrelor românești 1858-1938", Tipografia Rapid-Timișoara, 1938.

2. Barbu Popescu: „Romanian Stamps printed in Russia" - „Romanian Philatelic Studies" Nr. 3/1979 - USA.

3. Dr.ing. Ilie Demetrescu: „More Romanian Stamps printed in Russia" - „Romanian Philatelic Studies" Nr. 3/1980 - USA.

4. Kiriac Dragomir& Aurel Surpățeanu: CMPR 1974, paginile 174, 453, 458.

5. Corneliu Spineanu: CMPR 1984, vol.I, paginile 61, 159, 163 și 198 (Popescu Barbu-Emisiunile uzuale 1920-1925, manuscris prelucrat în Catalog).

6. DI.ing.Mihail Popovici presupune că cifrele arabe, înscrise după textul în limba rusă și aplicate diferit pe fiecare valoare nominală a emisiunii, sunt numerele mașinilor din tipografie la care s-au tipărit valorile respective (autorul articolului de mai sus nu este de acord cu această presupunere). Sunt cunoscute cifra „5" pentru valoarea de 35 B. și cifra „7" pentru valoarea de 25 B. Cei care dețin astfel de piese cu alte numere decît cele mai sus menționate, sunt rugați a le comunica redacției revistei, însoțite de fotocopia respectivă.

František Novak !

DESPRE PROBLEMELE PUSE DE O EMISIUNE ROMÎNEASCĂ

Începînd cu „Penny Blank"[1]) a luat naştere obiceiul ca pe mărcile poştale să fie reproduse adeseori efigiile căpeteniilor ţărilor respective.

În astfel de cazuri schimbările capilor de stat pot fi aflate de către filateliştii din alte ţări şi prin noile emisiuni poştale care înfăţişează efigiile succesorilor lor. Bineînţeles, cu ocazia acestor schimbări, mărcile emisiunii poştale anterioare îşi păstrează încă — pe o perioadă de timp relativ scurtă — puterea de francare.

O excepţie, pricinuită vădit de împrejurări neobişnuite, o prezintă emisiunile de mărci poştale romîneşti cu efigia lui Carol I. Acesta a decedat la 10 octombrie 1914, totuşi mărcile cu efigia fostului rege au circulat în continuare, pînă în anul 1920 cînd apare pe mărcile uzuale efigia lui Ferdinand.

Nu vom ţine seama aci de cărţile poştale militare tipărite la Iaşi în 1917 şi nici de mărcile poştale tipărite în acelaşi an la Moscova (mărci care nu au fost puse însă în circulaţie) ambele cu efigia noului rege.

Apariţia, în 1917 şi 1918, la Iaşi, a monogramei lui Ferdinand, cu anumite embleme, pe marca imprimată pe cărţile poştale, a fost, pentru colecţionarii de întreguri poştale, primul semn de schimbare pe tronul romînesc.

Aceeaşi monogramă, completată cu iniţialele P.T.T., a fost supratipărită pe reimpresiunile mărcilor cu efigia lui Carol I, pe valorile de 1, 5 şi 10 bani (C.M.R. ediţia 1959, nr. 351, 352 şi 353).

In privinţa scopului cît şi a datei punerii în circulaţie a acestei emisiuni, mai toate cataloagele străine au dat indicaţii confuze.

Cataloagele în limba germană şi catalogul Yvert, nu mai arată în ultimele lor ediţii scopul special al acestei emisiuni; cataloagele în limba engleză (Scott, Gibbons) persistă în a indica drept obiect al emisiunii, amintirea unirii Transilvaniei şi reîntoarcerii armatei romîne la Bucureşti.

In revista filatelică „Der Sammlerfreund", din anul 1935, Odo Gh. Boehm, a publicat un articol asupra acestei emisiuni, sub titlul „Die Einzugsausgabe von 1919" — emisiunea intrării solemne[2]) din 1919.

Catalogul Gibbons indică anul 1918 ca dată de emisiune, iar cataloagele „Lipsia" şi „Michel" indică anul 1919 ca dată a punerii în circulaţie a acestei emisiuni despre care catalogul romînesc 1959 indică chiar ziua şi luna: 1919, 8 noiembrie.

Ziua de 8 noiembrie este într-adevăr o zi remarcabilă în istoria poporului romîn; în acea zi armata romînă a pornit de pe linia de demarcaţie la Focşani, ca să izgonească pe ocupanţi din ţară; iar în ziua de 1 decembrie ea şi-a făcut intrarea în Bucureşti.

Dar... aceste evenimente s-au întîmplat cu un an înainte adică în 1918, nu în anul 1919, cum arată cataloagele şi articolul sus-citat! Este greu de înţeles pentru ce s-ar pune în circulaţie o emisiune festivă cu o întîrziere atît de mare.

In realitate, se pare că nici ziua de 8 noiembrie 1918 nu este data la care emisiunea respectivă a fost dată la ghişee.

Cercetînd stocuri din aceste mărci, veţi găsi ştampile din Moldova chiar anterioare acestei date. Am întîlnit, astfel, obliterarea „IAŞI No. 1 — IUN. 1918" aflată pe o pereche a valorii de 5 bani, verde. Perechea provine de la o scrisoare recomandată. Aceasta se poate constata din faptul că pe dosul celei de-a doua mărci din pereche, apare impresiunea în negativ a ultimelor două silabe din cuvîntul recoMANDAT care a fost aplicată cu o ştampilă de cauciuc, cu tuş violet, pe corespondenţa pe care au fost lipite cele două mărci (acoperind, în parte, sfîrşitul cuvîntului „Recomandat").

Tipărirea şi supratipărirea acestei emisiuni coincide poate cu reimprimarea celorlalte valori din acelaşi an, formînd emisiunea denumită global „Moldova" (C.M.R. nr. 236 — 243); în această serie lipseau valorile mici, de care traficul poştal trebuie să fi avut aceeaşi nevoie.

In aceste împrejurări, caracterul festiv atribuit de cataloagele engleze acestei emisiuni, în legătură cu evenimentele menţionate mai sus, nu pare verosimil.

Dacă cercetările filateliştilor romîni vor confirma justeţea ipotezelor arătate, ar trebui trasă concluzia că în cataloage, anul acestei emisiuni să fie corijat în „1918", iar editorii de cataloage în limba engleză ar trebui să fie avertizaţi asupra textului eronat al informaţiei lor.

Particularitatea acestei emisiuni însă nu se epuizează aici. Din diferitele feluri de hîrtie pe care a fost tipărită — enumerate de Odo Gh. Boehm în articolul citat mai sus — cea mai interesantă este hîrtia gri de război, moale, cu pori mari. Specialiştii pot distinge la aceasta, patru moduri de diferenţiere la aceeaşi marcă cu o anumită dinţătură şi anume:

— după orînduirea porilor (orizontal sau vertical)

— după executarea tiparului pe faţa netedă a hîrtiei sau pe dosul acesteia, dos care — privit oblic la marca uzată — este mai mult sau mai puţin costat.

La acest fel de hîrtie există o specialitate foarte rară: este vorba de un filigran format din două liniuţe subţiri, paralele, situate una faţă de cealaltă,

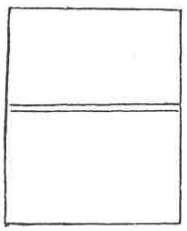

Fig. 1: Schiţa filigranului.

Fig. 2: Schiţa indicînd semnul de recunoaştere al mărcii XVI din coală (trăsăturile literei F negative sînt redate proporţional mai îngroşate).

la o distanţă egală cu aceea a rîndurilor de pori ai hîrtiei. Aceste liniuţe sînt probabil datorită sîrmelor cu care sînt cusute capetele „sitei fără sfîrşit" la maşina de hîrtie. După lungimea sitei metalice, care variază de la 8 la 30 metri — corespunzînd felului maşinii şi hîrtiei fabricate — ne putem închipui raritatea acestor filigrane neintenţionate care, dealtfel, la o conştiincioasă prelucrare definitivă a hîrtiei, ar fi trebuit să fie privite ca o defectuozitate şi deci înlăturate.

Din examinarea a patru coli ale valorii de 5 bani, tipărite pe hîrtie cu pori orizontali, două coli prezintă acest filigran pe al doilea rînd de mărci (11—20) şi la aceeaşi înălţime.

In colecţia mea posed o pereche mărci de 5 b, obliterate care au acelaşi filigran situat la aceeaşi înălţime ca şi la mărcile din colile menţionate. Se observă mai departe că perechea provine din al doilea rînd al colii; aceasta s-a putut identifica după defectul supratiparului

[1]) Prima marcă poştală adezivă din lume.

[2]) (N.R.) în Bucureşti.

nr. 7(67)/1963
an XII, iul.

la a doua marcă, care constă din vătămarea colțului drept de sus al literei negative „P" din supratipar și după nivelul inegal corespunzător ambelor mărci. Numărul lor de ordine în coloană este 15 și 16 (fig. 2).

Din trei coli ale valorii de 10 bani tipărite pe același fel de hîrtie, nici una nu prezintă cea mai mică urmă a filigranului orizontal. Acest filigran l-am mai întîlnit însă și pe un exemplar al mărcii de 15 bani, brun-roșcat (C.M.R. nr. 236).

Pe două mărci de 50 bani roz-portocaliu, uzate (C. M.R. nr. 241) și marca de 5 b. verde (C.M.R. nr. 352) am putut identifica același filigran, însă vertical.

Logic ne putem aștepta să găsim filigranul amintit, pe toate valorile tipărite pe acest fel de hîrtie. Din păcate, însă, filigranul nu este vizibil pe mărcile lipite pe scrisori sau pe alte întreguri, și ar fi regretabil dacă, în căutarea lui, acestea ar fi nimicite.

În decursul anilor au devenit destul de rare (și am o mare satisfacție cînd găsesc pe aceste mărci) ștampile originale ungurești, sîrbești ori în limba germană (bucovinene) sau și mai rarele ștampile de cenzură militară, care adeseori înlocuiau ștampilele poștale normale în timpul războiului și încă după aceasta.

Este clar că această emisiune oferă specialiștilor un cîmp vast de cercetări și cu ajutorul ei s-ar putea constitui o colecție de studiu „Poșta romînă în primul război mondial".

În curînd va apare în revista filateliștilor cehoslovaci „FILATELIE" un studiu asupra acestei emisiuni, datorit unui alt expert cehoslovac pentru mărcile poștale romînești, dr. P. Dica; acesta tratează emisiunea din punct de vedere al planșelor întrebuințate pentru reimpresiunile celor trei valori, precum și al planșelor pentru executarea supratiparului. Pe specialiști îi vor interesa desigur diferitele varietăți de tipar și supratipar descoperite de dînsul. Amîndoi sperăm că lucrările noastre vor da imbold specialiștilor romîni pentru aprofundarea studiului acestei interesante și pe nedrept neglijate emisiuni.

Mărcile cu supratipar nu prea se bucură de simpatia colecționarilor; aceștia sînt convinși că supratiparul nu înfrumusețează marca și se contrafăce mai ușor decît marca însăși.

Recunoașterea supratiparului fals constituie adeseori pentru experți o sarcină mai grea decît problema autenticității mărcilor însăși, mai ales cînd supratiparul fals este aplicat pe marca originală.

Prin faptul că nici cataloagele mondiale, nici catalogul mărcilor romînești din anul 1959 și nici literatura specială ca „Schach den Fälschungen" a dr. A. Schröder nu semnalează la această emisiune supratiparuri false, s-ar putea deduce că supratiparul emisiunii studiate în acest articol a fost cruțat de către falsificatori.

Și totuși... există supratipare false, uneori foarte reușite, alte ori izbitor de grosolan executate.

Fig. 3

Supratiparele false se găsesc pe mărcile originale tipărite pe hîrtie aspră cu pori fini, sau, mai rar, pe hîrtie netedă.

Principiul că pentru a ne feri de falsuri trebuie să cunoaștem bine în primul rînd semnele caracteristice constante ale originalului, nu este aplicabil în cazul acestor supratipare întrucît în urma uzurii anormale a planșelor, către sfîrșit, unele supratipare devin atît de defectuoase încît exclud posibilitatea unei expertize juste.

Falsuri bine imitate am găsit la toate trei valorile supratipărite, supratiparul fiind așezat normal, deplasat și răsturnat, precum și pieziș: acesta din urmă, îndeosebi pe valoarea de 5 bani, valoare din care falsificatorul a avut la dispoziție coli cu toate cele cinci feluri de dințături. Subliniez că nu am întîlnit încă supratiparul autentic aplicat pieziș pe mărcile originale. (fig. 3).

Semnul caracteristic al supratiparului fals este că vîrful trunchiului inițialei „P" nu este unit cu curbura acestei inițiale; golul rămas are circa ½ mm (fig. 4 a).

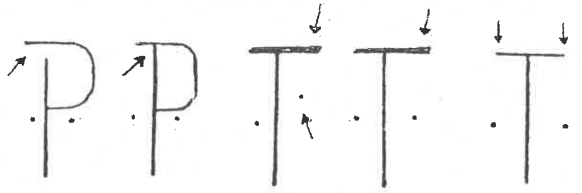

Fig. 4. a) Schița de detaliu la un supratipar fals; b) idem, autentic; c) idem, fals; d) idem, fals; e) idem, autentic.

În afară de aceasta, pe dosul mărcii se observă, rar, numai relieful cercului de supratipar, fără a se observa acela al monogramei și al inițialelor.

Defectul menționat la litera „P" al supratiparului fals se găsește foarte rar la supratiparul original; el prezintă un caracter accidental și diferă de la marcă la marcă.

Celelalte supratiparuri false lucrate de mîntuială s-ar putea ușor confunda cu supratiparul original, executat cu planșe prea uzate.

Unul din ele — bătător la ochi — se recunoaște lesne întrucît al doilea punct după inițiala „T" nu este la nivel cu punctul întîi, ci ridicat cu 1 mm mai sus. Litera „T" seamănă cu un cui avînd capul descentrat spre dreapta. (fig. 4/c și 4/d).

Descrierea celorlalte falsuri de supratipar nu este posibilă, acestea existînd în diferite varietăți atipice. Toate piesele avînd supratiparul pieziș și deplasat dau loc la bănuieli serioase.

Fig. 5. Supratipar fals, răsturnat

Fig. 6. Ștampila falsă „Văcăreni"

Trebuie amintit că reimpresiunile celor trei valori pe hîrtia gri cu pori mari precum și marca de 1 ban tipărită pe hîrtia gri-gălbui-închis (C.M.R. nr. 351 z) n-au circulat fără supratipar, la fel ca și marca de 10 bani roz-violet pe hîrtie pur albă. La acestea, deci, nu trebuie să ne temem de falsuri.

La descoperirea falsurilor de supratipar a ajutat împrejurarea că o parte din mărcile suspecte poartă o ștampilă ceferistă nepotrivită a șefului stațiunii Medgidia-sud. Ștampila constă din dublu cerc, cercul lăuntric fiind format din două semilune. Între cercuri este scris, sus „ȘEFUL STAȚIUNEI" și jos, „C.F.R." despărțit pe amîndouă părțile cu cîte o stea cu șase raze. În mijloc, în loc de dată, este scris pe primul rînd „MEDGIDIA" și pe al doilea „SUD".

Altă ștampilă suspectă, de asemenea în dublu cerc, avînd cercul lăuntric format din două semilune cu vergi, prezintă sus numele localității „VĂCĂRENI" și jos un arabesc. În mijloc se vede uneori data zilei și prescurtat luna; anul este totdeauna blocat; literele „V" și „C" au o formă neobișnuită.

(Continuare în pag. 5)

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

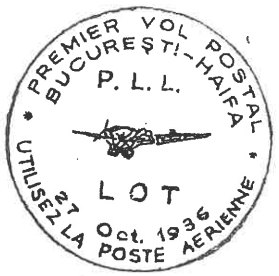

Fig. 8

porturile aeriene în interiorul țării le făceau cu avioanele societății particulare A.R.P.A. Pentru transportul poștal aerian se încasa o suprataxă peste tariful poștal. Suprataxă aeriană se încasa separat de francatura poștală obișnuită din acea vreme.

Supratipărurile aplicate pe mărci poștale din emisiunile uzuale 1920/21, sînt falsuri fără valoare filatelică, considerate ca atare și de cataloagele filatelice Michel și Lipsia.

O dată cu introducerea primelor mărci poștale de poștă aeriană, la 1 septembrie 1928, aceste ștampile au fost scoase din uz. De la această dată corespondența poștală pe calc aeriană se depunea la ghișeele oficiilor poștale din localitățile cu aeroporturi, unde erau obliterate cu o ștampilă uzuală a oficiului poștal respectiv sau cu o ștampilă de poștă aeriană (vezi fig. 3 și 4).

Mai tîrziu, pentru obliterarea corespondențelor expediate pe calea aerului poșta a folosit o ștampilă de format oval culcat. Această ștampilă — aplicată cu tuș negru — se întîlnește pe scrisori francate fie cu marca de poștă aeriană din emisiunea „Vederi cu avioane" (CMR 522—526) fie cu mărci uzuale însoțite de mărcile de suprataxă „timbrul aviației".

La inaugurarea liniei aeriene BUCUREȘTI—CRAIOVA—TIMIȘOARA—ARAD la 20 iulie 1935 cu avioanele societății LARES a fost folosită o obliterare cu tuș roșu, (fig. 5) care a fost aplicată numai pe plicuri.

Din revista „Filatelia pentru toți" nr. 28, anul 1934, aflăm că pentru serbările Unirii ce au avut loc în luna mai 1929 la Alba Iulia, un avion transportînd și corespondență poștală, a plecat de pe aerodromul din București în ziua de 20 mai, ora 6 dimineața și a aterizat la ora 10 dimineața la Alba Iulia. Avionul a transportat corespondență poștală predată în ziua de 19 mai 1929 la București, cu destinația Alba Iulia și Aiud. După cum afirmă revista, aceasta a fost singura cursă poștală aeriană

Fig. 9

Fig. 10

pe această rută iar numărul total al corespondenței transportate în acea zi ar fi fost de cca. 150 scrisori și cărți poștale.

Ștampila comemorativă, aplicată pe corespondența transportată purta inscripția „SERBĂRILE UNIREI 10—20 MAI 1929/ALBA IULIA—BUCUREȘTI" precum și data poștei: 19 mai 1929 (fig. 6).

Transportul de corespondență pe calc aeriană, realizat la 25.X.1935 pe distanța Brașov—București, prin primul tren aerian format din planoare remorcate de avion, a prilejuit folosirea unei interesante ștampile speciale, arătată în fig. 7.

O altă manifestare marcată de o frumoasă obliterare aerofilatelică a fost „PRIMUL ZBOR POȘTAL PENTRU DESCHIDEREA LINIEI AERIENE BUCUREȘTI—HAIFA" (27 octombrie 1936) cu avioane ale companiei aeriene polone (fig. 8).

Dintre ștampilele mai recente, prezentăm în continuare — pentru exemplificare — ștampilele de prim zbor folosite la deschiderea noii linii aeriene „BERLIN—PRAGA—BUDAPESTA—SOFIA—BUCUREȘTI" la 13 mai 1956 (fig. 9 și 11). Pe plic se află și o ștampilă specială a aeroportului Băneasa (fig. 10).

Recent, cu prilejul primului zbor cu avionul turbopropulsor IL-18, pe linia București—Berlin au fost folosite în R. P. Română și în R. D. Germană două ștampile aerofilatelice cu care s-a obliterat corespondența (v. fig. 12).

Pentru alcătuirea unui material documentar cît mai complet, rugăm pe toți cei care posedă piese aerofilatelice și obliterări speciale ale zborurilor din țară sau care au legătură cu țara noastră, să trimită fotocopii sau desene făcute pe hîrtie de calc, după piesele originale, pe adresa revistei.

Ing. MIHAI POPOVICI

Fig. 11

Fig. 12

(Continuare din pag. 3)

Ștampila șefului de gară Medgidia-sud am întîlnit-o și pe o marcă de 5 bani cu supratipar fals „1918" (C.M.R. nr. 234) achiziționată de mult din Germania, într-un plic cu o sută de mărci comune romînești. Trebuie remarcat ca indexul alfabetic din atlasul manual „Steiler's Handatlas" nu indică denumirea „Văcăreni"; se indică numai două localități denumite „Văcărești" situate în fostele județe Ilfov și Dîmbovița. Existența oficiului poștal „VĂCĂRENI" va trebui deci verificată și în caz pozitiv, și autenticitatea ștampilei descrise.

In caz că s-ar dovedi inexistența oficiului sau falsul ștampilei, ar fi clar că avem de-a face cu falsuri în dauna filateliștilor.

Ștampila ceferistă descrisă, se exclude însă de la sine.

Dr. FRANTISEK NOVAK

membru al A.I.E.P.

(Asociația internațională a experților filatelici)

EMISIUNEA SUPRATIPĂRITĂ FF - PTT

Recent, revista elveţiană "Berner Briefmarken Zeitung" nr:2/1991 semnalează trei întreguri poştale româneşti francate cu mărci de 5 şi 10 bani, Carol I, supratipărite cu monograma "F.F.-P.T.T." şi expediate la: 11.V.19 din "Gurahumora" la Zürich; la 17.VI.19 din "Arbora" la "Czernowitz" şi la 6.XI.19 din "Czernowitz" la Viena. Cum datele de expedicre sînt anterioare datei de punere în circulaţie a emisiunii - 8 NOV.1919 - indicată de Catalogul mărcilor poştale româneşti (CMPR'74, nr. 351-353), ca şi de cataloagele universale "Michel" (nr. 248-250) şi "Zumstein" (256-258), corespondentul se întreabă care-i adevărul. Se menţionează că atît supratiparul francaturii, cît şi obliterările poştale nu par a fi manipulate filatelic.

Această semnalare într-o publicaţie filatelică de mare tiraj este încă o mărturie a interesului de care se bucură marca poştală românească peste hotare.

Cercetînd - atît în presa filatelică din acea vreme, cît şi în cea actuală - cele afirmate, am constatat că sînt într-adevăr controverse asupra datei de punere în circulaţie a acestei emisiuni. Analizîndu-le, acestea se înscriu în trei grupe, după cum urmează.

O primă grupă de publicaţii arată ca dată de emisie anul "1918":

- Catalogul englez "Gibbons '39" (nr. 560-563) şi '59 (nr. 199-201) menţionează în antet: "Pentru aniversarea Unirii Transilvaniei (n.n. 1918 Dec. 1) şi a reîntoarcerii regelui României (n.n. Ferdinand I, 1918 Dec. 1) la Bucureşti";

- Catalogul francez "Yvert et Tellier '79" (nr. 258A-259) menţionează în completare: "Mărcile au fost supratipărite pentru a comemora victoria şi reîntoarcerea regelui la Bucureşti".

Subliniem că nu avem publicaţii filatelice româneşti care să indice ca dată de emisie anul 1918.

O altă grupă de cataloage şi publicaţii filatelice arată ca dată de emisie anul "1919":

- Catalogul american "Scott '59" (nr. 245-247) menţionează în completare: "Comemorarea Unirii Transilvaniei şi reîntoarcerea regelui la Bucureşti".

- Singura lucrare românească cunoscută pînă în prezent, care se referă la această problemă, este "Istoricul timbrelor poştale româneşti 1858-1938" de P. Murea (Timişoara, 1938). La pagina 126, aceasta prezintă emisiunea ca supratipărită în 1919, cu o completare asemănătoare cataloagelor universale "Gibbons", "Yvert" şi "Scott": "Comemorează reîntoarcerea în Bucureşti a regelui Ferdinand după încheierea războiului şi izgonirea armatelor inamice din teritoriile ocupate".

- Cataloagele universale "Michel 1921/1922", "Yvert '29" şi "Zumstein '74", ca şi "Catalogul mărcilor poştale româneşti 1984", de C. Spineanu, menţionează în antet doar data de punere în circulaţie a emisiunii: 1919.

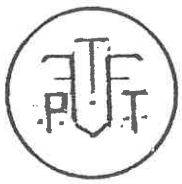

O ultimă grupă este aceea a cataloagelor şi publicaţiilor filatelice care indică data de emisie "1919 NOV.8":

- Catalogul "Gibbons '63" (nr. 569-572), pe lîngă data din antet - 1919 NOV.8 -, include în completare un text asemănător ediţiilor anterioare: "Dobîndirea Transilvaniei şi reîntoarcerea regelui României la Bucureşti".

- Cataloagele universale "Michel '43, '64 şi '88/89" şi "Lipsia '54", ca şi cataloagele româneşti C. Nămoloiu şi G. Nosca '38, George P.Macarovici '45, F. Konrad '46 - '48, CMPR '59 şi '64 şi CMPR '74 menţionează numai data de punere în circulaţie: "1919 NOV.8".

Din cele mai sus arătate, desprindem faptul că emisiunea a fost supratipărită (se pare la Bucureşti) într-un moment istoric al ţării noastre: înfrîngerea şi izgonirea armatelor străine de pe teritoriul ţării. Ea a fost dedicată proclamării Unirii Bucovinei (28 NOV.1918) şi Transilvaniei (1 DEC.1918) la Patria Mamă şi reîntoarcerii regelui, a armatei şi a aliaţilor în Bucureşti (1 DEC.1918). Aceste manifestări au încununat evenimentele de la sfîrşitul anului 1918, într-un moment în care ţara nu-şi revenise încă din nespusele suferinţe şi jertfe prin care a trecut.

Cum oficiosul Direcţiei Generale PTT "Buletinul Telegrafo-Poştal" pe anii 1918-1919 nu menţionează punerea în circulaţie a acestei emisiuni supratipărite, singura posibilitate de stabilire a adevărului a rămas cercetarea filatelică a obliterărilor pe mărcile supratipărite sau a corespondenţelor poştale circulate şi francate cu emisiunea "F.F. - P.T.T.". Astfel, am cercetat un număr apreciabil de mărci uzate din valorile acestei emisiuni supratipărite, între care şi cîteva cărţi poştale circulate, identificînd 9 datări poştale vizibile pentru perioada aprilie-noiembrie 1919 şi 7 datări poştale din intervalul noiembrie 1919 - iulie 1920.

Din această analiză pe mărci şi c.p. se constată că emisiunea supratipărită "FF - PTT" a circulat aproape în tot cursul anului 1919, prelungindu-se şi în anul următor. Este posibil ca unii colecţionari să găsească datări poştale şi mai timpurii (Early dates) decît cele menţionate pentru anul 1919, sau mai tîrzii (Lates dates) decît cele găsite pentru anul 1920. Desigur, ar fi foarte interesant dacă s-ar găsi şi semnala datări poştale şi din cursul lunii decembrie 1918, cînd au fost sărbătorite marile evenimente istorice ale acelui sfîrşit de an.

Cunoscînd că data "1919 NOV.8" de punere în circulaţie a emisiunii "FF - PTT", înscrisă în diverse cataloage naţionale şi internaţionale, este greşită, **propun ca pînă la noi dovezi în domeniul cercetării filatelice** cu privire la anul de punere în **circulaţie (1918 sau 1919), emisiunea supratipărită "FF-PTT" să fie considerată ca o emisiune comemorativă tipărită în anul 1919 şi înscrisă în viitoarele cataloage naţionale şi internaţionale sub forma: "1919 SUPRATIPAR F.F. - P.T.T.", iar în încheierea emisiunii să se treacă NOTA "Emisiune comemorativă pentru proclamarea Marii Uniri şi a reîntoarcerii regelui Ferdinand, a armatei şi a aliaţilor în Bucureşti".** Cele propuse sînt, de altfel în spiritul menţiunilor din catalogul universal "Scott '59" şi lucrarea amintită a lui P. Murea.

Poate nu am reuşit să dăm în totalitate un răspuns suficient de exact dar, deocamdată, alte date nu avem.

Mulţumim, în acelaşi timp, revistei "Berner Briefmarken Zeitung" şi corespondentului său P. Elbau, care a semnalat controversa legată de data punerii în circulaţie a emisiunii supratipărite "F.F. - P.T.T.".

Mihail POPOVICI
(AIJP

NON-EROARE

Dacă, prin definiţie, se numeşte eroare o marcă poştală *atipică* aparţinînd seriei (şi valorii faciale) denumită „a", marca fiind amplasată în coală pe rîndul Rx şi coloana Cy şi avînd un tiraj „m", atunci vom denumi NON-EROARE marca tipică din aceeaşi serie „a", cu aceeaşi amplasare în coală (Rx şi Cy) şi care are un tiraj „m", astfel încît:

„m"+„n"=„T",

unde „T" este tirajul complet al mărcii puse în discuţie.

Cele de mai sus presupun că eroarea apare numai la o parte din tirajul emisiunii.

În cazul cînd eroarea apare pe întreaga emisiune, „n"=0 şi atunci „m"=„T", situaţie în care nu există NON-ERORI.

Matematic am putea defini:

Eroarea = $E_{a,m}$ (Rx, Cy)

NON-EROARE = $E_{a,n}$ (Rx, Cy)

Eroarea şi NON-EROAREA sînt, deci, noţiuni complementare, deşi se pot imagina şi cazuri de o mai mare complexitate.

(Cazul „m"=0 este cel banal, care presupune că în respectiva situaţie nu există eroare).

NON-EROAREA poate fi identificată oricînd în coală, dar şi în formaţiuni mai mici, cu ajutorul marginilor de coală sau, în unele cazuri, chiar în unicate, ajutaţi de acele microsemne caracteristice specifice majorităţii mărcilor.

Să exemplificăm cele de mai sus cu o situaţie fericită în care cunoaştem exact tirajele:

În fig.1 este prezentată marca de 2 BANI Secerători din emisiunea Cluj 1919 - marca din rîndul 1, coloana a II-a este tipică.

În fig.2 este prezentată aceeaşi marcă, cu eroarea BAN I (BANI - lung).

Acelaşi lucru în fig. 3 şi 4 pentru valoarea de 2 BANI „IMPRIMATE URGENTE".

Tirajele acestor mărci sînt redate în tabelul de mai jos:

fig. 1

fig. 2

Tipul emisiunii CLUJ	Tirajul total "T"	Tirajul ERORII "m"	Tirajul NON-ERORII "n"
2 BANI „SECERĂTORI"	5944	444	5500
2 BANI „URGENTE"	1497	1207	290

Tabelul se referă în exclusivitate la poziţia a doua din coală (R1, C2), loc tipic la emisiunea Cluj, mărcile cu BANI sus, pentru eroarea BAN I (BANI - lung).

Am ales acest exemplu deoarece în primul caz numărul NON-ERORILOR este mai mare decît al erorilor, iar în al doilea caz situaţia este inversă.

Mai mult, în cazul NON-ERORII 2 BANI - „IMPRIMATE URGENTE", deoarece nu s-a dat atenţie acestei situaţii, un colţ de coală cu această NON-EROARE este astăzi deosebit de greu de procurat.

Pot exista şi cazuri în care numărul NON-ERORILOR este practic egal cu al erorilor.

Un asemenea exemplu este „Avionul cu trei motoare" din seria ZIUA MUNCII (1 MAI) - 1948 - prima marcă din coliţa de 9 buc. În această situaţie filateliştii au apreciat mai mult aspectul spectaculos al erorii decît raportul tirajelor erorii şi NON-ERORII.

Problema erorii şi NON-ERORII este în fond problema depistării tirajelor la care eroarea a apărut.

Această chestiune este mult mai amplă decît s-ar părea, deoarece include şi erorile apărute ca urmare a uzurii planşelor, în special la emisiunile uzuale, în tiraje fluviu.

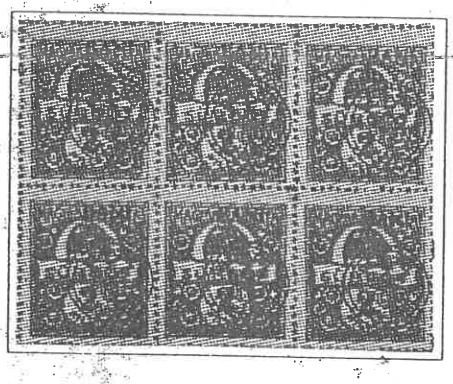

fig. 3

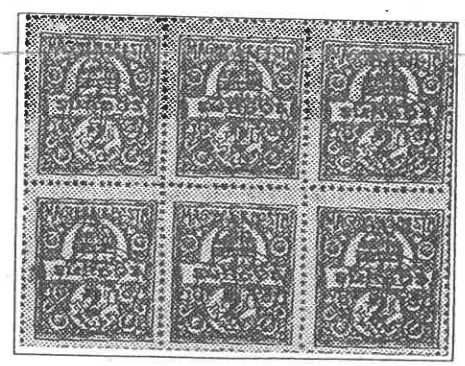

fig. 4

Puncte de vedere

"EMISIUNEA SUPRATIPĂRITĂ FF-PTT" - CLARIFICĂRI

Urmare publicării articolului "Emisiunea «Carol I» supratipărită cu monograma Ferdinand «FF-PTT»" ("Filatelia" 7/1991), în care am menţionat că este posibil ca unii colecţionari să găsească obliterări poştale şi mai timpurii decît cele cu data de "Aprilie 1919", redacţia revistei a şi primit o primă semnalare din partea cititorului Ionel Vizireanu din Buzău - colecţionar şi pasionat

fig. 1

cercetător al mărcilor poştale româneşti. Cititorul ne trimite o copie xeroxată (recto-verso) a unui imprimat particular tipărit "CARTA POSTALĂ" (fig. 1), francat cu marca de 10 B supratipărită FF - PTT (Yv 259), avînd alăturat marca "Timbru de Ajutor" de 5 B (Yv 237), ambele obliterate cu ştampila poştală rotundă "BUCUREŞTI/SCRIS.", avînd, central, data "21 DEC. 918" (fig. 2), şi cu ştampila rotundă "CENZURAT/BUCUREŞTI", avînd în centru indicativul "B.5" (fig.3). Pe spate, imprimatul poarta tipărită adresa expeditorului "SOCEC & COMP./SOCIETATE ANONIMĂ/ BUCUREŞTI", precum şi, la maşina de scris, data comunicării "Bucureşti, 20 Dec. 1918" (fig.4). Expedierea acestui imprimat, ale cărui mărci au fost obliterate cu ştampila poştală datată "21 DEC. 918", este un prim indiciu că mărcile poştale au fost supratipărite ad-hoc cu monograma Ferdinand în anul 1918.

Consider că e încă posibil să mai apară corespondenţe francate cu astfel de mărci, obliterate poate chiar cu data de "1 DEC. 918", zi în care s-a proclamat Marea Unire la Patria Mamă a Transilvaniei, Bucovinei şi Basarabiei, moment măreţ ce a încununat evenimentele anului 1918, răsplătind, prin îndeplinirea idealului naţional, nespusele suferinţe şi jertfe ale Ţării şi ale Neamului. Dar, pînă la semnalarea lor propun să se corecteze, cel puţin în cataloagele noastre filatelice, data de apariţie a acestei emisiuni: "anul 1918 DECEMBRIE", iar în încheierea prezentării să se treacă sub formă de "NOTĂ": Emisiune comemorativă pentru proclamarea Marii Uniri cu Regatul României a Transilvaniei, Bucovinei şi Basarabiei şi a reintrării regelui Ferdinand, în fruntea Armatei Române şi a oştirilor aliate în mult încercata capitală a Ţării, Bucureşti.

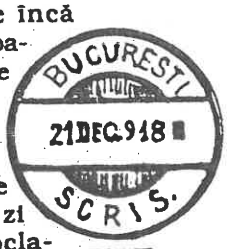

fig. 2

fig. 3

Mihail POPOVICI (A.I.J.P.

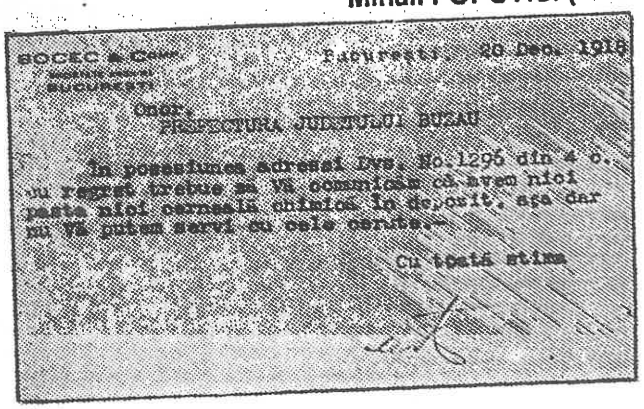

fig. 4

PROGRAMUL DE EMISIUNI POŞTALE PE ANUL 1992

1. Olimpiada de iarnă Albertville '92	8 val. + col. dt + col. ndt.
2. Porţelanuri	5 val.
3. Peşti	6 val.
4. Cai	6 val.
5. Europa CEPT '92 (Columb)	bloc de 4
6. A II-a Conferinţă mondială asupra mediului înconjurător şi dezvoltării (1-12.VI.92, Rio de Janeiro)	4 val. + col. dt.
7. Ziua mărcii poştale româneşti	1 val. + 1 vinietă
8. Expoziţia filatelică mondială şi Congresul FIP	col.dt.
9. Olimpiada de vară Barcelona '92	8 val.+ col.dt+col.ndt.
10. 9 octombrie - Ziua mondială a poştelor	1 val.
11. Aniversări - Comemorări	6 val.
12-13. Emisiuni cu tematici religioase (Paştele şi Crăciunul)	
14-15. Emisiuni de rezervă	

NOTĂ: În funcţie de necesităţi, Poşta Română îşi rezervă dreptul de a efectua eventuale modificări.

Rugăm conducerile Asociaţiilor filatelice să ne trimită amprentele ştampilelor realizate în anul 1991 pentru reproducerea lor în pagina de marcofilie.

Mărcile cu supratipar "FF/PTT"

În numărul 2/1991 al revistei BERNER BRIEFMARKEN ZEITUNG, domnul P. Elban întreba care este data punerii în circulaţie a mărcilor româneşti Z 255-257 (CMPR '74 nr. 351-353 iar în CMPR '84 nr. 265-267), aceste trei mărci fiind cunoscute în România sub denumirea "Uzuale Ferdinand cu supratipar FF/PTT". Întrebarea propriu-zisă era dacă data de 8 noiembrie 1919, menţionată în catalogul ZUMSTEIN, este reală, dl. Elban fiind în posesia unor piese circulate înaintea acestei date. Imediat cercetătorii români s-au sesizat şi au început să facă cercetări comunicînd în paginile FILATELIEI datele noi descoperite, făcînd totodată şi unele interpretări pe marginea acestora.

România a intrat în război la data de 14/27 august 1916, iar la sfîrşitul aceluiaşi an, din cauza înaintării armatelor Puterilor Centrale, guvernul şi regele au fost nevoiţi să părăsească Capitala şi să se refugieze în Moldova, la Iaşi. În retragere, Administraţia poştală nu a putut să evacueze toate oficiile şi, implicit, nici inventarul acestora, respectiv mărcile seriei uzuale în curs (emisiunea Carol I – tipografiate). În anul 1917, trei dintre Puterile invadatoare (germanii, austriecii şi bulgarii) pun în circulaţie în teritoriul ocupat mărci proprii, în partea neocupată a ţării rămînînd valabile mărcile uzuale mai sus menţionate. În vara anului 1917 se reiau luptele pe frontul românesc. Cu toată rezistenţa armatei române (reechipată şi instruită de forţele Antantei), din pricina defecţiunii trupelor ruse infestate de revoluţie şi de propaganda germană, Guvernul român se vede nevoit să ceară Puterilor Centrale un armistiţiu (7 decembrie 1917). Urmează tratative concretizate prin preliminariile de la Buftea (5 martie 1918) şi "pacea" de la Bucureşti (7 mai 1918), aceasta nefiind niciodată sancţionată de regele Ferdinand.

Ca urmare a Armistiţiului, în primele luni ale anului 1918 s-a reluat circulaţia civililor între zona ocupată şi Moldova. Oameni de afaceri veniţi din zona ocupată au oferit, spre răscumpărare, Administraţiei poştale aflate la Iaşi cantităţi foarte mari de mărci neştampilate, cu valorile nominale de 5 şi 10 bani, neutilizabile în zona ocupată. Valoarea nominală a acestei oferte era de aproape o jumătate de milion lei. Constantin Minescu, directorul general al poştelor şi telegrafului, aflat în refugiu la Iaşi, ordonă supratipărirea imediată a mărcilor cu nominalele de 5 şi 10 bani din emisiunea uzuală în circulaţie, aflate la acea dată în zona liberă, cu sigla "1918" (Z 242-243, M 238-239, CMPR '74 234-235, CMPR '84 254-255) pentru a evita utilizarea acelorași mărci aduse, posibil fraudulos, din zona ocupată. Puţin mai tîrziu se dispune supratipărirea şi a mărcii uzuale cu nominalul de 1 ban cu sigla "25/BANI" (Z 241, M 237, CMPR '74 233, CMPR '84 254). Din greşeală sau sub formă de eseu, se mai supratipăresc 50 de bucăţi din marca de 5 bani "Spic de grîu – verde fără filigran" (CMPR '74 137 r, CMPR '84 255 f) şi 100 bucăţi din marca de 10 bani "Gravate" (CMPR '74 209 s şi CMPR '84 256 h.). Cele două tipuri de supratipar au fost executate în mod rudimentar, în condiţiile de la Iaşi, unde s-a făcut şi aplicarea lor pe colile de mărci de 100 de bucăţi.

În toamna anului 1916, Administraţia poştală română comandase la Moscova o nouă emisiune de mărci uzuale cu efigia regelui Ferdinand care, din cauza evenimentelor din Rusia, nu au mai sosit niciodată. La 1 iunie 1918 intră în vigoare, în partea neocupată a ţării, adică în Moldova, un nou tarif poştal. Necesitatea de mărci poştale este acută, drept pentru care Administraţia poştală română de la Iaşi cere şi obţine permisiunea Puterilor Centrale de a tipări la Bucureşti, la Fabrica de Timbre, noi mărci poştale cu clişeele care se găseau la acea fabrică, dar cu efigia fostului rege Carol I (1839-1914). S-au imprimat mărci cu clişeele emisiunilor "Spic de grîu", "Gravate" şi "Tipografiate", cu nominalele de la 15 bani la 2 lei, această emisiune fiind cunoscută în filatelia românească sub denumirea "MOLDOVA", după locul unde s-a utilizat cu precădere. Noul tarif poştal prevedea, pentru anumite prestaţii poştale, mărci de 1 ban (expedierea de ziare), 5 bani (imprimate) şi 10 bani (cărţi poştale simple sau ilustrate). Pentru aceste prestaţii s-au supratipărit mărcile existente în depozitul Fabricii de Timbre (cu valoarea nominală de 1, 5 şi 10 bani) cu sigla "FF/PTT". Se pare că numărul de mărci aflat în depozitul fabricii nu a fost suficient (CMPR '74, tirajul notat cu "y"), astfel că s-au tipărit noi mărci cu clişeele de la mărcile tipografiate (tirajele "x" şi "z") peste care s-a aplicat acelaşi supratipar "FF/PTT".

Revenim la întrebarea: cînd au fost puse în circulaţie mărcile cu supratiparul "FF/PTT"? Dintr-o eroare, care durează chiar de atunci (1919-1920), TOATE cataloagele, interne şi internaţionale (cu excepţia cat. ZUMSTEIN 1992, la care am colaborat), acreditează ca dată de punere în circulaţie anul 1919 menţionînd chiar o dată fixă: 8 noiembrie! Datele timpurii ale acesteia dovedesc că data de 8 noiembrie 1919 este FALSĂ! Pînă în prezent s-au găsit piese circulate, francate cu astfel de mărci, avînd date din decembrie 1918. S-a acreditat ideea că aceste mărci au fost supratipărite cu ocazia reîntoarcerii familiei regale, din refugiul de la Iaşi, la 1 decembrie 1918, idee, după părerea mea, hazardată. Regretatul cercetător ceh Frantisek Novak semnala, în revista FILATELIA nr. 7/1963, că mărcile cu supratipar "FF/PTT" ar reprezenta valorile mici ale emisiunii "MOLDOVA", prezentînd chiar o reproducere a unei mărci cu acest supratipar purtînd data IULIE 1918. Personal, cred că această afirmaţie este cea mai apropiată de adevăr, mărcile cu supratipar "FF/PTT" şi cele din emisiunea "MOLDOVA" reprezintă o singură emisiune care a fost pusă în circulaţie, ca urmare a noului tarif poştal de la 1 iunie 1918, în lunile IUNIE sau IULIE 1918.

Aş vrea să menţionez că mărcile acestea reprezintă prima emisiune circulată pe teritoriul României reîntregite (mai întîi Basarabia, încă din 1918, apoi Transilvania, Bucovina şi Banatul).

De ce aşa de tîrziu se încearcă stabilirea unei date cît mai precise de punere în circulaţie? Mărcile în discuţie, mai mult în stare neobliterată decît circulate, au o valoare de catalog extrem de redusă. Piesele întregi, cu ştampile neclare, şi aşa puţine în circuitul filatelic, nu au trezit interesul colecţionarilor. Odată cu începutul studierii istoriei noastre poştale, şi aceste piese au intrat în atenţia cercetătorilor oferind, după cum se vede, surprize plăcute. În continuare, trebuie cercetate actele normative emise de Administraţia noastră poştală, precum şi materialul filatelic din ţară şi străinătate pentru a stabili datele exacte ale acestei perioade.

Angelo-Barbu POPESCU

Nota redacţiei: *Materialul a fost discutat şi în şedinţa Cercului de studii şi documentare al FFR din septembrie 1992, participanţii nereuşind să ajungă la o concluzie unanimă.*

W, 440, an XLII
ian

EMISIUNILE POŞTALE CURENTE „CLUJ" ŞI „ORADEA"

Referat dezbătut şi aprobat de Cercul de studii de istorie poştală pentru Ardeal, Banat şi Bucovina (Braşov, 15 noiembrie 1997)

1. Controversele cu privire la apartenenţa mărcilor „Cluj/Oradea"

Caracterul şi apartenenţa mărcilor poştale „Cluj" şi „Oradea" sunt deosebit de disputate în lumea filateliştilor. Cataloagele şi literatura filatelică stau mărturie controverselor, care dăinuie de la apariţia celor două emisiuni până în zilele noastre.

„Donaupost catalog" din 1921 a inclus emisiunile „Cluj/Oradea" la mărcile româneşti într-un capitol intitulat „Ocupaţia română în Ungaria". Ele sunt prezentate alături de emisiunea „Ocupaţia română în Debreţin" şi de alte câteva emisiuni fără denumiri, calificate de către cataloagele „Zumstein" şi „Michel" ca înşelătorii sau făcături.

„Catalogul Naţional al Mărcilor Poştale Maghiare" din 1940 consideră că mărcile „Cluj/Oradea" sunt maghiare. Le găsim la sfârşitul emisiunilor curente în „Partea de Ocupaţie", împreună cu emisiunile maghiare „Ocupaţia română în Debreţin", „Ocupaţia franceză la Arad", „Ocupaţia sârbă la Timişoara" etc.

Adalbert Béla Szalay, cel mai vestit specialist al mărcilor „Cluj/Oradea", autorul studiului „Höhere Philatelie" în două volume, aprecia că, dintre toate emisiunile româneşti, mărcile „Cluj/ Oradea" au o importanţă deosebită.

Petre Murea în lucrarea „Istoricul timbrelor poştale româneşti", apărută în 1938, printr-o clasificare de neînţeles, catalogheză mărcile „Cluj/Oradea", împreună cu emisiunile „Ocupaţia română în Debreţin", ca „Ocupaţia română în Ardeal".

Catalogul „Scott" din SUA le intitulează „Ocupaţia română în Transilvania" şi le caracterizează astfel: „Mărcile sunt utilizate pe teritoriul Ungariei încorporat României în 1918; sunt valabile doi ani şi jumătate la poştă dar nefolosite în România". Conform unei asemenea interpretări, în opinia autorilor, Transilvania nu era teritoriu românesc nici după Tratatul de la Trianon.

Cataloagele „Michel" şi „Yvert" consideră că mărcile „Cluj/Oradea" sunt româneşti, fiind prezentate la sfârşitul emisiunilor curente şi intitulate „România Nouă", respectiv „Transilvania". În catalogul „Zumstein", care este mai aproape de UPU, mărcile „Cluj/ Oradea" sunt încadrate, în ordine cronologică, între emisiunile curente româneşti.

În perioada absolutistă din România, orice studiu cu privire la mărcile „Cluj/Oradea" a fost privit cu suspiciune, fiind interzisă publicarea lor. Sfidând împotrivirile obscure, în 1974 cercetătorul Kiriac Dragomir, include, cu mult curaj şi competenţă, emisiunile „Cluj/Oradea" în „Catalogul Mărcilor Poştale Româneşti", în ordine cronologică, între emisiunile curente.

Catalogul din 1984, redactat de Corneliu Spineanu, prezintă, de asemenea, mărcile „Cluj/Oradea" în ordine cronologică între mărcile curente, dar în descrierea lor apar afirmaţii contradictorii. Pe de o parte, consideră că sunt emisiuni provizorii, iar pe de altă parte că „ele au caracter deplin de mărci româneşti având putere de francare pe întregul cuprins al ţării". Neconcordanţa este eliminată prin concluziile prezentate sub formă de Notă, unde precizează că sunt mărci uzuale obişnuite, ca şi restul emisiunilor uzuale româneşti din perioada respectivă, comparându-le cu emisiunile „Moldova" şi „Ferdinand".

De remarcat este „Catalogul specializat al mărcilor maghiare" din 1986. Autorii lui, buni cunoscători ai istoriei poştale şi ai dreptului internaţional, nu au inclus în catalog emisiunile „Cluj/ Oradea", motivând că ele nu pot fi considerate mărci maghiare. În ultimii patru ani, „Catalogul Mărcilor Maghiare", care apare anual, prezintă emisiunile de ocupaţie şi cele locale apărute la sfârşitul primului război mondial. Mărcile „Cluj/ Oradea" nu apar niciunde în Catalog.

Mulţi filatelişti din Ungaria nu acceptă punctul de vedere al „Catalogului specializat" şi consideră că apartenenţa mărcilor „Cluj/Oradea" este maghiară, de ocupaţie română în Transilvania, similară cu ocupaţia română în Debreţin.

Aceste păreri se sprijină pe două supoziţii neîntemeiate. Prima – că oficiile poştale din Transilvania au fost militarizate şi au funcţionat sub conducerea armatei române. A doua, mai mult dorinţă decât motivare, susţine că până la încheierea tratatului de pace între Ungaria şi Puterile Aliate, 4 iunie 1920, Transilvania a aparţinut Ungariei.

Controversele şi neclarităţile sunt datorate interpretării greşite sau tendenţioase a condiţiilor politico-militare şi îndeosebi tratării emisiunilor „Cluj/Oradea" în afara contextului istoriei poştale.

În cele ce urmează, vom analiza apariţia şi circulaţia mărcilor „Cluj/Oradea" în contextul istoriei poştale din vremea respectivă. Prima parte va trata caracterul şi apartenenţa celor două emisiuni, iar continuarea, circulaţia lor poştală.

2. Condiţiile politico-administrative din Transilvania în etapa emiterii, prin supratipar, a mărcilor „Cluj„ şi „Oradea"

După Unirea de la 1 Decembrie 1918, Transilvania şi teritoriile din Ungaria locuite de români se considerau desprinse de la statul ungar, recunoscând ca foruri conducătoare Marele Sfat Naţional, format din 250 de membri, ales de Adunarea Naţională de la Alba Iulia, şi Consiliul Dirigent, cu sediul la Sibiu. Unirea Transilvaniei cu România a fost apoi ratificată prin decret-lege.

Resortul Culte şi Instrucţiune din Consiliul Dirigent a preluat, la 29 decembrie 1918, conducerea serviciilor publice în problemele bisericeşti, şcolare şi culturale[1]. Potrivit ordonanţelor Consiliului Dirigent din 14 ianuarie 1919, direcţiile financiare şi perceptoratele din Transilvania recunosc ca for conducător Resortul de Finanţe din Consiliul Dirigent. Toate valorile administrate de instituţiile financiare din teritoriile unite cu România formau proprietatea statului român[2].

În localităţile eliberate din Transilvania au fost instalate administraţii locale româneşti, subordonate Consiliului Dirigent, respectiv Guvernului României. Atât persoanele care au acceptat să rămână în administraţiile locale cât şi cele noi, cuprinzând toate categoriile de salariaţi publici, au depus jurământul de credinţă faţă de regele Ferdinand I şi statul român, de a respecta cu sfinţenie legile ţării, decretele şi ordonanţele Consiliului Dirigent[3].

Prin Ordinul Marelui Cartier General din 25 ianuarie 1919, s-a dispus trecerea tuturor serviciilor poştale, telegraf şi telefon din teritoriile eliberate sub administraţia Direcţiei Generale PTT, respectiv a organelor poştale ale Consiliului Dirigent. Concomitent cu numirile în funcţiile poştale făcute de Consiliul Dirigent, un număr însemnat de funcţionari ai poştei au fost numiţi curent şi retroactiv prin Decret Regal[4].

Deşi, prin selecţie, am prezentat doar câteva documente, ele dovedesc că, după Marea Unire, Transilvania era parte integrantă a României. Conferinţa Puterilor Aliate, prin încheierea tratatului de pace cu Ungaria, a consfinţit de fapt o realitate existentă, realizată prin voinţa liber exprimată a poporului român.

3. Rolul Direcţiei Generale a Poştelor în emiterea mărcilor „Cluj/Oradea"

Mărcile „Cluj" şi „Oradea" au apărut în etapa provizoratului din tranziţia poştei române în Transilvania. Atât în ţară cât şi peste hotare, unii vehiculează opinia că cele două emisiuni au fost o iniţiativă locală, transilvăneană, a Consiliului Dirigent, la comanda şi cu implicarea armatei române, independent de Direcţiunea Generală a Poştelor. Autorii opiniei urmăresc să atribuie artificial un caracter local, de ocupaţie, mărcilor „Cluj/ Oradea".

Din documentele poştale şi cele de istorie poştală prezentate în articolul precedent, despre provizorat (nr.12/97), a rezultat că, în Transilvania, mărcile maghiare rămase de la vechea administraţie au fost folosite oficial până la epuizarea lor. În raza Direcţiunii Timişoara, unde stocul de mărci maghiare a fost mic, ele nici nu au fost retrase din circulaţie.

Pentru Direcţiunea Generală a Poştelor, una dintre principalele preocupări era să pună capăt utilizării provizorii a mărcilor maghiare. Imaginea României unite era lezată prin pre-

Gheorghe CSERNI
– Arad –

NOTE:

1. *„Gazeta Oficială" nr. 5, Sibiu, 5/18 ianuarie , p.17.*
2. *Idem, nr. 6, Sibiu, 14/27 ianuarie 1919, p.39-40.*
3. *Decretul nr. 1 din 24 ianuarie 1919 şi Ordonanţa Consiliului Dirigent din 19 februarie 1919, în „Gazeta Oficială" nr. 11, 6/19 februarie 1919, p. 52.*
4. *Înaltul Decret Regal nr. 5498 din 31 decembrie 1919, în „Buletinul ... nr. 1, ianuarie 1920.*

zenţa mărcilor maghiare pe corespondenţa expediată din Transilvania în afara graniţelor ţării.

Eliminarea mărcilor provizorii însemna livrarea mărcilor româneşti în flux continuu pentru toate oficiile din România Mare.

Cerinţele mult sporite veneau de pe un teritoriu de peste două ori mai mare decât cel existent în 1916. În condiţiile economico-financiare precare cauzate de consecinţele războiului, Direcţia Generală nu putea să satisfacă asemenea solicitări.

Pentru Transilvania, care reprezenta mai mult decât o treime din teritoriul ţării, soluţia cea mai economicoasă şi eficientă era supratipărirea mărcilor maghiare aflate în stoc. Mărcile maghiare transformate în mărci româneşti, completate cu mărci româneşti tradiţionale, livrate după posibilităţi, putea asigura necesarul de mărci româneşti în Transilvania. Totodată, Direcţiunea Generală avea posibilitatea să furnizeze constant necesarul de mărci atât pentru Vechiul Regat, cât şi pentru celelalte teritorii cu care s-a reîntregit ţara.

Sibiu, care stabileşte procedura pentru supratipărirea mărcilor la Oradea.

Documentul nominalizează comisia de supratipărire, formată în exclusivitate din funcţionari poştali de rang înalt, în frunte cu delegatul Direcţiei Generale, inspectorul N.Crăciunescu. Cheia pentru păstrarea sigiliului în vederea blocării maşinii de tipar în orele de repaus era încredinţată delegatului DGPTT. De asemenea, după efectuarea supratiparului, un exemplar din procesul verbal revenea delegatului. Din mărcile supratipărite, un număr de coli trebuiau păstrate la dispoziţia Direcţiei Generale pentru Biroul Internaţional UPU, Albumul oficial, Palatul Regal şi Membrii Guvernului.

Un alt document însemnat care probează rolul Direcţiei Generale este adresa Direcţiei Centrale PTT Cluj către „Clubul Philatelique" Timişoara cu nr.370 din 23 februarie 1920: „Urmarea adresei dvs. din 24.I. a.c. ne simţim onoraţi să vă transmitem lămuriri în legatură cu supratiparul mărcilor la Cluj şi Oradea.

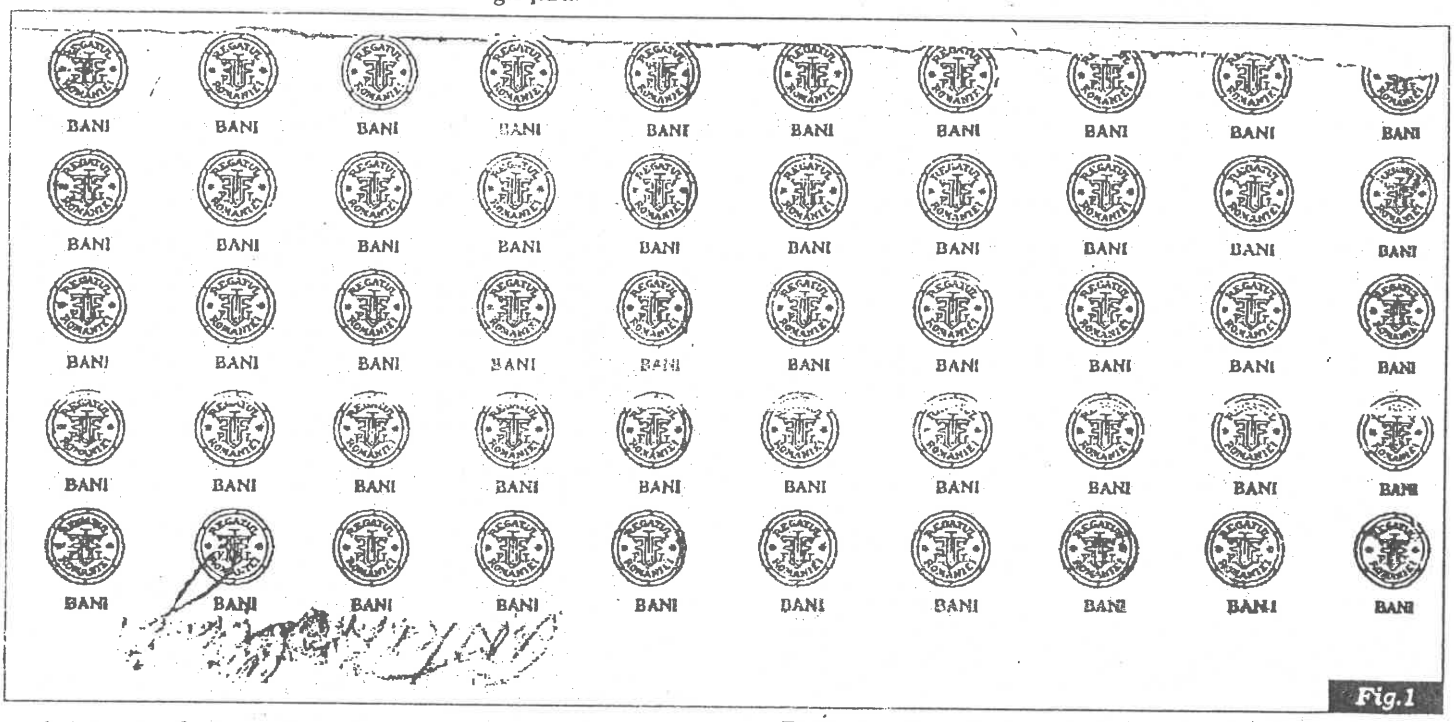

Fig.1

Acestea au fost considerentele care au determinat Direcţia Generală a Poştelor să dispună supratipărirea mărcilor maghiare. Despre efectuarea supratiparului ne pune la curent „Publicaţiunea" [5] Direcţiei Centrale PTT Cluj, Consiliul Dirigent, unde se precizează: „timbrele aflate în caseriile oficiilor din raza Direcţiunii poştale Cluj s'au sursarjat între 23 mai - 26 iunie 1919 la Cluj, iar cele aflate în caseriile oficiilor Direcţiunii Oradea-Mare, între zilele 9 sept.-25 oct.1919, la Oradca-Mare".

Documentul este urmat de două CONSPECTE care detaliază seriile şi valorile care au fost supratipărite, inclusiv tirajul lor.

La Cluj, supratiparul a fost executat pe baza instrucţiunilor Direcţiei Centrale PTT Sibiu, transmisă cu telegrama nr.1109 din 13 mai 1919. La Oradea, supratiparul s-a efectuat pe baza „Instrucţiune" nr.3235/1919 a Consiliului Dirigent, Direcţiunea Centrala PTT Sibiu.

Data punerii în circulaţie a mărcilor supratipărite nu a fost publicată în literatura filatelică.

Am obţinut copia unei probe de tipar reprezentând o planşă originală utilizată la supratipărirea emisiunii „Cluj". Planşa cuprinde 50 de monograme şi inscripţiile BANI pentru indicarea noilor valori (fig.1). Prin montarea a două planşe cu câte 50 de imagini se realiza planşa de tipar cu 100 monograme. Spre deosebire de cele ştiute până în prezent, că planşa era formată din 5 plăci, de pe copie rezultă numai 4 plăci, din care două cu câte 10 monograme şi două cu câte 15 monograme.

De mare interes sunt însemnele şi adnotările de pe proba de tipar. Pe verso sunt două ştampile ale tipografiei care a executat supratiparul: Stief Jenö şi asociatul... Cluj. Pe recto se poate citi adnotarea: Direcţiunea Centrală a Poştei Cluj şi, în limba maghiară, **„La 30 iulie 1919 a ajuns în circulaţie la Cluj"**. După opinia generală, cliseele monogramei au fost confecţionate la Bucureşti şi trimise de DGPTT la Cluj.

Rolul decisiv al Direcţiei Generale Bucureşti privind supratipărirea mărcilor „Cluj/Oradea" rezultă din „Instrucţiune" nr.3235/1919 a Consiliului Dirigent, Direcţia Centrală PTT

Toate aceste mărci au fost puse în circulaţie şi trimise la biroul central al UPU de la Berna prin Direcţia Generală a Poştelor Bucureşti (ca for tutelar competent).

Mărcile puse în vânzare la oficiile poştale din zonele ocupate au fost supratipărite după ordinul dat de Direcţiunea Generală a Poştelor din Bucureşti."

Documentele prezentate atestă rolul decisiv al Direcţiei Generale în emiterea mărcilor „Cluj/Oradea" şi infirmă, totodată, ficţiunile privind implicarea armatei în supratipărirea mărcilor, inclusiv teoria falsă că emiterea lor ar fi fost o iniţiativă locală, transilvăneană.

4. Motivele pentru care emisiunile „Cluj" şi „Oradea" sunt mărci uzuale curente şi nu emisiuni provizorii, de ocupaţie militară sau locale.

a) În cataloagele „Zumstein", „Michel", „Yvert" şi în cataloagele româneşti din 1974 şi 1984, **la capitolul „Ocupaţie Militară" nu sunt incluse mărcile „Cluj/Oradea". În catalogul „Zumstein" şi în cele două cataloage româneşti există capitol cu emisiunile locale, dar mărcile „Cluj/Oradea" nu figurează nici aici.**

b) Una dintre caracteristicile emisiunilor de ocupaţie militară şi ale emisiunilor locale este valabilitatea lor la francare numai pe o anumită zonă limitată. De exemplu, în cazul ocupaţiei germane în România, mărcile au fost valabile numai pe teritoriul ocupat. La emisiunile „Ocupaţia română în Debreţin", mărcile au fost utilizate în acea parte a Ungariei care constituia zona de ocupaţie română. În cazul emisiunilor locale din Transilvania de Nord (1944-1945), puterea de francare a fiecărei emisiuni era limitată la câte o zonă administrativ-teritorială.
Emisiunile „Cluj" şi „Oradea" se deosebesc fundamental de cele de ocupaţie militară sau de emisiunile locale prin faptul că **utilizarea lor nu a fost limitată la o zonă, fiind valabile la francare pe întregul cuprins al ţării.** Difuzarea lor numai la oficiile poştale din Transilvania era firească şi

5. „Gazeta Oficială" nr.3, Cluj, 23 aprilie 1920.

ANCHETĂ PRIVIND DESEMNAREA CELEI MAI FRUMOASE MĂRCI POŞTALE ROMÂNEŞTI

Domnul Anton Francisc Thomani din Azuga propune o anchetă pentru desemnarea celei mai frumoase mărci poştale româneşti. În acest scop, Domnia sa propune următorul regulament:

- La anchetă poate participa orice persoană care doreşte să-şi exprime punctul de vedere asupra frumuseţii mărcii poştale româneşti.
- Ancheta se desfăşoară prin poştă, prin cărţi poştale sau plicuri.
- Fiecare participant va expedia o scrisoare la adresa de mai jos, care va cuprinde câte un top al primelor 5 (cinci) mărci poştale (nu serii) pentru fiecare an.
- Mărcile nominalizate în top vor fi punctate astfel:
  locul 1 – 5 puncte
  locul 2 – 4 puncte
  locul 3 – 3 puncte
  locul 4 – 2 puncte
  locul 5 – 1 punct
- În urma totalizării punctajelor din fiecare top, va fi declarată câştigătoarea pe fiecare an.
- Câştigătoarele pe an vor participa la topul pe grupe de 5 ani consecutivi, urmând după aceea topul pe 10 ani ş.a.m.d.
- Pentru identificarea mărcilor nominalizate în topuri se va putea folosi orice metodă care nu crează confuzii. Recomandăm:

a) se poate indica numărul de ordine al mărcii din următoarele cataloage, la alegere:

1 – Catalogul Mărcilor Poştale Româneşti 1974 (CMPR'74);
2 – Catalogul Mărcilor Poştale Româneşti 1984 vol.I-II (CMPR'84);
3 – Catalogul Mărcilor Poştale Româneşti 1984-1994 (CMPR'94);
4 – Compendiul Cronologic al Mărcilor Poştale Româneşti – revista „Filatelia" (CCMPR).

b) se va indica valoarea nominală a mărcii şi numărul de ordine al seriei din:
1 – Lista de preţuri – Rompresfilatelia;
2 – Lista de preţuri – „Zimbrul Carpatin".

Prezentul regulament rămâne perfectibil la sugestiile pertinente ale participanţilor.

Cronologic, propun ca ancheta să se desfăşoare în sens retrograd.

Pentru început vă aşteptăm cu topurile pentru anii 1997, 1996, 1995, 1994 şi 1993 – deci 5 (cinci) topuri distincte, câte unul pentru fiecare an, cuprinzând câte 5 (cinci) mărci nominalizate.

Răspunsurile sunt aşteptate pe adresa:

Anton-Francisc THOMANI
Str. Valea Azugii nr.3, bl.11, ap.18
2188 AZUGA – jud. Prahova.

Revista „Filatelia" va publica periodic rezultatele acestei anchete, la care sperăm ca participarea să fie substanţială.

---

logică deoarece la aceste oficii noi se simţea lipsa mărcilor româneşti.

c) O altă caracteristică a emisiunilor de ocupaţie militară şi a celor locale este caracterul lor provizoriu, pe intervalul ocupaţiei militare la mărcile de ocupaţie, sau pe durata administraţiei locale provizorii, în cazul emisiunilor Transilvaniei de Nord. Excepţia o constituie emisiunea locală „Ziarişti – 1920 – Ujságirok", pentru care organele poştale au instituit limitarea circulaţiei la două zile, cât a durat congresul ziariştilor din Transilvania.

La mărcile „Cluj" şi „Oradea" circulaţia poştală nu a fost limitată la o durată provizorie. Evenimentele politico-administrative sau militare ale vremii nu au avut nici o înrâurire asupra valabilităţii lor. Prin urmare, după 4 aprilie 1920, când a fost dizolvat Consiliul Dirigent, ca organ executiv provizoriu de conducere a Transilvaniei, circulaţia poştală a celor două emisiuni a continuat încă un an şi nouă luni. Mărcile nu au fost retrase nici cu prilejul semnării Tratatului de pace la Trianon, la 4 iunie 1920.

Emisiunile „Cluj" şi „Oradea", fiind generate de nevoia mărcilor româneşti în Transilvania, au circulat paralel cu mărcile uzuale „Ferdinand" până la 31 decembrie 1921. Retragerea lor de către Direcţiunea Generală[6] a fost determinată de inflaţie, care reclama taxe tarifare majorate (la 1 aprilie şi 1 iulie 1922) şi mărci poştale cu valori nominale adecvate. Continuarea emiterii mărcilor „Ferdinand" în tranşe a satisfăcut aceste cerinţe.

d) Mărcile „Debreţin" şi „Arad" au fost emise cu implicarea armatei române, respectiv franceză. Cele de la Timisoara au fost iniţiate şi emise de Direcţia poştală maghiară din Timişoara.

Emiterea mărcilor „Cluj/Oradea" a fost o acţiune în exclusivitate poştală, ordonată de Direcţiunea Generală din Bucureşti şi finalizată de organele poştale ale Consiliului Dirigent. Armata română nu a avut nici o implicaţie la luarea deciziei sau executarea supratiparului.

e) **Mărcile „Cluj/Oradea"**, fiind similare cu celelalte emisiuni uzuale româneşti din perioada respectivă, **au fost trimise de către Direcţia Generală la biroul central UPU.**

Nu avem cunoştinţă ca emisiunile locale româneşti sau cele de ocupaţie militară să fi fost trimise la UPU.

Dacă, prin absurd, admitem opiniile tendenţioase sau greşite că mărcile „Cluj/Oradea" sunt emisiuni provizorii, ca rezultat al unui act politico-militar determinat de înaintarea armatei române, atunci asimilăm aceste emisiuni cu cele de ocupaţie română în Debreţin (em.I). În acest caz, ele nu mai sunt mărci poştale româneşti, ci emisiuni ungureşti, de ocupaţie română în Transilvania.

5) De ce emisiunile „Cluj" şi „Oradea" au un caracter deplin de mărci româneşti?

a) În cataloagele „Zumstein", „Michel" şi „Yvert", emisiunile de ocupaţie română la Debreţin, ocupaţia franceză la Arad şi ocupaţia sârbă la Timişoara sunt trecute la mărcile ungare.

Emisiunile „Cluj/Oradea" sunt incluse la mărcile româneşti.

b) În zonele teritoriale unde au fost emise mărcile Debreţin, Arad şi Timişoara, administraţiile locale au rămas maghiare sub comandamentele militare ocupante.

Mărcile „Cluj/Oradea" au fost emise sub administraţia de stat română, liberă de tutela armatei.

c) La cele trei emisiuni de ocupaţie militară poşta era maghiară, izolată de conducerea centrală a poştei din Budapesta.

La emisiunile „Cluj/Oradea" poşta era română, coordonată de Direcţia Generală a Poştelor din capitala României.

d) Emisiunile din Debreţin, Arad şi Timişoara au valori faciale în koroane şi filleri, unităţi monetare maghiare.

Valorile faciale ale mărcilor „Cluj/Oradea" sunt în unităţi monetare româneşti, lei şi bani.

e) Mărcile Debreţin şi Arad, fiind supratipărite prin implicarea armatei, poartă inscripţia de „Ocupaţie". Supratiparul de pe mărcile Timişoara se rezumă doar la noile valori în koroane şi filleri, corespunzător taxelor poştale majorate, valabile numai în raza Direcţiei poştale Timişoara.

Mărcile „Cluj" şi „Oradea", fiind o realizare exclusivă a poştei române, sunt supratipărite cu monograma Ferdinand I, iniţialele poştei şi inscripţia REGATUL ROMÂNIEI. Supratiparul reflectă cât se poate de expresiv apartenenţa pe deplin românească a celor două emisiuni.

În opoziţie cu enunţurile denaturate despre emisiunile „Cluj" şi „Oradea", susţin, pe baza probelor existente, că emisiunile în cauză sunt mărci poştale uzuale curente, cu caracter deplin de mărci româneşti. Locul lor în toate cataloagele este între emisiunile curente româneşti, în ordine cronologică.

De asemenea, consider necesar ca Poşta Română şi conducerea FFR să intervină pe lângă toate acele case editoare de cataloage care prezintă eronat mărcile „Cluj" şi „Oradea" pentru a le determina să efectueze corecturile necesare.

6. *Ordinul Direcţiei Generale PTT nr.72090/1921.*

10 BANI „SECERĂTORI" DIN EMISIUNEA „CLUJ"

Colecțiile filatelice își au legile și destinele lor.

După o perioadă de înflorire urmează una de stagnare, pentru ca în cele din urmă să fie dispersate, iar componentele lor să contribuie la completarea altor colecții. Și nu o dată, cu ocazia dispersării unor colecții, reapar probleme de mult uitate, dar care, la vremea lor, au dus la numeroase controverse.

Așa s-a întîmplat și în cursul anului 1986 cînd — în urma desfacerii unor colecții — au reapărut în circuitul filatelic un număr de exemplare din emisiunea „Cluj" tipul „Secerători" 1919, valoarea de 10 bani roșu (CMPR'74 nr. 263).

Exemplarele în cauză prezentau toate microsemnele originale, astfel încît se putea stabili pînă și locul exact din coală.

Și totuși...

Istoria mărcii de 10 bani „Secerători" — emisiunea „Cluj" 1919 — este destul de complicată și poate că ar fi fost uitată de mult dacă nu ar fi fost detaliată în monografia mărcilor „Cluj-Oradea', publicată în anul 1935 la Sibiu sub titlul „HÖHERE PHILATELIE", autor dr. A. Szalay (1).

Iată, pe scurt, această istorie.

Din respectiva marcă se presupune că s-au tras (supratipărit) cinci coli a cîte 100 mărci fiecare, astfel :

— o primă coală supratipărită ca un fel de emisiune de probă pe data de 22 mai 1919. (Emisiunea „Cluj" a început să fie tipărită la data de 23 mai 1919). Mărcile acestei coli nu pot fi socotite eseuri, pentru simplul motiv că această coală a fost pusă în circulație, mărcile au fost desprinse din coală și se pare că unele ar fi fost utilizate efectiv pentru francarea corespondenței ;

— o coală supratipărită la 10 iunie 1919 ;

— trei coli supratipărite la 28 mai 1919, cu o istorie rocambolescă. Astfel, după A. Sz., un oarecare cetățean, în cursul unei pauze de lucru — găsindu-se singur în tipografie — și-a supratipărit cel puțin trei coli de mărci 10 F (Z 194), coli pe care le adusese cu sine.

A. Szalay a denumit, în cartea sa, această emisiune „PRIVATDRUCK" (în românește „supratipar particular"). In revista „Filatelia" nr. 36 (42) din 15 iunie 1946 (2), A. Sz. revine, demonstrează că cele trei coli sînt falsuri categorice și cere să fie corectată definiția de „Privatdruck" dată inițial acestor coli.

MOTO

ADHUC SUB JURICE LIS EST
(PROCESUL ESTE ÎN CURS DE JUDECARE)
(Horatiu — Ars poetica, v. 78)

Cele trei emisiuni pot fi relativ ușor distinse între ele :

— emisiunea de probă (22 mai 1919) are supratiparul deplasat la dreapta ;

— coala supratipărită la 10 iunie 1919 are supratiparul mult deplasat înspre marginea de sus ;

— cele trei coli „false" (după A. Sz.) au supratiparul centrat și prezintă pe spate urme puternice de TIPAR ORB („Blinddruck"), iar cuvîntul BANI apare amplasat sub cuvîntul FILLER.

În ceea ce privește cataloagele românești KONRAD 1946—1948, acestea citează lucrarea lui A. Sz.(1) și menționează ca tiraj 500 buc. pentru valoarea de 10 Bani „Secerători" — „Cluj", în timp ce A. Szalay în (2) arată că tirajul este eronat și corect este 100 buc. pentru emisiunea de probă și 100 buc. pentru emisiunea din 10 iunie 1919.

CMPR'74 nu citează lucrarea (1), dar dă același tiraj de 500 buc.

Marea majoritate a specialiștilor consultați de-a lungul anilor au considerat că tirajul pentru valoarea de 10 Bani „Secerători" — „Cluj" 1919, ce ar trebui să fie trecut în catalog, este de 200 buc., astfel menționat și în C.M.P.R. '84.

Autorul acestui articol se raliază și el acestei păreri.

Toate aceste opinii sînt mai mult sau mai puțin subiective, căci dacă cercetăm „PUBLICAȚIUNEA" din 25.02.1920 a „Direcțiunii Centrale a Poștelor, Telegrafelor și Telefoanelor Cluj"), constatăm că nu este menționată nici o marcă cu valoarea de 10 F „Secerători" (Z. 194) supratipărită.

De altfel, întreaga istorie inserată de A.Sz. în (1) și (2) ridică o serie de probleme :

— Cum se face că Direcția P.T.T. Cluj, prin conspectul său din „PUBLICAȚIUNEA" mai sus citată, nu menționează timbrele supratipărite, deși au fost trase, într-o tipografie la Cluj, un număr de coli din valoarea de 10 F „Secerători" (Z. 194), coli tipărite sigur cu matrițele originale ?

— Cum se face că o coală unicat, realizată de probă, ajunge în circuitul filatelic, fiind chiar utilizată poștal pentru francarea corespondenței, atunci cînd este cunoscut că a doua coală unicat a fost adusă cu grijă la București și, se pare, împărțită între personalitățile de frunte ale vieții politice românești din acea vreme ?

— Cum se poate ca un cetățean oarecare, într-o pauză de lucru, fără ca nimeni să-l vadă și nimeni să nu-l împiedice, să fie atît de îndemînatic încît să-și poată supratipări singur trei coli și încă perfect centrate ?

— Cum se explică faptul că acest cetățean poseda trei sau mai multe coli „Secerători" 10 F nesupratipărite (Z. 194), atît timp cît Poșta de pe raza Direcției P.T.T. Cluj nu reușise să recupereze nici o coală (după „PUBLICAȚIUNEA") sau cel mult două coli (după A. Sz.) din această valoare ?

După peste 70 de ani este practic imposibil să se restabilească faptele.

Să menționăm numai că în circuitul filatelic există mărci de 10 Bani „Secerători" — „Cluj" din toate cele trei „emisiuni" și că aproape toate aceste mărci prezintă microsemnele caracteristice planșei Cluj originale. Am folosit cuvîntul „aproape", deoarece 33 de mărci din emisiunea de probă prezintă microsemne diferite față de cele din planșa originală.

Desigur că fiecare cititor ese liber să adopte versiunea pe care o preferă. Propun, totuși, în încheiere, să ne amintim de butada care susține că față de 200 buc. 10 bani „Secerători" — „Cluj" 1919 autentic emise au fost expuse pînă în prezent peste 300 buc. „strict originale" !

Marcel ȘAPIRA

Bibliografie

1. Dr. Adalbert Béla Szalay — „Hőrere Philatelie", Sibiu, 1935.

2. A. Szalay — „Observațiuni la Catalogul Konrad în legătură cu seria Cluj-Oradea", în revista „Filatelia" nr. 36 (42) din 15 iunie 1946.

3. Cataloagele Konrad 1946, 1948.

4. C.M.P.R. 1974.

Ștampile false ale cenzurii Mărul Roșu

Gheorghe CSERNI - Arad

Neclaritățile cu privire la locul utilizării ștampilei de cenzură Mărul Roșu din 1919 continuă și în prezent. Catalogul Teleguț-Thielk prezintă folosirea ștampilei la Arad și la Mezöhegyes din Ungaria. Alții susțin că ștampila a fost utilizată numai la Mezöhegyes.

În anul 1995 am publicat în revista *Filatelia* nr.11 opiniile mele despre noul Catalog Teleguț-Thielk. Cu acest prilej am împărtășit și rezultatele din studiul unui lot de 28 de ștampile de cenzură Mărul-Roșu, posibile de consultat datorită amabilității unor colegi filateliști. Cu regret, cele afirmate de mine au fost răstălmăcite într-un articol și prezentate ca o negare categorică a folosirii ștampilei la Mezöhegyes. Opiniile au fost însoțite și de o „săpuneală" zdravănă la adresa mea.

Fig.1

Pentru a evita o eventuală repetare a răstălmăcirii reproduc cele afirmate de mine în revista nr. 11/1995: *„De aici rezultă indubitabil că cenzura Mărul-Roșu a funcționat un timp la Arad. Desigur nu este exclusă funcționarea cenzurii Mărul-Roșu și la Mezöhegyes, dar aceasta reprezintă doar o ipoteză provizorie care rămâne să fie dovedită"*.

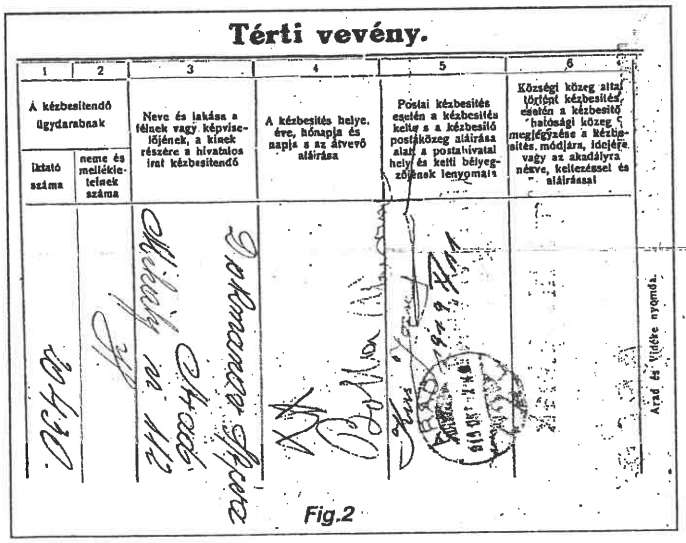

Fig.2

Până în prezent nu s-au găsit documente militare sau poștale despre locul folosirii ștampilei și nici despre motivul pentru care acest birou de cenzură a fost denumit Mărul-Roșu. În asemenea situație, dovada de necontestat o poate reprezenta corespondența loco. Dețin în colecție o carte poștală ilustrată loco cu ștampila rotundă Mărul-Roșu și o recipisă de remitere loco a poliției din Arad. Vă prezint recipisa: Fig. 1 și fig. 2.

Fața recipisei este scutită de taxa poștală cu ștampila liniară Mărul-Roșu.

Interiorul recipisei: la rubrica 3 este indicat numele și adresa destinatarului din Arad, la rubrica 4 sunt două „X-uri "din partea primitorului, care probabil a fost analfabet, și semnătura martorului care a asistat la predarea documentului. Factorul poștal nota la rubrica 5 data remiterii 1919 X 11, unde s-a aplicat și ștampila oficiului 2 din Arad la 12 octombrie.

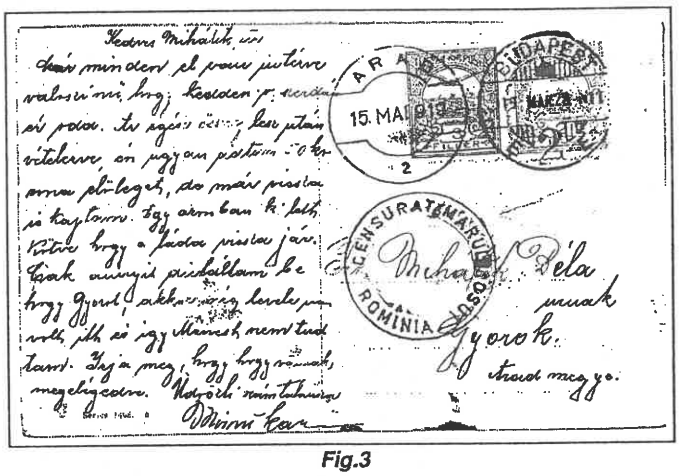

Fig.3

Din recipisa prezentată rezultă neîndoielnic funcționarea biroului de cenzură Mărul-Roșu la Arad. Funcționarea biroului de cenzură la Mezöhegyes se întemeiază pe un folclor popular din care rezultă că localitatea Mezöhegyes a fost numită de români Mărul-Roșu. Folclorul popular este atractiv, dar cu totul insuficient pentru o cercetare riguroasă. Precizez că sunt interesat, alături de ceilalți colegi să dovedim prin documente probatorii funcționarea cenzurii și la Mezöhegyes, deoarece prin acestea i s-ar conferi o particularitate ieșită din comun.

Neclaritățile în jurul cenzurii și raritatea, respectiv valoarea ei, au suscitat interesul falsificatorilor și au trecut la contrafacerea lor în dauna filateliștilor. Am identificat patru tipuri de ștampile false, dar nu este exclus să fie și altele. Să le analizăm.

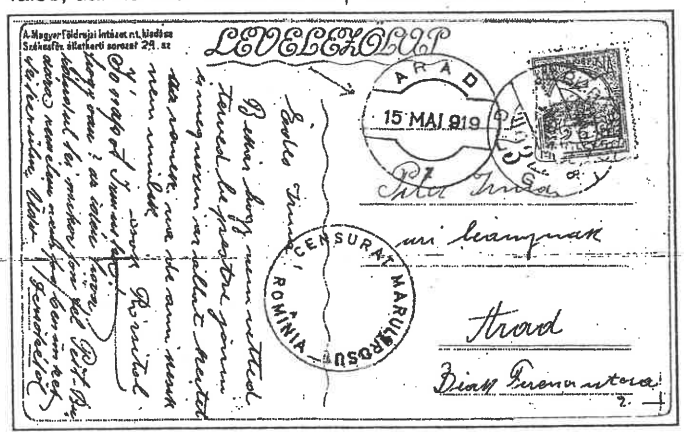

Fig.4

În figura nr. 3 prezint o carte poștală ilustrată expediată la 28 martie 1919 din Budapesta la Gyorok (Jud. Arad). Francatura și ștampila poștală a Budapestei sunt originale. Ștampila de tranzit Arad 15 Mai 1919 și ștampila de cenzură rotundă Mărul-Roșu sunt false. În perioada respectivă, o astfel de ștampilă poștală nu a existat la Arad. Falsul rudimentar este un zinc

1/191 Filatelia nr.1/1991

NOI VARIETĂŢI TIPICE DE TIPAR EMISIUNEA "UZUALE 1919-1928"

Emisiune modernă a filateliei româneşti, "Uzuale 1919-1928" a fost mult studiată pe parcursul anilor. Cu toate acestea, ea prezintă încă suficiente aspecte neelucidate privitoare la datele de apariţie, circulaţie, tipuri, hîrtie, filigran, danteluri, nuanţe şi varietăţi de desen. Referitor la cunoaşterea acestui ultim aspect, contribuţii însemnate au adus CMPR 1974, precum şi cercetătorii C. Celarianu, I. Demetrescu şi T. Ataman în articolele publicate de-a lungul anilor în revista "Filatelia".

Analizînd cu atenţie loturi de mărci obliterate din această emisiune, loturi conţinînd între cîteva sute şi cîteva mii de bucăţi, am avut satisfacţia să găsesc mărci ce prezintă varietăţi nesemnalate încă în literatura de specialitate. Nu am luat în considerare acele varietăţi de tipar pentru care nu am găsit cel puţin trei mărci identice, imprimate în aceeaşi nuanţă sau cel puţin trei mărci identice, dar imprimate în nuanţe diferite. Desigur, neavînd posibilitatea de a analiza coli întregi decît pentru o singură valoare, locul în coală al acestor mărci urmează să fie determinat pe viitor, dar statutul lor de varietăţi este cert şi este dat de repetitivitatea apariţiei.

1. La valoarea de 5 bani negru, CMPR'74 nr.372, o zgîrietură albă, subţire taie colţul din dreapta jos al mărcii nr.91, atingînd placheta pe care este inscripţionat cuvîntul POŞTA, şi traversează, aproximativ diagonal, marca nr.92, trecînd peste cartuşul valorii, efigie, vultur şi litera Â din cuvîntul ROMÂNIA (fig.1 şi 2). Această varietate am găsit-o pe fiecare dintre cele 8 coli comerciale (de 100 mărci poştale) care mi-au fost prezentate la o şedinţă de schimb. Coala achiziţionată pentru colecţia proprie este dantelată 13 1/2, avînd ultimul rînd orizontal de mărci străbătut de un filigran.

Menţionez că la toate colile văzute, mărcile nr. 1, 10 şi 91 prezentau colţul exterior defect din cauza înţepăturilor de ac cu ajutorul cărora se fixau colile în cursul procesului de fabricaţie.

2. Valoarea de 30 bani lila-violet, CMPR'74 nr.368, prezintă unele exemplare, de nuanţe diferite, cu cifra 0 avînd conturul interior ca în fig.3 (schiţată în negativ). Am găsit varietatea respectivă pe mărci dantelate 13 1/2 şi 13 1/2: 11 1/2. Ca o particularitate, menţionez o mică pată albă, aproximativ ovală cu diametrele de 0,75 şi 0,5 mm pe aripa vulturului, la 8 mm de limita superioară a cadrului, întîlnită la toate exemplarele cu varietatea prezentată. De asemenea, dar numai la unele exemplare, am găsit, în colţul din dreapta sus, în afara cadrului mărcii, o parte din amprenta tip "cap de cui".

3. La valoarea de 1 leu, tip 1, CMPR'74 nr.369, am găsit mărci avînd două spărturi ale cadrului orizontal superior, deasupra literelor M, respectiv A, din cuvîntul ROMÂNIA. Varietatea se întîlneşte atît pe mărci în nuanţa de bază, cît şi în nuanţa violet-negricios, ambele dantelate 13 1/2 (fig.4).

4. Pentru valoarea 3 lei, tip 3, CMPR'74 nr.387, din care am dispus de cel mai mare lot pentru studiu (circa 3000 bucăţi), am găsit următoarele varietăţi, încă semnalate:

4.1. Litera E din cuvîntul LEI prezintă o formă deosebită a barei orizontale superioare, ca în fig.5. Varietatea am întîlnit-o în nuanţele carmin-roz, roşu şi portocaliu-roz, pe mărci izolate sau în pereche cu mărci normale.

4.2. Literele E şi I din cuvîntul LEI unite printr-o liniuţă albă, subţire, cu cca o,5 mm mai jos de partea superioară a literelor. Varietatea am întîlnit-o în nuanţa roz-carmin.

4.3. Linia exterioară a cadrului cartuşului valorii, pe o lungime de cca 1 mm, cît şi linia verticală a cadrului mărcii, pe o lungime de cca 0,5 mm, sparte, ca în fig.6. Varietate întîlnită la nuanţa roşu.

4.4. Cadru spart (incluziune albă sub formă de pană) în partea stîngă a mărcii, la cca. 1/4 din înălţimea cadrului, măsurat de sus în jos (fig.7). Varietatea am întîlnit-o pe mărci imprimate în nuanţele portocaliu şi portocaliu-roz.

4.5. În picioruşul înclinat al literei R din cuvîntul ROMÂNIA se găseşte o mică pată de culoare, de formă aproximativ dreptunghiulară (fig.8). Varietate întîlnită la nuanţele carmin-roz şi roz-portocaliu.

4.6. Linia exterioară a cadrului vertical stîng prezintă o inflexiune semirotundă la cca 1/2 din înălţime (fig.9). Varietatea se întîlneşte la nuanţa roz-carmin.

4.7. Cele două linii interioare ale cadrului, în colţul din stînga jos, sparte (fig.10). Se întîlneşte la nuanţele carmin-roz şi roşu.

5. Valoarea de 5 lei, tip 2, brun, CMPR'74 nr.588, prezintă, la unele exemplare, cadrul spart în dreapta sus, la cca 1/4 din înălţime (fig.11).

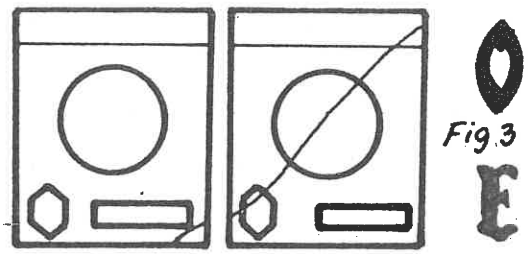
Fig.1 şi 2

Fig.3

Fig.5

Fig.4

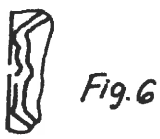
Fig.6

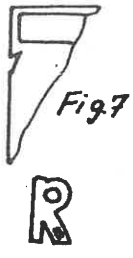
Fig.7 Fig.8

Fig.9

Fig.10

Fig.11

Exemplarele întîlnite sînt dantelate 13 1/2 : 13 3/4.

În încheiere, doresc să fac un apel tuturor filateliştilor pentru semnalarea, în paginile revistei "Filatelia", a tuturor varietăţilor certe pe care le întîlnesc, în vederea sistematizării clasificării acestei deosebit de interesante emisiuni.

Ionel CRĂCIUN
Timişoara

Bibliografie

- *XXX - CMPR'74, pag.183-189*
- Celarianu, Constantin - *"Contribuţii la studiul emisiunii de mărci uzuale 1919-1926", în "Filatelia" nr.11/1964, pag.9.*
- Demetrescu, Ilie C. - *"Microsemne relevante la mărcile uzuale din 1920-1926", în "Filatelia" nr.4/1973, pag.6-8.*
- Ataman, Traian - *"Varietăţi de tipar la emisiunea Uzuale 1919-1928", în "Filatelia" nr.3/1989, pag.3.*

VARIETATI DE CLISEU LA EMISIUNEA FERDINAND

Subiectul a fost de multe ori dezbătut în presa noastră filatelică. Uneori rolul acestor mărci a fost minimalizat, alteori supraevaluat, dar nu totdeauna li s-a stabilit corect importanța filatelică. În evantaiul larg de la rebuturi la erori, varietățile de clișeu au fost tratate în general confuz, uneori chiar de către filateliștii avansați!

Cunoașterea temeinică a varietăților de clișeu, tratarea lor corectă, oferă adevărate instrumente de lucru, deosebit de utile în cercetarea filatelică. Un exemplu relevant în acest sens este recenta lucrare a d-lui dr. ing. Marcel Șapira.[1])

Varietatea de clișeu (Plattenfehler în lb. germană) este o greșeală în desenul unei mărci, având cauză un defect al clișeului. Varietatea este prezentă la cel puțin un tiraj. Limitarea la un tiraj se face deoarece defectul poate fi observat și remediat prin înlocuirea clișeului.

În general o anumită varietate are o poziție bine stabilită în coală. Loeul în coală se stabilește din păcate mai dificil la emisiunile vechi, care în coli se găsesc greu. De asemenea, este posibilă găsirea unor coli întregi care au fost imprimate înainte de apariția defectului, sau după remedierea acestuia și deci nu conțin varietatea de clișeu. În concluzie, locul în coală nu este un element indispensabil pentru acordarea statutului de varietate unei mărci. Uneori locul în coală se poate schimba, când, după tipărirea unui tiraj, placa de tipar ajunge în altă poziție. Legat de acest aspect merită subliniat faptul că uneori defectele au o înfățișare evolutivă. Un defect în fază incipientă se deosebește de faza lui finală.

Este important de identificat aceeași varietate de clișeu pe mărci având hârtii diferite sau nuanțe de culori diferite (adică tiraje diferite).

Corelația care se face între dantelură și varietățile de tipar este nerelevantă, situând cercetările pe o pistă închisă.

O clasificare a varietăților de clișeu poate fi făcută după forma geometrică: cu lipsuri în desen, cu adaosuri sau cu deformări ale desenului. O altă clasificare, foarte interesantă de altfel, este propusă de dr. Wolfgang Bringmann. Acesta clasifică defectele de clișeu, funcție de momentul apariției lor, în: defecte primare (cele apărute chiar la formarea plăcii de imprimare, înainte de folosirea ei, sunt detectabile la eseuri), secundare (defecte apărute în timpul imprimării) și terțiare (cele apărute prin recompunerea plăcii).

A. Varietăți de clișeu cu adaosuri în desen

1 BAN, bust mare

1) O sinusoidă aplatizată, care pleacă din frunte și taie urechea; varietatea se întâlnește la poziția 1 în coală, atât la hârtia de război cât și la hârtia albă. Această varietate apare însă și în altă poziție în coală (deocamdată neidentificată), sugerată de existența unui bloc de 8 mărci în care varietatea este a patra marcă din rândul de sus. S-ar părea că în acest caz este vorba despre o recompunere a planșei (fig. 1), nesemnalată.

2) O linie frântă care taie barba efigiei. Varietatea apare la poziția 17 în coală, atât la hârtia de război cât și la hârtia albă, (fig. 2), nesemnalată.

3) O linie scurtă care pleacă din bucla cartușului valorii, poziția 88 în coală, la ambele tipuri de hârtie, (fig. 3), nesemnalată.

4) O linie curbă, sub formă de „talpă de sanie", care pleacă de la tunică și taie placheta cu inscripția ROMANIA (semnalare T. Atman).

5 BANI, bust mare

5) O spectaculoasă varietate, menționată în CMPR '74: un cerc aflat în vârful cifrei 5, între cartușul valorii și marginea mărcii.

10 BANI, bust mare

6) La multe tiraje ale acestei mărci se întâlnește o varietate foarte cunoscută: două linii paralele care taie efigia vertical, poziția a 6-a în coală (semnalare gen. C. Celăreanu).

7) Punct alb în fața cifrei 1, poziția 85 în coală, apare la hârtia albă, dar și la hârtia cu scame (fig. 4), nesemnalat.

8) Literele MA din ROMÂNIA subliniate cu o linie albă (semnalare gen. C. Celăreanu).

50 BANI, bust mare

9) Cartușul valorii tăiat de o linie oblică, groasă (fig. 5), nesemnalată.

10) Punct alb în exteriorul cartușului valorii stânga sus (fig. 6), nesemnalat.

1 LEU, bust mare

11) Punct alb în locul semicercului din bucla cartușului, apare la 1 leu verde și 1 leu roșu (semnalare Ilie C. Demetrescu).

12) Linie curbă albă ce pleacă din capul cifrei 1, întâlnită numai la 1 leu roșu (fig. 7), nesemnalată.

3 BANI, bust mic

13) Accent pe litera O din ROMÂNIA, poziția 44 în coală (fig. 8), nesemnalat.

14) Punct alb în spatele cifrei 3, poziția 6 în coală (fig. 9), nesemnalat.

15) Apostrof în fața lui O din ROMÂNIA, poziția 65 în coală (nesemnalat)

16) Trei puncte albe la bucla de jos a cifrei 3 (semnalare T. Ataman).

17) Linie albă ce taie oblic efigia, de la goarnă până la aripa acvilei, poziția 75 în coală (semnalare T. Ataman).

18) Punct alb la stânga buclei superioare a literei B din BANI (semnalare T. Ataman).

5 BANI, bust mic

19) Accent pe litera R din ROMANIA (fig. 10), nesemnalat.

20) Zgârietură ce pleacă din colțul dreapta jos al mărcii 91 și traversează în diagonală toată marca 92 (semnalare T. Ataman).

25 BANI, bust mic

21) O linie albă care taie două mărci vecine pe verticală, poziția 71 și 81 (semnalare Ilie C. Demetrescu). De menționat că în coala de 100 văzută de mine nu am găsit această varietate dar am întâlnit-o pe mărci izolate.

22) Bucla superioară a literei B din BANI spartă (semnalare T. Ataman).

30 BANI, bust mic

23) Linie albă orizontală la marginea superioară a mărcii. A fost semnalată drept RETUȘ de Ilie C. Demetrescu.

50 BANI, bust mic

24) Două linii paralele care taie oblic spațiul de deasupra efigiei, în dreapta (semnalare C. Celăreanu).

1 LEU, bust mic

25) Linie albă subțire care taie în diagonală cuvântul ROMANIA (fig. 11), nesemnalată.

26) Linie subțire care taie în treimea inferioară litera E din LEU (fig. 12), nesemnalată.

27) Linie frântă care traversează orizontal efigia (fig. 13), nesemnalată.

28) Punct alb în interiorul literei N din ROMANIA (fig. 14), nesemnalat.

29) Cep alb la circa 1/3 din înălțimea cifrei 1 în stânga. (Bayern 1) - (semnalare M. Șapira).

3 LEI, bust mic

30) Punct alb în spatele buclei inferioare a cifrei 3 (fig. 6), nesemnalat.

31) Punct pe I din LEI (fig 16), nesemnalat.

32)Punct pe L din LEI (fig. 17), nesemnalat.

33) Punct în fața cifrei 3 (fig. 18), nesemnalat.

34) Linie orizontală ce taie cuvântul POȘTA, poziția 81 în coală (semnalare Ilie C. Demetrescu).

35) Linie curbă ce traversează mărcile 3, 11, 12 și 21 din coală (semnalare Ilie C. Demetrescu).

36) Triunghi de culoare în interiorul literei I din LEI, poziția 88 în coală (semnalare Ilie C. Demetrescu).

37) Pată de culoare în piciorușul înclinat al literei R din ROMANIA (semnalare I. Crăciun).

5 LEI, bust mic

38) Două puncte de culoare la marginea cartușului valorii (fig. 19,) nesemnalată.

Cristian SCĂICEANU

(va urma)

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

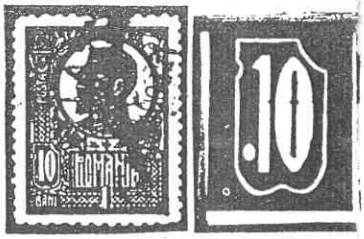

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

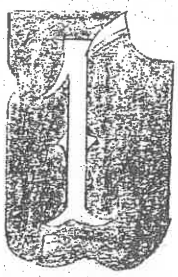

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

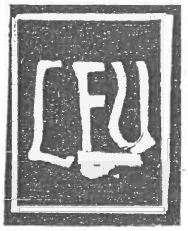

Fig. 12

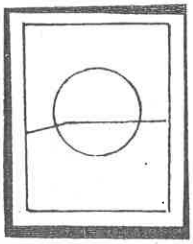

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 15

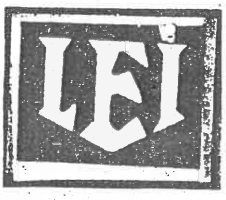

Fig. 16

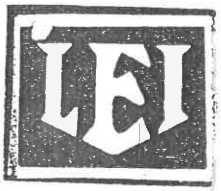

Fig. 17

Fig. 18

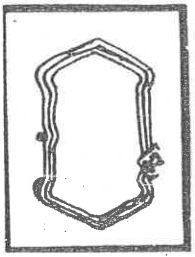

Fig. 19

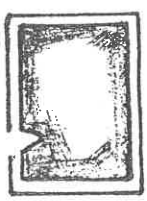

Fig. 20

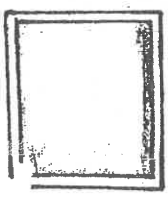

Fig. 21

Fig. 22

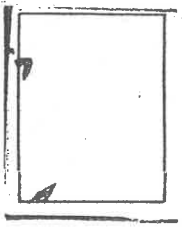

Fig. 23

VARIETATI DE CLISEU LA EMISIUNEA FERDINAND (II)

— Urmare din nr. 4/93 —

B. Varietăți de clișeu cu lipsuri în desen

1 BAN, bust mare

39) Linia exterioară a cadrului întreruptă în stânga, poziția 39 în coală, apare la hârtia albă și la hârtia cu scame, fig. 20 (nesemnalată).

40) Spărtură în cadru în colțul stânga jos, poziția 31, apare la hârtia albă și la hârtia cu scame, fig. 21 (nesemnalată).

40 BANI, bust mare

41) Litera A din BANI întreruptă (semnalare Ilie C. Demetrescu).

1 LEU, bust mare

42) Linia cadrului dreapta sus întreruptă (semnalare Ilie C. Demetrescu).

3 BANI, bust mic

43) Pete albe în efigie, fig. 22 (nesemnalate.)

25 BANI, bust mic

44) Cadru spart, fig. 23 (nesemnalat).

45) Bucla literei B din BANI spartă (semnalare T. Ataman).

30 BANI, bust mic

46) Cadru spart, fig. 24 (nesemnalat).

47) Cadru spart, fig. 25 (nesemnalat).

48) Pete albe deasupra cuvântului POSTA, fig. 26 (nesemnalate).

1 LEU, bust mic

49) Cadru spart deasupra literelor MA din ROMANIA (semnalare I. Crăciun).

3 LEI, bust mic

50) Cadrul cartușului valorii spart (semnalare I. Crăciun).

51) Cadrul stânga sus spart (semnalare I. Crăciun).

52) Cadrul stâng spart la mijloc (semnalare I. Crăciun).

53) Cadrul spart stânga jos (semnalare I. Crăciun).

5 LEI, bust mic

54) Cadrul spart dreapta sus (semnalare I. Crăciun).

6 LEI, bust mic

55) Litera P din POSTA întreruptă (semnalare Ilie C. Demetrescu).

56) Litera O din POSTA întreruptă (semnalare Ilie C. Demetrescu).

C. Varietăți de clișeu cu modificări ale desenului

10 BANI, bust mare

57) Cifrele 1 și 0 cu modificări poziția 25 în coală, fig. 27 (nesemnalate).

1 LEU, bust mare

58) Cifra 1 sub forma literei P (semnalare gen. C. Celăreanu).

59) Cifra 1 cu steag în dreapta (semnalare gen. C. Celăreanu).

60) Cifra 1 cu modificări (semnalare Ilie C. Demetrescu).

2 LEI, bust mare

61) Cifra 2 cu talpa mult îngroșată, poziția 85 coală (semnalare gen. C. Celăreanu).

30 BANI, bust mic

62) Cifra 0 modificată (semnalare I. Crăciun).

63) Litera N din BANI modificată, fig. 28 (nesemnalată).

2 LEI, bust mic

64) Modificări la litera L din LEI, fig. 29 (nesemnalate).

65) Modificări la liera E din LEI, fig. 30 (nesemnalate).

66) Literele L și E din LEI unite, fig. 31 (nesemnalate).

3 LEI, bust mic

67) Literele L și E din LEI unite, fig. 32 (nesemnalate).

68) Cifra 3 cu pinten în bucla inferioară (semnalare Ilie C. Demetrescu).

69) Deformarea barei superioare a literei E din LEI (semnalare I. Crăciun).

70) Literele E și I din LEI unite (semnalare I. Crăciun).

Toate aceste varietăți, rezultat al comunicărilor unor filateliști, precum și al cercetărilor personale, au la bază principiul necondiționat al repetabilității. În afară de acestea, există și alte varietăți care, după aspectul lor, conduc la ideea că sunt tot varietăți tipice de clișeu. Dar, pentru că nu au fost întâlnite în mai multe exemplare, trebuie prezentate separat, cu speranța că statutul lor de varietate va fi confirmat de filateliști care vor găsi alte exemplare ale acestora.

Cristian SCĂICEANU

Bibliografie

1. Șapira, Marcel — *Catalogul mărcilor poștale românești atipice*, vol. 1, București, 1992.

2. Bringmann, Wolfgang — *Plattenfehler und Druckzufälligkeiten in Preussen*, în „Sammler Express" nr. 16/1988.

3. *Catalogul mărcilor poștale românești – 1974.*

4. *Catalogul mărcilor poștale românești* – 1984.

5. Celăreanu, Constantin — *Contribuții la studiul emisiunii de mărci poștale uzuale 1919-1926*, în revista „Filatelia" nr. 11/1964.

6. Demetrescu, Ilie C. — *Microsemne relevante la mărcile uzuale din 1920-1926*, în revista „Filatelia" nr. 4/1973.

7. Ataman, Traian — *Varietăți de tipar la emisiunea Uzuale 1919-1928*, în revista „Filatelia" nr. 3/1989.

8. Crăciun, Ionel — *Noi varietăți de tipar la emisiunea Uzuale 1919-1928*, în revista „Filatelia" nr. 1-2/1991.

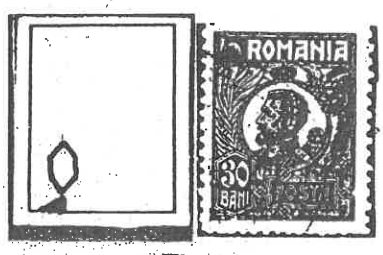

Fig. 24

Fig. 25

Fig. 26

Fig. 27

Fig. 28

Fig. 29

Fig. 30

Fig. 31

Fig. 32

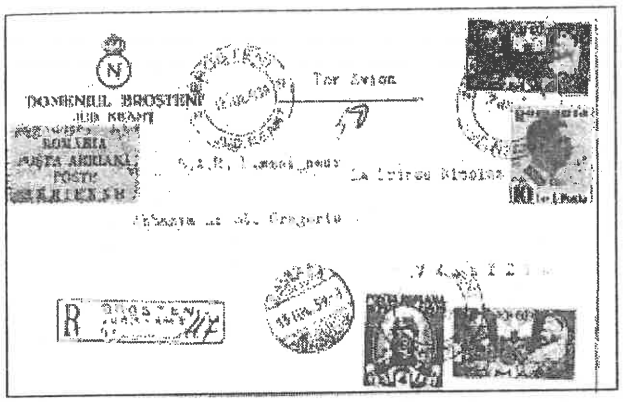

DOMENIUL BROȘTENI
JUD. NEAMȚ

„Poștă regală" din 1939, provenind de la proprietatea funciară princiară de la Broșteni a Principelui Nicolae, care în acea perioadă se găsea în afara țării, întrucât nu se înțelegea cu fratele său, Carol al II-lea.

Concluzii: Totul tinde să indice că scutirea de porto de care a beneficiat „poșta regală" a fost anulată odată cu abdicarea Regelui Carol al II-lea, în anul 1940. Acest lucru este confirmat și prin faptul că, scrisorile de după anul 1941, din timpul domniei Regelui Mihai, sunt din nou francate cu mărci poștale.

traducere ing. Mihail PASCANU

Câte ceva despre tipurile combinate de 3 Lei brun din emisiunea de mărci uzuale Regele Ferdinand

prof. dr. Traian ATAMAN

Tipurile combinate de 3 Lei (tip I „cu cioc"+ tip II „cu furcă") au ridicat și ridică încă multe semne de întrebare pentru cei ce au studiat sau studiază emisiunea de mărci uzuale Regele Ferdinand 1919-1928.

Este, firește, vorba de modelul doi, adică efigia mică (sau bust mic) în cerc.

Tipul I „cu cioc" se întâlnește la 3 Lei albastru din 1922, la 3 Lei roz-mat din 1923 și la 3 Lei brun din 1924.

Tipul II „cu furcă" se întâlnește la 3 Lei roz-mat în pozițiile 88-89-90 (deci numai la trei mărci pe coala comercială), în timp ce la 3 Lei brun se întâlnește în pozițiile 82-83-84-85-86-87-88-90 (deci la nouă mărci în coala comercială).

Tipurile combinate I+II de 3 Lei nu se știe cum și de ce au apărut. C. Celarianu bănuiește că au fost introduse în scop speculativ (dar nu există nici o dovadă în acest sens).

În CMPR 1964 și CMPR 1974 în această problemă există o serie de inadvertențe, astfel:

- perechea de tip I+II de 3 Lei brun este cotată dublu față de perechea de 3 Lei roz-mat, ceea ce este inexact;
- ambele tipuri combinate I+II de 3 Lei roz-mat și brun sunt cotate numai la rubrica neuzate, neobliterate (deci se deduce că nu ar exista în stare obliterată, ștampilată).

În consecință vreau să atrag atenția că 3 Lei roz-mat pereche combinată este de trei ori mai rară decât perechea combinată de 3 Lei brun! Deci, cotarea corectă ar fi de trei ori mai mare pentru perechea de 3 Lei roz-mat.

Apoi vreau să demonstrez că există și ștampilate și de aceea prezint un bloc de 3 Lei brun cu tipuri combinate, autentic circulat cu ștampila:

STATIA TELEFONICA - SINAIA - 9 AUG.926

De asemenea, faptul că din 3 Lei albastru există numai din tipul I, iar la 3 Lei roz-mat există coli comerciale sigma numai de tip I și coli comerciale delta cu tipuri combinate I și II (în trei poziții 88-89-90), iar la 3 Lei brun există coli comerciale sigma numai de tip I și coli delta cu tipuri combinate (dar în nouă poziții 82-83-84-85-86-87-88-89-90), dar și coli numai de tip II atât delta cât și sigma, ne dovedește că pentru tipografierea acestor valori s-au utilizat plăci de imprimare complet diferite.

BIBLIOGRAFIE

- Celarianu C., *Câteva contribuții asupra valorii de 3 lei din emisiunea de mărci uzuale 1919- 1926*, Filatelia 1964, nr.1, pag.4-5 și 12.
- Demetrescu I.C., *Mărcile uzuale 1920-1926, Problema plăcilor de 3 Lei cu tipuri combinate*, Filatelia 1966, nr.8, pag.8 ,14.
- Dragomir K.,Surpățeanu A., *Catalogul mărcilor poștale românești 1974*, pag. 183-189.
- Ataman T., *Comentariu asupra emisiunii de mărci uzuale 1919-1928*, Almanah filatelic 1985, pag.185 -190.

EMISIUNILE DEBREȚIN
O reconsiderare sau ... poate mai mult

dr. ing. Marcel SAPIRA

Fig.1

În lucrarea *„Emisiunile de ocupație din N-V României”*, în capitolul 3.1.5.9., dedicat emisiunii *"Debrețin I"*, la paginile 69-70, am prezentat o marcă de tip *"Imprimate urgente"*, cu valoarea facială de 2 filler, care prezenta, în afara supratiparului caracteristic, și o „linie (bară) orizontală”. Marca, atipică, era prezentată ca fiind o *curiozitate* (fig. 1).

În aceeași lucrare, în capitolul 3.2.4.7. - *curiozități*, dedicat emisiunii „Debrețin II”, la pagina 120, am prezentat

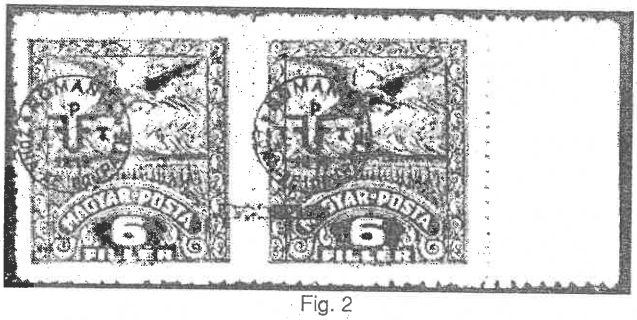

Fig. 2

o pereche de mărci tip „Vultur”, cu valoarea facială de 6 filler, care în afară de supratiparul curent prezenta și o „linie (bară) orizontală” (fig. 2).

Nu am făcut nici o legătură între cele două *curiozități*.

Șansa a făcut ca, puțin după apariția lucrării, să pot achiziționa un bloc de patru mărci tip „Zita”, cu valoarea facială de 40 filler, din emisiune „Debrețin I”.

Fig. 3

Pe una din mărcile blocului (fig. 3), apare deja cunoscuta „linie (bară) orizontală”.

Analizând cele trei piese prezentate constatăm:

- „liniile (barele) orizontale” sunt practic identice;
- poziția relativă a supratiparului caracteristic emisiunii „Debrețin I” și a „liniei (barei) orizontale” este identică în figurile 1 și 3.

Aceste două constatări pot conduce la următoarele concluzii:

- mărcile din emisiunea „Debrețin I” cu „linie (bară) orizontală” nu sunt *curiozități* ci *erori*, care vor putea fi întâlnite pe unele coli, în poziții bine definite;
- emisiunile „Debrețin I” și „Debrețin II” au fost supratipărite în una și aceeași tipografie, care în procesul tehnologic, din motive greu de precizat, putea imprima „linia (bară) orizontală” la care ne-am referit mai sus.

Dacă această tipografie a fost ***HAJDUFOLD*** din Debrețin sau o altă tipografie, este o problemă pe care noi nu o putem aborda.

În ceea ce privește opinia, aprig susținută de un regretat filatelist român din perioada interbelică, după care emisiunile Debrețin, Arad, Cluj și Oradea (1919) au fost realizate toate în aceeași tipografie din Oradea prin supratipărirea unor mărci maghiare, ne este greu să acceptăm o asemenea ipoteză, cel puțin după cele expuse mai sus, până când vom întâlni și mărci din emisiunile Arad, Cluj și Oradea cu „linie (bară) orizontală”.

O EROARE inedită sau... poate o CURIOZITATE

Tot în lucrarea noastră, dedicată, între altele, emisiunilor Debrețin, în capitolul 3.2.4.5. (pag.111-112), dedicat *erorilor*, supratiparelor emisiunii Debrețin II, menționăm că sunt cunoscute „... doar două *erori*”, devenite clasice „Szegély” cu litera „c” în loc de al doilea „e” (cel cu accent) și „belyeg” cu a doua literă „e” întoarsă. Se presupune că ambele *erori* se găsesc o dată pe coala de 50 de mărci, pe toate valorile faciale și tipurile de hârtie cu desenul „Brancardieri”.

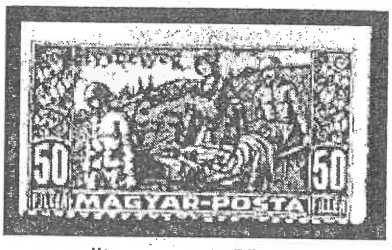

În figura alăturată este prezentată o marcă tip „Brancardieri” cu valoarea facială de 50 filler, pe hârtie colorată, roz. Se remarcă faptul că supratiparul „Szegély” apare cu litera mare „S” răsturnată, deplasată în jos, cu partea inferioară sub linia (imaginară) inferioară a literelor mici respective. Presupunem că atipia este inedită. Nu ne putem încă pronunța dacă suntem în fața unei *erori* apărută pe un anumit tiraj al respectivei mărci, dacă ea poate fi întâlnită pe întreg tirajul mărcii sau pe toate valorile faciale ale mărcilor de tip „Brancardieri”. Nu putem exclude nici probabilitatea că suntem în fața unui simplu accident în procesul de supratipărire, remediat cu promptitudine (deci nerepetabil), caz în care suntem în fața unei *curiozități*.

FILATELIA

Revista Federației Filatelice Române

Anul XLIII (450) Octombrie

10/93

- Erori - Taxa de factagiu 1905-1908
- Lumea mineralelor pe timbre
- Planul de emisiuni pe 1994
- O coală de eseuri cu probleme

O COALĂ DE ESEURI CU PROBLEME

Coala de eseuri prezentată pe prima copertă aparține d-lui Pavel Beraru din Timișoara și mi-a fost încredințată pentru a fi înfățișată cititorilor revistei „Filatelia".

În lucrarea „Contribution á l'étude des essais des timbres-post de Roumanie", de Edouard Cohen, Lisabonne 1945, cele 4 tipuri de eseuri conținute în această coală sunt reproduse, consecutiv, în fig. 91 (bust stânga), 92 (cu sceptru), 73 (1912 bust stânga) și 72 (1912, bust dreapta).

Aceste eseuri au comun faptul că au apărut în 6 culori: albastru, roz, violet, verde, ocru și brun. De altfel, dl. Pavel Beraru deține toate cele 6 coli, în culorile precizate.

Redau câteva din precizările făcute de Edouard Cohen în lucrarea menționată:

- Despre eseurile din fig. 91 și 92 se menționează că în perioada 1920-1927 s-a

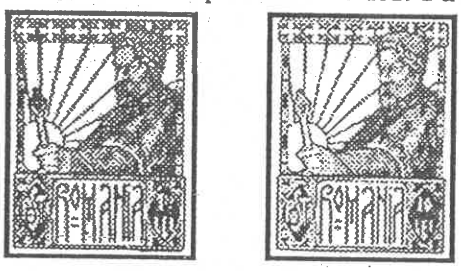

Fig. 1

preconizat, în repetate rânduri, înlocuirea modelelor „Ferdinand bust mare" și „Ferdinand bust mic" și că numeroase proiecte au fost succesiv prezentate. În fig. 81-92 sunt reproduse 12 tipuri de eseuri.

- Despre eseurile din fig. 73 și 74 se arată că: „Ziarele românești din 14 decembrie 1911 menționează că Direcția Generală a Poștelor a deschis un concurs pentru prezentarea unor modele pentru o nouă serie de mărci poștale. Se cer proiecte pentru o serie de 14 mărci (1, 11/2, 3, 5, 10, 15, 20, 25, 30, 40 și 50 bani, 1, 2 și 3 lei)... Desenele trebuie să prezinte pe Regele Carol I în diferite epoci ale vieții sale... Mărcile trebuie să poarte inscripția „1912"... Modelele prezentate, mai multe de 50, au fost expuse într-o sală din Palatul Poștelor... Pentru

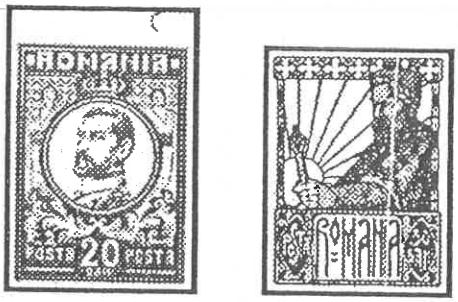

Fig. 2

motive necunoscute, seria propusă nu a fost niciodată emisă... Se cunosc doar câteva eseuri executate după unele modele prezentate".

Eseurile cunoscute sunt cele din fig. 69-74, din lucrare.

În nr. 3/1981 al revistei „Romanian Philatelic Studies", a apărut un articol, semnat David Gijiriguian din New York. O fotografie din articol reproduce o coală de eseuri care conține două linii identice a câte 8 eseuri în poziție „cap la cap", dintre care 6 eseuri sunt cele reproduse în fig. 81-86 din lucrarea lui E.C., iar două, nementionate.

Cu privire la eseurile din fig. 91 și 92, este cel puțin curios ca pe o singură coală să fie prezentate atât eseuri din anul 1911, prezentând pe regele Carol I, cât și modele din anul 1920-27 care, evident, prezintă pe regele Ferdinand.

Concluzia autorului acestui articol este că eseurile din fig. 91 și 92 au fost încadrate greșit de către E.C., ele făcând parte din modelele realizate în anul 1911, care reprezintă pe regele Carol I.

Confuzia poate proveni de la faptul că autorul desenului a omis să înscrie data „1912".

Revenind la coala prezentată pe coperta revistei, menționez că, în conformitate cu E.C., din modelul „91" există 8 valori diferite, din modelul „92" – 13 valori, din modelul „73" – 8 valori, iar din modelul „72" – 7 valori. În colecția autorului există serii complete care confirmă existența tuturor valorilor semnalate de E.C. Putem deci presupune că există și alte tipuri de coli pe care se găsesc și restul de valori.

În fig. 1 sunt prezentate valorile de 7,50 și 10 lei din eseul „nr. 92, cu sceptru".

În fig. 2 sunt prezentate microsemne la două mărci din coala prezentată pe copertă. Astfel, la eseul „Nr. 91 - bust stânga", prima marcă din coală, se distinge un semicerc deasupra cadrului de sus, iar la eseul nr. 92, valoarea de 30 bani, se distinge o linie verticală albă ce traversează întregul eseu. În fig. nr. 3 sunt prezentate restul de 4 tipuri de eseuri atribuite, în lucrarea lui E.C., „Concursului din 14 decembrie 1911", sub numerele 69 - „PALATUL POȘTELOR cu data 1912", 70 „PALATUL POȘTEI - cu data 1912", 71 - „Personaj cu sabie fără dată" și 74 - „Carol I - bust spre dreapta cu inscripții laterale POȘTA și data 1912".

Răspunzând solicitărilor unor cititori, apreciez că un eseu din această grupă ar putea valora, la 1 oct. 1993, între 300 și 400 lei, unde suma minimă se referă la piese deparaiate, iar cea maximă la eseuri în serii complete.

Dr. Ing. Marcel ȘAPIRA

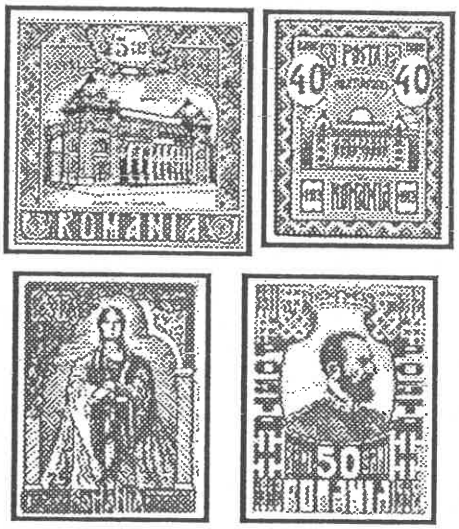

Fig. 3

CONTRIBUȚII

Erori cauzate de uzura planșelor la tirajele Taxa de factagiu, 1905-1908

Mărcile de factaj au fost utilizate în România pentru francarea unor obiecte de mesagerie livrate la domiciliu. Ele au fost introduse în 1895, de-a lungul anilor realizându-se, cu același desen, diferite tiraje, cu sau fără filigran.

Tirajele din 1905-1908 au apărut fără filigran, pe hârtie albă, roz pe verso (1905) sau albă (1908).

Ca întotdeauna în cazul erorilor de acest tip, ele pot fi găsite pe tiraje mai mari sau mai mici, după cum planșele au fost sau nu corectate.

Menționăm că, deși erorile se referă la emisiunile 1905-1908, s-ar putea ca unele dintre ele să fie întâlnite și la tirajele anterioare (cu filigran).

Așadar, pentru aceste emisiuni, am identificat trei tipuri de erori, după cum urmează:

a) Spărtură (întrerupere) a cadrului în partea stângă, sus;

b) Punct de culoare în plus fie în partea stângă, fie în dreapta cuvântului BANI;

c) Brațul drept al literei N din BANI îngroșat spre dreapta, sus.

Ștefan ILIOPOL-BAUSMERTH,
Hanovra - Germania

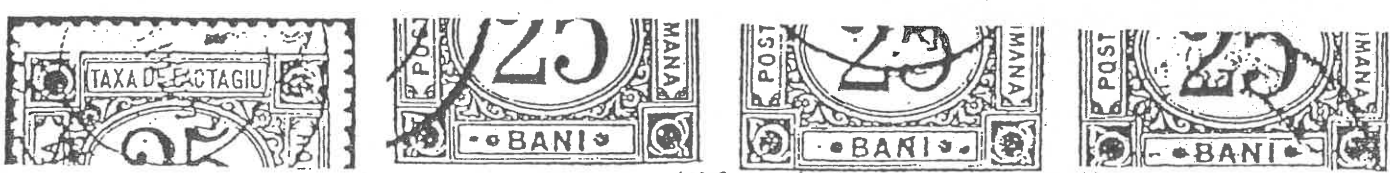

Filatelia 4/96

MĂRCILE POŞTALE „FERDINAND" SUPRATIPĂRITE CU INSCRIPŢIA „ZIARIŞTI 1920–UJSAGIROK"

În cataloagele naţionale şi cele internaţionale prezentarea mărcilor „Ferdinand" supratipărite la Cluj este însoţită de comentarii negative şi de menţiunea că ele nu au fost recunoscute ca oficiale. Încă imediat după apariţia lor, relatările din ţară şi de peste hotare cu privire la împrejurările executării supratiparului, data apariţiei mărcilor şi peripeţiile prin care au trecut au fost incomplete şi eronate. Acest complex de circumstanţe nefavorabile a făcut ca emisiunea despre care vorbim să fie blamată şi neagreată.

Realitatea despre cele întâmplate cu mărcile „Ziarişti" a fost descrisă în Almanahul Filatelic din 1978 de către cercetătorul clujean Ion Ilea. Deoarece articolul se ocupă tangenţial de circulaţia poştală a mărcilor, am să mă opresc mai pe larg asupra acestor aspecte. Dar, în prealabil, să reluăm succint evenimentele controversate.

În zilele de 21-22 aug.1920, Societatea Centrală a Ziariştilor din Transilvania şi Banat a organizat la Cluj congresul ziariştilor. În vederea marcării evenimentului, comitetul de organizare a solicitat de la Direcţiunea Generală PTT emiterea unei serii de mărci. Cu unele restricţii, cele solicitate au fost aprobate şi, cu ordinul nr.1134 din 16 aug. 1920, s-au trimis Direcţiei Regionale PTT Cluj instrucţiuni cum să procedeze în consecinţă:

1. Caseria oficiului PTT Cluj să elibereze Societăţii Ziariştilor o cantitate de mărci poştale uzuale din valorile de care dispune.

2. Să se înfiinţeze la locul ţinerii congresului un oficiu poştal ocazional, la care oficiul Cluj să dea un amploaiat (ca diriginte) pentru manipularea recomandatelor şi 2-3 factori pentru strângerea, ştampilarea şi predarea corespondenţelor.

3. Pentru marcarea evenimentului, s-a admis ca pe mărcile cumpărate în acest scop să se perforeze sau să se imprime, fără a se schimba costul iniţial, următoarea inscripţie: „ZIARIŞTI 1920–UJSAGIROK".

4. Aceste mărci vor fi admise în circulaţia locală numai în zilele de 21-22 august, după care se vor considera anulate.

5. Obliterarea acestor mărci se va face cu ştampila oficiului Cluj I.

La rândul său, Direcţia Regională PTT Cluj, cu adresa nr.34.420 din 17 aug.1920, a transmis Societăţii Ziariştilor aprobarea dată de Comisia de Unificare a serviciilor PTT, cu următoarea precizare: „Aceste timbre după serbări, vor fi absolut invalidate din punct de vedere al circulaţiei poştale şi nu vor putea servi pentru francare şi nici nu vor fi schimbate".

Supratipărirea mărcilor s-a făcut de către „Imprimăria Societăţii Anonime a Ziariştilor" din Cluj sub supravegherea inspectorului Constantin Jurcan, în calitate de delegat al Direcţiei Regionale PTT Cluj. Au fost supratipărite următoarele cantităţi de mărci:

501	file de	1 ban	– culoare bronz
101	file de	5 bani	– culoare neagră
11	file de	10 bani	– culoare neagră
101	file de	15 bani	– culoare neagră
11	file de	25 bani	– culoare roşie
101	file de	40 bani	– culoare bronz
101	file de	50 bani	– culoare neagră
11	file de	1 leu	– culoare neagră
11	file de	2 lei	– culoare neagră

După executarea supratiparului, au rezultat 1100 serii complete. Cunoaşterea tirajului pe valori prezintă importanţă pentru că la vânzarea mărcilor de obicei sunt oferite, cu preţuri apreciabile, numai cele comune.

Valorile de 1 ban şi 40 de bani au fost supratipărite cu bronz deoarece pe fondul negru, respectiv maro închis, al acestor mărci nu se putea desluşi un supratipar negru. Filateliştii care se apleacă cu atenţie asupra supratiparului cu bronz observă că la unele mărci, unde bronzul este deficitar, se vede dedesubt culoarea roşie sau neagră. Evident, apare dilema care dintre aceste supratiparuri sunt originale.

Iniţial s-a încercat supratiparul direct cu culoarea bronz, care, diluată pentru încărcarea uniformă a cilindrilor, a condus la o imprimare insuficient de pronunţată. Ca urmare, s-a renunţat la acest procedeu şi s-a recurs la imprimarea prealabilă a colilor cu roşu şi cu negru, după care, înainte de uscare, au fost pudrate cu pulbere de bronz. Alegerea alternativă a suportului adeziv în culori diferite s-a datorat căutării unui procedeu cât mai eficient. La supratipar s-au utilizat trei tipuri de litere descrise în catalogul CMPR 1984.

Congresul ziariştilor s-a ţinut la teatrul din Cluj, unde a fost construită o gheretă pe care s-a aplicat inscripţia „Localul Poştei Ziariştilor". Mărcile s-au vândut, în mod obişnuit, iar scrisorile prezentate şi francate cu aceste mărci au fost obliterate pe loc, cartate pe destinaţii şi expediate, aşa cum se procedează la oricare oficiu poştal din ţară.

În a doua zi de funcţionare a oficiului poştal ocazional, încă înainte de demontarea gheretei, au fost convocaţi la faţa locului, de către notarul public Nicolae Schreiber, personalul oficiului poştal ocazional, delegatul Direcţiei Regionale PTT, Constantin Jurcan, reprezentanţii Sindicatului Ziariştilor, ai filateliştilor din Cluj şi şeful imprimeriei care a efectuat supratipărirea mărcilor. Notarul public a fost însoţit de către Otto Amon, casierul Sindicatului Ziariştilor. Cei prezenţi au fost încunoştinţaţi că scopul convocării lor a fost să participe la încheierea unui act autentic din care să rezulte înfiinţarea şi modul cum a funcţionat oficiul PTT „Poşta Ziariştilor".

Cele constatate au fost consemnate de către notarul public într-un proces-verbal încheiat la 29 aug.1920 şi înregistrat sub nr. 1080/1940. De semnalat sunt câteva chestiuni:

– În procesul-verbal apare consemnat faptul că oficiul poştal al ziariştilor a fost înfiinţat la 21 aug.1920.

– Procesul-verbal nu a fost înregistrat la data încheierii sau în zilele următoare, ci doar în 1940, după cedarea Transilvaniei de Nord.

– Premeditat, nu a fost consemnat în procesul-verbal faptul că la închiderea oficiului poştal ocazional absolut toate mărcile supratipărite rămase disponibile au fost vândute la persoane neidentificate şi astfel nu a mai fost nevoie ca o comisie specială să distrugă mărcile rămase.

Datorită celor întâmplate, Direcţia Generală PTT din Bucureşti a bănuit că acolo au avut loc manevre abile în spatele cărora se ascunde o afacere menită să producă foloase materiale celor interesaţi. Drept urmare, mărcile supratipărite nu au fost recunoscute ca oficiale şi nu au fost comunicate Biroului Internaţional de la Berna.

Bănuiala Direcţiei Generale PTT a fost confirmată peste un an, când Otto Amon, în calitate de casier al Societăţii Centrale a Ziariştilor din Transilvania şi Banat, a depus la oficiul poştal Braşov un memoriu cu anexele cuvenite prin care a solicitat recunoaşterea oficială a emisiunii, inclusiv de către U.P.U. Cererea a ajuns atât la Comitetul Consultativ din Direcţia Generală PTT Bucureşti cât şi la Contenciosul PTT Bucureşti, care, la rândul lor, au făcut câte o analiză amplă din punct de vedere al faptelor şi al motivelor de drept. Prin Avizul nr.96 din 4 iulie 1921 al Contenciosului PTT Bucureşti şi Procesul-verbal din 14 iulie 1921 al Comitetului Consultativ, cererea a fost respinsă.

Ce s-a întâmplat cu cantităţile de mărci rămase disponibile şi cumpărate integral de persoane neidentificate oficial? Ele au fost valorificate de către profitorii lor prin două căi. Cea mai mare parte a mărcilor a fost oferită spre vânzare comercianţilor şi filateliştilor de către Otto Amon, iar o parte din mărcile invalidate din punct de vedere al circulaţiei poştale după congres a fost folosită la realizarea unor plicuri francate.

Astfel, prin achiziţionarea stocului de mărci rămase nevândute, O.Amon a deţinut monopolul valorificării lor. Faţă de valoarea nominală de 4,46 lei a unei serii complete, ele au fost vândute la 150 lei seria, deci de cca. 33 ori mai scump. La rândul său, comerciantul de mărci Ürményi din Timişoara, care a achiziţionat 200 de serii de la O.Amon, vindea deja la 300 lei o serie completă. Pentru conformitate, vă prezint unul din anunţurile lui Ürményi, publicat în „Der Banater Philatelist".

Cum s-a procedat pe a doua cale de valorificare a mărcilor supratipărite la Cluj? După câteva zile de la congresul ziariştilor, profitorii mărcilor au trecut la realizarea unor plicuri francate şi neadresate. Ele au fost anulate cu ştampile datate în ziua prezentării lor la obliterare, de regulă în zilele de 28 şi 29 aug.1920, când mărcile nu mai erau valabile pentru circulaţia poştală. Acestea nu corespund plicurilor ştampilate de complezenţă, fiind neadresate, iar prin geneza şi caracterul lor sunt abuzive şi speculative. Cu toate că nici o componentă a plicului nu este falsă, nu se recomandă includerea lor în colecţii, fiind o imitaţie abuzivă a celor ştampilate de complezenţă. Vă prezint un exemplu:

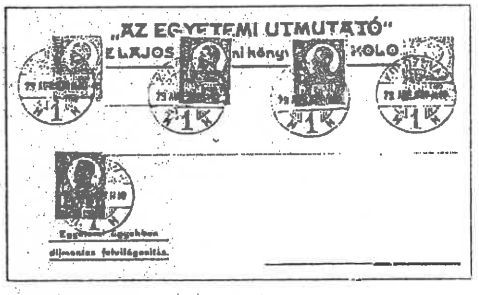

Plic neadresat şi suprafancat la 29 aug.1920, cu şapte zile după invalidarea mărcilor pentru circulaţia poştală.

O altă variantă a manevrelor speculative, mai subtilă şi mai periculoasă, o reprezintă plicurile francate, adresate şi expediate recomandat atât din Cluj cât şi din alte localităţi. Aceste plicuri, de obicei suprafrancate, au circulat prin poştă după invalidarea mărcilor. Ca urmare, au fost realizate imitaţii abuzive ale trimiterilor poştale filatelice. De exemplu:

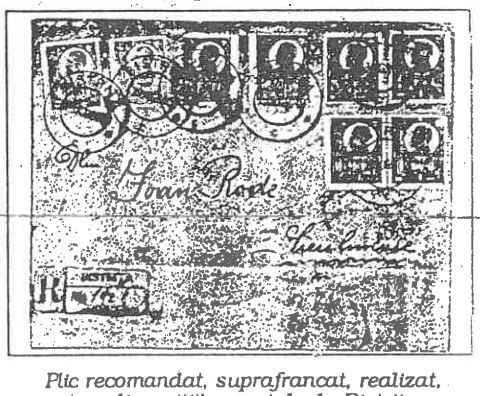

Plic recomandat, suprafrancat, realizat, contrar dispoziţiilor poştale, la Bistriţa, cu şapte zile după ce mărcile nu mai erau valabile la circulaţie. Ştampilă de sosire din Şieul-Mare, comună din jud. Bistriţa.

Gheorghe CSERNI

– Urmare în numărul viitor –

Filatelia 5/96.

MĂRCILE POŞTALE „FERDINAND" SUPRATIPĂRITE CU INSCRIPŢIA „ZIARIŞTI 1920–UJSAGIROK"

– Continuare din numărul trecut –

Pentru ca aceste plicuri francate şi circulate să aibă trecere la filateliştii, realizatorii lor au răspândit prin toate mijloacele posibile afirmaţia falsă că în zilele de 28-29 aug.1920 a avut loc congresul ziariştilor. Această inexactitate, însoţită de alte denaturări, a fost preluată de revista „Der Banater Philatelist", în „Donaupost Katalog", de literatura filatelică ungară, în articolul publicat de Dr.Ettre Ladislau din SUA etc.

În urma clarificărilor făcute de către clujeanul Ion Ilea, catalogul CMPR 1984 a publicat data reală a congresului ziariştilor, 21-22 aug. 1920. Din păcate, această restabilire a adevărului a rămas aproape neobservată şi în literatura filatelică de peste hotare persistă confuziile.

Interesantă este opinia unor filateliştii din ţară care încearcă să justifice afirmaţiile contradictorii despre data congresului prin diferenţa calendarului lulian utilizat în Vechiul Regat şi a calendarului Gregorian folosit în Transilvania. Aceste afirmaţii sunt fără temei pentru că în România calendarul Gregorian a fost adoptat din anul 1919, iar pe de altă parte, diferenţa dintre cele două calendare nu este de 7 zile ci de 14 zile.

De fapt, inconsistenţa datei false a congresului, propagată de către cei interesaţi, rezultă şi din trimiterile poştale realizate la alte date decât 28-29 aug.1920. De exemplu:

Plic recomandat, expediat la 26 aug.1920, din altă localitate decât cea admisă de dispoziţiile poştale, respectiv de la Bistriţa la Ilva Mică, cu două zile înainte de falsa dată a congresului (Colecţia Otto Binder, Germania).

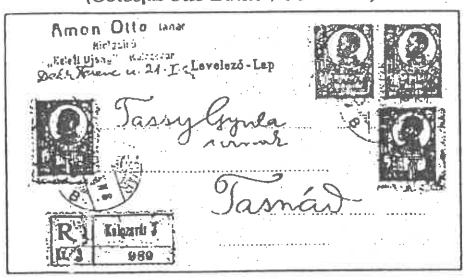

Carte poştală ilustrată recomandată, expediată de către O.Amon de la Cluj la Tăşnad, în ziua de 15 sept.1920, cu 24 zile după invalidarea mărcilor. Francatură conformă tarifului poştal.

În textul de pe ilustrată, O.Amon oferă spre vânzare mărcile „Ziarişti", precizând că din seria completă numai foarte puţine se pot primi. Preţul este 150 lei ...".

Cred că nu este necesar să insist asupra rarităţii deosebite a plicurilor francate în zilele funcţionării oficiului poştal ocazional, 21-22 aug.1920. Mărcile „Ziarişti" au avut cea mai scurtă durată de circulaţie poştală dintre toate mărcile româneşti: numai două zile şi la un singur oficiu poştal. Chiar şi plicurile realizate după invalidarea mărcilor, dar circulate prin poştă, sunt foarte rare. Ele sunt căutate şi apreciate la licitaţiile din străinătate.

După ce au trecut peste 75 de ani de la supratipărirea mărcilor „Ziarişti", dacă judecăm cele întâmplate în temeiul practicii poştale de peste şapte decenii şi din punctul de vedere al istoriei poştale, putem formula unele concluzii:

a. În „Avizul" Contenciosului PTT Bucureşti, la motivele de drept pentru care a fost respinsă recunoaşterea oficială a mărcilor „Ziarişti", se încearcă disculparea organelor poştale care au dat aprobarea pentru executarea supratiparului. Justificarea se face prin aceea că cei în cauză nu s-au gândit că aprobările date vor avea caracterul şi consecinţele mărcilor supratipărite, deoarece „Prin surcharge se înţelege inscripţia pusă pe un timbru, în scop de ai modifica valoarea sau ai schimba destinaţia: din timbru poştal să devină, de ex., timbru de ajutor, ..."

Această motivare nu poate fi acceptată, fiind valabilă numai la unele mărci supratipărite, iar la altele sub nici o formă. Bunăoară, mărcile uzuale de 5 şi 10 bani din emisiunea „Tipografiate" au fost supratipărite cu anul „1918" fără să fi schimbat valoarea sau destinaţia mărcilor. În 1919, tot din emisiunea „Tipografiate", valorile de 1, 5 şi 10 bani au fost supratipărite cu „PTT" şi monograma Ferdinand, fără ca valoarea sau destinaţia mărcilor să fi suferit vreo modificare. În 1930 mărcile uzuale „Mihai" şi poşta aeriană „C.Raiu" au fost supratipărite cu textul „8 iunie 1930" fără modificarea valorii nominale şi a destinaţiei mărcilor.

b. Supratipărirea mărcilor are un caracter absolut legal, cu aprobarea Comisiei de Unificare PTT şi a Direcţiei Regionale PTT Cluj, foruri competente în a da astfel de aprobări. Supratipărirea a fost supravegheată de către organele poştale.

c. Mărcile poştale supratipărite au fost vândute la ghişeul poştal al oficiului ocazional, înfiinţat special în acest scop.

d. Mărcile supratipărite au avut putere de francare locală, timp de două zile pe toate obiectele de corespondenţă poştală. Corespondenţa francată putea fi expediată legal în oricare localitate din ţară sau în străinătate.

Dacă avem în vedere aceste argumente care, îndubitabil, sunt reale şi legale, atunci nu se poate susţine că emisiunea în cauză şi circulaţia ei poştală în zilele de 21-22 aug.1920 nu a fost oficială. Nu este mai puţin adevărat că în cele două zile ale activităţii oficiului poştal ocazional toate mărcile supratipărite au fost vândute. De asemenea, nu poate fi pus la îndoială faptul că, ulterior, Direcţia Generală PTT a avut probe evidente că prin această emisiune s-a urmărit realizarea unor foloase materiale de către persoane particulare. Dar ne este îndeobşte cunoscut că toate emisiunile poştale cu supratipar, apărute în timpul celor două războaie mondiale şi în anii imediat următori au fost însoţite de tendinţe speculative mai mult sau mai puţin accentuate. Aceasta atât în România cât şi în alte ţări. Cu toate acestea, ele nu au fost declarate neoficiale şi sunt cuprinse cu cote adecvate în cataloagele internaţionale.

Pentru ca analiza celor petrecute să fie completă, este nevoie să ne oprim şi asupra motivelor „de înaltă ordine morală şi naţională", stabilite de Contenciosul PTT şi Comitetul Consultativ din Direcţia Generală PTT prin care se opun recunoaşterii oficiale a mărcilor „Ziarişti". În concluzia acestor motive se arată că inscripţia imprimată pe mărcile „Ferdinand" reprezintă o dualitate şi, ca urmare, nu se poate recunoaşte surşarjul cu inscripţia maghiară, pentru că el ar putea servi „de demonstraţie în largile măsuri de propagandă streină împotriva Statului român".

Apariţia supratiparului româno-maghiar pe mărcile româneşti trebuie analizată în contextul activităţii poştale din Transilvania în anii 1920-1922. În etapa provizoratului din tranziţia poştei române, din necesitate, au fost utilizate mărcile, cărţile poştale, ştampilele şi formularele rămase de la administraţia poştei ungare. Ele au fost înlocuite treptat cu cele româneşti, în raport cu posibilităţile poştei centrale. Deoarece formularele noi româneşti continuau să întârzie, unele autorităţi poştale din acele reşedinţe de judeţe unde exista o populaţie numeroasă din rândurile naţionalităţii maghiare au emis formulare bilingve. Sunt cunoscute asemenea formulare la Arad, Timişoara, Oradea etc. Vă prezint două exemple:

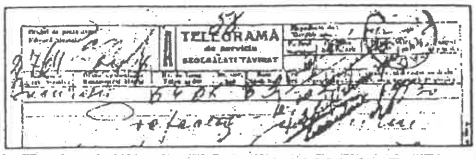

Telegramă expediată la 24 iulie 1921 din Bucureşti Prefecturii judeţului Arad, pe care poşta din Arad a retransmis-o printr-o telegramă de serviciu bilingvă.

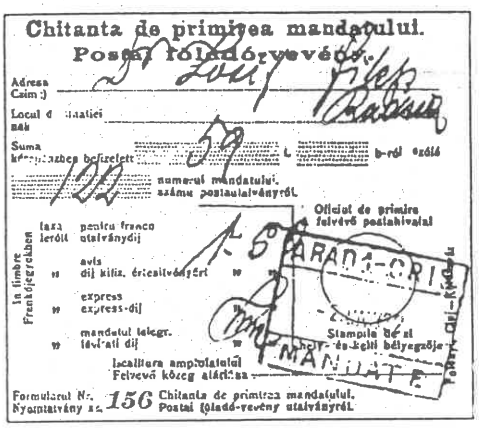

21 iunie 1922. Chitanţă bilingvă de primire a mandatului nr.122 pentru expedierea sumei de 59 lei de la Arad la Radna.

Prin urmare, din documentele de istorie poştală rezultă că inscripţionarea bilingvă pe mărcile „Ziarişti" nu era un fenomen singular, ci o practică frecventă la prestarea serviciilor poştale în anii 1920-1922. Într-adevăr, deosebirile între ele sunt fundamentale. Să le examinăm.

Consimţământul organelor locale de stat şi poştale de a emite în această etapă formulare poştale bilingve reprezintă o dovadă elocventă a loialităţii poporului român. Scopurile acestor documente au fost înlesnirea accesului populaţiei conlocuitoare la prestaţiile serviciului poştal, precum şi asigurarea unei perioade de timp pentru acomodare la noile reguli poştale.

La mărcile „Ziarişti", supratiparul bilingv nu s-a impus din raţiuni lucrative în activitatea poştală sau pentru a înlesni accesul comunităţii maghiare la prestaţiile poştale. De asemenea, el nu a contribuit la creşterea eficienţei marcării evenimentului. Astfel că nu a existat temei pentru imprimarea textului pe mărci inclusiv în limba maghiară. Tot atât de adevărat este şi faptul că retractarea ulterioară a aprobării date de către cele mai competente organe poştale pentru executarea supratiparului bilingv exprimă o măsură lipsită de înţelepciune.

Cât priveşte faptul că inscripţia imprimată pe aceste mărci reprezintă o dualitate, se pare că pe parcursul anilor optica Direcţiei Generale PTT din Bucureşti în acest domeniu s-a schimbat. În 1965, mărcile emisiunii „Porţile de Fier au avut în paralel valori nominale în monedă românească şi iugoslavă, având putere de francare în ambele ţări. Această emisiune este întruchiparea dualităţii în materie de emisiuni poştale.

În consecinţă, consider că mărcile româneşti cu supratipar „Ziarişti 1920–Ujságirok fac parte dintr-o emisiune locală, cu putere de francare numai în raza oraşului Cluj în zilele de 21-22 aug.1920 şi se cuvine să fie cuprinse cu cote adecvate rarităţii lor, atât în cataloagele naţionale cât şi în cele internaţionale, la capitolul emisiunii locale.

Mulţumesc Domnului dr.Otto Binder din Germania pentru sprijinul acordat la completarea documentaţiei necesare acestui articol.

Gheorghe CSERN

BIBLIOGRAFIE

1. Buletinul T.P.nr.10/1921, Divizia Contenciosului. Aviz nr.96.

2. Idem, Comitetul Consultativ. Proces-Verbal.

*3. Ion Ilea, **Mărcile supratipărite la Cluj-Na poca cu inscripţia „Ziarişti 1920–Ujságirok"**, „Almanahul Filatelic" 1978.*

4. Donaupost Katalog 1922. I Teil.

5. „Der Banater Philatelist" nr.5/1920.

6. Kiriac Dragomir, Catalogul CMPR 1974.

7. Cornel Spinearu, Catalogul CMPR 1984.

STUDIUL PE COLI AL EMISIUNII „TAXA DE PLATĂ — TIMBRUL AVIAȚIEI" — 1931

1. **Introducere**

La începutul anului 1979, autorii au achiziționat (din aceeași sursă) un număr de coli din emisiunea TAXĂ DE PLATĂ — TIMBRUL AVIAȚIEI și și-au propus să le studieze, deoarece cercetătorii acestei emisiuni (1), (2) menționau explicit că nu au dispus de coli, ci au cercetat doar un mare număr de mărci individuale.

Studiul colilor a pus în evidență o serie de aspecte inedite, care au determinat lărgirea sferei de cercetare la totalitatea emisiunii.

2. **Cele două planșe ale emisiunii**

De la început, ne-a contrariat în urma analizei colilor cu valoarea de 2 LEI a rezultat că, cel puțin în acest caz, mărcile pot fi grupate pe tipuri distincte, și anume :

Tip I-a la care literele „MAN" din ROMÂNIA nu sînt unite jos ;

Tip I-b la care literele „MA" din ROMÂNIA sînt unite jos iar litera „N" este separată ;

Tip II la care literele „MAN" din ROMÂNIA sînt unite jos.

La mărcile de tip I-a și I-b distanța dintre literele A și N este între 0,4 și 0,5 mm.

Mărcile de tip II se află amplasate pe coloanele 2 și 7. În colile

Nr. crt.	Elementului caracteristic	PLANȘA P—I	PLANȘA P—II
1.	Dimensiunile cadrului exterior pe verticală pe orizontală	 25,3 mm 19,0 mm	 24,8 mm 18,5 mm
2.	Înălțimea cifrei care indică valoarea	5,5 mm	5 mm
3.	Poziția agrafei din dreapta sus	unită cu cadrul orizontal	separată de cadrul orizontal
4.	Literele „IA" din ROMÂNIA	amplasate la o distanță medie de 0,5 mm	totdeauna unite jos
5.	Literele „MAN" din ROMÂNIA	unite sau separate jos	totdeauna unite jos
6.	Literele „LA" din PLATA	„A" pare plasat deasupra lui „L"	„LA" au părțile inferioare riguros pe aceeași orizontală

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I										
II										
III										
IV		LIS-S								
V										PCS
VI										
VII				D						PSJ
VIII				MAS						PDJ
IX										
X	TA AXA LA	AXA LA	AXA LA							AXA

Ca urmare a celor de mai sus, se poate afirma că mărcile emisiunilor TAXĂ DE PLATĂ — 1911—1931 au fost realizate în două planșe distincte ca dimensiuni și desen și că în cadrul planșei P—I există cel puțin două tipuri de mărci, în funcție de amplasarea liberă sau unită în partea de jos a literelor „MAN" din ROMÂNIA.

4. **Dispunerea în coală a varietăților în cazul valorii de 1 LEU.**

Din analiza colilor ce conțin această valoare rezultă următoarea dispunere a varietăților pe coală :

faptul că mărcile valorilor de 1 leu și 2 lei nu semănau între ele (fig. 1).

Pornind de la această constatare și examinînd exemplare din toate valorile și tirajele acestei emisiuni, se poate demonstra că acestea provin din două planșe diferite.

Prima planșă (P—I) cuprinde toate valorile în BANI și valoarea de 2 lei, iar cea de a doua, valorile de 1 leu, 3 lei și 6 lei (P—II).

Planșa P—I a apărut în anul 1911 iar planșa P—II a debutat în 1922 cu valoarea de 1 leu și a continuat în 1924 cu valorile de 3 și 6 lei.

În tabelul de mai sus sînt indicate numai cele mai evidente deosebiri, dar se pot constata diferențe apreciabile și la celelalte elemente ale desenului.

3. **Tipurile mărcilor din planșa P—I**

La pct. 5 din tabelul de mai sus se menționează că mărcile din planșa P—I pot avea literele „MAN" din ROMÂNIA unite sau separate jos.

Pornind de la această observație, studiate, de la această regulă făceau excepție :

Marca 82 (rîndul IX, coloana 2) și marca 77 (rîndul VI, coloana 7) care nu a putut fi identificată clar deoarece prezintă varietatea „cu piciorul din dreapta lui M lipsă".

Se apreciază că ambele excepții sînt o urmare a uzurii matrițelor.

Mărcile de tip I-b nu au putut fi discriminate cu precizie deoarece literele „MA" sînt mult mai apropiate ca literele „AN" iar legătura dintre ele poate fi determinată, în parte, de ancrasarea tiparului.

Analizînd și alte valori ale planșei P—I, atunci cînd am găsit mărci de tipul II acestea au fost dispuse pe coloană și au avut în dreapta sau în stînga mărci de tipul I (fig. 2).

Menționăm că pentru aceste valori nu am dispus de blocuri mai mari ca 10 mărci, astfel încît nu putem să extrapolăm constatările făcute asupra colilor cu valoarea de 2 lei și să apreciem că mărcile de tip II din planșa P—I sînt amplasate pe coloanele 2 și 7 sau că aceste coloane conțin numai acest tip de mărci.

unde am notat :

a) AXA — literele respective din TAXA, unite jos ;

b) D — D supradimensionat în „DE" și X cu puncte spre dreapta ;

c) LA — literele respective din PLATA unite jos ;

d) LIS-S — linia de încadrare din stînga spartă ;

e) MAS — cadru spart sub MA din ROMÂNIA ;

f) PCS — punct cu ∅ 1 mm în afara cadrului din stînga ;

g) PDJ — punct suplimentar în agrafa din dreapta jos ;

h) PSJ — punct suplimentar în afara agrafei din stînga jos ;

i) TA — literele respective din AXA — unite sus.

Din materialul studiat rezultă, de asemenea, următoarele :

— Literele AX din TAXA pot fi sau nu unite jos, dar nu se poate face o distincție clară pe poziții, ca urmare a distanței mici între ele și a ancrasării tiparului. Pe colile analizate, în circa trei cazuri din

nr. 9 / 1979, pag. (280) × XVIII

patru, respectivele litere erau unite jos ;

— Literele XA şi LA, din TAXA, respectiv PLATA, au tendinţa să fie unite jos şi în alte poziţii din rîndul X, totul depinzînd de ancrasarea tiparului;

— Punctele din agrafă sînt bine conturate şi nu lipsesc pe nici o marcă ;

— Cifra 1 diferă, practic de la marcă la marcă, putînd avea talpa uşor concavă, vîrful din stînga tălpii mai mult sau mai puţin rotunjit etc. ;

— Litera „L" din LEU are partea superioară diferită de la marcă la marcă, avînd în multe cazuri concavităţi pronunţate ;

— Marca 64 din coală (rîndul VII, coloana 4) conţine eroarea clasică „D supradimensionat". Această eroare am regăsit-o la toate emisiunile dintre anii 1922—1931, ceea ce confirmă faptul că pe parcurs a existat o singură matriţă pentru această valoare ;

— Toate mărcile corespund caracteristicilor planşei P—II, aşa cum a fost descrisă în cap. 2 ;

— Pe colile studiate am regăsit toate varietăţile menţionate în (1), (2), (3).

5. Dispunerea în coală a varietăţilor în cazul valorii de 2 LEI.

Din analiza colilor ce conţin această valoare rezultă următoarea dispunere a varietăţilor pe coală :

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I	PO	LE	VSJ	LEI PCS	LEI		PCS		DS	
II	DEP		EI PCD			DE			ROA	
III	LE		LEI			ASS SS	OE		ASS RC	
IV	ASS	LE	LE			ASS MNI		AG		
V	DE	DE LEI	DE LE	DE LE	DE LE PT			SS	EIS LE	
VI	ASS RCO	LE	LEI	LEI	LE	ASS	M	EI		
VII	LE	DE LEI ASS	DE LE OUS	ASS LE	ASS LEI	ASS CGS	EIS LEI	ASS	A	EIS
VIII		LE	LE	DE LE	DS LE	ASS	EI			
IX	R		LE	DE LE	LE	ASS	ASS	EI		
X	DE	DE LE	DE LEI	DE EIS LEI	DE LEI	ASS LE PCS	ASS EIS LE	EI	EI	

unde am notat :

A — A din ROMÂNIA spart în dreapta sus ;

AG — punct suplimentar în agrafa din stînga sus şi o linie în agrafa din dreapta sus ;

ASS — agrafa din stînga sus legată cu cadrul mărcii ;

CGS — cadrul interior din stînga mult îngroşat ;

DE — barele de sus ale lui E (din DE) unite ;

DEP — punct deasupra lui D ;

DS — punct lipsă în agrafa din dreapta sus ;

EI — literele respective din LEI unite jos ;

EIS — EI din LEI unite sus ;

LE — literele respective din LEI unite jos ;

LEI — literele respective unite jos ;

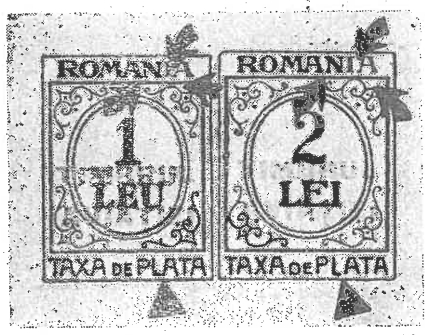

Fig. 1 : Mărci de tip P—I şi P—II (O marcă de 2 LEI şi una de 1 LEU).

M — M cu piciorul din dreapta practic lipsă ;

MNI — M spart în fragmentul 3, N cu 2 excrescenţe şi I deformat la capătul de sus al verticalei ;

OE — D din DE, deformat, arată ca „O" ;

OUS — O din ROMÂNIA unit cu cadrul de sus, cifra 2 îngroşată

Fig. 2 : Blocuri conţinînd mărci de tip I şi tip II. (Două blocuri de 4 din valorile de 10 bani şi 30 bani cu coloane care conţin mărci de tip II).

în special la baza sa ;

PCD — punct între cele două cadre din dreapta ;

PCS — punct între cele două cadre din stînga ;

PO — punct deasupra lui O din ROMÂNIA ;

PT — semipunct cu ∅ 1 mm sub talpa lui 2 ;

R — R din ROMÂNIA spart sus ;

RC — R din ROMÂNIA unit cu cadrul de sus printr-un punct ;

RCO — R din ROMÂNIA unit cu cadrul de sus, de jos şi cu litera „O" ;

ROA — în ROMÂNIA, Ţ unit cu

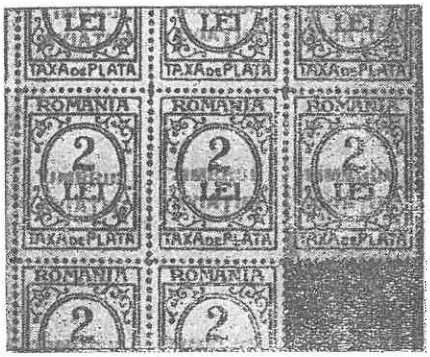

Fig. 3 : Fragment de coală cu eroarea „PLA" tăiat de o linie orizontală.

O la mijloc iar barele orizontale ale primului A întrerupte la mijloc ;

SS — punct lipsă în agrafa din stînga sus ;

VSJ — prelungire a vîrfului cadrului din stînga jos.

Detaliile ar putea continua cu cele ale cifrei 2, care are vîrful şi coada barei inferioare precum şi intrîndul în această bară în cele mai diverse forme, cu micile întreruperi ale ovalelor centrale, ale agrafelor etc., etc. Practic, se poate spune că nu există pe coală două mărci identice.

Pentru a nu încărca tabelul variantelor, nu s-a înscris în el dispunerea tipurilor aşa cum au fost ele descrise în cap. 3.

Confruntînd cele de mai sus cu (1), (2), (3) se constată că s-au găsit şi alte varietăţi, între care ar fi de menţionat „PIATA", mari spărturi ale ovalului „PLA" din PLATA tăiat de o linie orizontală etc.

În această situaţie, am căutat coli sau fragmente din alte tiraje şi în special din emisiunea anului 1911. Din păcate nu am putut procura decît fragmente pe care însă am avut şansa să găsim varietăţi cunoscute, dar inexistente pe colile din colecţia noastră (fig. 3).

Studiul făcut asupra întregului material a condus la următoarele concluzii :

— A existat o singură planşă a valorii de 2 lei (P—I) cu care s-au tras toate emisiunile începînd din anul 1911 şi pînă în 1931 ;

— Planşa a fost utilizată circa 21 ani, ceea ce explică marele ei grad de uzură, precum şi numeroasele varietăţi apărute ;

(continuare în pag. 15)

Mexic : Centenarul nașterii lui Albert Einstein 1,60 P, poșta aeriană. * Centenarul orașului Hermosillo, capitala statului Sonora 80 c. * Centenarul morții lui Rowland Hill 1,60 P., poșta aeriană.

Montserrat : Uniforme militare 30, 40, 55 c, 2,50 $. Bloc de 4 valori.

Nicaragua : Anul internațional al copilului 20, 90 c, 2, 2,20, 10 C. Bloc de 20 C.

Peru : Cultura nazca 20, 80 S.

Saint Christof : Centenarul morții lui Rowland Hill 5, 15, 50 c, 2,50 $.

Sf. Lucia : Diversificarea agriculturii 10, 35, 50 c, 3 $.

Salvador : Centenarul aderării la U.P.U. 10, 75 c, poșta aeriană. * A 75-a aniversare a organizației panamericane pentru sănătate 10, 25 c.

Statele Unite ale Americii : Arhitectură 4×15 c. * Floră protejată 4×15 c. * Ciini polițiști 15 c.

Surinam : Pești 1, 2, 3. 5, 35, 60, 90, 120 c.

Trinidad-Tobago : Al 4-lea congres de geologie din America Latină 10, 35, 45, 70 c. Bloc de 4 valori.

Turks și Caicos : Protecția naturii 6, 20, 25, 55 c. 1 $. Bloc de 2 $.

Uruguay : Jocurile Olimpice 1980 5, 7 N $. Două blocuri de 25 c. * Departamentul Salto

3,45 N $. * Uniforme militare 5, 5 N $.

Virgine : Anul internațional al copilului 5, 10, 13 c, 1 $. Bloc de 4 valori.

ASIA

Afghanistan : Ziua femeii 11 A. * Ziua internațională a alfabetizării 20 A. * Agricultură 1 A. * Primul recensământ complet al populației 3 A.

Bahrain : Anul internațional al copilului 50, 100 f. * Opt timbre de 100 f.

Bhutan : Anul internațional al copilului 2, 5, 10 Nu. Bloc de 3 valori.

Birmania : Bijuterii 15, 20, 50 p, 1 K.

R. P. Chineză : Ziua muncii 8 f. * A 60-a aniversare a mișcării de la 4 mai 2×8 f.

R. P. D. Coreeană : Anul internațional al copilului 5, 10, 15, 20, 30 j. Bloc de 50 j.

Filipine : Floră 30 s, 1,20, 2,20, 2,30, 5, 5 P.

Irak : Al 5-lea turneu de fotbal din Golful Arabic 10, 15, 50 f. * Festivalul primăverii la Mossoul 15, 25, 35 f. * A 50-a aniversare a aderării la U.P.U. 25, 35, 75 f.

Iran : Revoluția islamică 3, 5, 10, 20 R. — Valori uzuale 15, 19 R.

Japonia : Săptămîna filatelică 2×50 y. * Campania națională pentru reîmpăduriri 50 y.

Kuwait : Al 29-lea campionat internațional de fotbal al militarilor 30, 80 f. * Ziua mondială a mediului înconjurător 30, 80 f.

Maldive : Henri Matisse 20, 25, 30 l, 1,50, 5 R. Bloc de 4 R.

Mongolia : Centenarul morții lui Rowland Hill. Bloc de 4×1 T.

Nepal : Festival la Red Machchindranath 75 p.

Oman : Arabii 40, 100 B.

Sri Lanka : Vesak : fresce din templul de la Kelaniya 25 c, 1, 10 R. * Eroul național Piyadasa Sirisena (1875—1946) 1,25 R.

Siria : A 16-a aniversare a revoluției din 18 martie 100 p. * Valori uzuale 25 p.

Thailanda : Fructe 1, 2, 5, 6 B.

R. P. D. a Yemenului : Mișcarea de ameliorare 20, 35, 60, 90 f.

OCEANIA

Australia : A 150-a aniversare a Australiei Occidentale 20 c. * A 50-a aniversare a primului zbor peste Polul Sud de către Richard Byrd (1888—1957), 20, 55 c.

Brunei : Anul internațional al copilului 10 s, 1 $.

Indonezia : A 50-a aniversare a Biroului internațional al educației 150 R.

Nauru : Serie uzuală 2, 3, 4, 5 c.

Niue : Centenarul morții lui Rowland Hill 2×20 c, 2×30 c, 2×50 c, 2×60 c. Bloc de 5 perechi.

Noua Zeelandă : Mici porturi 15, 20, 23, 35 c. * Anul internațional al copilului 10 c.

Papua și Noua Guinee : Obiecte de schimb din provincia Milne-Bay 7, 15. 25, 35 c.

Solomon : Jocurile Pacificului de Sud 8, 20, 35, 45 c.

Samoa : A 10-a aniversare a sosirii pe Lună 12, 14, 24, 26, 50 s, 1 $. Bloc de 1 $.

STUDIUL PE COLI AL EMISIUNII „TAXA DE PLATĂ — TIMBRUL AVIAȚIEI" — 1931

(continuare din pag. 5)

— De-a lungul anilor, planșa a suferit numeroase retușuri și reparații, ceea ce explică apariția unor varietăți numai în cadrul unor emisiuni sau tiraje ;

— La ultimele tiraje (1931) retușurile erau de-acum atît de numeroase încît două mărci din aceeași coală nu mai erau practic identice;

— În (1) se susține că „în 1924 apare o emisiune nouă cuprinzînd valorile de 1, 2, 3 și 6 lei. Acestea au fost imprimate cu planșe noi în afară de valoarea de 1 leu, pentru care s-au folosit planșele de la emisiunea precedentă". Afirmația este evident eronată, planșele noi de tip P—II s-au tras numai pentru valorile de 3 și 6 lei, în timp ce pentru valoarea de 2 lei s-a folosit vechea planșă de tip P—I ;

— Dacă placa valorii de 1 LEU conține într-adevăr o eroare, marca 64 — „D supradimensionat", valoarea de 2 lei se caracterizează prin tipurile I și II descrise în cap. 3, restul varietăților fiind o urmare a uzurii planșei și neexistînd practic o așa-numită „varietate majoră";

— În această situație, rămîne la aprecierea autorilor viitoarelor cataloage de tip CMPR-1974 să aleagă sau să includă varietățile cele mai reprezentative (poate cu o mențiune pentru varietățile cu „punct lipsă în agrafă" care caracterizează o mare parte din valorile emisiunii).

6. Supratiparul „TIMBRUL AVIAȚIEI"

Taxele de plată cu valoarea de 1 și 2 lei și supratipar TIMBRUL AVIAȚIEI se aplicau de oficiile poștale pe corespondența incomplet francată cu mărci TIMBRUL AVIAȚIEI.

Supratiparul are o lungime de 15,5 mm și o înălțime de 6,6 mm, fiind format din cuvintele TIMBRUL, deasupra, și AVIAȚIEI, dedesubt, astfel amplasate încît se termină pe aceeași verticală.

Nu există decalări flagrante între două supratipare nici pe orizontală nici pe verticală, decalările nedepășind circa 1 mm față de o valoare medie.

Supratiparul nu este totdeauna perfect orizontal, prezentînd uneori înclinații de cîteva grade (ex. marca VI-6).

Literele supratiparului prezintă mici diferențe de la poziție la poziție, cele mai vizibile fiind cele legate de tedula lui T.

Datorită ancrasării tiparului, pe unele exemplare deschiderea supraioară a primului A din AVIAȚIEI practic nu există.

Supratiparul din poziția VII-3 are primul „I" din AVIAȚIEI fragmentat în trei, iar la marca X-10, al doilea A din AVIAȚIEI are o pată albă pe piciorul drept.

Există și alte mici varietăți, precum și urme de culoare roșie (puncte sau linioare) în afara supratiparului.

Pe coli, supratiparul nu are o poziție fixă, putînd fi plasat mai sus sau mai jos, mai la dreapta sau mai la stînga, semnalîndu-se chiar supratipare dispuse pe două mărci.

Fig. 4 : Bloc de patru cu dublă dantelură.

În sfîrșit, pentru a completa varietățile menționate în (3), în fig. 4 se prezintă o dublă dantelură verticală pe un bloc de patru din valoarea de 1 leu.

Bibliografie :

1) O. Boehm-Renei : Mărcile „TAXA DE PLATĂ" românești din perioada 1911—1930, în „Filatelia" nr. 7/1965 și 8/1965.

2) O. Soreanu : Taxele de plată 1911—1930, în „Filatelia" nr. 6/1976.

3) Catalogul mărcilor poștale românești (CMPR) — 1974.

Dr. ing. Marcel ȘAPIRA
Ing. Ioan-Sandu LAZĂR

SISTEMATIZAREA EMISIUNILOR DE MĂRCI UZUALE (MIHAI), 1940-1944

În perioada anilor 1940-1944, au apărut emisiunile de mărci uzuale cu efigia regelui Mihai I, denumite „Uzuale (Mihai), cu filigran CC (1940-1942)" şi „Uzuale (Mihai), cu filigran MM (1943-1944)", care, datorită numărului mare al tirajelor, nuanţelor de culori, variantelor de danteluri, poziţionării filigranelor, precum şi a numărului relativ mare al erorilor, impun cu necesitate o prezentare cît mai detaliată.

Cataloagele filatelice Yvert (619-640; 686-692; 713-730), Michel (649-679; 797-816) şi CMPR'84 (825-853; 902-921), care le menţionează, oferă un număr mic de detalii, insuficiente pentru a putea efectua o clasificare cît mai corectă a acestor emisiuni.

Aşadar, consultînd articolele publicate în revista „Filatelia" din perioada anilor de apariţie şi circulaţie a emisiunilor puse în discuţie şi beneficiind de un număr relativ mare de coli, blocuri şi mărci din toate valorile ce compun „Uzualele (Mihai), 1940-1944", asupra cărora am efectuat o cercetare atentă, am încercat - şi sper să fi reuşit - să prezint cît mai amănunţit aceste emisiuni. Nu pretind că prezentul articol este un studiu exhaustiv, ci, dimpotrivă, consider că ar mai fi loc pentru anumite completări din partea unor filatelişti, care, sînt sigur, au păstrat atît serii întregi, cît şi valori disparate ale acestor emisiuni pentru a le pune în valoare atunci cînd filatelia va fi eliberată de obstrucţionism. Ceea ce s-a şi produs după luna decembrie a anului 1989.

fig. 1

fig. 2

Emisiunea „Uzuale (Mihai), filigran CC(1940-1942)" este constituită, la rîndul ei, din două emisiuni, după tipul clişeului folosit la tipărire:

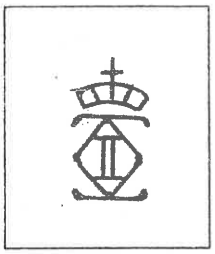

fig. 3

- tipul I (15 valori) prezintă bustul complet al regelui Mihai I, cu capul trei sferturi profil spre dreapta, avînd sus inscripţia ROMANIA, iar sub bust valoarea nominală (fig.1);

- tipul II (14 valori) are bustul complet, cu capul spre stînga, jos inscripţia ROMANIA, iar sub cadrul de sus valoarea nominală cu supratxă în folosul aviaţiei (fig.2).

Imprimarea emisiunii s-a făcut pe hîrtie velină,

continuare în pag. 11

În tabel, sînt descrise mărcile acestor emisiuni, pe valori:

-pentru poziţia filigranului: N= normal; I = inversat; CD= culcat dreapta; CS = culcat stînga;

-pentru erori şi varietăţi: EC = eroare de culoare; ED=eroare de dantelură; ET =eroare de tipar; VC = varietate de culoare; VH =varietate de hîrtie ; VG = varietate de gumă.

UZUALE (MIHAI), FILIGRAN CC, TIP I, 21x26; heliogravură.

Apariţie: 20 octombrie 1940, cu excepţia valorilor de 0,50; 4; 7şi 13 LEI, apărute la 1 aprilie 1942.

Valoare	Culoare	Dantelură	Poziţie filigran	Eroare.Varietate
0,25 LEI	verde-albăstrui	$14^{1/2}$-$13^{1/2}$	N	ED: pereche nedantelată vertical
		$14^{1/2}$-14	I	
		$14^{1/2}$-14 (stg. $13^{1/2}$)	CD CS	ED: pereche dublu dantelată ET: tipar pe dos prin transparenţă (abklatsch)
0,50 LEI	verde-oliv-galben închis	$14^{1/2}$-14	N CD	–
1 LEU	violet închis	$14^{1/2}$-14 $14^{1/2}$-$13^{1/2}$	N I CD CS	ED: dublă dantelură verticală (14 pe o latură şi $13^{1/2}$ pe cealaltă)
2 LEI	oranj	$14^{1/2}$-14 $14^{1/2}$-$13^{1/2}$ $14^{1/2}$-14 (dr. $13^{1/2}$)	N I CD CS	ED: nedantelată vertical ET: tipar pe dos prin transparenţă (abklatsch)
4 LEI	ardezie	$14^{1/2}$-14 $14^{1/2}$-$13^{1/2}$	N I CD CS	ED: pereche orizontală nedantelată vertical ED: dublă dantelură (14 pe o latură şi $13^{1/2}$ pe cealaltă)
5 LEI	roz-carmin	$14^{1/2}$-14 $14^{1/2}$-$13^{1/2}$ $14^{1/2}$-14 (dr. $13^{1/2}$)	N I	Tip: a. cu o linie groasă a cadrului de sus Tip: b. fără această linie ED: pereche orizontală nedantelată vertical
7 LEI	albastru închis	$14^{1/2}$-14	N CD CS	–
10 LEI	roşu-lila	$14^{1/2}$-14	N	ED: pereche orizontală nedantelată vertical VC: pete de nuanţe şi dungi de culoare
12 LEI	ultramarin, gri	$14^{1/2}$-14 $14^{1/2}$-$13^{1/2}$	N I CD CS	ED: pereche dublu dantelată vertical (14 pe o latură şi $13^{1/2}$ pe cealaltă)
13 LEI	violet-negru	$14^{1/2}$-14	N	–
16 LEI	albastru-verzui	$14^{1/2}$-14	N I	EC: a. ultramarin b. culoare complet difuză ET: tipar pe dos prin transparenţă (abklatsch)
20 LEI	brun deschis	$14^{1/2}$-14 $14^{1/2}$-$13^{1/2}$ $14^{1/2}$-14 (dr. $13^{1/2}$)	N I CD CS	VH: a. pe hîrtie subţire b. pe hîrtie groasă

30 LEI	verde-galben	14½-14 14½-13½	N CD CS	
50 LEI	brun-oliv-negru	14½-14	N	VH: a. pe hîrtie subțire b. pe hîrtie groasă
100 LEI	brun-carmin	14½-14	N	ED: a. dublă dantelură b. pereche nedantelată verticai

NOTĂ: *Valoarea de 20 lei a fost tipărită în tirajul cel mai mare, constituind tariful necesar pentru expedierea unei scrisori simple.*

UZUALE (MIHAI), FILIGRAN CC, TIP II, 21x26; heliogravură.

Apariție: 20 octombrie 1940, cu excepția valorilor de 2 + 0.50; 4 + 0.50; 5 + 1; 7 + 1; 8 + 1; 12 + 1 și 19 + 1 LEI, apărute la 1 aprilie 1942.

Valoare	Culoare	Dantelură	Poziție filigran	Eroare.Varietate
1 + 0.50 LEI	verde-galben	14½-14	N I CD CS	–
2 + 0.50 LEI	verde-galben deschis	14½-14 14½-13	N CD CS	ED: dublă dantelură verticală (14 pe o latură și 13 ½ pe cealaltă)
2,50 +0,50 LEI	verde-albastru cu nuanță verde cenușiu	14½-14	N CD CS	–
3 +1 LEI	violet	14½-14	N I CD CS	–
3,50 + 0.50 LEI	roz-carmin	14½-14	N I	–
4 +0.50 LEI	roșu-oranj	14½-14	N	ET: patru nasturi la veston în loc de trei (r2, c3 la primele tiraje)
4 +1 LEI	brun	14½-13 14½-13½	N I	–
5 + 1 LEI	roșu-violet	14½-13 14½-13½	N CS	VC: pete de culoare sistematice VT: a. cu linia groasă a cadrului de sus b. fără această linie
6 + 1 LEI	ultramarin	14½-14 14½-13½ 14½-14 (stg. sau dr. 13½)	N I CS	ED: pereche nedantelată vertical VG: gumă galbenă
7 + 1 LEI	verde-gri	14½-14	N	–
8 + 1 LEI	violet-cenușiu	14½-14	N CD CS	VC: predomină una sau alta din nuanțe
12 + 1 LEI	brun-violet	14½-14 14½-14	N CD CD	–
14 + 1 LEI	albastru	14½-14	N I	–
19 + 1 LEI	roz-lila închis	14½-14	N CS	ET: 4 nasturi la veston în loc de trei (r9, c7) ET: tipar pe dos prin transparență (abklatsch) ED: nedantelat pe latura superioară

NOTA: *valoarea de 5 + 1 LEI este cea mai rară, fără a putea fi stabilit tirajul.*

UZUALE (MIHAI), FILIGRAN MM, 21x26; heli gravură.

Filigranul fiind perfect simetric apare în singură poziție, întreg sau fragmentat.

Apariție: 20 aprilie 1943, cu excepția valorilor 3.50; 4.50; 6.50; 11 și 15 LEI, apărute pe parcu anului 1944.

Valoare	Culoare	Dantelură	Eroare. Varietate
0.25 LEI	verde-albastru	14½-13½ 14½-14 (stg. sau dr. 13½)	ED: nedantelată vertic
0.50 LEI	oliv- verde gălbui	14½-14	VH: hîrtie groasă
1 LEU	violet închis cu nuanțe	14½-13½ 14½-14	ET: punct bine distinct pe frunte (r10, c 5 VH: hîrtie foarte subțire
2 LEI	oranj - roz	14½-13½ 14½-14 14½-14 (dr. 13½)	VH: hîrtie subțire
3 LEI	roșu-brun	14½-14	–
3.50 LEI	maron cu nuanțe lucios și mat	14½-14	VT + VC: diferență de 5 mm între cifra 3 și fracțiunea 50, cu nu de culoare provenite di existența a două tira
4 LEI	gri-albăstrui închis	14½-13½ 14½-14	–
4.50 LEI	cafeniu	14½-14	VT + VC: diferență de 0.4m între cifra 4 și fracțiunea 50, cu nu de culoare provenit existența a două tiraje
5 LEI	roz-carmin	14½-13½ 14½-14 14½-14 (dr. 13½)	ET: liniuță deasupra literei I din LEI (r5, c3)
6.50 LEI	violet-lila	14½-14	VT + VC: diferență de 0.4 mm între cifra 6 fracțiunea 50, cu nu de culoare provenit existența a două tiraje
7 LEI	albastru	14½-14	ET: tăietură în partea de sus a nasului (r8,
10 LEI	roșu-violet	14½-14	VH: hîrtie subțire
11 LEI	ultramarin	14½-14	VT + VC: diferență de 0.5 mm între cifre, cu nuanțe de culoare provenite din existe a două tiraje
12 LEI	albastru marin-gri	14½-14 14½-13½	–
15 LEI	albastru	14½-14	VT + VC: diferență de 0.5 mm între cifre, cu nuanțe de culoare provenite din existe a două tiraje
16 LEI	albastru -verzui închis	14½-14	–
20 LEI	brun-lila	14½-14	ED: nedantelată vertical
29 LEI	ultramarin	14½-14	–
30 LEI	oliv-verde	14½-13½ 14½-14	VH: hîrtie foarte subțire
50 LEI	oliv-brun	14½-14	VH: hîrtie groasă

NOTA: *Valoarea de 29 lei a fost tipărită în tirajul cel mai mic (200000 exemplare).*

Valeriu AVRAMESC
- Constanța-

SISTEMATIZAREA EMISIUNII DE MĂRCI UZUALE „MIHAI - FORMAT MARE ŞI MIC - 1947"

În anul 1947, Poşta Română a emis seria menţionată în titlu, care mai este cunoscută şi sub denumirile „de inflaţie" sau „tip/desen nou". Ca şi alte emisiuni apărute în acelaşi an şi în perioada anterioară, nu a putut fi studiată şi prezentată în publicaţiile de specialitate din cauza cenzurii care a fost impusă şi filateliei în vremurile de curînd apuse. Astfel, încercăm să o sistematizăm folosindu-ne de revistele şi cataloagele apărute în acea perioadă, cu convingerea că va util atît filateliştilor deţinători ai acestei emisiuni, cît şi celor care au în vedere editarea unor cataloage cu erori/varietăţi-ale mărcilor poştale româneşti.

În tabel sînt prezentate, sistematizat, toate detaliile pe care le cunoaştem ale fiecărei valori ce constituie emisiunea respectivă.

Valeriu AVRAMESCU

Valoare	Caracteristici	Culoare	Eroare/Varietate
3000 lei	CMPR 1974: 1089-1093 Michel: I028-1032 Format vertical 28/33 mm; hîrtie albă semigroasă; filigran MM; dantelat 13 1/2; tiraj necunoscut	albastru	- litera E din „LEI" îngroşată - cadrul spart sub „LEI 3000"
7200 lei		violet-deschis	- nedantelat pe latura dreaptă
15000 lei		albastru	- nedantelat pe latura dreaptă
21000 lei		roşu	- punct pe litera A din „ROMANIA" ($r_{10}c_7$)
36000 lei		violet-închis	- fragmente de ştersături ($r_{10}c_{10}$) - punct între literele O şi S din „POSTA" (r4c2) - nedantelat pe latura dreaptă Supratipar roşu „2+3 LEI-C.B.A.1947", rezultînd noua emisiune: „Campionatele balcanice de atletism 1947"
1000 lei	CMPR-1974: 1094-1097 Michel: 1033-1036 Format vertical 21/26 mm; hîrtie albă semigroasă; filigran MM; dantelat 14 1/2:14; tiraj necunoscut	albastru-verzui	- punct deasupra cifrei 1 din 1000 (r_7c_3) - inscripţia „POSTA LEI" puţin vizibilă ($r_{6,7,8,9}c_{9,10}$)
5500 lei		verde	- punct înaintea cifrei 5500 (r_4c_4) - punct între coroană şi inscripţia „ROMANIA" (r_2 şi r_7 integral) - linioară în faţa cifrei 5500 (r_8c_4) - punct la litera M din „ROMANIA" (r_2c_5) - ştersături pe profil ($r_9c_{1,2}$; $r_{10}c_1$)
20000 lei		grimaro	- pete la perciune (r_9c_8) - punct în interiorul literei R din „ROMANIA" ($r_{10}c_6$) - pată pe păr (r_1c_2)
50000 lei		porto-caliu	- punct la al 3-lea zero din 5000 ($r_{10}c_1$)

BIBLIOGRAFIE:

- Dr. George P. de Macarovici, **Catalogul timbrelor poştale româneşti.**
- „Filatelia" nr. 62 (68) din 15 iulie 1947.

Din nou despre ştampilele speciale „MATCHUL DE FOOT-BALL * ROMÂNIA-ANGLIA/BUCUREŞTI/ 24.V.1939/ POŞTA" şi „MATCHUL DE FOOT-BALL * ROMÂNIA-ITAL IA/BUCUREŞTI/1.VI.1939"

Dl.Petrică Nemţanu, din Oradea, pasionat colecţionar al mărcilor româneşti, ne solicită unele date asupra „coliţelor" realizate cu prilejul acestor meciuri. *„Avînd în vedere faptul că într-o ştampilă care marchează evenimentul respectiv este şi cuvîntul „POŞTA", înseamnă că ele au fost ştampilate de această instituţie. Cum se pot numi aceste piese şi ce valoare filatelică au ? Unde pot găsi un material din care să mă documentez?"*

Problema a fost tratată de G.Nosca („Ceva despre ştampile speciale cu ocazii comemorative", în Revista Societăţii Filatelice Române, nr. 9/1939) şi de Ion S.Antoniu („Asupra tuşurilor întrebuinţate de Direcţia Poştelor la ştampilele comemorative din 1939", Ibidem, nr. 5/1941), precum şi într-o notă a redacţiei aceleiaşi reviste „Către cititori" (nr. 6/1940).

În rezumat: ştampilele au fost realizate de Direcţia Poştelor şi aplicate la ghişee speciale, dar şi la Poşta Centrală. S-a folosit, oficial, tuş negru şi roşu, orice altă culoare (albastru, violet, galben) fiind considerată de Direcţia Poştelor ca neoficială. Totuşi, se cunosc trimiteri recomandate, deci oficiale, obliterate la Stadionul ANEF (ROMÂNIA-ITALIA), cu tuş albastru.

Coliţele în discuţie (de fapt, foi-souvenir, tipărite pe hîrtie cretată, 12 x 15,5; 12 x 18,5 cm sau 12 x 16 cm, avînd indicate în centru locuri pentru lipirea mărcilor) au fost realizate de diverşi comercianţi. Unii au venit la ghişee cu tuşiere proprii, de diverse culori, obliterîndu-şi coliţele.

Ştampilele respective au fost incluse în Catalogul expoziţiei de marcofilie de la Ploieşti (6-13 mai 1979), la capitolul primelor ştampile speciale româneşti 1894-1947 (nr. 83 şi 86).

Piesele filatelice respective au valoarea pe care le-o dă cererea şi oferta, ele completînd foile suplimentare ale Albumului de mărci poştale „România" şi colecţiile cu tematică sportivă.

Mihail POPOVICI

Contribuţii la istoria filatelică a unor oficii poştale din localităţi situate pe Canalul Rin-Main-Dunăre

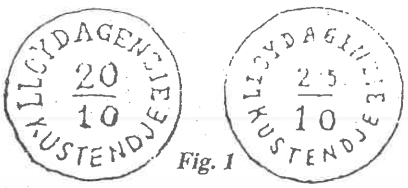

Fig. 1

EPISODUL LATIN K(I)USTENDJE

Odată cu darea în funcţiune a canalului Rin-Main-Dunăre, se deschide drumul pe apă dintre Marea Nordului şi Marea Neagră, drum care taie, dar şi uneşte, Europa.

Implicaţiile filatelice ale acestui eveniment vor fi desigur numeroase, atît în filatelia tematică, cît şi în revigorarea cercetărilor privind istoria poştală a localităţilor de pe traseul canalului.

La unul din capetele acestui canal, în ţinutul Dobrogei, se află un port fondat încă în sec. VII î.e.n., care, în istoria sa zbuciumată, a fost denumit Tomis de către greci, Constantziana de către romani, Kustendje de către turci şi Constanţa de către români.

În acest articol prezint un aspect al ştampilografiei poştale a acestui mare port şi anume acela care se referă la obliterările cu ştampile purtînd inscripţia K(I)USTENDJE în alfabet latin.

Dobrogea, vechi teritoriu românesc, încă de pe vremea lui Mircea cel Bătrîn, a fost retrocedată României, victorioasă în Războiul pentru Independenţă, după Congresul de la Berlin (1/13 iunie-1/13 iulie 1878), în „schimbul" judeţelor româneşti din sudul Basarabiei, care au revenit Rusiei.

Administraţia românească a fost introdusă oficial în Dobrogea la data de 8/20 octombrie 1878, punînd astfel capăt unei îndelungate stăpîniri turceşti. Dacă şi înainte de această dată au fost utilizate ştampile cu inscripţii în alfabetul latin pe teritoriul Dobrogei, faptul s-a datorat în exclusivitate prolificelor birouri ale Poştei austriece.

Fig. 2

Primele ştampile cu denumirea KUSTENDJE aparţin Agenţiei Lloyd. Nu sînt în posesia unor date certe privind utilizarea timpurie a acestei ştampile, dar din (1) rezultă că Biroul de la Constanţa era deschis încă din anul 1860. În Catalogul ştampilelor austriece, autor Edwin Müller (2), este menţionată această ştampilă aplicată pe mărcile emisiunii a IV-a austriece, în Soldi, deci începînd cu anul 1863. În lucrarea (3), autorul prezintă două asemenea ştampile, deosebite între ele prin mărimea literelor (fig. 1).

Existenţa a două ştampile diferite este, însă, privită cu rezerve de unii specialişti, rezervă care este împărtăşită şi de autorul acestui articol.

Se pare că Societatea Lloyd şi-a menţinut biroul de la Constanţa pînă la începutul anului 1875.

Oficiul Poştal Consular Austriac din Constanţa a fost deschis (1) înainte de

Fig. 3

anul 1868 şi a funcţionat pînă la data de 31 martie 1879, deci şi în prima parte a suveranităţii româneşti.

Ştampila utilizată, cu care a fost obliterată marca prezentată pe fragmentul din fig.2, poartă inscripţia „KUSTENDJE" sus şi „TURQUIE" jos. Data obliterării: 9/8 cu indicarea anului 78 adică 1878.

Se remarcă imediat că această ştampilă diferă total de celelalte ştampile ale Poştei Consulare Austriece din Dobrogea (CZERNAVODA, TULTSCHA, SULINA), care sînt de tip F-1(2) şi, deci, nu poartă inscripţia „TURQUIE" neavînd indicat nici anul.

Data obliterării este cuprinsă în intervalul marcat de închiderea Congresului de la Berlin (iul. 1878), care a atribuit Dobrogea României, şi data instaurării administraţiei româneşti, 8/20 oct. 1878.

Odată cu instaurarea administraţiei româneşti, s-a realizat o nouă ştampilă cu inscripţia „KIUSTENDJE", menţionată cu indicativele B-53 de Gh.Racoviceanu (5) şi B-1-b de K.Dragomir (4). Data timpurie cunoscută de ultimul autor este 11 mai 79 (4). (A se remarca introducerea unui „I" suplimentar faţă de denumirea folosită de Agenţia Lloyd şi Oficiul Poştal Consular Austriac.)

Pe coperta I este prezentat un plic francat cu o marcă de 30 BANI şi una de 15 BANI, BUCUREŞTI, emisiunea întîi, obliterarea fiind făcută cu ştampila românească „KIUSTENDJE" la data de 3 JUL.79.

Dar de ce Poşta Română a folosit denumirea „KIUSTENDJE" şi nu Constanţa?

Răspunsul s-ar putea să fie, banal, legat de faptul că populaţia era, la acea dată, obişnuită cu acest nume. Astfel serg.maj. Proca Pavel, expeditorul scrisorii amintite, menţionează, pe verso plicului, că adresa sa este „Kiustendje".

Se pare că tradiţia denumirii turceşti s-a păstrat încă mult timp, încît L.Săineanu, în **Dicţionarul Universal al Limbii Româneşti**, din 1929, indică, în paranteză, „Chiustenge" după Constanţa.

Nu cunosc data retragerii din circulaţie a ştampilei cu inscripţia „KIUSTENDJE" şi introducerea celei cu inscripţia „Constanţa".

În colecţia mea, obliterarea timpurie cu inscripţia „Constanţa" este 23 Dec.82, întîlnită pe un bloc de patru mărci de 50 bani, Bucureşti, emisiunea a doua (fig.3). Obliterarea s-a făcut cu o ştampilă dublu cerc, cu data pe trei rînduri - B-2-b (4).

Pentru o monografie a denumirii „KUSTENDJE" în filatelie, menţionez această inscripţie pe marca de 20 paras, 1867, a Poştei Locale „D.B.S.R."

Dr. ing. Marcel ŞAPIRA

BIBLIOGRAFIE

1. S.D.Tchilinghirian, **Austrian Post Offices abroad (IV)**, Aberlour, 1964.

2. Edwin Müller, **Handbuch der Abstempelung von Altösterreich und Lombardei-Venetien**, Viena, 1925.

3. Ing. Mihail Popovici, **Scurt istoric asupra transporturilor fluviale şi maritime româneşti**, în „Îndreptarul Filatelistului", Buc. 1980.

4. Ing. K.Dragomir, **Ştampilografie poştală. România 1822-1910**, Tîrgu Mureş, 1990-92.

5. Gh.Racoviceanu, **Ştampile poştale folosite în Ţările Române pînă în anul 1881**, Bucureşti, 1963.

nr. 439, an XL
dec.

OBLITERĂRI FRAUDULOASE
LA EMISIUNILE CU SUPRATAXĂ
1940-1948

Începând cu data de 8 noiembrie 1940 și până la 1 ianuarie 1949 Poșta Română a emis marea majoritate a mărcilor poștale cu supratаxe cuprinse între 100% și 4900 % (!!!) din valoarea nominală, cu excepția mărcii emisă la 1 decembrie 1940 Codreanu 20 + 5 lei.

Seriile de mărci uzuale și monumente istorice (Mănăstiri) cu supratаxă de 30% pentru operele de asistență socială ale Consiliului de Patronaj nu sunt incluse în acest studiu, supratаxa lor având în vedere achitarea unor tarife poștale majorate tocmai în acest scop (1 decembrie 1941 - 31 ianuarie 1942 și 1 decembrie 1943 - 31 ianuarie 1944).

Mărci poștale românești cu supratаxă au fost emise atât înainte de anul 1940, cât și după anul 1948, dar emiterea s-a făcut sporadic, cu ocazia unor evenimente deosebite și cu supratаxe de valori considerabil mai mici.

Valoarea foarte mare a supratаxei, perioada scurtă a valabilității de francare, tirajul relativ redus al mărcilor, aprovizionarea cu mărci poștale fără supratаxă suficientă pentru nevoile poștale curente și lipsa totală a mărcilor cu supratаxă la debitanții de mărci poștale și cvasi-totală la oficiile poștale, a făcut foarte puțin posibilă circulația poștală a mărcilor poștale cu supratаxă între 100% și 4900%.

Pentru a obține mărcile obliterate și circulate pentru colecțiile lor, unii filateliști au expediat în scop filatelic corespondențe francate cu serii întregi de mărci poștale cu supratаxă, realizând foarte frumoase piese filatelice. Aceste piese, circulate EFECTIV prin poștă, chiar dacă au fost realizate în scop FILATELIC, sunt singurele pe care le putem găsi și trebuie cotate ca atare.

Totuși, chiar așa filatelice, piesele francate cu mărci poștale cu supratаxă circulate efectiv sunt foarte rare și au cote "de amator". Cataloagele filatelice ar trebui să modifice esențial cotarea lor.

Raritatea pieselor ștampilate sau circulate efectiv a determinat în unele cazuri "realizarea" lor ulterioară de către filateliști "întreprinzători". S-au urmat două căi principale:

1. Ștampilarea individuală a mărcilor;
2. Ștampilarea mărcilor pe un suport.

1. Pentru ștampilarea individuală a mărcilor s-au folosit mai multe metode de-a lungul anilor:

a) Folosirea pentru obliterare a unor ștempluri aparținând unor unități poștale care nu mai funcționau.

Cel mai cunoscut exemplu în acest caz a fost prezentat de cercetătorul ing. Chris Trevers, în "Filatelia" nr.3/1997. Este vorba de ștampila "BUCURESTI 23", folosită la o dată ulterioară închiderii oficiului poștal București 23. După apariția articolului în revista "Filatelia", s-au putut examina piese francate filatelic și expediate de la oficiul București 23 în anul 1938 (ex. seria "Ceferiada"), piese care au circulat efectiv. De asemenea au putut fi analizate însă și câteva mărci poștale din emisiuni comemorative 1941-1943 obliterate cu aceeași ștampilă "BUCUREȘTI 23". Se poate presupune că Oficiul poștal București 23 a fost folosit de filateliști înainte de închiderea sa la 21 octombrie 1940, filateliști care au intrat în posesia ștemplului după închiderea oficiului, folosindu-l în mod fraudulos.

Ștampila a fost însă aplicată de fiecare dată foarte "citeț", cu excepția datei, ceea ce duce imediat la identificarea pieselor ștampilate fraudulos.

b) Folosirea pentru obliterare a unor ștempluri aparținând Poștei Militare.

La începutul anului 1997 a fost tranzacționată o colecție de mărci poștale cuprinzând aproape toate emisiunile cu supratаxă emise între anii 1941-1944, ștampilate cu o ștampilă cu textul "OFICIUL POȘTAL MILITAR 3232". Ștampila este bicirculară, cercul interior formând în partea de jos un semicerc deasupra numărului oficiului poștal militar.

Fig. 1

Această ștampilă a fost dată în dotarea Oficiului Poștal Militar nr. 3232 - Comandamentul de Etape nr. 2 după data de 15 aprilie 1944 și a fost folosită cel mult până la data de 5 iunie 1944. Deci această ștampilă nu ar fi putut oblitera mărci poștale a căror valabilitate de francare a expirat înainte de 15 aprilie 1944.

De fapt ștampilele oficiilor poștale militare cu numere formate din patru cifre au fost în circulație numai în perioada 5 aprilie - 24 septembrie 1944.

În fig. 1 este prezentată o coliță "Asistența PTT" cu valabilitate de francare 1 - 29 februarie 1944 și obliterată cu ștampila oficiului poștal militar 3232 chiar cu data de "1 FEB 944", dată la care ștampila nici nu era dată în folosința poștei militare.

Nu mai sunt necesare alte comentarii pentru acest caz.

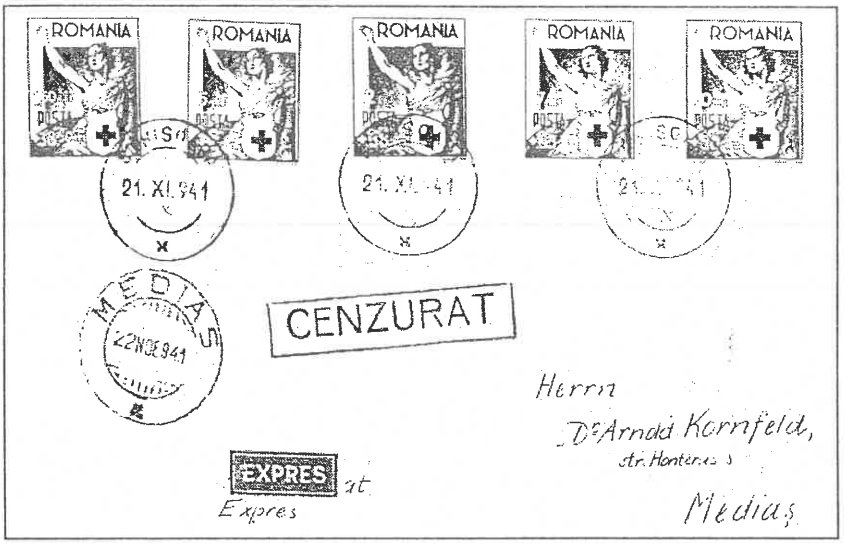

Fig.2

c) Folosirea pentru obliterare a unor ștempluri imaginare.

Se poate cita cazul ștampile "TIMIISOARA, K", relatat de cercetătorul C. Trevers în "Filatelia" nr.3/1997.

d) Folosirea pentru obliterare a unor ștempluri poștale în uz la o dată mult ulterioară valabilității de francare a mărcilor.

Unele mărci poștale cu supratașă emise între anii 1945-1948 se puteau încadra în exponatele de "tematică angajată" care erau la modă între anii 1970-1989. Penru a putea fi expuse, respectându-se regulile expoziționale - mărci exclusiv ștampilate pe o filă de exponat - unii expozanți au ștampilat mărcile cu supratașă care nu puteau fi găsite ștampilate cu ștampile de zi din anii 1970-1989 (antedatate sau nu).

Ștampilarea s-a făcut tot în scop fraudulos, dar ștampilele în general, pot fi ușor de recunoscut prin grafica lor și prin tușul negru-viu aplicat.

2. Ștampilarea frauduloasă a mărcilor cu supratașă pe un suport s-a realizat, în general, la un interval de timp relativ redus(de exemplu 2 ani), folosindu-se ștempluri poștale curente antedatate. Pentru exemplificare sunt reproduse în fig.1 și 2 două plicuri prezentate de aceeași persoană, probabil în anul 1943. Ambele plicuri prezintă aceeași ștampilă "MEDIAS", folosită la expediere în anul 1943 și la sosire în anul 1941, fără a prezenta vreo diferență de uzură între cele două date.

Faptele certe care demonstrează "făcăturile" sunt atât ștampilele de cenzură aplicate, ștampile care nu aveau ce căuta mai ales în anul 1943, când se foloseau ștampile cu inscripția "SIGHISOARA" și numărul 1941: 21 XI 941, dată la care seria își pierduse valabilitatea de francare (1 august - 30 septembrie 1941).

Se mai poate vedea că realizatorul pieselor a scris "Recomandat expres" și pe plicul obliterat cu anul 1941, dar constatând că francatura (25,50 lei fără supratașă) nu era suficientă pentru tariful poștal valabil când s-au realizat plicurile - 1943 (de altfel nici la 21 noiembrie 1941) a lipit eticheta "EXPRES" pe inscripția "Recomandat", fără a mai aplica ștampila "Recomandat" cum a făcut la plicul obliterat cu anul 1943.

Pe plicul obliterat 1943 s-a aplicat o ștampilă de sosire (?) "BUSD", probabil un sat, unde însă nu este semnalată nici un fel de unitate poștală între anii 1922-1950.

Două plicuri având același "realizator" au fost prezentate în "Curierul filatelic" nr.22/1992, pag.7.

Concluzii: Principala concluzie care trebuie trasă este că întotdeauna când sunt oferite mărci poștale cu supratașă 1940-1948, ștampilate individual sau ștampilate pe diverse suporturi, trebuie analizate cu multă atenție înainte de a fi achiziționate.

Toate făcăturile analizate în acest studiu au avut un scop fraudulos.

Ele nu pot fi considerate mărci poștale ștampilate de complezență sau preobliterate deoarece ștampilele au fost aplicate după expirarea termenului de valabilitate de francare, folosindu-se în multe cazuri antedatarea.

Plicurile francate cu mărci poștale cu supratașă obliterate în aceleași condiții nu pot fi considerate circulate filatelic, întrucât și în aceste cazuri ștampilele au fost aplicate după expirarea termenului de valabilitate de francare, folosindu-se în unele cazuri antedatarea și aplicându-se și ștampile de sosire, care să dea impresia că plicurile au circulat efectiv prin poștă. S-ar putea încerca pentru aceste piese introducerea termenului de "plic ștampilat de complezență", întrucât plicurile francate "filatelic" sunt plicuri efectiv circulate prin poștă, în timp ce plicurile ștampilate de complezență nu au circulat prin poștă, ci au un caracter fraudulos, dorind să dea impresia că au circulat. Totuși, nici termenul de "plic ștampilat de complezență" nu este pe deplin potrivit, întrucât o mare parte a plicurilor ștampilate de complezență sunt realizate în perioada de valabilitate de francare, fără a mai fi circulate prin poștă.

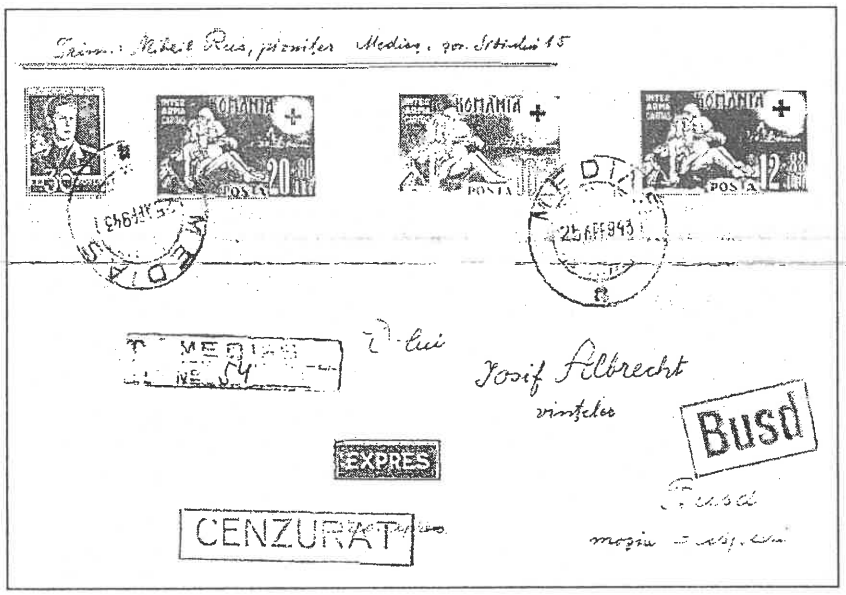

Fig. 3

ing. Călin MARINESCU

CUM A FOST REALIZATĂ PRIMA MARCĂ A R. P. R.

Cu cîteva luni în urmă s-au împlinit 15 ani de cînd poporul nostru, avînd în frunte încercatul partid al clasei muncitoare, în mersul său spre eliberarea deplină a rupt pecetea stemei regale care-i încătușa avîntul spre progres și a proclamat Republica Populară Romînă.

Măreața aniversare ne-a făcut să ne aducem aminte cum s-a reflectat în filatelia noastră acest eveniment istoric.

Ce s-a petrecut cu 15 ani în urmă, în domeniul emisiunilor poștale? Care a fost prima marcă a R. P. Romîne? Cum și în ce împrejurări s-a născut ea? Care a fost data punerii ei în circulație?

Iată o serie de aspecte care vor interesa pe cititorii noștri și care e bine să fie consemnate și pentru urmașii noștri.

Vom relata pe scurt istoria mărcii nr. 1 din cataloagele mărcilor poștale ale Republicii Populare Romîne.

La data abolirii monarhiei, se afla în circulație, ca mărci de uz curent, seria de 11 valori uzuale (de la 0,50—36 lei) înscrisă în cataloage sub denumirea de „vederi".

După proclamarea Republicii, aceste mărci au continuat să circule timp de 25 zile, pînă la data de 25 ianuarie 1948, corespondența francîndu-se cu diversele valori ale acestei serii.

Scurt timp după proclamarea Republicii, urma să se efectueze recensămîntul populației. Data lui fusese fixată pentru ziua de 25 ianuarie 1948, prin Decizia nr. 153 din 22 decembrie 1947 a Comisiei ministeriale. Efectuarea acestui recensămînt cît și a recensămîntului agricol, fusese stabilit în cursul lunii octombrie 1947.

La data de 4 ianuarie 1948 — deci la 5 zile după proclamarea Republicii — Direcția generală a poștelor și telecomunicațiilor a hotărît emiterea unei mărci poștale cu ocazia efectuării recensămîntului. Decizia de emitere (nr. 3/948) stabilea că marca urma să aibă valoarea de 12 lei (valoarea cea mai uzitată atunci, întrucît corespundea — după tariful în vigoare la data respectivă — francaturii unei scrisori simple expediate în țară.

Decizia prevedea că marca va avea dimensiunea de 26/42 mm., imprimarea urmînd a se face în heliogravură, în coli de cîte 100 bucăți dantelate, într-un tiraj de 1 000 000 ex., la Fabrica de timbre și efecte poștale (cum era denumită atunci). Pe această marcă urma să apară — pentru prima dată în istoria poștală a țării noastre — mîndra denumire REPUBLICA POPULARA ROMINA.

Prima problemă care s-a pus în fața lucrătorilor de resort ai Direcției generale a poștelor și telecomunicațiilor a fost, prin cine vor putea realiza, într-un timp foarte scurt, un desen potrivit, o machetă a mărcii care în același timp să îmbine prezentarea

Prima schiță

simbolică a operațiunii de recensămînt a populației, cu elemente caracteristice ale noii noastre forme de stat.

Gîndul s-a îndreptat către cunoscutul pictor A. Murnu, machetator de mărci poștale, colaborator timp de 25 ani la revista „Furnica", unde prin schițele și prin caricaturile sale politico-satirice și antimonarhice — nu o dată și-a atras trăznetele și fulgerele potentaților zilei. Este suficient să amintim de publicația „Cronică ilustrată a unei lumi apuse" apărută în 1959 în Editura

A doua schiță

Politică, în care sînt reproduse multe caricaturi ale pictorului A. Murnu.

Alegerea pictorului A. Murnu s-a dovedit a fi fericită.

Marca dedicată Recensămîntului înfățișează harta țării pe care se poate citi inscripția „Recensămîntul 1948". Harta este încadrată de un grup de muncitori și țărani oglindind, în acest fel alianța dintre clasa muncitoare și țărănime, eliberate de robie.

Pentru a completa „actul de naștere" al primei mărci poștale a R.P.R., am cerut maestrului A. Murnu — care în ciuda celor aproape 82 ani rămîne caracterizat de aceeași vioiciune pe care i-o cunoaștem — permisiunea de a prezenta cititorilor noștri cele trei schițe realizate înainte de a se ajunge la forma definitivă a machetei, și prin care se poate urmări evoluția și închegarea concepției de prezentare a temei mărcii.

Revenind la imprimarea mărcii, trebuie să arătăm că data de apariție 25 ianuarie 1948 — fixată prin Decizie și care corespundea și cu data

A treia schiță

terminării lucrărilor de recenzare, nu ar fi putut fi respectată dacă un colectiv entuziast de la Fabrica de Timbre, înconjurat de o mînă de muncitori inimoși, n-ar fi depus toate străduințele ca prima marcă a Republicii să apară în ziua stabilită.

S-a lucrat zi și noapte, s-au făcut fotografiile, s-au șlefuit cilindre, s-au tras probe, s-au făcut modelări în șase culori (roșu-cărămiziu, roșu-portocaliu, bruni-cenușiu, albastru-marin, albastru-verzui și albastru-cenușiu). Toată lumea a muncit, s-a agitat, toată lumea a fost veselă, și cei de la poștă și cei de la fabrică: se năștea prima marcă a Republicii noastre! Se deschidea în albumele noastre filatelice, capitolul unei țări noi, mîndre și libere.

L. C.

Nr. 1-2 (61-62)/1963
ian-feb.

filatelia
nr. 12 — 1963

REVISTA ASOCIAȚIEI FILATELIȘTILOR DIN R.P.R.

Redacția și Administrația :
București, 45. Str. Biserica Enei, 16 ; telefon 16.67.15

Nr. 72, an XII, 1963.

EMISIUNILE UZUALE „STEMA R.P.R."

Anul acesta, la 30 decembrie, se împlinesc 16 ani de la abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Romîne.

Acest act istoric deosebit de însemnat, care s-a reflectat, în anii ce urmează, în întreaga istorie a patriei noastre, se oglindește — cum e și firesc — și în desenele mărcilor noastre poștale, în filatelia țării noastre, în istoria acesteia.

La 30 decembrie 1947 se găsea în circulație emisiunea de uz curent, de mare tiraj, cunoscută în filatelie sub denumirea de „Vederi" ; în afară de anumite peisaje, vederi și activități, emisiunea reproducea în medalion — după „moda englezească" — bustul ultimului rege. Paralel mai circulau mărci cu tiraj mare pentru francarea corespondenței simple (tariful unei scrisori era de lei 12) din emisiunea „Săptămîna economiei" precum și alte emisiuni din anul 1947.

În prima perioadă de timp după proclamarea Republicii, mărcile necesare francării corespondențelor au fost asigurate din emisiunile comemorative mai vechi, inclusiv unele emisiuni mai recente din anul 1948 și în primul rînd marca de 12 lei „Recensămîntul 1948" apărută la 25 ianuarie 1948, prima marcă poștală a Republicii Populare Romîne. Simultan s-au luat măsuri pentru retragerea tuturor mărcilor uzuale anterioare și s-a trecut la supratipărirea seriilor „Vederi" și „Porto", cu inițialele R.P.R.

Cantitatea de mărci astfel retrase din circulație, precum și colile incomplete [1]) din emisiunile „Vederi" și „Porto" au fost arse în curtea Palatului Poștelor din Calea Victoriei, în prezența unei comisii speciale.

Primele mărci cu supratipar R.P.R. au fost puse în circulație la începutul lunii martie 1948.

[1]) Mărcile în coli întregi au fost supratipărite.

În aprilie 1948, votîndu-se de către Marea Adunare Națională prima constituție a Republicii Populare Romîne (în cinstea căreia a fost emisă o frumoasă serie după machetele aceluiași A. Murnu care a creat și prima marcă poștală a R.P.R.) se stabilește și noua stemă a R.P.R.

Pe măsura epuizării stocurilor vechi de mărci, în special a valori-

lor mici, se simțea necesitatea imprimării unor noi mărci de uz curent. Conducerea Direcției Generale a Poștelor hotărăște ca noile mărci uzuale să înfățișeze stema R.P.R. și ca atare se emite și ordinul respectiv. Pentru executarea machetei acestei mărci este solicitat decanul creatorilor de mărci, A. Murnu și astfel în ziua de 8 iulie 1948 se pun în circulație 7 mărci care înfățișează stema țării. De reținut că pînă atunci mărcile uzuale franco reprezentau numai portretul regilor ; niciodată nu a fost înfățișată în emisiuni uzuale stema țării (cu excepția mărcilor noastre clasice din 1862—1864).

Imprimarea acestor mărci s-a făcut prin unicul sistem de imprimare folosit pe atunci, heliogravura, în coli de 100 bucăți dantelate, pe hîrtie cu filigranul cel vechi. Dimensiunile lor comune sînt de 21/26 mm, seria fiind formată din următoarele valori : lei 0,50 (roșu-portocaliu), 1 (brun-roșcat), 2 (verde), 3 (oliv), 4 (brun), 5 (albastru deschis) și 10 (albastru).

Tirajul acestei emisiuni nu a fost limitat. Cu ocazia imprimării a intervenit și „o mică eroare". Astfel, la prima marcă din serie, valoarea de lei 0,50 a apărut „bani 0,50". Această eroare nu a fost observată decît după cîteva săptămîni, cînd de fapt primul tiraj al mărcii — de 1 500 000 bucăți — era deja epuizat. La cel de-al doilea tiraj eroarea a fost înlăturată. Eroarea a putut interveni întrucît pentru toate cele 7 valori a existat o singură machetă, lăsîndu-se loc liber pentru valoarea nominală, care se suprapunea în partea respectivă a machetei, la realizarea fiecărui clișeu, respectiv a fiecărui cilindru în parte, iar modelarul de culori era imprimat fără valoare nominală. Ea a scăpat totuși neobservată și astfel filateliștii „s-au ales" cu una din cele mai interesante „erori" care în fond nu este o „eroare filatelică" ci o eroare căreia i-am putea zice mai degrabă „aritmetică" sau — impropriu poate — „ortografică",

Pînă la 10 februarie 1949 mărcile au fost imprimate pe hîrtie cu filigranul vechi. De atunci însă, mărcile cu stema R.P.R. au fost tipărite pe hîrtie cu filigran R.P.R. Filatelic ia naștere astfel o emisiune cu totul nouă. Față de cea veche, aceasta prezintă următoarele noutăți :

— se renunță la valoarea de 4 lei, care nu avea o utilizare practică în cadrul tarifului poștal de atunci, nefiind nici cel puțin o valoare complimentară ;

— apare încă o valoare de 5 lei, care — de data aceasta — în loc de albastru deschis, se imprimă în culoarea violet închis.

Încolo, nici o deosebire între aceasta și emisiunea anului 1948 ; dimensiunile, sistemul de imprimare, desenul, dantelura, rămîn aceleași.

Dimensiunile mici ale mărcilor Stema R.P.R. (21/26 mm) nu permiteau punerea în valoare a frumuseții stemei noastre. Pe de altă parte nici aranjamentul grafic al primei machete nu a fost cel mai fericit. La prezentarea mărcii, care de multe ori apărea îmbîcsită, contribuia și uzarea prea accen-

tuată a utilajelor cu care era înzestrată pe atunci fabrica de timbre. Apoi, după cum ştim cu toţii, pe lîngă utilizarea lor poştală mărcile au şi o utilizare filatelică, ele contribuind la popularizarea cuceririlor noastre, a muncii noastre, a diferitelor aspecte din viaţă etc. Ori, proclamarea Republicii Populare Romîne era — după 23 August 1944 — cea mai mare cucerire a clasei noastre muncitoare. Aveam deci nevoie acum de o marcă mai frumoasă, care să popularizeze cît mai bine stema Republicii noastre.

După o destul de lungă chibzuinţă s-a hotărît ca pentru realizarea desenului unei noi emisiuni cu stema R.P.R. să se recurgă la un grafician prin excelenţă şi aceasta cu atît mai mult cu cît era vorba de a se realiza un aranjament grafic mai de grabă decît de o pictură.

Alegerea s-a oprit asupra pictorului grafician Cristea Müller, care venea cu o frumoasă carte de vizită, fiind realizatorul machetelor unor mărci poştale deosebit de reuşite din punct de vedere plastic şi anume „150 ani de la naşterea lui A. S. Puşkin" şi „Conferinţa de constituire a Uniunii Internaţionale din Transporturi", ambele din anul 1949, apoi colita „Expoziţiei filatelice din 1950" (una din mărcile imprimate înfăţişînd, de altfel, stema R.P.R.) şi „Centenarul pictorului Ion Andreescu".

Şi astfel cele 15 valori ale noii emisiuni de uz curent (cunoscută de filatelişti sub denumirea de „Stema mare") imprimată în heliogravură, după macheta lui Cristea Müller,

încep să apară de la data de 3 mai 1950. Valorile de lei 0,50 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 7,50, 10, 15, 20, 31 şi 36 au dimensiunile comune de 24/28 mm şi au fost tipărite în coli de cîte 100 bucăţi, pe hîrtie filigranată R.P.R.

Din valoarea de lei 15, în ziua de 6 octombrie 1950, cu ocazia „Săptămînii prieteniei romîno-maghiare", 500 000 exemplare au fost supratipărite cu textul „Trăiască prietenia romîno-maghiară", imprimat cu tuş roşu.

În luna februarie 1952, ca urmare a reformei băneşti care a avut loc la începutul acelui an, în afară de emisiunile comemorative existente în stocul Depozitului de Timbre şi Efecte Poştale şi de cele retrase de pe reţea, au fost supratipărite cu noile valori poştale şi stocuri de mărci din emisiunea „Stema R.P.R.".

Din cauza tirajului lor limitat pentru mărci de uz curent, mărcile astfel supratipărite au ajuns, numai după cîţiva ani, foarte solicitate.

Iată, de altfel, tirajul acestor mărci : 50 bani supratipărită cu noua valoare de 55 bani (costul pentru transportul unei corespondenţe simple în alte localităţi) — 2 230 000 bucăţi ; lei 1 supratipărită cu 3 bani, tiraj 350 000 bucăţi ; lei 2 supratipărită cu 3 bani, tiraj 273 500 bucăţi ; lei 3 supratipărita cu 55 bani, tiraj 1 739 800 bucăţi ; lei 4 supratipărită cu 3 bani, tiraj 1 220 900 bucăţi ; lei 5 supratipărită cu 3 bani, tiraj 283 400 bucăţi ; lei 6 supratipărită cu 55 bani, tiraj 1 744 000 bucăţi ; lei 7 supratipărită cu 55 bani, tiraj 1 532 000 bucăţi ; lei 7,50 supratipărită cu 3 bani, tiraj 195 600 bucăţi ; lei 10 supratipărită cu 3 bani, tiraj 259 000 bucăţi ; lei 15 supratipărită cu 55 bani, tiraj 1 752 400 bucăţi ; lei 20 supratipărită cu 55 bani, tiraj 776 200 bucăţi ; lei 31 supratipărită cu 55 bani, tiraj 5 088 200 bucăţi ; lei 36 supratipărită cu 55 bani, tiraj 861 000 bucăţi.

Două caracteristice se pot reţine şi anume : 1) pentru noile valori de 3 bani s-au utilizat în exclusivitate cerneluri negre pentru supratipar, iar pentru supratiparurile de 55 bani, cerneluri roşii ; 2) s-au utilizat drept noi valori, cu ocazia supratipăririi, numai 3 bani (francare presă) şi 55 bani (francare scrisoare simplă) adică valorile cele mai întrebuinţate, căutînd a se face faţă în acest fel nevoilor poştale imediate, pînă la imprimarea unei emisiuni cu valori adecvate noului tarif. Menţionăm că alte valori provizorii create cu ocazia reformei băneşti (4, 10, 20, 35, 50 şi 75 bani, 1 leu, 1.75, 3 şi 5 lei) au fost realizate prin supratipărirea unor mărci din alte emisiuni, ele neapărînd pe mărci din seria uzuală „Stema R.P.R.".

Această nouă emisiune nu întîrzie să apară, cu începere din primele zile ale lunii mai 1952. Seria este formată din nou din 15 valori şi este cunoscută de filatelişti sub denumirea de „Stema R.P.R. culori schimbate". Primele 8 valori şi anume 3, 5, 7, 10, 20, 35, 50 şi 55 bani, păstrează dimensiunile de 24/28 mm, adică dimensiunile emisiunii „Stema R.P.R." apărută în mai 1950 ; restul valorilor (1,10, 1,75, 2, 2,35, 2,55, 3 şi 5 lei) sînt mai mari, avînd dimensiunile de 28/33 mm. Această emisiune s-a imprimat în heliogravură, după macheta lui Cristea Müller, pe hîrtie albă cu filigran R.P.R., în coli de cîte 100 bucăţi dantelate.

Pentru nevoile de uz curent, au mai fost puse în circulaţie, în februarie 1953, două mărci cu stema R.P.R. Desenul acestor mărci este asemănător cu acela al emisiunii uzuale „Stema R.P.R.", cu deosebirea că de astădată apare pe mărci stema modificată, prin includerea în partea de sus, a unei stele în cinci colţuri. Valorile : 5 bani (roşu) şi 55 bani (violet).

Aceste 2 mărci precum şi cele din seria uzuală precedentă au circulat pînă la epuizare, fiind apoi înlocuite, în 1955, cu noua serie uzuală ale cărei desene înfăţişează aspecte din viaţa noastră nouă.

Stema R.P.R. o întîlnim — ca element central — şi în desenele mai multor emisiuni aniversare sau festive.

Înainte de a încheia, cîteva consideraţiuni privind mărcile descrise mai sus, care pot face obiectul unei foarte frumoase colecţii specializate. (Nu ne referim aci numai la mărcile cu stema R.P.R. ci la emisiunile de mărci uzuale, adică de francare curentă).

În general aceste mărci nu numai că formează poate capitolul cel mai „viu" al filateliei, dar prezintă şi o serie de particularităţi care nu scapă unui filatelist încercat.

După cum ne este cunoscut, mărcile uzuale sînt destinate uzului curent, pentru francarea în proporţii de masă a corespondenţei de fiecare zi. Tocmai din acest motiv ele sînt emise în tiraje foarte mari, se epuizează repede, se retipăresc de repetate ori. Datorită acestor particularităţi, adesea intervin pe parcurs modificări în calitatea hîrtiei, dantelurii, gumajului, culorii sau numai nuanţei de culori şi chiar mici diferenţe în desenul mărcii, ca urmare a uzării clişeelor. Toate acestea nu scapă filatelistului avansat şi dau mărcilor uzuale comune o deosebită valoare filatelică.

Datorită obiceiului complet greşit de a nu da din timp atenţia cuvenită emisiunilor uzuale, mulţi filatelişti îşi spun : „Tirajul este enorm. Mai am timp !"

Dînd preferinţă emisiunilor comemorative, ei neglijează de multe ori mărcile uzuale. Acestea se epuizează repede şi pe nesimţite, unele valori dispar şi deodată constatăm cu surprindere că procurarea lor se face cu greu. Deşi de la apariţia primelor emisiuni cu stema R.P.R. nu au trecut prea mulţi ani, completarea lor în clasor nu mai este o treabă tocmai uşoară.

A sosit deci timpul să n-o mai amînăm ; şi vom constata că prin colecţionarea lor, satisfacţiile nu vor întîrzia !

T. CUTLIC

SĂPTĂMÎNA PRESEI DEMOCRATE

În anul 1948, cu prilejul organizării de către „Sindicatul ziariștilor profesioniști" a festivităților „Săptămînii presei democrate" (12—19 septembrie), Poșta română a emis o serie alcătuită din șapte valori. Timbrele au fost obținute prin heliogravare pe hîrtie albă cu filigran, avînd următoarele danteluri : valoarea de 5+5 lei D 14 1/2: 14 ; valorile de 10 + 10 lei, 15 + 15 lei și 10 lei D 14 : 14 1/2 ; primele trei valori existînd și nedantelate.

Desenul mărcilor de 5 + 5 lei și 10 lei reprezintă trei dintre ziarele noastre cu caracter democratic și revoluționar : „Pruncul român", „România muncitoare" și „Scînteia", încununate cu lauri și avînd alături flacăra nestinsă a luptei pentru libertate. Aceste trei publicații reprezintă trei etape importante ale dezvoltării democrației în țara noastră.

Prima publicație, din punctul de vedere al datei de apariție, este „Pruncul român", gazetă tipărită în Țara Românească în timpul revoluției de la 1848, sub conducerea lui C. A. Rosetti. În paginile sale gazeta a militat pentru împroprietărirea clăcașilor.

Creșterea spre sfîrșitul secolului al XIX-lea a numărului și, implicit, a conștiinței de clasă a muncitorimii a dus la crearea primelor cîteva publicații de largă răspîndire în rîndul maselor. O astfel de publicație a fost gazeta socialistă „România muncitoare", apărută la București în perioada 1902—1916 în două serii : prima serie a apărut în 1902 ca organ al cercului socialist „România muncitoare", a doua serie a început să apară în martie 1905 cu subtitlul „Organ social democrat săptămînal" iar din 1910 ca organ al P.S.D.

„România muncitoare" a îndeplinit un rol important în organizarea și îndrumarea clasei muncitoare din întreaga României, la editarea ei colaborînd printre alții : I. C. Frimu, Șt. Gheorghiu, C. Dobrogeanu Gherea.

Ziarul „Scînteia", organ al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a început să apară, în condiții de ilegalitate, la 15 august 1931. „Scînteia" a luptat împotriva exploatării capitaliste și moșierești, a demascat încercările claselor dominante de a ieși din criza economică a anilor 1929—1933 pe seama maselor muncitoare, a militat pentru independență și suveranitate națională, împotriva politicii de fascizare a țării și a pregătirilor de război. După eliberarea României, la 21 septembrie 1944 a apărut primul său număr legal. „Scînteia" a adus o contribuție de seamă la înfăptuirea revoluției populare și a programului P.C.R. de construire a socialismului și constituie un instrument important al partidului în opera de desăvîrșire a construcției socialiste.

În ceea ce privește valoare de 10 + 10 lei, aceasta reprezintă steagul, cu stema României, lîngă care se află o faclă cu emblema celor ce slujesc literatura.

Valoarea de 15 + 15 lei îl înfățișează pe publicistul român Alexandru Stănescu, cunoscut sub pseudonimul Alexandru Sahia. Ca redactor și colaborator la diferite ziare

și reviste cu orientare democratică („Dimineața", „Adevărul", „Facla" ș.a.), Alexandru Sahia a publicat articole închinate vieții și luptei muncitorimii. Scrierile lui Alexandru Sahia sînt remarcabile prin realismul lor și viziunea revoluționară, inspirată din concepția despre lume a proletariatului.

Tirajul emisiunii a fost inițial de 500.000 serii din care, cu prilejul expoziției „Săptămîna presei democrate", s-au supratipărit 1.500 serii complete. Supratiparul reprezintă mai multe ziare și reviste încununate cu lauri, deasupra lor arzînd o torță. De o parte și de alta a cununii de lauri sînt scrise cuvintele „Săptămîna presei".

În „Catalogul mărcilor poștale românești" din 1974, supratiparul este semnalat specificîndu-se că : „nu a fost recunoscut oficial de Direcțiunea P.T.T., deși mărcile au fost utilizate pentru francare la oficiul poștal înființat în incinta expoziției".

Analizînd două serii cu supratipar, la care valorile dantelate sînt perechi verticale, am remarcat existența unui supratipar răsturnat la ambele mărci din valoarea de 5 + 5 lei roșu.

Pentru a elimina orice dubiu cu privire la existența unui fals, am studiat cu atenție mărcile respective precum și alte serii din această emisiune, aparținînd altor colecționari. Am constatat astfel existența unui defect în desenul supratiparului : în prelungirea flăcării torței, la aproximativ 2 mm de vîrful acesteia, se observă o liniuță cu înclinare de 45° făcută probabil de marginea „ștampilei" cu care s-a executat supratiparul. Defectul există pe majoritatea mărcilor pe care am avut posibilitatea să le studiez.

Din informațiile culese cu privire la modul de execuție a supratiparului la această emisiune, am ajuns la concluzia că s-a executat un supratipar manual pe șraifuri verticale dintr-un număr mic de mărci (patru). Este de presupus că pentru a preîntîmpina apariția unor erori datorită așezării defectuoase a supratiparului pe marcă, acesta e aliniat (la mărcile format orizontal) către chenarul din dreapta. S-a obținut astfel un supratipar necentrat, dar cu o mai mare posibilitate de control a poziției pe marcă. La perechea cu supratipar răsturnat se observă că s-a avut în vedere acest criteriu, de aliniere la chenarul din dreapta, dar mărcile au fost așezate incorect (răsturnat). Așezarea incorectă se datorește factorului întîmplare, corelat cu oboseala dată de operația de supratipărire în sine. Mărcile fiind unicolore, a fost mai greu de distins poziția normală a desenului.

Ing. Dumitru Șerban SFÂRLOS

(continuare din pag. 1)

dustrie modernă, lauri și un tricolor filfîind. Inscripționarea : „23 August, 1944—1979, XXXV". Același oficiu a mai aplicat o ștampilă publicitară mecanică avînd ca desen harta țării, ramură de măslin, iar pe hartă milesimile „1944 — XXXV — 1979". Text publicitar : „23 August. Vizitați expoziția filatelică omagială Satu Mare 20—26.08.1979". Oficiul poștal Timișoara tranzit a pus și el în circulație o frumoasă flamă publicitară. Flama propriuzisă reprezintă statuia unui soldat în ținută de luptă, ramură de măslin și legenda „23 August 1944—1979, XXXV".

Am ținut să ilustrăm, numai cu un număr restrîns de piese filatelice, modul în care filatelia reflectă acest pilon de susținere esențial al arcului peste existența noastră în evul nou, evul socialist.

Iosif MICU

Nr. 8/1980

Un fals la supratiparele din 1952

Sergiu GĂBUREAC
gsm_as@yahoo.com

La începutul anului 1952, a fost o reformă monetară (stabilizare) a leului românesc. Cum cerințele erau mari, administrația noastră poștală a luat măsura supratipării unei părți din stocurile deținute.

Precizăm că politica poștală românească a anilor 1945-1951 căzuse în plasa propagandei adusă de șenila sovietică, emisiunile nefiind, în mare măsură, circulate poștal ci folosite pentru dezvoltarea *filateliei de masă*. Nu condamnăm acea idee. Totul ar fi fost bine, dacă s-ar fi continuat politica anilor 1952-1958, când marca

Fig.1

Fig.2

poștală românească era emisă în primul rând pentru cerințele poștale, fiind masiv pusă în circulație și nu emisă și, mai ales, stocată pentru filatelişti. Măsură ce a afectat grav investițiile făcute de fanii mărcii poștale românești, mai ales, după reluarea acestei politici după 1965 până în 1990 și apoi după 1994. Fapt ce a determinat scăderea dramatică a vânzărilor de la 90.000 de serii în 1989, la câteva mii în anul jubileului de 150 de ani al primei mărci poștale emise pe teritoriul României, celebrul *CAP DE ZIMBRU*.

Fig.3

Astfel un număr de 168 de diferite mărci poștale, emise anterior, au fost supratipărite de-a lungul anului 1952. Cu acest prilej se realizează și o premieră mondială, emisiunea dedicată aniversării lui nenea Iancu (I.L. Caragiale - n.n.) fiind pusă în circulație direct supratipărită. Graba cu care s-a efectuat supratipărirea a dus și la apariția celebrelor piese fără supratipar (fig. 1-3).

Fig.4

Fig.5

Prin bunăvoința dlui Marian Măciucă, colaborator de nădejde în realizarea serialelor dedicate erorilor și curiozităților filatelice românești, am putut studia o piesă cu supratiparul **Bani** răsturnat. Presa de specialitate semnalează existența, la alte timbre supratipărite în acea perioadă, a *răsucirii* literei **a** din cadul supratiparului Bani (fig. 4-5), unele neconfirmate nici în ziua de azi. Nu e bine să afirmăm că nu există. Viața mi-a demonstrat, nu o dată, după zeci de ani de așteptare, că o anumită semnalare se confirmă. Am avut un bun colaborator, doctor ieșean, cu care am corespondat ani întregi. Multe dintre semnalările sale le-am luat cu titlul de inventar, bănuindu-l chiar de o oarecare dorință de celebritate ieftină. Ei bine, s-a dovedit că filatelistul Speranță (ce nume predestinat!) a avut dreptate în multe cazuri, chiar dacă pe lista de așteptare mai sunt multe semnalări.

Un neavizat, care privește piesa în cauză, tresaltă la vederea unei asemenea incredibile piese. Făcând, însă, sumare cercetări, descoperim că supratiparul în cauză nu are nicio legătură cu caracteristicile supratiparului de la acea emisiune (fig.6-7). Concluzia: un fals făcut, nu în dauna poștei, cum s-au mai întânit cazuri, ci în dauna filateliștilor naivi sau a investitorilor.

Instabilitatea monedei românești din anii '90, au dat prilejul *C.N. Poșta Română S.A.* prin firma „căpușă" *Romfilatelia*, să scape, prin aceeași metodă a supratipăririi, de stocurile uriașe de mărci poștale care nu mai erau făcute de mult timp pentru serviciile poștale, ci pentru specularea pasiunii unor indivizi numiți peiorativ *filatelişti*. Diferența este că mărcile supratipărite în 1952 constituie adevărate rarități în stare neobliterată și, unele, chiar ștampilate, pe când cele din anii '90 au suprasaturat piața, găsindu-se stocate peste tot. În timpurile pe care le trăim nu era o problemă scoaterea de mărci poștale de completare,

Fig.6

Fig.7

care să acopere cererea poștală. S-a preferat, însă, acoperirea grosieră a prostului management poștal privind marca poștală națională din anii '60 - '70 - '80 - '90 (secolul trecut) cu efecte deplorabile pentru România, asemenea produselor de promovare a imaginii de tip *second-hand*. Între timp, trecuserăm într-un nou mileniu, dar cine să afle acest lucru ? Nici într-un caz *dinozaurii* cinici ai *Poștei Române S.A.*, care au externalizat emiterea mărcii poștale naționale pentru a o cumpăra, via *Romfilatelia*, pe bani frumoși, comisioane grele ș.a., în detrimentul statului și a unor persoane fizice bănuite a fi drogate și dependente de marca poștală românească.

Politică cu delicatese, mon cher !

Istoria poștală

Reglementări ale D.G.T.P. privind regimul vignetelor în circuitul poștal

Mihail-Cezar SĂVULESCU

Reglementarea circulației poștale a timbrelor fiscale în perioada anilor 1874-1881 am prezentat-o pe larg în articolul publicat în revista *Filatelia* nr. 1/2000. Pentru înțelegerea și interpretarea corectă a pieselor filatelice și de fiscalotelie trimise și acceptate în circuitul poștal, ce conținea pe lângă mărcile poștale și vignete, am cercetat documentele oficiale ale D.G.T.P. care a apreciat necesitatea emiterii unor circulare de reglementare adresate tuturor oficiilor telegrafo-poștale (otp), din rețeaua sa, publicate în *Buletinele Telegrafo-Poștale* (*B.T.P.*) între anii 1870 și 1916.

Documentele oficiale ale D.G.T.P., publicate între anii 1870 și 1910 în *Buletinul Telegrafo-Poștal*, nu au conținut referiri la circulația vignetelor românești, considerându-se suficiente reglementările cuprinse în legile telegrafo-poștale privind regulile de utilizare a mărcilor poștale din perioadele respective. Este posibil ca să fi existat și cazuri izolate de aplicare pe corespondențe a unor vignete sau mărci locale înainte de anul 1910, dar acestea au fost tratate ca situații particulare, care se pot regăsi eventual în documentele interne ale poștei sau în procesele verbale de distrugere, în cazul când acestea au fost oprite din circuitul poștal în conformitate cu reglementările privind circulația corespondenței poștale în vigoare. În același timp, este posibil să nu se fi dorit popularizarea cazurilor respective pentru a nu propaga astfel de practici, iar numai atunci când fenomenul a luat o anumită amploare au fost emise reglementări cu caracter general la nivelul întregii rețele telegrafo-poștale.

Fig. 1

Prima semnalare este cuprinsă în Circulara D.G.T.P. nr. 33883 din 23 iunie 1910, în care se arăta că otp. Rm. Sărat, printr-un raport adresat direcției, semnalează situația unei scrisori expediate de la otp. T. Severin, care în loc de timbre poștale avea aplicată o vignetă emisă de un comitet format pentru ridicarea unui monument și care a fost obliterată cu ștampila de zi a oficiului. Răspunsul D.G.T.P. a fost următorul: "*Spre regulă aduc la cunoștința generală că asemenea vignete sau figurine aplicate pe corespondențe, ca o simplă fantezie, nu au nimic de a face cu timbrele poștale ce servesc la francarea corespondențelor și a căror punere în circulație se face numai în urma publicațiunilor și a circularelor date de direcțiune*".

Plecând de la acest caz, D.G.T.P. a cerut să se întocmească un tablou al timbrelor poștale aflate în circulație, care să fie cunoscut de toți oficianții, făcându-se recomandarea ca vignetele să nu se oblitereze cu ștampila de zi a oficiilor poștale, iar pe corespondență să se aplice ștampila cu litera "T" care indică o corespondență insuficient francată, care, fără a fi oprită, poate parcurge circuitul poștal până la destinatar, unde se vor aplica reglementările referitoare la corespondența insuficient francată. Aceste rglementări poștale au suferit unele modificări, pentru cazuri punctuale, numai cu aprobarea D.G.T.P.

Prima derogare de la această regulă o găsim în Circulara nr. 13589 din 10 martie 1913, prin care direcția, constatând că vignetele trimise cu ordinul nr. 1980 din 15 ianuarie 1913, la toate otp, s-au vândut în cantitate foarte mică, cere o implicare mai mare a personalului sau în vânzarea timbrelor emise de *Societatea pentru profilaxia și asistența tuberculoșilor săraci di România* cu valoarea facială de 5 BANI (fig. 1), tipărite în culorile verde și portocaliu. În plus, cere otp. să aprovizioneze cu aceste timbre și debitanții care sunt aprovizionați cu mărci poștale, remiza fiind și în acest caz tot de 2%.

În legătură cu lipirea pe trimiterile poștale a timbrelor de binefacere, fără valoare poștală, care sunt prevăzute cu cifre, prin Circulara nr. 48898 din 9 iulie 1914 direcția atrage atenția întregii rețele otp. că nu toate țările membre U.P.U. admit asemenea vignete pe corespondențele poștale, indicând în acest sens Canada. În circulară se precizează: "*Direcțiunea admițând ca publicul să lipească în mod benevol pe corespondențe timbrele societății pentru profilaxia și sistența tuberculoșilor...*" de unde rezultă admiterea lor pe corespondența internă și în exterior în țările care permit aceste vignete.

Întrucât în anul 1914 a crescut numărul corespondențelor poștale, care aveau lipite și vignete obliterate cu ștampilele de zi ale otp., a fost emisă Circulara nr. 72408 din 5 octombrie 1914, adresată tuturor șefilor de otp. din țară, prin care s-a cerut în mod expres: „*sunteți invitat a lua măsuri ca pe viitor să nu se ștampileze decât timbrele poștale în uz, iar vignetele de orice fel care ar fi puse pe corespondențe, să fie lăsate în circulație fără a li se aplica vreo ștampilă cu data zilei*".

Probleme mari a avuit D.G.T.P. și în anul 1915 cu o altă serie de vignete care aveau aceeași mărime cu timbrele fiscale de 30 BANI și care se vindeau prin intermediul librăriilor și debitanților. În acest caz problemele au fost generate de vignetele: „*Traian - Timbru de ajutor pentru ardeleni*" 1915 (fig.2), având valoarea facială de 10 BANI, emise în culorile roșu și oliv.

Fig. 2

D.G.T.P. a emis Circulara nr. 76390 din 11 decembrie 1915 prin care preciza: „*Aceste vignete nu sunt admise pentru francarea corespondențelor. Luați măsuri ca, în cazul când asemenea vignete se vor lipi pe orice fel de trimitere poștală, ele să nu fie confundate cu timbrele poștale ale statului și să nu fie ștampilate cu ștampila de zi sau cu vreun alt sigiliu al oficiului*". În cadrul circularei s-a indicat oficianților să recomande publicului ca aceste vignete să

continuare în pag. 10 jos ➲

mr. 4 (612), an LVII

Poștale serioase și responsabile din alte țări care respectă reglementările UNIUNII POȘTALE UNIVERSALE în domeniul editării și comercializării timbrelor ?

Pentru a reflecta dezastrul produs de S.C. Romfilatelia S.A. vă oferim valorile nominale în euro pentru anul 2005 la trei țări, care însumate **au o populație de aproximativ trei miliarde de locuitori: Rusia 14,14 Euro, India 6,09 Euro și China 10,51 Euro.**

Timbrele ROMÂNIEI, cu o populație în jur de 21milioane de locuitori, au în 2005 o valoare nominală de 124,20 Euro. Însumate, **timbrele Rusiei, Chinei și Indiei costă 31,04 Euro pentru anul 2005, iar timbrele emise de ROMFILATELIA costă 124,20 Euro** cu 93,60 Euro mai mult decât totalul timbrelor din aceste trei țări importante pe harta lumii.

Cine oprește acest dezastru, acest genocid al mărcii poștale românești săvârșit de Romfilatelia ?

Principala responsabilitate o are C.N. Poșta Română S.A. acționarul unic la S.C. Romfilatelia S.A.

Poșta Română nu i-a niciun fel de măsuri, invocând protecția Romfilateliei de către Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației, care la rândul său este imun la aceste nereguli, invocând protecția Primului Ministru - dl Călin Popescu-Tăriceanu, așa cum susține dl ministru Zsolt Nagy.

Concluzia care se desprinde este că în perioada 2004-2007 a avut loc decesul filateliei românești în Europa și învierea ei pe continentul african.

Datele statistice, seci, referitoare la situația imaginii mărcilor poștale produse în ROMÂNIA, prezentate de firma *MICHEL*, cel mai important catalog filatelic internațional, nu mai poate fi mușamalizată de Administrația Poștală Română și de S.C. Romfilatelia S.A. prin ignorarea tuturor semnalelor trase, atât pe plan internațional cât și din țară.

Reglementări ale D.G.T.P. privind regimul vignetelor în circuitul poștal

➲ *urmare din pag.* 1

fie aplicate pe cât posibil pe verso-ul plicului sau în anumite locuri care să nu acopere indicațiile din adresă, fapt ce ar împiedica îndrumarea și distribuirea lor.

A treia categorie de vignete, care a necesitat reglementări din partea D.G.T.P., a reprezentat-o seria de vignete emise de Asociația „*Cercetașii României*" (fig. 3) de sub înalta conducere a A.S.R. Principele Moștenitor, care prin Legea din 8 aprilie 1915 a fost recunoscută în calitate de persoană morală și juridică. Asociația a intervenit pe lângă direcțiunea poștala care a aprobat vinderea prin intermediul otp. a vignetelor speciale ce reprezentau diverse îndeletniciri ale cercetașilor. Costul unei vignete era de 1 Ban bucata și s-au vândut numai în plicuri sigilate conținând 50 de vignete diferite la prețul de 50 Bani plicul. Pentru a pune în aplicare această decizie a fost emisă Circulara nr. 119 din 1 ianuarie 1916, în care se preciza:„*Aceste vignete neavând valoare poștală, nu sunt obligatorii pentru public, ci se vor aplica în mod benevol pe toate corespondențele de către cei care doresc a ajuta Asociația. Ele se vor aplica pe verso corespondențelor și nu se vor ștampila*".

Fig. 3

Datele prezentate de mine la această serie de vignete sunt diferite de cele comunicate prin *Catalogul Timbrelor Fiscale si a Vignetelor*, ediția 2006, unde numărul de valori este de 60 bucăți diferite.

Și în privința anului emiterii vignetelor (1914) am unele rezerve, ținând cont de data la care asociația s-a înregistrat la tribunal ca persoană juridică cu dreptul de a emite diverse însemne printre care și pe acelea sub formă de vignete. Un document oficial al *Asociației Cercetașii României* pe această temă ar lămuri problema.

Un aspect curios rezultă din Circulara generală nr. 23315 din 17 aprilie 1916, relativă la retragerea din circulație pe ziua de 1/14 mai a.c. a timbrelor pentru Asistența tuberculoșilor. Subliniez acest aspect deoarece nu a existat un ordin expres al D.G.T.P., publicat în B.T.P., de admitere al acestor „timbre speciale" în circuitul poștal, ci doar admiterea vânzării lor prin rețeaua otp. conform Circularei nr. 13589 din 10 martie 1913, pe care am prezentat-o la începutul articolului. Cred că s-au omis în acest caz câteva reguli statuate, care se refereau la: punerea și retragerea din circulația poștală a timbrelor, vânzarea prin rețeaua otp. și aplicarea benevolă de către public a vignetelor pe corespondențele poștale. Am subliniat această situație deoarece ipotetic ar fi putut exista cazuri în care o persoană care a achizitionat aceste vignete, înainte de 1/14 mai 1916, să le fi aplicat pe corespondența expediată și după data retragerii lor din circulație. În acest caz, cred că circulara s-a referit mai mult la încetarea obligației asumate de D.G.T.P. de a le comercializa prin rețeaua otp.

Ultimul document oficial emis de D.G.T.P. în perioada anilor 1870 – 1916, publicat in B.T.P. referitor la vignetele româești este reprezentat de Circulara generală nr. 30529 din 22 mai 1916, prin care se constată numărul mic de plicuri cu vignetele cercetașilor vândute, fapt care conducea la neîndeplinirea scopului emiterii lor de către Comitetul Central, care își propusese obținerea și folosirea banilor pentru procurarea de îmbrăcăminte în folosul cercetașilor săraci. În această situație, s-a cerut diriginților și oficianților de la toate otp. din țară să își intensifice eforturile pentru vânzarea plicurilor conținând 50 de vignete cu îndeletnicirile cercetașilor.

Informațiile furnizate de circularele prezentate conduc la câteva concluzii importante pentru evaluarea și cotarea corespondențelor efectiv circulate poștal, care au aplicate vignete și anume: sunt foarte rare piesele poștale care au vignetele aplicate pe fața corespondenței poștale, obliterate cu ștampilele de zi ale o.t.p., cotarea lor trebuind să fie făcută la punctaj maxim, respectiv: „preț de amator". Până la această dată nu exista nici o semnalare de vignete circulate efectiv prin poștă care să fi fost obliterate cu ștampila de zi a oficiului de destinație și în acest caz cotarea trebuind să fie „preț de amator".Corespondența poștală, care a respectat prevederile circularelor prezentate, este de asemenea rară și, în consecință, bine cotată pe piața filatelică.□

Bibliografie:

- *B.T.P.* = nr. 13/1910 ; nr. 6/1913 ; nr. 14 si 20/1914 ; nr. 1,2,9 si 11/1916.

- Ing. Mihai Cojocar – *Catalogul timbrelor fiscale și a vignetelor românești*. București 2006.

O pledoarie pentru viniete

MAREA FRESCĂ A ATENEULUI ROMÂN

executată de pictorul Costin Petrescu între anii 1933-1936 şi inaugurată de regele Carol II în seara zilei de 26 mai 1936

În ziua de 19 martie 1889, când s-a inaugurat sala cea mare a Ateneului Român, vizitatorii au văzut o friză lungă de 75 m neîmpodobită, pe care se puteau citi cuvintele: „Loc rezervat pentru Marea Frescă ce va reprezenta fazele principale ale Istoriei Românilor".

Au trecut ani, aproape o jumătate de veac. În scurgerea vremii, mii şi mii de oameni, care le-au citit, se vor fi întrebat: când? Cum? Ce? Cârmuitorii ţării, iubitorii de artă şi conducătorii Ateneului Român ar fi dorit ca pictura să fie făcută „al fresca". Dar arta zugrăvelii după vechea metodă era din ce în ce mai puţin întrebuinţată. Chiar marii pictori ai vremii, când aveau de executat în săli mari lucrări cu subiecte vaste, obişnuiau să le realizeze în ulei pe pânză în atelierele lor şi, apoi, să fixeze pânzele pe pereţi. Aşa a făcut Puvis de Chavannes[1] la Panteonul din Paris, aşa a făcut şi George Demetrescu-Mirea[2], la Universitatea din Iaşi. Anii treceau dar, pe friza de la Ateneu, nu apărea nimic. Ani de zile însă, ideea frescei l-a urmărit pe un pictor care arătase încă din tinereţe că ştia să interpreteze tainele istoriei. A studiat, a încercat, a schiţat, a cerut părerea unora şi altora, în fine, arătat forurilor în drept planul său de realizare. S-a întâmplat că acest pictor era fiul unui vestit meşter din generaţia celor care mai păstrau încă taina vechilor zugrăveli „pe ver-", adică pe tencuiala proaspătă cu care sunt împodobite atâtea biserici şi mănăstiri din ţara noastră, învingând prin trăinicia lor vitregia vremurilor. Acest pictor a fost Costin Petrescu[3]. S-au găsit deci omul şi metoda tehnică de realizare, au găsit şi banii[4]. Marea Frescă a apărut. De atunci, din anul 1936, când a fost terminată, în marea sală a Ateneului, însoţind orice spectacole, stă de-a pururi în faţa spectatorilor o lecţie de istorie naţională şi de patriotism din care, generaţie după generaţie, va vedea cum s-a născut neamul nostru, prin câte a trecut, ce izbânzi a repurtat sau ce înfrângeri a suferit până acum.

Subiectele prezentate în Marea Frescă se desfăşoară pe 25 de tablouri înlănţuite într-un ritm neîntrerupt, ce porneşte din momentul intrării romanilor în Dacia, când s-a născut CARACTERUL LATIN al poporului nostru, atinge culmile istoriei noastre naţionale şi insistă asupra caracterului simbolic al diferitelor epoci.

Astfel, se vede podul peste Dunăre de la Turnu Severin şi legiunile romane care trec în Dacia. Lângă **TRAIAN**, Apolodor din Damasc.

Urmează **COLONIZAREA DACIEI.** Cohortele romane pătrund în inima Daciei cucerite. La orizont, se zăreşte Trophaeum Traiani de la Adamclisi.

CONTOPIREA DACO-ROMANĂ şi naşterea noului popor daco-roman este înfăţişată printr-o pioasă idilă ce se petrece lângă o stelă funerară (piatră găsită în săpăturile de la Alba Iulia). O tânără, văduvă sau orfană, îngenunchiată, aprinde o candelă pe o piatră de mormânt în timp ce un tânăr ostaş roman ia parte la acest act.

Albastrul cerului începe să se întunece, acoperindu-se de nori, anunţând noaptea milenară a năvălirilor barbare. Întunecata vremii, **SANTINELA ROMANĂ**, călare, scrutează zarea ţării valurilor duşmane. „Vină valuri mari de foc/ Nu mă vor clinti din loc".

Începe **NĂVĂLIREA BARBARILOR**. Ei vin, se izbesc şi pier, zdrobindu-se de rezistenţa apărătorilor, moşii şi strămoşii noştri, cântaţi de milenii şi veacuri, în tradiţia neamului.

Norii întunecoşi încep să se risipească. În lumină – **ÎNCEPUTUL VIEŢII ROMÂNEŞTI.** Se înghebează, sfioasă, societatea românească. Populaţia, coborâtă din adăposturile vremelnice din munţi, îşi construieşte din lemn, locaşe de închinăciune şi de locuit.

STATORNICIREA are ca simbol ţăranul român, care începe să-şi pregătească mijloacele de lucru şi de apărare: secure şi arcul.

Începuturile modeste de apărare nu vor întârzia să primească întăriri organizate.

De peste munţi, apare un cavaler, însoţit de oşteni cu coifuri şi zale. Oaspetele a descălecat, iar populaţia îl primeşte cu toată cinstea, cu PÂINE ŞI SARE. Legendele **DESCĂLECĂTORII**, i-au numit Dragoş-Vodă, Negru-Vodă, Bogdan-Vodă, Basarab-Vodă.

Românii, oţeliţi în lupte, îşi organizează o armată de temut. Mircea cel Bătrân, întemeietorul **STATULUI MILITAR**, poate sta de vorbă pe picior de egalitate cu trimişii puterii turceşti. În preajma corturilor oastei româneşti, se văd zidurile monumentale ale Mănăstirii Cozia.

Moşia românească, întărită cu oaste organizată îşi clădeşte şi o chibzuită împărţire a dregătoriilor statului. În tinda Mănăstirii Moldoviţa, Alexandru cel Bun, ziditorul ei, împarte vrednicilor sfetnici spade şi hrisoave de împuternicire. Ia fiinţă pentru veacuri, **STATUL ADMINISTRATIV**.

Se arată zorile marilor epoci istorice româneşti. Ioan Corvin, Voievodul român al Ardealului, împreună cu domnitorii de dincolo de munţi, Vlad Dracul şi Ştefan II, ridică crucea pentru izgonirea turcilor. În spate, se zăreşte Castelul de Hunedoara şi figura lui Vlad-Ţepeş, cu Cetatea de la Poienari. Începuse **CRUCIADA ROMÂNEASCĂ**.

Ca simbol al acelor vremuri de vitejie, se vede un ţăran moldovean, care, părăsindu-şi plugul, îşi pregăteşte o lance din fierul coasei. În faţa Cetăţii Suceava, **ŞTEFAN CEL MARE**, înconjurat de oşteni şi clerici, ca viteaz şi creştin, primeşte pe trimişii Papei Sixt IV, care-i aduc „Sabia biruinţei" şi titlul de „Atlet a lui Christos".

După atâtea lupte, urmează o **EPOCĂ DE PACE ŞI CREDINŢĂ.** Neagoe Basarab şi Doamna Despina, în faţa Mănăstirii Curtea de Argeş. Această scenă, ocupă tocmai centrul frizei, deasupra Lojei regale, între cele două mari monumente ale Istoriei Românilor.

În fruntea căpitanilor, a steagurilor şi oastei lui, Voievodul **MIHAI VITEAZUL** intră în Cetatea Alba Iulia ca Domn, stăpânitor al Ţărilor Române unite prin sabia lui, biruitoare.

Ca urmare a frământărilor războinice, se naşte nevoia propăşirii culturale a poporului. Apar cronicarii, apare tiparniţa de carte românească, sub oblăduirea lui Matei Basarab şi Vasile Lupu. Se văd zidurile Târgoviştei şi Biserica Trei Ierarhi din Iaşi. De asemeni, alături de figurile lui Dimitrie Cantemir şi Constantin Brâncoveanu, se văd meşteri zugravi şi cioplitori, în pridvorul Mănăstirii Hurezi. Erau în plină desfăşurare **EPOCILE CULTURALE.**

Urmează **REVOLUŢIA LUI HORIA, CLOŞCA ŞI CRIŞAN.** Eroii martiri ai moţilor din 1784 pornesc de la Biserica din

Țebea. Se vede și chipul lui Gheorghe Lazăr, dascăl de carte românească.

REVOLUȚIA LUI TUDOR VLADIMIRESCU din 1821 este reprezentată într-o scenă în care marele oltean, cu pandurii lui, primește din partea boierilor actul de consfințire a drepturilor cerute de Adunarea Norodului. Iată și chipul Episcopului Ilarion, de asemeni o culă oltenească și turlele Mânăstirii Hurezi, de unde a pornit oastea revoluționară.

Avram Iancu, urmat de Vasile Buteanu și alți tribuni, de oastea moților, sub cutele primului Tricolor românesc, reprezintă anul **1848 ÎN TRANSILVANIA**.

ÎN **PRINCIPATELE ROMÂNEȘTI** același an ni-i arată pe bonjuriștii din Principate, adăpați la izvoarele democratice din Apus, care se îmbrățișează cu frații lor țărani, ridicând steag de Frație și Dreptate. În fundal, Dealul Mitropoliei din București.

UNIREA PRINCIPATELOR din 1859 ne este înfățișată, simbolic, prin două fete surori: Muntenia și Moldova.

ÎMPROPRIETĂRIREA ȚĂRANILOR, operă a lui Alexandru Ioan Cuza, este momentul cronologic următor.

RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ din 1877 îl are în centru pe domnitorul Carol, primind steagul cucerit de la dușman. Principesa Elisabeta îngrijește răniții, iar chipul lui I.C. Brătianu apare lângă Podul de la Cernavoda.

RĂZBOIUL PENTRU ÎNTREGIREA NAȚIONALĂ. Dintr-un adăpost, ostașii se ridică pentru a ataca. Ionel I.C. Brătianu, primul ministru, alături de un ofițer, cercetează o hartă.

FERDINAND I - ROMÂNIA MARE. Călări, suveranii, urmați de ostași, se îndreaptă spre Catedrala de la Alba Iulia. Ei trec prin fața a 4 fete îmbrăcate în portul celor 4 provincii românești, de-a pururi unite: Ardealul, Bucovina, Basarabia și România.

CAROL II - EPOCA DE CONSOLIDARE este ultimul moment al frescei, care ni-i prezintă pe Carol al II-lea și Marele Voievod Mihai de Alba Iulia.

1948, primul an de Republică. Aflându-mă, într-o seară, la un concert simfonic, în Sala Mare a Ateneului Român, privirile mi s-au îndreptat, instinctiv, în sus, dar ceea ce am văzut m-a cutremurat: Marea Frescă, dispărusel O pânză de hessian acoperea picturile, ascunzând istoria neamului! Calvarul a durat două decenii, timp în care cei ce conduceau țara și-au dat seama de inutilitatea gestului lor. Românii își purtau în inimă istoria și o banală pânză nu le putea acoperi simțămintele.

S-a scris mult despre viniete și locul lor într-un exponat cu toate că ele nu sunt considerate piese filatelice. În broșura LE GUIDE DU COLLECTIONNEUR PHILATELIQUE, capitolul „Mărci private", se scrie că, "atât acestea, cât și vinietele, vor putea figura într-un exponat, pentru a susține o idee atunci când nu se dispune de un alt document mai ortodox, pentru a o face. Este o chestiune de moderație și de bun simț din partea unui juriu." Până acum, exemplele citate de filateliștii care au scris despre viniete nu s-au referit nicicând la cele 6 frumoase viniete care redau scene din Marea Frescă a Ateneului Român și care își pot avea locul într-un exponat de filatelie tematică tratând Pictura, Istoria, Turismul...

Acest articol are la bază amintiri personale din deceniul 4 și spicuiri din publicații ale vremii.

Emil GHEORGHIȚĂ
Craiova

*1. **Pierre Puvis de Chavannes** (1824-1888), pictor francez, portretist și promotor al unei picturi monumental-decorative.*

*2. **George Demetrescu-Mirea** (1857-1924, n. C. Lung-Moldovenesc) pictor portretist, compoziții murale la Universitatea din Iași.*

*3. **Costin Petrescu** (1871-1954, n. Pitești) pictor, profesor la Școala de Belle Arte din București. Portrete, compoziții cu subiecte istorice, picturi murale în frescă.*

4. O mare parte din fonduri a fost realizată prin vânzarea emisiunii de 6 viniete, în valoare de 30 lei, având ca temă scene din istoria noastră, care ulterior, au apărut și în Marea Frescă.

CENTENARUL MĂRCILOR „SPIC DE GRÂU"

La expoziția organizată luna trecută în foaierul sălii de concerte a Radiodifuziunii, R.A.Poșta Română a prezentat, după mulți ani, un exponat cuprinzând piese existente în Conservator. Printre paginile de album, s-a putut vedea și o coală nedantelată de 130 bucăți (10x13) din marca de 50 bani „Cifra în patru colțuri", pe jumătatea dreaptă a colii fiind întocmit un proces verbal pe care îl reproducem integral:

„Proces Verbal
Astă-zi 18 dbrie 1893

Subsemnații constatăm că astă-zi sa început tipărirea mărcilor pte pe hârtie cu filigranul P.R. procurată de casa Schlöglmühl din Viena.

Mărimea hârtiei este de 0,48 x 0,44 [m] și conține în sine fie care coală 300 filigrane.

Drept care sa dresat prezentul proces verbal chiar pe o coală ce conține [tiparul] cu valoarea de 50 bani.

p. Controlor
ss. indescifrabil

Prim lucrător
I. Ionescu"

Documentul este foarte important, deoarece atestă proveniența și dimensiunile hârtiei cu filigranul PR și confirmă existența a 300 filigrane într-o coală. Dar cea mai importantă este localizarea în timp a începerii procesului de imprimare pe acest tip de hârtie.

Informațiile desprinse din acest document se pot completa cu cele cuprinse în „Dările de seamă asupra mersului serviciilor de poștă și telegraf", care indică vânzarea, în cursul anului 1893, a 28.253 mărci de 1 leu și a 9.924 mărci de 2 lei, primele mărci cu acest nominal aparținând emisiunii „Spic de grâu".

Se pare că intenția poștei a fost ca mărcile de 1 leu și 2 lei „Spic de grâu" să completeze emisiunea „Cifra în 4 colțuri", cu care au fost contemporane. Afirmația este întărită și de piesa prezentată de D. Passalega în „Filatelia" nr. 6/1981 (fragment cu 2 mărci „cifra" de 15 bani și o marcă „Spic" de 1 leu, obliterate OCNELE MARI 3 DEC. 1893, cea mai timpurie circulație cunoscută). Piesa de 5 bani albastru obliterată octombrie 1893 (CMPR 1974, pag. 153), respectiv cea de 5 bani albastru obliterată VÂNĂTORI 9 IAN. 1893 (citată de Alfred Nicolau în manuscrisul pentru „Monografia mărcilor poștale românești) fac parte dintr-o planșă pusă în circulație abia în 1897, fiind greșit catalogate ca aparținând tirajului 1893 cu filigran PR II, datele din ștampile fiind eronat interpretate. De altfel, în urma cercetării unei cantități de circa 300 mii de mărci „Spic de grâu", în aproape 20 de ani, nu am întâlnit nici un exemplar (cu excepția mărcilor de 1 leu și 2 lei cu filigran PR II) obliterat înainte de aprilie 1894.

Acestea sunt motivele pentru care consider că se poate afirma că data de punere în circulație a mărcilor „Spic de grâu" este **decembrie 1893**.

Orice contribuții ale cercetătorilor din țară și străinătate pot constitui apropieri de adevărul istoric.

Cpt. Marian Jianu

Nota redacției:

O serie de cunoscuți cercetători nu împărtășesc aprecierile de mai sus, considerând că valorile de 1 și 2 lei au apărut în anul 1894 și nu în anul 1893, iar piesa „OCNELE MARI" este doar o urmare a unei greșite formări a datei de către un oficiant. În ceea ce privește piesele de 5 bani cu datele de 9 IAN 1893, respectiv octombrie 1893, datarea lor greșită este cu atât mai evidentă cu cât se apreciază că, în orice caz, valorile de 1 și 2 lei au apărut înaintea celorlalte valori ale seriei.

Contribuții la fiscalotelia românească

Mihail-Cezar SĂVULESCU

Fiscalotelia, ca ramură distinctă de colecționare și studiu, începând cu secolul al XIX-lea a avut la noi puțini adepți. Din această cauză studiile și lucrările de specialitate, ale acestei ramuri a filateliei, sunt insuficiente. Pentru un cercetător, greutatea principală constă în lipsa materialului documentar sau a colecțiilor de timbre fiscale pe care le poate cerceta. În acest context, este salutar efortul permanent al dl ing. Mihai Cojocar, care din anul 2000 a editat două cataloage ale timbrelor fiscale și vinietelor românești. De asemenea, doresc să remarc intuiția celebrului colecționar de mărci poștale și timbre

Fig.1

fiscale românești Gr. Cantacuzino, care, alături de clasicele și postclasicele românești, a realizat în secolul al XIX-lea planșe cu timbre fiscale și mai ales cu eseurile acestora, fiind consacrat, până la această dată, ca primul colecționar de timbre fiscale din România.

În cadrul articolului mi-am propus să comunic date și informații noi, care să întregească sau să corecteze datele obținute până acum în acest domeniu cuprinse în ediția a II-a a *Catalogului timbrelor fiscale și vignetelor românești.*

La capitolul *Polițe* (format 30x12cm) semnalez existența a două polițe, cu filigran 1929 împreună cu ROMÂNIA, TIMBRU și stema regatului în oval, având valori necuprinse în catalog și anume: cu timbrul fix de 48 LEI gri (fig. 1) și cu timbrul fix de 72+12 LEI gri (fig. 2). Polițele au prima datare 1 februarie 1930, respectiv 14 iulie 1930.

În cadrul capitolului *Ajutor și asistență socială* 1944, semnalez existența valorii de 20 LEI violet (fig. 3) la timbrele cu însemnele: „Totul pentru front,... popor,... victorie,... armată". Presupun că această serie cuprinde și alte valori faciale (probabil 40 și 500 LEI), care vor fi semnalate ulterior.

Fig.2

Din seria: „*Camera de comerț și de industrie*", 1931-1948 la camera și circumscripția Hotin, confirm existența valorilor faciale de 10 și 50 LEI (fig. 4 și 5).

La capitolul *Cultură, educație*, seria de trei valori având inscripționarea: *Pentru Fondul Social „Clubul Român" din Viena*, care redă imaginea savantului Nicolae Iorga, este datată în catalog cu aproximație 192...(?). Pe un fragment de plic (fig. 6), unde timbrul albastru al seriei a circulat alături de marca poștală cu valoarea facială de 15 BANI din emisiunea *Carol I – Tipografiate*, obliterate cu o ștampilă poștală de zi de tip goarnă, care a fost aplicată la Vălenii de Munte poartă data 15 IUL. 1911. Semnalarea atestă existența în anul 1911 a timbrelor respective fiind necesară modificarea datei de apariție.

Fig.3

Fig.4

Confirm la seria: *Casa de Credit a Corpului Didactic Taxa 5%, emisiunea*

Fig.5

a IX-a 1924, existența următoarelor timbre: 3 și 1/2 BANI negru (fig.7), 8 și 1/2 BANI albastru (fig. 8) și 16 BANI violet (fig. 9). De asemenea, la seria *Casa Corpului Didactic Taxa 5% emisiunea a X-a cu supratipar 1924-1947*, confirm existența valorii de 50 LEI/50 BANI albastru (fig. 10), iar la seria *Casa Corpului Didactic Taxa 5% emisiunea a XI-a* a valorii de 100LEI/ 40 BANI gri (fig. 11), cu supratipar răsturnat, piesa care constituie o varietate spectaculoasă față de marca tip.

Fig.6

Un aspect încă neelucidat documentar, îl reprezintă supratiparele existente pe cele patru viniete emise cu prilejul *Expoziției Generale Române,* din anul 1906, de la București. Sunt multe întrebări la care

Fig.7

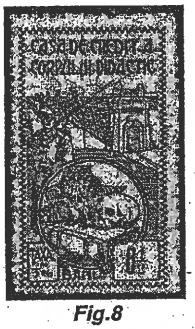

Fig.8

Fig.9

cercetarea ulterioară va trebui să răspundă. Cu acest prilej doresc să semnalez existența, în colecția mea, a următoarelor supratipare (față de cele două deja semnalate): 1 și 1/2 b. verde pe vinieta albastru închis (fig.12) și 5 b. albastru pe vinieta roșie (fig. 13). Această vinietă cu supratipar conține un element suplimentar în partea din stânga și anume partea finală a unui al doilea supratipar respectiv 0 b. albastru, care cred că

Fig.10

Fig.11

Fig.12

Fig.13

provine din supratiparul 10 b. Ultimul exemplar conține supratiparul 15 B. violet pe vinieta verde închis (fig.14). Specifică acestui supratipar

Fig.14

este folosirea lui B. în loc de b. ca la celelalte exemplare semnalate. Două concluzii se pot desprinde și anume că supratiparirea s-a făcut manual, iar tușurile folosite au fost în culorile verde, negru, roșu, albastru și violet, aparent fără reguli precise. Existența supratiparelor de 1 și 1/2,3, 5,10 și 15 bani arată o posibilă similitudine cu nominalele seriilor de binefacere puse în circulație în acea perioadă, cu excepția supratiparului de 1 și 1/2 b., care nu are niciun corespondent în cadrul tarifelor poștale din anul 1906.

Fig.15

Emisiunea: *„Societatea Principele Mircea"* 1924. La supratipare va trebui introdusă și varietatea cu supratiparul 5 LEI/1 LEU roșu mic jos (fig. 15).

Fig.16

De asemenea, semnalez existența în colecție a două timbre din seria *Camera de Comerciu București,* 1888, care prezintă variețăți de culoare ale hârtiei. Astfel, valoarea de 25 BANI are hârtia în nuanța albastru-violet, iar valoarea de 5 LEI are hârtia în nuanța lila-roșu închis, după ghidul de culori MICHEL.

Fig.17

La capitolul *Emisiuni locale-București,* prezint în premieră absolută un tichet de abonament (fig. 16), din secolul al XIX-lea, destinat amploiaților pentru a fi folosit pe rutele aflate în administrarea câștigătoarei licitații pentru transportul urban numită: *„Noua Societate de Tramway București"*. Societatea și-a început activitatea în anul 1891 pe cinci linii principale, având în dotare două tipuri de tramvaie (închise pentru iarnă și deschise pentru vară), care circulau pe șine, tracțiunea fiind asigurată de cai.

Fig.18

Tichetul cuprinde următoarele înscrisuri: „15 BANI; BUKAREST; Toți emploieți Companiei pot exigea presentațiunea acestei Bilete cându vor voi; 386; TRAMWAYS". Tichetul cu prețul de 15 BANI era valabil pentru o secțiune, tarifele de călătorie fiind și de 20 BANI pentru două secțiuni, iar cel de 30 BANI pentru toată linia.

Fig.19

Fig.20

Din categoria timbrului pentru pâine semnalez existența acestuia și în localitatea Slănic din județul Prahova (fig. 17).Timbrul are formatul 27x39 mm, clișeul 22,5x32,5mm și conține următoarele înscrisuri: „ROMANIA; PRIMĂRIA URBEI SLĂNIC; Serviciul de control pentru vânzarea pâinei; 1 SERIA 1". Imaginea imprimată conține un subiect specific exploatării sării din ocnele de la Slănic–Prahova, reprezentând un ciocănaș în mină care sparge un bloc de sare gemă cu un ciocan special pentru această operație. Tiparul este negru pe hârtie gălbuie ordinară, fără filigran și este dantelat 11 și 1/2. Nu cunosc anul în care a fost utilizat acest timbru dar, din cercetările efectuate de mine, pot afirma că denumirea de Urbea Slănicu a fost utilizată oficial de Primăria orașului până în anul 1919, când a început să fie utilizată în înscrisurile oficiale denumirea de Orașul Slănic.

Volumul de informații acumulat până în prezent, consider că permite trecerea la o fază superioară a abordării fiscaloteliei românești, prin realizarea unui catalog specializat al timbrelor fiscale care să cuprindă capitole distincte cu varietățile, eseurile și falsurile acestora.

Fig.22

Din categoria varietăților cu lipsuri de dantelură sau danteluri multiple, semnalez existența în colecție a următoarelor piese:

1. Emisiunea: „*Dați pentru tuberculoșii din România*" 1928 și 1934-1947

= 1 LEU negru – pereche nedantelată vertical.

= 1 LEU negru – pereche dublu dantelată vertical.

= 1 LEU negru – pereche dublu dantelată orizontal.

= 2 LEI portocaliu – pereche dantelată cu punte verticală.

= 2 LEI verde – pereche dublu dantelată vertical.

2. Emisiunea: „*Societatea Principele Mircea*" 1924

Valoarea de 10 Lei roșu, supratipar mare jos (fig. 18) nedantelată pe laturile: orizontală de sus și verticală dreapta.

Fig.24

3. Emisiunea: „*Hasad și Adevăr. Societatea israelită spaniolă*" 191...(?).

Valoarea de 10 Bani roșu (fig. 19) nedantelată pe latura orizontală de jos.

4. Emisiunea: „*Pentru șomeri I*"

Valoarea de 1 Leu roșu (fig. 20) nedantelată pe latura verticală dreaptă și pe latura orizontală de jos.

5. Emisiunea:„*Fondul Aviației*" facturi-borderouri 1936.

Valoarea de 5 Lei (fig. 21) nedantelată pe latura din dreapta vertical.

Fig.21

6.Emisiunea: „*Contribuția benevolă pentru construirea Palatului Direcției Generale a Poliției*" 1938. Valoarea de 40 Lei albastru (fig. 22) nedantelată pe latura din dreapta vertical.

7. Emisiunea: „*Societatea Frontul Mărășești*" 1919.

Valoarea de 1 Leu roșu-portocaliu (fig. 23) nedantelată pe latura verticală stânga I și orizontala jos sau în altă variantă pe latura verticală dreapta.

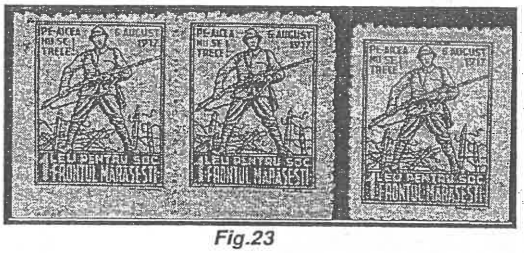

Fig.23

Din categoria varietăților de clișeu se găsesc în colecția mea următoarele piese:

a. Timbre fiscale „*Regele Ferdinand*" emisiunea I 1919.

=10 BANI cafeniu cu zgârietură de cca. 3mm sub literele I și A din ROMANIA (fig. 24).

=4LEI albastru închis cu zgârietură de cca. 5mm la ceafa efigiei și cu zgârietură de cca. 3,5 mm care taie litera L din cuvântul LEI din cartușul din dreapta (fig. 25).

Fig.25

=10LEI verde-oliv cu talpa literei L din LEI stânga întreruptă de o linie de culoare (fig.26).

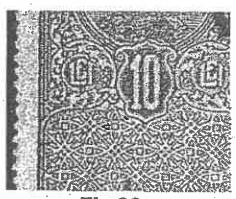

Fig.26

b.Timbre fiscale facturi-borderouri, emisiunea *Regele Carol al II-lea* cu efigia în cerc și stema 1933.

=La valoarea de 20 LEI brun-oliv cuvântul TIMBRE din FABRICA DE TIMBRE este întrerupt cca. 2 mm fiind ștearsă litera B (fig. 27).

c. Emisiunea: „*Contribuția națională pentru apărarea țării*" 1940.

=La valoarea de 60 LEI carmine-lila deschis al treilea A din APĂRAREA are lipsă piciorul din stânga și linia mediană (fig. 28).

La categoria probelor și eseurilor, semnalez existența unei probe de culoare cu tipar negru pe hârtie carton (fig. 29) format 24x37mm, clișeu 20x32,5mm (mai mari decât dimensiunile timbrului emis). În plus, față de timbrele din cadrul emisiunii, la această probă apare și numele machetatorului BASSARAB, pictor care a machetat și multe serii de mărci poștale românești. Viitoarele cataloage vor trebui să consemneze și machetatorul acestei emisiuni. Faptul că renumiți pictori, gravori și machetatori au creat mici opere de artă în fiscalotelia românească este demonstrat și de macheta de timbru fiscal, neaprobată, realizată de celebrul pictor și gravor Gabriel Popescu, pe care am semnalat-o în revista *Filatelia* nr. 7-8/2003.

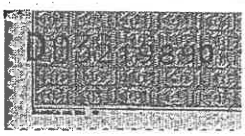
Fig.27

continuare în pag. 18➲

selecția celor mai bune exponate filatelice din România pentru *EFIRO 2008*. Participanții români au nevoie de o discuție prealabilă, de îndrumare și îmbunătățire a exponatelor, mai ales a celor de la clasa *Națională*. Dl Victor Iordache anunță o primă donație pentru organizarea expoziției în valoare de 2.500 lei (25.000.000 lei vechi).

4. Expoziția BALKANFILA 2007. Federația Filateliștilor din Turcia a anunțat, oficial, organizarea expoziției în perioada 28 oct. - 3 nov. 2007 la Istanbul. **Toate cheltuielile de organizare a manifestării filatelice sunt suportate de către administrația poștală din Turcia.** Comitetul Director aprobă propunerea Biroului Executiv ca dl Sergiu Găbureac să fie numit *comisar național* la BALKANFILA 2007. Înscrierile pentru expoziție și pentru excursia ce va fi organizată cu prilejul acestei manifestări filatelice se vor face la secretariatul tehnic al federației.

5. Expoziția ROMÂNIA-LUXEMBURG. Întrucât sunt unele neclarități și întârzieri în organizarea acestei manifestări filatelice, dl Al. Bartoc s-a deplasat la Sibiu pentru a impulsiona demersurile oficiale pentru realizarea acestui proiect. Pentru această manifestare s-au alocat 18.000 lei, bugetul minimal fiind de 27.000 lei.

6. Expoziția Mondială de la St. Petersburg (19-25.06 2007). Dl Victor Iordache este în grafic cu activitățile ce trebuiesc derulate în calitatea sa de comisar național pentru această manifestare.

7. Expoziția Filatelică Națională *FILEX TRANSSILVANICA*. Comitetul Director aprobă juriul compus din - Ioan Grumuș, Nicolae Salade și Viorel Nicolau propuși de A.F. Bistrița, având garanția reușitei manifestării datorită seriozității filateliștilor bistrițeni.

Pentru prima oară va fi sărbătorită, oficial, în România ***ZIUA FILATELISTULUI***.

8. Expoziția *HUNFILA 2007.* Este aprobat, în calitate de comisar național, dl Vasile Florkievitz

9. SOLICITAREA DE SUSPENDARE DIN FUNCȚII A DOMNILOR: LEONARD PAȘCANU, AL. BARTOC, MARIUS JIANU și INVALIDAREA HOTĂRÂRILOR CONFERINȚEI NAȚIONALE DIN 2006 a fost respinsă cu unanimitate de voturi și se acordă un nou vot de încredere președintelui FFR, dl Leonard Pașcanu. Dan Dobrescu, nu a fost prezent nici de această dată la ședință pentru a susține, în fața Comitetului Director, și prezenta dovezile pe care pretinde că le deține pentru motivarea solicitării înaintate, deși a fost invitat, în repetate rânduri, să facă acest lucru.

10. Diverse.

- Leonard Pașcanu informează asupra stadiului amenajării sediului din Dorobanți, singura locație destinată desfășurării activităților culturale și întâlnirilor de schimb filatelic pentru cei peste o mie de filateliști bucureșteni și din provincie. Următoarea ședință din trimestrul II a Comitetului Director va avea loc în sediul renovat al Asociației Filateliștilor din București.

- Sergiu Găbureac anunță începerea derulării parteneriatului cultural-filatelic încheiat cu Biblioteca Metropolitană București (BMB). Lista celor care doresc să expună în spațiile BMB rămâne deschisă.

- Leonard Pașcanu: *„Lumea crede că eu port un război cu d-ra C. Popescu. Este fals. Eu am un război cu <legalitatea> măsurilor luate și specula din politica de editare și comercializare a mărcii poștale românești. Efectul: prea multe emisiuni poștale contemporane nu sunt recunoscute de marile cataloage filatelice Yvert sau Michel, fiind considerate pe drept emisiuni speculative și nu cu caracter poștal"*.

- Se atrage atenția că marca poștală românească cu nominal în lei vechi nu mai este recunoscută de Poșta Română, deși nu a apărut nici o decizie oficială în acest sens. Așa cum banii vechi se pot preschimba în continuare la bancă și mărcile poștale trebuie preschimbate de Poșta Română cu altele cu nominale în lei noi.

- Toate informațiile despre expozițiile filatelice se află pe internet, inclusiv pe site-ul federației.

Contribuții la fiscalotelia românească

➲ *urmare din pag.* 16

Acest capitol, netratat în cataloagele de specialitate, a fost abordat, pentru prima dată, de Leonard Pașcanu – președintele F.F.R., care în rev. *Filatelia* nr. 7/2002 în articolul intitulat *130 de ani Fabrica de Timbre* a prezentat două planșe, ce în majoritate conțin eseuri și probe ale timbrelor fiscale tipărite aici. Studierea lor atentă poate conduce la descoperirea unor informații care vor completa datele existente. Un exemplu îl constituie *Timbrul profesional al Baroului Vlasca*, care în planșe are valoarea facială de 1 LEU, față de singurul exemplar semnalat până la această dată în catalog cu valoarea facială de 10 LEI.

Fig.28

Într-un viitor catalog specializat, un capitol distinct trebuie să se refere la timbrele fiscale perforate, problemă care până la această dată nu a fost abordată în literatura de specialitate sau în cadrul unui exponat de fiscalotelie.

Un alt capitol, dintr-un viitor catalog specializat, pe care l-am deschis prin semnalarea cuprinsă în articolul publicat în revista *Filatelia* nr. 10/2004, se referă la falsificarea timbrelor fiscale. În acest prim caz semnalat, m-am referit la cercetările Siguranței Generale privind falsificarea *Timbrului pentru grâu* 1931 cu valoarea de 1 LEU verde, cu care prilej au fost identificate două posibile locații - Brașov și Chișinău. În zilele noastre am aflat din mass-media despre mai multe cazuri de falsuri descoperite la timbrele fiscale pentru tutun și alcool la Timișoara și București, care cu siguranță vor completa acest capitol, iar materialul documentar poate fi găsit în dosarele instrumentate de Procuratură.

Fig.29

In încheiere, consider ca fiind binevenite și utile comunicările filateliștilor din țară și străinătate referitoare la timbrele fiscale și vinietele care pot completa Catalogul specializat al timbrelor fiscale românești.

Bibliografie:

1.ing. Mihai Cojocar - *Catalogul timbrelor fiscale și a vignietelor românești* - 2006.

Timbrele „Taxa de plată" pentru „Asistența Socială"

În numărul precedent al revistei noastre am publicat o serie de observațiuni în legătură cu emisiunile de timbre pentru Asistența socială, din anii 1921—1929.

În încheierea acestui capitol, redăm unele date asupra timbrelor taxa de plată care au fost folosite — în această perioadă — pentru încasarea taxei de asistență socială la corespondențele nefrancate sau insuficient francate cu timbrele respective.

Concomitent cu timbrele de asistență socială au fost emise și timbre de taxă de plată (Porto) care au fost aplicate pe toate trimiterile poștale nefrancate sau insuficient francate cu timbre de asistență (procedeu rămas în vigoare încă de la timbrele de ajutor, din timpul războiului).

In perioada respectivă (adică din 1922 pînă la 31.12. 1929) s-au întrebuințat timbre Porto de asistență socială avînd formatul de 19×24½ mm. Desenul acestor timbre arată într-un cerc central așezat în partea superioară a timbrului, indicația de valoare, la marginea de sus apare numele țării ROMANIA, sub care vedem inscripția Taxa de plată, iar jos la mijloc, într-o casetă cuvintele „Asistența socială", totul fiind încadrat de o bogată ornamentație.

Imprimarea s-a executat pe cale tipografică la Imprimeriile Statului din București, în coli de cîte 100 timbre, tiparul făcînd o impresie relativ îngrijită.

Hîrtia fără filigran întrebuințată pentru confecționarea acestor timbre este aceeași ca și la celelalte timbre „Taxa de plată" din perioada respectivă și anume la început (1922) hîrtie tip w, gălbuie, netedă, mijlocie, sau tip x, alb-gri, netedă, mijlocie.

La hîrtia x se pot observa în mod izolat și linii de filigran. [1])

In perioada 1923—1925 ea este de tipul y verzui-gălbuie, netedă, de grosime mijlocie iar în cele din urmă — cu începerea din anul 1926 — e de tipul z albă netedă, subțire. Din punct de vedere filatelic există deci trei emisiuni diferite pe care le vom trata însă împreună în cele ce urmează.

Dantelurile sînt aceleași ca la timbrele de asistență socială.

1) N.R. Este vorba aci de liniile care apar uneori — cu un aspect de filigran — și care s-au format la nivelul sîrmelor de fixare a hîrtiei, pe sita fără sfîrșit, în procesul de fabricație.

Urmărind fiecare valoare în parte în baza acestor indicații generale, s-au putut constata următoarele:

VALOAREA DE 10 BANI se cunoaște: 1) pe hîrtie w în nuanțele brun și brun-gălbui, dant. A și brun-roșcat dant. A, B, C, D sau E; 2) pe hîrtie x în brun, dant A și in brun-roșcat dant. A, D sau E, cu cea din urmă dantelură existînd și piese cu linii de filigran; 3) pe hîrtie y nu s-au observat decît nuanțele brun și brun închis, dant. E.

VALOAREA DE 20 BANI există: 1) pe hîrtie w în nuanța brun-gălbui, cu dantelurile A, B sau C și în brun închis, cu dantelura A; 2) pe hîrtie x în brun-lila și brun-roșcat, dant. A, D sau E (fiind cunoscute și aci exemplare cu linii de filigran, cu dantelura E); 3) pe hîrtie y, se cunosc exemplare în nuanța brun, cu dant. A sau E.

VALOAREA DE 25 BANI se cunoaște în nuanțe brun pe hîrtie y dant. A sau E cît și cu dantelura dublă verticală A iar pe hîrtie z în nuanțele brun și brun închis, cu dantelurile A sau E.

VALOAREA DE 50 BANI există pe hîrtie y, în nuanțele brun și brun închis dant. A sau E, iar pe hîrtia z în nuanțele brun, brun închis și brun oliv, dant. E.

Din cauza unei lipse momentane de timbre de asistență socială, valoarea de 50 bani a fost întrebuințată înjumătățit pe citații judecătorești, în Nordul Moldovei și anume în perioada sfîrșitul iunie — mijlocul iulie din anul 1926, exemplare pe hîrtie y semnalate și de Catalogul mărcilor poștale românești iar mai tîrziu, în septembrie 1926 exemplare pe hîrtie z. Cu toate că acest procedeu a fost contrar dispozițiunilor legale și a instrucțiunilor în vigoare și cu toate că oficiile poștale în cauză ar fi putut primi oricînd, la cerere, timbrele lipsă de la economatul Direcției P.T.T. de care depindeau, aceste înjumătățiri pot fi considerate ca fiind cauzate de necesitate.

O. GH. BOEHM
Vatra Dornei

Pe vremea „capetelor de bour"...

Trecîndu-ne prin mînă cîteva vechi ziare franceze sosite la Iași abonaților generației în viață în o doua jumătate a secolului trecut, am putut constata că toate poartă pe frontispiciu o ștampilă austriacă de tranzit a oficiului poștal din Lwow (Lemberg).

Acest fapt denotă că acele ziare erau îndrumate din Paris spre Iași, trecînd prin Lemberg, de unde erau reexpediate la destinație.

Mardi 21 Décembre 1858.

Ștampila rotundă a oficiului Lemberg poartă și inscripția „POSTAMTS-ZEITUNGS EXP." (adică „Expediția oficiului poștal, pentru ziare").

Examinînd data apariției acestor ziare, se constată că ștampila Lemberg, purtată de ele, e contemporană cu primele emisiuni de mărci moldovene, cap de bour, din 1858.

Clișeul, prin care reproducem ștampila amintită, reprezintă un fragment din ziarul „La Chronique Parisienne", primit la Iași de către abonatul Costachi Negruzzi.

E. K.

W.9/1963.

TIMBRELE ROMÎNEŞTI DE ASISTENŢĂ SOCIALĂ

Un tărîm foarte puţin studiat din punct de vedere filatelic, este cel al aşa numitelor timbre romînești de contribuţie (timbre de ajutor, timbre de asistenţă socială, etc.) care, cu toate că aveau un caracter mai mult sau mai puţin fiscal, trebuie considerate totuşi şi ca mărci poştale. Aceasta întrucît ele trebuiau aplicate obligatoriu pe lîngă francatura obişnuită, pe toate trimiterile poştale interne, în caz contrariu aplicîndu-se o taxă dublă pe porto care se încasa de la destinatar. In ansamblul emisiunilor poştale mondiale ele ar putea fi asemănate întrucîtva cu timbrele spaniole „Impuesto de Guerra" din perioada 1874—1877, avînd totuşi un specific aparte.

Timbrele de ajutor au fost introduse pe vremea primului război mondial, în anul 1915, pentru a se contribui la strîngerea de fonduri pentru ajutorarea familiilor ostaşilor chemaţi sub drapel. Ele constituiau o contribuţie obligatorie atît cu caracter fiscal (aplicîndu-se la orice act judiciar, de notariat sau administrativ) cît şi cu caracter fiscal-poştal, aplicarea lor fiind obligatorie — precum am arătat — la toate trimiterile poştale interne. Obligarea aplicării timbrelor de ajutor a durat din anul 1915 pînă în anul 1921.

In anul 1921, rănile războiului începură să se vindece cu greu. In Romînia de atunci asistenţa socială nu era bazată pe o legislaţie concretă. Nenumăratele nevoi de asistenţă socială a populaţiei nevoiaşe erau lăsate în grija unor societăţi sau asociaţii particulare de binefacere.

In loc de a se preocupa temeinic de rezolvarea gravelor probleme sociale, luînd măsuri corespunzătoare, cîrmuitorii de pe atunci s-au mulţumit cu expediente de suprafaţă, cu totul insuficiente. Astfel, s-a hotărît şi transformarea supratаxei „de ajutor" percepută prin timbre (care îşi putuse găsi oarecum o justificare în timpul şi imediat după război) într-o nouă taxă „de asistenţă socială".

In fond, acestea erau menite să procure fondurile pentru sprijinirea diverselor organizaţii particulare care se ocupau cu asistenţa socială.

In felul acesta au luat naştere „Timbrele de asistenţă socială" romînești, despre care se va vorbi în cele ce urmează.

In anul 1921, intervenind o majorare importantă a tuturor tarifelor poştale cît şi a taxelor fiscale, au fost puse în circulaţie şi noile timbre de contribuţie care nici în fond şi nici ca scop nu şi-au schimbat caracterul, luînd însă o nouă înfăţişare, potrivit destinaţiei pentru care au fost create.

In domeniul fiscal aceste timbre trebuiau aplicate pe toate actele de orice fel; în cel poştal ele erau obligatorii pe toate trimiterile poştale interne.

Noile supratаxe poştale au fost stabilite la 10 bani pentru cărţi poştale şi ilustrate şi la 25 bani pentru scrisori; iar valorile de 50 bani şi 1 leu au fost folosite pentru telegrame şi mandate poştale. Valorile mai mari au servit aproape exclusiv pentru scopuri fiscale şi numai cu totul izolat pentru grupuri sau decontări interne poştale. Aci trebuie menţionat că întrebuinţarea valorilor mari pe trimiteri poştale nu a fost oprită, ea fiind considerată ca o contribuţie benevolă; dar aceasta nu poate justifica marele număr de astfel de timbre ce se întîlnesc astăzi în stare uzată şi care poartă — în marea lor majoritate — ştampile poştale aplicate de complezenţă. Astfel de timbre obliterate pot fi luate în seamă din punct de vedere filatelic numai dacă se găsesc pe trimiteri sau documente poştale întregi din care să se poată stabili fără echivoc justificarea folosirii lor în circuitul poştal (grupuri, deconturi etc).

Desenul noilor timbre (care au un format de $18^1/_2$x25 mm) reprezintă o alegorie a caritătii (fig. 1): o femeie tînără în port popular, îngrijind un bătrîn şi un copil. In partea de sus apare inscripţia ASISTENŢA SOCIALĂ: jos, la mijloc, ROMANIA în caractere stilizate; la stînga, jos, într-o căsuţă, indicaţia valorii. Sub colţul din stînga jos se vede semnul gravorului PAS în litere aproape microscopice (stabilirea numelui autorului machetei acestor timbre nu mi-a fost posibilă).

Imprimarea s-a executat pe cale tipografică, la Imprimeriile Statului din Bucureşti (Fabrica de Timbre), în coli a 100 timbre. Pentru valorile de la 10 bani pînă la 1 leu s-au folosit cîte două planşe diferite. La aceste valori există de aceea cîte două tipuri distincte care se deosebesc între ele prin mărimea şi trăsăturile cifrelor valorii. Aceste tipuri au rezultat dintr-o regravare a clişeelor de origine, probabil din cauză că s-a putut constata că din punct de vedere grafic, cifrele valorilor din desenul iniţial apăsau prea mult asupra întregului desen.

Tipuri. Catalogul mărcilor poştale romînești semnalează existenţa acestor tipuri numai la valorile de 10 şi 25 bani, limitîndu-se la indicarea intervalului dintre cifre şi la încadrarea lor. Deosebirea dintre tipuri constă şi în grosimea şi mărimea cifrelor de valoare. La

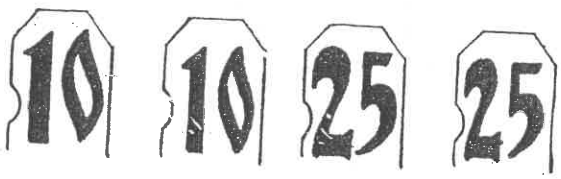

Fig. 2—5

Tip I — Tip II — Tip I — Tip II

tipul I ele sînt mai groase şi cu oca. 1/4 mm mai înalte, pe cînd la tipul II, cifrele sînt mai svelte şi ceva mai mici, încadrîndu-se perfect în complexul desenului. Este evident că în felul acesta şi intervalele între căsuţă şi cifră diferă, dar nu acestea constituie detaliile caracteristice de diferenţiere a tipurilor, ci elementele grafice arătate aci (fig. 2—5).

Tiparul a fost executat relativ defectuos. Astfel, pe lîngă exemplare cu un tipar foarte clar pot fi întîlnite exemplare cu tiparul complet şters. In afară de aceasta se întîlnesc (ca şi la timbrele de francare din aceeaşi perioadă) şi **capete de cuie** — adică cerculeţe pline sau numai conturul lor, vizibile în intervalele dintre timbre. Acestea au apărut atunci cînd cuiele cu care au fost fixate clişeele s-au ridicat pînă la nivelul superior al

Nr. 8 (68)/1963
an XII, aug.

Timbrele fiscale, fiscal-poștale și I.O.V.R. folosite la francarea corespondenței poștale în perioada 1944-1948

Dan-Traian DEMETER

În România au fost folosite în perioada interbelică, până în 1939, taxe fiscale printre care și așa zisa taxă a fondului aviației la francarea corespondenței poștale. Această taxă a fost înlocuită cu mărci poștale care cuprindeau o supratașă în folosul fondului aviației. De la 01.11.1943 s-a încercat introducerea timbrelor fiscal-poștale, pentru a figura separat taxele fiscale (fosta

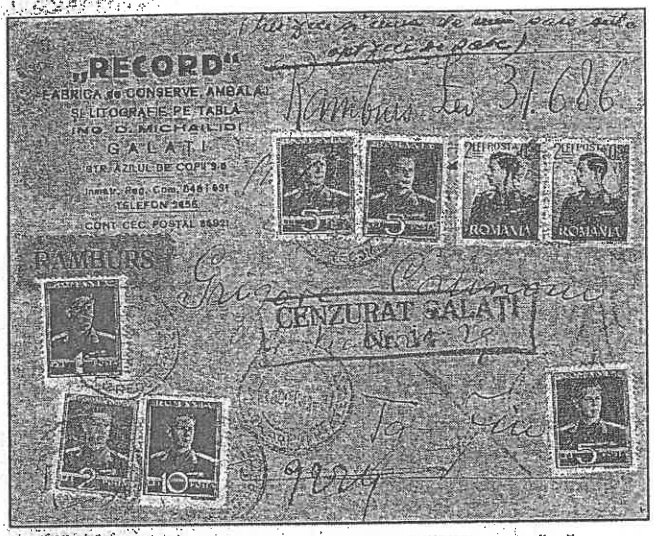

Fig.1 - Scrisoare recomandată cu ramburs, expediată de la Galați la Târgu Jiu pe data de 10. 10. 1942, francată cu mărci poștale uzuale în valoare de 32 Lei și un Leu supratașă

Fig.2 - Imprimat expediat loco la București pe data de 13.10.1942 francat cu o marcă poștală de 2 Lei cu supratașă de 50 Bani

taxă a fondului aviației). Acest timbru trebuia să fie de 1 Leu pentru scrisorile loco, scrisorile pentru alte localități, cărțile poștale cu răspuns plătit, cărțile poștale ilustrate și hârtiile de afaceri și de 50 Bani pentru cărțile poștale simple și imprimate, iar de la 10.05.1944 valoarea lor s-a dublat. De la 10.01.1945 taxele fiscale nu au mai fost acoperite prin timbre fiscal-poștale, ci prin mărci poștale. Taxele fiscale s-au menținut, variindu-le valoarea până la sfârșitul lunii aprilie 1947, când au fost desființate (ord. Circular DGPPT nr. 85100/28.04.1947). Aceste informații se pot găsi în lucrările cercetătorului Călin Marinescu. Francisc Konrad, în cataloagele sale din

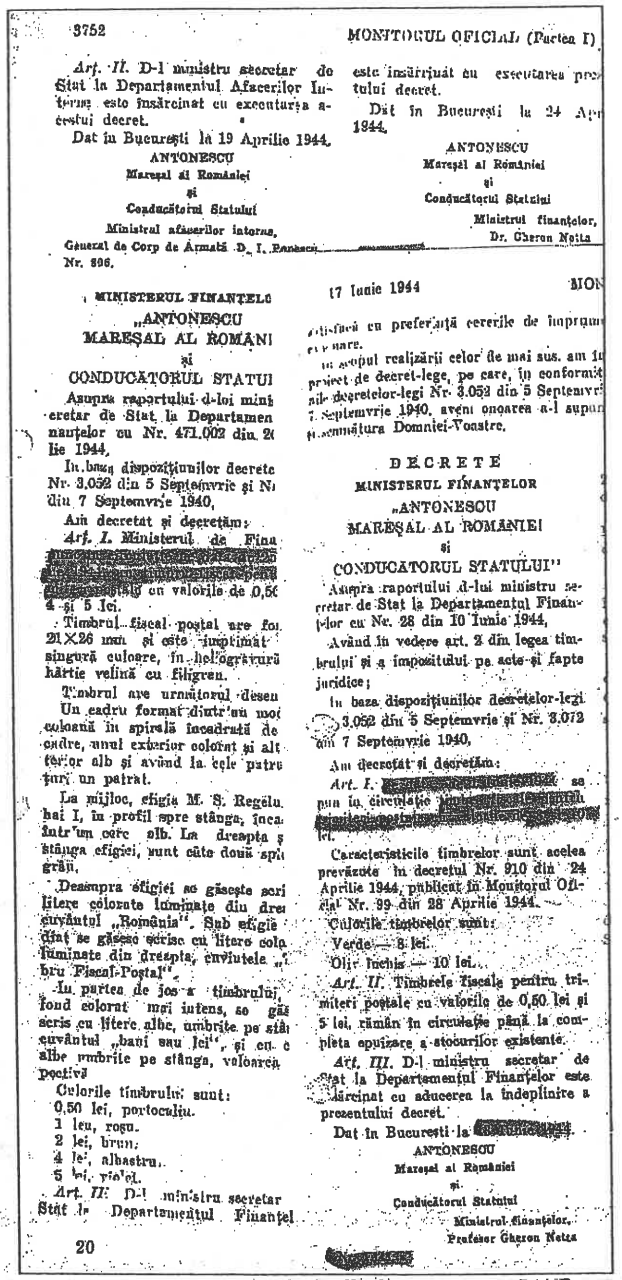

3752 MONITORUL OFICIAL (Partea I)

Art. II. D-l ministru secretar de Stat la Departamentul Afacerilor Interne este însărcinat cu executarea acestui decret.

Dat în București la 19 Aprilie 1944.

ANTONESCU
Mareșal al României
și
Conducătorul Statului

Ministrul afacerilor interne,
General de Corp de Armată D. I. Rosetti
Nr. 896.

MINISTERUL FINANȚELOR
„ANTONESCU
MAREȘAL AL ROMÂNIEI
și
CONDUCĂTORUL STATULUI"

Asupra raportului d-lui ministru secretar de Stat la Departamentul Finanțelor cu Nr. 471.002 din 2[illegible] lie 1944,

În baza dispozițiunilor decretelor Nr. 3.052 din 5 Septemvrie și Nr. din 7 Septemvrie 1940,

Am decretat și decretăm:

Art. I. Ministerul de Fina[illegible] cu valorile de 0,5[illegible] 4 și 5 lei.

Timbrul fiscal poștal are for[illegible] 21×26 mm. și este imprimat [illegible] singură culoare, în heliogravură [illegible] hârtie velină cu filigren.

Timbrul are următorul desen [illegible]

Un cadru format dintr'un moi[illegible] coloană în spirală încadrată de [illegible] cadre, unul exterior colorat și altu[illegible] terior alb și având la cele patru [illegible] câte un pătrat.

La mijloc, efigia M. S. Regelu[illegible] hai I, în profil spre stânga, înca[illegible] într'un cerc alb. La dreapta și [illegible] stânga efigiei, sunt câte două spi[illegible] grâu.

Deasupra efigiei se găsește scri[illegible] litere colorate luminate din dre[illegible] cuvântul „Romănia". Sub efigie [illegible] dinț se găsesc scrise cu litere colo[illegible] luminate din dreapta, cuvintele „[illegible] bru Fiscal-Poștal".

La partea de jos a timbrului, [illegible] fond colorat mai intens, se gă[illegible] scris cu litere albe, umbrite pe stâ[illegible] cuvântul „bani sau lei", și cu c[illegible] albe umbrite pe stânga, valoarea [illegible] pectivă.

Culorile timbrului sunt:
0,50 lei, portocaliu.
1 leu, roșu.
2 lei, brun.
4 lei, albastru.
5 lei, violet.

Art. II. D-l ministru secretar Stat la Departamentul Finanțel[illegible]

20

17 Iunie 1944 MON[illegible]

[illegible] cu preferință cererile de împrum[illegible] [illegible]

[illegible] scopul realizării celor de mai sus, am [illegible] proiect de decret-lege, pe care, în conformit[illegible] [illegible] decretelor-legi Nr. 3.052 din 5 Septemvri[illegible] 7 Septemvrie 1940, având onoarea a-l supu[illegible] [illegible] semnătura Domniei-Voastre.

DECRETE
MINISTERUL FINANȚELOR
„ANTONESCU
MAREȘAL AL ROMÂNIEI
și
CONDUCĂTORUL STATULUI"

Asupra raportului d-lui ministru secretar de Stat la Departamentul Finanțelor cu Nr. 28 din 10 Iunie 1944,

Având în vedere art. 2 din legea timbrului și a impozitului pe acte și fapte juridice;

În baza dispozițiunilor decretelor-legi [illegible] 3.052 din 5 Septemvrie și Nr. 3.073 din 7 Septemvrie 1940,

Am decretat și decretăm:

Art. I. [illegible] se pun în circulație [illegible] lei.

Caracteristicile timbrelor sunt acelea prevăzute în decretul Nr. 910 din 24 Aprilie 1944, publicat în Monitorul Oficial Nr. 99 din 28 Aprilie 1944.

Culorile timbrelor sunt:
Verde — 3 lei.
Oliv închis — 10 lei.

Art. II. Timbrele fiscale pentru trimiteri poștale cu valorile de 0,50 lei și 5 lei, rămân în circulație până la completa epuizare a stocurilor existente.

Art. III. D-l ministru secretar de Stat la Departamentul Finanțelor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a prezentului decret.

Dat în București la [illegible]

ANTONESCU
Mareșal al României
și
Conducătorul Statului

Ministrul finanțelor,
Profesor Gheorghe Netta

Fig.3 - Monitorul Oficial nr. 99/28.04.1944 și nr. 139/17.06.1944

1946-1949, menționează că în luna mai a anului 1944 s-ar fi întrebuințat timbre fiscale, pentru o scurtă perioadă de timp, în unele oficii poștale din Banat în lipsa timbrelor fiscal-poștale de unu și doi Lei nesosite la timp. Această informație este preluată de CMPR din 1974, precum și

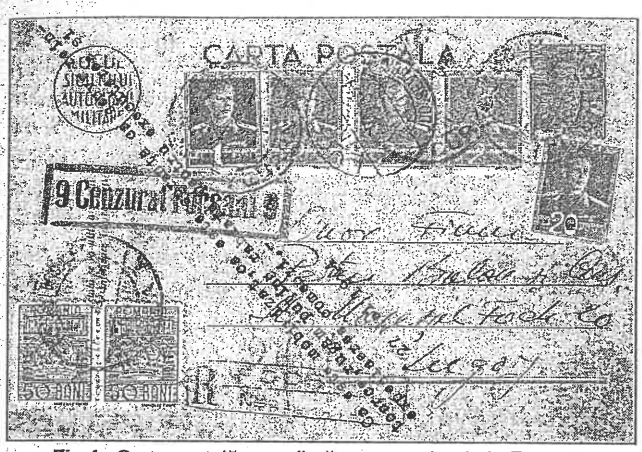

Fig.4 - Carte poștală expediată recomandat de la Focșani la Lugoj pe data de 17 mai 1944 francată cu mărci poștale în valoare de 30 Lei și două timbre fiscale Coroana de câte 50 Bani

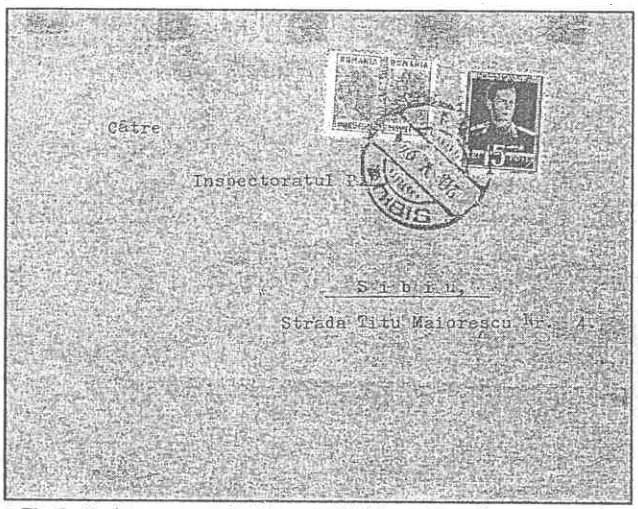

Fig.5 - Scrisoare expediată loco la Sibiu pe 20 mai 1944, francată cu o marcă poștală de 15 Lei și un timbru fiscal dublu 2 Lei perforat la mijloc Mihai emisiunea 1944

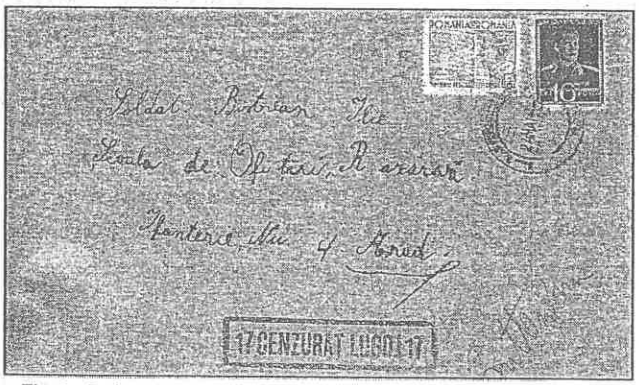

Fig.6 - Scrisoare expediată de la Poiana Mărului la Arad pe 23.05 1944. Scrisoarea a fost francată cu o marcă poștală de 16 lei și un timbru fiscal dublu 2 Lei perforat la mijloc emisiunea 1942

informație este preluată de CMPR din 1974, precum și de Mihai Cojocar în *Catalogul Timbrelor Fiscale și a vignetelor românești*. În decembrie 1996 am scris un articol în *Buletinul ABB* despre timbrele fiscale folosite la francarea scrisorilor în unele oficii poștale din Banat în 1944. Am reluat această temă în anul 2007 în *Studii Filatelice Brașovene*, unde am scris articolul - *Timbre fiscale folosite la francarea corespondenței poștale în perioada 1944-1948*. În cele ce urmează voi căuta să prezint concluziile le care am ajuns după un studiu amănunțit al acestei probleme, efectuat în intervalul 1995 până în prezent.

De la 01.04.1939 taxele poștale pentru timbrul aviației au fost incluse în tarifele poștale, fiind înlocuite de mărci poștale cuprinzând suprataxe în folosul fondului de aviație (fig.1, 2). În noiembrie 1943 s-a preconizat reintroducerea timbrelor fiscale (fiscal-poștale) în corespondența poștală, dar ele au fost puse în circulație

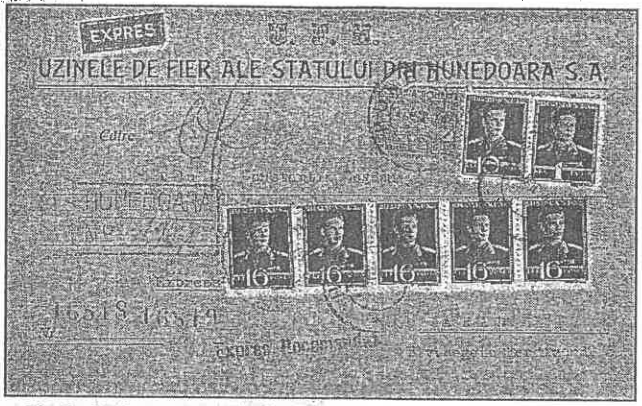

Fig.7 - Scrisoare expediată expres recomandat de la Hunedoara la Arad pe 27.05.1944, francată cu mărci poștale în valoare de 91 Lei și un timbru fiscal dublu 2 Lei roșu perforat la mijloc Mihai emisiunea 1942

Fig.8 - C.P. cu marcă fixă 10 Lei expediată din Ismail (Basarabia) la Bălcești-Vâlcea pe 23.05.1944. Sunt aplicate două timbre fiscal -poștale portocalii în valoare de câte 50 Bani

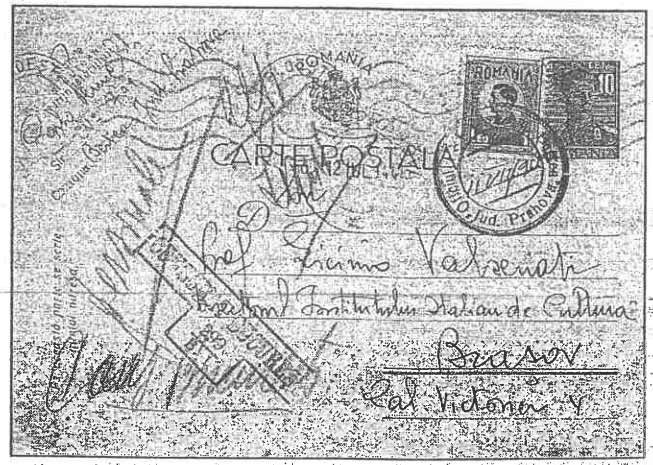

Fig.9 - C.P. cu marcă fixă de 10 Lei expediată pe data de 11.07.1944 din comuna Bertea –Prahova la Brașov. Este aplicat un timbru fiscal-poștal roșu în valoare de 1 Leu

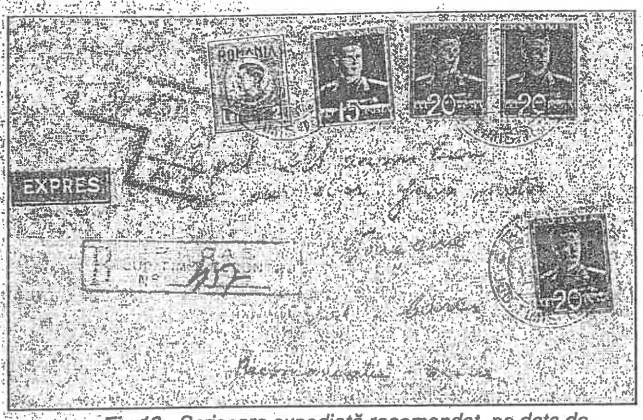

Fig.10 - Scrisoare expediată recomandat pe data de 12.07.1944 de la Recaș – Jud. Timiș Torontal la Varadia jud. Caraș. A fost francată cu mărci poștale în valoare de 75 Lei și un timbru fiscal-poștal brun în valoare de 2 Lei

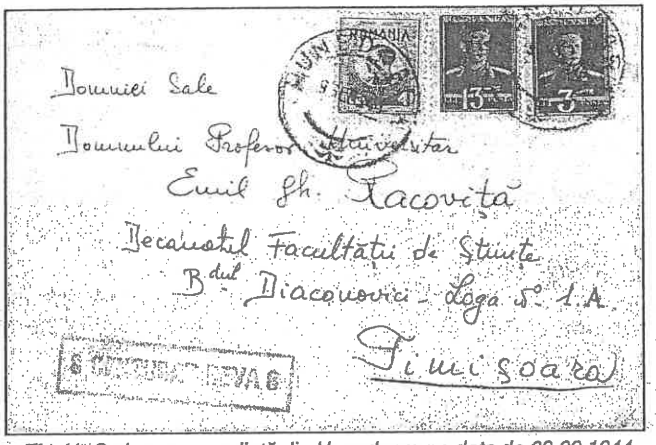

Fig.11 - Scrisoare expediată din Hunedoara pe data de 09.09.1944 la Timișoara. Pe lângă francatura poștala de 16 Lei este aplicat un timbru fiscal-poștal de 4 Lei albastru

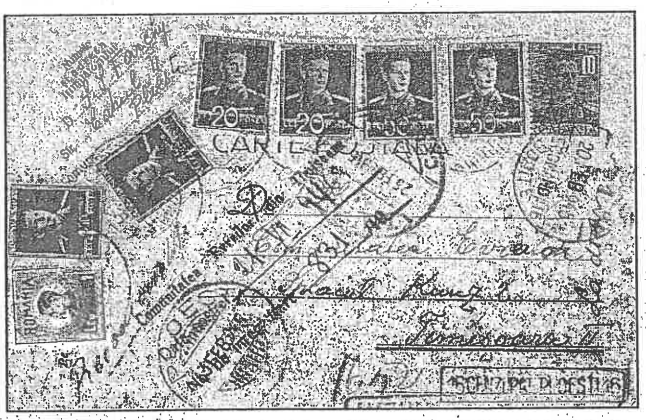

Fig.12 - C.P. recomandată trimisă pe data de 13.02.1945 de la Ploiești la Timișoara, francată cu mărci poștale în valoare de 60 Lei și un timbru fiscal-poștal în valoare de 1 Leu roșu

reproduce din M.O. 99 și 139 din 28.04.1944, respectiv 17.06.1944, decretele semnate de mareșalul Ion Antonescu și Ministrul de Finanțe de atunci, profesorul Gheroni Netta, prin care se pun în circulație cele șapte valori ale timbrelor fiscal-poștale *Mihai* (fig. 3). Pe data de 10.05.1944 s-au modificat taxele poștale și, cu această ocazie, s-au introdus alături de mărcile poștale timbre fiscale de 2 Lei pentru scrisori și de un Leu pentru cărți poștale. Din cauza războiului timbrele fiscal-poștale nu au putut fi distribuite la timp în toate oficiile poștale din țară. Așa se explică de ce la unele oficii poștale din Banat, Ardeal, dar și din Vechiul Regat s-au întrebuințat în a doua jumătate a lunii mai timbre fiscale în locul celor fiscal-poștale. Am întâlnit pe o carte poștală și trei scrisori din perioada 17 - 27.05.1944 timbre fiscale de consumație *Mihai* din seriile emise în 1942 și 1944, precum și timbre fiscale din seria *Coroana* emisă pe data de 15.04.1941 (fig. 4, 5, 6, 7). Având în vedere scurta perioadă în care au fost folosite, ultima parte a lunii mai 1944, trimiterile poștale francate cu mărci fiscale alături

Fig.13 - C.P. trimisă de la Buzău la OPM 51 pe data de 10.03.1945, francată cu mărci poștale de 20 Lei și un timbru fiscal-poștal roșu de 1 Leu

Fig.14 - C.P. trimisă loco la-București pe 07.06.1946, francată cu mărci poștale în valoare de 140 Lei și 50 Bani și un timbru fiscal postal roșu de un Leu

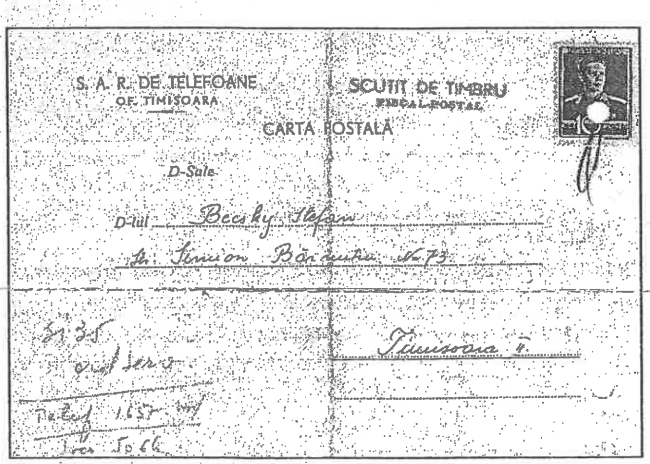

Fig.15 - C.P. expediată de SAR de Telefoane Timișoara loco pe 27.11.1944 pe care alături de o marcă poștală de 10 Lei se află o ștampilă în două rânduri aplicată cu tuș roșu: SCUTIT DE TIMBRU FISCAL POȘTAL

de mărcile poștale trebuie reintroduse în cataloagele timbrelor poștale acordându-se pentru acestea, așa cum recomandă Konrad în 1948, preț de amator. Din mai 1944 până în ianuarie 1945 s-au folosit timbre fiscal-poștale

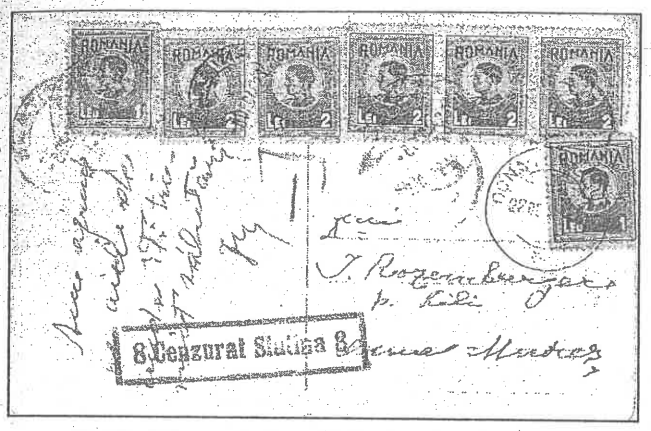

Fig.16 - C.P. expediată pe 08.12.1944 de la Slatina la Ocna Mureș unde ajunge pe 22 decembrie 1944. A fost francată numai cu timbre fiscal poștale de 1 și 2 Lei în valoare de 12 Lei

în completarea francaturii (fig. 8, 9, 10, 11). În lucrarea domnului Călin Marinescu „*Tarifele, taxele și gratuitățile poștale în România 1841-2008*" vol. 1 pagina 116 se

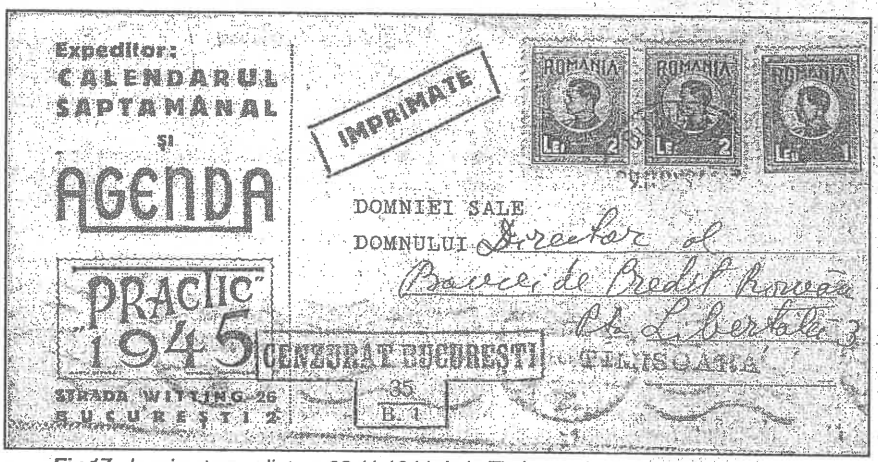

Fig.17 - Imprimat expediat pe 02.11.1944 de la Timișoara la București francat numai cu timbre fiscal poștale de 1 și 2 Lei în valoare de 5 Lei.

menționează că începând din 10.01.1945 taxele fiscal-poștale nu au mai fost acoperite prin timbre fiscal-poștale,

Fig.18 - Scrisoare filatelică pe care se află aplicate cele două valori de 1 și 2 Lei de timbre fiscal poștale cu supratipar ERDELY-TRANSILVANIA

ci prin mărci poștale. Totuși am întâlnit mai multe trimiteri poștale din perioada februarie 1945 - 07 iunie 1946 pe care au fost aplicate timbre fiscal-poștale în completarea francaturii. Este posibil ca aceste timbre să fi fost

Fig.19 - C.P. expediată pe 01.08.1944 de la București la Lausanne Elveția francată cu mărci poștale în valoare de 32 Lei fără timbru fiscal poștal

confundate cu mărcile poștale, deoarece timbrele fiscal-poștale au fost retrase din circulație la 01.02.1946 conform D. R. 505/15.02.1946 (fig.12, 13, 14). Au existat anumite instituții, autorități ale statului etc., care au fost scutite de taxa de timbru fiscal-poștal, ca de exemplu S.A.R. Telefoane – Timișoara (fig. 15). Am întâlnit o carte poștală expediată de la Slatina la Ocna-Mureș pe data de 08.12.1944, care a fost francată eronat numai cu timbre fiscal-poștale în valoare de 12 Lei în loc de mărci poștale (fig. 16) și un imprimat expediat pe 29.11.1944 de la Timișoara la București francat cu timbre fiscal-poștale în valoare de 5 Lei (fig. 17). În noiembrie 1944 timbrele fiscal-poștale de 1 și 2 Lei au fost supratipărite la Târgu-Mureș cu inscripția ERDELY-TRANSILVANIA (fig. 18). Trimiterile poștale externe nu erau francate cu timbre fiscal-poștale (fig. 19).

- va urma -

Bibliografie:

1. *România - Catalog filatelic, 1948-1949 Oradea,* F. KONRAD.

2. *Catalogul Mărcilor Poștale Românești,* 1974 București - K. Dragomir , A. Surpăteanu.

3. *Evoluția tarifelor poștale și a taxelor pentru obiectele de corespondență în România 1852-1992* - 1993 București - Călin Marinescu.

4. *Catalogul timbrelor fiscale și a vignetelor românești* - 2006 București, Mihai Cojocar

5. *Catalogul Timbrelor Poștale Românești* vol. I 1858 – 1947, 2006 București Mircea Manole.

6. *Tarifele, taxele și gratuitățile poștale în România 1841-2008* - Călin Marinescu, Editura MEDRO 2008 08-1116.

Fiscalotelie

Timbrele fiscale, fiscal-poștale și I.O.V.R. folosite la francarea corespondenței poștale în perioada 1944-1948

- urmare din nr. 12/2008 -

Dan-Traian DEMETER

Din decembrie 1947 au fost folosite, în completarea francaturii, timbrele I.O.V.R. Prima serie a fost emisă în 8 decembrie 1947 prin supratipărirea timbrelor fiscale duble, perforate la mijloc - *Mihai* de un Leu și doi Lei emisiunile din 1942 și 1944. Cele mai

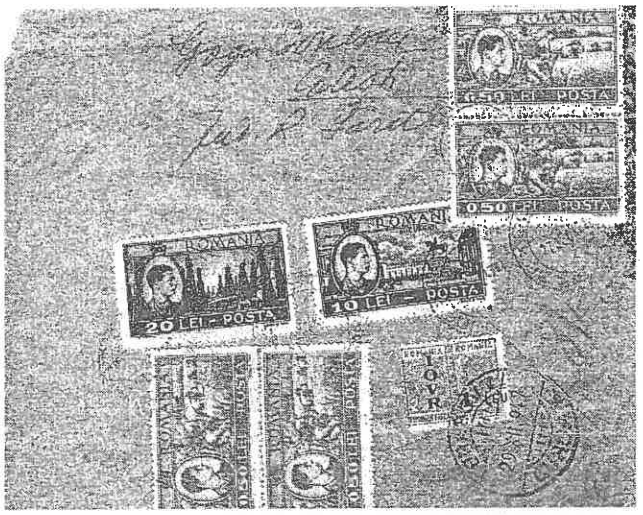

Fig.20 *- Scrisoare expediată recomandat pe 27 12 1947 de la Cotești –Râmnicu Sărat la Brașov. A fost francată la expediție cu mărci poștale în valoare de 32 Lei. La destinație s-a aplicat timbrul fiscal 2 Lei roz perforat Mihai emisiunea 1944 cu supratipar IOVR -1 LEU.*

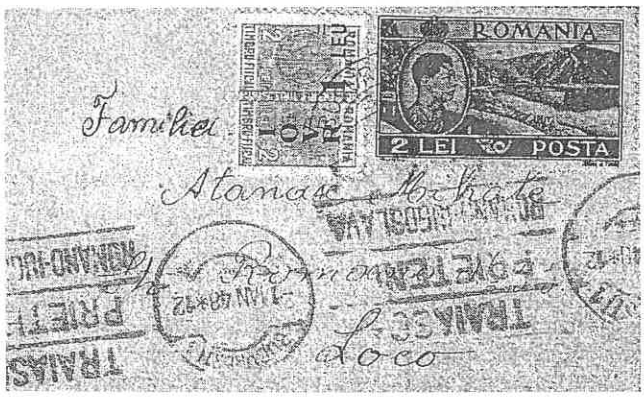

Fig.21 *- Carte de vizită expediată pe 01 01 1948 loco la București cu o marcă poștală de 2 Lei și un timbru fiscal 2 Lei dublu roz perforat Mihai emisiunea 1944 cu supratipar ranversat IOVR-1 LEU*

frecvent întâlnite sunt timbrele fiscale duble, perforate la mijloc, în valoare de 2 Lei roz, emisiunea 1944 cu supratipar IOVR -1 LEU (fig. 20). Foarte rar întâlnim pe scrisori și timbre fiscale duble din aceeași serie cu supratipar IOVR -1 LEU ranversat sau deplasat (fig. 21, 22, 23). Din neglijența funcționarilor poștali există și trimiteri poștale pe care s-au aplicat timbre fiscale duble perforate la mijloc - 2 Lei emisiunea 1944 cu supratipar IOVR-1 LEU, greșit rupte din coală, cu efigia în stânga și cercul MF în dreapta (fig. 24, 25). Foarte rare sunt trimiterile poștale cu timbre fiscale duble - 2 Lei roșu *Mihai* perforate la mijloc emisiunea 1942 cu supratipar IOVR - 1LEU. Dl Cojocar în *Catalogul mărcilor*

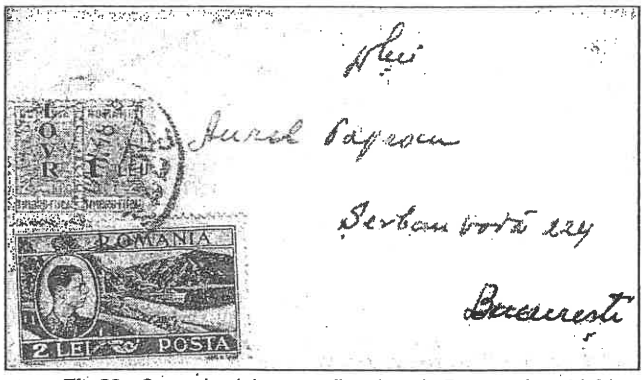

Fig.22 *- Carte de vizita expediata loco la Bucuresti pe 21 01 1948 francata cu o marca postala de 2 Lei si un timbru fiscal 2 Lei dublu roz perforat Mihai emisiunea 1944 cu supratipar IOVR-1 LEU deplasat in sus*

Fig.23 *- C.P. militară cu marcă fixă 2 Lei expediată pe 27 01 1948 de la Deva la Almaș jud. Arad pe care avem un timbru fiscal 2 Lei roz perforat, Mihai emisiunea 1944 cu supratipar IOVR-1LEU deplasat spre stânga*

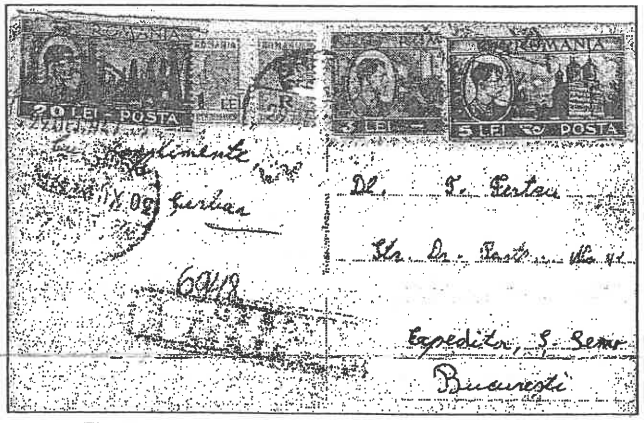

Fig.24 *- C.P.I. expediată recomandat pe 27 12 1947 de la Carei la București, francată cu mărci poștale de 28 Lei și un timbru fiscal dublu roz Mihai perforat emisiunea 1944 cu supratipar IOVR-1LEU detașat greșit din coală*

fiscale afirma că din eroare a fost supratiparită numai o singură coală din această emisiune (fig. 26, 27). Timbrul fiscal dublu un Leu verde gri *Mihai* emisiunea 1942 cu supratipar

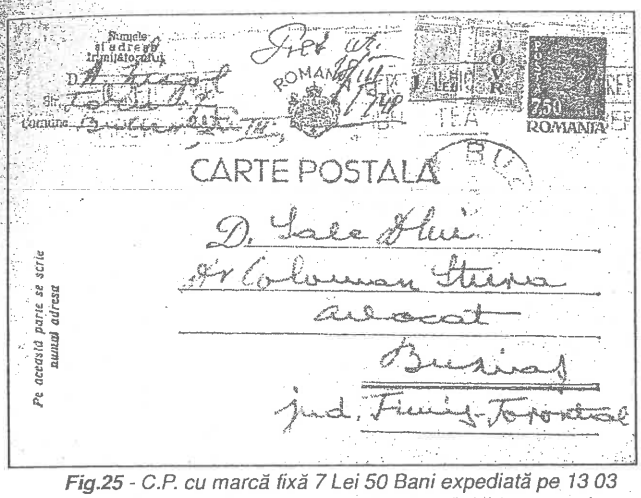

Fig.25 - C.P. cu marcă fixă 7 Lei 50 Bani expediată pe 13 03 1948 din București la Buziaș cu un timbru fiscal dublu roz perforat Mihai cu supratipar IOVR-1Leu detașat greșit din coală

Fig.26 - Imprimat expediat de Banca Națională Română cu francatură metalică 2 Lei expediat pe 19 01 1948 în București pe care se află aplicat un timbru fiscal dublu roșu perforat la mijloc Mihai emisiunea 1942 cu supratipar IOVR-1LEU

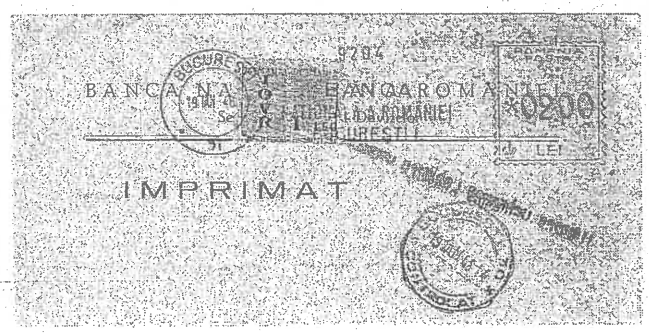

Fig.27 - C.P. francată cu o marcă de 7 Lei și 50 Bani expediată de la Caransebeș la Bocșa Vasiova pe data de 13 04 1948 pe care se află aplicat un timbru fiscal dublu roșu perforat la mijloc Mihai emisiunea 1942 cu supratipar IOVR-1LEU

IOVR - 5 LEI a fost folosit pentru pachete. Totuși, în anul 1947 îl întâlnim și pe unele trimiteri poștale (fig. 28). Calitatea proastă a hârtiei, precum și guma folosită la timbrele fiscale duble roz și roșii 2 Lei *Mihai* emisiunile 1942 și 1944, au determinat modificarea culorii hârtiei la unele timbre de la alb la verzui-cenușiu (fig. 29). În 10 ianuarie 1948 au fost emise timbrele IOVR definitive, emisiunea a doua, care a circulat alături de timbrele IOVR cu supratipar până la sfârșitul anului 1948. Inițial au fost emise valorile de un Leu roșu, doi Lei albastru și cinci Lei ocru, iar din octombrie 1948 (Konrad) au fost emise și timbrele IOVR violet (fig. 30, 31, 32, 33). Am întâlnit, cei drept rar, și trimiteri poștale din perioada 8

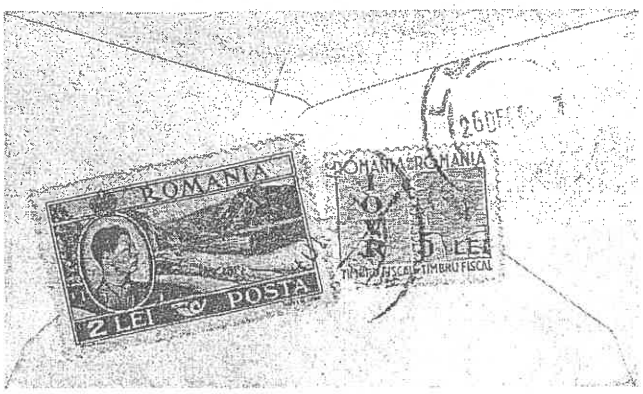

Fig.28 - Carte de vizită expediată loco la Lugoj pe 26 12 1947 francată cu o marcă poștala 2 Lei și un timbru fiscal verde gri dublu de 1 Leu perforat la mijloc Mihai emisiunea 1942 cu supratipar IOVR-5 LEI

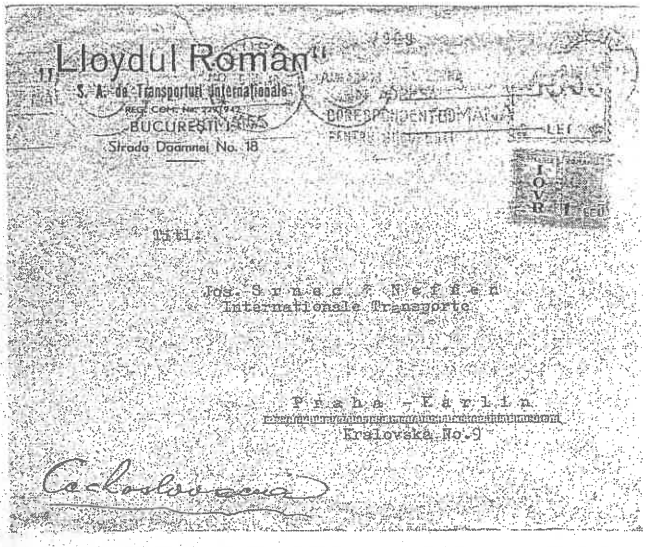

Fig.29 - Scrisoare francată mecanic 15 Lei expediată de la București la Praga pe 09 01 1948 pe care se află aplicat un timbru fiscal dublu roz perforat Mihai emisiunea 1944 cu supratipar IOVR-1 LEU, culoarea hârtiei parțial schimbată din alb în gri verzui.

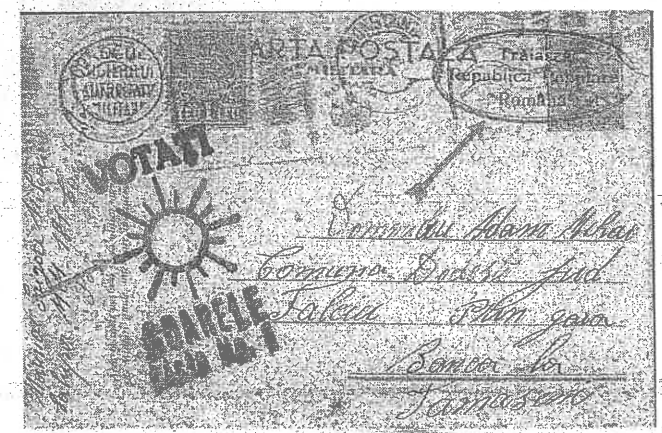

Fig.30 - C.P. militară cu marcă fixă 2 Lei cu supratipar Traiască Republica Populară Română, expediată pe 18 03 1948 de la Constanța la Dudești jud. Fălciu. Este aplicat un timbru fiscal IOVR -1 LEU roșu, emisiunea definitivă

decembrie 1947 - 1 ianuarie 1949, pe care s-a omis aplicarea timbrului IOVR (fig. 34). Pe unele cărți poștale timbrul IOVR a fost lipit lângă marca fixă la ghișeul poștal. Așa se explică existența unor trimiteri poștale în ianuarie 1949, pe care se afla acest timbru IOVR (fig. 35). Timbrele IOVR în valoare de un Leu au fost folosite obligatoriu în completarea francaturilor tuturor trimiterilor poștale interne și externe (fig. 36).

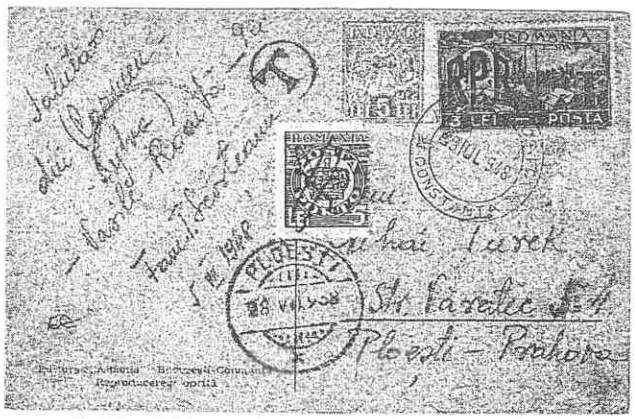

Fig.31 - C.P.I. expediată pe 06 07 1948 de la Vasile Roaită (Eforie) la Ploiești, francată cu o marcă poștală de 3 Lei și un timbru IOVR emisiunea definitivă 5 Lei ocru. Datorită francaturii poștale insuficiente s-a plătit o taxă porto de 9 Lei

Fig.32 - C.P.I. expediată pe 22 09 1948 de la București la Cluj . A fost francată cu o marcă poștala de 10 Lei și un timbru IOVR emisiunea definitivă 2 Lei albastru

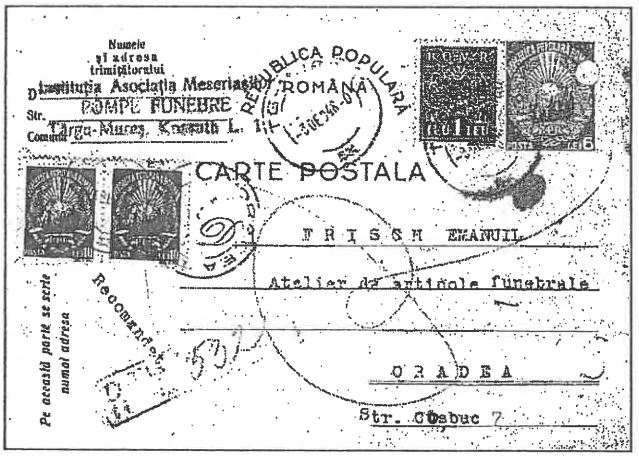

Fig.33 - C.P. recomandată expediată de la Târgu Mureș la Oradea pe 3 12 1948 francată cu mărci poștale de 26 Lei și un timbru IOVR emisiunea definitivă 1 Leu violet

Am încercat, pe scurt, să trec în revistă folosirea timbrelor fiscale, fiscal-poștale și a celor IOVR în perioada 1944 - 1948 pentru a elimina câteva confuzii care se regăsesc în unele cataloage poștale românești și unele străine la capitolul timbre fiscal-poștale.

Bibliografie :

1. *România - Catalog filatelic, 1948-1949 Oradea*, F. KONRAD.

2. *Catalogul Mărcilor Poștale Românești*, 1974 București - K. Dragomir , A. Surpățeanu.

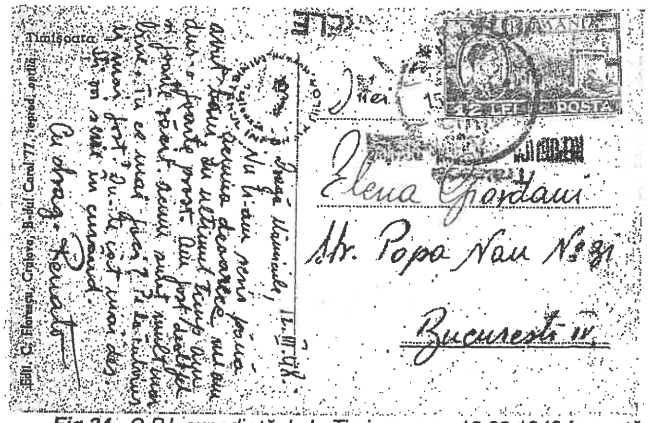

Fig.34 - C.P.I. expediată de la Timișoara pe 13 03 1948 francată cu o marcă poștală de 12 Lei fără timbru IOVR

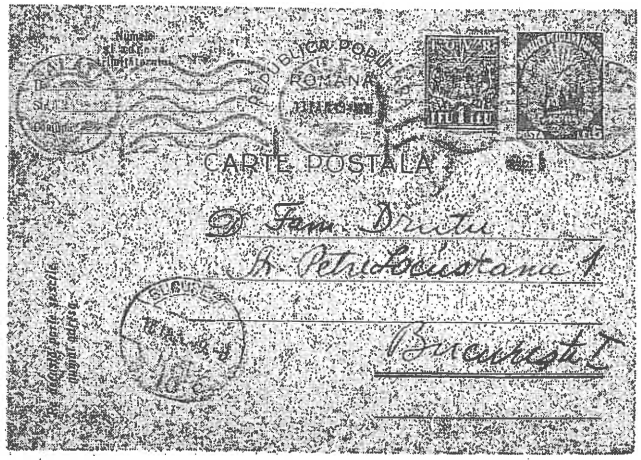

Fig.35 - C.P. cu marcă fixă 6 Lei expediată de la Galați la București pe 13 01 1949 cu timbru IOVR emisiunea definitivă 1 Leu violet

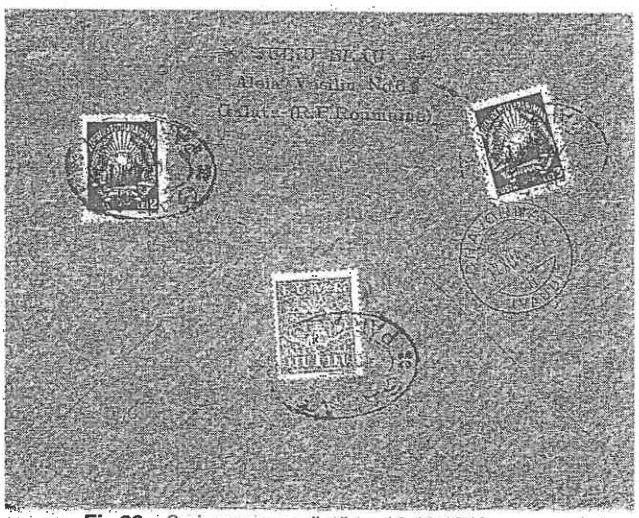

Fig.36 - Scrisoare expediată pe 16 12 1948 recomandat paravion de la Galați la Chavornay –Elveția francată cu mărci poștale în valoare de 45 Lei și un timbru IOVR emisiunea definitivă 1 Leu roșu

3. *Evoluția tarifelor poștale și a taxelor pentru obiectele de corespondență în România 1852-1992* - 1993 București - Călin Marinescu.

4. *Catalogul timbrelor fiscale și a vignetelor românești* - 2006 București, Mihai Cojocar.

5. *Catalogul Timbrelor Poștale Românești* vol. I 1858 – 1947, 2006 București Mircea Manole.

6. *Tarifele, taxele și gratuitățile poștale în România 1841-2008* - Călin Marinescu, Editura MEDRO 2008 -08-1116.

COMPANIA „MORTON" ÎN PORTURILE DUNĂRENE

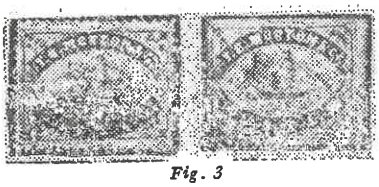

Fig. 3

Dacă poștele companiilor DDSG, ROPIT și DBSR ne sînt oarecum familiare, mai puțin cunoscută este activitatea companiei T. B. Morton & Co în **porturile dunărene românești.** Într-un volum recent apărut — „The Private Ship Letter Stamps of the World" — autorii, S. Ringström și H.E. Tester, prezintă detaliat poșta acestei companii, referindu-se, în special, la piese care atestă prezența sa în porturile

Fig. 1

Galați și Brăila. Acest fapt ne îndeamnă să facem o mică incursiune în activitatea poștală a acestei companii și în paginile revistei noastre.

Informațiile despre activitatea companiei T. B. Morton & Co — Danube & Black Line, Steamers — sînt destul de modeste. Astfel, autorii arată că în jurul anului 1855 compania își stabilește sediul central la Constantinopol transportînd corespondență, colete și mărfuri între Constantinopol și porturile de

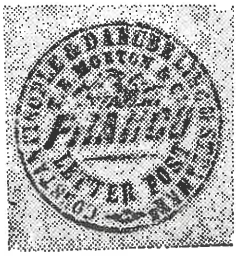

Fig. 2

pe țărmurile Mării Negre și Dunăre pînă la Galați și Brăila. Între 1 iulie 1870 și 31 decembrie 1882 ea este înregistrată ca efectuînd serviciul poștal între Constantinopol și Galați via Sulina. O informație din 1884 provenită de la Ar. B. Panopoulo — directorul serviciului poștal al companiei — indică și locul escalelor, și anume : Burgas, Varna, Constanța, Sulina, Tulcea, Galați și Brăila. De altfel, prezența companiei engleze T. B. Morton & Co la Galați este menționată și în lucrarea „Austrian Post Offices Abroad" voll. VI, pag. 452, de S. D. Tchilingirian și W. S. E. Stephen.

Pînă în 1869, scrisorile transportate cu vaporul și plătite anticipat purtau mențiunea manuscrisă cu cerneală sau ștampila FRANCO.

În cursul anului 1869 (respectiv iulie-august) au apărut primele figurine poștale realizate prin imprimare manuală pe hîrtie negumată și diferit colorată care se aplicau de compande pe scrisori în momentul prezentării și achitării taxelor de transport. Aceste figurine poștale erau de două tipuri (fig. 1 și 2), așa cum apar în literatura de specialitate, dar părerile sînt contradictorii, însuși directorul serviciului poștal Ar. B. Panopoulo contribuind prin declarațiile sale la această situație, afirmînd inițial (în revista „Le Timbre Poste" nr. 141 sept. 1884) că veritabile sînt numai figurinele pe hîrtie roșie, cu tipar albastru, echivalînd cu 20 parale, ca și cele pe hîrtie albastră, cu tipar roșu, echivalînd cu 40 parale, fără să amintească despre figurinele pe hîrtie albă și galbenă. Ulterior, aduce și unele date asupra culorii hîrtiei, afirmînd că figurinele pe **hîrtie albă** erau destinate a fi utilizate la Burgas, Varna și Constanța, cele pe **hîrtie galbenă,** la Sulina, cele pe **hîrtie roșie,** la Tulcea, iar cele pe **hîrtie albastră,** la Galați și Brăila. Din păcate, s-a păstrat prea puțină corespondență efectiv circulată din acea perioadă pentru a se putea verifica cele afirmate, majoritatea cercetătorilor recunoscînd numai cele două figurine echivalente cu 20 și 40 parale, totodată semnalînd și unele falsuri executate încă în secolul trecut.

O a treia emisiune de figurine, pusă în circulație în cursul anului 1870, apărută într-un desen total modificat (fig. 3) a fost formată din trei valori, ½ piastru verde (pentru imprimate), 1 piastru vermillion (pentru ziare) și 2 piaștri albastru (pentru scrisori). Valorile sînt litografiate în coli de 50 buc. și dantelate 12½.

Încă în 1869 au apărut primele timbre pentru ziare (fig. 4), și anume : 10 parale, negru și roșu pe hîrtie albă sau azurată, litografiate în coli de 90 buc. și dantelate 12 ½, și tot în 1869 aceeași valoare în desen modificat (fig. 5) nedantelate.

În același an, pe cea de-a doua emisiune pentru ziare s-a aplicat un supratipar roșu LETTER, care se cunoaște și în culoare albastră pe o scrisoare efectiv circulată în 1872.

Aminteam mai sus despre numărul mic de scrisori circulate care ni s-au păstrat. Astfel, din cele 8 buc. cunoscute, 7 sînt expediate spre sau din porturile românești. Prin aceasta, activitatea companiei T. B. Morton

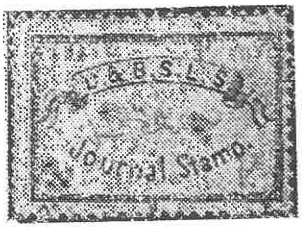

Fig. 4

& Co este indisolubil legată de istoria poștală a țării noastre. Din cele 7 scrisori francate cu figurine litografiate, și care au fost reproduse în „The Private Ship Letter Stamps of the World",

Fig. 5

una este din GALAȚI spre CORFU, patru sînt cu destinația Galați, una pentru Constanța, și una la Brăila. Redăm mai jos sub formă de tabel caracteristicile acestor scrisori. Pentru redarea completă a celor 8 scrisori o amintim și pe ultima :

Nr. crt.	Data	Proveniența	Destinația	Francatură	Obliterare
1.	1869.APR.11	Galați	Corfu	10 parale LETTER	cerneală
2.	1871.OCT.8	Constantinop.	Galați	2 piaștri	cerneală
3.	1872.FEB.1	idem	idem	Pereche ½ piast. +10 parale LETTER	PD în romb
4.	1872.FEB.29	idem	idem	1 piastru + 10 parale LETTER	PD în romb
5.	1872.MAR.7	idem	idem	1 piastru + 10 parale LETTER	PD în romb
6.	?	idem	Constanța	1 piastru + ½ piastru	PP în oval
7.	?	idem	Brăila	1 piastru + 10 parale LETTER	PD în romb
8.	(1880—81)	Constantinop.	Milano	10 parale LETTER	

Din toate emisiunile litografiate s-au păstrat, neutilizate, fragmente mari de coală, deci ce pare să indice că timbrele pentru ziare n-au fost folosite prea mult. Este adevărat că și numărul mare de emisiuni apărute într-un interval de timp relativ scurt ne îndreptățește să credem că ele s-au născut mai mult din dominta de afirmare și cîștig a unui întreprinzător director al serviciului poștal, decît din necesități efective de trafic.

Din cele de mai sus desprindem următoarele :

— În concurență cu alte companii de navigație care întreținea un serviciu poștal în zonă (Lloyd-ul austriac, DDSG, ROPIT), compania T. B. Morton & Co s-a bucurat de faptul că încasa o taxă minimă de 10 parale pentru orice scrisoare depusă, reprezentînd costul transportului pînă la cel mai

→

1984/nr.4(335)
an.XXXIII

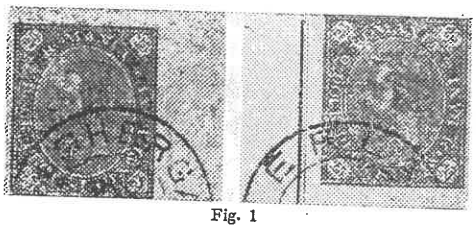

Fig. 1

ÎNTREGURI POȘTALE

VARIETĂȚI DE DESEN LA „MANDATE"

Catalogul mărcilor poștale românești, 1974, prevede pentru mandatul poștal nr. 3 (M.P.3) o singură piesă tip, fără diferențieri de desen, tipar, culoare sau suport.

Clișeul folosit pentru realizarea acestui întreg poștal (mandat), ce s-a tipărit în anul 1892 cu ocazia scăderii tarifului, a fost dintre cele utilizate pentru marca de 25 BANI albastru din seria „Cifra în patru colțuri" (CMPR 1974, nr. 81, 88 și 92 desen „ao"). Pentru această „valoare model" catalogul prevede (pag. 147) două varietăți de desen care se întîlnesc — practic — în mod egal pe o aceeași coală, ceea ce denotă clișee legate, putînd astfel exista străifuri orizontale sau verticale cuprinzînd ambele tipuri de clișee. Dacă la seria de bază o astfel de situație este deja constatată, putînd fi chiar și justificată prin utilizarea mai multor matrițe, la întregurile poștale (mandate) nu mi-am închipuit să existe ambele tipuri, deoarece imprimarea trebuia să fie făcută — cel puțin teoretic — fie cu tipul I, fie cu tipul II.

Se pare, însă, că cercetarea filatelică continuă să ofere destule surprize care adeseori infirmă negulile și ne fac să fim mai circumspecți în generalizări.

Cercetînd mărcile poștale fixe ale mai multor mandate M.P.3, am constatat că atît tipul I, cît și tipul II din valoarea model a mărcii apar în mod vizibil pe aceste mandate. Această situație este prezentată în fig. 1, unde la **Tipul I, litera „R"** din ROMÂNIA cade centrat sub cifra „5" din 25 (la), listelul mărginaș hașurilor este mult mărit (b) și caracterul general al cifrei „25", mai zvelt (c), iar la **Tipul II,** litera „R" cade ceva mai la stînga (a'), listelul mărginaș hașurilor prezintă aceeași grosime cu linia de culoare (b') și caracterul cifrei „25", în general mai îngroșat (c'). Pentru exemplificare, în fig. 2 se redau comparativ detaliile de identificare ale celor două tipuri.

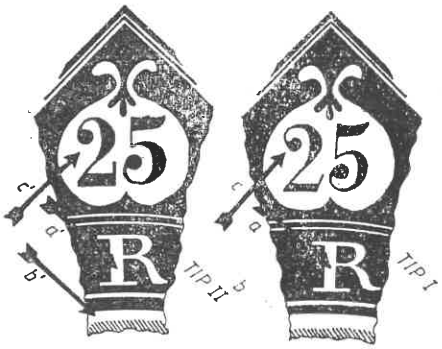

Fig. 2

Interesant apare faptul că și la următorul mandat poștal internațional (M.P.4), tipărit cu aceeași valoare model de marcă, am întîlnit, de asemenea, ambele varietăți de desen.

Cum a fost posibil ca aceste mandate poștale realizate cu un singur model de marcă să apară totuși cu ambele tipuri ale mărcii de bază ? O explicație ar fi : comanda unor astfel de imprimate fiind, probabil, foarte mare, tipărirea lor s-a făcut la mai multe mașini de imprimat (cel puțin două), iar acestora li s-au distribuit — din întîmplare — matrițe din ambele tipuri.

Semnalînd aceste varietăți de desen, consider că întregurile poștale, la fel ca și mărcile, ne pot oferi un mare și variat cîmp de cercetare.

Ing. Silviu DRAGOMIR

---

apropiat oficiu poștal guvernamental (scrisorile 6 și 7). Dacă transportul se efectua numai între oficiile proprii se taxa suplimentar o sumă corespunzătoare distanței. Un procedeu oarecum asemănător îl întîlnim și la compania ROPIT.

— Pentru țara noastră, deosebit de importantă este scrisoarea expediată din Galați spre Corfu (fig. 7) unde s-au încasat suplimentar 90 lepta taxă porto, grecească, iar pe verso apar ștampilele WIEN, TRIESTE și KERKYRA, ștampila 1 în cerc de pe fața plicului fiind o ștampilă de tranzit austriacă. Această scrisoare este o dovadă a existenței agenției companiei T. B. Morton & Co care prelua corespondența la Galați. De ce s-a ales această cale de expediere și nu prin DDSG sau prin poștele guvernamentale este greu de precizat, probabil taxa de 10 parale plătită la expediere fiind cea mai ieftină variantă.

Din cele prezentate rezultă că această companie, care și-a încheiat probabil activitatea poștală în 1872, avea un serviciu poștal bine organizat, transportul corespondenței nefiind o întîmplare. Alături de celelalte companii particulare cu activitate poștală în zonă (DDSG, ROPIT, Lloyd), în colecțiile filatelice de istorie poștală cu această temă, pe cît posibil, să fie prezentă și compania T. B. Morton & Co, mai ales că aceasta se rezuma numai la traseul ce lega Constantinopolul de porturile românești : Constanța, Galați și Brăila. Chiar dacă identificarea unor piese transportate de această companie este puțin probabilă, cercetări de arhivă în orașele Constanța, Galați, Brăila, Tulcea și Sulina ne-ar putea furniza totuși date inedite.

Fig. 6

Fig. 7

Ing. Norbert BLISTYAR
— Bocșa —

Notă :

Un valoros și documentat studiu despre poșta maritimă a companiei „Morton" în zona Mării Negre și a Dunării a apărut și sub semnătura cunoscutului cercetător Fritz Heimbüchler, în revista „Sammler Dienst" nr. 12 din iunie 1981. Articolul a fost ilustrat și cu reproducerea unor piese aflate în posesia autorului (citate și în articol — fig. 1 și 2).

Almanah Turistic 1989

Almanah Turistic 1989

Din istoria filateliei românești

ADA-KALEH

Micuța insulă Ada-Kaleh se constituie într-un caz oarecum aparte în istoria poștal-filatelică românească. De aceea ne propunem o scurtă, dar instructivă (am zice noi), incursiune în ceea ce se numește stampilografia ei, adică în colecționarea și studierea ștampilelor poștale utilizate de-a lungul timpului în localitatea omonimă.

De la bun început trebuie precizat că fosta insulă, deși cu un număr mic de locuitori (500 la recensământul din anul 1961), prezenta o deosebită atracție turistică atît pentru pitoreasca ei poziție, cît și pentru influențele climatice submediteraneene care permiteau cultura smochinului și a altor plante iubitoare de căldură. Cunoscînd abundența de materiale poștal-filatelice care erau expediate de turiștii sosiți la Ada-Kaleh (în special cărți poștale ilustrate), era atrăgătoare o reconstituire a ștampilelor utilizate pe corespondența plecată de aici, lar asta cu atît mai mult cu cît se știe că unul din principiile colecționării este acela al alegerii unui domeniu finit, pe care să cauți să-l epuizezi în totalitate (ex. state dispărute, supratiparuri din perioada unor stabilizări monetare, ocupații străine, poște locale etc).

Dispunînd de plicul special „Ultima zi de funcționare a agenției poștale Ada-Kaleh" (19.10.1968) am căutat să aplic principiul enunțat mai sus, considerînd că va fi relativ ușor să colecționez și să studiez ștampilele din insula aflată acum sub valurile lacului de acumulare de la Porțile de Fier. Alegerea făcută mi-a dat însă destulă bătaie de cap, întrucît - din nou - am constatat atît vastitatea, cît și incertitudinile domeniului stampilografiei față de cel al filateliei propriu-zise, acesta din urmă clarificat astăzi pînă la amănunt.

De la început am observat că, pînă în anul 1927, toată corespondența provenită din Ada-Kaleh poartă alte ștampile: cu precădere Orșova, dar uneori și Turnu Severin sau Băile Herculane. Printre piesele poștale din acea perioadă am găsit cîteva (e drept, foarte puține) care purtau ștampila PRIMĂRIA ADAKALAH (sic) anlicată cu tuș violet și anulînd francatura poștală. Rezultă că întreaga corespondență era cumulată la primărie (la notar?), de unde - prin intermediul unui curier ce asigura și alte activități - era expediată la unul dintre oficiile poștale mai apropiate, în special Orșova. Nu

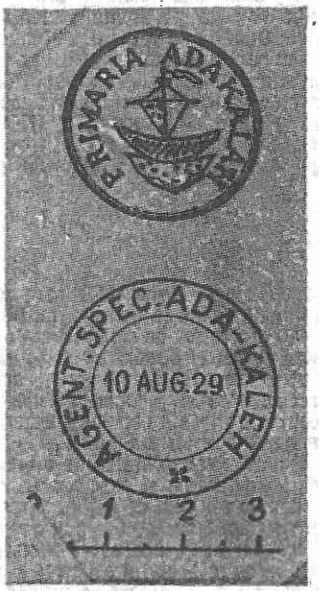

știm din ce motive, uneori anularea francaturii s-a făcut la primăria din Ada-Kaleh cu ștampila pe care o redăm alăturat. Procedeul de a utiliza ștampila primăriei (sau a notarului) se folosise în secolul trecut, iar în cazuri speciale s-a perpetuat și în primele decenii ale secolului nostru (v. revista „Transilvania" nr. 5/1984). Din anul 1927 și pînă în preajma anului 1948 începe să fie utilizată ștampila: AGENT(IA) SPEC(IALĂ) ADA-KALEH. Este un semnal că volumul corespondenței din insulă s-a mărit foarte mult și a fost necesară deschiderea unei agenții poștale speciale. Curios este că la început găsim ștampila agenției aplicată cu tuș violet, identic celui folosit de primărie pentru propria-i ștampilă. Acest fapt denotă că data înființării agenției speciale nu poate fi mult anterioară anului 1927.

Semnalez aceste piese filatelice și, în special, a procedurilor poștale mai deosebite, pentru a ajuta pe cei care s-ar hotărî să colecționeze și să aprofundeze stampilografia legată de fosta localitate Ada-Kaleh, lar drept dovadă că problemele legate de istoria poștal-filatelică a fostei insulițe aflată altădată între localitățile Gura Văii (românească) și Sip (iugoslavă) sînt deosebit de interesante, este faptul că atît în revista „Transilvania" (nr. 11/1987) cît și în revista „Der Rumäniensammler" (nr. 65/1987 - „Die vergessene Türkeninsel in Rumänien" de Horst Scherrer) au fost publicate materiale ce ne evocă filatelic insula Ada-Kaleh.

SILVIU DRAGOMIR

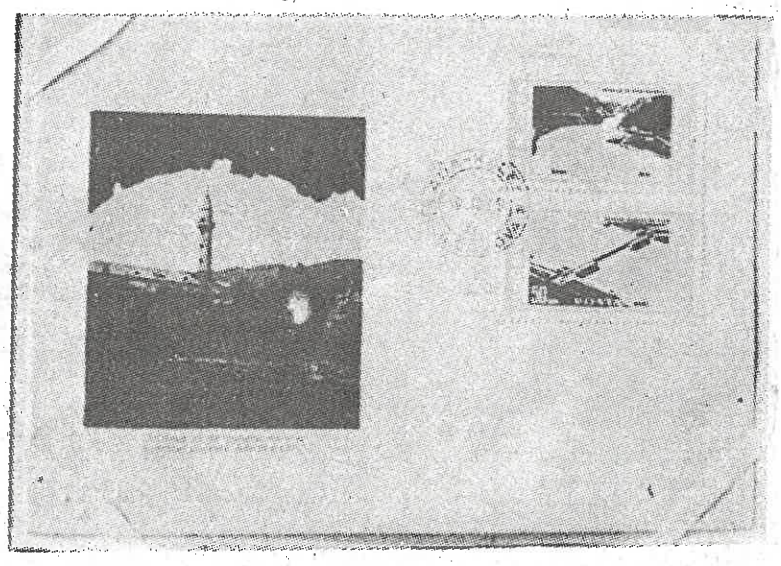

Poșta Română la Constantinopol - 1919

Norbert BLISTYAR *(Germania)*
norbert.blistyar@freenet.de

Întâmplarea a făcut să reîntâlnesc la Viena, cu ocazia expoziției *WIPA*, un vechi amic în ale colecționării, dar care în ultimi ani s-a retras tot mai mult din viața activă a filateliei oganizate. A urmat apoi o seară plăcută petrecută împreună într-un local tipic vienez de la marginea orașului, puțin frecventat de turiști, unde am depănat amintiri din anii tinereții și am ajuns bineînțeles să discutăm și despre pasiunea noastră comună - *filatelia*. Cum prietenul meu se ocupă intensiv de *Levant*, ne-am oprit la un moment dat și asupra *Poștei Române în Levant* și am remarcat atunci cât de puțin s-a scris despre acest subiect, exceptând poate ștampilele de vapor, iar informațiile noastre actuale în această direcție se rezumă doar la ce este scris în catalog. Cum cele menționate acolo sunt nu numai modeste, dar și greșite, ne propunem să prezentăm aici câteva aspecte legate de emisiunea din 1919.

Cataloagele românești contemporane indică luna iulie 1919 ca dată de punere în circulație a mărcilor poștale *Ferdinand* cu supratiparul POȘTA ROMÂNĂ / CONSTANTINOPOL, destinate pentru a fi utilizate la Oficiul poștal român din Constantinopol. Deschiderea unui oficiu poștal român în 1919 în capitala Turciei a fost determinată atât de dorința de manifestare politică ca putere victorioasă în războiul care tocmai se terminase, cât și din încercarea de a reînnoda vechile legături comerciale și cursele regulate ale navelor românești către porturile mediterane, așa cum se practicau până în 1914. În urma războiului, însă, și a dezmembrării celor două mari imperii - Otoman și Austro-Ungar, situația geopolitică din partea răsăriteană a Mării Mediterane și cea din Europa Centrală s-a modificat substanțial și chiar dacă vapoarele românești deserveau din nou anumite linii maritime, importanța acestor legături comerciale nu reclamau existența unui oficiu poștal român la Constantinopol. În catalogul *CMPR '74* se menționează că oficiul poștal din Constantinopol s-a închis în Decembrie 1919, deci după numai 6 luni de funcționare.

Mărcile poștale *Ferdinand* cu supratipar Poșta Română Constantinopol, cele cinci valori de 5, 10, 15, 25 și 40 Bani, precum și timbrul de ajutor de 5 Bani, se găsesc destul de ușor atât în stare neobliterată cât și obliterată, acestea din urmă de obicei ștampilate de complezență pe fragmente sau plicuri necirculate. De aici și cotarea destul de modestă din catalog. Alta este, însă, situația pieselor efectiv circulate, care sunt cu adevărat rare. Cataloagele românești contemporane prezintă mărcile, dar informațiile referitoare la funcționarea poștei sunt foarte modeste. Ele nu numai că nu reproduc ștampilele utilizate la Constantinopol, dar nici măcar nu le descriu în mod corect. Iată ce se menționează în cataloage:

- ***Catalogul CMPR 1974***: *Anularea s-a făcut cu trei ștampile în limba franceză: prima ștampilă cu o greșeală de ortografie „POSTES ROUMAINES CONSTANTINOPOL" la început cu tuș albastru, mai târziu cu tuș negru; a doua ștampilă are textul „CONSTANTINOPOL POSTES ROUMAINES", iar a treia ștampilă mai mare și text corectat „POSTES ROUMAINES CONSTANTINOPOLE". Serviciul poștal a funcționat și după retragerea mărcilor supratipărite, la bordul vapoarelor, până la începutul celui de al doilea război mondial, întrebuințând mărci românești fără supratipar.....; identificarea se poate face prin ștampilele de bord.*

Observație la cele de mai sus: Ortografia tuturor celor trei ștampile enumerate este redată greșit. Mărcile nu s-au retras ci au fost folosite în continuare până la epuizare.

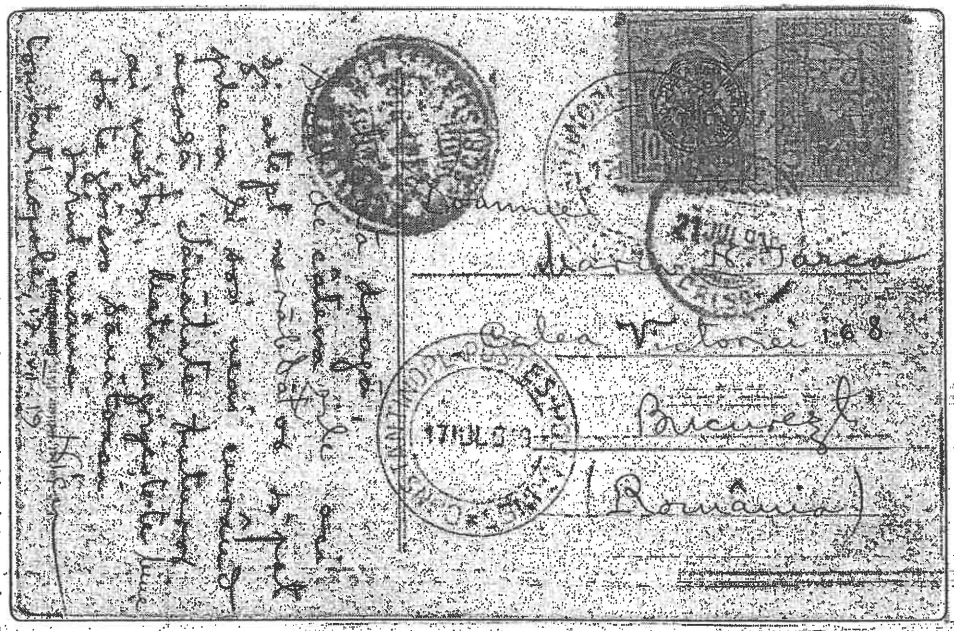

Fig. 1

- ***Catalogul CMPR 1984***: *Oficiul poștal român a funcționat la agenția S.M.R. din Constantinopol, folosindse pare trei ștampile cu textul în limba franceză aplicate inițial cu tuș albastru, ulterior negru astfel:*

- *„POSTES ROUMAINES CONSTANTINOPL", 30/19 mm;*
- *„CONSTANTINOPLE POSTES ROUMAINES", 29/19 mm;*

- *„ POSTES ROUMAINES CONSTANTINOPLE", 30,5/22 mm.*

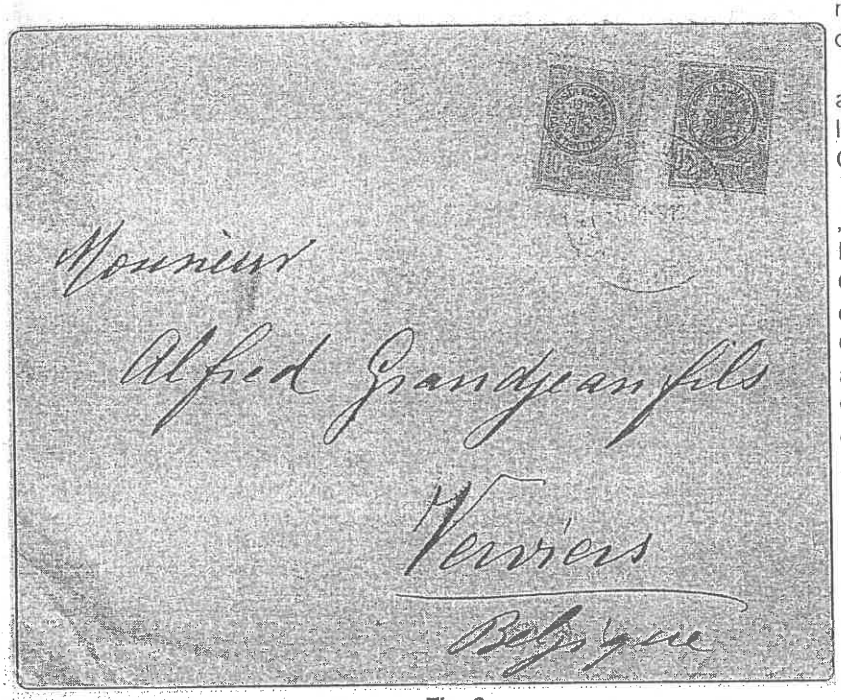

Fig. 2

După închiderea oficiului mărcile supratipărite au fost folosite în continuare până la epuizare.....

Observație: Ortografia ștampilelor este redată corect, dispunerea inscripționării în prima și a doua ștampilă nu corespunde însă cu realitatea, nici dimensiunile nu corespund. Oricum, descrierea de aici este cea mai apropiată de adevăr.

- ***Catalogul M. Gh. Manole 2006:*** *Oficiu poștal român a funcționat la agenția S.M.R. din Constantinopol, folosind se pare trei ștampile cu textul în limba franceză aplicate inițial cu tuș albastru, ulterior negru astfel:*

I. POSTES ROUMAINES CONSTANTINOPOL", 30/19 mm;

II. CONSTANTINOPOLE POSTES ROUMAINES", 29/19 mm;

III. POSTES ROUMAINES CONSTANTINOPOLE", 30,5/22 mm.

După închiderea oficiului mărcile supratipărite au fost folosite în continuare până la epuizare.....

Observație: Textul explicativ este preluat din *CMPR '84*, iar inscripția și ortografia ștampilelor este preluată din *CMPR '74* fără a se observa că acolo este total greșită. Cum s-ar spune pe limba românească - *ia pus capac!* Se pare că niciunul dintre autorii acestor cataloage nu a văzut piese efectiv circulate și obliterate cu aceste ștampile, ci au lucrat mai mult din auzite, altfel nu se pot explica descrierile atât de defectuoase.

Pe baza pieselor care mi-au fost accesibile vom încerca să facem puțină lumină în problema ștampilelor folosite la Constantinopol.

Prima ștampilă utilizată are inscripția „CONSTANTINOPL - POSTES - ROUMAINES" cu dimensiunile 30/21 mm. Observați că dispunerea inscripției și dimensiunile diferă de cele menționate în CMPR '84. Greșeala de ortografiere amintită în *CMPR '74* constă în CONSTANTINOPL. Am găsit-o aplicată cu data de 17 IUL 919 pe o vedere plecată spre București (fig. 1), unde ajunge pe 21 iulie 1919. Ștampila de sosire și cea de cenzură sunt dovezi clare pentru o utilizare nefilatelică. Atragem atenția asupra faptului că timbrul de ajutor folosit, aplicat corect conform tarifului în vigoare fiind vorba de o corespondență internă, este fără supratipar, deci fie că aceste timbre s-au epuizat în numai câteva zile, fie că au fost livrate abia ulterior sau poate chiar că n-au fost livrate niciodată. Aici colecționarii din țară care au acces la arhive ar putea spune mai multe.

A doua ștampilă poartă inscripția „POSTES ROUMAINES / CONSTANTINOPLE" și are dimensiunile 31/20 mm. Am găsit-o aplicată cu data de 5.11.919 (atenție, luna este inscripționată cu cifre și nu cu litere cum a fost cazul la prima ștampilă) pe o scrisoare (fig. 2) plecată spre Belgia și francată corect cu două timbre cu

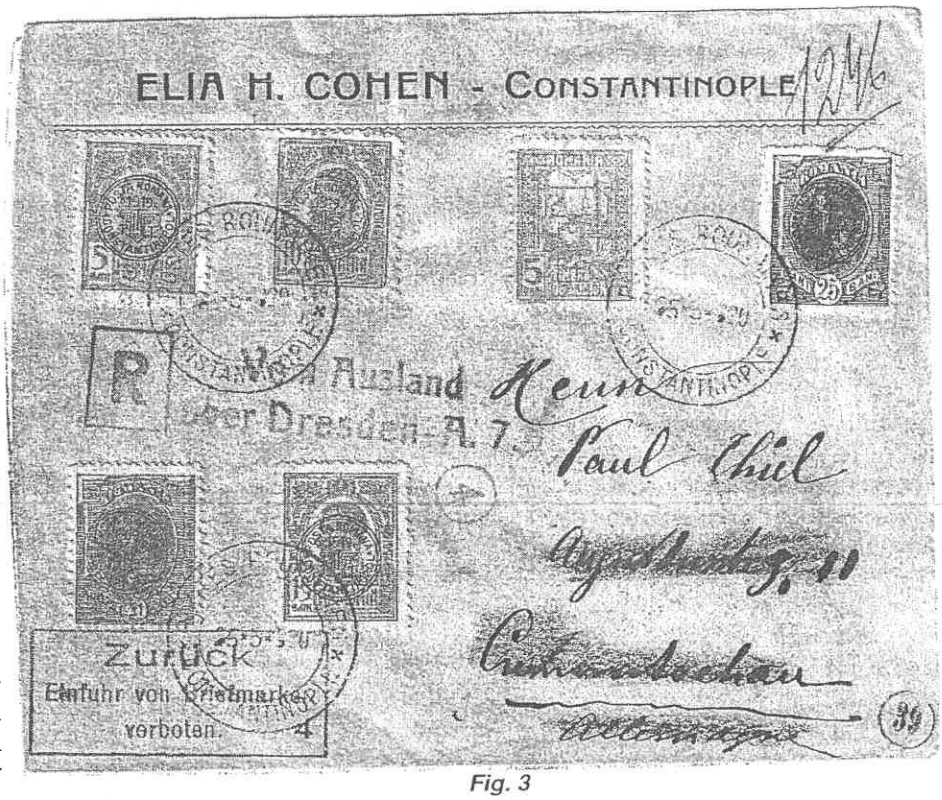

Fig. 3

supratipar, 10 Bani și 15 Bani, fără timbru de ajutor, fiind

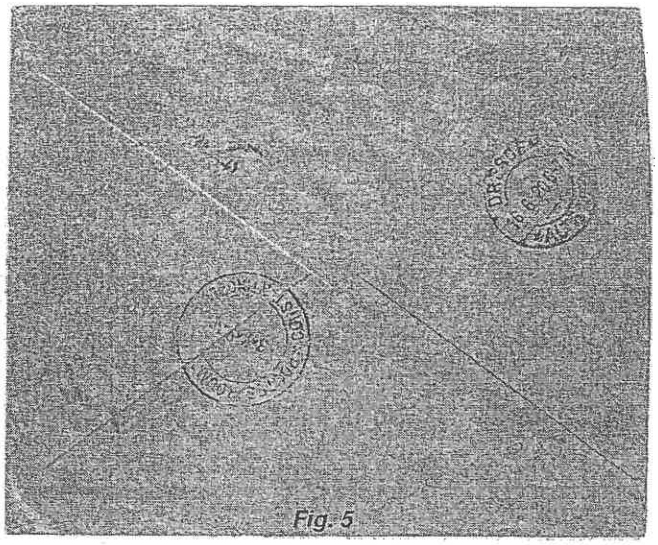

Fig. 5

vorba de o trimitere externă. Aceeași ștampilă o regăsim și pe o scrisoare plecată în 25.5.920 spre Crimmitschau/ Germ. (fig. 3). Scrisoarea este expediată de un cunoscut negustor de mărci poștale din Constantinopol care după obiceiul timpului a lipit pe scrisoare întreaga serie cu supratipar pentru ca partenerul să intre și în posesia timbrelor stampilate. Întâmplător mărcile aplicate corespund tarifului extern pentru o scrisoare recomandată în treapta 4-a de greutate (25+15+15+15+25 Bani). Scrisoarea este o trimitere recomandată având în dreapta sus notat numărul de înregistrare, iar dovada că scrisoarea a ajuns în Germania trecută în borderoul de scrisori recomandate este ștampila de preluare „**R**/ Vom Ausland / uber Dresden-A.7" aplicată pe fața plicului. Suplimentar mai este lipit și timbrul de ajutor, care însă în mod normal nu era necesar. Si de data aceasta timbrul de ajutor este fără supratipar, semn că nici negustorul de mărci din Constantinopol nu îl avea disponibil. Este foarte probabil ca scrisoarea să fi conținut chiar timbrele românești cu supratipar, căci ajunsă la Dresda pe 16.6.920 este returnată datorită mărcilor poștale conținute, la data respectivă importul de mărci poștale în Germania fiind interzis. Scrisoarea se întoarce la Constantinopol unde ajunge pe 3.7.920 după cum rezultă din ștampila poștei române aplicată pe spatele plicului (fig. 4). Cred că este singura scrisoare păstrată despre care putem spune cu certitudine că s-a reîntors la biroul poștal român.

Această scrisoare ne aduce câteva aspecte noi referitoare la funcționarea Poștei Române la Constantinopol. Catalogul CMPR '74 face mențiunea că oficiul poștal român care funcționa în localul agenției SMR din Constantinopol a fost închis în Decembrie 1919. Catalogul CMPR '84 mai precaut, nu indică o dată anume, cert este însă că ștampila oficiului apare încă mult timp pe corespondența efectiv circulată, chiar și după epuizarea mărcilor cu supratipar. Reproducem aici o vedere expediată în Franța, francată corect cu o marcă Ferdinand 10 Bani fără supratipar, obliterată cu aceeași ștampilă cu data de 8.10.920 (fig. 5). Nu este exclus să fi existat o comunicare oficială de închidere a oficiului poștal în Decembrie 1919, dar aceste piese dovedesc că a existat în continuare o activitate poștală în localul agenției și nu numai la bordul navelor. Mai mult chiar, se preluau și se expediau de aici și scrisori recomandate.

A treia ștampilă are înscripția „POSTES ROUMAINES / CONSTANTINOPLE" cu litere mai mici, de 2,5 mm față de 3 mm cît erau literele celorlalte două ștampile și cu dimensiunile 30/22 mm. Această ștampilă o întâlnim des pe mărci obliterate, pe fragmente și pe piese necirculate ștampilate de complezență. Iată un asemenea fragment cu ștampila cu data de 27.8.919 aplicată cu tuș albastru (fig. 6). Se pare că această ștampilă se găsea în localul agenției SMR și în Martie 1921, așa cum se poate vedea pe o vedere suvenir necirculată (fig. 7), unde este aplicată pe o marcă Ferdinand 5 Bani fără supratipar. Pe aceeași vedere mai este aplicată și o marcă italiană obliterată cu ștampila poștei militare italiene din Contantinopol, deci un suvenir după moda timpului. Utilizarea frecventă a acestei ștampile pentru obliterări de complezență impun o

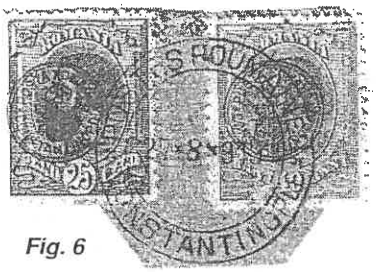

Fig. 6

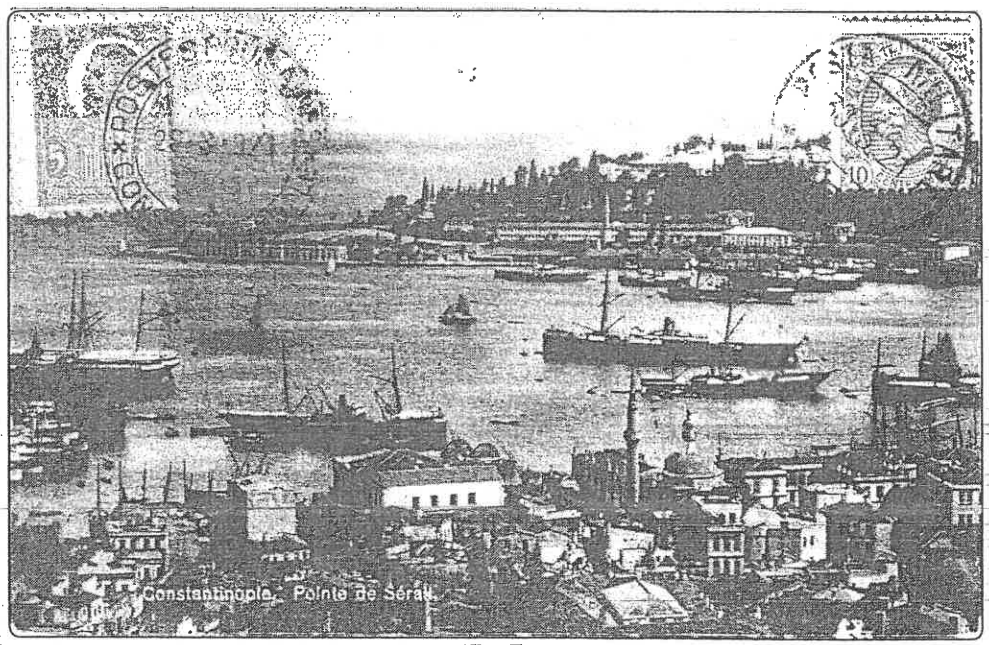

Fig. 7

continuare în pagina 22

Regatul României, supratipare și suprаștampilare în teritoriile dobândite, 1918-1920

- partea I -

Francisc AMBRUȘ
franambrus@yahoo.com

După primul război mondial și tratatele de la Versailles și Trianon, Regatul României încorporează provincii aparținând anterior Imperiului austro-ungar (Transilvania, Banat, Bucovina) și Imperiului Rus (Basarabia). Aceste modificări teritoriale determină eforturi juridice, politice și economice mari pentru unificarea, consolidarea și modernizarea noilor structuri de stat. În domeniul fiscal, introducerea noilor legi și adoptarea lor s-a petrecut cu dificultate, nu de puține ori vechile structuri tergiversând aplicarea lor.

Astfel că, pe documente utilizate în aceste teritorii, se pot regăsi atât timbre ale vechii administrații, cât și ale noii administrații, aplicate pentru completarea taxei fiscale (fig. 3 și 4). De asemenea apar timbre ale vechii administrații supratipărite cu valori în noua monedă (fig. 5, 6, 7 și 8), ori supratipărite local în baza unei ordonanțe, în spiritul aplicării legii. În articolul de față prezint doar fenomenul general și îl voi particulariza acolo unde există mai mult material de studiu, deschizând calea unor viitoare studii mai elaborate și mai exacte cu sprijinul filateliștilor și cercetătorilor legilor care au guvernat acele schimbări.

Supratiparele și preobliterările

Practica supratipăririi (sursarjării) datează încă de la apariția timbrelor, iar în cazul timbrelor fiscale este destul de uzuală. Schimbarea de curs monetar, schimbarea domnitorului sau a formei de guvernământ, schimbarea destinației unei taxe, sunt cazuri ale aplicării supratiparului, în majoritatea situațiilor fiind folosite emisiunile naționale. Pe lângă acestea, în particular, se regăsesc emisiuni locale sau ale administrațiilor care au funcționat până la acea dată, reutilizate prin supratipărire cu datele noii administrații, circulând alături de emisiunile naționale, până la înlocuirea lor definitivă.

Factorii care au generat aceasta sunt foarte variați, de la alimentarea târzie cu noile emisiuni, încercarea de eludare a legii sau de redirecționare a taxelor, neînțelegerea reală a noilor reglementări etc. Modul de supratipărire al emisiunilor naționale este destul de puțin cunoscut, în circuitul filatelic nesemnalându-se coli întregi supratipărite, ceea ce lasă loc pentru interpretări eronate, fără o bază solidă. Tot ceea ce se cunoaște este faptul că emisiunile naționale au fost supratipărite la Fabrica de Timbre prin procedee tipografice, cu tuș tipografic, conform D. nr. 1176/12.03.1919 *, modul de așezare în coală fiind încă o necunoscută.

Varietățile observate până în prezent apar din realizarea supratiparului prin procedeul tipografic, prin culegerea manuală a literelor și elementelor grafice disparate. Supratipăririle locale, în afara celor deja efectuate expres de către Ministerul de Finanțe pentru emisiuni naționale și locale, s-au făcut prin ștampilare în conformitate cu reglementările publicate în Monitorul Oficial sau în ordonanțele locale. Ștampilele utilizate erau confecționate local, de regulă din cauciuc, folosindu-se tușul de ștampilă, de aici apărând și o mare varietate de culori și nuanțe. Deoarece se aplicau manual, nu de puține ori apar înclinații, dublări, răsturnări sau deplasări spectaculoase. Este foarte greu de justificat acest fenomen, din lipsă de informații concrete legislative, arhivele - mai ales cele locale - fiind greu accesibile sau inexistente pentru perioada în cauză. Eu încerc să le semnalez cititorilor, folosind materialul din arhiva personală, urmând ca amatorii de studii elaborate să contribuie la completarea lor.

Consider imperios necesar ca aceste supratipăriri locale să fie bine studiate și interpretate, folosindu-se materialul documentar și arhivistic cu mare atenție deoarece nu de puține ori apar situații delicate, în care piese originale sau necunoscute pot fi considerate falsuri, iar falsurile - originale. Am început seria de semnalări despre supratiparele românești, toate bazate în principal pe observații personale, prin articolul despre supratiparul *„Gültig 9. Armee"*, publicat în numărul 9/2008 al revistei, urmând ca pe măsură ce materialul documentar îmi va permite, să prezint noi varietăți și descoperiri.

Supratiparul BUCOVINA pe emisiunile de timbre fiscale naționale „Carol I - 1911" și „Ferdinand 1919"

În 1919 la Fabrica de Timbre s-au imprimat timbre fiscale pentru Bucovina, de 10 și 30 bani, prin procedeu tipografic, cu clișeele emisiunii *Carol I - 1911*, având ca supratipar „M.F." și „BUCOVINA". În anul 1919 apar timbrele fiscale cu efigia Regelui Ferdinand, având următoarele valori: 10, 30 și 50 bani; 1, 2, 3, 4, 5, 10, 20,

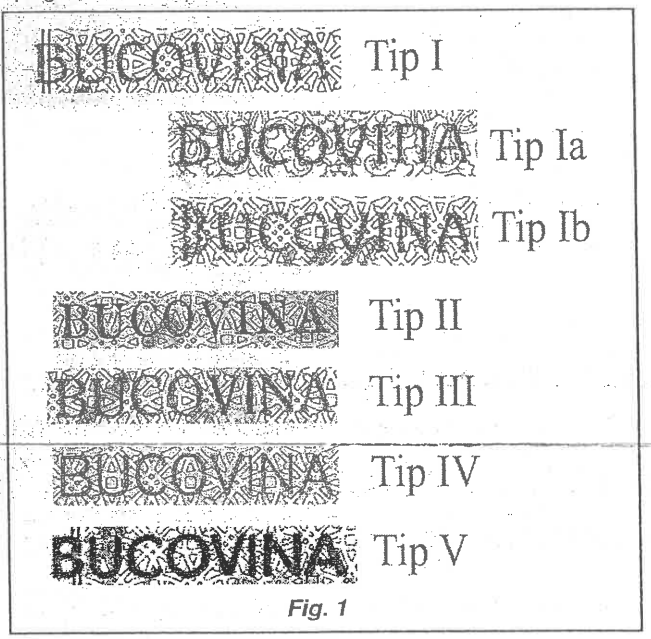

Fig. 1

30, 40 și 50 lei. Valorile de 20 și 50 lei fiind falsificate, au fost repede retrase din circulație. Cataloagele de specialitate *,**,*** menționează că toate valorile acestor emisiuni au fost supratipărite, dar eu personal nu am întâlnit decât valorile de 10 bani , 30 bani, 1 leu și 5 lei din emisunea *Carol I*, iar din emisiunea *Ferdinand*, numai valorile de 50 bani, 1 leu și 2 lei . Fac o cuvenită precizare aici. Informațiile prezentate în cataloagele existente pe piață nu reflectă întotdeauna realitatea și nu cred că pot fi luate ca literă de lege, foarte multe preluând deja informații mai vechi, presupuse a fi verificate. Deocamdată am unele rezerve față de clasificările tip *Forbin*, făcute acum 85-90 de ani. Consider că o bună comunicare și o mai multă implicare a cercetătorilor pot conduce la realizarea viitoare a unor lucrări mult mai complete.

Fig. 2

În ziarul *Glasul Bucovinei*, Cernăuți, nr. 77/8/21 feb.1919, a fost inserat următorul anunț: *„Începând cu 20 februarie 1919 se vor debita pe lângă timbrele de proveniență austriacă și timbre românești și anume deocamdată de 10 și 30 bani, de 1 L și 5 Lei. Aceste timbre se comandă ca egale timbrelor de 10 heleri, 30 heleri, 1 coroană și 5 coroane... Ele vor purta totodată imprimatul "Bucovina"". ****

Statutul introducerii și utilizării acestor timbre fiscale nu este pe deplin lămurit, întâlnindu-se în circulație atât documente cu timbre fiscale naționale, cât și emisiunile supratipărite. Probabil că, prin statutul de autonomie provizorie al provinciei, s-a încercat deturnarea fondurilor provenite din vânzarea acestor timbre către bugetul propriu al provinciei. Începând cu toamna anului 1920, Guvernul României își asumă condu-cerea directă a noilor provincii, astfel încât emi-siunile supra-tipărite nu și-au mai avut rostul, fiind treptat înlocuite cu emisiunile naționale.

La supratiparul *BUCOVINA* se pot concretiza cele patru tipuri executate la Fabrica de Timbre, deja consacrate și repertoriate în cataloagele existente, însă vă supun atenției și vă propun un nou tip, tipul V și două varietăți ale tipului I (fig. 1), urmând ca viitoarele cercetări să confirme sau să infirme introducerea lor ca noi tipuri. Supratiparul apare frecvent pe emisiunea națională *Ferdinand*, tipărită pe hârtie de război, dar se regăsește izolat și pe tirajul nou, executat pe hârtie cretată. Reamintesc și exemplific tipurile deja cunoscute, alături de descoperirile personale pe materialul studiat:

- tipul I - corp de literă mare, serifiat cu linii curbe mai pronunțate la literele „V" și „A";
- tipul II - întreg corpul de litere este mai mic, cu serif accentuat;
- tipul III - corp de literă mare, serif accentuat ca la tip II;
- tipul IV - corp de literă mare, sans-serif, de mărimea tip I și tip III.

La cazurile descoperite și denumite de mine:

- la tipul Ia - litera „N" este substituită cu litera „n" la mărimea fontului egală cu a celorlalte litere;
- la tipul Ib - litera „B" alungită pe verticală și comprimată pe orizontală, având forma unui arc antic;
- la tipul V - litere grotești groase, supratiparul fiind aplicat local, manual, tușul utilizat lăsând pe hârtia timbrului urme de absorbție ca sugativa.

Încă nu am găsit acest tip V aplicat pe timbre imprimate pe hârtie cretată, ca să pot compara procesul de absorbție al tușului, proces care diferă de la caz la caz, în funcție de tipul de tuș și tipul de hârtie pe care este aplicat. Majoritatea emisiunilor de timbre fiscale *Ferdinand* studiate sunt imprimate pe hârtie de război, de calitate inferioară, care se comportă ca sugativa în cazul cernelurilor sau al tușurilor

Fig. 3

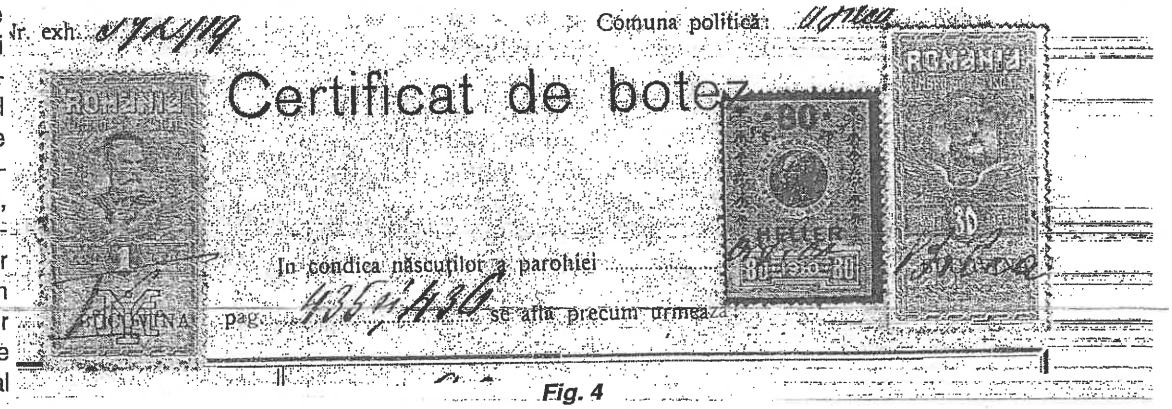

Fig. 4

pentru ștampile. Interesant este faptul că majoritatea documentelor tipizate studiate până acum prezintă particularitatea generală, indiferent de locul emiterii, de a fi completate înainte de aplicarea timbrelor de taxă, această taxă fiind aplicată și anulată după colectarea documentelor într-un centru mai mare. Probabil că aceasta era procedura

pe întreg teritoriul României Mari, documentele descoperite confirmând pe deplin aceasta.

Legea Timbrului și Înregistrării stipula că: pentru toate actele supuse taxei fiscale, să se utilizeze hârtie timbrată (coli speciale, emise de Ministerul de Finanțe, pe hârtie cu filigran, cu timbrul fix imprimat în stânga sus), iar în lipsa ei, să se aplice timbre fiscale de o valoare corespunzătoare taxei, pe locul special prevăzut, de regulă în stânga sus, iar pentru cazul în care nu sunt timbre disponibile, să se lase loc în textul de completat, pentru aplicarea lor ulterioară. De asemenea, am observat în multiple cazuri că unele societăți sau organizatii (parohii, tribunale, notariate etc) foloseau deja, în locul hârtiei timbrate, coli de hârtie cu timbrele lipite dinainte pe locul special destinat, urmând a fi completate după achitarea taxei. Astfel, apar timbre fiscale cu text sau tipărituri peste ele, în locul anulării prin ștampilare sau semnătură, însuși textul anulându-le. Tot din aceleași motive, este posibil să apară și supratipăriri ulterioare pe documentul deja completat și taxat. Studierea arhivelor existente poate ajuta enorm la înțelegerea mai exactă a acestor proceduri ale perioadei.

Fig. 5

În figura 2 prezint o curiozitate, o pereche de timbre fiscale, emisiunea națională „*Ferdinand 1919*", care prezintă două tipuri de supratipar, tip III + tip IV, unică până în prezent, pereche ce confirmă bănuielile unor cercetători, conform cărora la Fabrica de Timbre imediat după război nu s-ar fi găsit suficiente corpuri de litere pentru a forma cuvântul BUCOVINA în mod identic de 50 de ori. *****

În figura 3 și 4 prezint fragmente din două documente parohiale, eliberate în luna mai 1919, la care taxa fiscală de 2 lei este percepută prin utilizarea mixtă a timbrelor fiscale austriece, în completarea celor noi, românești, chiar și după intervalul de timp acordat de lege retragerii lor din circulație. Pentru că spațiul nu îmi permite să detaliez mai mult studiul, mă rezum la observațiile personale efectuate pe un număr de aproape 200 de documente și timbre supratipărite, urmând să îl dezvolt, în viitor, cu alte descoperiri.

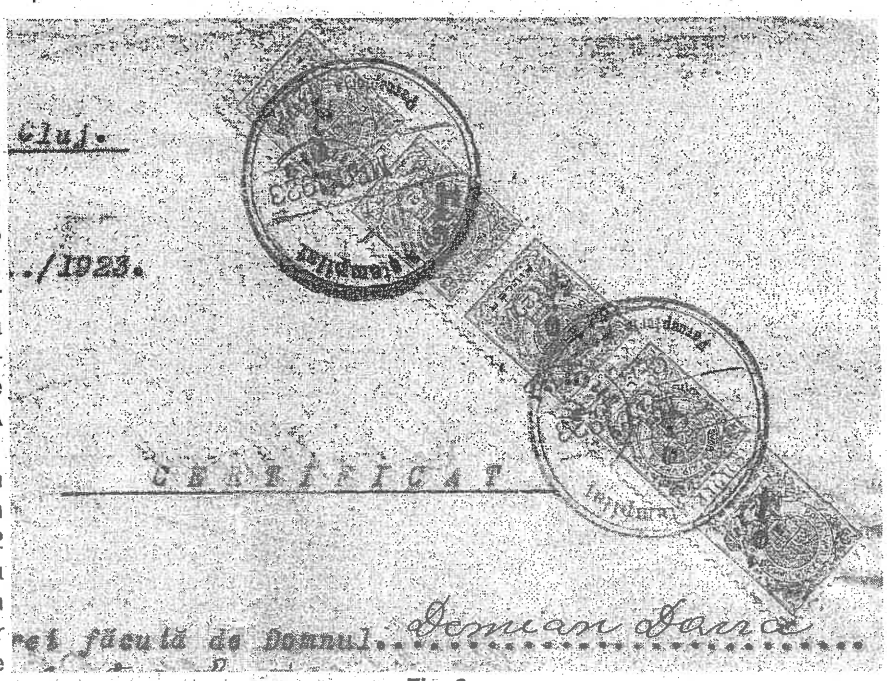

Fig. 6

Supratipărirea și suprastampilarea emisiunilor locale maghiare Cluj

● *Transilvania (1919-1920)*

Pe 24 decembrie 1918, Regele Ferdinand I al României a emis „*Decretul de Unire a Transilvaniei cu Vechea Românie*". Serviciile publice au rămas în competența Consiliului Dirigent, iar afacerile străine, armata, circulația financiară, vămile, împrumuturile publice și siguranța generală a statului au trecut în competența guvernului central de la București. Transilvania urma să fie reprezentată în guvernul central prin miniștri fără portofoliu, pentru fiecare domeniu asupra căruia guvernul regional își pierdea competența în favoarea guvernului central. Consiliul Dirigent a procedat, pe 25 ianuarie 1919, la reorganizarea administrativă a teritoriilor intracarpatice unite cu România, împărțindu-le în 23 de județe. Consiliul Dirigent a numit prefecți în toate aceste 23 de județe, precum și alți trei prefecți pe lângă primarii orașelor Arad, Cluj și Sibiu. În ciuda dorinței conducătorilor români transilvăneni de a păstra o oarecare autonomie a Transilvaniei în cadrul Regatului Român, Consiliul Dirigent a fost dizolvat de autoritățile de la București pe data de 4 aprilie 1920. Aceasta s-a întâmplat ca urmare a faptului că la lucrările Conferinței de Pace de la Paris soluția alipirii Transilvaniei la Regatul Român a devenit ireversibilă, motiv pentru care autoritățile de la București nu au mai avut nevoie să facă nici un fel de concesii românilor transilvăneni.

Revenind însă la modul de percepere a taxelor fiscale, se poate observa că în primele luni după Unire timbrele românești au lipsit în majoritatea cazurilor. Monitorul Oficial menționează seria de fiscale *Ferdinand* din 1919 ca fiind destinată în special nevoilor Transilvaniei și Bucovinei, dar o utilizare pe scară largă a timbrelor românești nu are loc decât începând cu anul 1920. În perioada interimară, taxele s-au plătit în special în numerar, inițial în fileri, apoi în lei.

Se cunosc documente emise de diverse resorturi, decizii ale Resortului de Justiție, bilete cu timbru fiscal imprimat (asemănătoare celor maghiare), cu antetul

Resortului pentru Agricultură și Comerț și chiar pașapoarte emise de Resortul de Interne al Consiliului Dirigent, tipărite la tipografia Iosif Drotleff din Sibiu.

În unele orașe, precum Bistrița, Cluj și Sighișoara, timbrele fiscale maghiare curente au fost supratipărite de noile autorități. De fapt această practică a fost destul de răspândită în Transilvania în primii ani după unire, inclusiv pe timbre fiscale de uz general. În alte cazuri, clișeele folosite pentru tipărirea timbrelor fiscale românești preiau părți din emisiunile locale maghiare (bineînțeles, cu schimbarea inscripției în limba română și a valorii în lei). Este cazul unor orașe precum Arad, Bistrița sau Satu Mare. *****

Pentru a veni în sprijinul celor de mai sus, vă semnalez câteva situații tipice ale perioadei, de utilizare a timbrelor fiscale locale maghiare Cluj supratipărite, alături de timbre fiscale naționale românești.

În figurile 5, 6 și 8 prezint câteva moduri de supratipărire. Se poate observa că timbrele fiscale maghiare prezintă deja o ștampilă circulară în limba română, OFICIUL DE VAMĂ ȘI CONSUM - CLUJ, aplicată probabil pe toate colile de timbre existente în stoc. După aplicarea lor pe document, în completarea taxei fiscale, au mai fost aplicate o ștampilă și un supratipar. Supratiparul înlocuia valoarea monedei înscrise pe timbru cu valoare monedei noi în uz (LEI sau Bani), iar ștampila (SUPRA-ȘTAMPILAT - PERCEPTORIA ORAȘULUI CLUJ, luna și anul) confirmă acest lucru.

În figura 7 prezint o pereche de timbre maghiare, de asemenea preobliterată și supratipărită cu noua valoare nominală. Anularea generală este făcută de emitentul documentului. La încheierea acestui articol doresc să fac un apel către cititorii care pot ajuta la completarea informațiilor deja existente, care mă pot contacta pe adresa de e-mail: federatia_filatelica@yahoo.com sau personal, la adresa franambrus@yahoo.com.

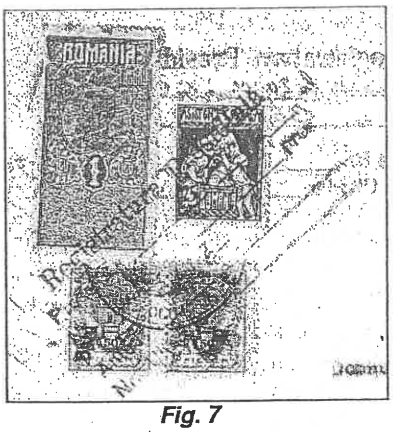

Fig. 7

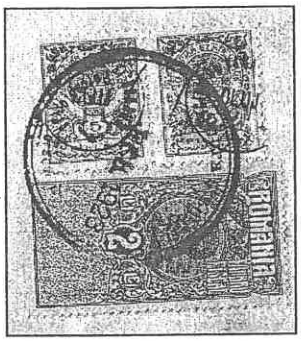

Fig.

Bibliografie:

* Mihai Cojocar, *Catalogul timbrelor fiscale românești-2006.*

** *Monografia Monitorul Oficial, 100 de ani, 1832-1932.*

*** John Barefoot & Valentin Robu - *Bulgaria & Romania revenues 2003.*

**** Călin Marinescu, articolul *Alte emisiuni poștale și fiscale 1908-1918 Filatelia nr.6/ 2007.*

***** Valentin Robu, articol în Catalogul expoziției *Timbrul Fiscal – 150 de ani de la apariție - 2006.*

Poșta Română la Constantinopol - 1919

➲ *urmare din pagina 14*

anumită reținere față de ea. Nu este exclus ca ea să fi fost utilizată și corect în cadrul oficiului poștal român, dar nu am văzut piese cu această ștampilă la care să se poată dovedi fără dubii că au circulat efectiv, dar este posibil ca alți colecționari să posede piese doveditoare și ar fi de dorit să le prezinte.

Original *Fals*

Fig. 8

Iată care sunt deci concluziile care se desprind din cele prezentate până aici:

- în primul rând descrierea ștampilelor utilizate la Constantinopol în cataloagele românești contemporane este greșită, atât în ceea ce privește ortografia și dispunerea inscripției, cât și a dimensiunilor indicate acolo.
- Se pare că timbrul de ajutor de 5 Bani cu supratipar nu a fost disponibil la Constantinopol decât o perioadă foarte scurtă.
- Nu știm când s-a închis efectiv oficiul poștal român din Constantinopol, cert este că exitau activități poștale și în a doua jumătate a anului 1920, cu ștampilă proprie și chiar scrisori recomandate.

Niciunul din cele trei cataloage românești nu amintește falsurile de supratipar descrise de Dr. A. Schroeder încă în 1935. Interesant este și faptul că dânsul aduce ca exemplu de ilustrare a falsului chiar timbrul de ajutor cu supratipar fals. Se pare că acesta lipsea frecvent din ofertele comercianților, ceea ce a determinat și falsificarea lui cu preponderență. Reproducem aici după publicația Dr. A. Schroeder (4) supratiparul fals alături de cel original (fig. 8), atrăgând totodată atenția asupra diferențelor majore: vârful literelor F; literele **P** și **T** din P.T.T.; cercul întrerupt și parcă tremurat; supratipar lucios la falsuri față de supratipar mat la originale.

Înainte de a încheia aș dori să mulțumesc aici amicului meu, care dorește să rămână anonim, pentru amabilitatea de a ne pune la dispoziție copii din colecția sa și de a fi de acord cu publicarea lor în revista *Filatelia*.

Bibliografie:

1) Kiriac Dragomir, A. Surpățeanu - *Catalogul Mărcilor Poștale Românești '74*, București, 1974.

2) C. Spineanu, A. Harnaj - *Catalogul Mărcilor Poștale Românești '84*, vol 1, București, 1984.

3) M. Gh. Manole, L. Furlan, L. Cârjan – *Catalogul Timbrelor Poștale Românești*, vol 1 - București, 2006.

4) Dr. A. Schroeder – *Schach den Falschungen*, Bd. 2 – Buckow, 1935.

5) P. Voiculeț-Lemeny. - *Poșta română în Levant* - București, Filatelia nr. 8/1970.

POȘTA REDACȚIEI

Este, totuși, o întrebare

Ștefan NICOLAU - nicolaustl@yahoo.com

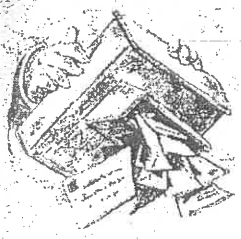

„Bag sama că acuș la 75 de ani trecuți, îmi veni mintea la cap și gândesc „c-ar hi ghini să fac uitate toate ălea visate până-acum", să nu țân sama de una din pasiunile care înainte, pe vremea când încă nu se auzise de televiziune și internet sau mă rog alte noutăți d-astea pe când credeam că poșta se va dezvolta în alt fel, că om scrie corespondențe numai cu mașini de scris cu litere din ce în ce mai frumoase și clare, că vom avea timbre ca niște picturi frumos colorate, că transportul poștal al corespondenței se va face mai mult aerian, că se va dezvolta poșta cu racheta și voi primi scrisorile de peste oceane tot în două zile cum primeam atunci scrisoarea din Paris în Tulcea, taman acum văd că totul a fost iluzie". Păi dacă nu mă credeți, ascultați doar câteva exemple:

Primul este dat de un coleg (V.A.) a cărui corespondență am reprodus-o alăturat, pleacă recomandat din Polonia pe 25 iunie ora 11, în anul 2007 (!), ajunge la Biroul de schimb București pe 27 ora 22 și mai departe la Botoșani pe 29 ora 12 (vineri), iar la destinatar pe data de 2 iulie (pentru că pe 30 era sâmbătă, iar pe 1 duminică). Deci e recomandată, poartă ștampilele clare care confirmă datele, doar că la destinație va fi aplicată numai ștampila de sosire la OPDC nu și plecarea către destinatar sau ajungerea la destinatar, dar din Polonia în București a durat 35 ore, București – Botoșani 38 ore, iar în Botoșani încă pe atâta. Dar observați ce ștampile clare, fine și curate au aplicat poștașii polonezi (două pentru anularea mărcilor pe față și una pe verso) și vedeți ștampila de Botoșani. Să știți că(O.P.D.C Botoșani are o ștampilă „urâtă" și o ștampilă „frumoasă" (le reproduc alături), dar numai pentru corespondența „specială" nu pentru „particulari"... Și nu este o ștampilă de obliterare accidentală, ștampila este în funcție, alături de cea bună.

Dar să vedeți cu corespondența simplă ce minuni se întâmplă. Primești plicul fără nicio ștampilă, măcar să fie obliterate și anulate mărcile la plecare. Vin plicurile așa cum le pui la cutie, doar după o săptămână cele „loco", iar celelalte „ când o fi timp". Îmi trimit prietenii din toată țara plicuri cu ștampilele speciale, dar fără nici o ștampilă care să confirme că au circulat prin poștă. Să fiu sincer se cunosc unele că au trecut prin poștă pentru că vin îndoite, murdare, și șifonate.

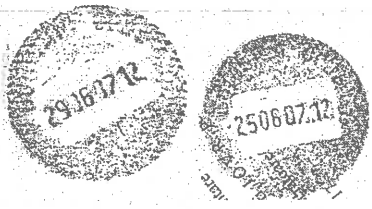

Oficii mai puțin atente la obliterare

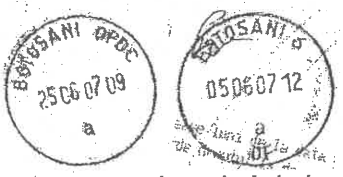

...se poate și așa, depinde de dirigintele oficiului

Am primit două plicuri de la stimabilul, renumitul și inconfundabilul dl Manciu Costache din Plopeni-Suceava, care se răzbună oarecum pe acest tip de „modernizare a poștei". Cea trimisă în 20.12.2007 cu felicitarea de Crăciun este francată cu 5 mărci dintre care una din emisiunea *„Pentru Ardeleni"* 1945 cu Simion Bărnuțiu și 4 din *„Ocrotirea naturii"* 1974, toate scoase de la francare, dar plicul a fost obliterat

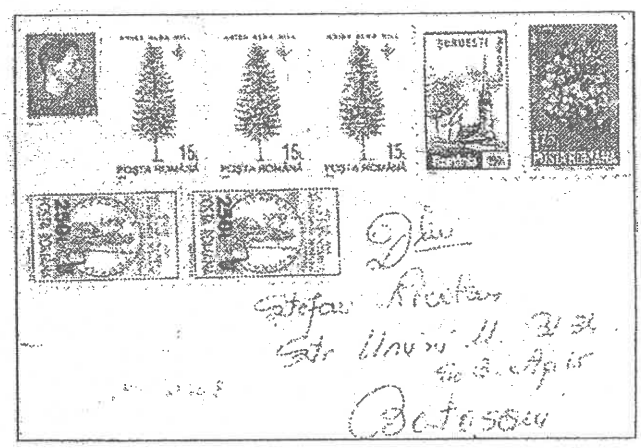

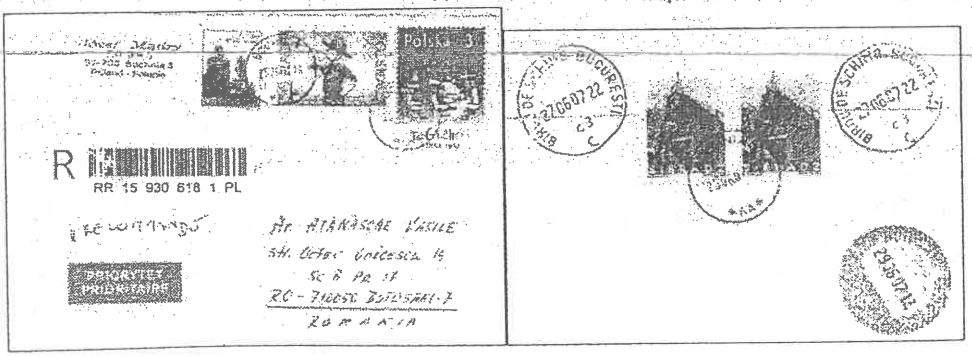

de Oficiul Suceava - Tranzit fără nici o mențiune de taxare suplimentară față de ștampila de sosire. Cea de a doua scrisoare trimisă cu felicitarea de Paște 2008, este de asemenea francată cu mărci scoase din uz, pe care însă

Completare la:

Poșta Română la Constantinopol - 1919

Norbert BLISTYAR *(Germania)*
norbert.blistyar@freenet.de

Dintr-o regretabilă greșeală de transmisie electronică în revista *Filatelia* nr. 10/2008 nu a ajuns la tipar versiunea definitivă a articolului care dezbătea problematica funcționării Poștei Române la Constantinopol în 1919, ci o versiune intermediară și din păcate incompletă. Încercăm de aceea să completăm în mod corespunzător cele apărute inițial acolo.

Până în prezent s-au semnalat **patru** ștampile diferite utilizate la Constantinopol în perioada respectivă. Pe lângă cele trei ștampile prezentate anterior trebuie să menționăm și ștampila semnalată de Pompiliu Voiculeț-Lemeny în *Filatelia* nr. 8/1970 (vezi reproducerea alăturată). Aceasta are inscripția „CONSTANTINOPLE POSTES ROUMAINES", dimensiunile sale ar fi 30/19 mm, iar data aplicării este 1. X. 19.

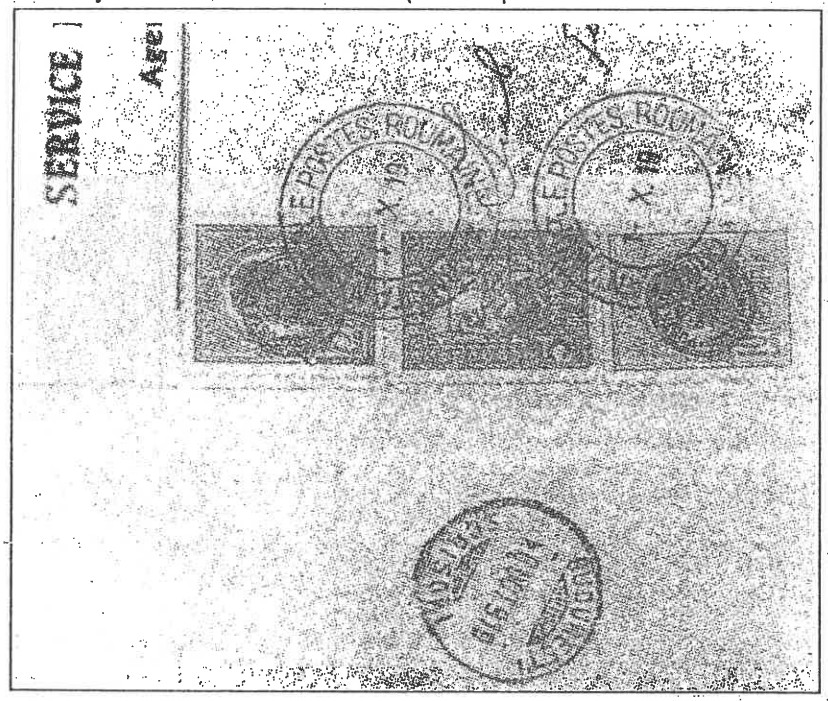

Față de prima ștampilă observăm următoarele diferențe - lipsesc liniuțele despărțitoare, CONSTANTINOPLE este scris corect, iar în inscripția datei luna este redată prin cifre romane X și anul numai prin două cifre 19. Și la această scrisoare autorul ne semnalează că timbrul de ajutor folosit este fără supratipar. Dar trebuie să atragem atenția că și cele semnalate de P. Voiculeț-Lemeny (5) sunt oarecum derutante, la fel ca și cele menționate mai târziu în cataloagele CMPR și CTPR, deoarece descrierea ștampilei în text, CONSTANTINOPOLE / POSTES ROUMAINES, nu corespunde cu însăși reproducerea piesei din același articol. În ceea ce privește data primei semnalări pentru această ștampilă, ea se încadrează între datele cunoscute pentru prima și a doua ștampilă descrise inițial.

Referitor la istoria Oficiului Poștal român de la Constantinopol trebuie să reamintim aici și cele publicate de M. Baron în *Filatelia* nr.5/1957 (6). Din cele menționate de M. Baron reproducem aici textul publicat în Buletinul telegrafo-poștal Nr. 8-9 din august-septembrie 1919:

„Pe ziua de 1 iulie a. c. s-a înființat în localul Agenției Maritime Române din Constantinopol un oficiu poștal care poartă denumirea de <Constantinopole-Postes-Roumaines>.

Acest oficiu face deocamdată serviciul de poștă ușoară și de mandate poștale interne.... (etc.)*.....mandate telegrafice nu se admit.*

Atât pentru corespondența simplă sau recomandată din Constantinopol cât și pentru mandate se aplică taxele interne prin timbre și cartoane românești. Mandatele trebuie să fie investite cu sigiliul cu armele țării și cu ștampila de zi rotundă purtând fiecare inscripția de mai sus".

În legătură cu acest text atragem atenția asupra denumirii oficiului poștal CONSTANTINOPOLE – POSTES - ROUMAINES, scris cu liniuțe despărțitoare, deci corespunzător primei ștampile enumerate. Nu am văzut originalul Buletinului telegrafo-poștal menționat, și ca atare nu știu dacă acolo este scris într-adevăr CONSTANTINOPOLE sau acest mod de scriere se datorează doar unei greșeli de tipar la revista din 1957.

Sperăm ca această completare să fi venit în întâmpinarea cititorilor pasionați de tematica respectivă.

Completare bibliografică:

6) M. Baron – *Emisiunile poștale „Levantul Român"*, *Filatelia* nr. 5/1957.

FUNDATIA CULTURALA "Bartoc" BUCURESTI - ROMANIA
Pagină sponsorizată de Fundația Culturală BARTOC

CENZURA POŞTALĂ ÎN ROMÂNIA (1913–1950)

– catalog –

RECENZIE

A apărut în Germania ediţia a II-a a lucrării „POSTZENSUREN in RUMÄNIEN 1913–1950", având ca autori pe regretatul filatelist timişorean MIRCEA TELEGUŢ şi pe dl. HORST THIELK din Kiel (Germania).

Faţă de prima ediţie, din 1987 (161 pagini, structurate în 11 capitole), această nouă ediţie este mult îmbunătăţită, numărul de pagini crescând la 234, iar cel al capitolelor la 12. Lucrarea are formatul A–5 şi este broşată. A apărut în editura autorului şi beneficiază de două prefaţe semnate de doi remarcabili filatelişti germani: dl. WOLFGANG VOGT, preşedintele grupării de studii ARGE Zensur din Germania, şi dl. HORST SCHERRER, cunoscut filateliştilor români ca fiind primul preşedinte al grupării de studii ROMANIA din Germania.

Noua ediţie este rezultatul unei munci de excepţie a autorilor, prin cercetarea colecţiilor unor filatelişti din Germania, Elveţia, Olanda, Australia şi România, dar şi a urmăririi atente a semnalărilor din presa filatelică română, germană, maghiară, americană şi australiană.

Fiecare ştampilă inventariată în carte cuprinde date despre culoarea tuşului utilizat, durata de folosire a ştampilei, dimensiunile acesteia şi chiar o evaluare a ştampilelor pe piaţa filatelică germană.

Cartea este deja foarte cunoscută, fiind cea mai completă lucrare referitoare la acest subiect. Este o lucrare de referinţă pentru cenzura poştală din România, un adevărat instrument de lucru pentru filatelişti. Desigur, fiind o lucrare de asemenea amploare, nu poate cuprinde absolut tot. Dar semnalările noi care apar nu fac decât să sublinieze caracterul de referinţă al lucrării, pentru că respectivele semnalări sunt însoţite de menţiunea NECATALOGAT în POSTZENSUREN in RUMÄNIEN 1913–1950.

Cartea poate fi consultată la biblioteca F.F.R. Costul cărţii este de 35 DM, dar pentru filateliştii români dl. HORST THIELK a acceptat să primească în schimb şi piese filatelice (evident tot „cenzuri").

Lucrarea poate fi obţinută direct de la autor: HORST THIELK, SCHILKSEER STR. 152, 24 159 KIEL – GERMANIA – sau de la preşedintele comisiei pentru literatură a F.F.R.: CRISTIAN SCĂICEANU, Str. V. CONTA, BLOC U – 5, APT. 49, 1100 – CRAIOVA – 1.

UNELE CONSIDERENTE PE MARGINEA CATALOGULUI

A doua ediţie a catalogului, completată la fiecare capitol cu un număr însemnat de variante ale ştampilelor sau cu ştampile noi, este o lucrare valoroasă, un instrument de lucru absolut necesar pentru colecţionarii ştampilelor de cenzură din România.

Redactarea unei noi ediţii mult îmbunătăţite de către un autor din Germania, lipsit de majoritatea documentelor cu privire la cenzura din România şi care nu cunoaşte limba română, reprezintă o muncă anevoioasă şi temerară, îndreptăţită la preţuire şi respect. O contribuţie merituoasă la această ediţie a catalogului a avut dl.Horst Scherrer, care a pus la dispoziţia autorului una dintre cele mai avansate colecţii de cenzură română.

Impresionantă este loialitatea autorului faţă de iniţiatorul catalogului ştampilelor de cenzură din România, Mircea Teleguţ, care, fiind trecut în nefiinţă, n-a mai putut contribui la ediţia din 1995, dar, cu toate acestea, apare în calitate de coautor. Gestul reprezintă o opţiune personală izvorâtă din profunde sentimente umane.

Catalogul are şi deficienţe, unele preluate de la prima ediţie. Observaţiile şi unele completări pe care le fac, îndeosebi la ştampilele de cenzură utilizate în Transilvania, nu vizează pe autorii catalogului, ci intenţionează, în măsura în care ele sunt acceptabile, să vină în sprijinul noului catalog, ediţia românească.

1. Îmbucurător este faptul că în catalog ştampilele apar cu o cotă aproximativă, exprimată în Wp (puncte valorice), cu precizarea că 1 punct este egal cu 1 DM. Cota cea mai mare este 250 Wp, după care urmează Lp (preţ negociabil). Uneori cotele acordate nu sunt în concordanţă cu particularităţile ştampilelor, fiind supra sau inferior evaluate. Câteva exemple.

Ştampila 3.4a ARAD (pag.90) este cotată cu Lp, iar ştampila 3.10 ARAD, incomparabil mai rară, utilizată la telegrame, este evaluată doar la 35 Wp. De precizat este că la această ştampilă dreptunghiulară colţurile nu sunt teşite.

Fig.1

Oficiile de cenzură Pâncota şi Sântana au funcţionat o perioadă mai scurtă, numai de la trecerea cenzurii în atribuţiile poştei şi pe rute poştale secundare, cu populaţie rurală. Evaluarea acestor ştampile este redusă faţă de raritatea lor. Aceeaşi deficienţă se constată la ştampilele de cenzură Mărul Roşu, la cele de ocupaţie franceză şi la ştampila rotundă fără chenar a ocupaţiei sârbe la Timişoara.

O evaluare cât mai apropiată de realitate necesită cunoaşterea perioadei de utilizare a ştampilelor, raza de activitate a oficiului de cenzură, numărul populaţiei din raza de activitate şi principalele obiective economice din zonă. Evident, nu putem pretinde de la dl. Thielk o asemenea documentaţie. Ea va rămâne în sarcina viitorului catalog care sperăm să fie editat în România.

2. Un merit al catalogului este sistematizarea ştampilelor de cenzură pe capitole, cu respectarea succesiunii evenimentelor istorice, prin care utilizarea catalogului devine operantă. Încadrarea ştampilelor în aceste capitole nu este întotdeauna judicioasă. De pildă, ştampila de cenzură a Diviziei I Vânători Nr.5 (pag.26) este încadrată la ştampilele de cenzură deosebite ale formaţiunilor militare din Vechiul Regat. Se ştie că ele au fost utilizate în Transilvania la cenzurarea corespondenţei civile, fapt lămurit de către dl. Dan Grecu în „Curierul Filatelic" nr.17-18 din 1991. Sunt cunoscute nr. 3, 4, 5 ale acestor ştampile şi se presupune că există nr. 1 şi 2. Vă prezint varianta cu nr. 2 de pe o corespondenţă din 27 martie 1919, expediată din Cristurul Secuiesc (Székely Keresztur):

Divizia I. Vânători

CENSURAT.

No. 2.

Fig. 2

O situaţie similară găsim şi la ştampila „Cenzura Militară/Garnizoana Pişki" (pag.117), care este nepotrivit încadrată la cenzura caracteristică corespondenţei militarilor. Această ştampilă, deosebit de rară, este cunoscută doar pe o singură ilustrată, în colecţia d-lui H.Scherrer. Ea a fost expediată la 25 febr.1919 de către Margareta (Margit) unei persoane civile din Budapesta. Neîndoielnic, este o corespondenţă civilă. Consider că ştampila face parte din aceeaşi categorie de ştampile ca şi cele ale Diviziei I Vânători.

3. Cel mai controversat birou de cenzură – privind locul, motivul şi perioada de funcţionare – este **„Mărul Roşu"**. Până în prezent colecţionarii din ţară nu au găsit răspuns la majoritatea întrebărilor care însoţesc aceste ştampile. În asemenea împrejurări, nu putem reproşa d-lui Thielk că, după modelul primei ediţii, ele au fost încadrate în exclusivitate la ştampilele de cenzură română utilizate în Ungaria.

M. Teleguţ ştia că localitatea Mezőhegyes din Ungaria era numită de români „Mărul Roşu". În acelaşi timp, cunoştea câteva corespondenţe expediate din oraşul Arad în Transilvania cu ştampile de cenzură „Mărul Roşu". Ca urmare, în catalog a fost trecut că biroul de cenzură a funcţionat la Arad – Mezőhegyes. În acest caz, potrivită era indicarea utilizării ştampilelor atât în România cât şi în Ungaria. Raţionamente bine intuite, bazate pe date istorice, întâlnim în articolul d-lui D. Grecu, intitulat „Alte păreri privind Mărul Roşu", publicat în C.F. din martie 1994. Articolul se încheie cu o concluzie realistă, valabilă şi în prezent : „Oricum, rezolvarea misterului Mărul Roşu este încă un deziderat".

Câteva opinii personale, conturate în urma studierii unui lot de corespondenţe cu cenzura „Mărul Roşu", provenite din şase colecţii :

a) Catalogul indică utilizarea ştampilei de formă rotundă în luna aprilie 1919, dată foarte timpurie, care nu pare a fi însă reală. Din lotul de 28 ştampile studiate, rezultă că primele ştampile au fost de formă liniară, iar cea rotundă s-a introdus ulterior. **În acest lot nu există nici o corespondenţă cu cenzura „Mărul Roşu" din lunile aprilie şi mai.**

b) Din cele 28 de corespondenţe studiate, 8 sunt expediate din sudul Zonei militare de ocupaţie din Ungaria(regiunea Makó, Szeged, Békéscsaba etc.), 3 din judeţul Arad şi **17 din oraşul Arad, dintre care două loco.** Din cele 20 de corespondenţe provenite din oraşul şi judeţul Arad, 3 au fost adresate în Zona de ocupaţie amintită, 12 în Transilvania şi 5 la Bucureşti, respectiv Craiova. De aici rezultă indubitabil că cenzura „Mărul Roşu" a funcţionat un timp la Arad. Desigur, nu este exclusă funcţionarea cenzurii „Mărul Roşu" şi la Mezőhegyes, dar aceasta reprezintă doar o ipoteză provizorie care rămâne să fie dovedită.

c) Dl Szegedi Ladislau are în colecţie o corespondenţă cu ştampila „Mărul Roşu" expediată la 29 sept. 1919 din Mezőhegyes. În colecţiile studiate am găsit încă 4 corespondenţe cu ştampila „Mărul Roşu" expediate din Arad în luna sept. 1919, cu destinaţia în Transilvania şi la Bucureşti.

În urma acestor documente de istorie poştală, putem presupune două posibilităţi. În primul rând, că au funcţionat paralel sau alternativ două birouri de cenzură „Mărul Roşu" în două localităţi şi, în al doilea rând, că a existat un singur birou de cenzură care a colectat corespondenţa atât din judeţul Arad, cât şi din zona de ocupaţie amintită.

Dacă a existat un singur birou de cenzură, atunci acesta a fost la Arad, datorită importanţei majore a oraşului din punct de vedere politico-militar şi al fluxului de transport al corespondenţei poştale între sudul Zonei militare de ocupaţie din Ungaria şi teritoriul României după unire. Pot argumenta cu două piese de istorie poştală.

Prima, o scrisoare recomandată, expediată la 26 aprilie 1919 din Mezőhegyes la Gyula, sosită la 27 mai 1919. Plicul nu a fost cenzurat la Mezőhegyes cu ştampila „Mărul Roşu", ci la Arad, în primele zile ale cenzurii române şi poartă ştampila dreptunghiulară „Cenzura Română Arad".

A doua, o carte poştală, expediată la 25 iulie 1919 din Szeged la Arad, cu sosire la 19 august 1919. Cartea poştală nu a fost dirijată spre cenzură la Mezőhegyes, ci la Arad, unde s-a aplicat ştampila liniară în două rânduri „Cenzurat Arad".

Chiar dacă opiniile mele lămuresc unele aspecte din funcţionarea biroului de cenzură „Mărul Roşu", clarificarea numeroaselor întrebări care le însoţesc încă rămâne în sarcina noilor cercetări. Vă prezint din colecţie două variante ale ştampilei „Mărul Roşu", nepublicate în catalog:

Censurat Mărul-Roşu

Fig. 3

Censurat Mărul-Roşu

Fig. 4

4. Determinarea identităţii acelor ştampile de cenzură care nu indică localitatea unde au fost utilizate este destul de anevoioasă. În catalog, la pag. 116-117, poziţiile 83-85, sunt redate trei ştampile de pe ruta poştală Salonta-Beiuş (Belényes). Vă prezint încă o variantă a acestor ştampile de pe aceeaşi rută poştală :

CENZURA ROMANĂ

Fig. 5

Pentru stabilirea localităţii unde au fost utilizate aceste ştampile, ar fi util ca acei care au în colecţiile lor ştampile identice, circulate de la Salonta sau de la Beiuş, să le publice însoţite de comentarii.

5. Ştampilele de cenzură ale ocupaţiei sârbe în România sunt rare şi, cu toate acestea, insuficient apreciate. Vă prezint o ştampilă nepublicată în catalog. La 19 februarie 1919 ea a fost aplicată pe o adeverinţă judiciară, expediată de la Ineu la Aradul Nou. Localitatea de destinaţie a fost ocupată de sârbi. Cu regret, ştampila (8,5x1,9 cm) nu este suficient de lizibilă.

ЦЕНЗУРА 3

Fig. 6

La pag. 84, poziţia 7, găsim următoarea ştampilă de cenzură sârbă, cu menţiunea că a fost utilizată în spaţiul Anina-Reşiţa-Oraviţa.

CENZORIRANO

Fig. 7

Cunosc trei corespondenţe, în trei colecţii diferite, cu această ştampilă :

a) 23 dec. 1918, de la Anina la Reşiţa;
b) 27 dec. 1918, de la Anina la Beşenova Mare;
c) 31 dec. 1918, de la Oraviţa la Anina.

Din cele trei exemple rezultă că ştampila a fost utilizată la Anina.

6. La ştampilele de ocupaţie franceză din Arad sunt necesare unele precizări :

a) Ştampila rotundă (pag.85, poziţia 1) există în două variante, respectiv două tipuri. Primul (fig.8) este reprodus şi în catalog. Al doilea (fig.9) are literele localităţii ARAD mai înalte cu 1/2 mm şi se sfârşeşte cu punct.

Fig. 8

Fig. 9

Aceste ştampile au fost falsificate împreună cu ştampilele poştale din Arad şi Budapesta, cu intenţia de a crea impresia expedierii unor corespondenţe loco sau în Transilvania şi de la Budapesta la Arad. Intenţii fanteziste, deoarece în această perioadă Aradul nu a avut legături poştale cu Budapesta. Vă prezint falsuri ale cenzurii franceze şi ale ştampilelor poştale.

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Ştampilele fiind confecţionate din zinc tipografic, falsurile pot fi identificate cu uşurinţă. Ştampila franceză falsă are conturul cu un cerc, cele originale cu dublu cerc. Caracterul literelor diferă.

La ştampilele poştale false, fără dată, deoarece zincul nu era variabil, data a fost aplicată, după preferinţă, cu o ştampilă de birou administrativ, compusă în exclusivitate din cifre. La ştampilele poştale originale, luna apare prescurtată cu litere majuscule. Caracterul literelor diferă. Este regretabil că asemenea falsuri apar la târgurile filatelice din ţară şi la unele licitaţii din străinătate.

b) Ştampila de cenzură franceză de la poziţia 3 nu este o ştampilă de cenzură propriu-zisă. Textul ştampilei este următorul: „Din cauza pauzei de circulaţie, nu s-a transmis. »Censurè« ":

Forgalom szünet miatt nem továbbíttatott
»Censurè«

Fig. 13

Oraşul Arad, fiind ocupat de către trupele franceze, a întrerupt orice legătură inclusiv poştală, cu teritoriul condus de guvernul bolşevic ungar. În consecinţă, poşta din Arad nu a transmis corespondenţa adresată în partea comunistă şi a restituit-o expeditorilor, care de obicei au fost instituţii administrative. Justificarea restituirii s-a făcut cu ştampila sus menţionată. Prin urmare este o ştampilă poştală specială pentru justificarea nemijlocirii corespondenţei. Ele sunt foarte rare, fiind salvate de la topit doar câteva exemplare.

În sprijinul celor afirmate, vă prezint două piese poştale cu menţiuni similare.

– Plic din 11 iulie 1919 adresat de căpitănia oraşului la Budapesta. Pe plic s-a aplicat ştampila cenzurii franceze şi adnotarea poştală manuală „circulaţia în pauză, înapoi".

Fig. 14

– Plic din 15 aprilie 1920, adresat de o instituţie administrativă la Battonya (Bătania), cu ştampila de cenzură română din Arad. Plicul a fost returnat expeditorului cu ştampila „circulaţia în pauză, înapoi".

FORGALOM SZÜNETEL VISSZA!

Fig. 15

Cu toate că ambele ştampile sunt poştale, consider că includerea lor la ştampile de cenzură este corectă, deoarece returnarea corespondenţei poştale prin intermediul lor reprezintă o măsură restrictivă în interes de securitate.

7. Ştampilele aplicate pe corespondenţa poştală în regiunile de internaţi străini sunt rare şi valoroase. Datorită interesului redus faţă de colecţionarea lor, în catalog sunt cotate cu valori derizorii. Deşi au trecut aproape 80 de ani de la utilizarea lor, numai o parte din aceste ştampile sunt cunoscute. Vă prezint una dintre cele nepublicate în catalog

Fig. 16

În încheiere, sper ca aspectele relatate în articol vor fi completate de către alţi filatelişti, atât la cenzura română în Transilvania cât şi la celelalte capitole. Aceasta nu reduce cu nimic valoarea actuală a catalogului. Sper să fiu în asentimentul colecţionarilor de cenzură, când exprim recunoştinţa faţă de dl. H. Thielk pentru marele său travaliu şi pentru studiul valoros încorporate în lucrare, pentru readucerea în actualitate a ştampilelor de cenzură româneşti şi popularizarea lor în alte ţări.

Gheorghe CSERN

OCUPAȚIA ROMÂNĂ ÎN UCRAINA SUBCARPATICĂ 1919-1920

Interesul filateliștilor s-a îndreptat spre Ucraina subcarpatică în jurul anilor 1920, cînd Poșta ceho-slovacă a introdus acolo utilizarea ștampilelor de zi în limba ceho-ruteană. Acesta s-a repetat în 1939, la 15 martie, cînd, în localitatea Huszt, a fost în circulație poștală timp de o zi o marcă poștală carpato - ucraineană independentă și atunci cînd, începînd din iulie, Poșta ungară a luat în folosință ștampilele de zi de limbă ungaro-ruteană.

În 1945, Ucraina subcarpatică a fost un „stat" care emitea independent mărci poștale. Hotarele formate atunci le considerăm ca hotarele teritoriului Ucrainei subcarpatice. Astfel, Ucraina subcarpatică sau „Carpato - Ucraina", un teritoriu de 12,8 mii km², aproximativ partea cuprinsă între 48 - 49° latitudine nordică și 22 - 25° longitudine estică, are astăzi ca vecini Slovacia, Polonia, Ucraina, România și Ungaria.

Din punct de vedere filatelic, Ucraina subcarpatică reprezintă unul din cele mai interesante teritorii din Europa. Au funcționat aici servicii poștale austriece, ungare, cehe, din nou ungare, carpato-ucrainiene independente, sovietice și în prezent ucrainiene. Din schimbările frecvente au rezultat mai multe francaturi interesante și ștampile speciale. Au funcționat aici și poștele de campanie austro - ungară, cehă și ungară.

O parte din Ucraina subcarpatică a ajuns, în 1919, sub ocupație română. Acest fapt a început la 16 aprilie 1919 cu ofensiva forțelor române și ceho - slovace, care pînă la 30 aprilie au ocupat întreg teritoriul. Desfășurarea operațiilor militare este redată pe hartă.

Comisia Națională Ruteană a decis, la 8 mai 1919, ca Rutenia (Ucraina subcarpatică) – teritoriu autonom – să adere la Republica Ceho-Slovacia, proclamată la 28 octombrie 1918. În urma acestei decizii, din punct de vedere poștal, Ucraina subcarpatică a ajuns sub administrația Poștei ceho-slovace. Oficiile poștale, pe lîngă mărcile cehoslovace (emisiunea Dradjin), au utilizat ștampile de zi ungare pînă în 1920, deoarece proiectarea și confecționarea ștampilelor ceho-slovace a necesitat timp.

Teritoriile ocupate de trupele române au rămas sub ocupație pînă la 20 martie 1920. Zona ocupată a fost aproximativ partea sudică, de la linia Körösmező - Rahó - Huszt - Nagyszőllős -Beregszász (Jasina - Rachov - Chust - Sevlus - Beregovo). Motivul ocupației a fost controlul liniei ferate Beregszász - Nagyszőllős - Királyháza (Beregovo - Sevlus - Kralovo) și a minelor din împrejurimile Aknaszlatinei (Slatinske Doby).

Pe teritoriile ocupate nu s-a instalat administrația română deoarece, în principiu, aceasta aparținea deja Cehoslovaciei; dar nu putea funcționa, nu putea să se formeze nici administrația ceho-slovacă. Cum viața nu putea să stea pe loc, oficiile poștale maghiare au început să funcționeze în iulie 1919. Astfel, s-a produs o situație ciudată: sub ocupație română, pe un teritoriu cehoslovac, au funcționat serviciile poștei ungare.

În perioada ocupației, mărcile poștale ungare au rămas în circulație, tariful poștal ungar a rămas în vigoare, oficiile poștale au utilizat ștampilele de zi ungare.

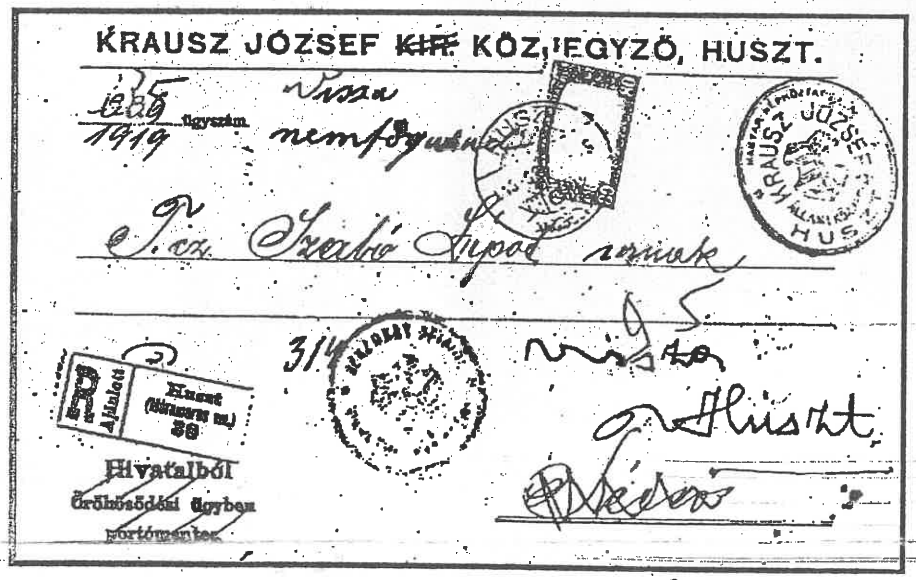

fig. 2

OCUPAȚIA ROMÂNĂ ÎN UCRAINA SUBCARPATICĂ 1919-1920

Interesul filateliștilor s-a îndreptat spre Ucraina subcarpatică în jurul anilor 1920, cînd Poșta ceho-slovacă a introdus acolo utilizarea ștampilelor de zi în limba ceho-ruteană. Acesta s-a repetat în 1939, la 15 martie, cînd, în localitatea Huszt, a fost în circulație poștală timp de o zi o marcă poștală carpato - ucraineană independentă și atunci cînd, începînd din iulie, Poșta ungară a luat în folosință ștampilele de zi de limbă ungaro-ruteană.

În 1945, Ucraina subcarpatică a fost un „stat" care emitea independent mărci poștale. Hotarele formate atunci le considerăm ca hotarele teritoriului Ucrainei subcarpatice. Astfel, Ucraina subcarpatică sau „Carpato - Ucraina", un teritoriu de 12,8 mii km², aproximativ partea cuprinsă între 48 - 49° latitudine nordică și 22 - 25° longitudine estică, are astăzi ca vecini Slovacia, Polonia, Ucraina, România și Ungaria.

Din punct de vedere filatelic, Ucraina subcarpatică reprezintă unul din cele mai interesante teritorii din Europa. Au funcționat aici servicii poștale austriece, ungare, cehe, din nou ungare, carpato-ucrainiene independente, sovietice și în prezent ucrainiene. Din schimbările frecvente au rezultat mai multe francaturi interesante și ștampile speciale. Au funcționat aici și poștele de campanie austro - ungară, cehă și ungară.

O parte din Ucraina subcarpatică a ajuns, în 1919, sub ocupație română. Acest fapt a început la 16 aprilie 1919 cu ofensiva forțelor române și ceho - slovace, care pînă la 30 aprilie au ocupat întreg teritoriul. Desfășurarea operațiilor militare este redată pe hartă.

Comisia Națională Ruteană a decis, la 8 mai 1919, ca Rutenia (Ucraina subcarpatică) – teritoriu autonom – să adere la Republica Ceho-Slovacia, proclamată la 28 octombrie 1918. În urma acestei decizii, din punct de vedere poștal, Ucraina subcarpatică a ajuns sub administrația Poștei ceho-slovace. Oficiile poștale, pe lîngă mărcile cehoslovace (emisiunea Dradjin), au utilizat ștampile de zi ungare pînă în 1920, deoarece proiectarea și confecționarea ștampilelor ceho-slovace a necesitat timp.

Teritoriile ocupate de trupele române au rămas sub ocupație pînă la 20 martie 1920. Zona ocupată a fost aproximativ partea sudică, de la linia Körösmező - Rahó - Huszt - Nagyszőllös -Beregszász (Jasina - Rachov - Chust - Sevlus - Beregovo). Motivul ocupației a fost controlul liniei ferate Beregszász - Nagyszőllös - Királyháza (Beregovo - Sevlus - Kralovo) și a minelor din împrejurimile Aknaszlatinei (Slatinske Doby).

Pe teritoriile ocupate nu s-a instalat administrația română deoarece, în principiu, aceasta aparținea deja Cehoslovaciei; dar nu putea funcționa, nu putea să se formeze nici administrația ceho-slovacă. Cum viața nu putea să stea pe loc, oficiile poștale maghiare au început să funcționeze în iulie 1919. Astfel, s-a produs o situație ciudată: sub ocupație română, pe un teritoriu cehoslovac, au funcționat serviciile poștei ungare.

În perioada ocupației, mărcile poștale ungare au rămas în circulație, tariful poștal ungar a rămas în vigoare, oficiile poștale au utilizat ștampilele de zi ungare.

fig. 2

Cartea poştală expediată la 20 iulie 1919 din Nagyszöllös (Sevlus) - fig. 1 - are valoare de istorie poştală. Primele rînduri ale acesteia sună astfel: „Spre bucuria mea, din nou s-a deschis circulaţia scrisorilor...". Francatura cărţii poştale (10 fillér) a fost corectă după tariful poştal ungar. Dar cartea poştală a trecut prin Debreţin, care era ocupat de trupele române, unde direcţiunea poştală aflată sub controlul acestora a majorat taxa cărţii poştale la 20 fillér, fapt pentru care cartea poştală a fost taxată cu porto. În vremurile acelea tulburi, de unde să fi ştiut oficiantul poştei că dispoziţia locală nu se referă şi la Nagyszöllös ? Menţionez că între Ungaria şi România, respectiv între Ungaria şi teritoriile ocupate de România, nu a existat circulaţie poştală pînă la 6 aprilie 1921.

Pe teritoriul Ucrainei subcarpatice, după scurt timp, s-a introdus cenzura corespondenţei – ce se efectua la

fig. 3b

Sighetul Marmaţiei. S-au folosit două tipuri de ştampile de cenzură:

1. – Cu stema României „CENZURAT OFICIUL/SIGHETUL MARMAŢIEI; ştampilă rotundă;

2. – Cenzurat Română/M.M. Sziget, ştampilă liniară în două rînduri.

Ştampila nr. 1 poate fi văzută în fig. nr. 2, pe o scrisoare recomandată. Scrisoarea, expediată la 28 septembrie 1919 din Huszt (Chust) la Técsö (Tacovo), a fost francată cu 80 fillér, care corespunde unei trimiteri poştale de 160 grame.

Pe teritoriile ocupate, oficiile poştale ungare au acceptat, firesc, şi mărcile poştale româneşti. Literatura filatelică cunoaşte două asemenea corespondenţe: una a fost expediată în decembrie 1919 din Tecsö (Tacovo) în Statele Unite, francată cu o marcă de 40 bani din emisiunea „Moldova"; a doua (fig. 3a şi 3b) a fost expediată de „Societatea de Asigurări „PHÖNIX" din Baia Mare şi adresată unei angajate a fabricii de tutun din Eger - Ungaria. Scrisoarea a fost francată cu două mărci din emisiunea „Oradea", 35 de bani şi 5 bani, Michel nr. 22 şi 35.

Poşta din Baia Mare n-a acceptat scrisoarea deoarece oraşul aparţinea Românieî, iar România, în perioada respectivă, nu avea legături poştale cu Ungaria.

Soluţia posibilă era aducerea scrisorii la oficiul de cenzură din Sighetul Marmaţiei – la o distanţă de 66 km de Baia Mare – care avea legături poştale permanente cu Taracköz (Teresva), cel mai apropiat oficiu poştal din Ucraina subcarpatică, deoarece fiecare corespondenţă trebuia obligatoriu cenzurată. După aplicarea ştampilei de cenzură din Sighetul Marmaţiei, oficiul poştal din Taracköz (Teresva) a acceptat scrisoarea, dar numai recomandată, a anulat manunscris mărcile poştale notînd: „Taracköz 1919 XII 22" (fig. 3a) şi a înregistrat scrisoarea recomandată cu numărul 117 (fig. 3b).

Poşta din Taracköz a acceptat fără probleme scrisoarea recomandată, deoarece cu teritoriile ocupate de Cehoslovacia oficiile poştale ungare aveau legături permanente, consfinţite prin dispoziţia Direcţiunii Poştei Ungare din 29 ianuarie 1920. De fapt, această parte nici nu a fost sub „ocupaţie cehă", aici practic a funcţionat Poşta ungară, respectiv

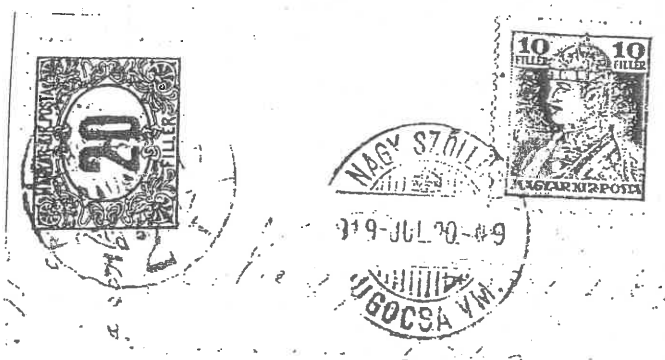

fig. 1

unguri aveau un bun renume.

Partea din Ucraina subcarpatică ocupată de trupele române a avut o circulaţie poştală redusă, abia apare cîte o scrisoare.

Istoria poştală a Ucrainei subcarpatice mai are ceva interesant referitor la România. Nagypalád – Paladul Mare a aparţinut, pînă la 25 iunie 1921, României. În această zi, între Ceho - slovacia şi România au avut loc unele corectări ale graniţelor şi schimburi de teritorii: Nagypalád cu denumirea de „Veliky Palad" a trecut la Ceho - slovacia, respectiv la Ucraina subcarpatică. Pînă în prezent nu se cunoaşte nici o corespondenţă cu ştampila „Paladul Mare" din perioada respectivă.

Pentru o informare completă, menţionez că în urma schimbului de teritorii, Tarna Mare (Nagytarna) a fost integrată României.

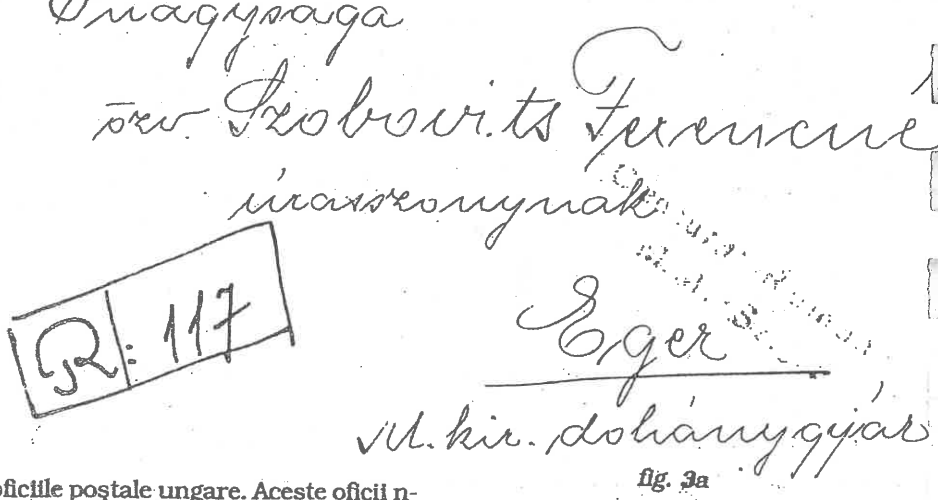

fig. 3a

oficiile poştale ungare. Aceste oficii n-au avut legături oficiale cu Ungaria, dar au avut formate serviciile de transmitere a corespondenţei cu sau fără sprijinul organelor poştale ceho - slovace.

În anii 1919 - 1920 serviciile poştale din teritoriile ocupate nu erau reglementate în toate privinţele. Corespondenţa a fost transmisă în modalităţile posibile la momentul respectiv. În acele vremuri poştaşii

Partea ocupată de trupele române din Ucraina subcarpatică ascunde, din punctul de vedere al studiului filatelic, încă multe surprize – cele 8-10 scrisori cunoscute reprezintă doar începutul. Ar fi o mare bucurie pentru mine dacă în acest sens aş primi sprijinul filateliştilor români.

Dr. Simándy BELA
Preşedintele Asociaţiei Naţionale
a Filateliştilor din Ungaria

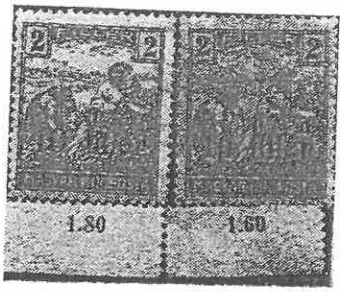

DESPRE EMISIUNILE PROVIZORII DIN TIMIȘOARA (1919)

Dintre mărcile locale sau regionale, emisiunile din Timișoara au fost cele mai neglijate, cele mai puțin studiate.

Nimeni nu s-a preocupat de aceste emisiuni istorice. Cataloagele mondiale ca Yvert, Zumstein, Michel etc. s-au mărginit să le coteze de la început cu cote derizorii, care au rămas de atunci înghețate. Putem considera că aceste împrejurări au făcut ca emisiunile să rămînă necercetate, nestudiate, deși ele lipsesc din colecțiile multor colecționari din țară și străinătate. Faptul a avut însă și un efect pozitiv: cotele mici la care au rămas aceste emisiuni au făcut ca ele să nu atragă atenția falsificatorilor.

O primă îndreptare a acestei situații o întîlnim în Catalogul mărcilor poștale romînești din 1959 în care pe lîngă o clasificare mai bună apar și cote mai juste pentru emisiunile din Timișoara. Dar acest eveniment nu s-a produs decît la 40 de ani de la apariția mărcilor!

In cele ce urmează voi încerca să expun o serie de observații asupra acestor mărci, rezultate din examinări personale.

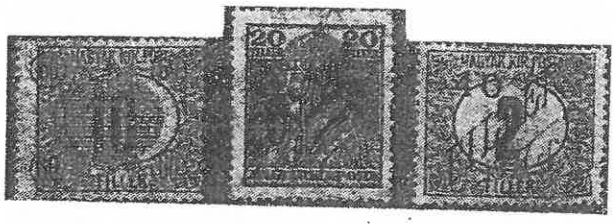

Fig. 1

Cam prin 1932 am achiziționat un lot de mărci din aceste emisiuni. Tratat cu aceeași indiferență, stocul a stat deoparte pînă mai zilele trecute cînd mai mult o întîmplare mi-a atras atenția asupra lui și m-a determinat să-l cercetez amănunțit.

Lotul examinat e format din 10—15 coli din unele valori iar din altele cîte 6—10 coli. Din varietăți am examinat cantități și mai mici — 40-60 bucăți — cîte existau în lotul de mai sus.

Iată unele constatări, grupate în ordinea enumerării mărcilor din Catalogul mărcilor poștale romînești (1959) pag. 203—4 (indicîndu-le cu numerele din acest catalog):

~~La marca nr. 1, 10 filler pe 2 fil. ocru.~~

Precum se știe, supratiparul de 10 fil. s-a făcut în albastru și mult mai rar în negru. Supratiparul a fost necesar ca urmare a modificării tarifului poștal. Dat fiind că supratiparul trebuia realizat urgent, lucrarea a fost încredințată unei tipografii locale. Cu greu a reușit tipografia să culeagă, de exemplu, una sută de cifre de „10" identice pentru valoarea de 10 filler.

Din examinarea colii rezultă multe varietăți. Astfel:

a) In coală există 53 buc. cifre de 1 (la 10 fil) care au la bază o liniuță asemănătoare ca la cifrele romane. Există și două excepții: marca nr. 46 din coală, care are numai jumătate din liniuță în spre dreapta și marca nr. 100 care are la fel numai jumătate din linia de talpă spre stînga.

b) Restul de 45 de mărci din coală are cifra 1 din 10 filler fără liniuța de bază: le vom denumi aci cifre „fără talpă". (fig. 2.I)

Fig. 2 I

Fig. 2 II

c) cifra 1 mai mică ca 0 la marca nr. 42 (1 cu talpă)

d) cifra 1 mai jos ca 0, la mărcile nr. 53 și 82 (ambele fără talpă)

e) cifra 1 formată dintr-o linie (probabil culeasă din litera l) la marca nr. 24

f) cifra 1 ca o nicovală, cu talpa în partea de sus (răsturnată) la marca nr. 53

g) cifra 0 mai mică decît cifra 1 la marca nr. 30

h) litera f din „filler" este tăiată în partea de sus de o liniuță cam de aceleași dimensiuni ca și liniuța de bază de sub cifra 1. Excepție face marca nr. 45 din coală, care are liniuța de la litera f numai pe jumătate și numai în stînga. Această lipsă o găsim și la coala de sub nr. 2 (45 filler roșu) ceea ce arată că același clișeu a fost folosit la ambele valori, cu modificarea cifrei din 10 în 45 (fig. 2.II).

Mai sînt însă și alte varietăți; am putea spune că fiecare cifră se deosebește de cealaltă. Am notat varietățile mai interesante.

La marca nr. 2, 45 filler roșu (supratipărită numai în albastru) am constatat următoarele varietăți:

a) Cifra 4 din 45 fil. apare fără liniuța de bază (fără talpă) la mărcile nr. 11, 31, 41 și 51, adică 4 cifre de 4 fără talpă în coală (fig. 3 I).

Există și o excepție și anume la marca nr. 21 din coală, care are liniuța numai pe jumătate în stînga cifrei (fig. 3 II).

Fig. 3 I

Fig. 3 II

b) Cifra 4 din 45 fil., deschisă. In general cifra este închisă; sînt numai 3 cazuri în coală (mărcile nr. 47, 75 și 84) unde linia piezișe care închide cifra lipsește în întregime. (fig. 2/V).

c) Marca nr. 98 din coală are cifra 5 (din 45) deschisă în partea de jos (spărtură).

ian.-febr. nr. 1-2 (61-62)/ an. XII 1963

d) Litera f din fillér prezintă aceeași varietate ca și la valoarea de 10 fil. (pct 1 litera h).

Marca porto nr. 14, adică 40 f pe 15 + 2 f. violet (supratipar executat în negru și mai rar în roșu). Am constatat aci următoarele varietăți:

a) Forto în loc de porto la marca nr. 29 din coală (fig. 4).

Deși la unele exemplare, brațele paralelc ale literei F nu trădează cu nimic că ar proveni din P de exemplu

Fig. 4

prin spargerea literei P prin uzare, totuși sînt de părere că Forto a luat naștere prin spargerea literei P, Această părere o susțin cu faptul că la marca nr. 28 litera P este spartă în vîrf spre dreapta în timp ce la marca nr. 27 litera P este spartă în stînga sus; apare deci verosimil că și marca nr. 29 inițial a putut fi Porto și nu Forto și că litera eventual s-a spart. În tot cazul, dacă Forto a luat naștere prin uzare, am avea de-a face cu o adevărată raritate, mai ales dacă s-ar găsi pe plic sau din varietatea în roșu.

b) Tot la litera P din Porto am constatat 3 cazuri în care trunchiul literii este mai scurt ceea ce îl aseamănă cu un D. (mărcile nr. 69, 84 și 89 din coală).

Dacă avem în vedere că la celelalte 13 valori nu am constatat varietăți, trebuie să conchidem că deși supratiparul s-a executat în pripă, el s-a realizat totuși în condiții relativ bune.

Mai trebuie amintite supratipărurile pătrunse pe verso, vizibile și pe dosul mărcilor și care pot fi întîlnite la mărcile nr. 6, 7, 9 și 14 (supratipăruri negre — vezi fig. 5).

La iel trebuie amintite și unele deplasări ale supratiparurilor, fie spre dreapta, fie spre stînga sau în sus

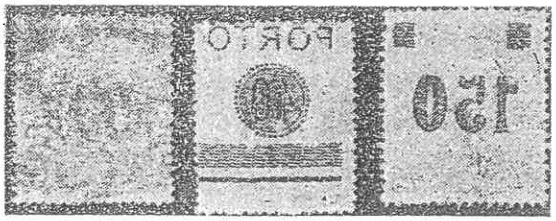

Fig. 5

și în jos, care toate dau naștere la varietăți interesante de poziție. Astiel am întîlnit — spre pildă — o coală din nr. 3 la care în primul șir cifra 3 din 30 fil, prin deplasare spre stînga, a ieșit din cadrul mărcilor și în primul șir supratiparul apare cu „0 filler 3".

În fine menționez că supratiparul răsturnat există și la alte valori în afară de cele specificate de Catalogul mărcilor poștale romînești și anume la nr. 7, 10 și 16 (supratipar negru) din care posed cîte un exemplar. Nu este exclus ca să existe și din alte valori.

Orice completare la studiul acestor emisiuni este binevenită, desigur cu documentația respectivă.

MARIN BORA
Timișoara

„POȘTELE HOTELURILOR DIN UNGARIA ȘI ROMÎNIA"
DE L. N. ȘI M. WILLIAMS

Autorii, specialiști ai mărcilor locale în general și în special ai emisiunilor care au circulat pe teritoriul țării noastre, au pus la îndemîna colecționarlior englezi o broșură utilă, tratînd despre mărcile emise la Păltiniș (Hohe-Rinne), Măgura și Bistra.

Lucrarea cuprinde o descriere a acestor mărci, în ordinea cronologică a emisiunilor, iar — la sfîrșit —, și un catalog al lor.

Autorii au folosit ca bibliografie de bază „Istoria oficiilor poștale particulare și mărcile lor, foste în circulație pe teritoriul Romîniei de astăzi" a subsemnatului, iar, pentru emisiunea Măgura, „Handbuch der deutschen Privatpostwertzeichen" de Carl Schmidt, punînd o informare asupra acestor emisiuni la dispoziția cititorilor de limbă engleză.

În lucrare s-au strecurat însă și unele inexactități. Astfel, desenatorul

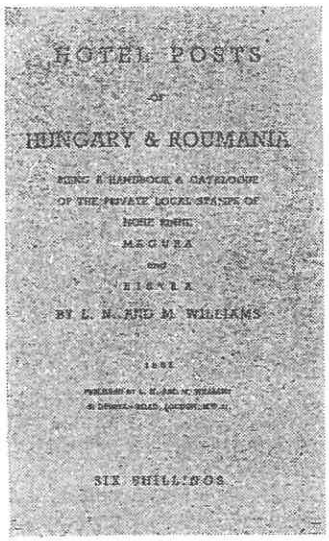

mărcilor din emisiunea 1910 și 1923 este Hecker și nu Hocker, cum apare în pagina 4. Nu corespunde adevărului afirmația că o parte a mărcilor din emisiunea Păltiniș 1909 ar fi fost distrusă cu ocazia unui incendiu izbucnit la hotelul din Păltiniș. În realitate aceste mărci au ars în timpul transportului lor spre hotel, căruța în care se aflau luînd foc de la felinarul vehicolului.

Indicația de la pagina 5, că tariful poștal local ar fi fost majorat, nu corespunde situației reale. Faptul că autorii posedă o carte poștală francată cu marca roșie folosită de obicei pentru francarea scrisorilor, se datorește necunoașterii de către vizitatorii hotelului a valorii mărcilor, care — neavînd imprimată valoarea — se deosebeau numai prin culoare.

La mărcile Bistra se arată că clișeul mărcilor ar fi fost confecționat la Viena. În realitate el a fost realizat la Sibiu de către sucursala firmei Angerer & Göschel din Viena.

Nici afirmația de la pagina 8, că nu se găsește decît un singur bloc de patru din emisiunea Bistra de 2 heller. nu este exactă, deoarece există mai multe blocuri de 4 și chiar blocuri mai mari. De asemenea, mărcile confiscate din această emisiune n-au fost distruse, ci au fost depuse la arhiva Direcției Generale a Poștelor din Budapesta.

În ceea ce privește catalogul anexat la lucrare, prețurile indicate sînt exagerate, cu toate că mărcile sînt rare și căutate.

L. D.

Nr. 1-2/1963.

Emisiunile

Abordarea, în paginile revistei "Filatelia", a unor teme pe nedrept marginalizate anterior o considerăm deosebit de utilă şi chiar necesară culturii filatelice a tinerei generaţii de colecţionari, care în trecut au fost privaţi de multe informaţii referitoare la momente importante din istoria poştală a României. De aceea, salutăm apariţia articolului "Poşta Timişoara 1919, emisiunea românească" în numărul 8/1990 al revistei, sub semnătura d-lui Marcel Şapira. Fără a subestima meritele autorului, care, în limita spaţiului şi a bibliografiei ce i-au fost disponibile, a reuşit să ne prezinte în amănunt emisiunea respectivă, credem că sînt necesare unele precizări pentru a înţelege complexitatea momentului, precum şi pentru a da răspuns la cîteva probleme rămase deschise.

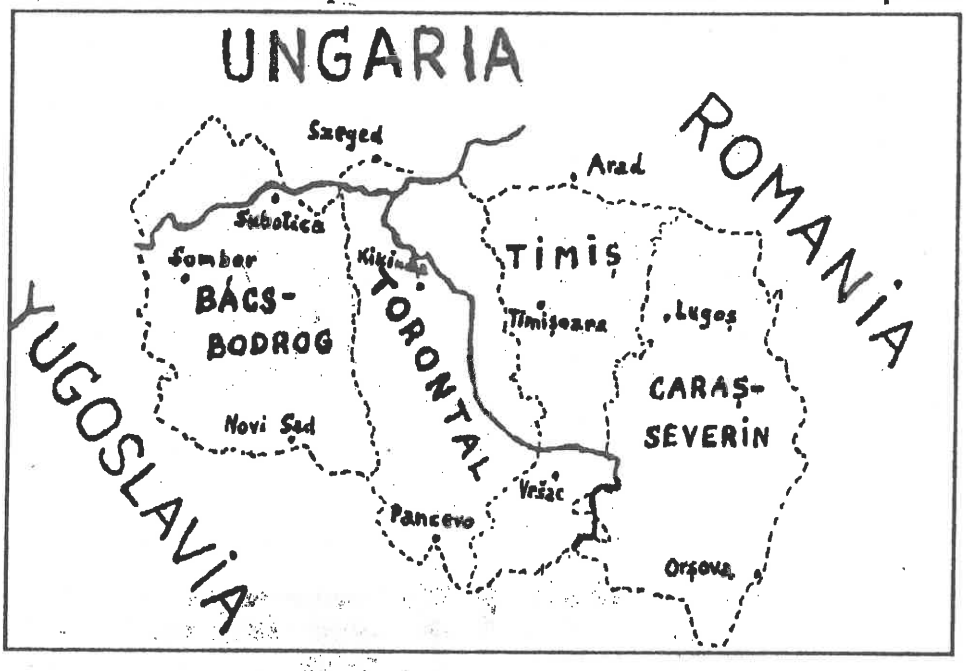

Aşa cum un anumit eveniment istoric nu poate fi înţeles pe deplin atît timp cît este prezentat singular şi nu poate fi rupt de evenimentele însoţitoare momentului, nici prezentarea emisiunii în cauză nu poate fi făcută fără a reveni şi asupra celorlate emisiuni anterioare apărute tot la Timişoara în anul 1919. De aceea completările noastre doresc să întregească imaginea, oarecum trunchiată, a perioadei în care au apărut cele patru emisiuni Timişoara. Aceasta, pe de o parte, pentru a întregi informaţiile colecţionarilor, iar pe de altă parte pentru a dovedi că filatelia în sine nu doreşte minimalizarea anumitor evenimente din istoria sa.

Pentru început, dorim să întregim lista bibliografică menţionată de dl. Marcel Şapira cu două titluri şi anume, **Die Entstehung der Temesvarer Provisorien**, apărut între anii 1920-21, ca o suită de articole sub semnătura ing. Mano Leipnik în mai multe numere din "Der Banater Philatelist" şi **The Timişoara Provisional Issue** de G. Pataki şi N. Blistyar, din "The American Philatelist", 2/1985, iar pe baza lor să completăm prezentarea emisiunilor respective.

Emisiunile Timişoara - şi menţionăm că au fost 4 la număr - au apărut în 1919, în condiţii în care situaţia politică din Banat era mult diferită de cea din Transilvania. Sfîrşitul primului război mondial a fost marcat aici de începerea ocupaţiei sîrbeşti. În 10 noiembrie 1918 trupele sîrbeşti intră în Timişoara şi ocupă în continuare cea mai mare parte a fostelor comitate Bács-Bodrog, Torontal, Timiş şi Caraş-Severin, ca o expresie a pretenţiilor teritoriale emise de Serbia. În conformitate cu prevederile armistiţiului de la Belgrad, în zona ocupată de sîrbi vechea administraţie poştală maghiară continua, însă, să-şi exercite toate prerogativele prin Direcţia Poştală Timişoara, inclusiv asigurarea şi utilizarea mărcilor poştale cu însemnele statului maghiar, autoritatea de ocupaţie mulţumindu-se cu confiscarea sistematică a încasărilor şi a unei cantităţi apreciabile de mărci poştale aflate în depozitele Direcţiei.

Evenimentele politice din Ungaria au făcut, însă, tot mai dificilă aprovizionarea cu mărci poştale, ultima livrare din Budapesta destinată Timişoarei ajungînd aici la sfîrşitul lunii martie 1919, după care toate legăturile cu Budapesta, aflată sub conducerea guvernului revoluţionar al lui Bela Kun, au fost întrerupte. În aceeaşi perioadă, dispariţia monedelor de nichel de 10 filleri a făcut ca mărcile poştale cu această valoare să fie tot mai des utilizate ca mijloc de plată. O lipsă acută de mărci poştale cu valoarea de 10 filleri (corespunzătoare taxei pentru o scrisoare simplă) şi 45 filleri (taxa pentru o scrisoare recomandată) s-a făcut simţită încă la sfîrşitul lunii aprilie 1919 şi nu în iulie, cum greşit s-a afirmat. Această lipsă de mărci poştale a determinat Direcţia Poştală Timişoara să procedeze la realizarea, prin supratipărire, a celor două valori, de 10 şi 45 filleri, puse în circulaţie în 17 şi, respectiv, 25 mai 1919, cunoscute sub denumirea de prima emisiune timişoreană.

A doua emisiune Timişoara, formată din 6 valori, dintre care 3 valori mărci poştale şi 3 valori porto, a apărut la 1 iulie 1919. Oprindu-ne asupra ei, răspundem şi la întrebarea pusă de dl. Marcel Şapira referitoare la valoarea mare a facialului unora dintre mărci, respectiv 1K, 1,50K şi 3K. Din pricina inflaţiei şi a lipsei de fonduri pentru achitarea salariilor angajaţilor poştei, Direcţia Poştală Timişoara s-a văzut obligată să mărească taxele poştale în teritoriul aflat sub jurisdicţia ei, după cum rezultă şi din Circulara nr. 33 transmisă în 28 iunie cu nr.28973/1919, sub semnătura directorului principal Dr. Kovats, tuturor oficiilor şi agenţiilor din subordine. Noile tarife valabile de la 1 iulie pentru serviciile cele mai uzuale sînt: cărţi poştale - 30 filleri; scrisori simple - 50 filleri; taxa de recomandare - 1 koroană; taxa expres - 2 koroane. Iată, deci, în ce scop au apărut mărcile cu valoare nominală mare, valori pe care le reîntîlnim apoi şi la emisiunea a 4-a, cea prezentată anterior în paginile revistei.

Sub aceste aspecte, ţinînd cont şi de tiraje, putem afirma fără echivoc că primele două emisiuni Timişoara s-au născut din necesitatea de a depăşi situaţiile dificile create de ocupaţia sîrbă şi de a asigura funcţionarea serviciului poştal în aceste condiţii vitrege. Ingerinţa filateştilor, chiar dacă a existat la emisiunea a 2-a, în ceea ce priveşte aspectul grafic al supratiparului, nu a fost determinantă pentru apariţia acestor mărci.

Emisiunea a 3-a, apărută la 28 iulie

Filatelia nr. 1-2/ 1991, an XL

„Timişoara" 1919

1919, la numai o zi după retragerea trupelor sîrbeşti de ocupaţie din Timişoara, formată dintr-un total de 54 valori cu supratiparul "Bánat Bácska 1919", este considerată ca fiind o emisiune comemorativă. Loturi de serii complete şi unele valori cu tiraj mic au fost distribuite funcţionarilor poştali în locul plăţilor restante, în ideea ca, prin revînzarea acestora, funcţionarii să-şi poată ameliora cît de cît situaţia financiară. Este, desigur, lăudabilă intenţia administraţiei timişorene de a marca retragerea trupelor sîrbeşti prin emiterea unor mărci poştale, precum şi încercarea de ajutorare financiară a funcţionarilor poştali, dar 54 de valori, dintre care 20, cu tiraje cuprinse între 300 şi 1000 buc., nici nu au ajuns în circuitul poştal propriu-zis, sînt elemente care îndeamnă la reţinere. Ingerinţa filateştilor şi a comercianţilor în elaborarea acestei emisiuni este mai mult decît probabilă.

Supratiparele primei emisiuni

În sfîrşit, emisiunea a 4-a a fost vîndută, cu începere din 18 august 1919, la oficiul poştal Timişoara 1. Ea este, denumită fără a greşi mult, "emisiunea românească", deoarece a apărut la o dată cînd trupele române ajunseseră, încă din 3 august 1919, la Timişoara. Administraţia românească a preluat poşta abia în 20 august introducînd imediat tarifele poştale româneşti şi stabilind cursul de revenire 1 ban=2 filleri. Emisiunea a 4-a a apărut, deci, înaintea stabilirii acestui tarif, la o dată cînd încă era în vigoare tariful majorat de Direcţia Poştală (maghiară) Timişoara- în 1 iulie 1919. De aici şi valoarea mare a facialului acestor mărci. Supratiparul s-a executat la tipografia "Fraţii Csendes", aceeaşi care a executat şi supratiparul emisiunii a 2-a şi care, între timp, de ce să nu o spunem, s-a perfecţionat în fabricarea de varietăţi, de unde şi numărul mare al acestora. Cercurile filatelice timişorene din anii '20 au încercat să motiveze apariţia acestei ultime emisiuni provizorii prin lipsa mărcilor poştale cauzată de confiscările masive întreprinse de trupele sîrbeşti la retragere. Ulterior, însă, în momentul retragerii din circulaţie a mărcilor poştale de proveniență maghiară, s-au predat şi cantităţi apreciabile din mărcile emisiunii 1 şi a 2-a, ceea ce dovedeşte contrariul. Emisiunea a 4-a nu a fost atît o necesitate cît o speculaţie.

Supratiparele emisiunii a doua

Supratiparele emisiunii a treia

Supratiparele emisiunii a patra

Referitor la cele patru emisiuni timişorene rămîn, totuşi, unele probleme deschise. În primul rînd este neclară utilizarea lor după 20 august 1919. Oficial administraţia Poştei Române a autorizat circulaţia mărcilor **"de proveniență maghiară"** (s.n.) în Banat pînă la 15 martie 1920, alături de mărcile româneşti la paritatea stabilită. Totodată, acestea puteau fi schimbate cu mărci româneşti. Nu există nici o dovadă că provizille timişorene au fost schimbate la valoarea facială a supratiparului. Se întîlnesc multe plicuri francate cu aceste mărci corespunzător tarifului mărit, din 1 iulie 1919, obliterate cu diferite ştampile ale oficiilor timişorene în lunile septembrie, octombrie şi noiembrie 1919 dar toate de natură pur filatelică. O francatură mixtă mărci româneşti + mărci Timişoara efectiv circulată nu îmi este cunoscută. În mai 1990 am văzut, însă, la Londra o scrisoare francată cu mărci Timişoara, emisiunea a 2-a + a 4-a, plecată în septembrie din Timişoara şi ajunsă în noiembrie în Belgia. Din păcate, nu am avut posibilitatea să o achiziţionez, nici să fac o copie, exoticul piesei l-a făcut pe negustor să ceară un preţ ce depăşea posibilităţile mele. Dar se pare că există dovezi că şi după 20 august se acceptau plicuri francate după vechiul tarif.

Plasarea în cataloagele internaţionale a acestor emisiuni la Ungaria şi nu la România, precum şi faptul că emisiunea "Bánát Bácska 1919" este tratată separat este o chestiune de tradiţie. Intervenţia mea, încă cu cîţiva ani în urmă, la redacţia catalogului "Michel" în vederea unei clarificări a fost evitată sub această motivaţie.

Subscriem cu totul la apelul d-lui Marcel Şapira de a acorda mai multă atenţie acestor emisiuni, iar acum, cînd ne-am descătuşat de indicaţiile foştilor, cred că este o datorie de onoare pentru toţi filateliştii de a cerceta şi de a elimina petele albe rămase încă neelucidate. În acest sens, şi ca un îndemn pentru tineri, aş dori să fie interpretate rîndurile de mai sus.

Norbert BLISTYAR
Bocşa

Nota redacţiei: *Articolul d-lui Marcel Şapira, publicat în nr. 8/90 al revistei noastre, a fost prezentat pentru prima oară redacţiei în anul 1986, dar nu a putut fi publicat decît în 1990, la cererea autorului, în forma sa iniţială.*

În ce priveşte "tradiţia" unor cataloage internaţionale de a include aceste emisiuni la Ungaria şi nu la România, credem că se impune o intervenţie oficială a FFR şi a Poştei Române pe lîngă respectivele cataloage pentru îndreptarea erorii. Acesta este şi sensul celor două articole pe care le-am publicat.

Istorie poștală

Despre aria de răspândire a mărcilor din primele două emisiuni Timișoara. 1919

dr. Traian SERENDAN

Articolele scrise în țară și în străinătate în revistele de profil reflectă păreri diferite cu privire la aria de circulație a acestor mărci. Mulți autori sunt reținuți în opinii din cauza aspectului pur filatelic al unor piese, în mare parte ștampilate „ordonat" de complezență cu ștampilele originale ale poștelor de expediție și sosire. Prezența ștampilelor de cenzură sârbești dă o mai mare credibilitate piesei, ștampilele românești de cenzură fiind mai ușor accesibile persoanelor interesate. Sunt și falsuri de la cele grosolane la altele, care încă stârnesc polemici între cunoscători. Fiind perioade de tranziție, poșta a trebuit să improvizeze, realizându-se piese filatelice extrem de spectaculoase pentru filateliști.

Mărcile din primele două emisiuni Timișoara au fost tipărite în perioada mai – iulie 1919, la Timișoara, în urma ordinului autorităților militare sârbești. Pentru realizarea lor au fost folosite stocurile de timbre maghiare existente și mărcile au fost utilizate în cea mai

Fig.1

mare parte pe teritoriul românesc, în Banat. Banatul a fost împărțit, în urma deciziilor Marilor Puteri între România și Serbia prin *Tratatul de pace româno - sârb* din 1920, dar trupele sârbești au părăsit capitala Banatului în iulie 1919. Voi folosi termenele de „Banatul românesc" și „Banatul sârbesc" pentru a diferenția teritoriile din Banat care au revenit României și respectiv Serbiei.

Opiniile multor autori privitor la aceste emisiuni concluzionează următoarele:

- mărcile ediției timișorene au fost folosite puțin în circulația poștală;
- cel mai des au fost folosite în francaturi mixte, cu mărci maghiare;
- au fost folosite mai frecvent la francarea cărților poștale și a vederilor;
- mărcile porto au fost folosite la fel de des ca și cele franco la francarea curentă;
- folosirea mărcilor porto numai ca mărci porto este rară;

Fig.2

Fig.3

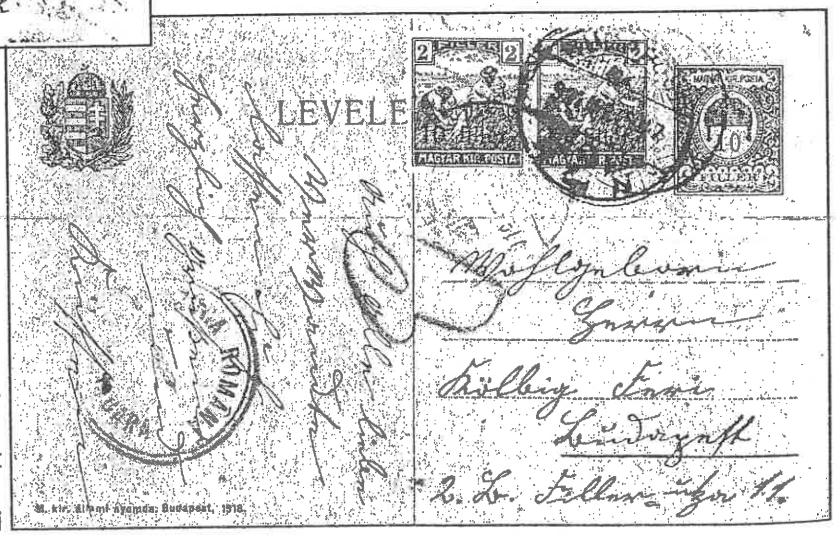

Fig.4

• folosirea mărcilor din ediţiile timişorene în corespondenţa externă este extrem de rară.

Fig.5

Piesele circulate efectiv, prezentate în articolul de faţă, cred că vor genera şi alte păreri. La aceste piese voi reliefa numai aspectele privind aria de circulaţie a acestor mărci.

1. Circulaţia externă:

Fig. 1 - întreg poştal maghiar cu francatură mixtă, cu două mărci din prima emisiune Timişoara, trimis recomandat în 12 nov. 1919, din Pancevo Banat (acum Banatul sârbesc – Serbia), în Elveţia – Zürich (sosit 21.11.1919). Ştampilă de plecare Pancevo, ştampila cenzurii sârbe Pancevo, ştampilă sosire Zürich (atest Flasch pe verso).

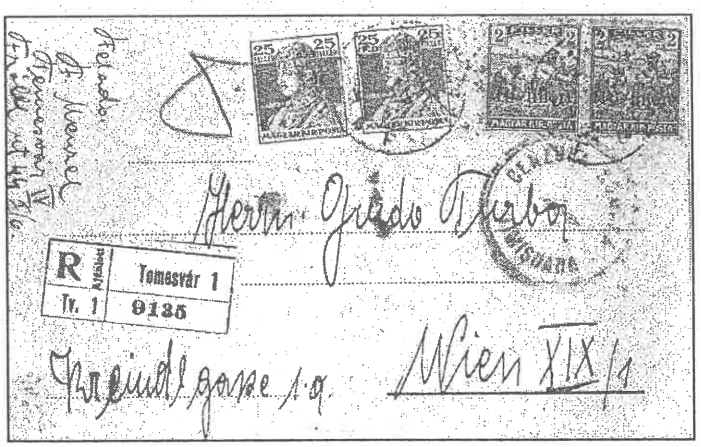

Fig.6

Fig. 2 – formular maghiar de carte poştală dublă, recomandat, trimis din Făget, actual în Banatul românesc la Leipzig - Germania (28 noi. 1919), francat numai cu mărci din primele două emisiuni Timişoara. Ştampila cenzurii române Timişoara.

Fig. 3 - plic recomandat trimis din Novisad, Serbia la Budapesta - Ungaria (25 feb. 1920). Francat cu mărci din prima şi a două emisiune Timişoara. Două ştampile de cenzură civilă şi militară puse la Novisad, ştampila sosire Budapesta pe verso. Este corespondenţă comercială, firma, după antet, fiind cu sediul central la Zenta, Banat (localitate din Ungaria). Probabil că filiala din Novisad să fi folosit suportul şi mărcile trimise din Zenta.

Fig. 4 - întreg poştal maghiar de 10 filleri, francat cu două mărci din prima emisiune Timişoara, trimis din Timişoara, Banatul românesc la Budapesta - Ungaria. Ştampila de plecare Timişoara (29.09 1919), ştampila cenzurii române din Timişoara. Ştampila de sosire Budapesta e datată 25 aprilie 1921?! (atest Flasch pe verso).

Fig. 5 - întreg poştal maghiar cu marca fixă de 10 filleri francat cu o marcă din prima emisiune Timişoara. Expediat din Pardany, Ungaria în 6.10 1919, prin Timişoara (ştampila cenzurii române Timişoara) sosit

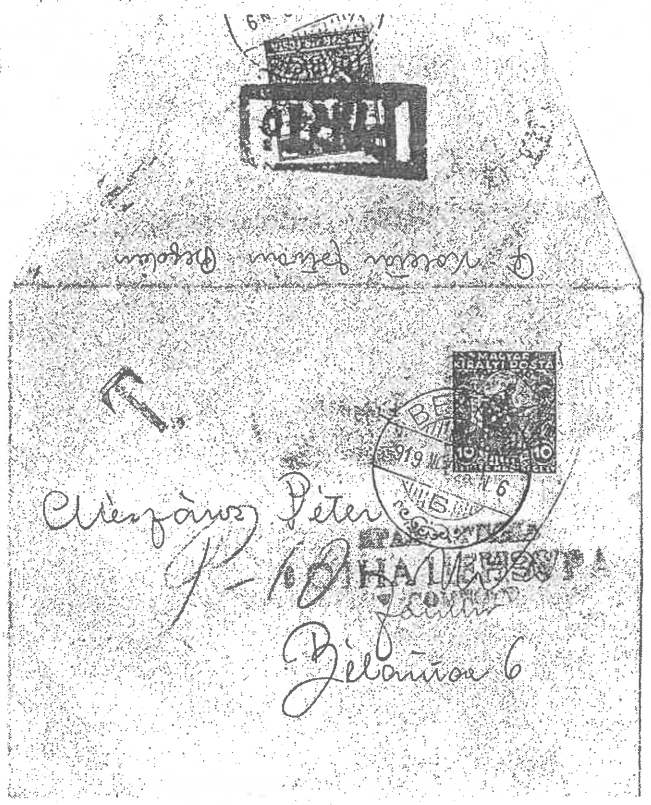

Fig.7

la Budapesta -Ungaria în 25 aprilie 1921. Pe verso ştampila de sosire Budapesta cu această dată (atest Flasch pe verso).

Fig.8

Fig. 6 – Carte poştală cu francatură mixtă, cu două mărci din prima emisiune Timişoara, recomandată, circulată de la Timişoara la Viena 1919. Cenzura română Timişoara. Unele dintre piesele arătate mai sus contrazic puţin teza cu privire la folosirea extrem de rară a mărcilor din această emisiune pentru corespondenţa externă.

continuare în pag. 7 ➲

Poșta germană în România

Varietăți de supratipar ale emisiunii Taxa de plată, Timbru de Ajutor (1 martie 1918)

prof. George MORĂREL

Această emisiune este constituită dintr-o singură valoare, 10 BANI roșu (100 de timbre în coală fără margini), are indicativul P.G. 27 în Catalogul Mărcilor Poștale Românești din 1974, iar în catalogul Michel e trecută la nr.8, la capitolul Kriegssteuer – Portomarken.

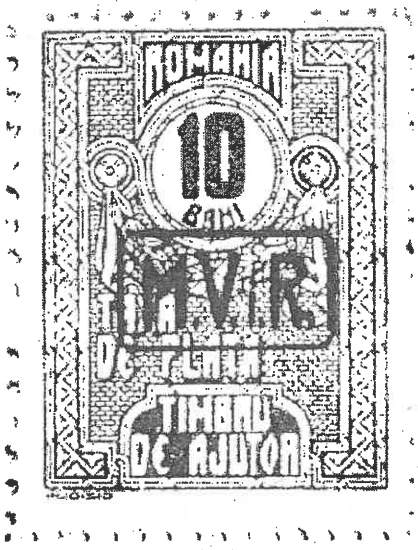

Fig.1

Deși în CMPR 1974 și CMPR 1984 sunt prezentate tot felul de varietăți ale diverselor emisiuni ale Poștei Germane în România, în legătură cu valoarea 10 B roșu nu se specifică nici o varietate de supratipar. Lucru curios, fiindcă studiul în ultimii doi ani a 100 de coli mi-a dat prilejul să găsesc zeci și zeci de varietăți. Posibil ca această emisiune să nu fi trezit interesul niciunui cercetător, însă două mi se par a fi cauzele majore. Pe de o parte, este vorba de ceea ce A. Szalay în *Höhere Philatelie* numea microfilatelie, adică studiul acelor varietăți ce pot fi depistate doar cu ajutorul lupei, pe de altă parte, din informații pe care le am de la regretatul Nelu Năchescu, unul din negustorii de timbre importanți ai Bucureștilor ultimilor 35 de ani, circa 90 % dintre colile puse în vânzare în 1918 au fost cumpărate de o singură persoană, fapt care mi se pare real, fiindcă numărul

Fig.2

Fig.3

timbrelor obliterate este foarte mic, timbre disparate apărând din când în când, fără a spune mare lucru despre această emisiune.

Cele 100 de coli studiate de mine au stat aproape două decenii în posesia lui Nelu Năchescu, înainte ele zăcând alte decenii în casa unui negustor care a locuit pe Bulevardul Carol. După cum se vede, este vorba de un fond filatelic pe care puțini l-au văzut, aflat ani și ani în posesia unor negustori de timbre, categorie ce se ocupă rareori cu studiul filatelic. Din experiența mea de o viață și din cele declarate de Nelu Năchescu, care a pus în circulație aproximativ 130-140 de coli, estimez că numărul total de timbre al acestei emisiuni este de 25.000.

Desigur, mici puncte, liniuțe și pete de culoare apar în multe emisiuni cu supratipar, fără însă a se ajunge la varietăți cu forme atât de curioase, de parcă ar fi avut loc nu imprimarea unui supratipar, ci dezlănțuirea imprevizibilă a unei NATURI. Explicația stă în structura ideală a acestui supratipar de a valorifica și de a transforma acel adaos de puncte, liniuțe și pete de culoare în varietăți extrem de rare. Spațiul dintre chenar și litere, spațiul ce desparte o literă de alta și spațiul

Fig.4

Fig.5

dintre punctele situate după litere s-a dovedit a fi suprafața optimă de a coagula formele cele mai diverse. Spre deosebire de toate varietățile de supratipar pe care le cunoaștem (duble, triple, răsturnate, deplasate, cu diferite elemente lipsă sau cu diferite distanțe între ele), în cazul de față avem o întreagă LUME. În interiorul conturului supratiparului, ca pe o scenă, avem impresia că are loc o reprezentație. Fiindcă avem mulți actori: cele 4 segmente ale chenarului, cele 4 segmente ale lui M, cele două segmente ale lui V, segmentul lui I cu punctul de deasupra lui, cele două segmente și bucla lui R, plus 4 puncte de după litere. În total, 19 actori. Și sunt supratipare, în care fiecare, solo, arată câte ceva sau, și mai mult, intră în relație cu unul sau cu mai mulți parteneri. În aceasta rezidă interesul, o anumită esteticitate și unicitate a acestei emisiuni.

Fig.6

Fig.7

În prezentul articol găzduit de revista *FILATELIA*, prin grija distinsului cercetător dl ing. Călin Marinescu, voi prezenta, în limita spațiului propus, câteva varietăți unice, deosebit de atractive, materialul integral, ce numără câteva zeci de pagini, urmând să fie publicat în volumul de *„Studii și cercetări"* al Muzeului Național Filatelic.

Dar, iată varietățile:

● Picior drept „R" ca o cheie de strâns șuruburi; litera „I" seamănă cu un cui; în loc de punct, virgulă după „I"; punctul după „V" este format din două puncte mici și suprapuse; colț stânga sus puțin spart; colț dreapta jos subțiat (fig. 1);

● Punctul după „R" are silueta unui pește; picior stânga „R" are forma unei cruci; punctul după „I" seamănă cu o prună; punctul după „V" a devenit cifra 6 (fig. 2);

● „V" ca un „A" răsturnat; punctul după „V" e deformat și unit cu „V"; „I" ca o ANCORĂ, cu un recif sub ea; „R" deformat cu piciorul stâng bandajat și cu piciorul drept legat de un mosor cu ață; picior drept „M" cu genunchiul umflat (fig. 3);

Fig.8

● „R" cu piciorul stâng deformat și cu piciorul drept monstruos așezat pe segmentul inferior al chenarului; punct după „M" unit cu „M"; punct după „V" unit cu un „V" deformat; „I" cu piciorul în ghips (fig. 4);

● „V" cu cârlig spre dreapta și cu interiorul bombardat de pete; mică secure între un „I" deformat și un „R" deformat; punctul lui „I" migrează spre „V" (fig. 5);

● o linie groasă străbate litera „I" unind-o cu „V" sugerând forma unei vechi ambarcațiuni; „R" cu piciorul drept ca o crosă de golf; „M" deformat cu piciorul drept cu un cârlig spre dreapta (fig. 6);

● Picioare „R" aidoma cleștelui de rac; „I" ca o pipă noduroasă; punctul după „M" e un pătrat legat de „M" (fig. 7);

Fig.10

● „M" preistoric; „V" primitiv pe două picioare; „I" ca un ac de undiță; picior drept „R" ca „L" (fig. 8);

● Aglomerare de culoare șerpuitor-ascendentă, ca o cometă, pornește de la baza cifrei 1 și se termină pe floarea din stânga; „I" ca o veveriță sprijinându-se în coadă; picior drept „R" alungit cu o amplă buclă spre dreapta; cei doi ochi dintre segmentele lui „V", fanta din partea de jos și aspectul maculat al părții de mijloc sugerează un tenebros cap mascat (fig. 9);

● Incredibil duo format dintr-un „I" cu rădăcini ancestrale și un „R" care-și prelungește piciorul drept, din ce în ce mai subțire, până la segmentul inferior, după care se continuă cu un rotocol ce atinge colțul dreapta jos, „V" noduros; „M" ca o apariție din „Războiul stelelor" (fig. 10).

Fig.9

De menționat că toate aceste varietăți se găsesc numai în coală și că ele fac parte din colecția personală ❐

Despre aria de răspândire a mărcilor din primele două emisiuni Timișoara. 1919

➲ *urmare din pag.* 3

Fig. 7 – plic circulat în Banatul sârbesc (azi în Serbia) între localitățile Bezdan și Zombor la 26 noiembrie 1919. Francat la plecare insuficient cu o marcă din prima emisiune Timișoara de 45 de filleri, la destinație se completează cu o marcă din aceeași emisiune în valoare de 10 filleri, peste care se aplică ștampila PORTO.

Fig. 8 – marcă din prima emisiune Timișoara folosită pe un plic loco în Pancevo, Banatul sârbesc, la 17 ianuarie 1920.

Fig. 9 - plic cu francatura mixtă (mărci maghiare cu o marcă din emisiunea întâi Timișoara) trimis din Ujverbasz, Ungaria (localitate situată azi în Serbia) la Măgura, Banatul românesc (localități foarte mici).

Corespondența de mai sus aduce unele date privitoare la circulația efectivă a acestor mărci. Mărcile din această emisiune au fost folosite pentru a suplini deficitul de mărci poștale în special din „localitățile mici", fiind întrebuințate în întreg Banatul și destul de des în corespondența externă.

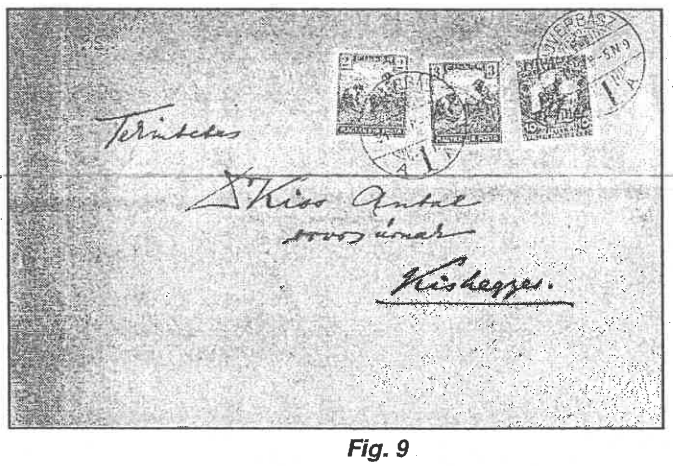

Fig. 9

În partea a doua a articolului voi prezenta plicuri numite „filatelice" care examinate pragmatic dau relații despre prezența mărcilor din aceste emisiuni în diferite zone ❐

Bibliografie:

1. N. Blistyar – *Câte ceva despre emisiunile Timișoara*, Buletin A.B.B. an IV, nr.2.

2. ing. Călin Marinescu – *Cenzura poștală militară în România 1914 – 1940.*

Istorie poștală

Particularitățile trimiterilor poștale francate cu mărcile emisiunilor locale din Timișoara 1919

Gheorghe CSERNI

Buletinul *A.B.B.* a publicat studiul dlui Slobodan Bajic, tradus din sârbă în limba română intitulat: *„Monografia mărcilor primei și celei de-a doua ediții timișorene 1919"*. Descrierea mărcilor, cu detalii valoroase despre tipurile de supratipar și de erori, este lăudabilă. Partea care tratează aspectele de istorie poștală trebuie preluată cu mult discernământ. Pentru clarificarea interpretărilor greșite este necesară trecerea în revistă a principalelor aspecte din condițiile politico-militare și poștale ale vremii, succesiunea apariției celor trei emisiuni

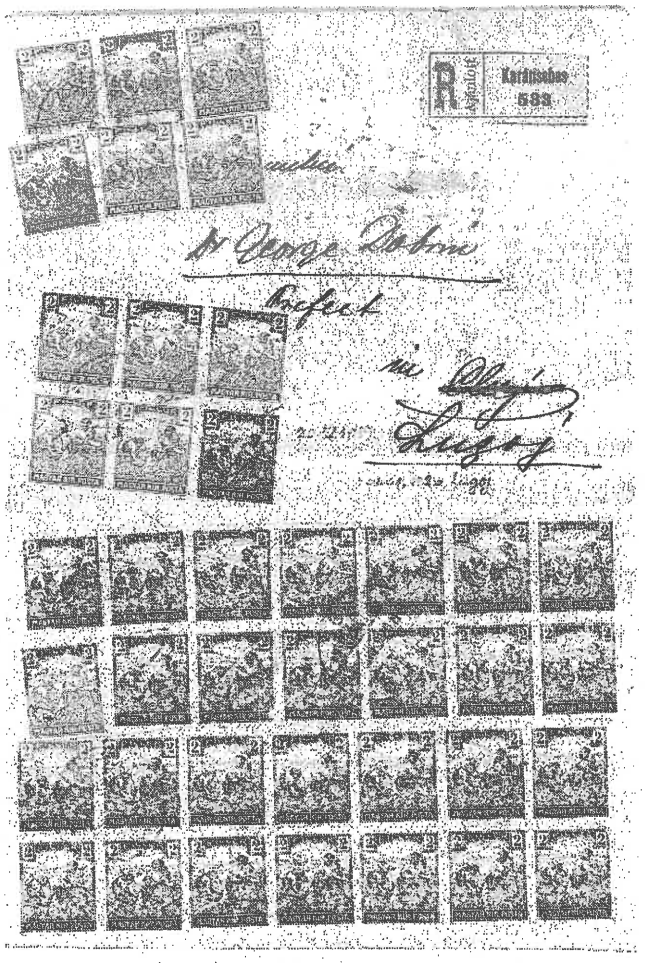

Fig. 1 - 20 dec. 1919 - Scrisoare recomandată, expediată de la Caransebeș la Lugoj, francată regulamentar cu 40 de mărci maghiare Secerător 2 filler, în valoare totală de 80 f = 40 bani. Ștampila cenzurii române din Lugoj și de sosire la 1 ian. 1920.

poștale cu tarifele aferente și particularitățile circulației poștale a mărcilor. Deoarece mărcile, din punct de vedere al filateliei tradiționale, au fost deja descrise detaliat de către alți autori, ele nu mai sunt incluse în acest articol.

Condițiile politico – militare și poștale din Banat în 1919

La 23 oct. 1918 trupele sârbești au început înaintarea pe teritoriul austro-ungar și la scurt timp au ocupat Banatul. Timișoara a fost ocupată la 4 noiembrie 1918.

Autorul monografiei consideră că pe teritoriile ocupate populația era predominant sârbă și alte naționalități. Trebuie precizat că în acea parte a Banatului, care prin hotărârea Conferinței de Pace de la Paris a revenit României, majoritatea populației era română. Întregirea României cu acele teritorii din Austro-Ungaria a fost stipulată încă de la 17 August 1916, cu ambasadorii celor patru mari puteri la București.

La 27 iulie 1919 trupele sârbești încep retragerea din Timișoara și din acea parte a Banatului, care a revenit României. Tot atunci începe intrarea trupelor românești pe teritoriile recâștigate în Banat.

Competența Direcțiunii Poștale din Timișoara s-a extins asupra a patru comitate: Bács-Bodrog, Torontal, Temes și Krasso-Szörény (Backa, Torontal, Timiș și Caraș-Severin). În timpul ocupației sârbe la toate oficiile poștale administrația a rămas maghiară.

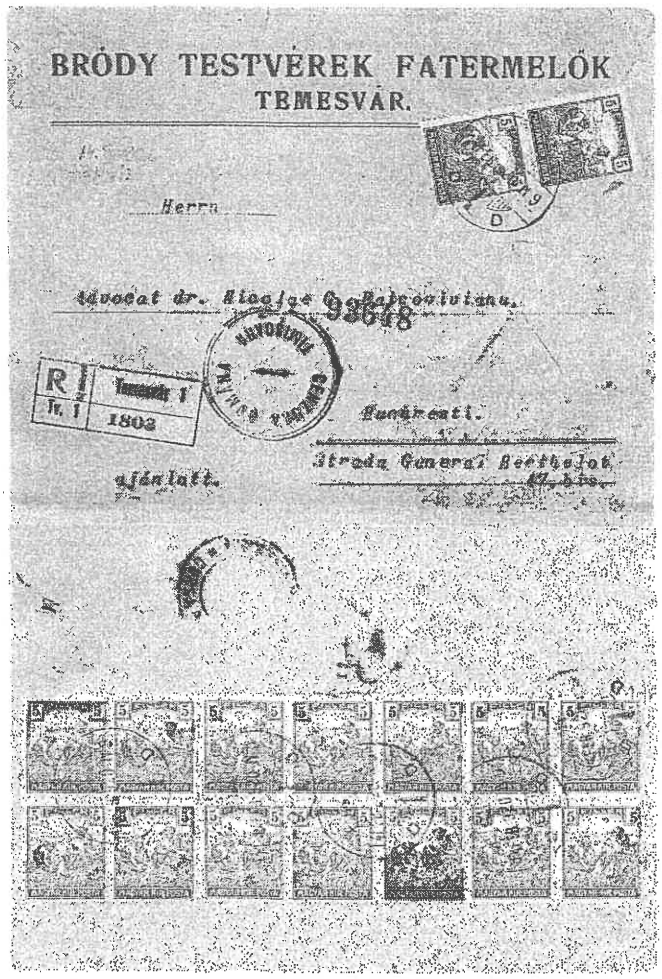

Fig. 2 - 14 febr. 1920 - Timișoara – București. Scrisoare recomandată francată tarifar cu 16 mărci maghiare „Secerător" 5 f. în valoare de 80 f = 40 bani. Ștampila cenzurii române din Timișoara și de sosire la București.

Legăturile dintre Direcțiunea poștală din Timișoara și Direcțiunea Generală a Poștelor de la Budapesta au fost menținute până în luna martie 1919, când Timișoara a primit ultima tranșă de mărci și alte ustensile poștale.

Până în prezent nu este cunoscută existența vreunui ordin al armatei sârbe, sau a poștei din noul stat iugoslav (Regatul S.H.S.) pentru supratipărirea mărcilor maghiare.

Pe mărcile emise la Timișoara nu există niciun fel de însemn al trupelor sau al poștelor sârbe, prin care am putea considera că mărcile sunt sârbești.

Moneda utilizată în timpul ocupației sârbe era **coroana** și **filler-ul.** Devalorizarea coroanei a atins cote alarmante. Semnificativ este în această privință exemplul dat de către Mano Leipnik în revista ***Der Banater Philatelist***: *Inițial valoarea unui cupon poștal internațional era de 25 filler, în 1915 deja valora 54 filler, iar în 1919 era de 2,5 coroane, cu alte cuvinte de nouă ori mai mare decât în perioada antebelică.*

Emisiunile poștale cu valori noi conform tarifelor poștale majorate

a.Prima emisiune din Timișoara sub ocupația sârbă.

Imposibilitatea obținerii unui sprijin financiar din partea Direcțiunii Poștale Generale din Budapesta, scăderea veniturilor și devalorizarea coroanei, au determinat Direcțiunea Poștală din Timișoara să treacă la majorarea tarifelor poștale pe raza de activitate a direcțiunii.

Tariful poștal nou, valabil de la 15 mai 1919 până la 30 iunie 1919, a stabilit următoarele taxe pentru corespondența internă:

- Scrisoare și carte poștală închisă până la 20 gr. = 20 f.
- Carte poștală simplă.....10 f.
- Imprimate .....5 f.
- Taxa de recomandare .....45 f.

În raport cu noul tarif era nevoie și de mărci poștale cu nominale adecvate. În depozitul poștei cele mai mari cantități de mărci rămase au fost valorile mici din emisiunea *Secerător* și cele trei valori ale emisiunii de *Binefacere*. S-a stabilit ca un număr de un milion de mărci *Secerător*, cu un nominal de 2 f., să fie supratipărite cu valoarea nouă de 10 f. și 500.000 de mărci 10 f. *Binefacere* cu valoare nouă de 45 f.

Supratiparul la *Secerător* de 2 f. s-a încheiat la 15 mai, chiar și în ziua respectivă fiind difuzate oficiilor din provincie. La oficiile din Timișoara difuzarea a avut loc la 17 mai.

Supratiparul mărcilor de 10 f. *Binefacere* s-a terminat la 25 mai 1919 și la fel au fost difuzate oficiilor poștale. Tirajul mare al mărcilor dovedește că ele într-adevăr au avut scopul asigurării circulației poștale.

b. A doua emisiune sub ocupație sârbă

Pe parcursul activității poștale s-a constatat că majoritatea tarifelor erau insuficient de mari pentru menținerea activității poștale. Astfel, dr. Kovács, directorul Direcțiunii Poștale din Timișoara, prin circulara nr. 28973/1919 a trecut la o nouă majorare a tarifelor. Din circulară rezultă: *„Mă simt împuternicit, ca pe teritoriul administrat de mine tarifele poștale, telegrafice și telefonice să fie majorate de la 1 iulie după tabelul alăturat. Menționez că aceste tarife sunt valabile în exclusivitate pe teritoriul Direcțiunii Poștale din Timișoara, care corespunde cu teritoriul ocupat de către trupele regale sârbești". (....)*

Noul tarif poștal de la 1 iulie 1919 până la 19 august a stabilit următoarele taxe:

- Carte poștală .....30 f.
- Scrisoare și carte poștală închisă până la 20 gr. .....50 f.
- Scrisoare după fiecare 20 gr. în plus câte 20 f.
- Imprimate și hârtii de afacere până la 50 gr. ....10 f.
- Taxa de recomandare.....1 kr.
- Taxa expres.....2 kr.

În concordanță cu noul tarif, prin supratipar, au fost emise trei mărci uzuale cu valori nominale majorate și trei mărci porto.

c. A treia emisiune din Timișoara, denumită cu totul necorespunzător „sub ocupația română"

În ordine cronologică, de fapt a treia emisiune, a fost „*Banat Bácska*". Mărcile au apărut la 27 iulie. Nu ne ocupăm de această emisiune deoarece spre deosebire de celelalte trei aceasta n-a servit la circulația poștală. Francaturile existente, fără excepție, sunt filatelice.

La retragere, trupele sârbești au luat și mărcile poștale pe care le-au avut la îndemână și o parte din arhiva Direcțiunii Poștale. Astfel a reapărut lipsa mărcilor cu valori nominale adecvate cerințelor. Direcțiunea Poștală a hotărât emiterea de noi mărci prin supratipărire. Ele au apărut la 17 august. Cu trei zile mai târziu, la 20 aug. 1919, administrația română a preluat oficiile poștale. Noile valori la mărcile supratipărite au fost concepute pentru un tarif poștal substanțial majorat, iar după preluarea oficiilor poștale de către administrația română a intrat în vigoare tariful poștal românesc cu următoarele taxe:

- Carte poștală internă și externă ..... 10 bani = 20 f.
- Scrisoare simplă internă..... 15 bani = 30 f.
- Scrisoare externă..... 25 bani = 50 f.
- Taxă de recomandare..... 25 bani = 50 f.

În consecință, din cele șapte valori noi ale celei de a treia emisiuni din Timișoara, cinci aveau nominale atât de mari încât două puteau fi folosite numai la scrisori - care de câteva ori au depășit prima treaptă din baremul poștal pentru greutatea scrisorilor, iar celelalte trei au devenit inutile.

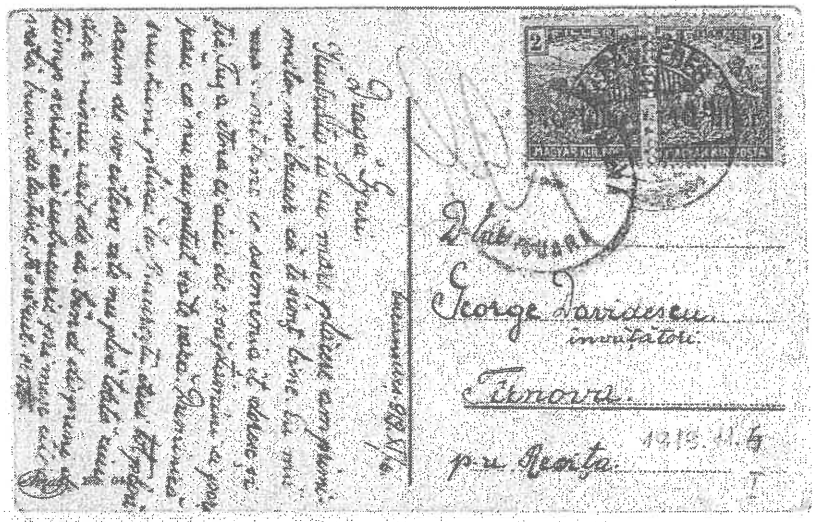

Fig. 3 - 04.noiembrie 1919 - Caransebeș - Târnova. Francatură tarifară de 20 filler = 10 bani, cu o pereche de mărci "Secerător" 10 f / 2 f., cu supratipar negru din prima emisiune. Ștampila cenzurii române.

Administrația poștală română, din necesitate, le-a acceptat pe cele trei emisiuni din Timișoara și alături de mărcile maghiare rămase fără supratipar, le-a lăsat în circulație până la 15 martie 1920. Tirajul mărcilor supratipărite a fost publicat de către Marcel Șapira în revista *Filatelia* Nr. 8/1990.

Fără argumente convingătoare, dl Slobodan Bajic consideră că primele două emisiuni timișorene sunt sârbești. Marcel Șapira afirma că a treia emisiune este românească, motivând astfel: *„emisiunea a fost tipărită și pusă în circulație pe un teritoriu recunoscut la acea dată ca românesc, a francat corespondența expediată numai de pe teritoriul românesc, în condițiile în care a fost acceptată de Poșta Română o perioadă de peste 7 luni".*

Mărcile emise la Timișoara sunt emisiuni locale cu caracter provizoriu. Dacă am accepta criteriile personale ale lui Marcel Șapira, atunci și mărcile maghiare folosite provizoriu de către Poșta Română sunt românești: mărcile au fost utilizate pe un teritoriu recunoscut ca românesc, a francat corespondența expediată de pe teritoriul românesc, în condițiile în care au fost puse în circulație de către

Fig. 4. 19. dec. 1919 - Nagybecskerek (Becicherecul – Mare) – Budapesta. Scrisoare simplă francată tarifar cu o marcă de 50 f. = 25 bani, din a doua emisiune. Este o imitație incompletă a unei trimiteri poștale, fără ștampilă de cenzură.

Poșta Română, în Ardeal, oficial până la 30 sept. 1919 și în Banat până la 15 martie 1920. Pentru edificare prezint două exemple în figura 1 și 2.

Ar fi absurd să considerăm aceste mărci ungurești că sunt românești, cum este la fel de absurd să considerăm că emisiunea a treia din Timișoara este românească. Nu întâmplător, cataloagele internaționale din Europa includ mărcile din Timișoara alături de mărcile ungurești.

Judecând după criteriile de istorie poștală, mărcile prin supratipar au fost emise de către o administrație poștală maghiară, din inițiativă proprie, supratiparul a fost aplicat pe propriile mărci maghiare, iar valoarea lor nouă a fost în monedă maghiară.

Cele două cataloage ale mărcilor poștale românești, redactate de către Kiriac Dragomir, respectiv Corneliu Spineanu nu pomenesc niciunde despre emisiunile din Timișoara. Nici, cu răutate, nu am putea acuza pe cei doi corifei ai filateliei românești că nu au cunoscut apartenența emisiunilor aflate în dispută. Ei au știut foarte bine că sunt maghiare. *Catalogul timbrelor poștale românești*, vol. I, editat în 2006, neinspirat, publică emisiunile timișorene la capitolul *„Poșta Română peste hotare"* și le denumește pe toate cele trei *„Ocupația română în Timișoara"*.

Toate cele trei emisiuni din Timișoara, împreună cu mărcile maghiare fără supratipar, reprezintă mărci provizorii în activitatea Poștei Române din perioada tranziției în Ardeal și Banat.

Francatura trimiterilor poștale cu cele trei emisiuni din Timișoara.

Tirajul celor trei emisiuni adunate la un loc este destul de mare. Cu toate acestea volumul corespondenței interne, francate cu mărcile timișorene, este redus, iar cele externe sunt foarte rare. Principala cauză este devierea unei însemnate cantități de mărci de la destinația poștală și stocarea lor la filateliști, comercianți și îndeosebi la speculanți. Trimiterile poștale cele mai frecvente sunt cărțile poștale și mai ales cele ilustrate. Ele au fost preferate de către expeditor datorită cenzurii severe (fig. 3).

Scrisorile simple sunt mai frecvente decât cele recomandate. Trimiterile poștale recomandate-expres sunt deosebit de rare. Acestea au fost posibile numai la primele două tarife poștale.

Din puținele trimiteri poștale rămase până în zilele noastre aproximativ 70 – 80 % sunt filatelice sau făcături fără ștampilă de cenzură (fig.4).

Francatura mixtă cu mărcile primelor două emisiuni sunt mai frecvente. Cu mărcile celor trei emisiuni sunt foarte rare. Frecventă este și francatura mixtă cu mărci timișorene și ungurești fără supratipar (exemplu fig. 5).

Ambele localități sunt în România. Cenzura sârbă se explică prin faptul că Jimbolia a fost la sârbi până în februarie 1924, când prin ordinul Nr. 3003/1924 al Ministerului de Interne a fost preluată și încoporată la jud. Timiș-Torontal.

După opinia dlui Slobodan Bajic, la francarea corespondenței, *„mărcile porto au fost utilizate mai des ca și cele franco"*. Dl dr. Traian Serendan, în revista *Filatelia* Nr. 5/ 2006, are o părere întrucâtva diferită afirmând că *„mărcile porto au fost folosite la fel de des ca și cele franco la francarea curentă"*.

Posibilitatea existenței francaturii cu mărci porto în locul mărcilor uzuale nu poate fi contestată, dar afirmațiile de mai sus despre egalitatea sau predominarea

Fig. 5 - Carte poștală ilustrată, expediată la 17 aprilie 1920 din Zsombolya (Jimbolia) la Sânicolau – Mare, francată cu o marcă maghiară fără supratipar, de 20 f și o marcă din prima emisiune timișoreană 10 f / 2 f cu supratipar albastru. Ștampila cenzurii sârbe și cea română din Timișoara.

lor sunt mari erori. La francare au fost folosite cu precădere mărcile cu tiraje mari.

Dintre mărcile cu tiraje mici, majoritatea francaturilor sunt plicuri filatelice, de obicei cu francatură peste valorile stabilite de tariful poștal.

Fig. 6 - Scrisoare recomandată - expres, expediată la 27 dec. 1919 din Pancsova la Apatin. Ambele localități sunt în Banatul sârbesc.

Emisiunile din Timișoara au fost în circulație poștală pe un interval diferențiat: Prima emisiune 10 luni; A doua emisiune 8 luni; A treia emisiune 7 luni.

Judecând după perioada valabilității emisiunilor la francare, mărcile primei emisiuni se găsesc pe cele mai multe trimiteri poștale, a doua mai rar și a treia cel mai rar.

Opinia dlui Slobodan Bajic, aceea că mărcile emisiunii a doua sunt cele mai rare, deoarece ele au circulat numai 27 de zile, din 01 până la 27 iulie, când armata sârbă s-a retras din Timișoara, este greșită.

După retragerea trupelor sârbești, emisiunile din Timișoara au rămas în circulația poștală nu numai în Banatul românesc, dar și în Banatul sârbesc, cu deosebirea că în Serbia au fost utilizate numai primele două emisiuni. Trimiterile poștale sunt mărturii indubitabile în această privință (exemplu fig. nr. 6).

Francatura cu șase mărci din a doua emisiune 50 f / 20 f. Ștampila cenzurii sârbe din Pancsova și a doua tot sârbă indescifrabilă.

Mărcile emisiunii a treia sunt cele mai rare pe trimiterile poștale datorită valabilității lor la francare pe cea mai scurtă durată, dar mai ales pentru nominalele neadecvate tarifului poștal la majoritatea valorilor emise. Din aceste motive, trimiterile poștale suprafrancate cu mărcile emisiunii a treia, sau în combinație cu celelalte emisiuni și efectiv circulate, trebuiesc apreciate și incluse în colecțiile filatelice datorită particularităților poștale ale vremii (exemplu fig. nr. 7).

În privința corespondenței externe dl Slobodan Bajic afirmă că *„nu este cunoscut dacă aceste mărci au fost folosite și pentru scrisori destinate streinătății (extern)"*. Dl Norbert Blystiar cu o carte poștală externă, publicată în revista *A.B.B.* și dl dr. Traian Serendan cu șase trimiteri poștale externe, publicate în revista *Filatelia,* spulberă necunoscuta.

După o examinare atentă a celor șapte corespondențe externe mai sus amintite și a celor aflate în colecția mea, se constată că toate au fost expediate după decizia marilor puteri de împărțire a Banatului între România și Iugoslavia, adică după retragerea trupelor sârbești din Banatul românesc. Înainte de aceasta, trupele sârbești au restricționat corespondența poștală la spațiul *„în lăuntrul liniei de demarcație"*. Abia la 30 mai 1919 s-a obținut deschiderea unei linii poștale directe Lugoj-Ilia, pentru corespondența spre Transilvania.

Fig. 8 - 30 decembrie 1919 Timișoara-Insbruck (Austria). Întreg poștal maghiar cu marcă fixă 15 f., francată tarifar cu o marcă timișoreană 10 f./ 2 f., o marcă românească de 15 bani emisă la Cluj și o marcă maghiară fără supratipar de 75 f. În total 100 f. și 15 b. 65 bani, din care 25 b taxa scrisorii externe, 15 b pentru depășirea treptei de greutate 20 gr. și 25 b taxa de recomandare. Ștampila cenzurii române și ștampila de sosire la 22 ian. 1920 la Insbruck.

O altă particularitate a francaturilor cu emisiunile timișorene este că au circulat paralel, atât cu mărcile românești din vechiul regat, cât și cu cele din Cluj-Oradea, care în această perioadă încă au fost livrate oficiilor poștale cu intermitență și în cantități reduse. Astfel a apărut posibilitatea unor francaturi mixte formate din mărci timișorene, mărci românești și mărci maghiare rămase fără supratipar. Ele sunt rarități (imaginea nr. 8).

Activitatea poștală din Banat fiind parte integrantă a tranziției Poștei Române de pe teritoriile cu care s-a întregit țara, s-a confruntat astfel cu toate fenomenele complexe ale procesului transformator.

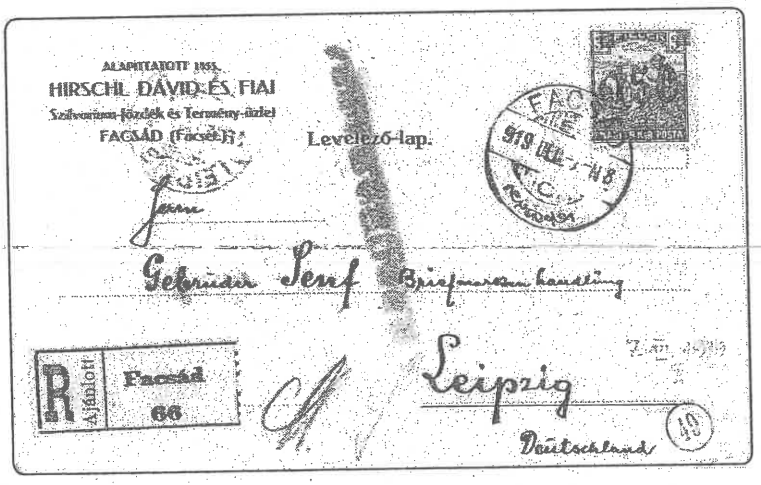

Fig.7 - 7 decembrie 1919. Făget (România) – Leipzig (Germania). Carte poștală privată, recomandată și suprafrancată cu o marcă de 150 f. / 3 f. respectiv 75 bani, din a treia emisiune, în loc de 70 f = 35 bani conform tarifului poștal în vigoare. Ștampila cenzurii române și ștampila de sosire la 25 dec. 1919 la Leipzig.

continuare în pag. **8 jos➲**

Din nou despre ştampilele cenzurii sovietice în România 1944-1946

ing. Călin MARINESCU

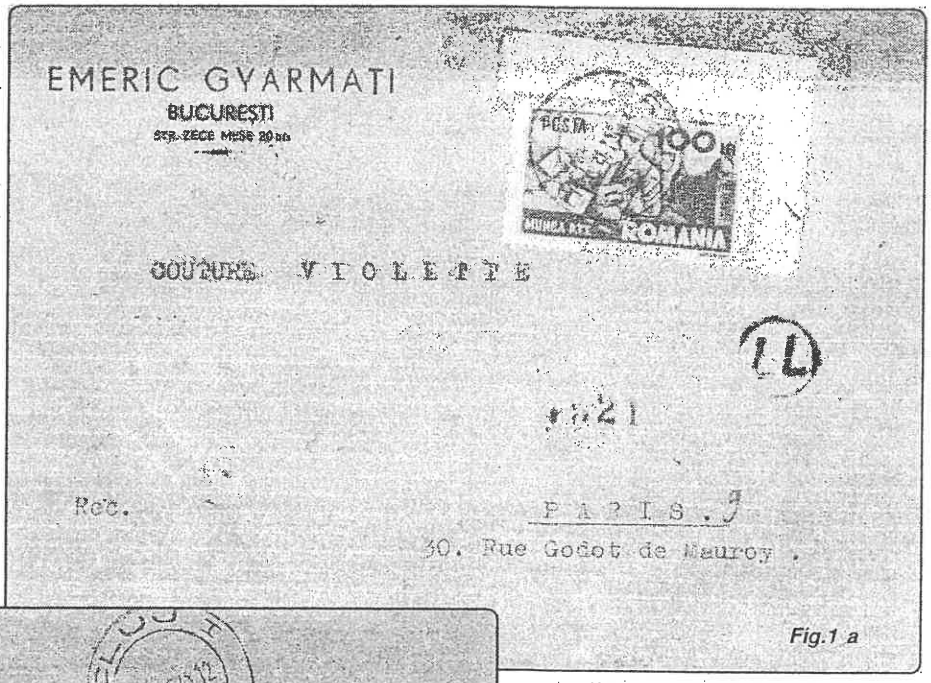

Fig.1 a

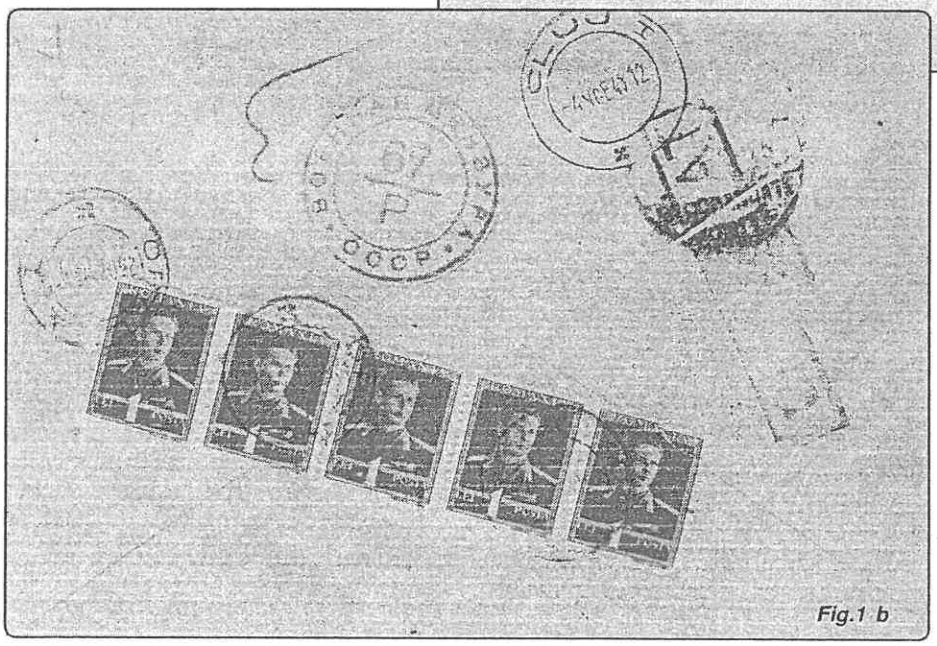

Fig.1 b

La urmare a articolului *Altă ştampilă a cenzurii sovietice în România 1944-1966* din revista *Filatelia* nr.1/2006, pag.8, dl. N.V. din Paris ne-a comunicat descoperirea unei ştampile necunoscute până la această dată. Domnia sa ne trimite fotocopia unui plic, reprodusă în fig.1 a şi 1 b. Plicul a fost expediat din Oradea pe 25 octombrie 1945, a fost tranzitat prin Cluj pe 4 noiembrie 1945 şi prin Bucureşti, unde scrisoarea a fost cenzurată de Cenzura Sovietică şi apoi de Serviciul Cenzurii Corespondenţei Externe de la Gara de Nord.

Elementul cel mai interesant la acest plic este ştampila aplicată cu tuş negru a cenzorului sovietic nr.67, ştampilă nesemnalată până în prezent. Mai rămân a fi descoperite ştampile cu numere ale cenzorilor cu nr. 9, 14, 19-43, 45-49, 51-59, 61-64, 68..., cu menţiunea că, probabil, nu toate au şi existat.

Mulţumim dlui N.V. şi aşteptăm cu interes comunicarea altor piese interesante din acest domeniu, ştiut fiind că numai colaborarea mai multor cercetători poate duce la elucidarea unor capitole de istorie poştală mai vaste. În acelaşi timp, regretăm că nu avem decât iniţialele dlui N.V., întrucât plicul a sosit fără numele şi adresa domniei sale.

Particularităţile trimiterilor poştale francate cu mărcile emisiunilor locale din Timişoara 1919

➲ urmare din pag. 7

Bibliografie:

1)Slobodan Bajic - *Monografia mărcilor primei şi celei de-a doua ediţii timişorene 1919*, Buletinul *A.B.B.* nr. 5 (30) dec. 1919.

2) Norbert Blistyar - *Primele două emisiuni timişorene 1919* - Buletinul *A.B.B.* nr. 1 (31) martie 2000.

3) Lazăr Cârjan, Mircea Gheorghe Manole - *Catalogul timbrelor poştale româneşti*, vol. I, Ed. Enciclopedică Rao 2006, Bucureşti.

4) Kiriac Dragomir, Corneliu Spineanu - Cele două Cataloage ale mărcilor poştale româneşti, 1974 şi1984.

5) Surányi László - *A temesvári helyi kiodások 1919* (*Emisiunile locale timişorene 1919*), Philatelica 1983 / 1.

6) Ing. Călin Marinescu - *Evoluţia tarifelor poştale şi a taxelor pentru obiectele de corespondenţă în România 1852-1992*, Bucureşti 1993.

7) Tiron Martin - *Contribuţii la istoria poştală a localităţilor din zona de frontieră româno- iugoslavă*", Buletinul *A.B.B.* nr. 1/1992;

8) Dr. Traian Serendan - *Despre aria de răspândire a mărcilor din primele două emisiuni Timişoara 1919*, Revista *Filatelia* nr. 5/ 2006.

9) **Marcel Şapira** - Poşta Timişoara 1919, *Emisiune românească*, *Filatelia* nr. 8/1990.

EMISIUNEA C.M.T. (I)

Am ales titlul „Emisiunea C.M.T." după denumirea care circulă curent la noi. De-a lungul anilor emisiunea a fost prezentată sub diferite denumiri, ca: „Ocupația română în Ucraina-Pocuția, Galiția Orientală și Bucovina" (catalogul C. Nămoloiu și G. Nosca - 1938), „Ocupația română în Austria - Emisiunea din Colomea-Galiția" (catalogul F. Konrad — 1946), „Emisiunea Ucraina-Kolomea" (catalogul „Michel") etc.

1. Scurt istoric

Anul 1919. La unele periferii ale fostului Imperiu Habsburgic se mai dau lupte între diferite forțe pentru ocuparea unor teritorii. Lupte se dau și în Pocuția, teritoriu situat la nordul Bucovinei, între Prut și Nistru. Luptele se dau în special între polonezi și ucraineni.

Pocuția a fost atribuită Austriei după cea de-a III-a împărțire a Poloniei (1795) și acum forțele poloneze încercau să recupereze teritoriul.

Pocuția este legată de istoria noastră, deoarece în secolul XIV fusese dată zălog Domnilor Moldovei pentru sume importante împrumutate. Apoi, pe vremea lui Petru Rareș, a fost dată zestre Domnitorului la căsătoria acestuia cu o domniță de origine polonă. În prezent Pocuția este integrată în U.R.S.S.

Să revenim însă la anul 1919. Nereușind să respingă forțele ucrainene, Marele Stat Major Polon a solicitat ajutorul armatei române, cu rugămintea de a înainta în Pocuția. Acest lucru folosea și armatei române, interesată să stabilească o legătură directă între trupele sale din Bucovina și cele din Maramureș.

Cu acordul guvernului român, Divizia a VIII-a română, întărită cu o

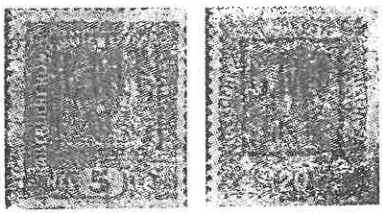

serie de mici unități, trece, la 22 mai 1919, frontiera Bucovinei și, întîmpinînd doar o ușoară rezistență, ocupă în 48 de ore întreaga Pocuție. Ostilitățile dintre trupele polone și cele ucrainene se încheie prin victoria primelor, astfel încît prezența armatei române nu mai este necesară. Retragerea începe la 17 august și se termină la 25 august 1919, rezultînd o ocupație de circa 3 luni.

Menționăm că principalele localități din zona ocupată au fost Kolomyja (Colomea), Delatyn, Lanczyn, Sniatyn, Horodenka, Peczenizyn, Zablotov, Obertyn etc. (toate menționate cu ortografia poloneză).

2. Deschiderea serviciului poștal după ocuparea Pocuției

Deschiderea serviciului poștal după ocuparea Pocuției s-a făcut printr-o ordonanță redactată în limba germană. Această ordonanță este reprodusă în articolul „Ocupațiunea Română în Pocuția", de Av. I. Bogdan (5). Articolul este reprodus după versiunea originală, adică în limba germană, iar traducerea liberă, care urmează, îmi aparține.

No. 3
Comandamentul armatei de ocupație din Pocuția
Instrucțiuni
privind reluarea legăturilor poștale și telegrafice oficiale și particulare în teritoriile ocupate

Art. 1. Corespondența oficială a autorităților conducerii provinciei, a spitalelor și altor instituții de această categorie va fi reluată conform regulamentelor și normelor impuse de statul austriac. În acest scop este obligatoriu ca telegramele și plicurile să poarte sigiliul oficial.

Art. 2. Orice corespondență conținînd valori este interzisă.

Art. 3. Următoarele corespondențe particulare sînt admise :

a) Telegrame simple
b) Telegrame cu confirmare prin telegraf sau poștă
c) Telegrame colaționate
d) Telegrame telefonate
e) Telegrame prin curier
f) Scrisori simple
g) Cărți poștale
h) Scrisori recomandate
i) Ziare
j) Mostre (eșantioane)
k) Imprimate
l) Ordonanțe
m) Cărți de vizită

Art. 4. Corespondența care nu se încadrează în articolul de mai sus nu va fi transmisă și va fi distrusă.

Art. 5. Fiecare scrisoare, carte poștală sau telegramă trebuie să conțină numele expeditorului. În caz contrar corespondența, fără aceste informații, va fi distrusă.

Art. 6. Corespondența poate fi redactată în oricare dintre limbile vorbite în regiune.

Corespondențele cifrate sau într-un limbaj „convenit anterior", precum și cele redactate simbolic vor fi sechestrate.

Art. 7. Pentru francare vor fi folosite mărcile austriece supratipărite cu C.M.T. în valorile respective, sau mărcile românești. Orice alt mod de francare a corespondenței va duce la considerarea acesteia ca nefrancată și taxată apoi la locul de destinație.

Art. 8. În mod obișnuit se vor folosi (pentru achitarea mărcilor poștale) coroane austriece și lei românești, stabilindu-se, pentru moment, cursul de două coroane pentru un leu.

Art. 9. Taxele pentru telegrame și scrisori sînt :

a) Telegrame simple — un cuvînt cu pînă la 15 litere, 40 H. cu o taxă minimă de 4 K, chiar dacă sînt mai puțin de 10 cuvinte. (H = heleri, K = coroane, 1 K = 100 H). În plus vor fi achitate obligatoriu :
— o taxă de predare de 40 H.
— un timbru de ajutor de 40 H.

b) Telegramele cu confirmare de primire telegrafică se vor taxa în plus cu 4 K., iar confirmarea de primire poștală cu un plus de 1 K. 80 H.

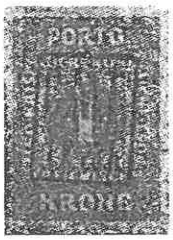

c) Telegramele colaționate vor fi taxate cu jumătate din taxa cuvenită. (Nu am putut determina ce se înțelegea prin „telegrame colaționate", dar presupun că este vorba de telegrame cu un conținut fix.).

d) Taxa de multiplicare pentru telegrame este de 4 K. pentru suta de cuvinte sau pentru o fracțiune de sută în cazul aceluiași loc de destinație.

e) Cînd telegrama este destinată unor adrese diferite, ea va fi taxată pentru fiecare adresă, ca telegramă simplă.

f) Pentru telegrama care este transmisă într-o comună, unde este necesar serviciul poștei după telegraf, expeditorul este obligat ca, în afara taxelor de telefon și telegramă, să depună la prezentare o sumă corespunzătoare pentru plata curierului. Suma de bani care va rămîne (din diferența pentru plata curierului) se va înapoia expeditorului.

g) Scrisorile simple și cărțile poștale închise care sînt adresate loco sau în întreaga Românie vor fi taxate cu 60 H. pentru fiecare 20 g. De asemeni, se vor taxa cu încă 20 H. timbru de ajutor.

h) Scrisorile recomandate vor fi taxate, în afara celor 60 H. pentru 20 g. și 20 H. timbru de ajutor, cu încă 1 K. taxă de recomandare, care va fi achitată la predare, după dorință, în lei sau în mărci poștale.

i) Acest punct lipsește din textul publicat de Av. I. Bogdan, dar, din context, conținutul său ar putea fi : „Cărțile poștale deschise vor fi taxate cu 40 H. și 20 H. timbru de ajutor".

j) Cărțile poștale deschise, recomandate vor fi taxate cu 1 K. în afară de taxele de 40 H. și 20 H. timbru de ajutor.

Marcel **ȘAPIRA**

(Continuare în pag. 15)

→

— **Schimb** mărci poștale diverse teme. Coresp.: polonă, rusă, germană. Boleslaw Bortho, ul. Klonowa 20/1, 68—100 Zogan.

U.R.S.S.

— **Caut** partener serios pentru schimb de mărci și alte materiale filatelice. Ribakov Alexei, P.O. Box 14, 602200 Murom A/Ia 14.

— **Schimb** mărci U.R.S.S. pentru mărci România. Sinjakova Sveta, g.V.Luki-12, ul. Zhukova 12—18, 182100 U.R.S.S.

— Elevă, **doresc** mărci poștale românești. Kasenova Olga, Moskovskaia Sl., Vidnoe, PLK 74-48, 142701 U.R.S.S.

COTELE CATALOAGELOR

„MICHEL"
SUPLIMENTUL NR. 4/1990

Berlin (vest): 868—871 125 de ani „Max și Moritz" 60 + 30, 70 + 30, 80 + 35, 100 + 50 Pf (4) 8,00 8,00.

Cehoslovacia: 3037 Campionatele mondiale de handbal de sală 50 H (1) 0,20 0,15.

Cipru: 730—744 Mozaicuri din Pafos 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 15, 18, 20, 25, 40, 50 C 1, 3 £ (15) 46,00 46,00.

Danemarca: 963—965 Uzuale 25, 125, 325 ø (3) 2,50 2,50; 966—969 Uzuale 3,50 3,75 4,50 4,75 K (4) 8,70 8,70; 970 Uzuală 23 K (1) 12,00 12,00.

Elveția: 1409—1412 Aniversări 25, 35, 50, 90 c (4) 4,60 4,60; 1413 Uzuală — omul și meseria 3,75 c (1) 8,75 8,75; 1414 Uzuală — animale 50 c (1) 1,15 1,15.

Färöer: 194—197 Industria piscicolă 3,50 3,70 5,00 7,00 Kr (4) 10,00 10,00.

Franța: 2754 Uzuală 2,10 F (1) 1,30 1,30; 2755 Uzuală 2,30 Fr (1) 1,40 1,40; 2756 Descoperiri epocale 2,50 Fr (1) 1,50 1,50; 2757—2758 Jocurile Olimpice de iarnă 1992 2,30 2,50 Fr (2) 3,00 3,00; 2759 Ziua de naștere a lui Charles de Gaulle 2,30 Fr (1) 1,40 1,40.

R. D. Germană: 3302—3305 Ziua poștei și telecomunicațiilor 10, 20, 50, 110 Pf (4) 3,80 3,80; 3306—3309 Idem (tipărite în ansamblu) 10, 20, 50, 110 Pf (4) 3,80 3,80.

R. F. Germania: 1455—1458 Pentru tineret 125 ani „Max și Moritz" 60 + 30, 70 + 30, 80 + 35, 100 + 50 Pf (4) 8,00 8,00; 1459 100 de ani 1 Mai 100 Pf (1) 1,75 1,75; 1460 75 de ani „Asociația gospodinelor germane" 100 Pf (1) 1,75 1,75.

Groenlanda: 199—200 Păsări 4, 7,50 Kr (2) 6,05 6,05.

Iugoslavia: 2396 A — 2399 A Uzuale 0,30 0,40 0,50 5,00 Din (4) 1,80 1,80; 2400 Antifumători 10 Din (1) 2,90 2,90; 2401—2404 Uzuale 0,10 0,20 0,60 2,00 Din (4) 1,00 1,00; 2405—2408 Animale ocrotite 1, 5, 10, 15 Din (4) 9,00 9,00.

Marea Britanie: 1240—1244 Uzuale 15, 20, 29, 34, 37 P (5) 7,80 7,80; 1245—1248 150 de ani Societatea regală pentru protecția animalelor 20, 29, 34, 37 P (4) 6,80 6,80; 1249—1250 Uzuale

(Continuare în pag. 16)

EMISIUNEA C.M.T. (I).

(Urmare din pag 2)

k) Ziarele vor fi taxate cu 4 H. pentru fiecare 50 g. Ele sînt scutite de timbru de ajutor.

l) Mostrele (eșantioanele) vor fi taxate cu 40 H. pentru fiecare 100 g. sau fracțiune pînă la greutatea maximă de 350 g. Mostrele de cereale vor fi admise pînă la 550 g. și taxate pentru 350 g. Mostrele sînt scutite de timbrul de ajutor.

m) Imprimatele sînt admise pînă la greutatea maximă de 2 kg. și vor fi francate cu 20 H. pentru fiecare 100 g. Imprimatele sînt admise sub formă de pachete cu dimensiunea maximă de 30 × 20 × 10 cm. sau rulate cu dimensiunea maximă de 75 cm. × ∅ 10 cm.

n) Scrisorile comerciale sînt admise pînă la o greutate de 2 kg. cu aceleași dimensiuni ca în cazul mostreior și vor fi taxate cu 60 H. pentru fiecare 100 g.

o) Cărțile de vizită și alte corespondențe asemănătoare, precum telicitările, vor fi scutite de timbrul de ajutor.

p) Cărțile de vizită telegrafice vor fi taxate cu 2 K. și vor conține numai adresa și semnătura.

Art. 10. Ordine de plată, colete, cecuri, hîrtii de valoare, depozite de economii nu sînt admise prin poștă sau post-restant.

Art. 11. Corespondența nefrancată sau insuficient francată va fi taxată, la locul de destinație, cu dublul taxei cuvenite. În Pocuția se utilizează numai taxarea franco. Corespondența nefrancată sau insuficient francată nu va fi expediată în Pocuția.

Art. 12. Corespondența poștală și telegrafică este admisă în întregul teritoriu ocupat din Galiția, precum și în întreaga Românie — Bucovina, Moldova, Basarabia, Muntenia, Dobrogea și Transilvania.

Art. 13. Pentru străinătate taxele simple se majorează astfel:

a) Scrisorile închise, cu 1 K. pentru fiecare 20 g. sau fracțiune de 20 g., fără timbru de ajutor;

b) Cărțile poștale, cu 80 H., fără timbru de ajutor;

c) Se admit trimiteri în următoarele țări: Franța, Italia, Anglia, America, Belgia, Elveția, Spania și Portugalia.

Art. 14. Sumele rezultate din vînzarea timbrelor de ajutor vor fi folosite pentru spitalele din Pocuția.

COMANDAMENTUL MILITAR
TERITORIAL DIN POCUȚIA

Colonel G. Liciu

Parcurgînd „Instrucțiunile" de mai sus, se impun a se remarca cel puțin două lucruri:

— deosebita lor profesionalitate;

— faptul că în repetate rînduri se fac referiri la un „Timbru de ajutor", a cărei valoare nominală ar fi trebuit să fie de 20 H.

După Jan Czerniawski (2) ordonanța (instrucțiunile) a fost dată la 14 iunie 1919, deci la circa 20 zile de la ocuparea Pocuției. Pînă la această dată, în teritoriul Pocuției nu a funcționat nici o autoritate poștală civilă.

3. **Geneza emisiunii C.M.T.**

Maiorul C. Turbatu, șeful Serviciilor comunicațiilor din Div. 8, a fost însărcinat cu organizarea serviciului poștal în Pocuția.

Av. I. Bogdan (5) susține că maiorul Turbatu ar fi declarat, a doua zi după ocuparea Pocuției, că a procedat la organizarea serviciului poștal, dispunînd ca timbrele austriece aflate la birourile poștale din localitățile unde intraseră trupele române să fie trimise la Comandament, și că a dispus sursarjarea lor cu noile valori.

J. Czerniawski (2), locuitor din Colomea, susține că maiorul Turbatu ar fi sosit în această localitate abia la 12 iunie 1919, că ar fi auzit despre el că este un vechi filatelist și că i-a cerut părerea asupra organizării serviciului poștal civil. J. Czerniawski i-ar fi propus maiorului Turbatu să introducă în circulație mărci românești, dar acesta a refuzat, spunînd că Pocuția este ocupată doar temporar, că un număr important de mărci austriece au fost strînse la Cernăuți și că vor fi supratipărite, astfel încît să nu se vadă deschis suveranitatea României asupra teritoriilor ocupate.

Pînă la urmă s-a decis ca mărcile austriece să fie supratipărite cu inițialele C.M.T. — Comandamentul Militar Teritorial.

Pe data de 14 iunie 1919 maiorul Turbatu s-a întors la Colomea, a adus de la Cernăuți timbrele supratipărite, dînd, la aceeași dată, și ordonanța (instrucțiunile) semnată de col. G. Liciu.

După Odo Gh. Boehm (3), supratipărirea s-a făcut la Oficiul poștal central din Cernăuți de funcționari poștali supravegheați de personal militar. Cînd un funcționar obosea, altul îi lua locul. Se remarcă faptul că fiecare funcționar avea modul său propriu de aplicare a supratiparului, pozițional și în intensitate.

St. Kronenberg (8) își însușește datele propuse de J. Czerniawski (2).

Dr. A. Schroeder (4) consideră că prima zi de utilizare a mărcilor C.M.T. a fost 12 iunie 1919.

După cum se vede, datele sînt contradictorii și mai ales este greu de crezut că în intervalul 12—14 iunie 1919 maiorul Turbatu a fost la Colomea, a discutat cu J. Czerniawski, s-a dus la Cernăuți, a desenat ștampilele, acestea au fost executate, s-au supratipărit mărcile austriece, s-a întocmit ordonanța (Instrucțiunile), maiorul s-a întors la Colomea și încă pe lumină s-au publicat instrucțiunile, ca să nu mai vorbim și de primele corespondențe din ziua de 14 iunie. Este ciudat că St. Kronenberg (8), care și-a publicat articolul în anul 1983, nu a sesizat neconcordanța subliniată mai sus.

(Continuare în nr. 7/1990)

EMISIUNEA C.M.T. (II)

(Urmare din nr. 6/1990)

4. Ştampilele originale, culoarea tuşului.

Supratipărirea mărcilor s-a făcut cu 3 ştampile originale cu inscripţia C.M.T. şi valorile de 40 H., 60 H. şi 1 K. 20 H.

Dacă valoarea de 40 H. corespundea, conform instrucţiunilor, cu taxa pentru o carte poştală simplă, iar valoarea de 60 H. pentru o scrisoare simplă, valoarea de 1 K. 20 H. nu corespunde cu nici o taxă menţionată în „Instrucţiuni", taxa de recomandare fiind doar de 1K.

Cunoscutul cercetător ing.Barbu Popeseu presupune că valoarea de 1 K 20 H indică faptul că timbrul de ajutor este inclus în valoarea francaturii. Astfel, o carte poştală ar fi trebuit francată cu 40 H.+20., în total o marcă de 60 H. ; aceeaşi carte poştală, recomandată, cu 40 H.+1 K.+20 H. în total e o marcă de 60 H şi una de 1 K. 20 H. etc., etc.

Acest mod de apreciere a utilităţii valorilor supratipărite ar putea fi confirmat de o scrisoare recomandată francată cu o marcă de 60 H. plus una de 1 K. 20 H., scrisoare care este reprodusă în Nr.1/1985 al revistei „Romanian Philatelic Studies" din New-York.

Ştampilele au fost executate din bronz, iar dimensiunile, cadrul şi inscripţiile — statistic — măsurate de mine, sînt următoarele :

Tabel nr.1
- mm -

	40 H.	60 H.	1 K. 20 H.
1. Lăţimea cadrului	14,5	14,5	14,5
2. Înălţimea cadrului	16,5	16,5	16,5
3. Lăţimea inscripţiei C.M.T.	10,5	10	10
4. Înălţimea inscripţiei C.M.T.	6,5	6,5	7
5. Lăţimea valorii	7,75	7,75	10
6. Înălţimea valorii	5,5	5,5	4
7. Distanţa dintre C.M.T. şi cadrul superior	2	2	2

Comparînd datele din tabelul nr.1 cu cele prezentate de diferiţi autori, se remarcă doar două mici neconcordanţe la pct. nr. 4, unde înălţimea inscripţiei C.M.T. este indicată ca fiind de 6mm, pentru valorile de 40 H şi 60 H, faţă de 6,5mm.

Dacă asupra caracteristicilor dimensionale ale ştampilelor aprecierile concordă, practic, cu totul alta este situaţia în cazul culorilor tuşului utilizat pentru supratipărirea mărcilor austriece.

După Av. I. Bogdan (5), maiorul Turbatu ar fi precizat că „cerneala (? !) întrebuinţată a fost de culoarea negru-violet pe o compoziţie grasă, deoarece albastrul sau roşul erau nepractice şi dificil de manipulat". Rezultă că obliterările în roşu şi albastru nu sînt eseuri ci obliterări normale, care au fost părăsite din cauză că nu erau practice, în sensul că, neavînd o compoziţie grasă, precum cea negru-violet, necesitau cîte o aplicare pe tuşieră la fiecare supratipărire, în timp ce cu o substanţă grasă se puteau imprima chiar 5 supratiparuri la o singură aplicare pe tuşieră.

J. Czerniawski (2) susţine că supratiparurile au fost realizate în culorea albastru-închis, iar supratiparurile în roşu sau negru sînt speculative.

Odo Gh. Boehm (3) notează că la început unele mărci au fost supratipărite de probă în roşu şi albastru, dar, deoarece aceste culori nu au dat satisfacţie au fost schimbate în negru. Mai tîrziu, în tuşieră s-a turnat tuş violet, astfel încît culoarea s-a schimbat în negru violet şi în final în violet.

St. Kronenberg (8) consideră că tuşul original a fost violet-închis-albastru care întotdeauna pătrundea hîrtia.

5. Soarta celor 3 ştampile de bronz cu inscripţia C.M.T.

Din declaraţiile maiorului Turbatu, consemnate de Av. I. Bogdan (5), rezultă că „după terminarea sursarjării a dispus distrugerea ştampilelor pentru a împiedica abuzurile".

Dr. A. Schroeder (4) menţionează că, după ocupaţie, compania Rudolf Friedel din Viena (str. Wallzeile nr. 8) Austria, a adus în capitala austriacă o parte din mărcile C.M.T. nevîndute, precum şi ştampilele.

Distrugerea ştampilelor originale a avut loc la Viena la 12 septembrie 1919 în prezenţa notarului public, dr. Iulius Ullman, şi a fost consemnată oficial într-un document purtînd numărul 7216/19.

Din cele de mai sus rezultă că, cel puţin între 25 august şi 12 septembrie 1919, ştampilele originale au fost „disponibile".

J. Czerniawski (2) afirmă că la începutul lunii septembrie 1919 a fost formată la Cernăuţi o corporaţie speculativă. Această corporaţie a adus un număr de mărci austriece pe care a aplicat ştampilele originale C.M.T. Ulterior a dus aceste mărci la Viena, împreună cu ştampilele originale. Aceste ştampile originale au fost distruse la Viena, acţiunea fiind consemnată într-un act oficial.

Av. I. Bogdan (5) consemnează, de asemenea, o declaraţie a ing. Urziceanu, din Administraţia Căilor Ferate, membru al Societăţii Filatelice Române, care arată că, la cererea sa, fratele său a fost la Poşta Centrală Cernăuţi de unde a cumpărat, prin ghişeul poştal al Diviziei 8 (care era instalat în acel punct), mai multe timbre cu supratiparul C.M.T. Din păcate, lipsa datei la care au fost cumpărate mărcile nu permite aprecieri obiective.

Fragment dintr-o carte poştală

6. Valorile şi tirajele mărcilor emisiunii C.M.T.

Cu cele 3 ştampile C.M.T. confecţionate la Cernăuţi urmau să fie supratipărite toate mărcile austriece colectate, astfel :

— 40 H. pentru valorile nominale pînă la 12 heleri ;

— 60 H. pentru valorile între 15 şi 40 heleri, inclusiv ;

— 1 K. 20 H. pentru valorile peste 40 heleri.

Numai că... ştampilele au fost atît în mîna unor funcţionari ai poştei şi ai armatei din Cernăuţi, cît şi, apoi, în mîna unor particulari (vezi „corporaţia" de care vorbeşte J. Czerniawski).

Există o adevărată întrecere în a stabili ce mărci s-au supratipărit şi în ce tiraje. J. Czerniawski (2) susţine că însuşi maiorul Turbatu l-ar fi informat asupra distribuţiei, pe valori şi localităţi, a mărcilor C.M.T. În tabelele nr. 2 şi nr. 3 sînt prezentate aceste informaţii.

Tabel nr.2

Mărcile C.M.T. pe valori distribuite în Pocuţia (2)

Val. supratipărită	40 H.	60 H.				1 K. 20 H.		
Val. originală	5 H.	15H.	20H.	25H.	30H.	50H.	60H.	1K.
Oficiu poştal				Cantităţi				
Kolomya	8	2500	8000	2000	1400	1400	40	220
Delatyn	-	500	2000	300	300	300	-	150
Lanczyn	-	500	2000	300	300	300	-	150
Sniatyn	-	500	2000	300	300	300	-	150
Horodenka	-	500	2000	300	300	300	-	150
TOTAL	8	4500	16000	3200	2600	2600	40	820

Tabel nr.3

Timbrele taxe C.M.T., pe valori, distribuite în Pocuţia (2)

Val.supratipărită	40 H.	1 K. 20 H.			
Val.originală	5 H.	25H.(1910)	25H.(1916)	30H.	50/42H.
Oficiul poştal		Cantităţi			
Kolomya	400	58	-	17	15
Delatyn	100	20	-	-	-
Lanczyn	100	20	-	-	-
Sniatyn	100	20	-	-	-
Horodenka	100	-	120	-	-
TOTAL	800	118	120	17	15

Tot același autor ne informează că, la plecarea din Pocuția, maiorul Turbatu ar fi luat cu el următoarele mărci nevîndute :

— 5 499 buc. 60 H./20 H. ;
— 12 buc. 60 H./15 H. ;
— 130 buc. 1 K. 20 H./50 H. ;
— 41 buc. 40 H./5 H. ;
— 2 buc. 1 K. 20 H./50 H./42 H. timbru taxă ;
— 30 buc. 1 K. 20 H./25 H. (1910).

J. Czerniawski consideră speculative orice alte valori, deși au fost făcute cu ștampilele originale.

Dr. W. Pohl (1) consideră că au fost supratipărite 18 mărci poștale și 11 taxe de plată. Deoarece nu sînt în posesia acestui articol nu pot face precizări suplimentare.

Odo Gh. Boehm (3) a publicat o serie de tabele cu valorile existente și unele tiraje. Cum informațiile sînt mai aproape cu 50 ani de evenimente, considerăm că aceste tabele (4, 5, 6) merită reproduse cu atît mai mult cu cît ele conțin și informații privind unele varietăți ale supratiparului.

15 H., 40 H./60 H., 1 K. 20 H./30 H. și timbrul taxă 60 H./20 H./54 H. În total deci 49 valori (reluate în catalogul KONRAD).

În alte cataloage sînt inserate și alte valori ca 60 H./3 H., 60 H./10 H., precum și timbrele taxă 40/15 H., 60/15 H. și 1 K. 20 H./20 H. În total deci 54 valori. Menționez că ultimele 5 valori prezentate nu le-am văzut niciodată, astfel încît să le pot aprecia ca originale.

7. Alte aspecte ale emisiunii C.M.T.

a) Supratipărurile colorate

Ca în puține aspecte ale emisiunii C.M.T., se apreciază unanim faptul că primele încercări de supratipărire s-au făcut cu tuș de culoare roșie și albastră.

tuș violet, cu numele L. Fuchs, pr[ob]abil numele funcționarului de la dep[o]zitul central care garanta exactitat[ea] cuprinsului.

Același autor susține că s-au su[pra]tipărit, pentru străinătate, cărți po[ș]tale cu inscripția „Oesterr. Postverwaltun[g] Administration des Postes d'Autriche" în limbile germană și franceză, pre[cum] și circa 200 buc. cărți poștale mili[tare] pe carton gri deschis sau gri-gă[lbui]. Nu se specifică valoarea supratipări[rii] și nici nu am văzut asemenea căr[ți] poștale.

În ceea ce privește tirajul, [și] J. Czerniawski, cît și avocatul I. Bog[dan] îl apreciază la cca 1 000 bucăți.

c) Varietățile emisiunii

În condițiile în care au fost re[a]lizate supratiparurile C.M.T. nu trebu[ia] să surprindă existența unui număr im[por]tant de varietăți, îndeosebi supra[ș]tiparuri inversate, orizontale și dul[ci]. O caracteristică specială este existe[nța] unor perechi supratipărite cu dou[ă] ștampile diferite.

Tabel nr.4

Odo Gh.Boehm despre supratiparul de 40 H mărci poștale

40 H. pe	Anul	Tirajul	Varietăți
3 H. roșu-lila	1913		
5 H. violet	1916	20.272	Inversat, orizontal, dublu
5 H. verde	1916	16.044	Inversat, orizontal
6 H. portocaliu	1916	780	Inversat, orizontal, dublu
10 H. roșu-violet	1916	9.063	Inversat, orizontal
12 H. albastru-verz.	1916	722	Inversat, orizontal
20 H. verde	1917		
25 H. albastru	1917	4.000	
40 H. oliv (stemă)	1916		Inversat
40 H. pe timbre taxă			
5 H. roșu	1916	9.565	
10 H. roșu	1916	1.725	Inversat
15/36 H. violet	1917		Inversat
20/54 H. portocaliu	1917		

Tabel nr

Odo Gh.Boehm despre supratiparul de 60 H mărci poștale

60 H. pe	Anul	Tirajul	Varietăți
5 H. verde	1916		Pereche cu 40 H./5 H.
6 H. portocaliu	1916		Inversat
12 H. alb-verzui	1916		Inversat, orizontal
15 H. roșu-brun	1917	14.589	Inversat
20 H. verde-albastru	1917	68.387	Inversat, orizontal
20 H. verde	1917		O coală dist. la Colomea
25 H. albastru	1917	6.315	Inversat
30 H. violet	1917	5.237	Inversat
40 H. oliv	1916	3.564	Inversat
50 H. verde	1916	3.200	
60 H. albastru	1916	10.256	Inversat
60 H. pe timbre taxă			
15/36 H. violet	1917	1.354	
20 H. roșu	1916	737	
30 H. roșu	1916		Se cunosc numai două mărci
1 K. albastru	1916		In pereche cu 1 K. 20 H./1 K.

Mărcile austriece sînt cele a căror dată de apariție este menționată mai sus.

Tabel nr.5

Odo Gh.Boehm despre supratiparul de 1 K. 20 H. mărci poștale

1 K. 20 H. pe	Anul	Tirajul	Varietăți
5 H. violet	1916		
5 H. verde	1916		
15 H. roșu-brun	1917		
25 H. albastru	1917		
30 H. verde	1916	15.094	Inversat
60 H. albastru	1916	7.650	Inversat
80 H. brun-roșu	1916	6.750	
90 H. violet	1916	184	
1 K. roșu/galben	1918	2.662	Inversat
1 K. 20 H. pe timbre taxă			
20/54 H. portocaliu	1916	900	
25 H. roșu	1916	85	
25 H. roșu	1916	500	Inversat
30 H. roșu	1916	872	
40 H. roșu	1916	498	
50 H. roșu	1916		Inversat
50/42 H. brun	1917	1.304	Inversat
1 K. albastru	1916	3.325	Inversat

În total sînt prezentate 45 valori.

În catalogul C. Nămoloiu și G. Nosca (1938) sînt prezentate și valorile 40 H./

În tabelul nr. 7 au fost concentrate informațiile culese din lucrările menționate în bibliografie, precum și din diferite cataloage, privind valorile sesizate.

Tabelul nr. 7

Supratipărurile în roșu și albastru

Roșu	40 H. pe	Albastru
3 H., 5 H.		5 H.
5 H., 5 H., 25 H.	60 H. pe	5 H., 20 H., 25 H., 30 H.
30 H., 60 H.		40 H., 50 H., 60 H.
	1 K. 20 H. pe	
50 H.		H., 1 K.
	1 K. 20 H. pe timbre taxă	
25 H., 50/42 H.		25 H., 50/42 H.

b) Cărți poștale

Av. I. Bogdan precizează că, în afara mărcilor poștale, s-au supratipărit și cărți poștale de 10 H. roșu-vișiniu cu coroana Habsburgilor, valoarea supratipărită fiind de 40 H. Aceste cărți poștale se vindeau împachetate în topuri de 20 buc. înfășurate într-o bandă de 18 mm, peste care se afla o etichetă de 20 × 30 mm cu inscripția „20 Stük" (20 bucăți) și o ștampilă în

În colecția mea nu există alte varietăți decît din cele sesizate de Odo Gh. Boehm, dar dl. ing. Barbu Popescu a sesizat într-un articol din Romania Philatelic Studies (6) existența unui șnaif de 5 mărci de 60 H. prime[le] două avînd supratiparul 1 K. 20 H. iar următoarele 3 supratiparul 60 H. Nu cunosc să se fi întîlnit supratipăruri deplasate, care să cuprindă două mărci.

Așa cum am mai menționat numărul acestor varietăți este mare și, chiar dacă pare o butadă, la anumite valori există mai multe varietăți decît mărci tip!

8. Falsurile supratiparului C.M.T. Experții emisiunii

Odată distruse materialele originale cu care s-au realizat supratipărurile C.M.T., falsificatorilor nu le-a rămas decît să confecționeze noi ștampile, lucru relativ ușor de realizat datorită simplității desenului. Mult mai greu dacă nu practic imposibil, a fost să utilizeze și un tuș asemănător cu cel folosit inițial. Aceasta este șansa care

(Continuare în pag. 7)

EMISIUNEA C. M. T. (II)

(Urmare din pag. 3)

permite, în marea majoritate a cazurilor, să poată fi distinse supratipărurile originale de cele false. (Menționăm că prin originale înțelegem totalitatea supratipărurilor care s-au realizat cu ștampilele și tușurile inițiale).

Culoarea tușului pătruns prin hîrtie și care se vede clar violet pe verso-ul mărcii este fundamentală pentru aprecierea originalelor. Dacă la acest aspect se adaugă și verificarea dimensională a supratiparului, conform tabelului nr. 1, se stabilește o bună bază pentru identificarea originalelor.

O analiză detaliată a caracteristicilor falsurilor este prezentată de dr. A. Schroeder în lucrarea sa „Schach den Fälschungen", pag. 170—174 (4). Schroeder distinge nu mai puțin de 6 tipuri de falsuri localizate, după originea lor, în Polonia, la Cernăuți și București. Toate aceste falsuri se deosebesc de supratipărurile originale atît prin tușul folosit, cît și prin dimensiunea desenului.

J. Czerniawski menționează și niște „întreprinzători" care au obliterat 100 serii de mărci austriece cu ștampile poștale de zi originale, de la Colomea, pentru ca apoi, la Viena, să le supratipărească cu ștampilele originale C.M.T.

Mult mai periculoase sînt așa numitele „făcături", în care mărcile și ștampilele sînt originale, dar **ansamblul** (piesa) este realizat în scopuri speculative.

Între cele două războaie mondiale, în lipsa unor studii aprofundate și accesibile, au apărut experți în depistarea falsurilor emisiunii, experți care, spre cinstea lor, au fost foarte exacți în aprecierile făcute.

Unul din cei mai cunoscuți experți a fost G. Turliuc. Expertiza lui a fost marcată printr-o mică pecete compusă din litera „G" avînd în interior litera „T". Înălțimea literei „G" este exact de 2 mm, iar bara sa orizontală măsoară 1,8 mm. Pe mărcile din colecția mea, pecetea este aplicată cu tuș violet în colțul din stînga, jos.

Un alt expert, R. Karbas, a folosit o pecete cu numele său, pecete a cărei lățime este de 12 mm. Ea a fost marcată cu tuș violet în partea de jos a mărcii, fără o poziție preferențială pe orizontală. Pot fi întîlnite exemplare care sînt marcate atît cu pecetea de expertiză a lui G. Turliuc cît și a lui R. Karbas. Am întîlnit și încercări, grosolane, de a imita pecețile celor doi experți.

9. Concluzii

a) Apărută în condițiile specifice anilor imediați de după primul război mondial, emisiunea C.M.T., deși nu a fost emisă de Poșta Română, ci de Comandamentul Militar Teritorial Român de Ocupație, este o emisiune filatelică reală care a circulat în Pocuția pe durata intervenției armatei române. Toate marile cataloage filatelice menționează această emisiune.

b) Faptul, greu de contrazis, că ștampilele originale au fost o perioadă de timp în mîinile unor particulari face să se nască problema modului în care ar putea fi distinse mărcile destinate într-adevăr circulației poștale în Pocuția de cele realizate ulterior.

Această distincție este practic imposibilă, deoarece :

— toate supratipărurile au fost făcute cu aceleași ștampile, același tuș și aceeași tușieră. Supratipărirea a fost realizată de mai multe persoane, astfel încît nu poate fi vorba de o caracteristică oarecare dintr-o anumită perioadă ;

— nu există nici o evidență oficială a mărcilor care au fost supratipărite ;

— admițînd că numai unele valori au fost supratipărite inițial, nu există nici o dovadă că aceleași valori nu au fost supratipărite și ulterior ;

— autorii cercetați se contrazic între ei, deși fiecare susține că are informații din cele mai sigure surse ;

— numărul scrisorilor efectiv circulate este infim și chiar unele din cele existente în prezent sînt contestate.

În această situație este inutil să apreciem o marcă din emisiunea C.M.T. ca fiind (după diferiți autori) emisiunea I-a, emisiunea a II-a, reimpresiune sau emisiune speculativă.

Capitolele anterioare prezintă istoria emisiunii C.M.T. Practic, nu există șanse să obținem noi informații, credibile, după ce au trecut peste 70 de ani, astfel încît nu avem nimic mai bun de făcut decît să considerăm întreaga emisiune ca un tot pe care să-l apreciem prin aspectele sale caracteristice. De altfel, dacă urmărim marile cataloage filatelice, înțelegem că exact acest punct de vedere a și fost însușit.

c) Emisiunea C.M.T. este mult căutată, ea fiind inclusă în colecțiile specializate din România, Polonia, Ucraina și Austria. În ultimul timp aceste mărci au fost incluse și în multe colecții tematice de genul „Urmările primului război mondial", „Mărci interesînd mai multe țări europene", „Mărcile trupelor de ocupație" etc.

d) Din păcate, în ultimii peste 40 ani nici unul din cataloagele românești, revistele sau almanahurile din țară nu le-au pomenit.

În aceste condiții, doar foarte puțini filateliști români s-au ocupat de această emisiune, iar cele mai multe mărci au luat drumul străinătății. Nu mai puțin a contribuit la aceasta marele număr de falsuri oferite drept originale, poate din necunoaștere, dar mai sigur din rea-credință.

Apreciez că emisiunea C.M.T. este o realitate a filateliei românești, realitate ce trebuie consfințită prin deschiderea publicațiilor spre acest capitol și, mai ales, prin includerea acestei emisiuni în cataloagele românești ce vor apare în viitor.

BIBLIOGRAFIE :

1. **Dr. W. Pohl,** Der Postverzeichenhandler (Berlin) nr. 10, din 15 ianuarie 1925.
2. **Jan Czerniawski,** Emisiunea C.M.T., în „Ilustrowany Kurjer Filatelistyczny", Polonia 1934. Reluat în „Filatelia pentru toți" nr. 1, 2 și 3 din 1935, precum și în „Romanian Philatelic Studies" nr. 1 din 1979.
3. **Odo Gh. Boehm,** „Postmarke", februarie 1934, reluat în „Filatelia pentru toți", martie-aprilie 1935.
4. **Dr. A. Schroeder,** Schach den Fälschungen, Editura Kurt Kayssner-Buckow, 1937, capitolul — Die Marken der Rumänischer Besetzung der West-Ukraine (Kolomea Ausgabe) und ihre Fälschungen.
5. **Av. I. Bogdan,** Ocupațiunea Română în Pocuția, în „Revista Societății Filatelice Române" nr. 10, 11—12/1940, 1, 2 și 3/1941.
6. **Ing. Barbu Popescu,** More on the C.M.T. overprints, în „Romanian Philatelic Studies" nr. 3/1979.
7. **Dr. ing. Marcel Șapira,** The originals and the conterfeit of the C.M.T. overprints, în „Romanian Philatelic Studies" nr. 4/1979.
8. **Stanley Kronenberg,** Stamps for the Romanian ocupation of Pokuția, în „Romanian Philatelic Studies" nr. 1/1984.

→

rența cu care ne-a scris cea mai tînără participantă, Ana Maria Zoărescu din București.

Popularitatea și importanța de care s-a bucurat, buna pregătire, siguranța cu care participanții au răspuns unor întrebări dificile și nu în cele din urmă consistența premiilor — oferite de F.F.R., revista „Filatelia", A.F. București, A.F. Bacău, A.F. Hunedoara, A.F. Sibiu, precum și de cunoscuți donatori filateliști ca : Dumitru Pisoschi, Kiriac Dragomir, Leonard Pașcanu, Nicolae Tripcovici, Mihail Popovici, Silviu Dragomir, Emanoil Săvoiu, toți din București și Mihai Avacum din Galați — au ridicat această ediție a concursului nostru pe o treaptă superioară față de precedentele ediții.

Mulțumind gazdelor sibiene și asociațiilor filateliștilor din București (Valeriu Mitrea și Gabriela Mîndreanu) și Bacău pentru sprijinul acordat în organizarea tragerii la sorți, felicităm călduros pe toți participanții la acest concurs pentru perseverența și truda lor de a-și consolida necontenit și a etala la nivel superior cunoștințele filatelice dobîndite. Tuturor le urăm noi și mari succese la edițiile viitoare.

Un întreg poștal emis de Poșta Română și o ștampilă ocazională realizată de A.F. Sibiu au fixat evenimentul în istoria filateliei.

A. DĂRNU

CONSIDERAȚII PE MARGINEA EXPOZIȚIEI „BRAȘOVIA '83"

Fiecare expoziție filatelică organizată în țara noastră este și o școală de la care se cuvine să învățăm cum se poate realiza un exponat și cum anume trebuie să ne ferim de anumite greșeli care apar pe cadre mult mai evident decît se poate relata în paginile revistei sau în cadrul unor instructaje, simpozioane etc.

De la început precizăm că faima pe care o are Brașovul, de a nu atribui medalii de bronz de complezență unor colecții care lasă de dorit, a făcut ca la această importantă manifestare filatelică să nu mai fie trimise exponate neglijent întocmite, fără plan tematic sau fără folie de plastic protectoare, sau avînd pe aceeași planșă sau pe planșe vecine mărci poștale ștampilate și nestampilate.

Totuși, au mai fost colecții care au luat doar diplomă de participare sau, cu chiu cu vai, bronz, exponate în care abundau plicuri ocazionale recente, mărci poștale foarte accesibile datorită prețului mic și tirajului mare. Astăzi, cînd s-au realizat, cu eforturi, cîteva excepționale colecții de tematică angajată, nu mai este suficient să te prezinți cu un exponat din această clasă, de trei cadre, cu piese adunate fără nici o legătură între ele, ca să primești o medalie de bronz-argintat.

Am constatat, la unele exponate, titluri prea vagi sau prea „pompoase", ca de pildă „...curier aviatic pe ruta Volgograd — Ploiești 1978—1980".

De asemenea, realizarea în grabă a unor exponate sau insuficienta cunoaștere a domeniului de colecționare, se vădește în inscripționările prea sărace, practic uneori absente, care lasă o impresie mai neplăcută încă decît textele prea ample. Aici se cuvine să facem o precizare. Inevitabil, exponatele se apreciază și comparativ cu celelalte, asemănătoare ca tematică, atunci cînd există în competiție. Așa se explică faptul că exponatul „Campionatul mondial de fotbal München '74 — obliterări din țara organizatoare" a obținut diplomă, iar „Centrale și Agenții bancare pe mapamond" a obținut argint. La o ediție viitoare a republicanei de marcofilie, dacă acest ultim exponat se va prezenta tot neinscripționat, va primi, probabil, bronz-argintat, pentru că nu va mai fi nou-șocant și defectele lui vor fi astfel mai vizibile.

Principalul element pozitiv al acestei expoziții l-a reprezentat marea varietate a domeniilor de colecționare. Ne bucură apariția multor colecții de „Ștampile de campanie și ștampile de cenzură", „Francaturi mecanice", „Ștampile poștale pentru indicații de serviciu" și așteptăm elaborarea unor studii temeinice, care să consolideze (teoretic) bazele teoretice necesare alcătuirii unor asemenea colecții valoroase.

N. N

→

lui", atît la emisiunea supratipărită, cît și la cea definitivă, a fost făcută la Zalău folosindu-se o ștampilă veche din oțel care fusese folosită în perioada interbelică pentru mandatele poștale. În localitățile Șimleu-Silvaniei, Cehu-Silvaniei și Crasna obliterările s-au aplicat cu ștampila de cauciuc (subliniez **de cauciuc**) cu un diametru de 30 mm, avînd în partea superioară inscripția „Poșta Sălajului", iar în centru — de exemplu la Șimleu — „OF. PTT, Șimleul-Silvaniei". În partea de jos, între două stelițe „1945". (Ulmeni Sălaj fiind o comună foarte apropiată de Cehu-Silvaniei, nu se justifica cu nimic întreținerea unui oficiu poștal în condițiile materiale grele în care se află poșta din județ).

Întrebarea care așteaptă răspuns este cine a emis aceste ștampile? E verosimil că aceste ștampile tip au fost rea-

lizate din dispoziția Prefecturii de către poșta din Zalău. O nedumerire intervine privind motivul pentru care n-a folosit și Zalăul o ștampilă asemănătoare? În ce măsură unele din aceste ștampile au fost introduse efectiv în timpul primei perioade a „Poștei Sălajului" sau mai tîrziu, cînd aceste mărci deveniseră piese filatelice foarte căutate. În acest din urmă caz, am avea de-a face cu un fals, cu atît mai mult că pentru Șimleu au putut fi întîlnite două tipuri de ștampile, din care numai tipul 1 poate fi considerat original, iar tipul 2 este un fals. Același lucru se poate spune și despre ștampila Tășnad, „obliterarea" cu această ștampilă fiind făcută fraudulos după existența „Poștei Sălajului". Dealtfel, literatura și CMPR sînt categorice privind faptul că la Tășnad obliterările s-au făcut cu o veche ștampilă rotundă rămasă din perioada de ocupație maghiară.

La Jibou, Supuru de Jos și Mirșid anularea mărcilor s-a făcut cu cerneală sau creion chimic. Am văzut piese circulate cu ștampila „Poșta Sălajului" „Nușfalău" „ștampila tip". Această ștampilă a fost categoric aplicată după perioada „Poșta Sălajului", iar ștampila liniară în limba română „Ulmeni Sălaj", dacă a existat, nu aparține categoriei de ștampile „Poșta Sălajului". La Șimleu-Silvaniei data expediției a fost aplicată cu o ștampilă liniară cu tuș violet sau a fost scrisă de mînă cu cerneală.

În concluzie, fiind vorba de ștampile de cauciuc, ele puteau să fie foarte ușor contrafăcute sau chiar „inventate". Atît mărcile, cît și ștampilele „Poșta Sălajului" este necesar să fie expertizate înainte de a le schimba sau cumpăra, fiind vorba de piese românești foarte valoroase.

Privind obliterările, „reglementările de atunci" obligau anularea mărcilor, dar nu și la aplicarea ștampilei pe alb. Oți de cîte ori aveți de-a face cu asemenea piese cu ștampila aplicată și pe plic se justifică prudență și rezerva. De asemenea, toate ștampilele „Poșta Sălajului" aplicate pe mărci maghiare fără supratipar pot fi considerate falsuri, întrucît personalul poștal nu avea dreptul de a expedia trimiteri poștale decît numai cu francaturi cu supratipar.

Plicurile efectiv circulate sînt foarte rare, din două motive: în perioada aceea fiind lipsă acută de plicuri, chiar și autoritățile refoloseau plicurile prin reîntoarcere; pe de altă parte, dificultățile inerente stării de război au făcut ca o parte din corespondență să nu ajungă sau să nu fie păstrată de destinatari. De asemenea, dacă la plecare se aplica data, la sosire ea lipsește categoric. Complexa problemă a obliterării pe mărcile „Poșta Sălajului" nu poate fi epuizată în cadrul unui singur articol.

CĂRȚILE POȘTALE. În ultimii ani au apărut în circuitul filatelic și cărți poștale cu supratipar „Poșta Sălajului". Aceste „întreguri" se găsesc și cu supratipar „CARTE POȘTALĂ" și „Poșta Sălajului" sau numai cu „Poșta Sălajului". Ambele tipuri de cărți poștale n-au circulat niciodată, pentru că nu au fost puse în vînzare niciodată. Geneza lor e suspectă. Interesant că acestea se gă-

original

fals

sesc cu mult mai multe în străinătate decît în țară. Însuși supratiparul este îndoielnic. Mai logic ar fi fost dacă pe însemnul de stat de pe cartea poștală s-ar fi lipit o marcă supratipărită „Poșta Sălajului" de 1 Pengő. Este deci vorba despre „făcături", confecționate la mulți ani după perioada de existență a „Poștei Sălajului".

Firește, mai rămîn multe de spus despre această emisiune atît de interesantă și rară.

Iosif MICU

EMISIUNEA A DOUA „POȘTA SĂLAJULUI"

Fig. 1

În filatelia romînă un capitol interesant îl reprezintă mărcile poștale provizorii care au fost emise în Transilvania de nord în perioada 1944—1945. Apariția acestor emisiuni, printre care și emisiunile I și II „Poșta Sălajului", este legată de o perioadă importantă din istoria patriei noastre. Precum se știe, după insurecția armată victorioasă de la 23 August 1944, inițiată, organizată și condusă de P.C.R., trupele romîne au participat, alături de Armata Sovietică, la eliberarea Transilvaniei de nord, iar apoi a Cehoslovaciei și Ungariei. O sută zece mii de morți și răniți și-au vărsat sîngele în lupta comună pentru zdrobirea definitivă a fascismului.

În luna octombrie 1944 administrația fascistă a fost izgonită din teritoriul Transilvaniei de nord. Administrația romînească a fost instalată pe tot acest teritoriu după 9 aprilie 1945. În unele părți ale Transilvaniei de nord, poșta romînă a preluat serviciile poștale scurt timp după eliberarea lor, asigurînd restabilirea serviciilor și funcționarea lor normală. În alte regiuni, funcționarea serviciului poștal a fost asigurată, din octombrie 1944 pînă la 9 aprilie 1945, de către autoritățile locale. Acestea au acționat independent una de alta ; aceasta explică faptul

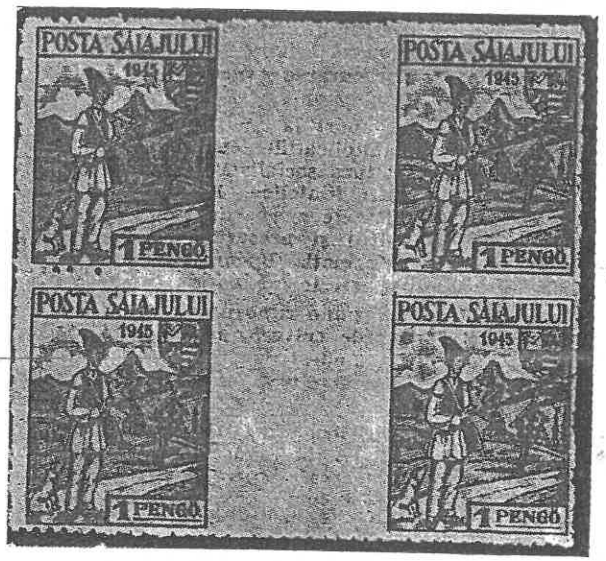

Fig. 2

că mai întîi s-au supratipărit mărci poștale maghiare aflate în stoc, apoi, la epuizarea stocului, au fost tipărite diferite emisiuni locale. Printre acestea se numără și cea cunoscută sub denumirea de emisiunea a doua „Poșta Sălajului".

Emisiunea județului Sălaj a fost litografiată la tipografia particulară Sereș din Zalău. Comanda a fost dată de organele financiare locale care funcționau în subordinea prefecturii. Emisiunea este formată din trei valori : 50 fileri (galben-portocaliu), 1 pengö (albastru) — ambele valori reprezentînd un factor poștal în costum național specific locului — și 2 pengö (violet-galben pe hîrtie galben-portocalie), reprezentînd un poștalion cu cai într-un peisaj transilvănean. Inscripțiile sînt în limba romînă. Valorile sînt în moneda maghiară, care circula încă în regiune la acea dată.

Fig. 3

Cu privire la culorile mărcilor trebuie menționat că valoarea de 50 fil există într-o gamă largă de nuanțe, de la galben-brun pînă la portocaliu aprins, iar cea de 1 p de la albastru-azur pînă la albastru închis. Gumajul tuturor valorilor e alb gălbui. Datorită calității gumei, după cîțiva ani de păstrare s-au produs frecvent crăpături în gumaj. Dantelura este primitivă, cu perforări imperfecte.

Tirajul acestei emisiuni a fost de 10 920 exemplare la valoarea de 50 fil, de 41 040 exemplare la valoarea de 1 p și de 49 900 exemplare la cea de 2 p. Întrucît la data preluării serviciilor poștale de către poșta romînă de stat, Administrația financiară din Zalău a distrus 1 140 mărci din valoarea de 50 fil, 30 810 mărci din valoarea de 1 p și 37 725 exemplare din valoarea de 2 p, se poate considera că din cantitățile nedistruse se pot forma cel mult 9 780 serii complete (în ipoteza că toate mărcile s-ar fi păstrat).

Emisiunea a doua „Poșta Sălajului" cuprinde varietăți interesante. Întrucît două valori ale seriei — cea de 50 fil și de 1 p — au fost tipărite în coli cuprinzînd două grupe de cîte 30 exemplare, aceste mărci există cu cîmp alb la mijloc („Zwischensteg") (vezi fig. 2). Valoarea de 2 p a fost tipărită în coli cuprinzînd cîte două grupe de 25 exemplare ; grupele sînt așezate cap în cap (tête-bêche) așa încît cele două șiruri de mărci din marginea apropiată a grupelor for-

M. 9(69)/1963
au XII, apt.

ce ne învață această marcă?

Pe drumul culturii

Una dintre problemele centrale ale tinerelor state eliberate din Africa, este formarea de cadre cu pregătire universitară, care să poată prelua în timpul cel mai scurt funcțiile culturale și tehnice.

În acest scop, Kenia, Uganda și Tanganika au creat recent — în comun — Universitate federală a Africii Răsăritene.

Universitatea federală va fi condusă de un Consiliu universitar comun. Ea va grupa trei unități distincte și anume : colegiul universitar Makerere din Uganda ; colegiul din Nairobi în Kenia și colegiul universitar de la Dar-es-Salaam, în Tanganica.

La Makerere vor funcționa facultăți de științe, medicină, agricultură, științe sociale și arte frumoase ; la Nairobi, de arhitectură, inginerie, comerț, științe și arte frumoase ; iar la Dar-es-Salaam, de drept, științe și științe sociale.

Toate facultățile vor primi studenți din cele trei țări din Zanzibar și din alte state.

Pentru a sărbători crearea noii universități, a fost emisă o serie formată din două valori, al căror desen prezintă numai unele deosebiri de amănunt. Macheta reprezintă o carte deschisă, pe care este inscrisă denumirea noii universități și data inaugurării ei : 28 iunie 1963.

În stînga, trei studenți, purtînd costumele universitare adoptate — pe cît se vede — de la universitățile britanice. Deasupra și dedesubtul cărții, numele celor trei state. Atît aceste nume cît și cifra valorii sînt dimensionate în așa fel încît să iasă ușor în relief și să se armonizeze cu restul machetei.

De remarcat faptul că pentru textul înscris pe carte s-au folosit alte caractere decît cele ale denumirii țării, realizîndu-se astfel o diferențiere grafică bine venită.

Siluetele celor trei studenți se profilează estompat. Diferența de tonaliate crează și aci o detașare a personajelor. Ea constituie totodată un element grafic modern, care contrabalansează oarecum prezentarea gravă — am spune chiar clasică — a cărții, simbol al învățăturii.

Deși puțin îndrăzneață, nu ni se pare nepotrivită nici amplasarea a două din cele trei personaje, chiar în dreptul cărții. Cu toate că așezarea grupului lor în stînga mărcii ar fi putut crea o lipsă de simetrie față de jumătatea din dreapta a mărcii, aceasta a fost evitată cu abilitate, printr-o ușoară deplasare spre dreapta a cărții și a textelor cuprinzînd numele țărilor. A rezultat de aci un ansamblu armonios și bine echilibrat, care face ca această marcă să placă.

Privind aceste mărci, nu se poate să nu ne bucure avîntul pe care-l ia învățămîntul universitar în regiunile recent eliberate din Africa și dorim ca el să creeze generații de intelectuali strîns legați de popor, care să realizeze aspirațiile de independență totală și de progres ale națiunilor lor.

meazâ tête-bêche, cu o bandă netipărită la mijloc (fig. 1). Mai trebuie menționat că din marca de 2 p se cunosc și exemplare avînd ultimul rînd de jos nedințat.

Nu voi repeta aci varietățile de tipar, care au fost menționate și de Catalogul mărcilor poștale romînești. Mă voi mărgini să adaug o varietate interesantă (trecută — pe cîte știu — neobservată pînă în prezent în literatura filatelică) : ea se întîlnește la valoarea de 1 p, unde prima marcă poștală din primul rînd de jos în sus al grupei din dreapta, are sub litera S din „Poșta“ un punct (fig. 4).

Fig. 4

Anularea mărcilor din emisiunea „Poșta Sălajului“ s-a făcut la Zalău cu o ștampilă veche metalică romînească pentru mandate, de formatul unei lame de ras, cu tuș negru, această ștampilă avînd caracter oficial. Ca atare, ștampila de cauciuc dintr-un singur rînd, „ZILAH“ și data, cu tuș violet, nu a putut fi folosită decît în mod accidental. Problema trebuie, deci, analizată în continuare, pe bază de informații și documente certe. La Șimleul Silvaniei s-a folosit o ștampilă rotundă de cauciuc aplicată cu tuș violet, data adăugîndu-se separat, cu o altă ștampilă liniară de culoare violet (fig. 3). Oficiile poștale Crasna, Jibou, Tășnad, Supurul de Jos și Cehul Silvaniei au folosit de asemenea ștampile rotunde similare cu cea din Șimleul Silvaniei (fig. 5), data adăugîndu-se însă cu cerneală. Oficiul Mîrșid neavînd nici o ștampilă, a anulat mărcile cu cerneală.

Aceste mărci pe plicuri sau fragmente de plicuri sînt rare deoarece din lipsa de plicuri, plicurile au fost întoarse și refolosite, astfel că multe mărci s-au distrus, neputînd intra în patrimoniul filatelic.

I. MICU

Fig. 5

ACTIVITATEA POȘTALĂ ÎN ORADEA 1944-1945

Orașul Oradea a fost eliberat prin acțiuni militare comune româno-sovietice la 12 octombrie 1944. Administrația românească pe întreg cuprinsul Ardealului de Nord a fost instaurată abia după 6 martie 1945. Până la această dată Ardealul de Nord, inclusiv Oradea, a avut un statut incert, fiind în fapt o zonă de ocupație a armatei sovietice.

În această perioadă de administrație militară sovietică s-au pus în circulație la Oradea 2 emisiuini de mărci poștale al căror statut este și azi discutat: emisiuni locale, emisiuni românești, emisiuni ungurești ?! Dincolo de această dispută, mărcile emisiunilor Oradea sunt rare și apreciate, fiind mândria oricărei colecții, mai ales pe scrisori efectiv circulate.

Prezentul articol își propune să inițieze o tratare a emisiunilor Oradea din punct de vedere al activității poștale a orașului. Din "Tabelul oficiilor poștale redeschise în Ardealul de Nord de la 1 octombrie 1944 la 1 august 1945", publicat de dr. ing. Marcel Șapira și ing. Călin Marinescu, aflăm că oficiul poștal Oradea 1 a fost redeschis la 24 martie 1945, oficiul Oradea 2 la 4 aprilie 1945, iar Oradea 3 la 5 aprilie 1945. Redeschiderea oficiilor poștale românești în Ardealul de Nord trebuie interpretată ca o repunere a lor sub autoritatea poștei române din punct de vedere administrativ. În practică situația era destul de confuză pentru că pe de o parte este evident un trafic poștal între Ardealul de Nord și restul teritoriului românesc încă înainte de redeschiderea oficiilor sub autoritate românească, iar pe de altă parte autoritatea poștei române asupra oficiilor redeschise este cel puțin limitată până la 6 martie 1945.

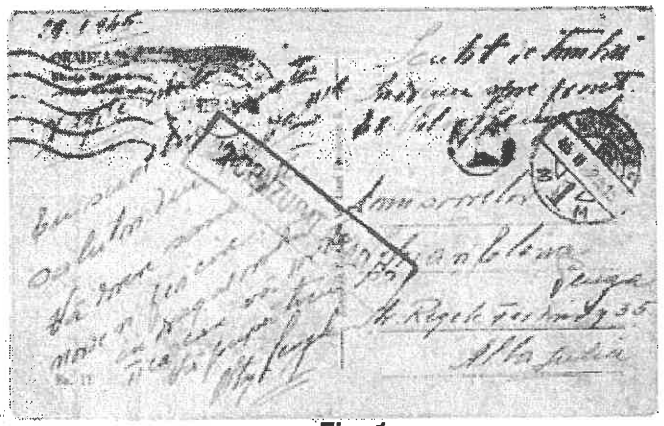

Fig. 1

În figura 1 este o carte poștală ilustrată expediată la 29 ianuarie din Oradea spre Alba-Iulia. Ștampila de expediere este NAGYVÁRAD 1, cu data 45.I.29 (în sistem de dotare unguresc) iar cea de sosire ALBA IULIA 14. FEB.1945. Din Oradea corespondența a fost îndrumată prin Arad la Alba-Iulia, fapt atestat de ștampila de cenzură română din Arad. Cartea poștală a fost expediată nefrancată deoarece în opinia expeditorului era "scutit de timbru în drum spre front". Numai că lipsa sigiliului unității militare care să certifice că expeditorul era militar și beneficia de gratuitate a determinat poșta să o considere ca făcând parte din categoria corespondențelor taxate porto, conform ștampilei T în cerc. Din păcate nu se poate determina cu certitudine unde a fost aplicată ștampila T, la expediție, la destinație sau în tranzit. Normal ar fi fost ca ea să fi fost aplicată la expediție. Oricum, este important de reținut că în ianuarie 1945 oficiul poștal Oradea accepta o corespondență nefrancată spre Alba-Iulia pe care o îndruma la destinație prin Arad. Durata transportului a fost destul de mare: 16 zile.

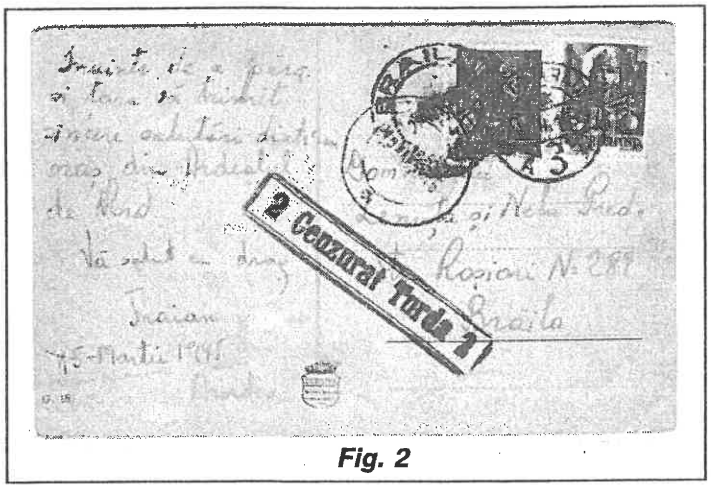

Fig. 2

În figura 2 este o carte poștală expediată se pare tot de un militar din Oradea spre Brăila. Expediată la 15.03.1945, are o francatură mixtă:o marcă ungurească de 18 f și o marcă Oradea I 1 pengõ (supratipar pe 47). Obliterarea s-a făcut cu ștampila NAGYVÁRAD 3. cenzurarea s-a făcut în tranzit la Turda. Ștampila de sosire este Brăila 24 martie 1945, mai există o ștampilă de tranzit CLUJ 19.03.1945. textul corespondenței este următorul: " Înainte de a părăsi țara vă trimit sincere salutări dintr'un oraș din Ardealul de Nord 15 martie 1945 Oradea". La această corespondență sunt interesante următoarele aspecte:

- francatura mixtă
- ștampila de tranzit CLUJ (cu data 19.03.1945)
- ștampila de cenzură TURDA.

Durata transportului se îmbunătățește: 9 zile.

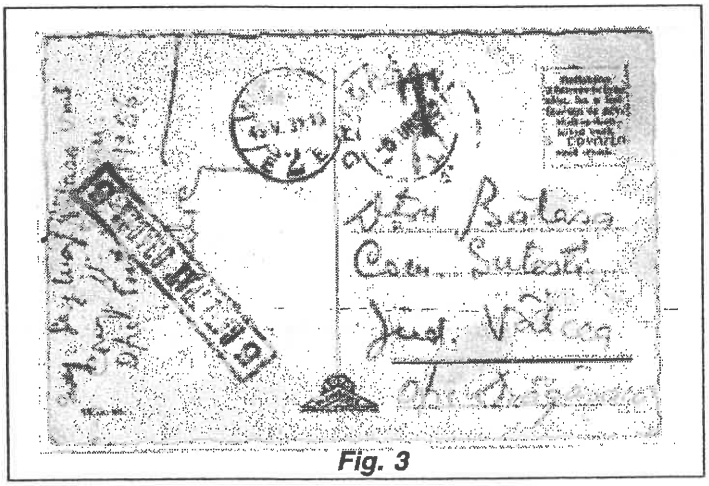

Fig. 3

Figura 3 reprezintă tot o carte poștală ilustrată expediată din Oradea la 31 mai 1945, nefrancată, spre Drăgășani.

Ștampila de expediere este NAGYVÁRAD-2, cu data 45.V.31, iar cea de sosire DRAGASANI 5 IUN. 1945.

Corespondența a fost taxată porto fapt atestat de ștampila T, în lipsa sigiliului unității militare. Expeditorul își dă adresa "... compania 11 transmisiuni OPM 56". Cenzurarea s-a făcut la Oradea. În acest caz este importantă cenzurarea timpurie la Oradea (ultimele zile ale lunii mai, începutul lunii iunie). Durata transportului (5 zile) indică o îmbunătățire substanțială a acestei activități.

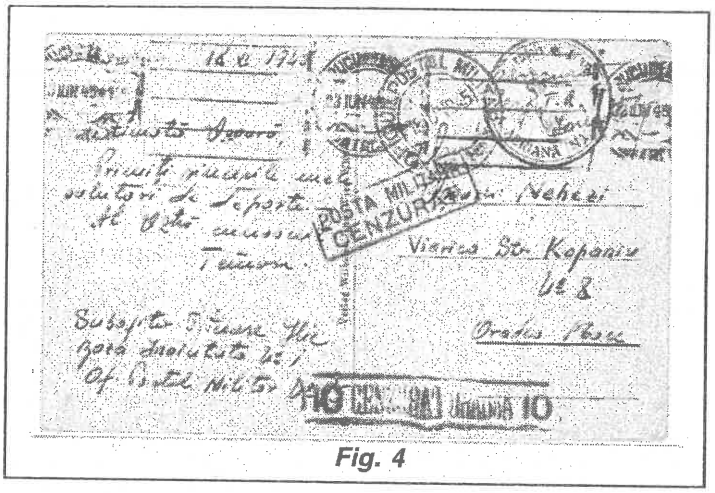

Fig. 4

În sfârșit, o ultimă coreposndență analizată (fig.4) este o carte poștală expediată de la OPM 15 în data de 18 iun. 1945 spre Oradea. Expeditorul era un subofițer din Baza Aeriană Înaintată No. 1, care utilizează o carte poștală ilustrată din Viena (se pare că ilustrata nu a fost expediată din capitala austriacă deoarece nu sunt semnalate unități militare de aviație românești pe teritoriul austriac). Interesant este că cenzurarea corespondenței s-a făcut la Oradea (la destinație deci) și nu în tranzit la București, unde a fost trimisă inițial prin poșta militară conform cercetărilor efectuate de ing. Călin Marinescu.

Din analiza pieselor prezentate în figurile 1-4 se pot desprinde câteva informații care completează datele puse în evidență de către dr. Dan Grecu prin articolul "Câteva aspecte privind corespondența din Ardealul de Nord după revenirea administrației românești-1945", publicat în Buletinul ABB nr. 2(3) sept. 1993:

- În articolul citat se avansează data de 23 martie 1945 ca cea mai târzie utilizare ("last date") a unei ștampile ungurești la Oradea. În figura 3 se poate observa ștampila NAGYVÁRAD-2 cu data 31.05.1945, prelungind astfel cu cel puțin 40 de zile utilizarea ștampilelor ungurești la Oradea și suprapune practic perioada de utilizare a acestor ștampile cu perioada ștampilelor bilingve;
- Utilizarea mărcilor maghiare la Oradea s-a făcut conform datelor deținute de dr. Dan Grecu, până la sfârșitul lui ianuarie 1945. Conform piesei din fig. 2 perioada de utilizare a acestor mărci se poate prelungi până la 15.03.1945;
- Ștampila de cenzură CENZURAT ORADEA este prezentată în articolul citat fără identificarea perioadei de utilizare. Piesele prezentate în figurile 3 și 4 permit stabilirea lunii iunie ca începutul funcționării oficiului român de cenzură Oradea;
- Pe lângă ruta prin Cluj-Turda, de legătură cu restul României se poate reține și ruta prin Arad, conform fig.1.

În afara acestor mici corecții de date, din analiza celor 4 piese rezultă câteva idei care, prin analizarea unui număr mai mare de piese vor fi confirmate sau infirmate, după caz:

1. Activitatea oficiilor poștale din Oradea după 12 octombrie 1944 a fost legată în mod direct, cel puțin la nive de trafic poștal, de restul teritoriului românesc. Afirmația se susține prin coreposndențele expediate din Oradea pentru restul țării, cât și de aici spre Oradea. Acest lucru implică probleme de transporturi poștale, cartare a corespondenței dar și chestiuni financiare, prin acceptarea corespondențelor porto.
2. Oficiile din Oradea au folosit o perioadă de timp ștampilele în limba maghiară chiar și după redeschiderea lor sub autoritate românească în martie-aprilie 1945. Ar fi interesant de determinat începuturile reutilizării ștampilelor românești la Oradea și eventualele suprapuneri cu ștampile maghiare.
3. Utilizarea mărcilor românești la Oradea nu era o problemă de nerezolvat din punct de vedere tehnic (transport, distribuție etc). Neutilizarea lor s-a datorat, în opinia mea, unor cauze strict politice, în sensul că nu s-a acceptat așa ceva de către administrația militară sovietică.
4. Veto-ul opus mărcilor românești nu s-a aplicat și în cazul mărcilor poștale ungurești existente în depozitele oficiilor orădene. Așa încât, s-a utilizat ce era disponibil: mărci poștale ungurești, mărci din emisiunile locale. În această situație apare ca posibil, cel puțin teoretic, și varianta plătirii în numerar a taxelor poștale fără a mai aplica pe corespondențe mărcile poștale care să ateste acest fapt, cât și expedierea nefrancată a corespondențelor, urmând ca taxele poștale să fie recuperate la destinație.
5. Utilizarea ștampilelor de cenzură românești ORADEA abia în luna mai 1945 (cel puțin până acum) implică organizarea unui oficiu de cenzură în acest oraș care poate fi pus în legătură cu data de 6 martie 1945. Oricum, faptul că în lunile ianuarie-martie 1945 cenzurarea corespondenței expediate din Oradea se făcea undeva în tranzit (Arad, Turda) indică inexistența unui astfel de oficiu la Oradea în ianuarie-martie 1945.
6. Emiterea unor mărci de poștă locală la Oradea, ca și în alte orașe din Transilvania, nu poate fi justificată prin rațiuni poștale, cum ar fi de exemplu lipsa mărcilor poștale necesare francării corespondenței. În opinia mea, emisiunile din Transilvania de Nord au fost generate de statutul neclar al Ardealului de Nord prin ocuparea lui de către armata sovietică. Emisiunile locale au căutat să corespundă tocmai acestei stări de incertitudine: ele nu sunt nici românești, nici ungurești și aparent nici sovietice. Dacă necesitățile strict poștale ar fi determinat apariția mărcilor locale, corespondențele francate cu aceste mărci ar trebui să fie mult mai numeroase.
7. Emisiunile Oradea au fost doar unele din instrumentele cu care au operat oficiile poștale din Oradea în activitatea de expediere a corespondențelor. Astfel, ele puteau să lucreze, și chiar au și lucrat în unele cazuri, fără a apela la aceste emisiuni care au fost utile într-un anume sens dar nu indispensabile.
8. Francaturile cu emisiuni Oradea au fost realizate deseori cu scop filatelic. Existența unor corespondențe comerciale sau particulare, în mod evident fără nici o conotație filatelică, circulate efectiv prin poștă, elimină presupusul caracter exhaustiv filatelic al acestor emisiuni.
9. Denumirea de emisiune locală nu corespunde noțiunii de poștă locală, în accepțiunea curentă a termenului care are alte semnificații în raporturile cu adminstrația poștală din restul teritoriului românesc.

ing. Cristian SCĂICEANU

Circulația emisiunii Târgu Mureș 1944-1945

În amintirea prietenului meu Gábor Rátai,

dr. Mircea DRAGOTEANU

Supratipărirea la Tg. Mureș în noiembrie 1944 a 8 mărci poștale românești din seria uzuală cu portretul M. S. Regele Mihai I cu inscripția ERDELY/TRANSILVANIA și emisiunea locală, rezultată în acest mod, au constituit, în timp, obiectul doar a câtorva articole și cercetări. Jumătatea de secol care a trecut nu a lămurit prea multe din datele emisiunii și folclorul se împletește abil cu realitatea, inclusiv în datele oferite asupra acestui subiect de cataloage serioase, precum CMPR 1974, CMPR 1984 sau *Catalogul timbrelor maghiare,* care apare anual la Budapesta.

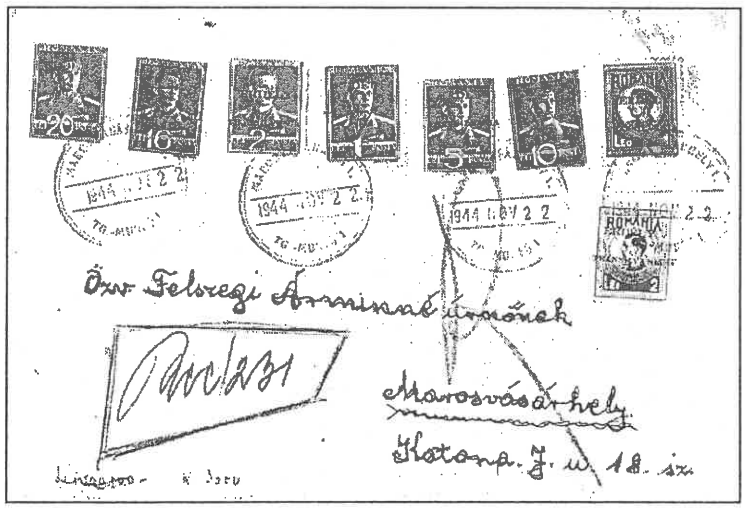

Fig. 3

Prezentarea emisiunii Tg. Mureș a pendulat între includerea sa în capitolul pompos denumit *„Emisiunile de Eliberare din Transilvania de Nord"* (CMPR 1974) și stigmatizări de tipul *„O realizare frauduloasă a unor funcționari incorecți"* (M. Șapira - Emisiunile de Mărci Poștale din Transilvania de Nord - București 1993), circulația acestor mărci fiind și ea descrisă în moduri foarte diferite. În general, bibliografia a excelat printr-un diletantism greu de înțeles, abia în ultimii ani readucând problema pe un teren obiectiv prin articolul publicat în Ungaria de Gocz Tibor și mai ales prin cercetările regretatului cercetător și mare colecționar Gábor Rátai. În limba română, *Curierul Filatelic nr. 107,* din martie-aprilie 2000, a publicat o versiune a cercetărilor târg-mureșanului Gocz Tibor asupra contextului istoric local al emisiunii, foarte important pentru înțelegerea acesteia. Dispariția prematură a expertului Gábor Rátai, îmi lasă dificila sarcină de a concretiza singur rezultatul multelor discuții pe care le-am avut cu Domnia Sa asupra mărcilor de la Tg. Mureș și a celorlalte emisiuni din Ardealul de Nord 1944-1945.

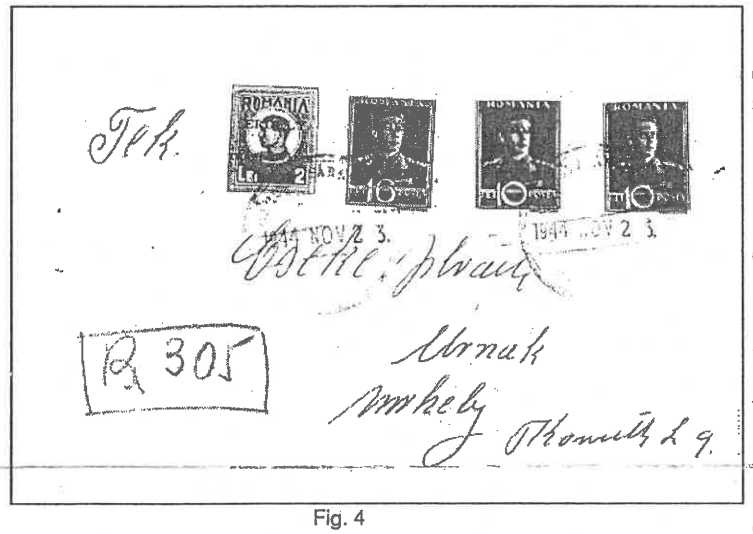

Fig. 4

Înainte de a trece la circulația emisiunii, merită amintit că seria de 8 valori este evaluată în Lista de prețuri din iulie 1999 la 140.000 lei (în momentul apariției listei cam 8 USD, acum mai puțin de 5 USD), în timp ce Catalogul Mărcilor Maghiare 2001 o cotează la 32.000 forinți (115 USD), după ce ediția anterioară o cota la 56.000 forinți (200 USD)...

Subcotarea evidentă din lista de prețuri nu este deloc întâmplătoare, dată fiind puținătatea cunoștințelor din literatura noastră asupra emisiunii Tg. Mureș și a impactului negativ avut de unele materiale între care excelează lucrarea din 1993 a dlui ing. dr. Marcel Șapira. Lucrarea respectivă *„Emisiunile de Mărci Poștale din Transilvania de Nord, 20 noiembrie 1944-26 martie 1945"* a generat multe controverse, culminând cu refuzul de a fi jurizată la EFIRO'98. Împletind o bună documentare cu privire la scrierile anterioare asupra subiectului, cu opinii personale cel puțin hazardate în raport cu puținătatea materialului filatelic efectiv circulat, pe care autorul l-a avut la dispoziție, cartea amintită include mai multe aprecieri asupra circulației mărcilor Tg. Mureș, din care, pentru efectul lor nociv asupra mediilor filatelice românești*), spicuim: *„Durata de viață a emisiunii nu a depășit 10 zile... cele câteva plicuri cunoscute, chiar dacă au circulat efectiv, sunt o urmare firească a surprizei și/sau a lipsei de informație a unor salariați ai poștei, dacă nu a complicității lor... Peter Nema susține că a văzut în total 6 scrisori francate cu emisiunea Tg. Mureș... Nu este semnalată („nici în folclor") existența unor cărți poștale francate cu mărci ale emisiunii Târgu Mureș... mărcile poștale 1, 2 și 10 lei precum și marca fiscal-poștală de 1 leu nu se cunosc efectiv circulate... durata de viață a emisiunii nu a depășit 10 zile... rezultă circulația efemeră a acestor mărci. O realizare frauduloasă a unor particulari/funcționari incorecți"...*

Revenind la utilizarea emisiunii Tg. Mureș, amintim că nici C.M.P.R. 1974 și nici ediția din 1984 nu menționează nimic despre perioada de circulație, iar cataloagele maghiare o situează între 22 nov. și 1 decembrie 1944 (Magyar Posta és Illetékbélyeg Katalógus - Budapest 2001).

Într-o excelentă sinteză din aprilie 2000, publicată la Budapesta în revista „Bélyeg", Gábor Rátai opinia pentru 19 noiembrie 1944 ca prima zi a emisiunii, ilustrându-si studiul cu un fragment pe care marca fiscală-poștală Tg. Mureș de 1 leu este obliterată 20 Nov. Ca și Gocz Tibor, Rátai a amintit de existența unui plic recomandat din 19 nov., cu mărcile locale anulate de mână.

Lăsând geneza emisiunii, cele două tiraje ale sale, varietățile, erorile și eseurile pentru un articol viitor, încercăm acum să vedem câteva elemente reale legate de circulația acestor mărci.

Plicul recomandat #66 din fig.1 (v. coperta a II-a), confirmă circulația mărcilor în 19 nov. 1944. Francatura de 32 lei+2 lei fiscal-poștal a fost anulată de mână cu creion albastru, fiind identică cu cea de pe plicul recomandat #68 amintit de Gocz și Rátai.

Plicul din fig. 2 (v. coperta a II-a), Rec. #119, este datat 20 nov. 1944, mărcile locale fiind aici anulate de ștampila bilingvă de cauciuc cu tuș violet care avea să rămână în uz până în toamna lui 1945.

*) Un reputat colecționar bucureștean, dl col. rez. Radu Cr. a fost escrocat de un amic filatelist de pe Valea Prahovei, care a refuzat să-i achite sau să-i înapoieze colecția din Ardealul de Nord, inclusiv din Tg. Mureș, preluată anterior sub motivul că mărcile „au fost dovedite de cercetătorul Marcel Șapira ca realizări frauduloase".

Trebuie remarcat că funcționarul poștal care a scris recomandarea a fost același pentru aceste două plicuri și pentru bună parte a celor următoare, adnotările fiind făcute în limba română.Fig. 3 prezintă un plic Rec. #231 circulat filatelic pe 22

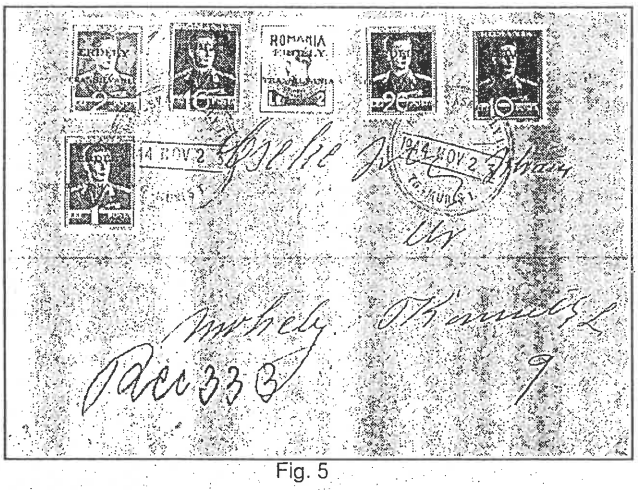

Fig. 5

nov. 1944, francat cu o serie întreagă, compusă din 8 mărci, anulată cu ștampila provizorie bilingvă. Fig. 4 reprezintă un plic (Rec. #305) din 23 nov. circulat loco, cu o francatură de 36 lei+2 lei fiscal-poștal, în timp ce plicul ilustrat în fig. 5 (Rec. #333) a circulat în aceeași zi cu francatura filatelică.

- Va urma -

În atenția abonaților și difuzorilor revistei

Având în vedere că S.C. „RODIPET" S.A. percepe un comision de 45% din încasări pentru distribuirea revistei noastre, precum și întârzierea la plată a acestora cu 6 luni, vă rugăm ca pentru anul 2002 să vă abonați la difuzorii noștri zonali. De asemenea puteți chiar creea un nucleu de difuzare în zona dvs, beneficiind, în momentul când depășiți 10 abonați la revistă, de un comision de 20% și 1 revistă în plus.

Vă prezentăm lista difuzorilor zonali:
- Alba-Iulia - dna Elena Hendrea;
- Alexandria - dl Marcel Scarlat;
- Bistrița-Năsăud - dl Mircea Calu;
- Botoșani - dl Mihai Cimpoi;
- Brăila - dl Panait Popescu;
- București - dna Elena Copuzeanu-Vlădescu;
- București - Club C.F.R. - dl Cârstea Ion;
- Caracal - dl Ion Marin;
- Craiova - dl Gheorghe Văduva;
- Constanța - dl Valeriu Avramescu;
- Deva - dl Ladislau Zalanyi;
- Făgăraș - dl Nicolae Borzea;
- Mediaș - dl Mircea Barabulă;
- Miercurea-Ciuc - dl Alexe Bartos;
- Oradea - dl Ioan Păluşan;
- Sinaia - dl Ioan Chivoiu;
- Slatina - dl Bobescu Florin;
- Piatra-Neamț - dl Constantin Prisecaru;
- Predeal - dl Gheorghe Gâlea;
- Ploiești - dl Gabriel Stoian;
- Târgu-Jiu - dl Ion Cristodorescu;
- Timișoara - dl Ivan Anghel;
- Tulcea - dl Florea Marin.

S-a stins un prieten filatelist

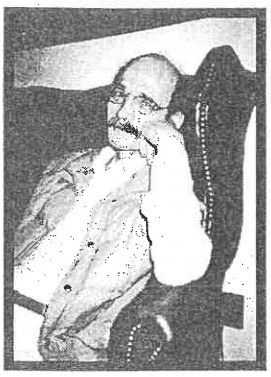

La sfârșitul lunii martie a.c. a încetat din viață la Budapesta, la numai 59 de ani, expertul filatelic maghiar Gábor Gyula Rátai. A plecat dintre noi cu zâmbetul pe buze, așteptând câteva mărci locale cumpărate la o licitație din aceeași zi, fără a se lăsa nici o clipă înfrânt de o boală necruțătoare și perfidă. Mare colecționar și cercetător al emisiunilor locale din Transilvania de Nord din 1944-1945, s-a născut la 14 iunie 1941 la Budapesta, devenind membru al asociației filatelice maghiare încă din 1956. Între 1967 și 1989 a locuit în Suedia, unde a lucrat ca inginer economist și translator, revenind în Ungaria după căderea regimului comunist. A călătorit de multe ori în Transilvania, păstrând o strânsă legătură cu regretații cercetători și colecționari ardeleni Frieder Jenö, Sipos Geza și Laszlo Erös, precum și cu expertul elvețian Peter Nema. Un adevărat gentleman în viața de zi cu zi. Gábor Rátai a fost de departe cel mai mare cunoscător al temei din istoria de 50 ani a colecționării și studiului mărcilor locale din Ardealul de Nord, aducându-și excepționale contribuții la identificarea multelor falsuri și a reimpresiunilor acestor mărci. Reconstituirea aproape integrală a planșelor de tipar a reimpresiunii din 1945-'46 a primei emisiuni Poșta Sălajului, cercetările asupra planșelor originale de supratipar ale acestei emisiuni, datele referitoare la întregurile poștale supratipărite la Sighet, Zalău și Oradea și nu în ultimul rând excepționala colecție de studiu pe care a clădit-o cu mari sacrificii personale sunt reperele pe care Gábor Rátai le-a lăsat după o viață efectiv închinată timbrelor și istoriei poștale.

Din păcate, proiectul comun al unei cărți detaliate despre emisiunile Ardealului de Nord și circulația lor a rămas doar o utopie. Orice lucrare viitoare asupra acestui domeniu greu, complex și fascinant nu va putea uita rezultatele muncii de o viață a lui Gábor Rátai, cel despre care noi, prietenii săi filateliști din Ardeal nu putem nici acum crede că a plecat pentru totdeauna...

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

dr. Mircea DRAGOTEANU

Membrii Federației Filatelice Române atestați ca membri de juriu

Continuare la lista din Filatelia nr.1 și 3/2001

TREAPTA I

1. Andrei Potcoavă (Craiova) - Filatelie tematică
2. Cristian Scăiceanu (Craiova) - Filatelie tradițională
3. Cezar Vasilescu (București) - Filatelie tematică

TREAPTA A II-A

1. Brândușa Constantin (Timișoara) - Filatelie tradițională
2. Mircea Dragoteanu (Cluj) - Istorie poștală
3. Vasile Boceanu (Cluj) - Filatelie tematică
4. Ioan Grumuș (Timișoara) - Filatelie tematică
5. Ștefan Morvay (Cluj) - Filatelie tematică
6. Paul Vasile (Reșița) - Filatelie tematică
7. Alexandru Cadariu (Alba-Iulia) - Maximafilie
8. Mircea Gheorghe (București) - Maximafilie
9. Nelu Vasile (Tg. Jiu) - Maximafilie

Circulația emisiunii Târgu Mureș 1944-1945 (II)

(Urmare din nr.9/2001)

dr. Mircea DRAGOTEANU

Continuând prezentarea de piese circulate cu mărci locale Tg. Mureș, reproducem în continuare alte 6 corespondențe:

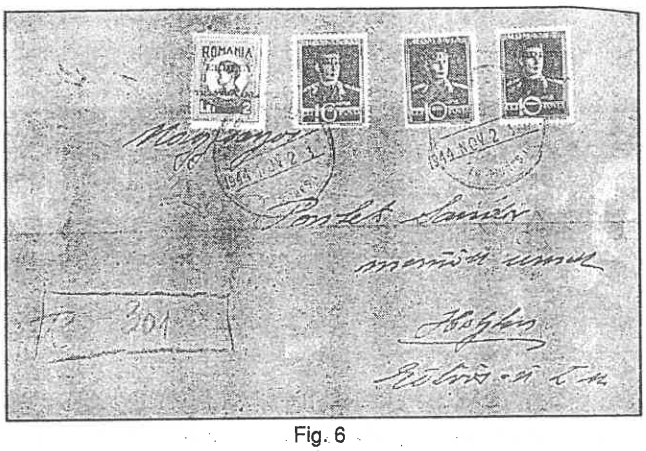

Fig. 6

- Fig. 6 - plic (Rec. # 301) din 23 nov, trimis loco, francat de asemenea nefilatelic cu mărci Tg. Mureș de 10+10+16 le+2 lei fiscal-poștal;

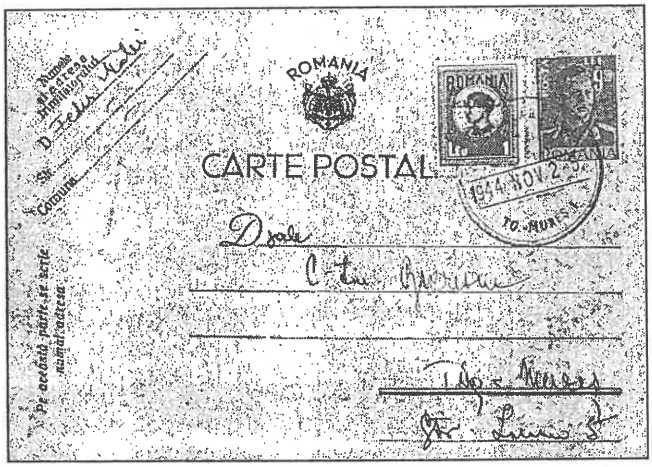

Fig. 7

- Fig. 7 - c.p. românească de 9.50 L expediată loco la Tg. Mureș pe 25 nov. 1944, cu marca fiscal-poștală Tg. Mureș de 1 leu;

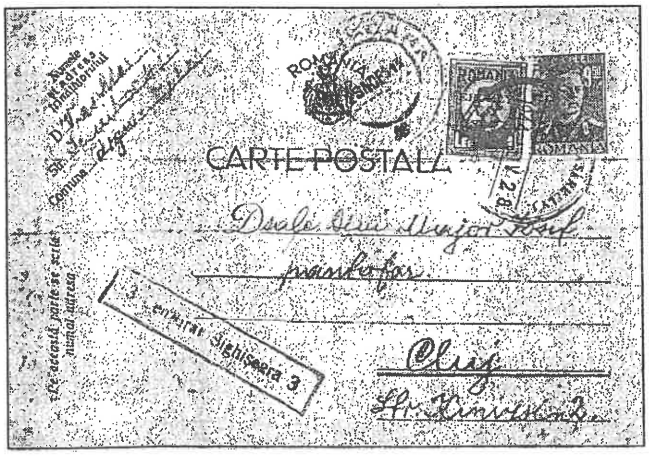

Fig. 8a

- Fig. 8 a și 8 b - două c.p. de 9.50 lei + Tg. Mureș 1 leu

Fig. 8 b

fiscal-poștal trimise la Cluj pe 28 nov., cu cenzura Sighișoara 3 și ștampila de tranzit Sighișoara din 29 nov. 1944;

Fig. 9

- Fig. 9 - fragment de plic din 28 nov., cu mărci românești de 20+16 lei și marca Tg. Mureș de 2 lei fiscal-poștal;

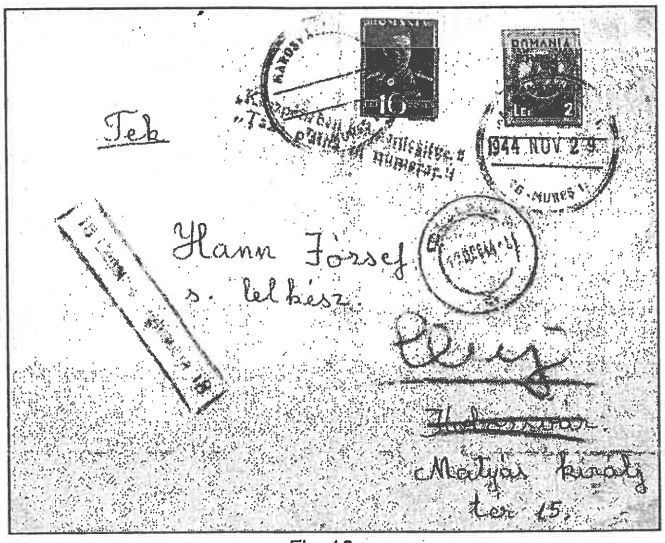

Fig. 10

- Fig. 10 - față de plic francată cu 16 lei (fără supratipar) + 2 lei Tg. Mureș fiscal-poștal, trimisă la Cluj via Sighișoara pe 29 nov., cu cenzura Sighișoara 18 și sosire la Cluj pe 12 (sau 17, greu de distins pe ștampilă) dec. 1944. Pe plic este aplicată și o ștampilă bilingvă „Taxă plătită în numerar";

- Fig. 11 - c.p. de 9.50 lei cu marca 1 leu fiscal-poștal Tg. Mureș, trimisă la Cluj pe 14 dec. 1944, cu cenzura Sighișoara 3.

Pentru a da, însă, o interpretare corectă pieselor de istorie

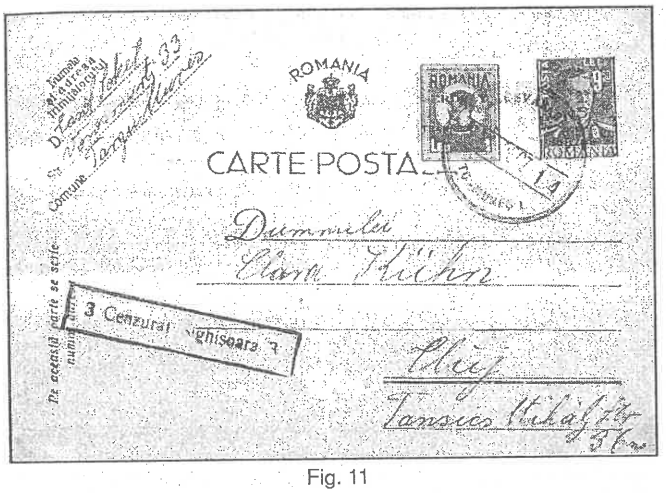

Fig. 11

poștală reproduse alăturat și menționate mai sus, trebuie, însă, revăzut într-un mod mai amănunțit care a fost contextul istoric general, cadrul social, etnic și politic al apariției emisiunii locale Târgu Mureș.

După 23 august 1944, armata română a trecut împreună cu cea sovietică la ofensivă în Transilvania de Nord împotriva trupelor maghiare și germane, astfel încât, după lupte grele, întreg teritoriul atribuit Ungariei prin Dictatul de la Viena este recucerit până la 25 octombrie 1944 (întâmplător sau mai degrabă nu, data coincide cu aniversarea de naștere a M. S. Regele Mihai I).

Orașul Tg. Mureș a fost eliberat de trupele române la 18 septembrie 1944 și imediat s-a trecut la reinstalarea administrației românești. Data menționată de documentele oficiale la care Poșta Română și-a redeschis primul oficiu la Tg. Mureș este 10 oct. 1944, dar această redeschidere trebuie să fi fost pentru început mai degrabă formală. Retragerea administrației horthyste a generat și plecarea unui număr semnificativ de refugiați maghiari, care au preferat să plece în Ungaria. În 1940, după dictat, un număr semnificativ de români din Tg. Mureș se refugiaseră și ei în terioriul rămas României, revenirea acestora la casele părăsite în 1940 neputându-se face imediat după reîntoarcerea zonei la România. Aceste valuri de refugiați, adăugate distrugerilor umane și materiale lăsate de 4 ani de război și de trecerea recentă a frontului prin zonă făcuseră din Tg. Mureș un oraș cu mari probleme administrative pentru noile autorități române. Un fapt semnificativ din punct de vedere poștal este că între 10 octombrie (data oficială a redeschiderii oficiului) și 19 nov. 1944 (prima zi a emisiunii locale) nu cunoaștem nici o corespondență care să fi fost expediată din Tg. Mureș**).

Pe acest fundal de mari dificultăți, la 12 noiembrie 1944 Uniunea Sovietică a notificat Guvernului Român obligația de a opri reinstalarea administrației sale în Ardealul de Nord și a și-o retrage pe cea deja instalată. Funcționarii de rang inferior, în bună parte localnici, au rămas pe loc, dar până în martie-aprilie 1945 teritoriul a trecut de facto sub administrarea directă a Comandamentului Sovietic.

Pentru funcționarii maghiari ai fostei administrații, neretrași cu trupele germano-horthyste, suspendarea reinstalării administrației românești a fost, fără doar și poate, un eveniment îmbucurător. Speranțele ca Ardealul de Nord, o parte a sa sau chiar întreaga Transilvanie vor fi totuși lăsate Ungariei sau vor căpăta un statut independent au renăscut pentru un timp în mediile maghiare.

**) Deși nu am mai întâlnit încă trimiteri din Tg. Mureș din oct. 1944 - 18 nov. 1944, e mai mult decât probabil că ele +au fost francate cu mărci uzuale românești. Fig. 7 arată că pe 25 nov. se revenise la utilizarea întregurilor poștale românești, iar fig. 9 și 10 certifică reluarea folosirii mărcilor românești nesupratipărite încă din 28 nov. 1944.

Ziarele din Tg. Mureș, din perioada respectivă, sunt și ele o dovadă în sensul resuscitării fostei administrații, iar articolul amintit, al dlui Gocz Tibor a extras dintre evenimente pe cele mai semnificative din punct de vedere poștal. Imediat, după ultimatul sovietic, Tamas Laszló, conducătorul oficiului poștal din oraș, a apelat, la funcționarii poștali și la pensionarii (maghiari) în vederea reorganizării activității poștale (și aceasta la peste o lună de la redeschiderea oficiului Poștei Române în oraș!). Ziarul local maghiar *Szabad Szö* din 15 nov. 1944 includea următorul anunț al lui Tamas Laszló: *„Apelez la toți funcționarii numiți la cei cu plata cu ora și la pensionari să se prezinte neapărat la Of. poștal Tg. Mureș (et. I, cam. 26) în vederea luării în evidență”.* Apelul a fost urmat de un comunicat al poștei, în același ziar, pe 18 noiembrie, în care se aduce la cunoștința publicului reluarea activității poștale, cu restricțiile perioadei respective.

Poate nu este întâmplător faptul că primele circulații semnalate ale mărcilor locale Tg. Mureș au avut loc chiar a doua zi după acest comunicat. Anularea lor manuală din prima zi s-a datorat fie faptului că ștampilele bilingve de cauciuc (agreate de administrația sovietică) nu erau încă gata, fie împrejurării că în duminica respectivă de 19 nov. 1944 acestea nu au fost disponibile la ghișeu. Oricum, introducerea mărcilor cu supratipar bilingv și a ștampilelor Tg. Mureș/Marosvasarhely cu text, de asemenea, bilingv, pare să se fi făcut într-un mod coordonat.

Tarifele corespondențelor redate alăturat***), nu sunt perfect uniforme, fapt explicabil într-un moment în care oficiul din Tg. Mureș era o insulă într-o zonă a nimănui, unde administrația și serviciile poștale erau ca și inexistente. Important este, însă, faptul că pe toate corespondențele reproduse și altele similare lor s-au folosit mărcile fiscal - poștale (1 leu c.p. și 2 lei pentru plicuri), obligatorii conform normelor Poștei Române ale momentului și inexistente pentru poșta maghiară. Împreună cu denominația în lei a mărcilor și adnotarea în românește *recomandat* și nu *ajanlott* evidențiază faptul că normele poștale la care a subscris Of. Poștal Tg. Mureș (sau le-a continuat din zilele precedente**) au fost cele românești și nu maghiare. Acest fapt era net deosebit față de situația din vestul Ardealului de Nord, unde, luni după aceea s-au mai aplicat norme și proceduri poștale maghiare, precum și tarife în pengö, cu folosiri de mărci maghiare sau locale cu facial în moneda maghiară.

În fapt, administrația militară rusă în Ardealul de Nord din nov. 1944 - martie 1945 a „înghețat” situația poștală la nivelul găsit în 12-13 nov. 1944. Astfel, zona Mureșului, deja relativ bine organizată de elementele administrative revenite din România, a fost lăsată în continuare sub influența românească, așa încât în toată regiunea au continuat să fie utilizate mărci românești de la sfârșitul lui nov. 1944 până la revenirea deplină a administrației românești, în primăvara lui 1945.

Anularea mărcilor s-a făcut în continuare cu ștampile bilingve de cauciuc (cu text româno-maghiar) agreate de administrația sovietică într-o bună reflectare a aplicării de către aceasta pe toate planurile a străvechiului și mereu actualului dicton „divide et impera”.

În concluzie, emisiunea locală Tg. Mureș, realizată prin aplicarea supratiparului bilingv ERDELY TRANSILVANIA pe mărci uzuale românești, pare să fi avut o importantă tentă politică și numai secundar filatelică, o încercare de a marca în plan poștal stoparea procesului de reintegrare a Transilvaniei de Nord în statul român.

Date fiind contextul politico-militar (trupele române luptau în acel moment departe, pe teritoriul Ungariei) și stadiul

urmare în pagina 9

***) Toate imaginile reproduc piese din colecția autorului

Expoziția ***„Centenarul mărcii poștale și al poștei de stat"*** a avut un puternic ecou atât în țară cât și în străinătate, lansând manifestări poștale și filatelice mult apreciate de marele public. Spicuim din presa vremii: *„ Duminică 16 noiembrie a început sărbătorirea Centenarului mărcii poștale romînești și al poștei de Stat. Festivitatea de inaugurare a avut loc în fața Palatului Poștelor, în prezența unor conducători de partid și de stat, a unui numeros public și a delegațiilor administrațiilor poștale din numeroase țări. Era prezent și Lucien Berthelot atunci președinte al Federației Internaționale de Filatelie (F.I.P.). Au luat parte și șefi ai unor misiuni diplomatice, acreditați la București. Momentele au fost emoționante. Desigur, cel mai spectaculos a fost sosirea și plecarea spre Menzilhaneaua (stație veche de poștă) de la Călugăreni a arhaicului, poștalion tras de 6 cai, mînați de surugii în costume de epocă* (fig. 1), *de momentul citirii Decretului „Direcției poștelor și delijanselor Moldaviei, de cuvîntul rostit de Dumitru Simulescu, atunci adjunct al ministrului Transporturilor și Telecomunicațiilor, de salutul președintelui F.I.P., Lucien Berthelot, precum și de momentul în care tovărașul Emil Bodnăraș, atunci vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministrul Transporturilor și Telecomunicațiilor, a inaugurat* ***Expoziția filatelică internațională****, invitînd numeroasa asistență la vernisaj. Au fost clipe de mare emoție, de bucurie și satisfacție colectivă".*

O asemenea desfășurare de forțe nu a mai cunoscut nicicând filatelia românească. La Expoziția ***„Centenarului"*** au participat peste 400 de expozanți, din 38 de țări. Acestora li s-au adăugat importante colecții filatelice oficiale, trimise de diferite administrații poștale din întreaga lume. O tempora !

Au fost cele mai înălțătoare momente dedicate, până atunci, Poștei Române și filateliei românești.

Circulatia emisiunii Târgu Mures 1944-1945 (II)

dr. Mircea DRAGOTEANU

Urmare din pagina 7

înaintat de reinstalare a administrației române în zona Mureșului, funcționarii maghiari nu au putut relua folosirea mărcilor maghiare (cum a fost cazul Sălajului și Crișanei în iarna anului 1944/'45), supratipărind, în schimb, cu un text puternic rezonant politic mărcile poștale românești aflate în uz la Tg. Mureș.

Perioada de utilizare poștală a emisiunii a cunoscut două etape distincte. Până pe 23 nov. 1944, inclusiv, toate cele 8 mărci ale seriei se cunosc utilzate pe plicuri (mai ales recomandate), o parte din ele (dar nici pe departe toate) fiind realizarea filateliștilor maghiari din oraș, nici ei străini de emisiune și de mesajul naționalist maghiar bine disimulat al acesteia.

După 25 nov. și până în ianuarie 1945 (sistematic până pe 29 nov. și sporadic ulterior****) s-au folosit în continuare mărci locale fiscal-poștale de 1 leu și de 2 lei, în francaturi mixte cu mărci uzuale sau întreguri poștale românești. Din cauza cenzurii nu se cunosc ilustrate circulate cu mărcile Tg. Mureș. Trimiterile locale nu prezintă ștampile de cenzură, în timp ce acelea spre alte destinații prezintă cenzura de tranzit din Sighișoara.

Cauza menținerii în circulație o perioadă mai lungă a mărcilor fiscal-poștale Tg. Mureș este neclară, mai ales în condițiile în care tirajul efectiv al fiecărei mărci a emisiunii este necunoscut, cifra de „450 serii complete", oferită de cataloage, fiind fantezistă și net subdimensionată. La fel de ireală este povestea cu cele două tiraje care lasă, sau nu, neacoperiți ochii Regelui Mihai pe mărcile supratipărite. Plicul din fig. 3 (vezi *Filatelia nr.9/2001*) include, de exemplu, în francatură mărci având cuvântul ERDÉLY deasupra ochilor (valori de 1 leu, 5 lei, 10 lei, 20 lei), pe ochi (16 lei) și sub ochi (2 lei), ca să nu vorbim și de poziția diferită pe cele două mărci fiscal-poștale...

Uneori supraevaluată, alteori stigmatizată, pentru presupusa ei natură filatelico-speculativă, emisiunea locală Tg. Mureș din nov. 1944, efectiv utilizată poștal și aflată în epocă la dispoziția unui public deloc restrâns, va rămâne o relicvă poștală importantă a unor vremuri tulburi și grele în atât de traumatizata zonă a Ardealului de Nord. Fiecare plic sau carte poștală pe care se mai păstrează circulate astfel de mărci ar putea aduce elemente noi la istoria emisiunii și de aceea autorul face un nou apel către cei care posedă astfel de corespondențe să le prezinte în reviste unde mulți cititori le așteaptă în mod cert cu interes, scoțându-le din întunericul sertarelor și din conul de umbră al denigratorilor de tot felul.

Fiecare dintre noi, așa cum obișnuia să spună Gábor Rátai, suntem doar momentan posesori ai unor mărturii istorico-poștale pe care doar timpul trebuie lăsat a le dovedi mari rarități sau „realizări frauduloase ale unor funcționari incorecți".

****) În colecția Gábor Rátai există un fragment de întreg poștal de 9,50 lei cu marcă fiscal-poștală Tg. Mureș de 1 leu anulat de ștampila bilingvă la jumătatea lui ianuarie 1945.

Expoziții internaționale ale anului 2002 la care participă FEDERAȚIA FILATELICĂ ROMÂNĂ

- **BALCANMAX 2002 - 8-12 mai** - Pleven, Bulgaria
  Comisar: Andrei Potcoavă.
- **PHILAKOREA 2002** - 2-11 august - Seoul, Korea
  Comisar: Alexandru Bartoc.
- **AMFILEX 2002** - 30 august - 3 septembrie - Amsterdam, Olanda
  Comisar: Victor Iordache.
- **ALCALA JOVEN 2002** - 7-13 octombrie - Alcala de Henares, Madrid, Spania
  Comisar: Șerban Drăgușanu.

DE ULTIMĂ ORĂ:

Comisarul român la Expoziția mondială ***HAFNIA 2001***, dl Dan Dobrescu a transmis prin telefon palmaresul expozanților români: Emanoil Săvoiu - *România 1872-1879* - vermeil; Dan Dobrescu - *Computerul* - argint; Teodor Melnic - *Vlad Basarab Țepeș - istorie și legendă* - argint.

CE VA FI...

Conferința Națională a F.F.R. se va desfășura sâmbătă, 24 noiembrie 2001, începând cu ora 14.30, în sala de conferințe a hotelului ARO din Brașov, unde va avea loc și Târgul filatelic tradițional, organizat de Asociația filateliștilor brașoveni.

Activitatea poștală în județul Mureș octombrie 1944 - martie 1945 și Emisiunea *Târgu-Mureș 1944*

ing. Călin MARINESCU

Deși au trecut aproape 60 de ani de la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, cercetătorii istoriei poștale române nu au reușit să clarifice modul de desfășurare a activității poștale române în perioada octombrie 1944-martie 1945 în nord-vestul Ardealului, teritoriu străvechi românesc cedat Ungariei în urma odiosului dictat de la Viena din anul 1940.

*Abia în anul 2000, într-un articol de referință (1), dl Gocz Tibor a reușit să pună la dispoziția cercetătorilor date inedite din presa locală a vremii (presă care nu se găsește în marile biblioteci bucureștene). În anul următor, dr. Mircea Dragoteanu a prezentat în revista **Filatelia** (2) un mare număr de piese francate cu mărci poștale din Emisiunea Tg. Mureș. La toate aceste informații se adaugă sinteza făcută de dr. ing. Marcel Șapira în volumul său (3).*

*Toate aceste studii au avut ca scop legitimizarea sau invalidarea Emisiunii **Târgu Mureș 1944** și nu s-au ocupat de studiul activității poștale în acest teritoriu, decât în măsura în care acesta era în favoarea sau defavoarea concepțiilor autorilor și numai pentru perioada octombrie-noiembrie 1944.*

Pentru a fi înțeleasă corect, activitatea poștală din Târgu-Mureș și jud. Mureș din anii 1944-1945 nu trebuie studiată parțial; studiul trebuie să cuprindă întreaga perioadă octombrie 1944-martie 1945, să țină cont de toate informațiile privind poșta și piesele poștale cunoscute, care trebuie corect interpretate.

1. Considerații istorico-poștale

În luna septembrie, 1944 armatele sovietice și române au eliberat județul Mureș, alungând armatele germane și ungare. Pe data de 18 septembrie 1944 (4, vol.3, pag.71) a fost eliberat orașul Târgu-Mureș, reședința județului Mureș.

În perioada următoare a fost reinstalată administrația românească în orașul Tg.-Mureș și județ.

Pe data de 9 octombrie 1944 a fost redeschis oficiul poștal român din Tg. Mureș, iar pe 19 octombrie 1944 cel din Reghin. Aceste oficii poștale au funcționat în strânsă colaborare cu oficiile poștale române redeschise în N-V Transilvaniei și cu cele din restul României.

Data de 10 octombrie 1944 pentru redeschiderea oficiului Tg.Mureș este preluată greșit din ziarele vremii, care conform obiceiului timpului descriau în data de *10* un eveniment petrecut în data de *9*, spunând *azi*, pentru că ziarul era scris în data de *9*, dar vândut în data de *10*.

La 11 noiembrie 1944 primul ministru român C. Sănătescu a fost înștiințat de ministrul de interne și de Marele Stat Major că *autoritățile noastre din cele 4 județe unde au intrat: Trei Scaune, Ciuc, Mureș și Odorhei au primit ordin să evacueze imediat regiunea, cu sancțiunea pusă de unele organe de acolo, ungare, că cei care nu se vor conforma vor fi executați...* Ordinul fusese dat de la formațiunile de etape sovietice și confirmat apoi de mareșalul R. Malinovski și de primloctiitorul comisarului poporului pentru afacerile străine al URSS, A. I. Vîșinski. Evacuarea trebuia să aibă loc în termen de 48 de ore (4, vol.3, pag.155).

Comisia Aliată de Control, prin adresa generalului Vinogradov nr. V150 din 12 noiembrie 1944, solicita *evacuarea autorităților românești instalate în nordul Transilvaniei, **CU EXCEPȚIA UNOR ECHIPE CFR ȘI SERVICII POȘTALE** (sublinierea autorului), precum și retragerea tuturor formațiunilor militare din regiune...*(5).

În jurul datei de 13/14 noiembrie 1944 administrația română a județului a fost retrasă, dar OFICIUL POȘTAL TÂRGU-MUREȘ A CONTINUAT SĂ FUNCȚIONEZE, IAR ACTIVITATEA POȘTALĂ ROMÂNEASCĂ A FOST ÎN CONTINUĂ DEZVOLTARE.

La 15 noiembrie 1944 a fost publicat un anunț al dirigintelui oficiului poștal Tg.-Mureș prin care acesta vroia să știe ce funcționari poștali mai există în oraș (1): *APEL: Apelez la toți fucționarii numiți, cu plata cu ora sau pensionari, să se prezinte neapărat la oficiul poștal Tg. Mureș (Etaj I, camera 26) în vederea luării în evidență. Tg. Mureș, 15 nov. 1944, Tamas Laszlo, conducător de serviciu.*

Trei zile mai târziu un comunicat OFICIAL al poștei preciza (1): *Oficiul poștal comunică faptul că activitatea poștei **se desfășoară în continuare*** (sublinierea autorului), *cu restricțiile existente. La dispoziția publicului stau deocamdată următoarele servicii:*

1. Primirea scrisorilor simple și recomandate din direcțiile Cluj, Odorheiul Secuiesc, din Sudul Ardealului și din România.

2. Primirea de telegrame din localitățile de la punctul 1.

3. Convorbiri telefonice la Reghin și în localitățile de la punctul 1. Convorbirile se pot efectua de la posturile particulare sau de la oficiul din str. Petofi, între orele 18-21.

Tarifele poștale și telefonice se vor plăti în pengo sau în lei.

Legăturile cu localitățile din județ se vor stabili pe măsura repornirii administrațiilor locale.

Comunicatul era în strictă concordanță cu realitatea poștală locală românească a momentului, deoarece erau deja redeschise oficiile poștale românești din direcțiile menționate de primire a corespondenței.

Și oficiul român PTT Reghin continua să funcționeze.

Rolul acestui comunicat era tocmai de înștiințare a populației că, deși a fost retrasă administrația românească, poșta română a continuat să funcționeze.

Doar o zi mai târziu, pe 19 noiembrie 1944, pentru a se cunoaște numărul de funcționari poștali disponibili pentru a pregăti redeschiderea unităților poștale din județ, era publicat un nou anunț (1):

*Chemarea oficiului poștal. Conducerea oficiului poștal cheamă oficianții poștali din oraș sau din localitățile apropiate (distribuitorii de ajutoare) și pe cei ce acceptă conducerea oficiilor care **se redeschid*** (sublinierea autorului) *să se prezinte de urgență la cam. 26, etajul I.*

La sfârșitul lunii ianuarie 1945 au început să se redeschidă celelalte oficii poștale din județ (6). În perioada 29 ianuarie - 7 martie 1945 au fost redeschise un număr de 22 de unități poștale. Datele redeschiderii lor sunt trecute în Tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1 Redeschiderea oficiilor poștale în județul Mureș

Data redeschiderii	Oficiul	Data redeschiderii	Oficiul
9.10.1944	Târg- Mureș	16.02.1945	Răstolița
19.10.1944	Reghin	17.02.1945	Lunca Bradului
29.01.1945	Dumbrăvioara	22.02.1945	Sovata, Mădăraș
1.02.1945	Cornești	25.02.1945	Eremitul, Răciu
9.02.1945	Deda, Gurgău	4.03.1945	Măgherani Miercurea Nirajului
10.02.1945	Toniciu, Topliță	5.03.1945	Deda Bistra, Teaca Bandul de Câmpie Milas
12.02.1945	Alunis, Brâncovenești	7.03.1945	Bălăușeri Brâncovenești
15.02.1945	Borsei		

După instalarea guvernului comunist al doctorului Petru Groza la 6 martie 1945, la 9 martie 1945 URSS a recunoscut apartenența N-V Transilvaniei la România.

2.Tarifele poștale

În unitățile poștale din Târgu-Mureș și județul Mureș au fost folosite tarifele poștale oficiale române în vigoare în toată România în perioada octombrie 1944 - martie 1945. Acestea sunt prezentate în Tabelul nr. 2. Este vorba despre două tarife

distincte, al doilea fiind o creștere cu aproape 100% a primului.

Mărcile fiscal-poștale au fost aplicate până la 1 ianuarie 1945, ca în toată România.

Tabelul nr. 2

Obiecte de corespondență	10 mai 1944	10 ianuarie 1945
- scrisori „loco" 20g	11+2 lei	25 lei
- scrisori „alte localități" 20g	15+2/16+2 lei	35 lei
- cărți poștale	9.50+1/10+1 lei	20 lei
- cărți poștale ilustrate	11+2 lei	25 lei
- taxă recomandare	20 lei	40 lei

3. Mărcile poștale și cărțile poștale

La redeschidere, în luna octombrie 1944, oficiul poștal Tg.-Mureș a fost aprovizionat cu mărci poștale și fiscal-poștale românești în circulație în toată România.

În perioada 19 noiembrie -1 decembrie 1944 s-au folosit mărci poștale și fiscal-poștale românești cu supratipar bilingv *ERDELY - TRANSILVANIA* din emisiunea *Tg.- Mureș 1944*. În acestă perioadă s-au folosit sporadic și mărci fără supratipar.

După data de 1 decembrie 1944 s-au mai folosit spordiac mărci fiscal-poștale de 1 leu cu supratipar, în rest folosindu-se numai mărci poștale și fiscal-poștale românești, fără nici un fel de supratipar. S-au mai utilizat cărți poștale simple cu marcă fixă de 9,50 lei, care erau în uz în toată România.

4.Ștampilele poștale

La redeschiderea oficiului poștal Târgu-Mureș, deoarece Direcția Generală PTT l-a aprovizionat cu mărci poștale și cu cărți poștale, trebuia să-l fi dotat și cu ștempluri pentru obliterarea acestora. Aceste ștempluri nu ar fi putut fi inscripționate decât în limba română. Ele au dispărut înainte de 20 noiembrie 1944 și din 20 noiembrie 1944 și până spre sfârșitul anului 1945 s-au folosit ștempluri bilingve confecționate pe plan local.

5. Cenzura corespondenței

În perioada 9 octombrie 1944 - 9 martie 1945 nu a fost înființat nici un birou românesc de cenzură a corespondenței poștale, deoarece după data de 13 noiembrie 1944 nu existau unități militare românești în zonă, iar anterior acelei date nu a fost timpul necesar pentru organizarea birourilor de cenzură poștală.

Corespondența locală nu era cenzurată, iar cea destinată altor localități era tranzitată pe la birourile de cenzură poștală Sighișoara, Turda, București etc. pentru cenzură.

Pe corespondența poștală nu s-au semnalat până acum ștampile ale cenzurii sovietice. E posibil ca asemenea ștampile să se fi aplicat pe telegrame.

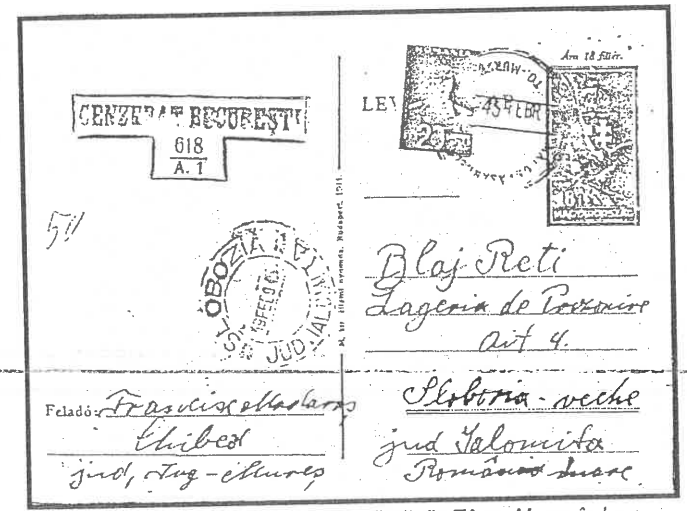

Fig.1 Carte poștală simplă expediată din Târgu-Mureș în luna februarie1945 către Lagărul de prizonieri nr.4 Slobozia (deci a existat corespondență a prizonierilor de război în România după 23 august 1944 !!!) comunicată de dr. L. N. Cristea. A fost corect francată cu 20 lei - tarif din 10 ianuarie 1945, fără a se lua în considerare marca fixă ungară de 18 filleri.

6. Alte argumente privind continuitatea poștei române

a) LISTA DIRECȚIEI GENERALE PTT PUBLICATĂ ÎN BULETINUL PTT (6) NU POATE FI PUSĂ LA ÎNDOIALĂ DE NIMENI. FAPTUL CĂ AU FOST ÎNFIINȚATE UNITĂȚI POȘTALE ROMÂNE ÎN LUNILE IANUARIE - FEBRUARIE 1945, ÎNAINTE DECI DE 9 MARTIE 1945, EXCLUDE ORICE GREȘEALĂ DE TIPAR ÎN LISTĂ PRIVIND DESCHIDEREA OFICIILOR TÂRGU-MUREȘ ȘI REGHIN ȘI ORICE ÎNCHIDERE TEMPORARĂ A OFICIILOR POȘTALE ROMÂNE.

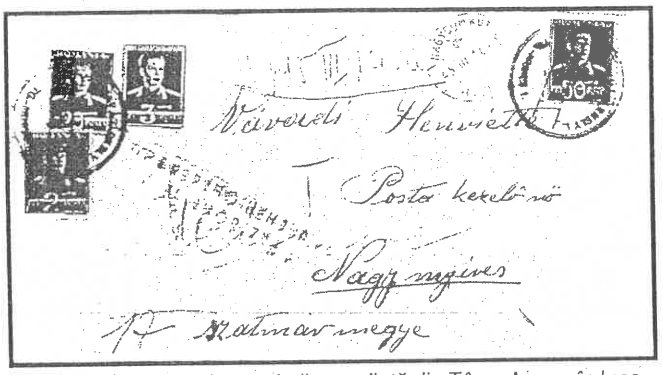

Fig.2 Scrisoare recomandată expediată din Târgu-M eș în luna februarie 1945 spre ținutul Satu-Mare. A fost corect francată conform tarifului din 10 ianuarie 1945 cu 75 lei (35 lei scrisoare 20 g „alte localități"+40 lei taxă de recomandare)

b)Existența corespondenței cu mărci poștale românești în perioada decembrie 1944 - martie 1945 este un fapt semnalat și de dr. Mircea Dragoteanu (2) și exemplificat de dr. Liviu N. Cristea cu o carte poștală din colecția Bordeianu - Paris (fig.1) expediată din Târgu-Mureș în februarie 1945 către Slobozia Veche, francată corect conform tarifului poștal din 10 ianuarie 1945 (Der Rumäniensammler, nr. 55/dec. 1948, pag. 16) și de către dr. Dan Grecu cu:

- scrisoare simplă expediată din Târgu-Mureș pe 11 decembrie 1944 la București, francată corect conform tarifului de la 10 mai 1944 (Buletin ABB, nr. 2(3)/1993, pag. 5);

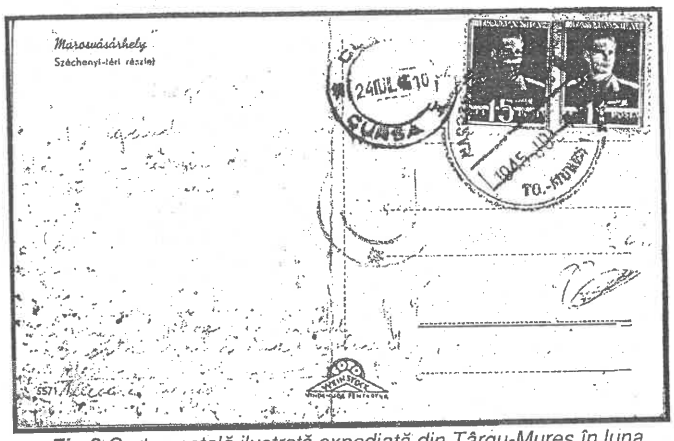

Fig.3 Carte poștală ilustrată expediată din Târgu-Mureș în luna iulie 1945, suprafrancată cu 1 leu (26 lei în loc de 25 lei). Aceeași ștampilă bilingvă și mărci poștale uzuale românești din aceeași serie.

- scrisoare recomandată expediată din Târgu-Mureș pe 9 februarie 1945 către Mireșul Mare în județul Satu- Mare (fig.2), francată corect conform tarifului din 10 ianuarie 1945 (Romanian Postal History Bullettin, nr. 1(22)/apr. 1997, pag. 14);
- scrisoare recomandată expediată din Târgu-Mureș pe 3 martie 1945, francată conform tarifului din 10 ianuarie 1945 (Buletin ABB, nr. 2(3)/1993, pag.5).

Mărcile poștale românești reprezentau o valoare de gestiune. Retragerea Poștei române ar fi însemnat atât retragerea stocurilor de mărci poștale, cât și **sistarea** oricăror aprovizionări cu mărci poștale a unor unități poștale care nu erau românești. Acest lucru era valabil atât pe timp de pace, cât și pe timp de război.

c) Atât corespondența francată cu mărci din *Emisiunea Târgu Mureș1944*, cât și restul corespondenței francate cu mărci poștale românești au respectat regulamentele poștale române (lucru recunoscut și de dr. Mircea Dragoteanu). Nu numai că s-a continuat utilizarea tarifului poștal valabil în România din luna mai 1944, dar s-a introdus și tariful poștal din 10 ianuarie 1945.

d) O poștă locală Tg.-Mureș n-ar fi putut stabili legături poștale în 4-5 zile (între 13/14 noiembrie 1944, data retragerii administrației române, și 18 noiembrie 1944, data apariției ziarului cu cel de-al doilea anunț (1) cu cele trei direcții menționate: Cluj-Odorheiul Secuiesc, sudul Ardealului și România și n-ar fi trimis la Sighișoara pentru cenzură toată corespondența destinată altor localități din afara județului.

e) Nicăieri în cele trei citate prezentate de Gocz Tibor nu se spune nimic de reorganizarea sau redeschiderea oficiului poștal Tg.-Mureș și nici de angajarea unor funcționari poștali PENTRU OFICIUL POȘTAL TÂRGU MUREȘ, ci doar *LUAREA LOR ÎN EVIDENȚĂ* și *ACTIVITATEA POȘTEI SE DESFĂȘOARĂ ÎN CONTINUARE*.

f) Nu există diferențe între corespondența expediată din Târgu-Mureș în perioada decembrie 1944-martie 1945 și cea expediată după 9 martie 1945: s-au aplicat aceleași mărci poștale uzuale românești, aceeași ștampilă bilingvă, ștampile de tranzit etc. (fig.1, fig. 3).

7.Considerații privind Emisiunea Târgu-Mureș 1944

Emisiunea Târgu Mureș 1944 nu poate fi caracterizată „în bloc" cu celelalte emisiuni din N-V Transilvaniei ce a fost sub ocupație ungară. Fiecare dintre acestea a avut propriile caracteristici privind emiterea și circulația lor.

Faptul că mărcile *Emisiunii „Târgu Mureș 1944"* au circulat efectiv prin poștă NU MAI POATE FI PUS LA ÎNDOIALĂ. Toate piesele care au fost cenzurate la Biroul de cenzură poștală Sighișoara dovedesc acest lucru. Se impune, însă, necesitatea de a nu se mai încerca legitimizarea lor prin teoria retragerii Poștei române din teritoriu.

Semnalarea de către Gocz Tibor (1) și Mircea Dragoteanu (2) a peste 337 de scrisori recomandate francate cu mărci din *Emisiunea Tg. Mureș 1944* în perioada 19-23 noiembrie 1944, într-un oraș cu o populație foarte redusă de război, denotă numărul mare de piese filatelice fabricate de filateliști **în scopuri speculative**.

La întrebarea: *De ce nu au mai circulat mărcile poștale din Emisiunea Târgu-Mureș 1944 și după data de 1 decembrie 1944 ?* urmează a se răspunde documentat într-un studiu viitor.

Bibliografie:

1. Gocz Tibor, *Emisiunea locală Târgu Mureș* (1944), *Curierul Filatelic*, nr.107/ mar.-apr. 2000.
2. Dr. Mircea Dragoteanu, *Circulația emisiunii Târgu Mureș 1944-1945*, *Filatelia*, nr.9,10/2001.
3. Dr. ing. Marcel Șapira, *Emisiunile de mărci poștale din Transilvania de Nord 20 noiembrie 1944 - 26 martie1945*, București, 1993.
4. *România în anii celui de-al doilea război mondial*, Vol. 3, București, Editura Militară, 1989.
5. *Administrația teritoriului eliberat*, ziar *Observator Militar*, București, nr. 3/oct.1994, pag.11.
6. *Buletinul PTT*, nr.10/octombrie 1945, București.

COMUNICAT

Sergiu GĂBUREAC

Purtător de cuvânt al F.F.R.

Sâmbătă, 22 iunie a.c., a avut loc, la Bacău, ședința curentă a Comitetului Director al Federației Filatelice Române. Au absentat: C. Scăiceanu (motivat), M. Jianu, D. Anghelescu, P. Berar, D. Dobrescu, V. Iordache (demisionat), N. Salade, V. Surdu și D. Vintilă.

Ordinea de zi:

1.Raport de informare: situația internă organizatorică, financiară, administrativă; activitatea expozițională; diverse.

2. Aprobarea atestării membrilor de juriu tr. II.

3. Situația litigiului Iordache - Cristea.

4. Discuții.

■Dl președinte Leonard Pașcanu mulțumește gazdelor pentru buna organizare a Expoziției Filatelice Naționale ISTORIA POȘTEI ROMÂNE, manifestare de înalt nivel științific și cultural, pe care oficialitățile băcăuane au sprijinit-o fără nici o rezervă. Sunt adresate, de asemenea mulțumiri și aprecieri C. N. Poșta Română, care și de această dată a colaborat în mod profesionist cu F.F.R. pentru asigurarea materialelor filatelice și de popularizare a mărcii poștale românești.

În continuare sunt supuse analizei rezultatele activității expoziționale. S-a constatat că F.F.R se află în grafic atât cu organizarea manifestărilor de nivel național, cât și cu participarea la cele internaționale, rezultatele obținute de filateliștii participanți contribuind la creșterea prestigiului mișcării filatelice românești. Dl. Al. Bartoc, vicepreședinte - expoziții, arată că o problemă sensibilă rămâne asigurarea exponatelor, riscurile fiind foarte mari. Sunt trecute în revistă stadiile pregătirii următoarelor manifestări filatelice interne. Dl Mircea Calu, președintele Societății Filatelice BISTRIȚEANA, informează că pregătirile pentru prima Expoziție Națională OPEN sunt gata în proporție de 90-95% și bistrițenii îi așteaptă cu drag pe cei care doresc să participe la această manifestare inedită în peisajul colecționistic românesc.

■Comitetul Director a validat noi membri de juriu, care au trecut proba de foc pentru treapta a II-a la Salonul Filatelic București, MOLDOMAX 2002 (Botoșani) și Expoziția ISTORIA POȘTEI ROMÂNE (Bacău): Alexandru Achimescu, Ioan Catană, Coriolan Chiricheș.

■În cadrul ședinței Comitetului Director a fost prezentat noul președinte al Asociației Filateliștilor București, neobositul Șerban Drăgușanu. Amintindu-se bunele rezultate obținute de cea mai mare asociație, de cercuri și cluburi filatelice din țară, s-a exprimat convingerea că toate problemele prezentate la adunarea generală își vor găsi cât mai repede rezolvarea.

■De asemenea, a fost prezentat noul președinte al A. F. Botoșani, dl Coriolan Chiricheș, considerat cea mai bună soluție, dovada fiind făcută prin organizarea recentei manifestări MOLDOMAX 2002, spiritul de echipă manifestându-se la cotele deja cunoscute de ani de zile.

■Analiza activității unor membri (persoane juridice) ai F.F.R. a relevat faptul că în ciuda situației economice precare în care ne aflăm, multe asociații se mențin în atenția publică prin manifestări de calitate și rezonanță națională și internațională. Pentru că ședința s-a ținut pe plaiurile moldovene, au fost citate asociațiile din Bacău, Bârlad, Botoșani, Piatra-Neamț și Suceava. În același timp, s-a accentuat necesitatea reactivării unor asociații, exemplele dându-se tot din Moldova.

■Referitor la diferendul dintre cunoscutul și apreciatul filatelist Liviu Cristea și Victor Iordache, filatelist român din Brașov, dl președinte informează că nu s-a ajuns la nici o rezolvare. S-a luat decizia de a-l invita, din nou, pe dl V. Iordache la prima ședință a Comitetului Director pentru a încerca închiderea litigiului.

■Au fost abordate, în continuare, aspecte ale vieții filatelice în cadrul FIP și FEPA, în special legate de alegerile care vor avea loc în curând la Seul. Se atrage atenția asupra slabelor legături între comisiile filatelice ale FFR cu comisiile similare ale FIP și FEPA. Într-o viitoare ședință a Comitetului Director se va analiza activitatea comisiilor filatelice ale FFR.

■De curând, activitatea financiar-contabilă a FFR a fost controlată de către Comisia de cenzori care s-a soldat cu aprecieri care nu semnalează încălcări ale legislației în vigoare.

■La punctul *Diverse* mai mulți participanți (subliniem că toate ședințele Comitetului Director sunt deschise) au prezentat puncte de vedere privind activitatea filatelică: dl Dolinski (Arbore) solicită ajutorul pentru tinerii membri ai cunoscutului cerc filatelic; dl M. Semenov (Bacău) îi va oferi 100 de plicuri; dl L. Pașcanu a ridicat problema reluării emiterii mărcilor poștale obliterate de complezență; d-nii Șt. Nicolau și Al. Bartoc sunt împotrivă, astfel de mărci poștale fiind lipsite de valoare financiară; dl S. Găbureac este pentru, sublinlind valoarea educativă și informațională; problema rămâne deschisă așteptându-se reacția membrilor FFR; dl Berezovschi (Craiova)informează despre incendiul care a distrus panourile asociației, dar activitatea filatelică din Bănie nu moare; dl I. Daniliuc (București) arată că avem o bună activitate maximafilă iar dl. M. Semenov propune o întâlnire, la Bacău, a principalilor expozanți pentru aducerea exponatelor la standardele europene.

ÎNTREGURILE POȘTALE LOCALE din ARDEALUL de NORD

emise în timpul administrației sovietice (nov. 1944 - martie 1945)

dr. Mircea DRAGOTEANU

Emisiunile poștale locale din Transilvania de Nord folosite în timpul administrației sovietice și imediat ulterior acesteia (13 nov. 1944 - aprilie 1945) sunt ele însele puțin cunoscute, majoritatea cataloagelor internaționale (Michel, Scott, Yvert, Stanley Gibbons) nelistându-le. Defunctul Zumstein era singurul care le inclusese într-un capitol separat (altminteri cu multe greșeli preluate de la clasificarea lui Konrad), în timp ce cataloagele principale românești și maghiare le menționează, având viziuni și cote foarte diferite asupra lor.

Întregurile poștale puse în circulație în 1944/'45, în această zonă, sunt și mai puțin cunoscute decât mărcile adezive. Cauzate de lipsa la francare a mărcilor poștale, dar și de necesitatea de a se da o utilizare unor stocuri de întreguri poștale maghiare, rămase după alungarea administrației horthyste, supratiparurile realizate în perioada amintită au fost trecute cu vederea de cele mai multe lucrări în domeniu. În România ele sunt foarte puțin cunoscute.

Să vedem așadar care sunt întregurile poștale locale din Ardealul de Nord, pe care le-am putut identifica până în prezent, amintindu-le în continuare după locul unde au fost puse în circulație. Toate sunt cărți poștale, nesemnalându-se până în prezent plicuri - întreg poștal din această zonă.

1. SIGHET

În decembrie 1944 s-au sursarjat la Sighetul Marmației șapte tipuri de mărci uzuale ungurești. Același supratipar a fost aplicat pe un număr necunoscut de cărți poștale maghiare de 18 fillér (Michel Ganzsachen Ost # P 112). Supratiparul a fost deci același ca pe mărcile adezive, având o formă circulară cu diametrul exterior de 12 mm, pe contur textul POȘTA ROMÂNĂ, iar la mijloc anul 1944.

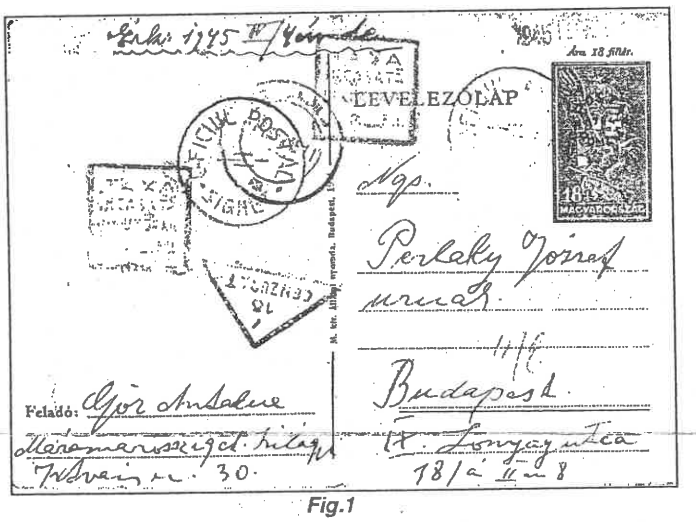

Fig.1

Exemplarul supratipărit local, din fig. 1, expediat din Sighet la Budapesta în 27 februarie 1945 mai are aplicate ștampila rectangulară TAXA ÎNCASATĂ ÎN NUMERAR... P... f (de două ori), ștampila de plecare provizorie, fără dată, OFICIUL POȘTAL SIGHET și ștampila de tranzit din Cluj (11 martie 1945). Ștampila locală triunghiulară a cenzurii Sighet, prezentă pe acest întreg poștal, dovedește (dacă mai era nevoie) falsitatea afirmației (3) potrivit căreia în Ardealul de Nord nu ar fi existat cenzura pe timpul administrației sovietice (deoarece acolo nu existau unități militare românești)*. Inscripția de mână din partea stângă-sus menționează primirea la destinație pe 4 aprilie 1945. De pe cartea poștală pare să fi fost dezlipită o etichetă, posibil de recomandare.

Nu am întâlnit deocamdată acest întreg în stare necirculată, spre deosebire de mărcile poștale Sighet, care sunt rarisime, obliterate și ceva mai ușor de găsit neuzate. Merită menționat aici că seria supratipărită la Sighet în 1944 a fost la un moment dat stigmatizată (2) drept „o realizare frauduloasă a unor funcționari incorecți". Afirmația ar trebui, în consecință, să se aplice și întregului poștal cu același sursarj prezentat aici...

O recentă descoperire a dr-ului Dan Grecu (5), arată însă ridicolul acestui punct de vedere, sugerând motivația reală a supratiparelor locale de la Sighet din decembrie 1944 și subliniind influența marcată a naționalismului și politicului în acele momente. Astfel, într-o scrisoare reținută la dosarul Cenzurii Cluj-Turda, aflat acum în arhivele clujene, expeditorul din Turda (un anume Vălean) menționa pe 31 decembrie 1944 că: *„Din 25.11.1944 leii românești nu mai au putere circulatorie în Transilvania de Nord. Acum se aude că Guvernul format în Debrețin își trimite funcționarii în Transilvania de Nord. Ștampilele românești dela diferite oficii din Transilvania de Nord, chiar din Huedin și Apahida, au fost înlocuite cu cele ungurești. Deasemenea au început a se folosi mărci poștale ungurești. Și în privința aceasta sunt demne de laudă oficiile din Sighet și Năsăud. În Sighet nu se tolerează ungurii, acolo timbrele sunt românești, ștampilele românești, ba funcționează chiar și o cenzură românească, iar Năsăudul, unde din cauza circulației nu a pătruns încă administrația nici unui Guvern, tipărește timbre poștale proprii"* [...]... Cam aceasta era conjunctura istorică (asezonată și cu puternice diversiuni sovietico-ucrainiene) în decembrie 1944, când funcționarii *„incorecți"* din Maramureș au aplicat *„fraudulos"* la Sighet, pe mărci maghiare, supratiparul POȘTA ROMÂNĂ...

2. SĂLAJ

La Zalău, în afara celor două emisiuni Poșta Sălajului, s-au pus în circulație în primăvara lui 1945 și două întreguri poștale.

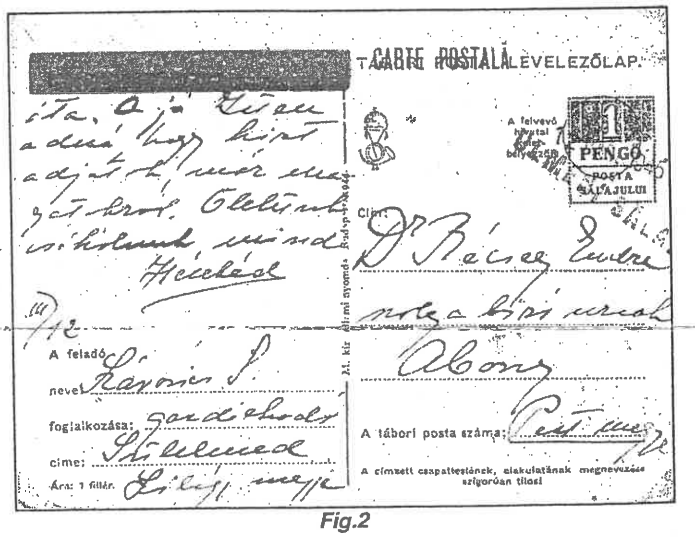

Fig.2

În fig. 2 este prezentată o carte poștală locală de 1 Pengö, rezultată prin supratipărirea tipografică a unui întreg poștal militar

* Armata română nu putea avea nici o legătură cu cenzura într-un teritoriu care în acel moment nu aparținea Statului Român, fiind administrat de armata sovietică... Pe de altă parte, rușii nu puteau lăsa informații și corespondențe necenzurate să se plimbe în voie în spatele frontului (într-o zonă administrată militar chiar de către ei...).

maghiar. Supratiparul (de culoare neagră) include în partea stângă-sus o bară orizontală care anulează precedenta inscripție oficială maghiară, textul CARTE POȘTALĂ aplicat peste *Tabori Posta* lăsând liberă numai denumirea maghiară *Levelezöláp* pentru carte poștală. O marcă fixă de 1 Pengö, cu inscripția Poșta Sălajului, este de asemenea prezentă. Exemplarul, ilustrat aici, a plecat la 12 martie 1945 din Ulmeni (ștampila provizorie liniară din cauciuc, în tuș violet), fiind adresat la Abony, lângă Budapesta.

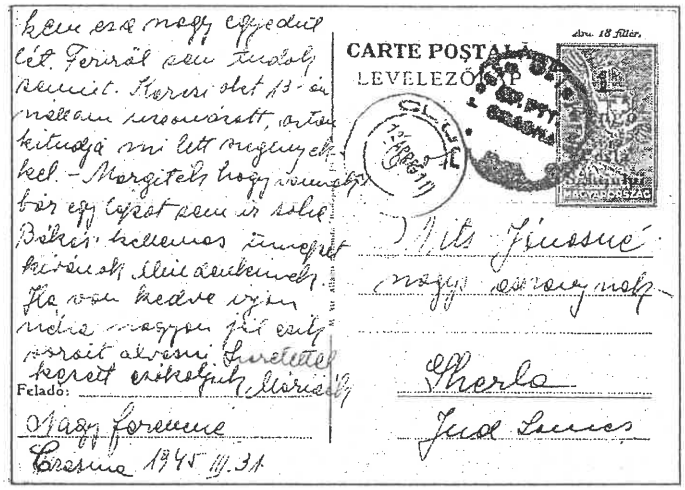

Fig.3

În fig. 3 este prezentat un al doilea întreg local emis la Zalău, realizat prin supratipărirea în tipografie a cărții poștale maghiare (civile) de 18 filléri (Michel #P112). Pe marca fixă maghiară s-a aplicat pe trei rânduri inscripția **1 Pengö / Poșta / Sălajului**, iar alăturat, **CARTE POȘTALĂ** (deasupra inscripției similare maghiare Levelezöláp, pe care o lasă liberă). Exemplarul prezentat aici a plecat la 31 martie 1945 din Crasna către Gherla, cu ștampila de tranzit Cluj din 12 aprilie.

Este interesant de observat că în pofida textului românesc al supratiparelor de la Zalău, ele au lăsat un caracter bilingv inscripției CARTE POȘTALĂ.

Întregurile poștale Sălaj se găsesc foarte rar circulate poștal. Exemplare neuzate apar din când în când pe piață, cele sursarjate pe c.p. militare (fig. 2), fiind mai frecvent întâlnite pliate vertical.

3. ORADEA

Ca și la Zalău, la Oradea s-au pus în circulație două întreguri poștale locale. Pe cărțile poștale maghiare de 12f (Michel #P111) și 18f (#P112) a fost aplicat manual cu tuș violet un supratipar elipsoidal cu axele de 43, respectiv 21.5 mm, având în partea de sus inscripția blingvă LEVELEZÖ-LÁP (sus)/CARTE POȘTALĂ (jos), iar la mijloc noua valoare nominală de 60 fillér. Cei 60 filléri reprezentau tariful pentru cărți poștale stabilit local, în preajma emiterii mărcilor adezive la sfârșitul lui ianuarie 1945 (emisiunea Oradea I, supratipărită pe mărci maghiare).

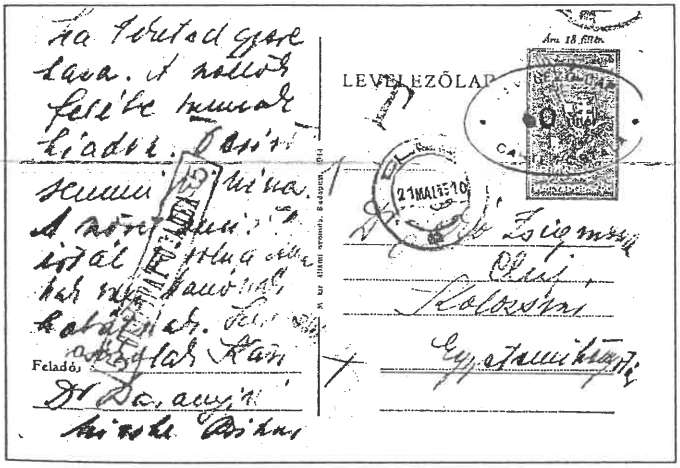

Fig.4

Cartea poștală de 60f/18 f din fig. 4 a fost expediată către Cluj în mai 1945, când valabilitatea mărcilor și efectelor poștale locale încetase, odată cu sfârșitul administrației sovietice și revenirea celei românești. Din această cauză s-a marcat pe ea în tranzit necesitatea încasării taxei porto, prin aplicarea ștampilei „T". Mai sunt de menționat aici ștampila de cenzură Oradea 5 și sosirea la Cluj în 21 mai 1945.

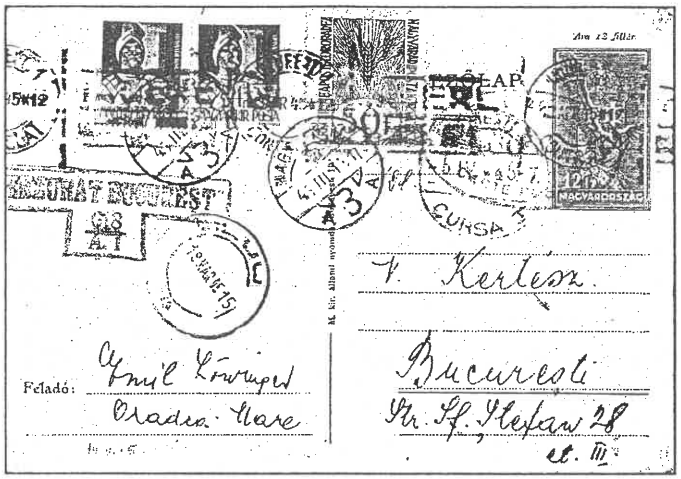

Fig.5

Întregul poștal de 60f/12f din fig. 5 a plecat din Oradea la 14 martie 1945 (ștampila maghiară Nagyvarad 3), trecând prin Cluj la 19 martie și ajungând la București pe 12 aprilie. Întrucât în momentul expediției sale tariful pentru cărți poștale fusese ridicat de Direcțiunea poștală Oradea de la 60 filléri la 1 Pengö și 18 filléri (118 filléri), pe întregul poștal de 60 filléri s-a adăugat o francatură de încă 58 filléri (50 filléri marca din emisiunea a II-a Oradea și 2 x 4 filléri uzuale maghiare). Ștampila de cenzură s-a aplicat la București, ștampila poștală de tranzit de la Cluj având, însă, și ea (5) o conotație similară (trecerea prin biroul de cartare semnifică verificarea prealabilă la cenzura sub control sovietic de la Cluj).

Ambele întreguri de la Oradea sunt foarte rar circulate poștal, cel de 60 fillér/18 fillér fiind ceva mai ușor de găsit în stare necirculată.

4. SATU-MARE

Oficiul poștal din Satu-Mare a funcționat în perioada administrației sovietice sub coordonarea Direcțiunii Poștale de

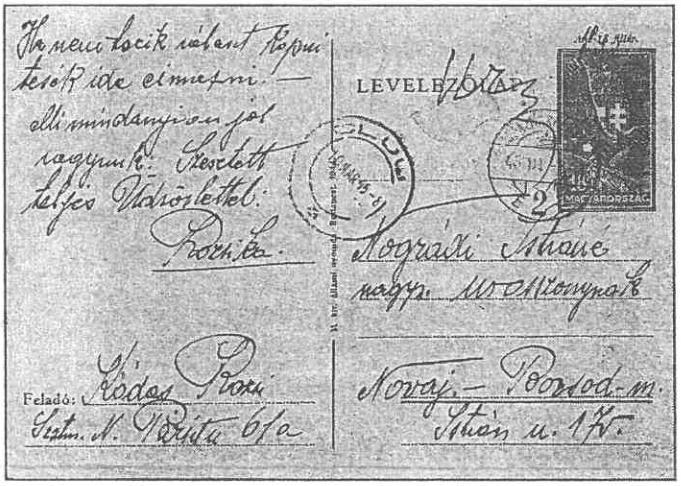

Fig.6

la Oradea, din această cauză nepunându-se aici în circulație mărci locale poștale proprii (seria *„Satu Mare"* din 1945 este azi considerată o speculație filatelică, deși există semne de întrebare dacă nu cumva chiar s-a încercat punerea în uz la Satu-Mare a unor mărci locale, neaprobate însă de forul superior de la Oradea și ulterior speculate filatelic). În fig.6 este prezentat un întreg poștal rarisim. Pe cartea poștală maghiară de 18 filléri (Mi #P112) s-a aplicat manual cu tuș violet ștampila maghiară administrativă a oficiului Satu Mare: POSTAHIVATAL SZATMARNEMETI. Respectiva ștampilă este circulară, cu diametrul de 35 mm și dublu-contur, având o goarnă poștală la mijloc. Valoarea nominală s-a corectat de mână cu tuș negru la același tarif târziu de

1 P și 18f, menționat la c.p. Oradea. Astfel, deasupra mărcii fixe, inscripția maghiară „*Ara: 18 fillér*" s-a modificat, intercalându-se adnotația *1P* înainte de *18 fillér* și adăugându-se dedesubt cuvântul *Prețul*. Pe marca fixă, înainte de valoarea nominală de 18f s-a adăugat de asemenea manual inscripția 1P, rezultând noua valoare de 1P 18f. Peste ștampila violetă a oficiului Satu-Mare s-a semnat indescifrabil, tot cu tuș negru. Exemplarul prezentat aici a plecat din Satu-Mare la 1 martie 1945 (ștampila maghiară SZATMARNEMETI E-2-E), trecând către Novaj-Borsod prin Cluj la 10 martie 1945.

5. ODORHEI

La Odorhei, protocoalele încheiate la emiterea mărcilor locale (decembrie 1944) menționează și supratipărirea a 2.586 cărți poștale maghiare de 18 fillér cu textul pe 4 rânduri ERDELY/ TRANSILVANIA/50 fillér/ ROMÂNIA. În fig. 7 prezentăm o carte

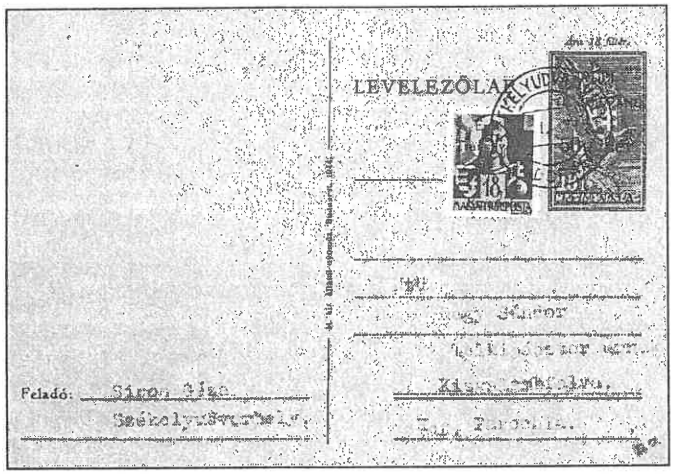

Fig.7

poștală Odorhei de 50f/18f cu circulație *artizanală* de la Odorhei la Kisgalambfolva. Precum mărcile adezive Odorhei, aceste întreguri se întâlnesc aproape numai cu circulații filatelice. În această zonă s-a menținut tutela Poștei Române și după 12/13 Nov 1944, deci inițiativa introducerii în uz a unor mărci maghiare supratipărite local a avut mai ales conotații filatelice, fiind în final neurmată de punerea efectivă în circulație a emisiunii.

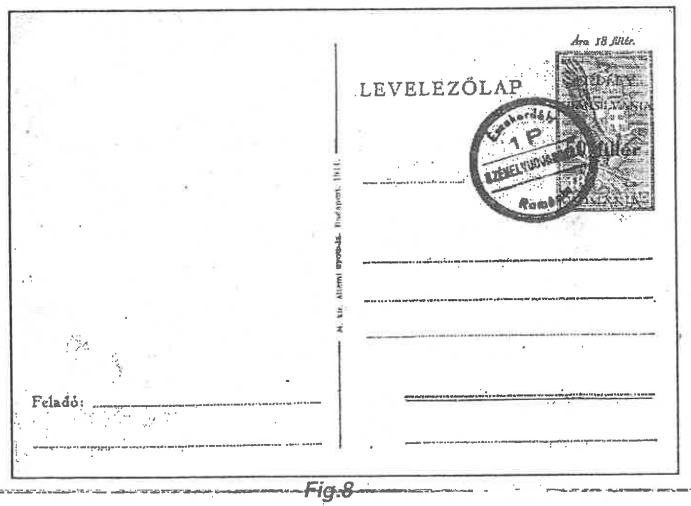

Fig.8

Întregul poștal Odorhei de 50f se cunoaște și cu aplicarea ulterioară manuală a ștampilei provizorii cu nominalul de 1 P(engö), cu text bilingv (fig. 8 prezintă un astfel de exemplar), foarte rare fiind întregurile având ștampila provizorie similară de 2 P(engö). Nu se cunosc tirajele pentru aceste varietăți de 1P și 2P.

Aplicarea tipografică a sursarjului de 50 fillér a ocazionat și apariția unei varietăți rarisime. Odată cu întregurile de 18f s-au introdus la supratipărire și șase cartoane cu dimensiunile cărților poștale, pe care în dreptul mărcii fixe era aplicată câte o marcă maghiară adezivă Kossuth de 4 filléri (Michel #745). Pe ele s-a aplicat supratiparul, existent altminteri numai pe cărțile poștale. Toate aceste 6 cartoane francate cu marca adezivă, având supratiparul pentru întreguri, s-au ștampilat și au circulat ca atare.

Fig. 9 prezintă una dintre cele 6 cărți poștale cu marca adezivă Kossuth de 4f.

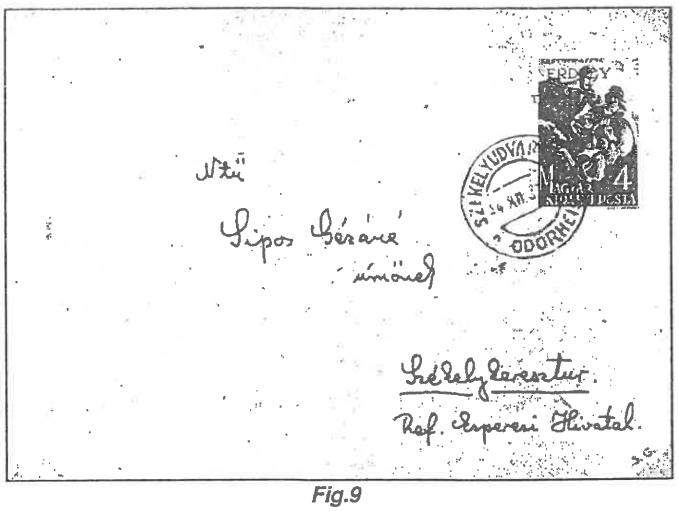

Fig.9

Am amintit, la început, că literatura filatelică este foarte săracă în descrierea întregurilor poștale din Ardealul de Nord. Catalogul Michel Ganzsachen Ost (1) menționează (la sfârșitul capitolului *Ungarn*) numai cele două c.p. locale de la Oradea și întregurile Odorhei de 50f/18f, respectiv de 1 P/50f/18f (fără cel de 2P/50f/18f). Nu sunt amintite întregurile din Sălaj, Sighet și Satu-Mare, iar ilustrațiile din Michel pentru întregurile Odorhei sunt greșit editate. Paradoxal, Catalogul Michel Ost nu listează mărcile adezive din Ardealul de Nord.

Nu am întâlnit până acum falsuri ale acestor întreguri poștale.

Cărțile poștale Odorhei au fost realizate premeditat filatelic, celelalte însă au avut un scop efectiv poștal, scăpând atenției colecționarilor într-o epocă în care interesul pentru întreguri și pentru istoria poștală erau neglijabile față de situația actuală. Din această cauză ele sunt greu de procurat inclusiv necirculate.

SEMNIFICAȚII ISTORICO-POȘTALE

La fel ca și despre o seamă dintre mărcile poștale ale Ardealului de Nord, plimbătorii de gentuță prin „cercurile bucureștene" vor spune, probabil, și despre întregurile locale prezentate în acest articol că sunt „*făcăciuni*", „*realizări frauduloase ale unor funcționari incorecți*" sau „*cacealmale*".

Aceste stigmatizări lansate (2) și reluate ulterior rezonează abil cu fanfaronada tezei despre realipirea *imediată* la patria-mamă a Transilvaniei de Nord după 23 august 1944, ca urmare a propriei vitejii și drepturilor strămoșești. *Teza* respectivă, bine înșurubată în decenii de propagandă, aduce după sine și *ideea* că Poșta Română s-a plimbat victorioasă în Ardealul de Nord repede după 23 August 1944 și bineînțeles în perioada când zona s-a aflat de facto sub administrația sovietică. Viziunea respectivă a fost subliniată recent într-un articol (3): „*Deși a fost retrasă administrația românească, poșta română a continuat să funcționeze... activitatea poștală românească a fost în continuă dezvoltare...*" etc.

Teza românismului poștal ubicuitar ridică apoi în mod automat suspiciuni asupra a tot ceea ce nu a fost al Poștei Române în Ardealul de Nord în acele luni de cumpănă, ducând la opinii aberante chiar și din partea unor autori altminteri respectabili și prolifici.

Falsitatea acestor puncte de vedere este subliniată în mod evident de întregurile poștale prezentate în acest articol. Emiterea lor nu a avut **nimic** de-a face cu Poșta Română, după cum nu a avut nici activitatea poștală din zonele respective, în perioada amintită. Mai mult, ele nu au fost realizate nici de Poșta Maghiară, ale cărei efecte au fost supuse supratipăririi. Semnificația acestor întreguri locale poate fi înțeleasă însă în contextul politic și poștal al momentului.

Pentru Ardealul de Nord, intervalul dintre 12 Nov. 1944 și 15 martie 1945 a reprezentat *de facto* un mozaic de situații și administrări locale, de puternice tensiuni între forțele românești și cele maghiare, încurajate de tutela „eliberatorului sovietic" și determinate de incertitudinile viitorului. Soarta Ardealului de Nord nu s-a stabilit însă nici în zonă, nici la București, din păcate nici

pe fronturile de luptă ale Armatei Române în Ungaria sau Cehoslovacia. Decizia finală nu a ținut seama nici măcar de grelele jertfe pe care ni le-a cerut eliberarea Transilvaniei după 23 August 1944. Ea s-a trasat capricios în cancelariile marilor puteri, Moscova având ultimul cuvânt, din fericire favorabil României, rămas definitiv abia la Conferința de pace din 1947**.

Până la retrocedarea efectivă către Statul Român, controlul în teritoriu s-a exercitat de către administrații locale aflate sub tutela militară rusă, care au activat cu un anumit grad de autonomie, frecvent, pe scheletul vechii administrații horthyste,

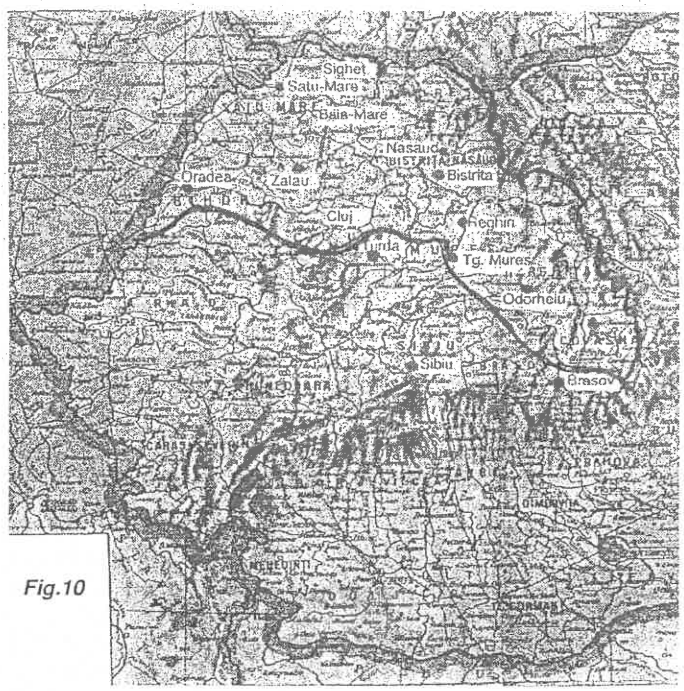

Fig.10

cu funcționari rămași de la aceasta. Granița trasată de Dictatul de la Viena a fost reactivată (fig. 10), Ardealul de Nord fiind administrat de sovietici într-o unitate cu teritoriul ocupat din Ungaria propriu-zisă (5), moneda de bază rămânând cea maghiară, plus bancnotele de ocupație emise de Armata Roșie. Fiecare județ a avut în acest context global trăsături și periodizări proprii, determinate de situarea geografică, structura etnică a populației, tradiții locale, cărora frecvent li s-au suprapus factorii conjuncturali***. Activitatea poștală a urmat și ea acest tablou mozaical, caracteristica de bază fiind cea pe care am amintit-o în articolul despre emisiunea Târgu-Mureș (asupra căreia voi reveni cât de curând): *„administrația militară rusă în Ardealul de nord din nov. 1944 - martie 1945 a înghețat situația poștală la nivelul găsit în 12-13 nov.1944. Astfel, zona Mureșului deja relativ bine organizată de elementele administrative revenite din România, a fost lăsată în continuare sub influența românească, așa încât în toată regiunea au continuat să fie utilizate mărcile românești...*" (4) Situația descrisă astfel s-a regăsit însă numai în Mureș și celelalte trei județe amintite de nota sovietică din 12 Nov. 1944 (Trei Scaune, Ciuc și Odorhei), plus regiunea Clujului (în această zonă administrația românească și poșta apucaseră să se instaleze până la ultimatumul rusesc). În restul Ardealului de Nord situația a fost alta, acolo neexistând structuri administrative și poștale ale Statului Român în momentul ultimatumului. În timp ce estul perimetrului a rămas sub control poștal român și după 12 Nov. 1944, vestul zonei s-a menținut sub o netă influență maghiară. Discrepanța apare evident din studiul materialului poștal cunoscut astăzi.

În nov 1944 - martie 1945, Poșta Română și-a redeschis o seamă de oficii în județele amintite mai sus, reușind inclusiv să penetreze în ianuarie-februarie 1945 în zona Bistrița-Năsăud (unde maghiarii erau în minoritate). Mărcile, procedurile și tarifele Poștei Române au rămas în vigoare în toate aceste județe, în pofida concentrației de populație maghiară în multe localități, bine epurate etnic de anii horthysmului. În același timp, însă, mărcile poștale ungurești și tarifele Poștei Maghiare au rămas singurele valabile în zonele Satu-Mare, Baia-Mare, Oradea și Sălaj până târziu, în februarie 1945, când situația politico-militară s-a modificat****. Sighetul a respins continuitatea poștală maghiară, dar situația geografică a Maramureșului coroborată cu diversiunile ucrainiene și maghiare au făcut ca Poșta Română să rămână acolo doar la deziderатul reflectat de textul supratiparului din decembrie 1944.

Emisiunile locale Sălaj și Oradea au marcat, în ianuarie/ februarie 1945, trecerea în zonele respective de la tarifele și mărcile maghiare la o activitate poștală pusă sub controlul administrațiilor locale. Semnalul pentru această comutare pare să fi fost dat de ieșirea Ungariei din războiul cu Națiunile Unite și semnarea armistițiului (20 ian. 1945). Această etapă interimară a fost înlocuită apoi în martie/aprilie 1945 de revenirea Poștei Române, inclusiv în vestul Ardealului de Nord, după retrocedarea de către ruși a administrației asupra întregului teritoriu (consecutivă instalării la București a guvernului pro-sovietic al lui Petru Groza), la jumătatea lui martie 1945.

Întregurile locale de la Oradea, Sălaj și Satu-Mare, prezentate aici*****, sunt deci o expresie a interimatului poștal la sfârșitul iernii 1944/'45 și în săptămânile următoare, în zone unde Poșta Română nu ajunsese în noiembrie 1944 și nu a putut activa până în martie/aprilie 1945 și unde Poșta Maghiară a încetat să-și exercite influența după armistițiul Ungariei cu Națiunile Unite. Din anumite puncte de vedere, întregurile sunt mai semnificative poștal decât emisiunile locale adezive similare. Speculate imediat de inițiatorii lor și de colecționarii din zonă, acestea din urmă și-au estompat rapid caracterul poștal, hipertrofiindu-li-se latura filatelică. În schimb, deși neglijate în epocă, sau tocmai de aceea, întregurile poștale ale Ardealului de Nord constituie astăzi o relicvă importantă a unor vremuri de răscruce...

Bibliografie:

1. *Catalogul Michel Ganzsachen Ost.* ediția 2001.
2. Marcel Șapira - *Emisiunile de mărci poștale din Transilvania de Nord 20 noiembrie 1944 - 26 martie 1945.* Ed. Sigma, București 1993.
3. Călin Marinescu - *Activitatea poștală în județul Mureș octombrie 1944 - martie 1945 și Emisiunea Târgu-Mureș 1944. Filatelia* nr. 6/2002.
4. Mircea Dragoteanu - *Circulația emisiunii Târgu-Mureș. Filatelia* nr. 9-10/2001.
5. Dr. Dan Grecu - *Cenzura în România în al II-lea Război Mondial* (o remarcabilă lucrare, aflată încă în stadiul de manuscris).

** Încă în toamna lui 1945 anglo-americanii (atât de așteptați de către români...) sugerau atribuirea unei părți din Transilvania de Nord către... Ungaria. La conferința miniștrilor de externe de la Londra din sept./ oct. 1945, Secretarul de Stat american James Byrnes a prezentat propunerea ca o suprafață de aproape 8.000 kmp să fie cedată către Ungaria.

***Dr. Dan Grecu a descoperit recent că menținerea oficiului românesc la Cluj după 12 Nov. 1944 s-a datorat nici mai mult nici mai puțin decât mituirii oficialilor sovietici locali cu o cantitate îndestulătoare de alcool rafinat...

****La 20 ianuarie 1945 Ungaria a semnat la Moscova armistițiul cu Națiunile Unite, declarând război Germaniei. La 13 februarie 1945 Budapesta a fost ocupată de trupele sovietice.

*****Toate ilustrațiile prezentate aici reproduc piese din colecția autorului, medaliată recent cu aur și un premiu special la expoziția internațională *Hunfila 2002* din Budapesta.

Emisiune de timbre în 20 de milioane de exemplare

Peste 20 milioane de timbre având imprimate fotografia prințului William al Marii Britanii vor fi puse în vânzare începând cu data de 17 iunie, eveniment ocazionat de aniversarea celor 21 de ani ai fiului cel mare al prințului Charles și al prințesei Diana.

La rândul său, Monetăria regală nu se va lăsa mai prejos propunând emiterea unei monede cu efigia prințului în valoare de 5 lire, mai pe înțelesul nostru 7 euro, care va circula pe o perioadă limitată de timp, din ziua aniversării prințului William și până pe 30 septembrie.

Istorie poștală

Circulația mărcilor maghiare și tarifele poștale în județul Sălaj în iarna 1944-1945, în timpul administrației sovietice a Transilvaniei de Nord

dr. Mircea DRAGOTEANU

Admistrația românească reinstalată în Ardealul de Nord după eliberea teritoriului de către armatele română și sovietică (sept-oct. 1944) a fost expulzată din zonă de către ruși după notele ultimative din 10/12 nov. 1944. Pretextele au fost „necesitățile militare în spatele frontului" și „pericolul comiterii de agresiuni ale românilor împotriva minorităților" (a se vedea cazul așa-ziselor „Gărzi ale lui Maniu"). Reala intenție sovietică era, însă, de a obține o diminuare a opțiunilor de rezistență militară ale Budapestei și, concomitent, de a șantaja regimul de la București să accepte un guvern pro-sovietic. Instalarea impusă a unui astfel de guvern (cum s-a și întâmplat apoi cu cel al dr-lui Petru Groza) trebuia să preceadă retrocedarea integrală a Transilvaniei de Nord, luată României de către Ungaria prin Diktat-ul Hitler-Mussolini de la Viena (30 august 1940).

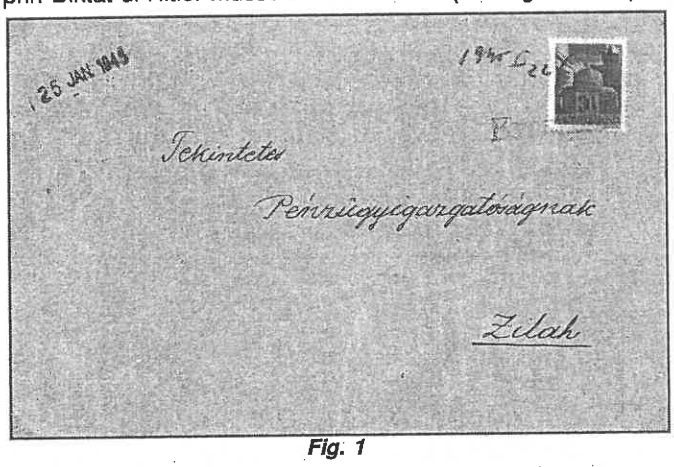

Fig. 1

Abia revenite într-o parte a județelor eliberate de sub ocupația horthystă, în curs de activare în celelalte zone, autoritățile române au fost nevoite să părăsească regiunea, aceasta trecând sub administrare militară sovietică. În realitate, s-a lăsat câmp liber unei reinstalări *de facto* de către ruși a multora dintre vechii funcționari maghiari din timpul horthysmului, din lipsă de alternative profesionale și sub pretextul rapidei îmbrățișări de către aceștia a ideilor „democrate" și a convingerilor comuniste.

În cinci județe (Cluj, Someș, Trei-Scaune, Odorhei, Mureș) în care înainte de ultimatumul sovietic deja reintrase în funcțiune o administrație românească suficient de solidă (inclusiv poștală), în pofida retragerii autorităților române, funcționarii serviciului poștal au rămas sub controlul Bucureștiului și pe timpul guvernării militare sovietice. Rușii nu și-au bătut capul cu organizarea activității poștale într-o zonă pe care nu intenționau s-o anexeze, menținând situația așa cum au găsit-o la jumătatea lui noiembrie 1944. Oficiile redeschise treptat în iarna 1944/45 în aceste cinci județe din centrul și estul Transilvaniei de Nord au folosit mărci poștale, proceduri și tarife românești. Guvernul de la București a continuat să plătească (cel puțin în parte) funcționarii poștali din regiune, și aceasta în pofida faptului că zona nu făcea parte din România la momentul respectiv.

În vestul Ardealului de Nord (zonele: Sălaj, Oradea, Satu-Mare, Baia-Mare) administrația românească nu apucase să se instaleze înainte de 12 Nov. 1944, iar serviciul poștal nu fusese preluat până atunci de către Poșta Română. Politica de *status quo poștal* a sovieticilor și șantajul politic amintit au împiedicat o extindere a controlului Poștei Române în arealul respectiv până la sfârșitul administrației militare rusești (martie / aprilie 1945). În această zonă a Transilvaniei de Nord, oficiile poștale redeschise în iarna 1944/45 au rămas deci și după retragerea autorităților horthyste dependente de structurile locale ale fostei administrații poștale maghiare, situație care s-a menținut până în preajma capitulării Budapestei.

Trebuie amintit aici că politica sovietică a fost ca după expulzarea autorităților românești să administreze Ardealul de Nord nu separat, ci împreună cu teritoriul Ungariei ocupat de Armata Roșie la momentul respectiv (3). „Granița Vienei" (instituită de Diktat în 1940 între Nordul Transilvaniei și restul României) a fost după 12 nov 1944 restabilită de ruși în bună măsură, în timp ce actuala graniță româno-ungară („a Trianonului") era faptic inexistentă. Se permitea astfel tranzitul liber din Transilvania de Nord în Ungaria, dar nu și în România. Abila propagandă sovietică trebuie să fi avut un rol important în această organizare, care dădea ungurilor impresia că nu totul e pierdut și că o trecere de partea rușilor le-ar putea lăsa după război (măcar parțial) Ardealul de Nord, așa cum sugerau atunci și „aliații anglo-americani". Până la armistițiul cu Ungaria, Uniunea Sovietică a fluturat cu mare abilitate ideea că soarta Ardealului nu e definitiv tranșată, încercând astfel să obțină capitularea mai rapidă a Budapestei și „cooperarea" maghiarilor din zonele deja aflate sub controlul Armatei Roșii.

Acesta a fost contextul în care județele vestice au menținut elemente poștale maghiare până după semnarea de către Ungaria a acordului de armistițiu cu Națiunile Unite (20 ian. 1945). Guvernul național provizoriu maghiar (o marionetă pro-sovietică) de la Debrețin instituit de generalul Miklos Dalnoki la 22 Dec. 1944, pare să fi avut și el un rol în menținerea în iarna 1944 / 1945 sub influență ungurească a activităților poștale din zona Ardealului de Nord limitrofă granței. Impactul propagandistic asupra populației locale (și nu numai) al utilizării în continuare

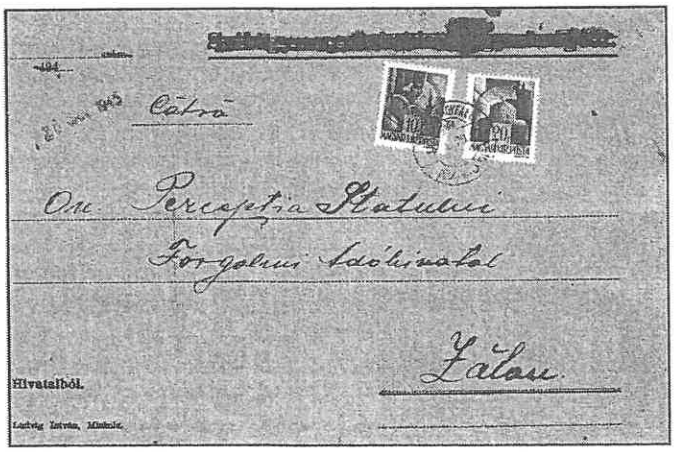

Fig. 2

a mărcilor poștale maghiare (asociat cu bancnote maghiare și rusești, leii românești fiind chiar interzișI la un moment dat) a fost considerabil /[1] într-o epocă tulbure, marcată de zvonuri și temeri pentru viitor. Timbrele maghiare s-au utilizat la francare în județele amintite până în februarie 1945, în contrast cu zonele estice (care utilizau timbre românești), respectiv cu Sighetul și Năsăudul (unde autoritățile locale eminamente românești au suprimat utilizarea mărcilor maghiare, dar cele ale Poștei Române s-au putut introduce numai ceva mai târziu).

[1] efectul asupra românilor din zonă și din Sudul Ardealului este excelent reflectat de articolul dr-ului Dan Grecu „Birouri de Cenzură în Ardealul de Nord..." C.F. nr 125 / martie 2003

******

În acest context istoric și administrativ, în **județul Sălaj** s-au menținut în vigoare mărcile și procedurile poștale maghiare până la apariția primei emisiuni locale Poșta Sălajului, adică până spre jumătatea lunii februarie 1945.

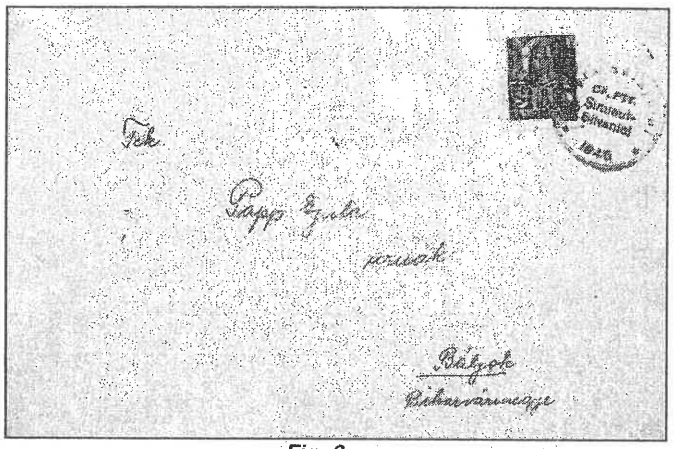

Fig. 3

Data când s-a reluat serviciul poștal în Sălaj după eliberarea Ardealului (respectiv după instalarea administrației sovietice) nu se cunoaște cu exactitate, nefiind deocamdată semnalate piese circulate în lunile octombrie-decembrie 1944 (ceea ce nu face deloc sigur faptul că nu ar fi existat !). Primele corespondențe pe care le-am întâlnit datează din ianuarie 1945, ele respectând inițial categoriile respective din tariful Poștei Maghiare la acel moment.

Taxele poștale valabile în Ungaria încă de la 1 iulie 1943 erau urmatoarele (1):

- 30 filleri, scrisori alte localități (60 filleri scrisori peste 250 g)
- 20 filleri, scrisori loco (36 filleri peste 250 g)
- 12 filleri, cărți poștale loco
- 18 filleri, cărți poștale alte localități
- taxa de recomandare de 50 filleri loco, respectiv 70 filleri alte localități
- taxa expres de 50 filleri loco și 1 pengö, alte localități.

Acest tarif a rămas nemodificat în Ungaria pe întreg parcursul calendaristic al perioadei de administrație militară sovietică în Transilvania de Nord (12 nov 1944 - 15 martie 1945), el menținându-se valabil pentru Poșta Maghiară de la adoptarea lui în iulie 1943 până la 1 mai 1945.

În zona din Ardeal rămasă după 12 Nov. 1944 sub influență poștală maghiară (Sălaj, Oradea, Baia-Mare, Satu-Mare), tariful unguresc s-a aplicat până puțin după armistițiul din 20 ianuarie 1945.

Pentru ilustrarea utilizării mărcilor maghiare în Sălaj în lunile ianuarie-februarie 1945 voi prezenta în continuare un lot de scrisori trimise de la oficii poștale din județ către Zalău, la Administrația financiară a Sălajului /[2].

Scrisoarea din fig.1 a fost expediată la 22 ianuarie 1945 (data scrisă de mână lângă timbru) din Crasna (ștampila liniară provizorie în ortografie maghiară „Kraszna") ajungând la Zalău la 25 ianuarie (ștampila liniară de dată). Tariful de 30 filleri era identic cu cel din Ungaria.

Scrisoarea din fig.2 s-a expediat la 20 ianuarie din Nușfalău, cu francatură tot de 30 filleri, compusă din mărci maghiare de 10 filleri + 20 filleri, cu ștampila maghiară de plecare Szilagynagyfalu. Sosirea la Zalău s-a marcat cu aceeași ștampilă liniară de dată ca pe scrisoarea din fig.1: 26 JAN 1945. A se nota adresarea integral maghiară pe plicul din fig.1 și românească pe cel din fig.2 și următoarele. Este de asemenea important faptul că pe toate plicurile circulate în interiorul județului Sălaj în perioada analizată nu există ștampile de cenzură, deși e foarte puțin probabil ca rușii să nu fi avut un sistem local de cenzurare.

Am amintit faptul că tariful maghiar a rămas în vigoare în vestul Ardealului de Nord până puțin după 20 ianuarie. Spre sfârșitul acelei luni, autoritățile locale autonome din zonele amintite mai sus au trebuit să crească taxele poștale la valori care nu mai aveau legătură cu rămânerea în vigoare pe teritoriul Ungariei a tarifului vechi. Noile taxe poștale nord-ardelene au avut un caracter local, fiind în mare masură diferite de la un județ la altul, devenind însă peste tot net mai mari decât cele ungurești. Majorarea semnificativă în plan local a taxelor poștale la sfârșitul lui ianuarie 1945 a marcat necesitatea imperioasă a obținerii de fonduri proprii pentru menținerea în activitate a serviciilor poștale. Legăturile cu Budapesta și Bucureștiul fuseseră tăiate, rușii știau numai să „încaseze", nu și să plătească, astfel încât autoritățile locale s-au văzut în a II-a parte a lui ianuarie 1945 în situația să-și finanteze singure activitatea poștală, fapt foarte dificil în acele momente. Trebuie amintit că răgazul financiar din noiembrie-decembrie 1944 (și menținerea vechilor tarife poștale) s-a datorat faptului că înainte de retragerea administrației horthyste, funcționarii maghiari fuseseră plătiți în avans de la Budapesta cu salariile pentru lunile de până la sfârșitul lui 1944 (3).

În privința noilor tarife, amintim faptul că la sfârșitul lui ianuarie 1945, în perimetrul Direcțiunii Poștale Oradea (incluzând atunci zona Satu-Mare), taxa pentru cărțile poștale a devenit 60 filleri, iar pentru plicuri 100 filleri (1 pengö). Ambele erau mai mult decât triple față de cele rămase valide în Ungaria. Aceste tarife (să le numim „orădene") au intrat probabil în vigoare în jurul datei de punere în circulație a primei emisiuni locale Oradea (28 ianuarie 1945). Ele au fost inițial valabile și în județul Sălaj, deși acesta nu aparținea de Direcțiunea Poștală Oradea.

Plicul din fig.3 arată folosirea în Sălaj a unei mărci din prima emisiune locală Oradea. Marca supratipărită de 1 pengö /18 filleri este obliterată cu ștampila provizorie de cauciuc în tuș violet de la Șimleul Silvaniei, tariful pentru scrisoare fiind deci acela de la Oradea: 1 pengö /[3]. Acest tip de francatură cu marcă locală Oradea I este rarisim în Sălaj, regula momentului fiind utilizarea timbrelor maghiare.

Fig. 4

În fig.4 prezentăm o scrisoare trimisă la 10 februarie 1945 (data scrisă de mână), de la Crasna (ștampila liniară provizorie Kraszna), cu francatura la tariful mărit de 1 pengö alcătuită din mărci maghiare (80f + 10f +10f). Sosirea la Zalău în 12 Feb. 1945 este marcată de ștampila liniară de dată.

Scrisoarea din fig.5 (de asemenea de la Crasna, ajunsă la Zalău pe 16 februarie) prezintă o francatură „de inflație", totalizând același tarif de 1 pengö și fiind constituită din 6 uzuale ungurești (10f x2 ; 20f x3 + alt tip de 20f). Se remarcă folosirea mărcilor maghiare cu nominal mic, probabil ca măsură de prevedere împotriva posibilei utilizări în dauna poștei din Sălaj a unor timbre

[2] Aceste scrisori au fost salvate de la distrugere de către unul din cunoscuții filateliști clujeni, av. Gabriel Tarția (fig. 1, 2,4, 5, 6, 7, 10).

[3] Din păcate nu putem cunoaște cu exactitate data de expediere a acestui plic. Tranzitul de Cluj pe verso este 20.02. 1945, constituit de ștampila locală de dată care masca de fapt cenzura sovietică. Frecvent aceste „treceri" prin Cluj spre cenzurare aveau loc ori la multe zile de la expediere și e mai mult decât probabil că plicul a fost expediat înainte de emiterea mărcilor Sălaj I la 13 februarie. Pentru această datare în prima decadă din februarie a utilizării mărcii Oradea I pledează și faptul că tranzitul de Cluj pe cartea poștală din fig.9 (trimisă pe 15 febr.) este din 2 martie, două săptămâni după cel de pe plicul cu francatură Oradea I.

cu valoare nominală mare aduse din Ungaria (sau din alte zone ale Ardealului de Nord) și deci necumpărate de la oficii din zonă.

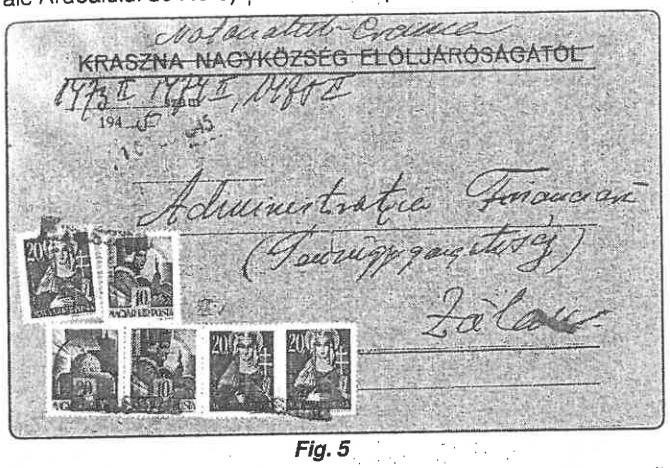

Fig. 5

Am amintit că la sfârșitul lui ianuarie 1945 tariful Direcțiunii Oradea pentru cărți poștale a devenit 60 de filleri, iar cel de recomandare (ca și taxa express) de 1 pengö. Din păcate, deocamdată, nu am putut identifica aceste tipuri de trimiteri pentru județul Sălaj la momentul analizat. Este însă foarte probabil ca tarifele din Sălaj să fi fost în prima decadă a lui februarie 1945 aceleași cu taxele respective din zona Oradea.

Fig. 6

În fig.6 și fig.7 prezentăm alte două plicuri circulate în Sălaj puțin înainte de data emiterii mărcilor locale (considerată a fi 13 februarie 1945). Tariful de 1 pengö a fost pe acestea parțial achitat în numerar și parțial reprezentat de uzuale maghiare. Plicul din fig.6 a plecat de la Crasna pe 10.II (data scrisă de mână) și a ajuns la Zalău pe 12 februarie (ștampila liniară). Taxa de 1 pengö s-a achitat în mărci maghiare totalizând 30f (10f + 20f), iar restul de 70 filleri s-a plătit în numerar (inscripția maghiară *"-70 fill kiesp..."*). Plicul din fig.7 a plecat la 12 feb.1945 (a se vedea ștampila liniară de dată cu caractere de înălțime mai mare) de la Șimleul Silvaniei (ștampila provizorie de cauciuc în limba română). Suma de 1 pengö s-a achitat în mărci maghiare de 90 filleri (3x 30 fill.) + 10 filleri „cash" (inscripția de mână în românește *„Taxa încasat înnumerar / 10f ")*.

Aceste două plicuri (fig.6 și fig.7), prin încasarea parțială *în numerar* a tarifului sunt și o dovadă indubitabilă a penuriei de mărci (maghiare) pentru francare în preajma apariției primei emisiuni locale în Sălaj. Scopul financiar-poștal al acesteia din urmă a fost creșterea semnificativă prin supratiparire a valorii faciale a mărcilor, pentru a suplini tocmai lipsa de francatură în contextul noilor tarife, mult mărite față de cele maghiare. Caracterul de necesitate poștală al primei emisiuni Poșta Sălajului este indubitabil. Mărcile acesteia s-au pus în circulație la 13 februarie 1945 în Zalău și imediat dupa aceea la celelalte oficii din județ.

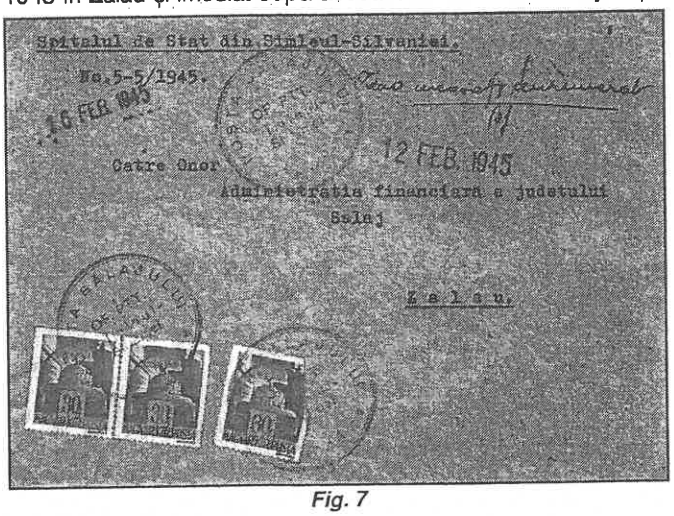

Fig. 7

Interesant este faptul că tariful pentru scrisori a fost din nou mărit în preajma introducerii mărcilor locale (de la 1 pengö la 2 pengö, ajungând de 6,6 ori mai mare decât corespondentul său maghiar). Dupa 13 februarie, taxa pentru cărți poștale a devenit 1 pengö, iar pentru scrisori recomandate 4 pengö (2 pengö recomandarea propriu-zisa). Nu cunoaștem data exactă a intrării în vigoare a noului tarif de 2 pengö pentru plicuri, dar este foarte probabil ca momentul să fi coincis cu punerea în circulație a mărcilor supratipărite local.

(continuare în numărul 3/2004)

Bibliografie:

1. *A Magyar Belyegek Kezikonyve*, Budapest 1986 pag. 424-428.
2. *Filatelia* nr. 12 /15 iunie 1945 - *„Și la Zalău au fost sursarjate timbrele Ungurești"*.
3. Dan-Simion Grecu *„Birouri de Cenzură în Ardealul de Nord Oct.1944 – Apr. 1945"* C.F. nr.125 / martie 2003, pag. 7 – 12.
4. *„Maghiarii din România (1945-1955)"* – Sub. redacția Lucian Nastasă, Cluj 2002.
5. M.Dragoteanu – *„Întregurile poștale din Ardealul de Nord"* – *Filatelia* 5/2003.

Bienala de filatelie polară

Cercul filatelic Turda în colaborare cu A.F. Cluj, A.F. București și Gruparea de Filatelie Polară organizează în Salina Turda în data de 16 iulie 2004 o manifestare expozițională cu două secțiuni:

- A XV-a Bienală de Filatelie Polară ;
- Secțiunea minerit, minerale, speologie, geologie.

Cererile de înscriere (inclusiv pentru clasa de literatură de filatelie polară) vor fi înaintate Comitetului de organizare (dl Petru Suciu - Str. Primăverii nr. 35, 401016 Turda, jud. Cluj) până la data de 10 mai 2004.

Acceptarea participării (gratuită) va fi comunicată până la data de 16 iunie, iar exponatele admise trebuie să ajungă la Comitetul de organizare până la data de 5 iulie 2004.

...și FILTEM 2004

Înscrierile se fac până la data de 20 martie, avizul de acceptare va fi dat până la 15 aprilie, iar exponatele admise trebuie să ajungă la organizatori până la 4 mai. Cu ocazia expoziției vor fi organizate (conform regulamentului, *Filatelia* nr. 2/2000) examene pentru membri de juriu treapta a II-a. Filateliștii care satisfac condițiile necesare se pot înscrie la Comitetul de organizare (Str. Piața Avram Iancu nr.8, 400098 Cluj-Napoca, jud. Cluj până la 30 martie).

***La ambele expoziții foile de expunere (dimensiuni A4) vor fi securizate prin introducerea în foi de plastic.

tip „b") și jos (Meyer tip „c"). Prin urmare, ar exista numai trei feluri de amprente și nu patru.

Fig. 8

De menționat, în treacăt, că ștampilele Meyer din 14/10/1855 și 28/5 (fracția jos) au datele identice cu cele de pe desenele acestora din pagina 36 a cunoscutei broșuri H. și B. Birnbach, tratând trimiteri poștale străine și autohtone ale Principatelor Române, publicate în 1930.

Doresc să închei acest pasaj cu o pitorească gravură a unei nunți la Orșova, realizată tot de W.H. Bartlett (fig.8).

Ar fi, poate, interesant de reamintit preocupările autorilor despre subiectul corespondenței dezinfectate, începând în urmă cu multe deceni; dintre aceștia, Hans Kropf este o sursă timpurie[7].

Bibliografie:

1. *Postal History Journal*, mai 1971, New York.
2. *Austria-Hungary*, ediția a XI-a, Lipsca, 1911.
3. *Romanian Philatelic Studies*, nr. 4/1978, New York.
4. *J. G. Kohl*, Londra, 1843.
5. *Southern Germany*, ediția a VI-a, Londra, 1851.
6. *Desinfected Mail*, Kansas, 1962.
7. *Die Abstempelungen der Marken von Österreich-Ungarn und Lombardei-Venetien*, Praga, 1899.

Circulația mărcilor maghiare și tarifele poștale în județul Sălaj din iarna 1944-1945 în timpul administrației sovietice a Transilvaniei de Nord

(urmare din nr.2/2004)

dr. Mircea DRAGOTEANU

Într-un articol din *Filatelia* nr.12/15 iunie 1945 (2) asupra primei emisiuni „Poșta Sălajului" se menționa că: *„După 20 ianuarie 1920, direcțiunea poștelor din Zalău a fost nevoită să majoreze tarifele la nivelul prețurilor pieței. Majorarea tarifelor s'a facut prin sursarjarea timbrelor ungurești, cu un supratipar negru „Poșta Sălajului" și noua valoare".* Această informație este un amestec de confuzie și adevăr. Existența vechiului tarif de 30 filleri pentru scrisori în zilele de 20 și 22 ianuarie pe

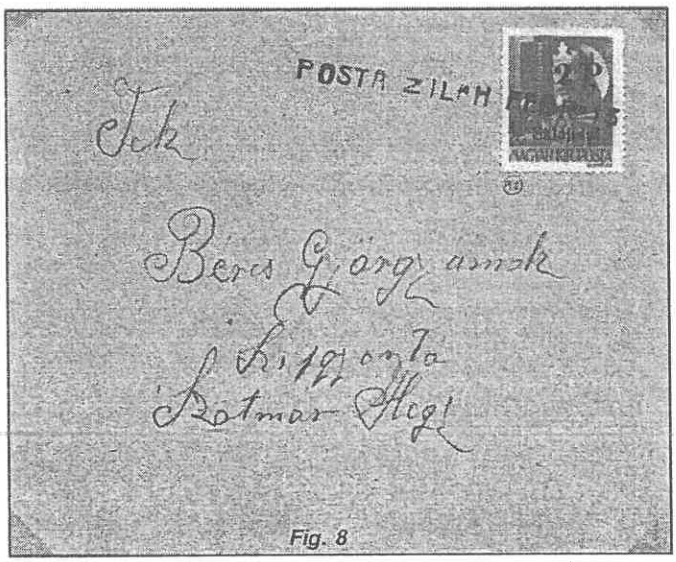

Fig. 8

piesele din fig.1 și fig.2 arată că între armistițiul Ungariei cu Națiunile Unite, de la 20 ianuarie 1945, și trecerea la primul sistem tarifar poștal propriu în Sălaj (taxele „orădene") s-au scurs cel puțin câteva zile, probabil în jur de o săptămână [4]. Sigur este pentru noi și faptul că după alte două săptămâni, la 10 februarie, tariful pentru scrisori era deja de 1 pengö (fig.4). Informația, din revista *Filatelia* nr. 12/1945, privind creșterea tarifelor prin sursarjarea timbrelor maghiare (prima emisiune locală „Poșta Sălajului"), se referea deci la a doua creștere de tarif, cea care odată cu lansarea mărcilor locale a ridicat taxa pentru scrisori de la 1 pengö la 2 pengö. Considerăm că este cel mai probabil ca primul tarif local, cu 1 pengö pentru plicuri, să fi înlocuit și în Sălaj tariful Ungariei imediat după apariția emisiunii „Oradea I", adică după 28 ianuarie 1945.

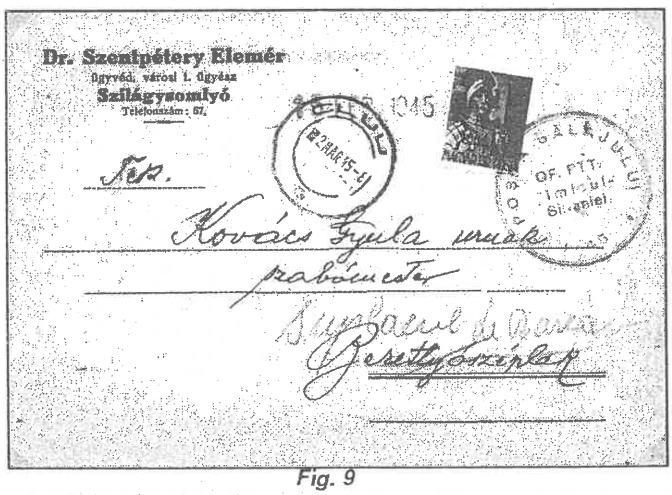

Fig. 9

Plicul din fig. 8, trimis la 13 februarie de la Zalău, a fost francat la tariful de 2 pengö cu o marcă supratipărită local „Poșta Sălajului".

Cartea poștală din 15 februarie prezentată în fig.9 respectă tariful de 1 pengö, achitat tot cu o marcă locală [5]. După intrarea în uz a emisiunii „Sălaj I", nu am întâlnit francaturi mixte Poșta Sălajului + mărci maghiare, spre deosebire de zonele Oradea

[4] Același tarif de 30 filleri l-am găsit utilizat la Satu-Mare pe 25 ianuarie 1945.

[5] Ștampila de plecare Șimleul Silvaniei, tranzit de Cluj (cenzura sovietică) la 2 martie, două săptămâni după expedierea spre Suplacul de Barcău.

și Baia-Mare, unde circulații de acest tip sunt relativ frecvente, la un moment dat fiind chiar impuse de tarif. Se cunosc întreguri poștale maghiare de 18 f circulate cu mărci „Sălaj I" de 1 Pengö, dar ele au fost utilizate ca simple cartoane, fără valoare la francare; nominalul de 1 pengö, cu care s-au supratipărit întregurile poștale locale din Sălaj (5), dovedește acest lucru.

În paralel cu utilizarea pe scară largă a mărcilor locale din prima emisiune, în Sălaj s-au tolerat în schimb, în mod sporadic, francaturi integral maghiare prin care s-a putut „scăpa" de mărci nesupratipărite aflate în stoc.

Un exemplu [6]/ este plicul din fig.10, trimis la data de 27 februarie 1945 de către Notariatul din Cristur-Crișeni cu francatură de 2,16 pengö (12 mărci maghiare de 18 filleri), aproximând tariful de 2 pengö. Ștampila de plecare a fost cea maghiară Szilagyfokeresztur, sosirea în Zalău având aceeași datare liniară (28 Feb. 1945). Încetarea utilizării timbrelor ungurești în Sălaj a fost însă practic marcată de apariția primei emisiuni locale, francaturile târzii maghiare de tipul celei din fig.10 fiind deosebit de rar întâlnite. Prin aplicarea inscripției românești „Poșta Sălajului" pe timbre ungurești, emisiunea locală a subliniat și politic încetarea anterioarei activități în zonă a Poștei Maghiare, evitând totodată și continuarea utilizării unor mărci poștale încă posibil de adus din Ungaria sau din alte zone ale Transilvaniei unde nu mai erau admise la francare.

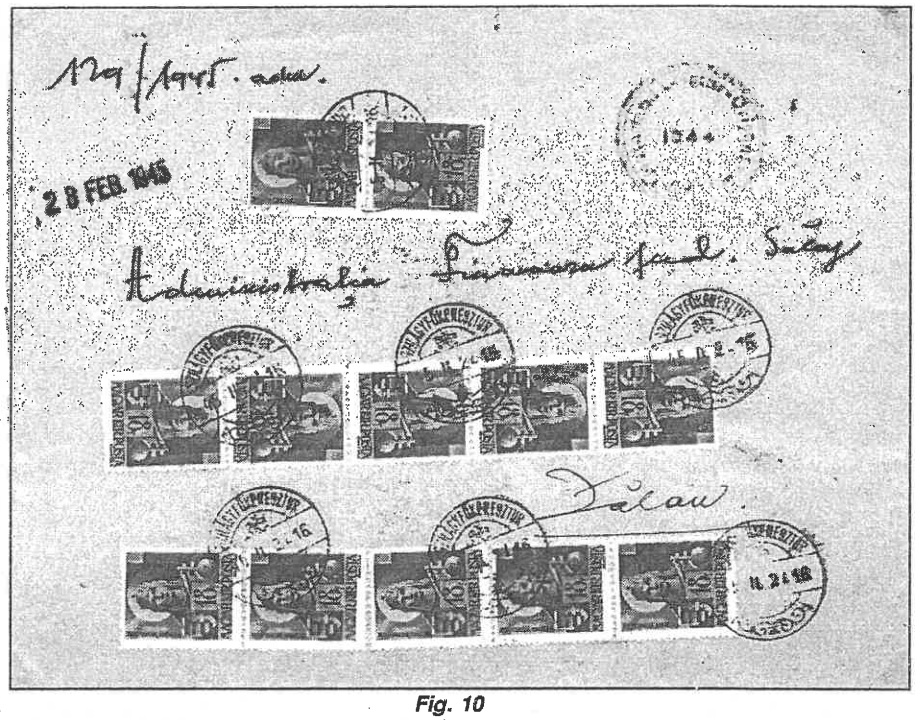

Fig. 10

Caracterul „politic" al ieșirii Sălajului din sfera de influență poștală maghiară, odată cu introducerea mărcilor proprii cu text românesc și suspendarea celor ungurești, apare și mai evident comparând situația din Sălaj cu evoluțiile poștale din zona Baia-Mare (care și ea avea tarife proprii și nu depindea de Direcțiunea Oradea). Acolo, în februarie/martie 1945, au continuat să se folosească mărci maghiare și timbre „Oradea I" de 1P/18f (cu textul supratiparului neavând nimic românesc). După autoguvernările românești din Năsăud și Sighet, județul Sălaj a fost singurul din vestul Ardealului care a eliminat mărcile maghiare înainte de reîntoarcerea administrației românești.

Explicația inerției poștale din zonele de graniță Oradea - Satu-Mare - Baia-Mare a fost ea însăși politică, regiunea fiind mult mai supusă unor presiuni maghiare, estompate în Sălaj de procentul mai mare al românilor și de aversiunea aproape explozivă în zonă față de dezastrul reprezentat de administrația horthystă. În Sălaj, un județ între cele mai sărace din Ardeal, stăpânirea maghiară din anii războiului însemnase, pentru românii și evreii din zonă, deportări, înrolări și muncă forțată, foamete și rechiziții, masacre precum cele de la Ip și Trăznea ...

Din analiza materialului prezentat mai sus, putem concluziona că:

- mărcile maghiare au rămas valide la francare în Sălaj până spre sfârșitul lunii februarie 1945; ele au fost singurele utilizate înainte de apariția supratiparelor locale (13 febr. 1945);

- tariful maghiar de 30 filleri pentru scrisori a rămas valabil până puțin după semnarea tratatului de armistițiu între Ungaria și Națiunile Unite (20 ian.);

- la 13 februarie 1945 tarifele au devenit în Sălaj de 2 pengö pentru plicuri, 2 pengö taxa de recomandare pentru scrisori și 1 pengö pentru cărțile poștale;

- între tariful maghiar și cel de mai sus, din timpul utilizării primei emisiuni proprii, în Sălaj s-a aplicat un tarif intermediar pentru scrisori de 1 Pengö, identic cu cel al Direcțiunii Poștale Oradea. Intervalul de validitate a acestuia pare să fi fost (aproximativ) 29 ianuarie-12 februarie 1945, însoțit și de o posibilă utilizare curentă a unor mărci locale „Oradea I".

- mărcile maghiare s-au putut folosi cu titlu de excepție și după emiterea mărcilor locale; francaturile maghiare identificate până acum sunt reprezentate exclusiv de uzuale cu nominal mic.

- în zilele anterioare emiterii mărcilor „Poșta Sălajului" s-a practicat și încasarea parțială în numerar a taxelor poștale.

Trebuie precizat faptul că structurile poștale din Sălaj, care în ianuarie-februarie au folosit timbre maghiare, nu mai puteau fi sub directa conducere a autorităților centrale din Ungaria, de care erau separate printr-un întreg teatru de operațiuni militare, centrate pe asediul Budapestei. Mărcile ungurești proveneau din stocurile lăsate după alungarea administrației horthyste, folosirea lor și respectarea tarifelor maghiare fiind o continuare decisă de autoritățile locale autonome aflate sub control sovietic, în contextul politic și administrativ al acelor săptămâni de cumpănă. Rolul „guvernului" pro-comunist de la Debrețin într-o eventuală coordonare a acestor reminiscențe poștale maghiare din vestul Ardealului de Nord, la începutul lui 1945, este încă neprecizat.

Avem speranța că viitorul ne va oferi, prin studii de colecții și arhive, răspunsul la alte câteva întrebări încă nesoluționate: Când s-a reluat serviciul poștal în Sălaj? Care au fost tarifele poștale în această zonă pe care piesele prezentate aici nu le-au putut reliefa? A aprovizionat sistematic Direcțiunea Oradea cu mărcile sale locale județul Sălaj înainte de emiterea mărcilor lui proprii? Până când s-au tolerat la francare timbrele maghiare? A avut vreun rol poștal „guvernul marionetă de la Debrețin"?...

Într-un articol viitor voi încerca să prezint circulația mărcilor maghiare și tarifele în zonele Oradea - Satu-Mare și respectiv Baia-Mare în aceeași perioadă a administrației militare sovietice în Transilvania de Nord.

Bibliografie:

1. *A Magyar Belyegek Kezikonyve*, Budapesta 1986 pag. 424-428.
2. *Filatelia* nr. 12 /15 iunie 1945 - *„Și la Zalău au fost sursarjate timbrele Ungurești".*
3. Dan-Simion Grecu - *„Birouri de Cenzură în Ardealul de Nord Oct.1944 – Apr. 1945"* C.F. nr.125 / martie 2003, pag. 7 – 12.
4. *„Maghiarii din România (1945-1955)"* – Sub. redacția Lucian Nastasă, Cluj 2002.
5. M.Dragoteanu – *„Întregurile poștale din Ardealul de Nord" – Filatelia* 5/2003.

[6] Toate ilustrațiile reproduc piese din colecția autorului. Plicul din fig.3 a făcut parte din colecția Frieder Eugen. Piesele din fig. 8 și fig. 9 au fost incluse succesiv în colecțiile Peter Nema și Gabor Ratai.

Filatelia 5/83
1983.

POȘTE LOCALE

MARCA „D.B.S.R." CONSTANȚA—CERNAVODĂ

În numărul 11/82 al revistei noastre (pag. 9) a apărut o informație sub titlul „Știați că...", despre marca locală DBSR. Această mărcă, neglijată multă vreme, a ajuns, în ultimul timp, la mare prețuire, figurînd în licitații internaționale la loc de frunte. Astfel, o scrisoare plecată din Constanța la Genova, francată cu 15 soldi, 1863, 25 soldi, 1867, și marca DBSR, a obținut una din cele mai ridicate cote la licitația D. Feldman — Zürich din 29 noiembrie — 3 decembrie 1982.

Marca este amintită și în Catalogul mărcilor poștale românești din 1974 (pag. 516). Pentru o mai bună cunoaștere a acestei mărci, prezint o descriere mai amănunțită în cele ce urmează:

Între anii 1857—1860 Societatea engleză „J. Trevor Barkley and John Staniforth" a construit linia ferată Cernavodă — Medgidia — Constanța, pe o distanță de 74 km. Construcția acestei linii de cale ferată a fost făcută în ideea de a scurta drumul pe apă, care, datorită cursului Dunării, era mult mai lung. Poșta locală a intrat în funcțiune, oficial, în urma unei convenții, încheiate între DBSR [1]) și „Kustendje Harbour Company" (întreprindere care lucra în portul Constanța), pentru transportul poștei pe calea ferată DBSR. Odată cu această convenție, societatea a pus în circulație o marcă de 20 parale pentru francarea corespondenței [2]). Marca a fost comandată prin agenția „Jakob Boschan et Cº" din Viena, care a tipărit-o la firma „M. Kaiser" din același oraș, unde au fost executate 5.000 de exemplare și livrate în tranșe de necesitățile DBSR.

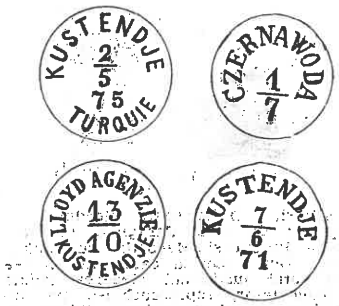

Ștampilele folosite pentru obliterarea mărcii DBSR.

Caracteristicile mărcii sînt: imprimare litografică, tiparul negru pe hîrtie verde-albastră, dimensiunile de 18 1/8 — 22 1/8 mm — pînă la 18 1/2 — 22 1/2 mm, dantelură diferită (8 1/2 — 9 1/2), marca realizînd cîte opt dinți sus și jos, și cîte 11 și 12 pe laturi.

Desenul mărcii arată vechiul port al orașului Constanța înconjurat de movile printre care se vede și aceea denumită pe atunci „Ayrétük-Tepe", care era înălțimea cea mai mare și care servea ca punct de orientare și observație. Aceste movile au fost nivelate în anii 1914—15, în scop edilitar. Pe malul mării se vede un tren, iar, deasupra înălțimilor, semiluna cu raze și cu o stea în cinci colțuri. Cadrul este format din două linii paralele, în stînga cu inscripția DBSR, la dreapta KUSTENDJE & CZERNAWODA1 sus LOCAL-POST și jos 20 PARAS. Inscripția turcă din cele patru colțuri reprezintă cifra 20.

Obliterarea acestor mărci a fost realizată folosindu-se una din următoarele ștampile:

— Ștampilă formată dintr-un cerc cu diametrul de 23 mm cu inscripția LLOYD AGENZIE / KUSTENDJE și data (ziua/luna) în cifre sub formă de fracție. Această ștampilă a aparținut Lloyd-ului austriac și a fost folosită pe corespondența ce se transmitea dincolo de traseul liniei ferate engleze, prin poșta austriacă;

— Ștampilă formată dintr-un cerc avînd diametrul de 25 mm cu inscripția KUSTENDJE / TURQUIE și data pe trei rînduri în cifre (ziua / luna / anul). Această ștampilă a aparținut poștei consulare austriece din Constanța și a fost utilizată pentru corespondența expediată cu poșta consulară;

— Ștampilă formată dintr-un cerc cu diametrul de 26 mm și inscripția KUSTENDJE, cu data la mijloc pe trei rînduri, ca mai sus;

— Ștampilă liniară MEDJIDIE cu înălțimea literelor de 4 mm, utilizată de DBSR pentru scrisorile locale, adică pe linia ferată Cernavodă — Medgidia — Constanța;

— Ștampilă formată dintr-un cerc cu diametrul de 23 mm cu inscripția CZERNAWODA și data în cifre sub formă de fracție (ziua / luna), aparținînd poștei consulare austriece din localitate.

Mai sînt cunoscute și obliterări de mînă, sub formă de X, făcute cu cerneală și întîlnite pe corespondență locală, care a circulat numai pe calea ferată.

La marca „DBSR" se cunosc trei reîmpresiuni și cinci categorii de falsuri, precum și mai multe obliterări fictive, ceea ce implică o deosebită atenție și cunoaștere la stabilirea originalelor.

Se pare că activitatea poștală a DBSR-ului a încetat după anul 1871, deoarece nu s-au găsit documente poștale după această dată.

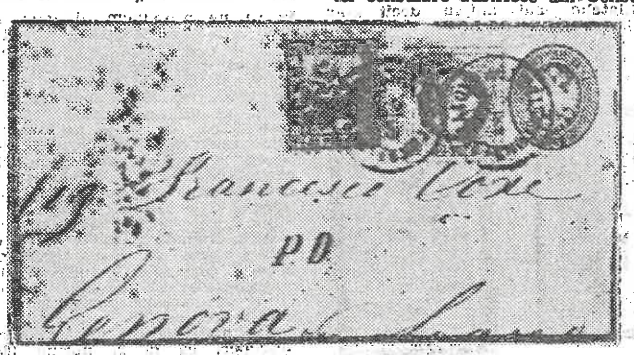

Piesă din donația Dengel pentru Muzeul poștal București.

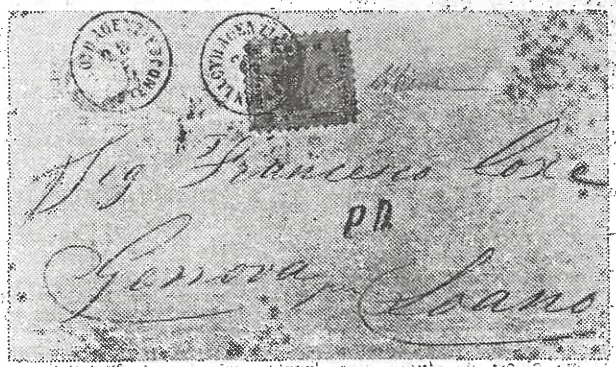

Piesa licitată la D. Feldman — Zürich — decembrie 1982, cu marca DBSR 15 soldi / 1864 și 25 soldi / 1867.

Emanoil MUNTEANU
— Sibiu —

---

[1]) *Inițialele DBSR înseamnă DANUBE — BLACK — SEA RAILWAY, adică linia ferată Dunăre — Marea Neagră.*

[2]) Nota Redacției:

Cel mai frecvent, marca „D.B.S.R." se găsește aplicată pe scrisori menite a circula și dincolo de traseul căii ferate. Pentru a putea beneficia de prestațiuni poștale în afara celor ale Companiei care exploata poșta locală, scrisorile erau francate și cu mărci ale Levantului austriac (folosite de oficiile poștale austriece).

Încadrîndu-se prin aceasta în sectorul filatelic al „Levantului", azi foarte apreciat, aceste piese cu francaturi mixte au atins prețuri foarte ridicate la marile licitații din ultima vreme.

POȘTA ROMÂNĂ ÎN TRANSNISTRIA

Literatura filatelică s-a ocupat foarte puțin pînă acum de activitatea serviciului poștal român în Transnistria. Primele articole, apărute în „Revista Societății Filatelice Române", între anii 1942—1943, au prezentat doar mărcile poștale emise de România pentru Transnistria și unele varietăți ale lor.

În general, aceleași aspecte au fost prezentate și în articolele din revista „Romanian Philatelic Studies", nr. 4/1982, 2/1983, 1/1985.

Un articol care trata ștampilele folosite de Administrația Română în Transnistria (pe care nu l-am văzut) a apărut în revista „The Post Rider", nr. 10/1982, sub semnătura lui C. N. Travers: „Transnistria, Some Notes on the Cancellations and Markings used under the Romanian Administration" (Transnistria, cîteva note despre ștampilele folosite sub Administrația Română).

Al doilea război mondial a cauzat poporului român, ca și celorlalte popoare participante, foarte multe victime și distrugeri materiale. Fiind obligată să intre în război de partea Germaniei, România nu a vrut niciodată să anexeze teritoriile altor state, ci a căutat să recupereze doar teritoriile pierdute în anul 1940. Astfel, la cererea lui Adolf Hitler adresată mareșalului Ion Antonescu, la 27 iulie 1941, ca armatele române să treacă Nistrul, acesta i-a răspuns că „are deplină încredere în justiția pe care Führer-ul Cancelar Adolf Hitler o va face poporului român", aluzie la cererile sale repetate de a se retroceda partea de țară răpită prin dictatul fascist de la Viena, de la 30 august 1940 (1, vol. 1, p. 375).

Avînd în vedere că Ungaria hortystă, beneficiara nedreptului dictat de la Viena, făcea parte, ca și România, din Axa Berlin-Roma-Tokio, Hitler a vrut să ofere României, în compensație pentru pierderea străbunului pămînt românesc din Nord-Vestul Transilvaniei, ținutul dintre Nistru și Nipru, care fusese cucerit în urma luptelor cu Uniunea Sovietică în lunile august-octombrie 1941. Deși Ion Antonescu a acceptat numai administrarea teritoriului dintre Nistru și Bug (1, vol. 1, p. 377), unde trăiau numeroși români, nu s-a uitat nici o clipă, pînă la 25 octombrie 1944, că Nord-Vestul Transilvaniei este pămînt românesc și el aparține numai României.

1. TRANSNISTRIA

Teritoriul dintre Nistru și Bug, purtînd denumirea de Transnistria, făcea parte din R.S.S. Ucraineană, incluzînd și o regiune autonomă moldovenească cu populație majoritară românească. Această regiune autonomă, mult micșorată, a fost trecută, după cel de-al doilea război mondial, în componența R.S.S. Moldova. Suprafața Transnistriei era de 39.733 km², cuprinzînd 13 județe, 64 raioane, 1 292 comune, 2 468 sate și 2 municipii — Odesa și Tiraspol (2).

În anul 1942, populația era de 2 326 226 persoane față de statisticile anterioare războiului, care menționau 3 492 552 persoane.

În timpul ocupației, plățile se efectuau în Reichkreditkassenschein (RKKS) și lei.

2. ORGANIZAREA POȘTALĂ

La 3 septembrie 1941 s-a inaugurat serviciul poștal român în Transnistria. Pentru început se admiteau populației expedierea cărților poștale simple, scrise numai în limba română, și a actelor originale și în copii, în plicuri recomandate, fără corespondență particulară. Nu se admiteau la expediere scrisori simple sau alte obiecte de corespondență.

Obiectele de corespondență admise la expediere erau supuse cenzurii, pentru care s-au înființat birouri la oficiile mari: Odesa, Tiraspol etc. (probabil la toate oficiile poștale din localitățile reședințe de județe).

Pentru „autorități" se admiteau la expediere tot felul de corespondențe oficiale. Corespondența provenită de la „autorități" și „public", conform normelor de mai sus, era admisă numai pentru localități din interiorul României.

Serviciul de scrisori particulare recomandate din România către ostașii de pe front și invers s-a reluat de la 15 mai 1942 și, probabil, de la această dată s-a început și expedierea scrisorilor particulare pentru și din Transnistria.

Din vara anului 1942 s-a aprobat ca oficiile poștale din Transnistria să primească la expediere corespondență poștală pentru toate țările cu care România nu era în stare de război. Întreaga corespondență era tranzitată de la Oficiul poștal București — Gara de Nord pentru cenzurare. Trebuie menționat faptul că la acest oficiu se cenzura numai corespondența externă, iar Direcția Generală P.T.T., dorind să arate și prin această măsură că Transnistria nu era încorporată în România, considera toată corespondența expediată între România și Transnistria ca fiind corespondență „externă".

De altfel, în ceea ce privește expedierea citațiilor și actelor de procedură, în martie 1943 se preciza că *„Direcția P.T.T. a Transnistriei ne face cunoscut că unele oficii poștale din țară (România) admit la prezentare acte de procedură pentru oficiile poștale din Transnistria. Întrucît formele de procedură îndeplinite de oficiile poștale din sus-numita provincie n-au efect juridic, fiind îndeplinite pe un teritoriu separat de România, rugăm luați măsuri ca să nu se mai primească citații și acte de procedură pentru Transnistria".*

Din motive de cenzură, corespondența externă era admisă la expediere, numai dacă textele erau scrise în una din limbile: română, germană, franceză, italiană, rusă și ucraineană.

3. OFICII POȘTALE

Primele oficii poștale românești, înființate în septembrie 1941 în Transnistria, au fost Tiraspol și Balta. Apoi: Dubăsari, Râbnița, Iampol, Moghilău, Tulcin, Ananiev, Berezovca, Birzula și Razdelnaia.

La 22 octombrie 1941 s-a înființat oficiul Odesa I.

La 15 februarie 1942 s-a deschis oficiul Smerinca.

Oficiile și agențiile poștale înființate pînă la 1.08.1942 în Transnistria, repartizate pe județe, sînt prezentate în tabelul 1. Agențiile P.T.T. din Transnistria funcționau după sistemul oficiilor autorizate din România.

La 5 octombrie 1942 s-a desființat Centrul de Cartare nr. 2 Tiraspol.

La 13 noiembrie 1942 s-a deschis oficiul Odesa V Guvernămînt.

În martie 1943 s-au înființat agenții poștale la Cazacovca și Potochi, în județul Moghilău, deservind o serie de sate din acest județ.

Pentru legarea aeropoștală a României cu Transnistria, Direcția Generală P.T.T. a organizat curse poștale aeriene cu avioanele Companiei LARES,

OFICIILE SI AGENTIILE POSTALE DIN TRANSNISTRIA iulie 1942

Tabel 1

1. Judet Ananiev	Golta, Of.	Lucineti, Ag.	Colbasana, Ag.
Ananiev, Of.	Crivoi-Oziero, Ag.	Severinovca, Ag.	Cruti, Ag.
Cernovo, Ag.	Liubașevca, Ag.	8. Judet Oceacov	Grabova, Ag.
Jerebcova, Ag.	Vradievca, Ag.	Oceacov, Of.	Pesceanca, Ag.
Petroverivca, Ag.	Domoniovca ×	Niceanoe, Of.	Popiluchi-Gara, Ag.
Siraevo, Ag.	6. Judet Jugastru	Varvarovca, Ag.	Rudnița, Ag.
Sf. Troița, Ag.	Iampol, Of.	Alexanderfeld××	Slobotca, Ag.
Valea Hotilor, Ag.	Vapniarca, Of.	9. Judet Odesa	Voroncău, Ag.
Simcova ×	Cerneviți, Ag.	Odesa I, Of.	Mocra, Ag.
Handrabura ×	Crijopol, Ag.	Odesa II, Of.	Popenco, Ag.
2. Judet Balta	Tomașpol, Ag.	Odesa III, Of.	Rascov, Ag.
Balta, Of.	Dizigovca, Ag.	Odesa-Telefoane, Of.	12. Judet Tulcin
Berșad, Ag.	Olșanca, Ag.	Odesa IV××	Tulcin, Of.
Savrani, Ag.	Miașcova, Ag.	Janovca, Ag.	Brasslav, Ag.
Olgopol, Ag.	Maiovca, Ag.	Blaguevo, Ag.	Chirnasovca, Ag.
Pesceana, Ag.	Babcinti 1, Ag.	Antono-Codineevo	Juralevca-Gară, Ag.
Cecelnic, Ag.	Podistovca ×1.08	10. Judet Ovidiopol	Jurcovca, Ag.
Obodorca, Ag.	Mironovca ×1.08	Ovidiopol, Of.	Ladjine, Ag.
3. Judet Berezovca	Jabrocrici × 1.08	Grossliebemthal,	Peceara, Ag.
Berezovca, Of.	7. Judet Moghilău	Neuburg, Ag.	Tahne, Ag.
Veselinovo, Ag.	Moghilău, Of.	Bilaevca, Ag.	Spicova, Ag.
Landau, Ag.	Smerinca, Of.	Dalnic 2, Ag.	Trostinet, Ag.
Mostovei ××	Sargord, Ag.	Vigoda ××	Capusteani ×
4. Judet Dubăsari	Vindiceni, Ag.	11. Judet Râbnița	Clebani ×
Dubăsari, Of.	Copaigorod, Ag.	Râbnița, Of.	13. Judet Tiraspol
Cioara, Ag.	Blachi, Ag.	Abolemicovo Ag	Tiraspol, Of.
Ocna, Ag.	Stanislavcic, Ag.	Camenca, Ag.	Razdelnaia, Ag.
Grigoriopol, Ag.	Crasnoie, Ag.	Codima, Ag.	Tebicova, Ag.
Zaharievca, Ag.	Dijurin, Ag.	Birzula, Of.	Slobozia, Ag.
Tibulenca, Ag.	Iarosinca, Ag.	Nestoita, Ag.	Grosulova, Ag.
5. Judet Golta	Murafa, Ag.	Lipetchi I, Ag.	Zelz, Ag.

×: se va înființa

×× în curs de înființare

Desigur, numărul oficiilor și agențiilor poștale românești a fost mai mare, datele de înființare și desființare a lor putînd să fie întregit prin cercetări ulterioare.

De asemenea, în această perioadă au funcționat și o serie de oficii poștale militare române.

4. TRANSPORTURILE POȘTALE

Luptele grele din august-septembrie 1941 au dus la avarierea căilor ferate și a rețelei rutiere din Transnistria. Pînă la repunerea lor în funcțiune s-a hotărît ca transportul corespondenței să se facă printr-o unitate de 4 avioane care să deservească localitățile în care funcționau oficii poștale românești. Punctul de plecare al avioanelor era orașul Tiraspol, iar cursele au început de la 3 septembrie 1941. În luna decembrie 1941 se puseseră deja în circulație unele trenuri și nu se mai admitea la expediere corespondență-avion, cursele poștale aeriene fiind suspendate, probabil, și din cauza vremii nefavorabile.

care circulau pe ruta București-Galați-Chișinău, prelungită pînă la Tiraspol. Astfel, de la 5 mai 1942, se înființează cursa poștală aeriană București-Galați-Chișinău-Tiraspol și retur, circulînd de trei ori pe săptămînă: marți, joi și sîmbătă (fig. 1).

5 mai 1942

pl. 7.30	BUCUREȘTI	sos. 17.30
sos. 8.25	Galați	pl. 16.35
pl. 8.35	Galați	sos. 16.25
sos. 9.30	Chișinău	pl. 15.30
pl. 9.40	Chișinău	sos. 15.20
sos. 10.00	TIRASPOL	pl. 15.00

Fig. 1

În anul 1943, avioanele LARES își schimbă itinerarul și de la 4 mai se înființează cursa poștală aeriană București-Galați-Odesa și retur, circulînd în aceleași zile ale săptămînii: marți, joi și sîmbătă (fig. 2).

Restabilirea circulației trenurilor pe căile ferate a condus la înființarea birourilor poștale ambulante feroviare românești în Transnistria. Între anii 1942—1944, în Transnistria a existat o cale ferată principală Odesa-Razdelnaia-Birzula-Smerinca, de la care porneau mai multe ramificații spre est și vest. Dintre acestea, mai importante pentru România erau cea de la Razdelnaia, prin Tiraspol, spre Chișinău și cea spre Cetatea Albă.

4 mai 1943

pl. 7.15	BUCUREȘTI	sos. 17.25
sos. 8.00	Galați	pl. 16.40
pl. 8.15	Galați	sos. 16.25
sos. 9.15	ODESA	pl. 15.25

Fig. 2

Mai întîi s-a prelungit ruta birourilor poștale ambulante nr. 41 și 42 București-Iași-Chișinău și retur pînă la Odesa (prin Tiraspol-Razdelnaia), prin atașarea vagoanelor poștale la trenurile accelerate 701—702.

A fost înființată și o rețea proprie de birouri poștale ambulante care circulau numai în Transnistria, dar aveau predări și primiri de saci poștali cu România. Numerotarea acestor vagoane s-a făcut cu patru cifre, față de două și trei cum era în România. Deoarece în România prima cifră reprezintă zona poștală feroviară în care își desfășoară activitatea biroul poștal ambulant, probabil că și la numerotarea folosită în Transnistria prima cifră (4) sau chiar primele două cifre (4 și 0) să reprezinte zona poștalo-feroviară, iar ultimele două cifre numărul propriuzis al biroului poștal ambulant feroviar. Se semnalează astfel 12 birouri ambulante feroviare numerotate 4001—4012, numărul lor putînd însă fi mai mare. Nu s-au putut determina rutele exacte ale acestor birouri poștale ambulante, dar s-au găsit denumirile unora din gările prin care treceau: Nr. 4001, 4002...; Nr. 4003, 4004 — Razdelnaia, Odesa; Nr. 4005, 4006 — Birzula, Razdelnaia; Nr. 4007, 4008 — Odesa; Nr. 4009, 4010 — Râbnița, Nr. 4011, 4012 — Odesa, Zastavna.

La fel ca și în România, corespondența depusă la birourile poștale ambulante feroviare, după obliterarea mărcilor cu ștampila biroului respectiv, era trimisă spre cenzurare la centrul de cenzură cel mai apropiat de pe traseu, urmînd a fi dirijată ulterior spre destinatar.

5. TARIFELE POȘTALE

La 3 septembrie 1941 au intrat în vigoare tarife poștale diferențiate pentru corespondența adresată în interiorul Transnistriei și pentru cea adresată din Transnistria în România. La 6 octombrie 1941, tarifere poștale s-au unificat, cu excepția suprataxei poștale „Par Avion", care nu se încasa pentru corespondența expediată în interioru Transnistriei, întrucît la acea dată nu erau curse poștale aeriene în interiorul Transnistriei, așa cum s-a arătat la capitolul 4.

Călin MARINESCU

(Continuare în pag. 6)

(Urmare din pag. 3)

În tabelele 2 și 3 sînt sistematizate evoluțiile tarifelor poștale (în lei) pentru interiorul Transnistriei și pentru

TRANSNISTRIA - TARIFE POSTALE INTERNE (LEI) 3sep.1941 - mar.1944

Tabel 2

	1941 3 sep.	1941 6 oct.	1942 mai	1942 5 oct.
-cărți poștale simple	12	6	6	6
-cărți poștale recom.	24	18	18	36
-scrisori recomandate(20)	36	24	24	48
-trepte de greutate 20 g	6	6	6	12
-scrisori simple 20 g	-	12	12	18
-trepte de greutate 20 g	-	6	6	12
-taxa de recomandare	-	-	12	30
-taxa „expres"	-	-	24	42
-taxa adev. de primire	-	-	12	30
-supratаxa „prin avion"	24	-	-	-
-taxa de reclamație				
obiecte înregistrate	-	-	12	30
obiecte neînregistrate	-	-	6	18

România. De menționat că unele publicații locale ale timpului redau tarifele poștale în RKKS (1 RKKS = 60 lei).

TARIFE POȘTALE TRANSNISTRIA→ROMÂNIA (LEI) 3sep.1941 - mar.1944

Tabel 3

	1941 3 sep.	1941 6 oct.	1942 mai	1942 5 oct.
-cărți poștale simple	24	6	6	6
-cărți poștale recom.	42	18	18	36
-scrisori recomandate(20)	48	24	24	48
-trepte de greutate 20g.	6	6	6	12
-scrisori simple 20 g	-	12	12	18
-trepte de greutate 20 g	-	6	6	12
-taxa de recomandare	-	-	12	30
-taxa „expres"	-	-	24	42
-taxa adev. de primire	-	-	12	30
-supratаxa „prin avion"	48	6	6	12
-taxa de reclamație				
obiecte înregistrate	-	-	12	30
obiecte neînregistrate	-	-	6	18

6. MĂRCILE ȘI ÎNTREGURILE POȘTALE

Tarifele poștale erau achitate prin aplicarea de mărci poștale.

Pentru buna desfășurare a corespondenței, în Transnistria s-au trimis, la începutul lui septembrie 1941, timbre uzuale cu putere de francare în România și 50 000 cărți poștale militare de 1 leu. Acestea trebuiau să satisfacă cerințele poștei pînă la emiterea unor mărci poștale și întreguri poștale speciale pentru Transnistria.

Prima serie de mărci poștale, „Duca-Vodă — Hatmanul Ucrainei" (M. 703—705, Z. 810—812, Yv. 654—656), a fost emisă la 6 octombrie 1941, fiind compusă din trei valori: 6, 12 și 24 lei, pe hîrtie cu filigran CC, fiecare valoare fiind emisă și în bloc de 4.

Instrucțiunile poștale au arătat chiar de la început că mărcile poștale emise pentru Transnistria au putere de francare numai pentru corespondențele care circulă în interiorul acestei regiuni, precum și pentru cele expediate din Transnistria spre România. Trimiterile prezentate în România pentru Transnistria se francau numai cu mărcile poștale în uz în interiorul României.

A doua serie de mărci poștale pentru Transnistria a fost emisă în octombrie 1942 — „Transnistria. Un an de la cucerire" (M. 752—754, Z. 859—861, Yv. 696—698), fiind compusă din trei valori: 6 + 44, 12 + 38, 24 + 26 lei, într-un tiraj de 50 000 serii. Aceste mărci poștale s-au vîndut, conform instrucțiunilor, numai în serii complete la oficiile poștale din Transnistria și la expoziția transnistriană, pînă la 30 noiembrie 1942 seara, cînd s-au retras din circulație. Și mărcile acestor serii au avut putere de francare numai pentru corespondențele din interiorul Transnistriei și cele din Transnistria pentru România sau alte țări ale Axei, în România vînzîndu-se numai pentru filateliști. C.M.P.R. '84, vol. 1, prezintă această emisiune sub denumirea „Miron Costin", în luna decembrie 1942, dar acest lucru nu este posibil, întrucît data de 30 noiembrie, pentru retragere din circulație, e precizată de un Ordin Circular P.T.T. (I/180226/1942).

A treia și ultima emisiune de mărci poștale pentru Transnistria, „Duca Vodă", emisă în iulie 1943, este alcătuită din 4 valori (3, 6, 12 și 24 lei) (M. 765—768, Z. 878—881, Yv. 747—750). Exceptînd prima valoare, celelalte sînt o reluare a emisiunii din 1941 pe hîrtie cu filigran MM. Și această serie a avut putere de francare numai în Transnistria.

Tot cu putere de circulație numai în interiorul Transnistriei și din Transnistria spre România se semnalează și o carte poștală cu marcă fixă de 6 lei, maro, care are același desen cu marca de 6 lei din seria „Duca Vodă — Hatmanul Transnistriei".

Probabil există și alte întreguri poștale (plicuri, mandate poștale, formulare de telegrame etc.) cu aceeași marcă fixă, dar nu au fost semnalate pînă acum.

Seria „Frăția de arme. Supratipar Odesa", emisă la 16 octombrie 1941, nu poate fi inclusă în mărcile poștale din Transnistria, întrucît nu a avut putere de francare a corespondenței în Transnistria sau din Transnistria spre România, ci numai a corespondenței prezentate la oficiile poștale din România.

Varietăți la mărcile celei de-a doua emisiuni Transnistria au fost semnalate în „Revista Societății Filatelice Române" nr. 7—8 și 9—10/1943.

7. ȘTAMPILELE

Pe corespondențele poștale prezentate la oficiile poștale din Transnistria s-au aplicat mai multe tipuri de ștampile: de obliterare a mărcilor poștale, ștampile cu indicații de serviciu, ștampile de cenzură.

Pentru toată perioada cît a funcționat Poșta română în Transnistria, ștampilele care se aplicau, indiferent de tipul lor, aveau inscripțiile cu litere ale alfabetului latin.

a) Numărul relativ mare de oficii și agenții poștale (numai în iulie 1942 erau peste o sută) a determinat existența, probabil, a 400—500 ștampile de zi pentru obliterarea corespondenței și a ziarelor. Cum spațiul acestui studiu nu permite o relatare mai detaliată a acestor ștampile, sînt prezentate doar trei dintre ele (fig. 3—5). Un stu-

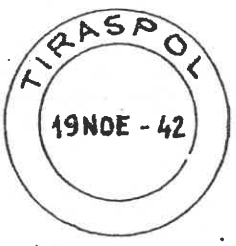

Fig. 3

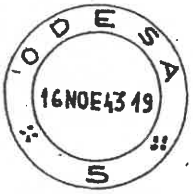

Fig. 4

Fig. 5

diu viitor de marcofilie ar putea adînci acest sector.

b) Se cunosc ștampilele pentru recomandate (fig. 6), existînd posibilitatea să fie și altele.

Fig. 6

Pentru corespondența expediată „Expres" și cea „Prin Avion" s-au folosit aceleași etichete cu indicații de serviciu ca și în România.

c) Pentru a se dovedi că cenzurarea corespondenței a avut loc, fiecare cenzor era dotat cu un ștemplu inscripționat cu litere ale alfabetului latin, în limba română, cuprinzînd cuvîntul „CENZURAT", urmat de localitate și numărul cenzorului.

Probabil, au existat cel puțin 13 tipuri de ștampile cu nume de localități diferite (reședințe de județ), pentru fiecare localitate existînd cîteva ștampile care diferă și prin numărul cenzorului.

Activitatea Poștei române în Transnistria a continuat pînă la începutul anului 1944, cînd trupele sovietice ale fronturilor 1, 2 și 3 ucrainene, reluîndu-și ofensiva, au rupt, în zilele de 4 și 5 martie, apărarea româno-germană,

(Continuare în pag. 15)

NECESITATEA UNUI CATALOG SPECIALIZAT AL MĂRCILOR POȘTALE ROMÂNEȘTI

Unul dintre factorii principali în asigurarea desfășurării pe baze științifice a activității filatelice constă în cunoașterea temeinică a mărcilor poștale emise în țară. Dintre posibilitățile multiple de răspîndire a informațiilor filatelice, alături de expoziții, simpozioane, cercuri de studii etc., literatura de specialitate rămîne mijlocul principal în acest domeniu.

Îmbucurătoare sînt, în acest sens, preocupările constante, de o elevată ținută științifică, ale revistei „Filatelia", ale Almanahului filatelic, cît și ale unor filateliști pasionați care au editat unele lucrări valoroase. O apreciată contribuție aduc buletinele grupărilor specializate pe ramuri sau subramuri, precum și cataloagele unor expoziții filatelice. Toate publicațiile amintite contribuie la formarea filateliștilor din țară, la sporirea culturii filatelice în ansamblu.

Comparînd, însă, publicațiile filatelice apărute în ultimele decenii cu posibilitățile de studiu oferite de mărcile poștale românești și de istorie poștală, cu cerințele stringente ale filateliștilor dornici de a cunoaște cît mai mult și de a se afirma în competițiile filatelice, trebuie să recunoaștem că aria publicațiilor de specialitate apărute în țară este modestă.

În această ordine de idei, pentru înlăturarea decalajului în editarea surselor bibliografice, actuala conducere a Federației Filatelice Române este chemată să antreneze toate forțele creatoare din viața filatelică românească. Biroul Executiv va trebui să depășească inerția obiceiurilor din trecut, de a lansa numai idei, de a dirija și controla, fără asumarea unor responsabilități concrete și să se implice direct în editarea studiilor filatelice celor mai necesare.

Astfel, în ședința sa din 3 noiembrie a.c., Biroul Executiv, analizînd a doua oară necesitatea editării unor lucrări filatelice de bază, a stabilit, între altele, reactualizarea editării Monografiei mărcilor poștale românești, suspendată de vechea conducere A.F.R. În acest scop s-a constituit un colectiv de coordonare, în frunte cu dl. Mircea Stănculescu, președintele F.F.R., și au fost stabilite primele măsuri concrete.

În aceeași ședință, disputa cu privire la reeditarea catalogului din 1974, actualizat pînă la zi, sau editarea unui catalog specializat al mărcilor poștale românești, s-a încheiat cu opțiunea Biroului Executiv pentru catalogul specializat.

S-a apreciat că, în condițiile existenței catalogului în edițiile sale din 1974 și 1984 și ținînd seama de posibilitățile editării anuale a listei de prețuri sub forma unui catalog de buzunar, reeditarea catalogului în forma propusă de autori reprezintă un progres neînsemnat în viața filatelică.

Editarea unui catalog specializat, în sensul adevărat al cuvîntului, care să prezinte valoarea mărcilor poștale, inclusiv pe fragmente de scrisori și pe corespondență, diferențiată după modul de utilizare a mărcilor la francare și după felul trimiterilor poștale, este deosebit de necesară, din mai multe motive :

a) Un catalog specializat obligă autorii să furnizeze importante informații de istorie poștală și cunoștințe filatelice, contribuind prin aceasta la ridicarea nivelului de pregătire al filateliștilor pe o scară largă.

b) La trimiterile poștale francate cu timbre clasice și postclasice prețurile pe piața filatelică sînt acum cu totul arbitrare. Marea majoritate a filateliștilor care doresc să obțină astfel de piese filatelice nu cunosc criteriile principale de evaluare a francaturilor și anumite particularități ale acestora, fiind astfel expuși tendințelor excesive. Catalogul specializat poate deveni un îndreptar prețios în acest sens.

c) Posibilitățile tot mai reduse de procurare a pieselor clasice și postclasice determină inevitabil extinderea sferei de colecționare spre perioada modernă și contemporană. Cunoștințele actuale din acest domeniu de activitate poștală sînt foarte modeste. Sarcina catalogului specializat este să evidențieze raritățile filatelice ale istoriei poștale mai recente și să deschidă noi orizonturi spre studii și cercetare.

d) Editarea catalogului specializat este o acțiune extrem de complexă, posibilă numai prin contribuția unui mare număr de colaboratori specializați în diverse domenii de colecționare. Un număr însemnat dintre specialiști au o vîrstă înaintată. Dacă nu se va trece operativ la pregătirea catalogului specializat, în viitor realizarea lui va întîmpina greutăți incomparabil mai mari.

Prin prisma celor de mai sus, Biroul Executiv a alcătuit un colectiv de redactare și editare a catalogului specializat compus din : Leonard Pașcanu, coordonator principal, Silviu Dragomir, secretar, Emanoil Săvoiu, Dan Vintilă și Gheorghe Cserni.

Acest colectiv urmează să stabilească structura de prezentare a emisiunilor poștale în catalog, criteriile de evaluare a mărcilor pe trimiterile poștale — fragmente de scrisori, scrisori de complezanță etc. — și semnele convenționale pentru a fi difuzate colaboratorilor ; să invite în scris pe specialiștii cunoscuți din diverse domenii filatelice pentru a colabora la editarea catalogului, ei urmînd a fi menționați în catalog ca autori.

Se recomandă revistei „Filatelia" să popularizeze prin studii și articole, prezentate sub formă de opinii, aspectele concrete de evaluare a diferitelor emisiuni pe trimiterile poștale.

Biroul Executiv a hotărît constituirea unui corp de referenți de specialitate, în frunte cu d-nii Kiriac Dragomir și Nicolae Tripcovici, al căror nume va fi menționat în catalog.

O mențiune se cuvine a fi făcută : cataloagele specializate pe țări, cu toate că pun la îndemîna filateliștilor informații complexe și utile, nu pot lămuri aspectele filatelice pînă în cele mai mici detalii. În raport cu preferințele lor, colecționarii pot apela la cataloage și lucrări specializate pe ramuri și tematice, de întreguri poștale și colițe, de erori, limitate la anumite perioade istorice etc.

Avem convingerea că inițiativa editării catalogului specializat al mărcilor poștale românești poate fi finalizată cu succes, firește în timp, dacă va beneficia de contribuția și sprijinul filateliștilor din țară.

Colectivul de redactare a catalogului apelează pe această cale la toți filateliștii din țară să comunice pe adresa Federației Filatelice Române, cu mențiunea „Catalogul specializat", trimiterile poștale și documentele poștale cu francaturi deosebite, atît din punct de vedere al combinațiilor de mărci poștale, cît și al erorilor de tipar, precum și diverse aspecte filatelice noi descoperite.

Gheorghe CSERNI

(Urmare din pag. 6)

atingînd Nistrul în cîteva puncte în zilele de 18—25 martie 1944, iar la 10 aprilie 1944 a fost evacuată complet Odesa (1, vol. 1, p. 500—502).

Mărcile și întregurile poștale descrise la capitolul 6, emise de Poșta română pentru Transnistria, între anii 1941—1943, au fost incluse la România atît de C.M.P.R. '84, cît și de toate cataloagele internaționale. Consider că aceasta este o mare greșeală care trebuie îndreptată cît mai grabnic, întrucît, așa cum am arătat anterior, cele trei emisiuni de mărci poștale nu au avut putere de francare în România ci numai în Transnistria.

Viitoarea ediție a Catalogului Mărcilor Poștale Românești va trebui să menționeze, la „Capitolul III. Poșta română peste hotare", după paragrafele „Poșta Română la Constantinopol" și „Poșta Română în Ungaria", un nou paragraf „Poșta Română în Transnistria, 1941—1944", cuprinzînd cele trei emisiuni de mărci poștale. De asemenea, trebuie sesizate editurile marilor cataloage internaționale pentru a se face aceeași corectură.

BIBLIOGRAFIE :

1. „România în anii celui de al doilea război mondial", Editura Militară, București, 1989.

2. I. Milat, „Transnistria. Un an de la căderea Odesei, 16 oct. 1941 — 16 oct. 1942", București, 1942.

3. Buletinul P.T.T., București, 1941—1944.

Istorie poștală

1944 - 2004, 60 de ani de la închiderea oficiilor Poștei Române din Transnistria

dr. ing. Marcel SAPIRA

Retragerea trupelor armatei române din Transnistria

În primele zile ale lunii martie 1944 stăteau față în față, de-a lungul Bugului, armatele fronturilor Ucrainene de Sud, respectiv Grupul de Armate Germane-Sud și o serie de corpuri de Armate Române.

În perioada 4-6 martie 1944, a început o mare ofensivă a armatelor sovietice, cu acțiuni incluzând „Operația Odesa" și „Operația Uman-Botoșani".

Nu cunosc să se fi publicat, până în prezent, datele exacte la care oficialitățile și armatele române s-au retras din localitățile transnistriene. Din puținele date avute la dispoziție, unele contradictorii, am ales pe cele care acum, după 60 de ani de la desfășurarea evenimentelor, le-am apreciat ca pe cele mai plauzibile.

În anul 1943 Transnistria era legată de teritoriul național al României prin trei poduri feroviare, dublate de poduri rutiere.

Podurile de la Moghilev-Otaci au fost aruncate în aer la sfârșitul zilei de 18 martie 1944.

În centru podurile de la Râbnița-Bălți, au devenit inutilizabile începând cu zilele de 18-19 martie 1944. Pe 17 martie 1944 trupele germane și române se aflau încă în Râbnița.

În sud, podurile de la Tiraspol-Tighina au fost ocupate de armatele sovietice pe 2 sau 3 aprilie 1944, făcând astfel imposibilă retragerea trupelor române pe ruta Odesa-Tighina.

Din datele cercetate, ultimile trupe române au fost semnalate pe teritoriul Transnistriei în jurul datei de 10 martie 1944, în zona localității Ovidopol, la limanul Nistrului.

Aproximarea datelor de închidere a oficiilor poștale ale Poștei Române din Transnistria

Pentru a ușura descifrarea acestor date, am ales ca reper calea ferată care străbătea centrul Transnistriei, de la este la vest, pe traseul Golta pe Bug-Vladievca-Balta-Birzula-Slobotca-Râbnița pe Nistru.

Toate datele cercetate indică că practic întreg teritoriul Transnistriei, aflat la nord de această cale ferată, a fost ocupat de armatele sovietice în perioada 10 martie - 18 martie 1944.

În sud ofensiva sovietică s-a derulat ceva mai târziu cu loviturile principale după data de 26 martie 1944. Se poate deci presupune că, în unele localități din sudul căii ferate Gota-Râbnița, oficiile poștale să fi putut funcționa până spre sfârșitul lunii martie 1944.

Cunoscutul cercetător dl ing. Călin Marinescu (2) apreciază că toate oficiile poștale ale Poștei Române din Transnistria au fost închise în luna martie 1944.

Domnul Horst Scherrer (4) semnalează existența unor obliterări, din luna aprilie 1944, provenite din oficiile localităților Berezovca, Birzula și Grigoriopol, toate din „sud".

Odată cu încetarea funcționării „ambulanțelor C.F.R." este posibil ca unele corespondențe, de pe teritoriul Transnistriei, să fi ajuns pe teritoriul României cu avionul, bacul, barca sau chiar aduse înot peste Nistru.

Nu am nici o dovadă că Poșta Română ar fi dat anumite dispoziții de închidere a unor oficii poștale de pe teritoriul Transnistriei. Mai curând totul a fost lăsat în competența administrațiilor locale, uneori, probabil, chiar la inițiativa oficianților.

Înaintarea rapidă a trupelor sovietice poate sugera că unele oficii poștale au căzut în întregime în mâna lor, cu tot cu personal și inventar.

Nu știu în ce măsură oficianții, care s-au retras din fața armatelor sovietice, au revenit în țară sau au rămas în Transnistria, în ce măsură au salvat inventarul oficiilor și dacă au predat sau și-au însușit respectivul inventar.

Mărci tip „Poșta Română în Transnistria" (emisiunea a II-a filigran „M-M") cu obliterări din luna martie 1944

Colecția mea include mai multe mărci tip „Poșta Română în Transnistria" - emisiunea a II-a, cu obliterări, clar distincte, din luna martie 1944.

În cele de mai jos prezint unele „date târzii" ale obliterărilor existente în colecția personală:

a) Obliterări ale unor oficii (agenții) poștale din partea de nord a Transnistriei

Localitatea (sus)	Inscripția (jos)	Data
BIRZUCA	4 triunghiuri	9 MAR 44
COPAI-GOROD	JUD. MOGHILEV	13 MAR 44
GOLTA	RECOMANDATE	9 MAR 44
LUBASEVCA	JUD. GOLTA	8 MAR 44
RÂBNIȚA	RECOMANDATE	10 MAR 44
TOMASPOL	JUD. JUGASTRU	9 MAR 44
TULCIN	4 triunghiuri	10 MAR 44
VAPNIARCA	JUD. VAPNIARCA	10 MAR 44
VRADIEVCA	JUD. GOLTA	10 MAR 44

b) Idem, din partea de sud a Transnistriei

Localitatea (sus)	Inscripția (jos)	Data
ANANIEV	RECOMANDATE	11 MAR 44
BEREZOVCA	RECOMANDATE	11 MAR 44
DUBASARI	4 triunghiuri	19 MAR 44
TIRASPOL	4 triunghiuri	8 MAR 44
ODESA	RECOMANDATE	17 3 44

Toate ștampilele folosite au fost de tip „dublu cerc" cu data pe o singură linie. Harta prezentată este preluată din lucrarea domnului Horst Scherrer (4, pag. 51).

Sunt prezentate:

- fig. nr. 1 – BIRZUCA, ornament 4 triunghiuri, 9 MAR.44 - pereche orizontală;

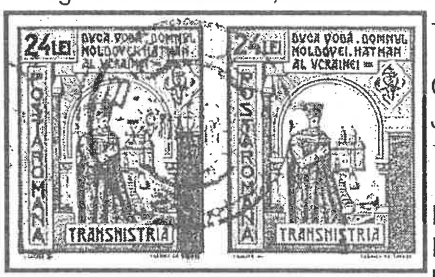

Fig.1

- fig. nr. 2 – COPAI – GOROD – JUD. MOGHILEV, 13 MAR.44;

- fig.nr.3 – R A B N I T A - RECOMANDATE, 8 MAR.44 - pereche orizontală.

Fig.2

- fig. nr.4 – TULCIN – ornament 4 triunghiuri (?), laterale trifoi cu patru foi - 9 MAR 44. Pe marcă o urmă de ştampilă de cenzură;

- fig. nr.5 – ANANIEV – RECOMANDATE, 11 MAR 44, bloc de 4 mărci reconstituit, francatură „grea", 96 lei;

Fig.3

- fig. nr.6 – DUBASARI, ornament trifoi cu patru foi, 19 MAR.44, pereche orizontală;

- fig. nr. 7 – ODESA – RECOMANDATE I, 12.3.44.

Mărcile prezentate, cât şi altele din colecţia mea, pot sugera că în luna martie 1944, în preajma închiderii oficiilor poştale se aplicau următoarele tarife:

- 12 lei pentru o carte poştală simplă;

Fig.4

- 24 lei pentru o scrisoare simplă;
- 48 lei pentru o carte poştală recomandată;
- 96 lei pentru o scrisoare recomandată cu taxe suplimentare.

Câteva precizări

Domnul ing. Călin Marinescu (2) menţionează că în cele 13 judeţe ale Transnistriei au funcţionat 21 de oficii poştale (4 la Odesa) şi 99 agenţii poştale.

Domnul Horst Scherrer (4) prezintă obliterări provenite din 47 oficii şi agenţii poştale, menţionând alte trei ale căror obliterări nu sunt cunoscute.

Toate oficiile au folosit, în martie 1944, posibil chiar în exclusivitate, mărcile emisiunii care după opinia mea ar trebui să se numească POŞTA ROMÂNĂ ÎN TRANSNISTRIA, emisiunea a II-a, cu filigran M-M.

Pentru această emisiune nu cunosc data exactă la care a fost emisă, tirajul realizat, numărul de mărci efectiv utilizate, precum şi soarta mărcilor nefolosite.

Fig.5

O curiozitate a acestei serii este valoarea facială de 3 lei a cărei utilitate poştală (3, 4) este greu de înţeles.

Este posibil ca, în ultimile zile ale funcţionării lor, unele oficii poştale să fi primit pentru expediţie numai scrisori simple, nu şi recomandate, mandate etc.

Fig.6

După opinia personală unele aspecte ale închiderii oficiilor poştale ale Poştei Române din Transnistria sunt departe de a fi elucidate.

Menţionez că, de-a lungul anilor, s-au semnalat obliterări

➲

Istorie poștală

1944 - 2004, 60 de ani de la închiderea oficiilor Poștei Române din Transnistria

dr. ing. Marcel SAPIRA

Retragerea trupelor armatei române din Transnistria

În primele zile ale lunii martie 1944 stăteau față în față, de-a lungul Bugului, armatele fronturilor Ucrainene de Sud, respectiv Grupul de Armate Germane-Sud și o serie de corpuri de Armate Române.

În perioada 4-6 martie 1944, a început o mare ofensivă a armatelor sovietice, cu acțiuni incluzând „Operația Odesa" și „Operația Uman-Botoșani".

Nu cunosc să se fi publicat, până în prezent, datele exacte la care oficialitățile și armatele române s-au retras din localitățile transnistriene. Din puținele date avute la dispoziție, unele contradictorii, am ales pe cele care acum, după 60 de ani de la desfășurarea evenimentelor, le-am apreciat ca pe cele mai plauzibile.

În anul 1943 Transnistria era legată de teritoriul național al României prin trei poduri feroviare, dublate de poduri rutiere.

Podurile de la Moghilev-Otaci au fost aruncate în aer la sfârșitul zilei de 18 martie 1944.

În centru podurile de la Râbnița-Bălți, au devenit inutilizabile începând cu zilele de 18-19 martie 1944. Pe 17 martie 1944 trupele germane și române se aflau încă în Râbnița.

În sud, podurile de la Tiraspol-Tighina au fost ocupate de armatele sovietice pe 2 sau 3 aprilie 1944, făcând astfel imposibilă retragerea trupelor române pe ruta Odesa-Tighina.

Din datele cercetate, ultimile trupe române au fost semnalate pe teritoriul Transnistriei în jurul datei de 10 martie 1944, în zona localității Ovidopol, la limanul Nistrului.

Aproximarea datelor de închidere a oficiilor poștale ale Poștei Române din Transnistria

Pentru a ușura descifrarea acestor date, am ales ca reper calea ferată care străbătea centrul Transnistriei, de la este la vest, pe traseul Golta pe Bug-Vladievca-Balta-Birzula-Slobotca-Râbnița pe Nistru.

Toate datele cercetate indică că practic întreg teritoriul Transnistriei, aflat la nord de această cale ferată, a fost ocupat de armatele sovietice în perioada 10 martie - 18 martie 1944.

În sud ofensiva sovietică s-a derulat ceva mai târziu cu loviturile principale după data de 26 martie 1944. Se poate deci presupune că, în unele localități din sudul căii ferate Gota-Râbnița, oficiile poștale să fi putut funcționa până spre sfârșitul lunii martie 1944.

Cunoscutul cercetător dl ing. Călin Marinescu (2) apreciază că toate oficiile poștale ale Poștei Române din Transnistria au fost închise în luna martie 1944.

Domnul Horst Scherrer (4) semnalează existența unor obliterări, din luna aprilie 1944, provenite din oficiile localităților Berezovca, Birzula și Grigoriopol, toate din „sud".

Odată cu încetarea funcționării „ambulanțelor C.F.R." este posibil ca unele corespondențe, de pe teritoriul Transnistriei, să fi ajuns pe teritoriul României cu avionul, bacul, barca sau chiar aduse înot peste Nistru.

Nu am nici o dovadă că Poșta Română ar fi dat anumite dispoziții de închidere a unor oficii poștale de pe teritoriul Transnistriei. Mai curând totul a fost lăsat în competența administrațiilor locale, uneori, probabil, chiar la inițiativa oficianților.

Înaintarea rapidă a trupelor sovietice poate sugera că unele oficii poștale au căzut în întregime în mâna lor, cu tot cu personal și inventar.

Nu știu în ce măsură oficianții, care s-au retras din fața armatelor sovietice, au revenit în țară sau au rămas în Transnistria, în ce măsură au salvat inventarul oficiilor și dacă au predat sau și-au însușit respectivul inventar.

Mărci tip „Poșta Română în Transnistria" (emisiunea a II-a filigran „M-M") cu obliterări din luna martie 1944

Colecția mea include mai multe mărci tip „Poșta Română în Transnistria" - emisiunea a II-a, cu obliterări, clar distincte, din luna martie 1944.

În cele de mai jos prezint unele „date târzii" ale obliterărilor existente în colecția personală:

a) Obliterări ale unor oficii (agenții) poștale din partea de nord a Transnistriei

Localitatea (sus)	Inscripția (jos)	Data
BIRZUCA	4 triunghiuri	9 MAR 44
COPAI-GOROD	JUD. MOGHILEV	13 MAR 44
GOLTA	RECOMANDATE	9 MAR 44
LUBASEVCA	JUD. GOLTA	8 MAR 44
RÂBNIȚA	RECOMANDATE	10 MAR 44
TOMASPOL	JUD. JUGASTRU	9 MAR 44
TULCIN	4 triunghiuri	10 MAR 44
VAPNIARCA	JUD. VAPNIARCA	10 MAR 44
VRADIEVCA	JUD. GOLTA	10 MAR 44

b) Idem, din partea de sud a Transnistriei

Localitatea (sus)	Inscripția (jos)	Data
ANANIEV	RECOMANDATE	11 MAR 44
BEREZOVCA	RECOMANDATE	11 MAR 44
DUBASARI	4 triunghiuri	19 MAR 44
TIRASPOL	4 triunghiuri	8 MAR 44
ODESA	RECOMANDATE I	17 3 44

Toate ștampilele folosite au fost de tip „dublu cerc" cu data pe o singură linie. Harta prezentată este preluată din lucrarea domnului Horst Scherrer (4, pag. 51).

Sunt prezentate:

- fig. nr. 1 – BIRZUCA, ornament 4 triunghiuri, 9 MAR.44 - pereche orizontală;

Fig.1

- fig. nr. 2 – COPAI – GOROD – JUD. MOGHILEV, 13 MAR.44;

- fig.nr.3 – R A B N I T A - RECOMANDATE, 8 MAR.44 - pereche orizontală.

Fig.2

- fig. nr.4 – TULCIN – ornament 4 triunghiuri (?), laterale trifoi cu patru foi - 9 MAR 44. Pe marcă o urmă de ștampilă de cenzură;

- fig. nr.5 – ANANIEV – RECOMANDATE, 11 MAR 44, bloc de 4 mărci reconstituit, francatură „grea", 96 lei;

Fig.3

- fig. nr.6 – DUBASARI, ornament trifoi cu patru foi, 19 MAR.44, pereche orizontală;

- fig. nr. 7 – ODESA – RECOMANDATE I, 12.3.44.

Mărcile prezentate, cât și altele din colecția mea, pot sugera că în luna martie 1944, în preajma închiderii oficiilor poștale se aplicau următoarele tarife:

- 12 lei pentru o carte p o ș t a l ă simplă;

Fig.4

- 24 lei pentru o s c r i s o a r e simplă;

- 48 lei pentru o carte poștală recomandată;

- 96 lei pentru o scrisoare recomandată cu taxe suplimentare.

Câteva precizări

Domnul ing. Călin Marinescu (2) menționează că în cele 13 județe ale Transnistriei au funcționat 21 de oficii poștale (4 la Odesa) și 99 agenții poștale.

Domnul Horst Scherrer (4) prezintă obliterări provenite din 47 oficii și agenții poștale, menționând alte trei ale căror obliterări nu sunt cunoscute.

Toate oficiile au folosit, în martie 1944, posibil chiar în exclusivitate, mărcile emisiunii care după opinia mea ar trebui să se numească POȘTA ROMÂNĂ ÎN TRANSNISTRIA, emisiunea a II-a, cu filigran M-M.

Pentru această emisiune nu cunosc data exactă la care a fost emisă, tirajul realizat, numărul de mărci efectiv utilizate, precum și soarta mărcilor nefolosite.

Fig.5

O curiozitate a acestei serii este valoarea facială de 3 lei a cărei utilitate poștală (3, 4) este greu de înțeles.

Este posibil ca, în ultimile zile ale funcționării lor, unele oficii poștale să fi primit pentru expediție numai scrisori simple, nu și recomandate, mandate etc.

Fig.6

După opinia personală unele aspecte ale închiderii oficiilor poștale ale Poștei Române din Transnistria sunt departe de a fi elucidate.

Menționez că, de-a lungul anilor, s-au semnalat obliterări

➲

MĂRCI LOCALE ALE JUDEŢULUI BOTOŞANI UTILIZATE POŞTAL ÎN 1944?

Articolul pe care-l publicăm în această pagină are menirea de a pune în dezbaterea cercetătorilor un controversat episod de istorie filatelico-poştală.

Autorii au trimis redacţiei toate datele de care dispun. În plus, dl. Vasile Arnăutu ne-a pus la dispoziţie şi copiile unor documente de arhivă. Cum aceste documente nu sînt exploatate în cadrul articolului, redacţia consideră oportună prezentarea lor pe larg pentru a le pune, în felul acesta, la dispoziţia celor ce doresc să contribuie la elucidarea problemei.

Astfel, din Ordonanţa nr. 16 (5 mai 1944) a prefectului judeţului, D. Rusu, aflăm că ***„se înfiinţează un timbru judeţean mobil obligatoriu pentru tot cuprinsul judeţului Botoşani"*** *şi că* ***„orice alte timbre aflate în circulaţie pînă azi sunt şi rămîn anulate".*** *Se precizează că timbrele vor avea valorile de 10, 20, 50, 100, 200, 500 lei şi vor fi* ***„ştanţate cu literele B şi N, litere mari de tipar suprapuse".*** *Nu este menţionată destinaţia acestor timbre, cu toate că se ordonă aplicarea şi anularea lor* ***„în condiţiile şi potrivit tarifului din Legea Timbrului şi impozitului pe acte şi fapte juridice".***

La 10 iunie, prefectul emite o altă ordonanţă (nr. 20) prin care ordonă ca timbrele judeţene mobile să poarte ***„un număr de serie şi timbru sec".*** *Se precizează că* ***„timbrele noi se vor pune în circulaţie azi, data prezentei ordonanţe"*** *şi că cele* ***„aflate în circulaţie azi rămîn valabile pînă la epuizare".***

La 11 iulie, prefectul trimite Tipografiei „Viitorul" (fostă Saidman-Blaunstein) o adresă cu următorul conţinut: ***„Rămînînd de executat încă 55000 timbre de către dvs., vă rugăm a tipări restul în felul următor: 15 000 buc. a 40 lei în loc de lei 20; 40 000 buc. a 15 lei în loc de lei 10".***

La rîndul său, Oficiul de reşedinţă PTT Botoşani s-a adresat, la 19 iulie 1944, Prefecturii cu rugămintea de ***„a ne aproba imprimarea unor timbre poştale",*** *motivînd că* ***„oficiile din străinătate, în lipsa acestor timbre, ne percep taxele obişnuite ale corespondenţelor din ţările respective".*** *Rezoluţia pusă pe această adresă stabilea că* ***„Dirigintele poştei va face propuneri concrete",*** *sens în care oficiul poştal a şi primit răspuns scris de la Prefectură în ziua de 21 iulie.*

Acestea sînt documentele şi probabil că mai sînt şi altele. Desigur, datele pe care le avem sînt incomplete. De pildă, extrapolînd ceea ce s-a întîmplat cu emisiunile locale din Transilvania de Nord şi în cazul Botoşani, ar fi trebuit să existe o ordonanţă prin care se introduc timbrele locale „Botoşani" în scop poştal.

Apoi, timbrele judeţene în discuţie au circulat 6 luni (mai-octombrie 1944) şi chiar mai mult (în cazul oficiului Lunca, pînă în septembrie 1945). Or, pînă acum, nu se cunosc decît mărci circulate avînd obliterarea oficiului rural Lunca. Este posibil ca un oraş ca Botoşaniul sau alte localităţi să nu fi utilizat asemenea mărci în circuitul poştal, ori ele n-au fost comunicate pînă acum?

Adresa Oficiului PTT către Prefectura Botoşani şi răspunsul acesteia par să indice pregătirea introducerii unor timbre locale în scop poştal, dar, din păcate, nu cunoaştem finalitatea acestui demers, bazată pe documente de arhivă, care ar fi trebuit să se găsească şi la emitenţi, nu numai la tipografia bombardată.

Iată numai cîteva dintre întrebările ce-şi aşteaptă răspunsul în urma dezbaterii pe care o iniţiem. Desigur, este meritorie strădania autorilor de a face lumină în acest capitol al istoriei noastre poştale, dar eforturile lor trebuie continuate şi adîncite, susţinute de alte documente şi piese circulate. Cine se încumetă să o facă?

Aurelian DÂRMANU

Un lucru foarte puţi cunoscut este emitere unor mărci poştale-fisca în cursul anului 1944 p teritoriul judeţului Botoşani.

Vă prezentăm mai jos u scurt istoric al acestor mărci.

În luna martie 1944 trupe sovietice, înaintînd în urmărir trupelor hitleriste, ajung p teritoriul actual al patri noastre, trecînd Prutul în m multe porţiuni ale sale, inclus în zona limitrofă cu judeţ Botoşani. În această perioa autorităţile oficiale din Botoş se evacuează cu toate instituţ din subordine în judeţ Olteniei, transportînd cu ele arhivele, documentele etc. ziua de 7 aprilie 1944, prim unităţi ale trupelor soviet intră în oraşul Botoşani.

Sub conducerea coma damentului militar sovietic, fiinţă în Botoşani, cu perso local, organe financiare administrative noi, organizîn se şi serviciul poştal pentru a asigura transmiterea cor pondenţei oficiale şi particu în zona ocupată, care cuprin judeţele Botoşani, Doroh parţial judeţele Baia şi I Corespondenţa, indiferen provenienţă, era cenzurată organele de ocupaţie sovie care aplicau ştampila cenzură cu numărul co sarului respectiv.

Nu cunoaştem cum au percepute iniţial taxele francare a corespondenţei. majoritatea depozitelor de r poştale au fost evacuate, posibil ca unele cantităţi mi mărci să fi rămas la debitanţi, adică să nu fi ridicate de autorităţi în c evacuării, ceea ce ar fi p crea posibilitatea folosir limitate. Acest lucru ar pu confirmat doar de o ştamp

poştei din acea vreme aplicată pe mărci neevacuate, dar pînă în prezent noi nu l-am putut determina.

Reluarea vieţii economice, sociale şi culturale a populaţiei, precum şi crearea unor organe noi, cum au fost, de exemplu, comitetele ţărăneşti ce au preluat şi administrat bunurile părăsite, au sporit necesităţile de timbre în această zonă. Ca urmare, noile autorităţi au luat măsura emiterii unor timbre locale cu emblema judeţului Botoşani (coasa) care aveau caracter atît poştal, cît şi fiscal.

Timbrele au fost tipărite în Tipografia „Blaunstein" din Botoşani, care a fost distrusă ulterior de bombardament. Astfel, a fost executată o serie de trei valori cu destinaţie poştală efectivă şi trei valori cu destinaţie iniţial fiscală, dar care ulterior au fost folosite şi la francarea corespondenţei.

Primul tip de mărci (fig.1), după cum se poate observa, poartă inscripţia „Prefectura Botoşani - timbru judeţean", urmată de valoarea nominală şi avînd imprimată în centru emblema judeţului (o coasă într-un lan de grîu).

Al doilea tip (fig. 2) are aceleaşi inscripţii, avînd, în plus, serie şi număr de ordine.

Din cele constatate de noi, destinaţiile iniţiale ale timbrelor nu au fost respectate, mărcile poştale circulînd şi ca fiscale, iar cele emise în scopuri fiscale fiind folosite şi la francarea corespondenţei.

Pentru a preîntîmpina o eventuală falsificare în dauna administraţiei locale, o parte din timbrele judeţene, din ambele tipuri, purtau imprimat în centru un timbru sec de formă ovală cu următoarea inscripţie pe 2 rînduri: „România Minist. Interne; Prefectura judeţului Botoşani", avînd la mijloc stema mică.

În unele cazuri, pentru a suplini lipsa timbrului sec, mărcile erau perforate cu monograma BN sau fragment transversal de BN.

Dantelura timbrelor este defectuoasă, realizată rudimentar, fapt ce a dus la diferenţe de dimensiuni între cadru şi marginea timbrului şi, implicit, la dimensiuni diferite ale unor mărci.

Pentru gumaj, ca adeziv, a fost folosită dextrina galbenă.

Toate timbrele, atît din primul, cît şi din al doilea tip, au fost tipărite pe hîrtie de ambalaj (din cea folosită de elevi la împachetarea cărţilor şi caietelor de şcoală) de diferite culori, ca: roz, galben, albastru, verzui sau cenuşiu, primul tip în culoare diferită de fond, iar al doilea tip negru pe fond colorat.

Din primul tip au fost emise următoarele valori, cunoscute de noi: 10 lei, tipar verde pe fond alb-gălbui; 20 lei, tipar ocru pe fond albastru-pal; 50 lei, tipar ocru pe fond roz.

Din al doilea tip cunoaştem emiterea următoarelor valori înseriate: 10 lei, tipar negru pe fond galben; 20 lei, tipar negru pe fond cenuşiu; 30 lei, tipar negru pe fond roz.

Timbrele din primul tip au dimensiunile cadrului tipărit de 33/40 mm, iar dimensiunile marginale 40/46 mm, cu variaţii datorită dantelurii defectuoase. Timbrele celui de-al doilea tip au dimensiunile cadrului tipărit 24/50 mm, iar dimensiunile marginale 30/56 mm, cu mici diferenţieri din aceleaşi motive.

Tirajele nu se cunosc, toate documentele aferente, care se aflau în tipografie, împreună cu matriţele timbrelor, fiind distruse în bombardamentul din 1944, odată cu tipografia. Timbrele au avut putere de circulaţie pînă în luna oct. 1944, cînd, după reîntoarcerea autorităţilor ce au preluat toate prerogativele, puterea lor de francare se pierde, intrînd în serviciu din nou timbrele naţionale. Cu toate acestea, se cunosc unele din aceste mărci care au fost folosite la francarea corespondenţei pînă în luna sept. 1945. Ştampilele pe care le cunoaştem noi aparţin oficiului Lunca.

Ţinem să menţionăm că între organele locale (oficialităţi) corespondenţa nu era francată cu mărci, expediţia făcîndu-se, după primirea de către poştă, prin curieri, după aplicarea prealabilă a ştampilei de plecare şi a ştampilei de cenzură militară.

Rezultă din cele de mai sus că timbrele locale Botoşani au fost destinate aproape exclusiv francării corespondenţei expediate de către persoanele particulare.

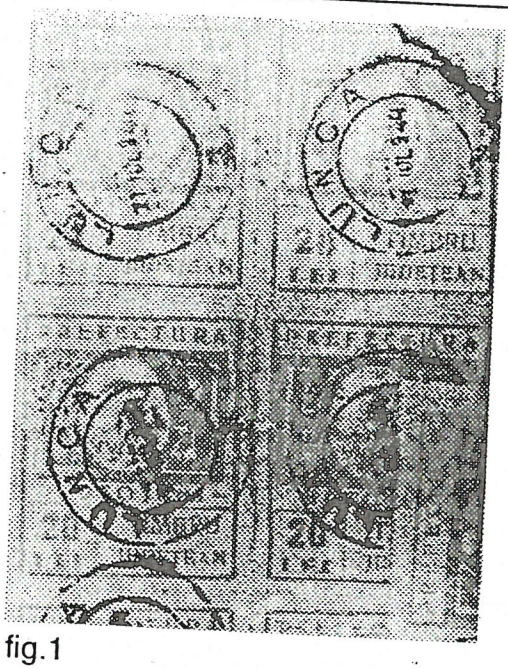

fig.1

fig. 2

Vasile ARNĂUTU
Dimitrie CANTEMIR
Nicolae URECHE
Mihai URIGHIUC

ASPECTE PRIVIND CORESPONDENŢA POŞTALĂ A UNITĂŢILOR DE SECURITATE ÎNTRE 1949-1952

Activitatea serviciilor de securitate s-a caracterizat, mai ales în anii lor de afirmare, prin mai multe trăsături, care pot fi reliefate foarte bine şi prin examinarea corespondenţei trimisă sau adresată organelor sale.

Ca o primă constatare, corespondenţa simplă a soldaţilor şi gradaţilor încorporaţi trupelor de securitate beneficia de reducere de tarif, la fel cu a celorlalte categorii de militari, fiind scrisă în general pe cărţi poştale militare (tip 2 lei, maro). Pentru restul - civili, militari în rezervă - şi pentru toate recomandatele, tariful era cel normal.

Expedierea se făcea (probabil) numai de la comandamentele judeţene de securitate, care, posibil, serveau şi ca centre unice de colectare şi expediţie a întregii corespondenţe a unităţilor şi „obiectivelor" subordonate.

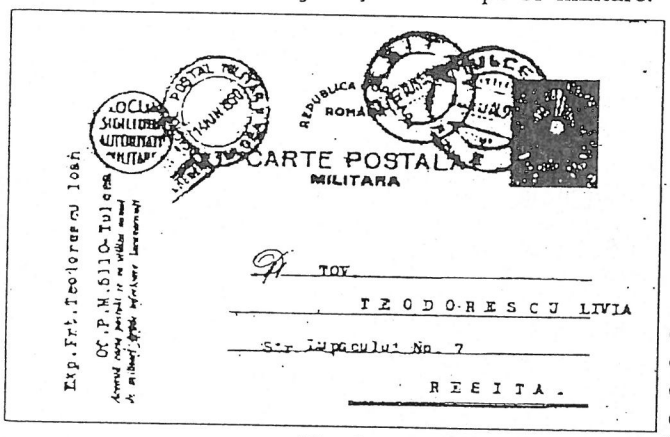

Fig. 1

Ştampilele de expediţie sînt cele obişnuite ale oficiilor poştale civile din oraşele reşedinţă de judeţ. Totuşi, în unele cazuri, apare şi un tip de ştampilă specifică, „furată" din organizarea poştei militare de război, dublu cerc cu diametrul de 26/17 mm, text: „OFICIUL POŞTAL MILITAR", urmat de numele localităţii reşedinţă (garnizoanei) - fig. 1,2. Şi textul acestei ştampile susţine ideea existenţei unui singur oficiu de colectare în fiecare judeţ.

Ştampila se aplica la expediere alături de marca poştală, aceasta fiind obliterată de ştampila poştei civile, amănunt ce sugerează ideea de instituţie cu activitate paralelă şi independentă de cele ale administraţiei civile. În fine, acestea erau aplicate, în ordine cronologică, prima la expediere şi ultima la sosire (numai pe recomandate - fig.2), după ştampila oficiului poştal civil de destinaţie, şi întotdeauna pe faţa plicului. Ştampila de „Oficiu poştai militar" nu este comună, nici chiar pe CP militare.

Datele privind unităţile de expediţie sau destinaţie erau în majoritatea cazurilor codificate, sub forma unor numere de „oficiu poştal militar" (OPM) urmate de numele garnizoanei-reşedinţă de judeţ, evidenţiindu-se încă o dată atmosfera de conspirativitate sub care se desfăşura activitatea acestei instituţii, deşi era vorba, totuşi, teoretic, de o perioadă de pace, în care aceste elemente de poştă militară de campanie ar fi putut părea altfel anacronice. Exemple de OPM: 2382-Bucureşti, 3624-Sibiu, 3675-Oradea, 5025-Giurgiu, 5110-Tulcea.

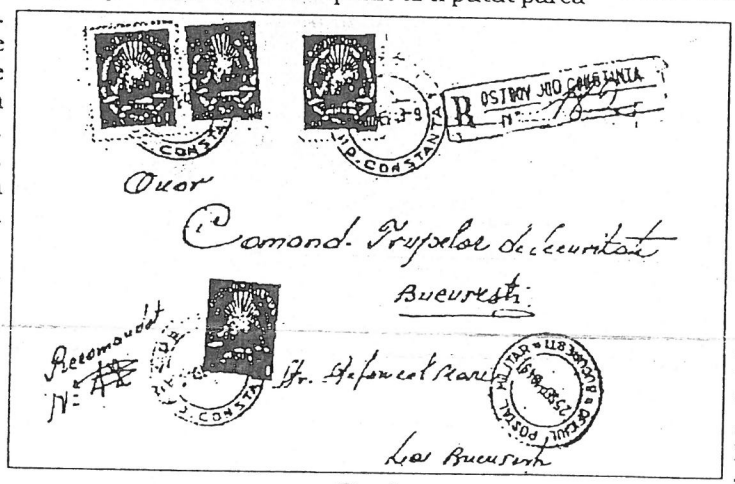

Fig. 2

Aparent, prin aceste OPM trecea şi corespondenţa de la alte instituţii, considerate de importanţă deosebită (de ex. Şcolile de Partid).

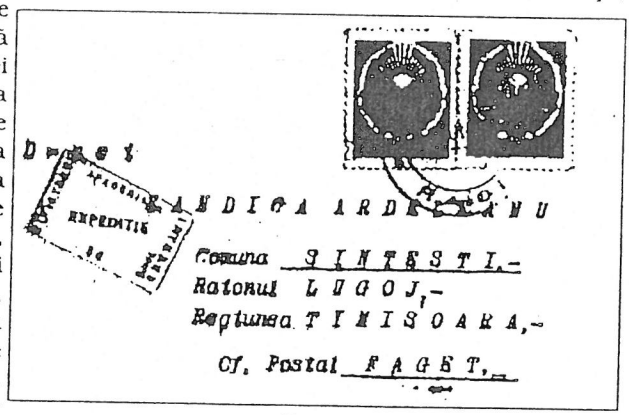

Fig. 3

Ultimul şi cel mai elocvent aspect este cenzurarea corespondenţei atît a militarilor cît şi a civililor, expediată în condiţiile arătate. Cenzurarea era atestată prin aplicarea unui sigiliu de formă dreptunghiulară (fig.3), cu dimensiuni 30 x 18-19 mm, culoare violet, cu textul „MINISTERUL AFACERILOR INTERNE" pe 3 laturi, în diagonală „EXPEDIŢIE", iar pe latura de jos un număr de cod din 2 cifre (al comandamentului). În majoritatea cazurilor, apar în plus alte menţiuni pe una din laturile scurte (cum ar fi „TRUPE" pe latura dreaptă - fig.3, sau un număr de 4 cifre pe latura stîngă). Cenzura apare numai pe corespondenţa plecată de la un OPM, nu şi pe cea sosită sau circulată într 2 OPM.

Fără îndoială şi alte elemente aşteaptă să fie publicate în acest interesant domeniu al istoriei poştale a ultimilor 45 de ani din România. Mai trebuie arătat că în aceeaşi perioadă, corespondenţa de la unităţi militare (şi ea cenzurată cu un sigiliu „MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE/ EXPEDIŢIE") şi de miliţie nu avea nici pe departe acelaşi aspect „secret" şi „militarizat", cum era a Securităţii.

Dan GRECU

FILATELIA 10/92, nr. 437, an XLI
oct.

Mărci poştale de hotel ?

Corespondentul nostru Lazăr Dezideriu, din Cîmpia Turzii, atent cercetător al literaturii şi presei filatelice, ne trimite traducerea unui articol apărut în „Filatéliai Szemle"din august 1992, referitor la unele mărci poştale de hotel, împreună cu o cercetare personală a subiectului.

La începutul lunii septembrie ne-am adresat Poştei Române pentru lămurirea situaţiei şi sîntem în continuare în aşteptarea răspunsului. Pînă atunci, considerînd că problema prezintă interes pentru mulţi colecţionari, publicăm atît traducerea, cît şi un extras din scrisoarea d-lui Lazăr Dizideriu. Vom reveni.

„Am petrecut cîteva zile în Transilvania, am stat în pensiunea „SI-

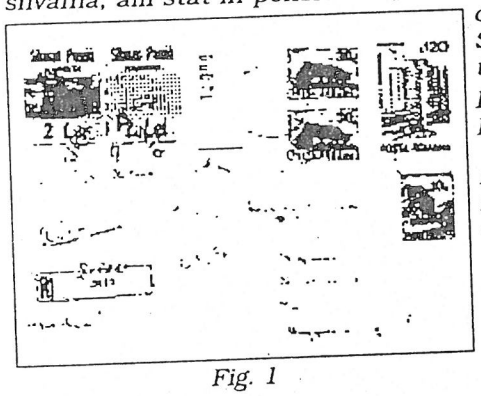

Fig. 1

KASZO", situată la poalele Harghitei. Ca filatelist, am remarcat imediat

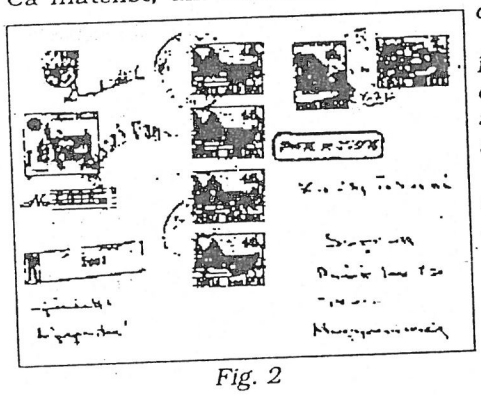

Fig. 2

serviciul poştal confortabil: marca poştală de hotel.

Pensiunea este situată la vreo 6-7 km (apreciere personală) de primul oficiu poştal aflat în localitatea Zetea. Scrisorile expediate de turişti sînt transportate de la staţiune, la oficiul poştal şi invers, de la oficiul poştal la pensiune.

Marca poştală locală ce se vede în fig. 1 s-a epuizat relativ repede. (După informaţiile mele, au existat cîte 500-600 exemplare dantelate şi nedantelate care au fost valorificate prin pliante).

Scrisoareea din fig.1 a fost expediată în ultima zi a valabilităţii mărcii (14.V.92).

Mărcile ediţiei a II-a (eu aşa am numit-o) au fost realizate tot sub formă de pliante conţinînd 6 buc. de 3 lei şi 1 buc. de 6 lei. (Au fost realizate 200 de pliante).

Scrisoarea din fig. 2 a fost expediată în prima zi a punerii în circulaţie (aşa este cînd ai noroc ca filatelist; chiar atunci am fost acolo, cînd s-a petrecut acest eveniment).

Din informaţiile mele, din seria a II-a, au fost realizate şi 300 buc. întreguri poştale. Kiraly Tibor/Sopron".

***

„... Ca un pasionat colecţionar al mărcilor poştale româneşti am fost surprins cînd am citit, în revista „FILATÉLIAI SZEMLE" nr.8/aug.1992, articolul „Mărcile poştale de hotel reactivate" sau, într-o traducere mai fidelă, „Poşta de hotel reînviată".

Întrucît această ştire a readus în actualitate emisiunile de poştă locală, am răsfoit cartea „Filatelia de la A la Z", de M.Dănescu, unde, la pag. 203, se defineşte marca poştală de hotel ca marcă poştală locală, emisă de hoteluri, situate în localităţi izolate unde nu funcţionează oficii poştale, pentru expedierea corespondenţei oaspeţilor pînă la, sau de la, oficiul cel mai apropiat al poştei de stat.

Din informaţiile furnizate de lucrarea „Istoria poştală a Sibiului" (autor E. Munteanu), ştiam că, în ţară, ultimul oficiu poştal de hotel (poşta locală turistică Păltiniş) a fost desfiinţat în 1926. Verificînd informaţia şi în CMPR 1984, vol.I, la pag.173, am găsit anul desfiinţării 1930. Tot aici este specificat că în 1933 Direcţia Generală a Poştelor a înfiinţat un oficiu Poştal, care însă a fost desfiinţat după scurt timp şi apoi reînfiinţat (fără specificarea exactă a datelor?!).

Întrebarea mea este: dacă s-au mai folosit de atunci, în ţară, mărci locale turistice (de hotel), unde şi cînd, iar dacă mărcile semnalate de F.Sz. în Harghita sînt oficial admise, atunci de ce nu a apărut informaţia în revista „Filatelia", sau, dacă nu sînt admise, cum este posibilă folosirea lor?

ing. Lazăr Dezideriu"

FISCALOTELIE

Congresul al II-lea al FFR a hotărît, în iunie a.c., crearea, în acord cu orientările FIP, a unei comisii de specialitate avînd ca obiect de activitate îndrumarea metodologică a colecţionarilor de timbre fiscale.

Revenit în ţară, după o absenţă de mai multe luni, dl. László Erös a aflat din revista „Filatelia" că a fost ales de congres ca preşedinte al acestei comisii. Serios şi meticulos, cum îl ştim, domnia sa a trimis o scrisoare redacţiei prin care îşi ia în serios sarcina, conştient fiind că porneşte pe o cărare nebătătorită pînă acum la noi.

Publicăm, deci, partea a doua a scrisorii d-lui Erös, în speranţa că ea va putea fi începutul unei catalogări a timbrelor fiscale şi un prim semn din partea comisiei recent constituite. Apoi - de ce nu? - poate că şi alte comisii *mai vechi*, amplasate pe terenuri mai solide, îşi vor aminti că există şi, amintindu-şi, vor vedea că, atunci cînd vrei, poţi.

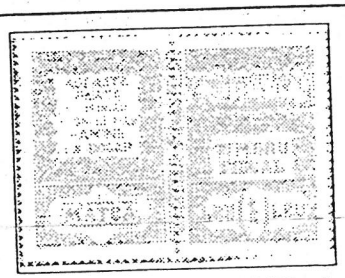

„Am ştiut din 1986 că Revenue Society of Great Britain a adoptat punctul de vedere al lui Gary S.Rayn (autorul celor două cataloage ale ştampilelor din Austria 1850-1867 şi din Ungaria 1867-1871) şi că societatea a promovat ideea propulsării fiscalelor la FIP.

Aşa cum a scris dl.Nicolae Tripcovici, în „Filatelia" din mai a.c., fiscalele şi-au dobîndit locul lor la expoziţiile internaţionale. Argumentul: sînt emisiuni care certifică plata unor servicii ale statului, ca şi mărcile poştale, care atestă achitarea taxelor de transportare a corespondenţei de către stat. (Spre a separa colecţionarea fiscalelor de ale filateliei, propun - după

László ERÖS
Preşedintele Comisiei de fiscalotelie a FFR

(continuare în pagina 12)

Filatelia nr.7-8/94. an XLIV

NU AU EXISTAT MĂRCI POŞTALE LOCALE „BOTOŞANI 1944”

În nr.8/1991 al revistei „Filatelia” a fost publicat articolul „Mărci locale ale judeţului Botoşani utilizate poştal în anul 1944?” semnat de patru autori din acest judeţ. Publicarea acestui articol a fost precedată de ample discuţii în cadrul Colegiului de redacţie al revistei, specialiştii în domeniu formulând serioase rezerve privind autenticitatea materialului prezentat. S-a hotărât totuşi publicarea sa pentru a putea fi dezbătut de către toţi cercetătorii istoriei poştale române.

Cercetările pe care le-am făcut atât înainte cât şi după publicarea articolului au urmărit două direcţii: analiza minuţioasă a pieselor şi documentelor prezentate de autori (A) şi cercetarea documentelor poştale oficiale existente în legătură cu localitatea Lunca din judeţul Botoşani (B).

A. În susţinerea tezei lor, autorii au prezentat reproducerile fotografice a patru perechi şi un bloc de şase timbre judeţene Tip I de 20 de lei (ştampilate „LUNCA”, 21 iul. 944 şi 14 aug. 944), trei perechi de timbre judeţene Tip II de 20 de lei (x NOV 944 şi 19 SEP 945) şi un timbru judeţean Tip II de 40 de lei (x NOV 944), precum şi copiile unor documente, al căror conţinut a fost sintetizat în preambulul articolului de dl. A.Dârnu, redactorul şef al revistei.

1. **Condiţii istorice.** La începutul lunii aprilie 1944, trupele sovietice au înaintat în România pe un front larg, ocupând, la 7 aprilie, oraşul Botoşani. Autorităţile politico-administrative fuseseră retrase la 26 martie 1944. O mare parte din populaţia oraşului şi a judeţului fusese evacuată în sudul României. A doua zi după intrarea trupelor sovietice în Botoşani, în noaptea de 8 spre 9 aprilie 1944 a avut loc un puternic bombardament al aviaţiei germane care a distrus Teatrul „M.Eminescu”, Şcoala Marchian, Spitalul Mavromate, Biserica Rosetti şi multe alte clădiri. După venirea trupelor sovietice s-au refăcut întâi Primăria şi apoi Prefectura cu funcţionari improvizaţi. Apoi au fost reorganizate Poliţia şi Poşta.

După 1 octombrie 1944, când trupele sovietice de ocupaţie au permis legăturile dintre judeţul Botoşani şi restul ţării, Direcţia Generală PTT a retrimis un număr dintre funcţionarii poştali refugiaţi pe 26 martie 1944. Sosiţi pe 10 octombrie, aceştia au fost întâmpinaţi cu ostilitate de populaţie (?). Se formează o comisie de triere a lor şi, abia în jurul datei de 19 octombrie, unii dintre ei şi-au reluat posturile în primire.

2. **Ştampilele folosite.** Pe toate fotocopiile prezentate se poate vedea o singură ştampilă poştală bicirculară, cu data la mijloc, având inscripţia „LUNCA” în partea superioară şi un ornament în partea inferioară. Ştampila este destul de uzată, cele două cercuri fiind întrerupte în mai multe locuri, iar litera L din „LUNCA” este mai scurtă. Prezentând alături două amprente din 21 iulie 1944 şi 19 septembrie 1945, se constată că nu există nici un fel de uzură suplimentară a ştampilei, ca şi cum ştampilele ar fi fost aplicate concomitent.

3. **Suportul timbrelor** nu s-a numit „plic”, întrucât nu s-a putut stabili cu certitudine dacă e vorba de plic sau de o simplă foaie de hârtie. Dintre cele nouă grupaje de timbre, la trei nu se vede suportul pe care au fost lipite, la unul pare hârtie albă, dar nu se vede bine, iar cinci sunt pe hârtie de caiet tip „dictando”!!! Chiar dacă mai există scrisori de pe front care nu sunt expediate în plicuri, e îndoielnic ca atât la 21 iulie 1944 cât şi la 19 septembrie 1945 să se folosească acelaşi tip de hârtie în loc de plicuri.

Toate timbrele sunt prezentate doar pe fragmente de hârtie, provenind din colţul stânga sus al întregului. Pe un fragment a rămas inscripţia „Domnule” în loc de „Domnului”. La alte fragmente se vede doar începutul „D...”.

Se mai poate observa că întregul (plic sau coală de hârtie) la toate aceste fragmente este legat la dosar.

Afirmaţia autorilor că timbrele au fost destinate „aproape exclusiv francării corespondenţei expediate de persoane particulare” e îndoielnică. De ce să se fi îndosariat „plicurile” persoanelor particulare în arhivele Prefecturii?

4. **Tarifele poştale.** Toate grupajele de mărci, cu excepţia blocului de şase, au valoare de 40 lei. S-ar putea crede că tariful uzual ar fi fost de 40 lei. Dar, dacă sub Comandamentul trupelor sovietice ar fi putut exista un tarif poştal special, în noiembrie 1944 şi septembrie 1945 nu putea fi în vigoare decât tariful poştal pentru corespondenţa internă de 17 şi respectiv 80 lei pentru scrisori simple de 20 g „alte localităţi”.

5. **Timbrele Prefecturii judeţene Botoşani.**

Existenţa unor timbre fiscal-comunale (ex. ale primăriilor Oradea, Brăila, Bârlad etc.) este deja cunoscută şi erau folosite pentru achitarea unor taxe în beneficiul primăriei emitente.

Din actele prezentate în copie nu rezultă în nici un fel că timbrele emise de Prefectura judeţului Botoşani ar fi fost folosite şi poştal. Din contră, în ordonanţa Nr. 16/5 mai 1944 se spune că „acest timbru se va aplica şi anula în condiţiile şi potrivit tarifului din Legea Timbrului şi impozitului pe acte şi fapte juridice”, aceasta fiind o lege a Ministerului de Finanţe ce nu avea nici o legătură cu mărcile poştale.

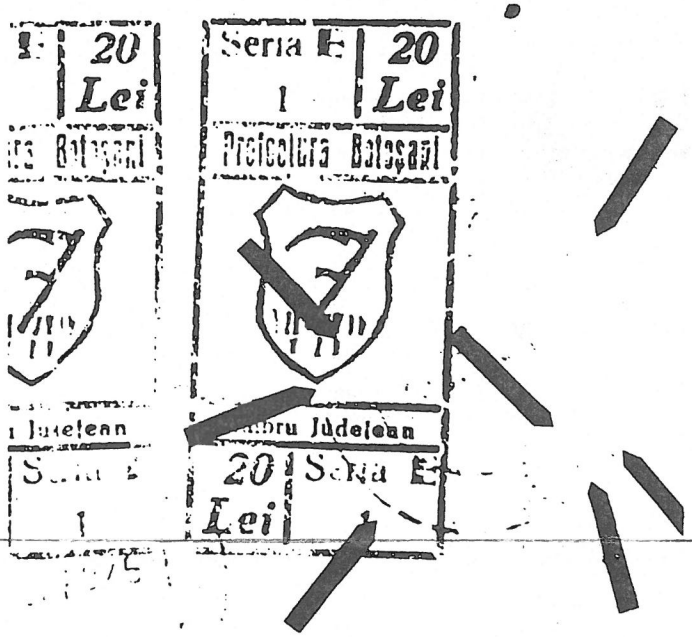

Nici celelalte acte nu atestă folosirea ca mărci poştale a timbrelor judeţene, deoarece adresa Nr.595 din 19 iulie 1944 cerea aprobarea pentru imprimarea unor mărci poştale, iar răspunsul prefecturii, din 21 iulie 1944, precizează: „cu privire la imprimarea timbrelor poştale urmează să ne faceţi propuneri concrete”. Fotocopiile prezintă însă timbre cu ştampile chiar din ziua de 21 iulie 1944.

Ing. Călin MARINESCU

(Continuare în pag. 5)

ASPECTE PRIVIND INTRODUCEREA ŞTAMPILELOR POŞTALE ROMÂNEŞTI ÎN BASARABIA

Armata Română a intrat în Basarabia după 20 ianuarie 1918, chemată în sprijinul autorităţilor Republicii Moldoveneşti, contra resturilor armatei ruse bolşevizate. Principalele localităţi au fost eliberate între 24 ianuarie (Cahul) şi 3 martie 1918 (Cetatea Albă). La

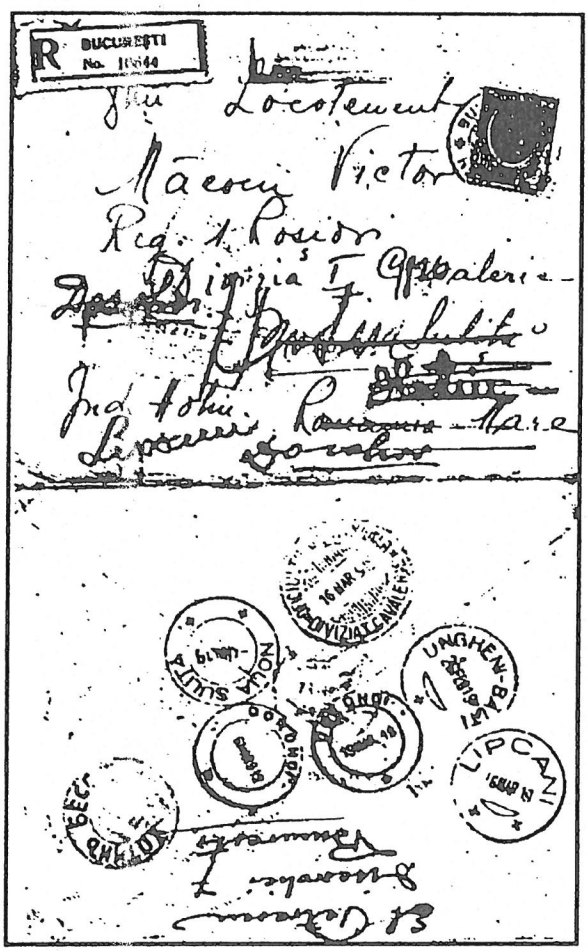

9 aprilie 1918, a fost proclamată Unirea cu România. În consecinţă, a fost înfiinţat Serviciul Poştal Român în Basarabia la data de 1 iulie 1918 (cf. Călin Marinescu, „Filatelia" nr.3/93, p.2). Prin Decretul-Lege nr.3370, publicat în Monitorul Oficial nr.190/13.11.1918, s-au extins reglementările poştale româneşti în Basarabia (acelaşi lucru s-a întâmplat în Bucovina prin Decretul-Lege nr.1481/14.04.1919, publicat în M.O. nr.3/1919, şi în Ardeal prin Decretul-Lege nr.4383, publicat în M.O. nr.181/12.11.1921).

Se pot delimita mai multe etape în istoria poştală a perioadei de tranziţie din Basarabia:

1. De la intrarea Armatei Române până la Unire (ian.-apr. 1918):

a) corespondenţa militară era expediată prin poşta de campanie a unităţilor participante la eliberarea Basarabiei;

b) populaţia civilă locală dispunea, teoretic, de vechile oficii poştale ruseşti, care, eventual, continuau să funcţioneze. Piese efectiv circulate sunt însă foarte rare: noi nu am întâlnit încă trimiteri de la aceste oficii (deci purtând vechile ştampile ruseşti la expediţie). În schimb, în „Romanian Postal History Bulletin" (RPHB) nr.2, p.3, Robert Bell comunica un plic (destul de dubios de altfel) circulat Iaşi-Chişinău, purtând o ştampilă rusă (cu text chirilic) „KISINEV/28.03.1918" la sosire.

2. De la Unire până la înfiinţarea Serviciului Poştal Român (apr.-iunie 1918):

a) corespondenţa de la militari (care fie primeau poşta pe adresa unităţii, fie pe diverse adrese civile în oraşe), era colectată la nivelul comandamentului diviziei concentrate în zona respectivă. De aici era transportată, prin poşta militară, până la cel mai apropiat oraş din Moldova, unde era cartată şi intra în circuitul poştal normal (fiind ulterior cenzurată de români la Iaşi şi, eventual, de germani la Bucureşti, în funcţie de destinaţie). Este însă posibil ca Iaşiul să fi servit drept centru unic de tranzit şi cartare pentru întreaga corespondenţă din/spre Basarabia. Iată un exemplu concret: corespondenţa expediată din Bălţi de la militari aparţinând Diviziei I Cavalerie, între 29.04-29.06.1918 (cel puţin) poartă, la plecare, ştampila IAŞI, aplicată cu 3-9 zile după data indicată în text, perioadă necesară transportului Bălţi-Iaşi. La o zi după data ştampilei, corespondenţa este cenzurată şi expediată mai departe. Pentru etapa Bălţi-Iaşi nu există nici un fel de însemne poştale, cu excepţia rarelor sigilii sau ştampile de cenzură ale unităţilor (de ex. „DIVIZIA I CAVALERIE/CENZURAT"). Locul expedierii (= o localitate din Basarabia) se poate determina doar din adresa manuscrisă sau, indirect, prin cunoaşterea zonelor de concentrare ale unităţilor militare. De menţionat că, începând cu luna mai 1918, corespondenţa militară nu mai beneficia de gratuitate; cărţile poştale militare (gratuite) întâlnite poartă, toate, francatura de 10 bani aplicată peste marca fixă fără nominal;

b) populaţia civilă locală putea (tot teoretic) apela la poşta militară pentru a-şi expedia corespondenţa. Pe de altă parte, funcţionarea oficiilor poştale ruseşti este acum şi mai puţin probabilă ca în perioada anterioară. Oricum, şi aici, lipsesc - din păcate - piese efectiv circulate pentru studiu.

3. După 1 iulie 1918.

Această dată marchează redeschiderea (sau preluarea?) oficiilor poştale sub administraţia românească. De acum încolo toată corespondenţa (inclusiv cea militară) va trece prin aceste oficii, fiind în general ştampilată aici la expediere. Iniţial, oficiile au folosit vechile ştampile ruseşti (reactivate sau doar preluate?), acestea fiind ulterior înlocuite cu noile ştampile româneşti. Mai există însă şi corespondenţe expediate fără nici o ştampilă poştală (de ex. o ilustrată trimisă la 25 iulie 1918 din Chişinău, având francatura anulată cu sigiliul militar de „Liberă Expediere").

Pentru Chişinău, momentul introducerii noii ştampile româneşti poate fi acum doar aproximat: astfel, se mai întâlneşte ştampila rusească (în chirilice) „KISINEV, BESS." la data de 1.09.1918, pentru ca o ştampilă românească „dublu cerc" de diametru 29/18 mm „CHIŞINĂU-POŞTA" să existe deja la 22.11.1918 (respectiv 16 noiembrie, cea ilustrată în numărul amintit din RPHB). În acelaşi loc mai este încă comunicată şi o ştampilă de sosire rusească, „KISINEV", cu data de 25.11.1918! (aceeaşi cu cea din martie 1918, amintită mai sus şi aplicată pe o piesă încă şi mai dubioasă). Aceasta înseamnă fie că s-au folosit o anumită perioadă cel puţin 2 ştampile diferite în paralel (una rusească şi una românească) la tot atâtea oficii poştale din oraş (Chişinău Poşta şi Chişinău 1, eventual), fie că piesa respectivă (circulată „loco") este un fals realizat cu o ştampilă ieşită din uz. După cum se va vedea în continuare, la alte oficii poştale (din care unele mici), ştampile româneşti încep să apară încă din august 1918; ar fi, deci, greu de crezut că tocmai capitala Chişinău să nu-şi fi schimbat toate ştampilele până la sfârşitul lunii noiembrie 1918! Mai degrabă acest lucru s-a întâmplat între 2.09-15.11.1918, posibil mai aproape de prima dată (deci începutul lui septembrie).

Încercând acum un răspuns privind datele timpurii de folosire a ştampilelor româneşti în Basarabia, iată cele mai semnificative exemple cunoscute până acum (şi care pot fi devansate prin noi comunicări)/toate ştampilele sunt de tip „dublu cerc"/:

BĂLŢI - 8 august 1918 (diametru 31/19 mm);

SOROCA - 3 septembrie 1918 (diametru 29,5/17,5 mm);

BRICEVO (Volostea Tărnova, jud.Soroca) - 6 septembrie 1918 (diametru 29,5/17 mm).

Alte elemente interesante pot fi desprinse din analiza piesei ilustrate alăturat. Este vorba de o recomandată, expediată din Bucureşti în februarie 1919, cenzurată la oficiul Bucureşti-Mesageri şi plecată în căutarea destinatarului pe traseul Bucureşti - Ungheni - Noua Suliţă - Dorohoi - Iaşi - Hotin - Divizia I Cavalerie (aflată la acea dată în Lipcani) - Dorohoi, fiecare etapă fiind documentată de câte o ştampilă, ocazie de a confirma existenţa ştampilelor româneşti şi la oficiile mici, şi anume:

→

NU AU EXISTAT MĂRCI POŞTALE LOCALE „BOTOŞANI 1944”

(Urmare din pag. 1)

Dacă aceste timbre ar fi fost folosite poştal, în octombrie 1944, când s-au întors vechii funcţionari PTT, care cu siguranţă aduseseră mărci şi efecte poştale, ar fi anunţat încetarea valabilităţii de francare a timbrelor judeţene. Acest lucru s-ar fi făcut şi prin singurul ziar care apărea la Botoşani de la 8 oct.1944 „Clopotul”. Dar acest ziar nu menţionează nimic despre acest lucru.

Oricât de mare ar fi fost stocul de timbre judeţene la primăria comunei Lunca, nu ar fi putut fi folosite în noiembrie 1944 şi septembrie 1945 fără să se fi sesizat nimeni. Oricum, posedăm plicuri expediate din Botoşani în luna ianuarie 1945 francate cu mărci poştale obişnuite.

Prin urmare, rămâne întrebarea: când şi unde au fost tipărite timbrele judeţene ale Prefecturii Botoşani?

Autorii articolului au încercat să localizeze tipărirea acestor timbre în lunile mai-iunie 1944, precizând că matriţele timbrelor au fost distruse odată cu tipografia în timpul bombardamentului din 1944. Nu s-a putut determina dacă au fost mai multe bombardamente asupra oraşului Botoşani în anul 1944, dar cum şi autorii vorbesc de „bombardamentul” şi nu de mai multe, înseamnă că e vorba de cel din 8-9 aprilie 1944. Deci tipografia a fost distrusă înainte de a tipări timbrele!

De fapt, e puţin credibil ca trupele sovietice de ocupaţie să fi permis să se tipărească timbre inscripţionate „România, Ministerul de Interne” şi care să fie perforate „B.N.” (Banca Naţională a României).

E îndoielnic să fi existat la Botoşani condiţii de tipărire cu timbru sec chiar şi în alte perioade decât sub ocupaţia sovietică.

De asemenea, e greu de presupus că armata sovietică ar fi permis tipărirea unor timbre locale, în timp ce în perioada aprilie-septembrie 1944 la Botoşani a fost editat un singur ziar în 17 numere: „Graiul Liber”, ziarul de front al Direcţiunii Politice a Armatei Roşii, ziar care nu făcea nici o precizare privind emiterea de mărci poştale, admiterea la expediere a corespondenţei sau tarifele poştale.

Se poate presupune că timbrele judeţene au fost tipărite fie înainte de 26 martie 1944, fie după 8 octombrie 1944. Valorile nominale mari precum şi hârtia folosită presupun tipărirea lor în anii 1945-1946.

Cercetând „Buletinul Oficial al Judeţului Botoşani” 1941-1947 (care nu a apărut deloc în perioada martie-octombrie 1944), am observat că pe frontispiciu, la fiecare număr, apare stema judeţului Botoşani, conform figurii 1, exceptând perioada 1 aprilie 1946-15 martie 1947, când stema judeţului e modificată conform figurii 2, exact cum apare şi pe timbre. Acest amănunt ar putea confirma logic presupunerea că aceste timbre au fost tipărite în anul 1946.

6. **Copiile documentelor.** Nici una dintre cele cinci copii de documente nu prezintă vreo viză a Comandamentului trupelor sovietice de ocupaţie, aşa cum ar fi fost normal în vreme de război.

1

2

Numerele adreselor - 6809, din 11 iulie şi 8082, din 21 iulie 1944 - indică faptul că în perioada 11-21 iulie 1944, excepţând ziua de duminică, au fost emise zilnic circa 141 adrese. Cam multe pentru nişte „improvizaţi”... În ceea ce priveşte adresa nr.595, din 19 iulie 1944, privind cererea de aprobare a imprimării „unor timbre poştale, întrucât oficiile din străinătate, în lipsa acestor timbre ne percep taxele obişnuite ale corespondenţelor din ţările respective”, este foarte puţin credibilă. În România neocupată, toată corespondenţa pentru străinătate era centralizată la Bucureşti pentru cenzurare şi expediere. Cum s-ar fi putut ca, într-un judeţ dintr-o zonă de război, în timp de trei luni să se expedieze (în ce ţări?) şi să se primească reclamaţii din străinătate în această privinţă?

B. Comuna Lunca din judeţul Botoşani aparţinea în acea perioadă plasei Sulita. Era alcătuită din satele: Băznoasa, Lunca, Stroeşti, Zlătunoaia Mare şi Zlătunoaia Mică.

Buletinele PTT din 1936 şi 1939, prezentând oficiile şi agenţiile PTT din judeţul Botoşani, nu menţionează nimic pentru comuna Lunca.

Nomenclatura poştală a tuturor localităţilor din România, tipărită la Bucureşti în anii 1940, 1946, 1950 şi 1961, nu menţionează nici un OFICIU sau o AGENŢIE POŞTALĂ în localitatea LUNCA din judeţul Botoşani. În anii 1940 şi 1946, pentru localităţile Lunca, Băznoasa şi Stroeşti corespondenţa se carta în Gara Todireni, iar pentru localităţile Zlătunoaia Mare şi Zlătunoaia Mică în Gara Zlătunoaia.

Exista totuşi posibilitatea unei activităţi poştale în comuna Lunca datorită reorganizării poştei rurale la 1 septembrie 1943, care prevedea ca oficiile poştale comunale să fie conduse de funcţionari administrativi (casieri, secretari comunali, etc.). Dar, în acest caz, era obligatorie menţionarea în ştampilă şi a numelui judeţului, pentru că în anii 1940 şi 1946 existau în România 32 localităţi cu denumirea „LUNCA” şi încă multe altele, al căror nume cuprindea şi cuvântul „LUNCA”, iar ştampilele oficiilor poştale comunale aveau un desen complet diferit faţă de ştampila menţionată, fără a cuprinde data.

Concluzii

Consider că fragmentele cu timbrele judeţene provin de la unele cereri adresate Prefecturii Judeţene Botoşani, timbrate în colţul din stânga sus cu timbre în valoare de 40 lei şi care au fost ştampilate, din întâmplare sau intenţionat, cu o ştampilă poştală (?) „LUNCA”.

UNGHENI-BĂLŢI - 26 februarie 1919 (diametru 29,5 mm);

NOUA SULIŢĂ - 4 martie 1919 (ştampilă albastră, diametru 29/18 mm);

LIPCANI - 16 martie 1919 (diametru 29,5 mm).

Apariţia în acest context a ştampilei ruse „HOTIN, BESS.” (11.03.1919. existentă încă şi în 28.08.1919, vezi buletinul SRFTM nr.3-4/1992, p.14), este excepţia care confirmă regula: aici s-au dus lupte grele în ianuarie 1919 cu trupele sovietice, oraşul fiind şi ocupat, pentru o săptămână, de către acestea (între 24.01-1.02.1919). Utilizarea ştampilei ruseşti, la o dată pe care îmi permit acum să o numesc „târzie”, este în relaţie cu aceste evenimente - fie că ştampila românească a dispărut în timpul luptelor sau al ocupaţiei, fie că ea nu s-a fabricat din cauza stării conflictuale permanente în zonă în anii 1918/1919. Dacă şi în ce perioadă a fost folosită o ştampilă românească în Hotin în toamna lui 1918 este un subiect incitant pentru viitor. Posibil ca situaţii similare să se regăsească şi în alte zone fierbinţi din Basarabia (de-a lungul Nistrului în special).

În fine, o precizare de altă natură: corespondenţa expediată în această perioadă este cenzurată la oficiile locale basarabene (la cele care funcţionau, unele fiind în activitate încă din august 1918, vezi RPHB nr.11) şi apoi recenzurată la Iaşi.

Concluzie: procesul introducerii ştampilelor româneşti în Basarabia a început cu mult mai repede decât se credea până acum, practic mai repede decât în celelalte teritorii alipite (la 4 luni după Unire şi la cca. 1 lună după instalarea Serviciului Poştal Român). Se poate avansa ipoteza că această introducere s-a făcut destul de unitar, începând din august-septembrie 1918 pentru toate oficiile poştale (în cazul agenţiilor poştale nu există încă date de referinţă). În situaţii de necesitate (zone de conflict), s-au menţinut ori s-au refolosit vechile ştampile ruseşti până mult mai târziu.

Oricum, paralela care se face automat cu situaţia din Ardeal (modificări în etape al ştampilelor, introduceri târzii etc) nu este reală.

O nelămurire care merită elucidată este în ce măsură au existat şi funcţionat oficiile poştale civile între ianuarie-aprilie şi, mai ales, între aprilie-iulie 1918, şi cine le administra de fapt?

Dan GRECU

Notă: *Afirmaţiile făcute în „Filatelia” nr.3/1993 privind deschiderea Serviciului Poştal Român în Basarabia au avut ca sursă articolul „Însemnări din timpul Unirii Basarabiei” din „Revista P.T.T.” nr.1/ian.1927 în care se dă data de 1 iulie 1918 pentru inaugurarea acestui serviciu în Basarabia şi se spune că populaţia locală folosea oficiile ruseşti înainte de 1 iulie 1918.* (ing.Călin Marinescu)

Centenarul primei mărci de poștă locală din Țara de Foc

Împlinirea a o sută de ani de la punerea în circulație a primei mărci de poștă locală în Țara de Foc, de către exploratorul român ing. Iuliu Popper (1857-1893), constituie un bun prilej pentru noi contribuții filatelice.

Din literatura filatelică de specialitate, am cules unele date în legătură cu tipărirea și punerea în circulație a acestei mărci de poștă locală. Astfel, aflăm că graficianul Rodolfo Soukup a făcut macheta mărcii în formatul mare de 40 x 50 mm (1) sau 41,5 x 50,5 mm (2). Odată admisă, macheta a fost redusă la dimensiunea normală a mărcii, adică la formatul de 21,5 x 26,5 mm , la montaj lăsîndu-se un spațiu liber între mărci de 3,5 mm, necesar dantelării la 11 1/2 găuri/2 cm. Cu noua dimensiune s-au tipărit, pe hîrtie subțire, probe de culoare, mici coli de tipar (colițe), formate din cîte 4 mărci. Mărimea aproximativă a colițelor este de 120 x 160 mm, cunoscîndu-se colița și în formatul de 80 x 115 mm (colecția Bill Hornadge/Dubbo- N.S.W./, așa cum menționează cercetătorul filatelist de origine română C. M. Trevers, Australia). Dantelarea colițelor, după cum se poate vedea în figură, este completă pe orizontală, adică dintr-o parte într-alta a coliței, iar pe verticală, de la marginea de jos a coliței, pînă la marginea superioară a mărcilor. Literatura de specialitate menționează următoarele probe de culoare: roșu, portocaliu, albastru, maro, verde și bej. Pe colițe, în partea de sus, se află inscripția: „PRUEBAS EN COLOR DE LAS PRIMERAS/ESTAMPILLAS DE LA TIERRA DEL FUEGO/GRABADAS E IMPRESAS POR/Kidd y Co.Limitada; año 1891/BUENOS AIRES" („Probe de culoare ale primelor/mărci ale Țării de Foc/gravate și tipărite de/Kidd și Co. Limited, anul 1891/Buenos Aires").

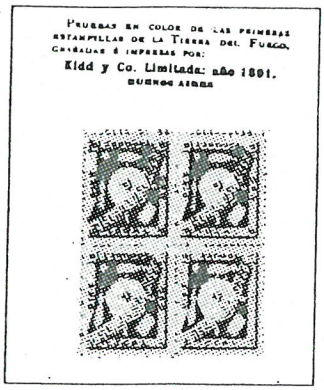

În final, marca a fost tipărită în culoarea roșu-carmin, în coli de 100 buc. (10 x 10) și pusă în circulație în cursul lunii ianuarie 1891.

La împlinirea a o sută de ani, marca de poștă locală a Țării de Foc a făcut obiectul unor deosebite articole în presa filatelică străină. Unul dintre aceste articole - „Terre de Feu"- a fost publicat, sub semnătura cercetătorului Patrick Simoin, în revista „Le Monde des Philatelistes" (februarie 1991), cu referințe și la cataloagele internaționale „Gibbons" și „Michel", singurele care menționează această marcă.

Cercetător al mărcilor polare, Claude Lechevalière, din Germania, consultînd respectivele cataloage, precum și ediția din 1988 a catalogului național al mărcilor poștale argentiniene „Kneitschel", face, în aceeași revistă (iunie 1991) următoarele precizări, în legătură cu această marcă: „Este bine să se facă întotdeauna precizări la prima emisiune atunci cînd există o a doua mai puțin cunoscută, ca și asupra unui fals emis în dauna primelor două emisiuni. Pînă-n prezent n-am cunoscut nici o informație asupra unei a doua emisiuni a acestei mărci și nu am nici o cunoștință asupra provenienței falsului. Este regretabil că aceste două emisiuni, ca și falsul, nu au fost menționate în toate cataloagele universale. În ce privește cotarea acestei emisiuni cu 125 DM, în catalogul „Michel", aceasta mi se pare exagerată. Cele 25 £ din catalogul „Gibson" mi se par mai realiste. De altfel, prima emisiune se găsește cu circa 60 DM sau 200 Fr. F., iar cea de a doua reprezintă ca voloare cca. 50% din prima (idem, pentru fals)". După același autor, ediția din 1988 a catalogului argentinian face următoarele mențiuni în legătură cu cele două emisiuni:

„Tip. A. Prima emisiune: culoarea roșu-carmin, 26 x 31 mm, dantelura defectuoasă;

Tip. B. A doua emisiune (reimpresiune): culoare roșu-oranj, 26 x 31 mm, dantelura bună și bine centrată, aceeași imprimerie ca și la prima emisiune;

Tip. C. Falsul. Imprimeria? Culoarea roșu-brun-oranj, marca mai mică, 24 x 30 mm, dantelura în dinți de ferăstrău, impresiunea defectuoasă și primitivă."

Față de cele mai sus arătate, se pun o serie de întrebări: Care este mărimea machetei: 40 x 50 mm (1) sau 41,5 x 50,5 mm (2)? Care este adevărata dimensiune a mărcii: 21,5 x 26,5 mm (1) și (2) sau 26 x 31 mm, cum menționează catalogul „Kneitschel"? Care este data apariției celei de a doua emisiuni (reimpresiune) și cum pot fi recunoscute falsurile? Toate acestea sînt întrebări care își așteaptă răspunsurile, întrucît articolul „La verita su l francobollo della Terra del Fuoco" („Adevărul asupra mărcilor Țării de Foc"), publicat de Sergio Casadio în revista „Filatelia Italiana" Nr. 18/oct. 1966, menționează că „mărcile poștale (falsurile) argentiniene fac parte din emisiunea 1899". Personal, acum mai bine de 30 de ani, am avut posibilitatea să studiez un fragment de 12 buc. (4 x 3) margine de coală stînga, culoare roșu-carmin, pe care era înscrisă, lateral, o parte din denumirea imprimeriei, adică „Kidd y Cia Limd. S": Am constatat că dimensiunea mărcilor este de 21,5 x 26,5 mm, cu dantelura perfectă de 11,5 și mărcile bine centrate. Considerat a fi un fragment original, acesta se încadrează în prevederile Tipului B (reimpresiune), descris de catalogul „Kneitschel".

Mihail POPOVICI (AIJP)

BIBLIOGRAFIE:

1. S. Ringström & H. E. Tester: „The Private Ship Letter Stamps of the World" (Mărcile societăților particulare de navigație din întreaga lume), vol. II. 1981, Ed. Skogs Trelleborg.

2. Otto Hornung: „The Man From Tierra del Fuego"- „Gibbons Stamp Monthly", 1982, și „Der Mann von Feuerland"- „Sammlerdienst", 1984.

3. Mihail Popovici: „Iuliu Popper- 125 de ani de la naștere", „Filatelia" nr. 4/1982.

ROMÂNIA ȘI "ROMÂNIA"

După Londra anilor 1980 și 1990, patru cercetători ai filateliei românești au participat la cel de al 12-lea Simpozion itinerant al Grupării filatelice de lucru „România" (cu sediul al München), întrunire care anul acesta s-a ținut în frumoasa și pitoreasca stațiune austriacă St. Wolfgang- zona Wolfgangsee- din preajma Salzburgului. Precizăm că ședințele anuale ale grupării se țin într-una dintre localitățile în care domiciliază membri ai asociației, indiferent de țară, iar participarea se face pe cont propriu. Întrunirile, pe lîngă scopul curent de a releva stadiul atins de cercetarea filatelică, au și rolul de cunoaștere și apropiere (nu doar fizică) între membrii grupării.

În ceea ce privește partea română, organizarea participării a fost defectuoasă, întrucît mulți dintre cei care s-au hotărît între timp să se prezinte au fost împiedicați să o facă din pricina actualelor formă (extrem de greoaie) de acces în Austria. Din țară au participat domnii Kiriac și Silviu Dragomir, Leonard Pașcanu și Gheorghe Cserni.

Statistic vorbind, au participat la lucrări 19 cercetători, dintre care 4 din România. Au fost prezentate 15 comunicări, dintre care 4 sustinute de români: *Gheorghe Cserni* (Cenzura română a scrisorilor din Transilvania în primul război mondial) și *Silviu Dragomir* (Cenzura scrisorilor din România în cel de-al doilea război mondial, precum și două comunicări-flash: despre utilizarea tîrzie a francaturilor înjumătățite și despre modul de prezentare a materialelor filatelice în vechea librărie a lui Elias Șaraga).

Din partea cercetătorilor străini, cele mai interesante comunicări ni s-au părut a fi cele ale dr. *Otto-Kurt Binder* (Reflectarea activității filatelice românești în Germania), dr. *Liviu N. Cristea* (Recenzia lucrării „Stampilografia românească"- a d-lui Kiriac Dragomir), ing. *Paul Laptev* (Marca poștală litografiată de 3 Bani dantelată particular), arh. *Gabriel Sassower* (Adevăruri nespuse despre cursele aeriene București-Constantinopol în 1919), *Horst-Dieter Scherer* (Poșta română în timpul campaniei din Bulgaria- 1913) și *Fritz Heimbüchler* (Excurs asupra primei emisiuni moldovene din 1858). În afara celor deja menționați, au mai participat fie cu lucrări, fie ca asistenți- cercetători-filateliști din Anglia (dr. Paul Hirsch), Germania (Ortwin Hensler, Thomas Höpfner, Adrian Pavelescu și Wolf-Eberhardt Dörscherer), Austria (Karl Breiteneder- organizatorul din acest an, și dr. Eduard Cserny), Israel (Marco Martin).

O remarcă deosebită pentru tehnica modernă pusă la dispoziția simpozionului de-a lungul celor trei zile (4-6 octombrie 1991) de către *Hotel Post* (!)- gazda lucrărilor.

Menționăm că Gruparea filatelică de lucru „România" a fost cooptată în Federația asociațiilor filatelice din Germania și că, în paralel cu simpozionul, s-au ținut și alegerile privind conducerea grupării. Președinte a fost reales dl. F. Heimbüchler, vicepreședinte dl. O. Binder și secretar dl. Th. Höpfner. S-a stabilit ca ședința din anul 1992 să aibă loc la Viena, în organizarea dr. Eduard Cserny.

S. D.

EMISIUNEA LOCALĂ „POȘTA JUD. NĂSĂUD"

La 12 septembrie 1944 România a semnat convenția de armistițiu. Prin glorioasele lupte ale armatelor române și aliate, la 25 octombrie 1944 a fost eliberată întreaga parte de nord a Transilvaniei, iar la 9 mai 1945 acest teritoriu a trecut oficial sub administrația românească.

În perioada dintre eliberarea teritoriului și trecerea întregii părți de nord a Transilvaniei sub administrația românească au apărut, în acest teritoriu românesc, emisiunile cunoscute sub denumirea de „Emisiunile de eliberare din Transilvania de Nord 1944—1945", cuprinse în capitolul „Poștelor locale".

Neglijate la început, desconsiderate chiar, aceste emisiuni au atras, în timp, interesul filateliștilor. Un rol important a revenit în acest sens „Catalogului mărcilor poștale românești 1974", care a așezat aceste emisiuni la locul cuvenit în filatelia noastră.

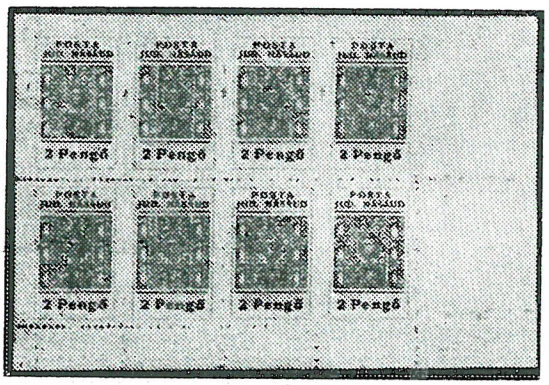

Fig. 1

Datorită tirajului redus, unele din aceste emisiuni sînt mult căutate, iar scrisorile efectiv circulate sînt mari raritați.

Din emisiunile de eliberare din Transilvania de Nord, mă voi ocupa, în cele ce urmează, de POȘTA NĂSĂUD, emisiune despre care, probabil, există cele mai puține informații exacte.

O perspectivă a vieții sociale și economice a județului Năsăud, imediat după eliberare, este prezentată în lucrarea „O pagină de istorie — viața județului Năsăud dela 13 octombrie 1944 la 13 martie 1945", autor dr. Ștefan I. Popa, prefectul județului Năsăud în acea perioadă.

Conform acestei lucrări, „la 25 noiembrie 1944 a luat naștere oficiul PTT județean, reorganizat și consolidat la 1 Ianuarie 1945". În lucrare se prezintă și ORDONANȚA no. 16 din 26 decembrie 1944 care prevede la art. 1 : „Cu data de 1 ianuarie 1945 se înființează serviciu poștal"..., la

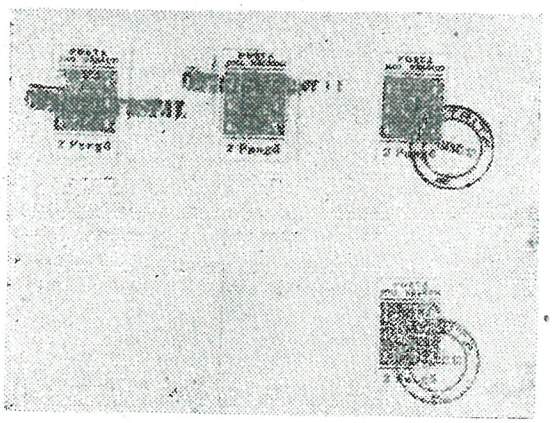

Fig. 2

art. 2 : „Serviciul poștal se va îndeplini în Bistrița și Năsăud de oficiile poștale iar în celelalte comune rurale de notariatele respective", iar la art. 3, printre altele : „Scrisorile se vor franca cu timbre poștale a poștei județului Năsăud" și „Corespondența particulară se va franca până la greutatea de 20 gr. cu 2 P. (60 Lei) iar pentru fiecare 20 gr. sau fracțiuni în plus cu 2 P (60 Lei)".

Emisiunea, de fapt o singură marcă de 2 P (60 lei), a apărut sub forma unei coli compusă din 8 mărci poștale și două locuri libere în dreapta (fig. 1). Mărcile au fost imprimate la tipografia „Minerva" din Bistrița.

În legătură cu data apariției acestei mărci, catalogul „Konrad"-1946 indică data — februarie 1945. În același catalog, ediția 1948, se dă ca dată de apariție noiembrie 1944. După 37 de ani, autorul catalogului, F. Konrad, publică în „The American Philatelist", din noiembrie 1981, un articol consacrat emisiunilor locale din Transilvania de Nord în care afirmă că data punerii în circulație a emisiunii „Poșta Năsăud" ar fi februarie 1945, menționînd, totodată, că data exactă nu este cunoscută.

Catalogul mărcilor poștale românești — 1974 indică februarie 1945 ca dată a apariției.

Din datele prezentate de dr. Ștefan I. Pop, se poate deduce că mărcile au fost machetate și imprimate după data de 25 noiembrie 1944 (dată la care „a luat naștere oficiul PTT județean") și înainte de 1 ianuarie 1945, data pentru care se anunța că aceste mărci vor franca corespondența prezentată.

Pînă în prezent, nu am putut afla nimic precis despre numele inițiatorului emisiunii, numele machetatorului, numele membrilor comisiei care au asistat tipărirea și au recepționat mărcile, despre data și locul (locurile) unde mărcile au fost puse în vînzare.

În fig. nr. 2 prezint, din colecția proprie, o foaie de hîrtie pe care sînt lipite 4 mărci Poșta Năsăud, două obliterate cu o ștampilă liniară „OFICIUL POȘTAL" și două cu o ștampilă rotundă dublu cerc (28×19 mm) „BISTRIȚA" și data de 1 ianuarie 1945 (prima zi de circulație prin „serviciul poștal", conform Ordonanței nr. 16).

În fig. 3 este reprodusă fața unui plic din colecția filatelistului Eugen Frieder (Brașov), pe care a fost aplicată o ștampilă cu data de 24 decembrie 1944. O pereche de mărci din aceeași colecție poartă ștampile asemănătoare cu cele din fig. 2 și data de 31 decembrie 1944. Aceste două date presupun că mărcile Poșta Năsăud au circulat chiar înainte de intrarea în vigoare a „Ordonanței nr. 16".

În ceea ce privește tirajul emisiunii, catalogul „Konrad" — 1948 indică 8 200 exemplare, respectiv 1 025 colițe. Dr. Stefan I. Pop susține că s-au emis 10 200 mărci. Restul lucrărilor citate în bibliografie nu indică tirajul.

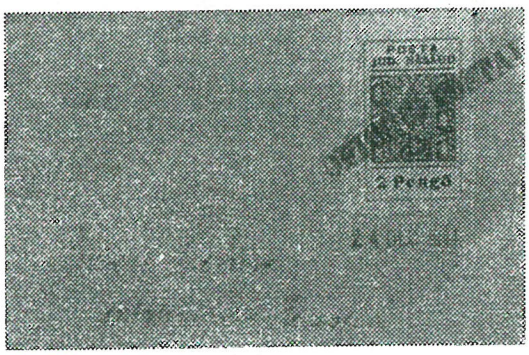

Fig. 3

În general, mărcile Poșta Năsăud se găsesc în colecții, neștampilate, ca unicate, rar ca perechi sau blocuri de patru și foarte rar în forma inițială de coli. Ca o apreciere subiectivă, numărul colițelor rămase nedezmembrate nu depășește 10—15% din totalul colilor apărute, ele fiind în acest sens piese foarte rare.

Puține sînt și datele privind circulația acestor mărci.

Reluînd literatura menționată în bibliografie, catalogul „Konrad" — 1946 și CMPR — 1974 dau cote egale sau apropiate pentru mărcile obliterate și neobliterate, ceea ce ar presupune o circulație largă.

Catalogul „Konrad" — 1948 dă cote numai pentru mărcile neobliterate și același F. Konrad, în articolul citat din „The American Philatelist", afirmă că „în cei 37 ani de la apariția acestei emisiuni nu am văzut niciodată o asemenea marcă obliterată".

Revenind la colecția filatelistului Eugen Frieder, aceasta conține două scrisori, din care una, prezentată în fig. 4, a fost expediată la Tg. Mureș, iar cealaltă (fig. 3) a fost adresată lui Purece Eremia, subdirigintele (după alții, chiar șeful oficiului) poștei din orașul Sibiu. Nici una din cele două scrisori nu are pe verso ștampile de sosire.

În afară acestor două scrisori autorul nu a mai văzut altele francate cu mărcile emisiunii Poșta Năsăud.

Coala cu mărcile Poșta Năsăud este compusă din două rînduri a cîte patru mărci, primul rînd (de sus) avînd marginea superioară nedantelată. Cele opt mărci diferă între ele prin detalii ale desenului.

Se apreciază că diferențierea cea mai ușoară se poate face după liniile de încadrare a desenului central, atît linia de sus cît și cea de jos fiind compuse din mai multe segmente.

→

1/1985
(364), oct.
XXXIV.

În tabelul nr. 1 se arată elementele caracteristice ale acestor segmente, cu precizarea că „Linia de sus" este cea de sub inscripția „Jud. Năsăud", iar „Linia de jos" este amplasată deasupra inscripției „2 PENGÖ". Lungimea segmentelor este indicată, în ordine, de la stînga la dreapta.

În tabel, semnul de întrebare din dreptul mărcii nr. 3 a fost inserat deoarece partea a doua a „Liniei de jos" se pare că este realizată din 3 sau 4 segmente a căror lungime, datorită ancrasării tiparului, nu am putut-o determina, pe

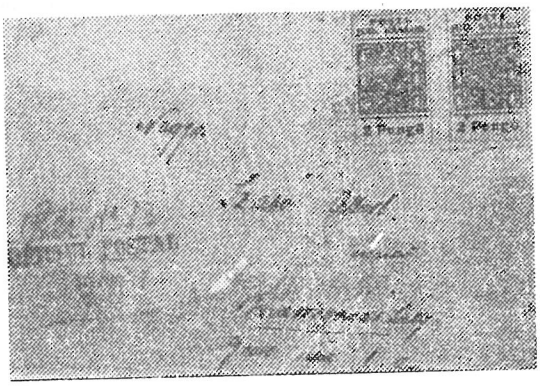

Fig. 4 ←

TABEL NR.1

Rîndul	Marca nr.	LINIA DE SUS		LINIA DE JOS	
		Nr. segmentelor	Lungimea în mm	Nr. segmentelor	Lungimea în mm
I	1	2	13; 6	2	6; 13
	2	2	13; 6	3	7,5; 4; 7,5
	3	2	13; 6	?	6 – ?
	4	3	7,5; 4; 7,5	3	7,5; 4; 7,5
II	5	2	13; 6	3	7,5; 4; 7,5
	6	2	6; 13	3	7,5; 4; 7,5
	7	3	7,5; 4; 7,5	3	7,5; 4; 7,5
	8	2	6; 13	2	6; 13

colile analizate. Mărcile nr. 1 și 3, mai greu de individualizat în anumite cazuri, pot fi, totuși, ușor identificate prin desenul care simbolizează dantelatura. În stînga mărcii, acest desen este continuu la marca nr. 1 și cu numeroase întreruperi la marca nr. 3.

Cu ajutorul tabelului nr. 1 se poate reconstitui blocul inițial.

Se apreciază că tipărirea mărcilor s-a făcut destul de îngrijit, o mărturie în acest sens fiind numărul mic de varietăți pe care le-am întîlnit de-a lungul anilor.

O asemenea varietate, provenită din colecția cunoscutului cercetător filatelist ing. Mihail Popovici, este prezentată în fig. nr. 5. Este vorba de o pereche nedantelată la mijloc, conținînd mărcile nr. 6 și nr. 7 din coală. Se poate presupune că există cel puțin încă o pereche nedantelată la mijloc, conținînd mărcile nr. 2 și 3 din coală.

Uneori, pe coală, apar puncte negre cu dimensiuni în jur de 1 mm. Pînă în prezent am putut identifica un singur asemenea punct care se repetă, ca poziție, pe o parte a tirajului, și anume punctul amplasat în interiorul literei N, din partea de jos a inscripției, pe marca nr. 8 din coală.

Cu privire la retragerea acestei emisiuni din circulație articolul cercetătorului F. Konrad menționează că : „după 9 aprilie 1945 autoritățile poștale române au retras mărcile rămase" (nevîndute — n.n.).

Dr. Ștefan I. Pop arată că mărcile Poșta Năsăud „s-au aplicat pînă la 25 Ianuarie 1945, data funcționării normale a poștei oficiale române".

Pînă în prezent nu s-au semnalat falsuri ale emisiunii Poșta Năsăud.

Toate cele relatate mai sus arată că datele cu privire la această emisiune sînt departe de a fi complete. În afara aspectelor prezentate, să subliniem și faptul că toate obliterările cunoscute aparțin orașului Bistrița și c.

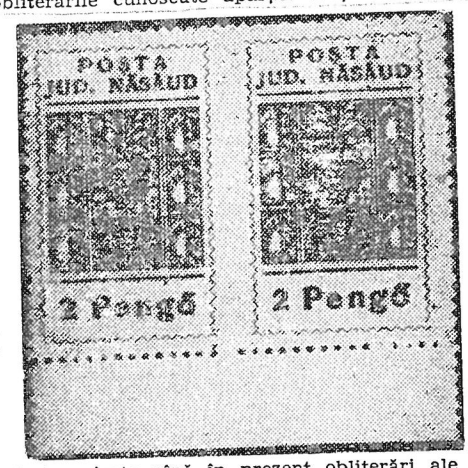

Fig. 5 →

nu au fost sesizate pînă în prezent obliterări ale orașului Năsăud sau ale unora din cele 43 notariate rurale care asigurau serviciul poștal al județului.

Datele, adesea contradictorii, asupra emisiunii Poșta Năsăud au făcut ca unii filateliști să considere că emisiunea a circulat efectiv un număr restrîns de zile, ceea ce explică raritatea scrisorilor circulate, în timp ce alți filateliști consideră că materialul cunoscut pînă în prezent este insuficient pentru a determina cert dacă emisiunea a fost utilizată de marele public și că, în orice caz, trebuie luata în considerare și posibilitatea ca piesele existente, chiar trecute prin poștă, să fie opera unor „entuziaști filateliști" locali.

În încheiere, menționez că prin prezentul articol, de altfel primul în publicațiile filatelice românești, dedicat în întregime emisiunii Poșta Năsăud, am căutat, în limita informațiilor pe care le dețin, să fac un scurt istoric al emisiunii, să prezint obliterările cunoscute, să indic criteriile de determinare a poziției mărcilor din coală și să sugerez că încă multe date vor trebui elucidate de cei ce vor relua acest subiect.

Dr. ing. Marcel ȘAPIRA

BIBLIOGRAFIE

— *„O pagină de istorie — Viața județului Năsăud dela 13 octombrie 1944 la 13 martie 1945" de dr. Ștefan I. Pop ; Tipografia „Minerva", Bistrița, 1947 (B.C.S.-II-16234).*
— *Cataloagele „Konrad" 1946 și 1948.*
— *„Catalogul mărcilor poștale românești", 1974.*
— *„Local Issues of Northern Transylvania" de F. Konrad, în „The American Philatelist", noiembrie 1981.*

Colectii cercetate :

— *Colecția Eugen Frieder — Brașov.*
— *Colecția ing. Mihail Popovici — București.*

ȘTIRI EXTERNE

★ Cu ocazia expoziției internaționale „Ausipex '84" de la Melbourne, a avut loc și o reuniune a Comitetului de direcție al F.I.P. Cu acest prilej a fost elaborat un proiect de cadre-standard, de recomandat pentru expozițiile ce vor avea loc de aici înainte sub patronajul F.I.P. A fost, de asemenea, discutat, în continuare, proiectul de regulament pentru evaluarea colecțiilor prezentate în expoziții F.I.P., proiect ce urmează a fi definitivat și aprobat la viitorul congres al Federației, ce va avea loc la Roma, în acest an.

★ La 13 noiembrie 1984 a fost semnat la Lausanne, de președintele F.I.P., Ladislav Dvoraček, și președintele Comitetului Olimpic, Juan Antonio Samaranch, un acord stabilind modalitățile de cooperare între F.I.P. și nou creata Federație Internațională de Filatelie Olimpică.

În lumina acestui acord și sub egida F.I.P.O. va avea loc, de la 18 la 24 martie 1985, expoziția de profil „OLYMPHILEX '85", la Lausanne.

★ Între 29 octombrie și 2 noiembrie 1984 a avut loc la ILMENAU, în Republica Democrată Germană, un colocviu științific internațional de electrotehnică, la care a participat, din partea Academiei R.S. România, în calitate de delegat, acad. prof. dr. doc. I.S. Antoniu.

Această reuniune științifică a fost marcată de Poșta din R.D.G. printr-o ștampilă specială ce a fost aplicată pe întreaga corespondență, depusă la ghișeul poștal aflat în incinta Școlii Superioare Tehnice, unde s-au desfășurat lucrările colocviului.

★ La propunerea Administrației poștale a Belgiei, Congresul U.P.U., care a avut loc în 1984 la Hamburg, a adoptat o rezoluție prin care se recomandă tuturor țărilor membre ca de aici înainte să înscrie pe toate emisiunile lor comemorative anul emisiunii.

Această mențiune este de mare utilitate colecționarilor, care — în condițiile creșterii continue a numărului de emisiuni — vor avea posibilitatea de a stabili lesne anul apariției mărcii poștale respective.

Acest procedeu, aplicat de ani de zile de o seamă de administrații poștale, urmează să capete în viitor o largă răspîndire.

De reținut că la discuțiile asupra propunerii belgiene au votat pentru marea majoritate a țărilor participante, împotrivă pronunțîndu-se numai Anglia, Bahrain, Chile, Egiptul, Japonia, Coreea de Nord, Olanda și unele teritorii din Commonwealth.

Filatelie nr. 16-17/1952, pag. III

16-17/52

EMISIUNEA NĂSĂUD

In perioada de după 23 August 1944, când au fost izgoniți din Ardeal fasciștii și până la data încheierii armistițiului dintre U.R.S.S. și Ungaria, serviciul poștal a fost menținut de autoritățile locale.

Dela începutul lunei Decembrie 1944 și până la 11 Ianuarie 1945, în Județul Năsăud s'au folosit la expedierea corespondenței în interior și exterior, în localitățile din România și Ungaria, scrisorile francate cu timbre emise de autoritățile din județul Năsăud.

Această emisiune împreună cu „Poșta Sălajului" și „Oradea II", reprezintă o valoare istorică și sunt deosebit de solicitate de filateliști.

Tirajul emisiunii „Năsăud" este de 3.200 bucăți, mai mare deci decât al emisiunii „Oradea II" dar mai mic decât al emisiunii „Poșta Sălajului".

Timbrele „Năsăud" au fost

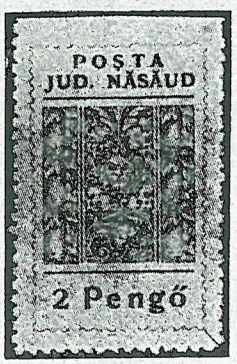

imprimate la tipografia „Minerva" din Bistrița și au următoarele caracteristici:

— Desenul original al timbrului imprimat în culoare neagră, este imprimat pe hârtie pânzată alb verzuie;

— pe fiecare coală sunt imprimate 8 timbre, câte 4 pe un rând; există deci 1025 asemenea colițe;

— timbrele din rândul de sus sunt nedințate în partea superioară, iar cele din rândul de jos au câte 24 dinți în vertical și câte 15 dinți în orizontal;

— desenul timbrului poartă deasupra inscripția scrisă pe două rânduri: „Poșta Județului Năsăud", iar dedesubt pe un singur rând: „2 pengo";

— desenul și inscripțiile sunt înconjurate cu o linie subțire în formă de cadru dantelat.

...emisia locală „Năsăud" se găsește de vânzare la ghișetele filatelice și la magazinele OFIL, la prețul de 3 lei.

Filatelia nr. 8/1986.

MARCOFILIE

ȘTAMPILE POȘTALE COMPLEMENTARE

Soția regretatului Toma Comănescu, unul dintre pionierii marcofiliei românești, ne trimite un articol privind „Ștampilele poștale complementare", pregătit în ultimele lui luni de viață. Îndeplinim o datorie prin publicarea postumă a opiniilor autorului, urmînd ca redacția să-și spună punctul de vedere avizat într-un număr viitor.

În terminologia filatelică, îndeosebi marcofilă, întîlnim din ce în ce mai frecvent noțiunea de „ștampilă complementară". Spre deosebire de celelalte ștampile poștale, ștampila complementară nu îndeplinește funcția principală de anulare a mărcilor, ea **fiind aplicată pe spațiul liber al trimiterilor poștale.**

Se pot descrie trei categorii de ștampile complementare: 1. de serviciu; 2. ocazionale; 3. publicitare.

Ștampile complementare de serviciu.

1. Ștampilele complementare de serviciu au rolul de identificare a unor indicații de serviciu sau operațiuni executate pe parcursul trecerii prin poștă a trimiterilor poștale.

O incursiune în trecut ne permite să constatăm că astfel de ștampile au fost folosite, alături de ștampilele de zi, încă din anul 1858 în Moldova și din anul 1862 în Muntenia, pentru scrisorile recomandate (recipisate), cu inscripția „Recepisse".

O curiozitate cunoscută de majoritatea filateliștilor: pe mărcile „Cap de bour", apărute în anul 1858, era scris

Ștampilă complementară ocazională

greșit cuvîntul „Porto" (care în termeni comerciali însemna achitarea costului transportului de către destinatar). De fapt, însă, acesta se achita de către expeditor, odată cu aplicarea mărcii poștale cumpărate. Pentru a se remedia această greșeală, între anii 1859—1862, în Moldova a fost aplicată pe mărci o ștampilă specială cu indicația „Franco". Acest tip de ștampilă cuprindea și localitatea, nu însă și data.

Pentru certificarea recomandatelor, a fost folosită cu începere din anul 1862, în Muntenia, o ștampilă cu textul **Recom** (andat) cu litere capitale egiptiene, iar în perioada 1 mai — 26 iunie 1862 (pe cînd încă nu circulau mărci poștale în Muntenia) a fost folosită ștampila „P.P." (Porto Plătit), iar mai tîrziu — pînă în 1864 — și în Moldova, fie singură, fie în asociație cu ștampilele rotunde. La oficiul poștal din București a fost utilizată și o ștampilă „Retur" fără chenar.

Ștampilele complementare actuale de serviciu conțin diverse indicații specifice, ca de exemplu:

— „R" (inițiala cuvîntului „Recomandată"), folosită la prezentarea recomandatelor de către oficiile P.T.T.R. cînd nu folosesc etichete de recomandare. „Catalogul ștampilelor speciale românești", editat de Filiala A.F.R. Prahova cu ocazia „Primei expoziții republicane de marcofilie" din anul 1979, menționează astfel de ștampile. Unele dintre acestea au avut și un text ocazional, ca de exemplu: „Expoziția filatelică București" (n.a. EFIRO, 1932), în catalogul „Expoziției republicane de marcofilie" de la Botoșani, 1981, sînt menționate și alte ștampile „R": „Mamaia — Constanța/A 3-a Jamboree națională" (1934); „R./A IV-a Jamboree a cercetașilor României, Of. Poiana Brașov" (1936); „Sibiu: Expoziția filatelică R. No..." (1938);

— „T" (inițiala cuvîntului „Taxa"), aplicată pe obiectele de corespondență insuficient francate sau nefrancate;

— „V", urmată de denumirea oficiului P.T.T.R., care a fost aplicată pe scrisori cu valoare declarată (pe față);

— „Ramburs", aplicată pe obiectele de mesagerii și pe buletinele de expediție prezentate cu această indicație;

— „După plecare", aplicată atît pe trimiterile poștale, cît și în registrele chitanțiere și pe documentele de ser-

Ștampile complementare ocazionale

viciu, pentru a justifica rămînerea în oficii a trimiterilor poștale și a valorilor prezentate de expeditori după plecarea ultimei curse care prelua expedițiile poștale din ziua respectivă;

— „Achitat", aplicată pe acte justificative poștale, după efectuarea plății;

— „Retur", aplicată pe trimiteri care nu au putut fi înmînate destinatarilor și care se înapoiază expeditorilor;

— alte indicații, ca „AR", „Expres", „Avion", „Post-restant", „Fragil", aplicate pe trimiterile poștale sau pe documentele însoțitoare.

O categorie aparte, apropiată de ștampilele de serviciu, o constituie ștampilele de cenzură militiară, folosite în timp de război de către personalul împuternicit în acest scop, trimiterile poștale neputînd fi îndrumate la destinație fără viza de verificare a cenzurii militare. Se cunosc nenumărate tipuri de ștampile de cenzură militară din timpul primului și celui de-al doilea război mondial, obiect de studiu pentru colecționari, dar și pentru cercetătorii de istorie poștală, unele dintre ele publicate de-a lungul anilor și în coloanele revistei „Filatelia" [1].

2. Ștampilele complementare ocazionale au fost folosite cu ocazia unor evenimente, manifestări, aniversări, comemorări etc. Uneori, astfel de ștampile au fost aplicate cu tuș de altă culoare, pentru a le diferența de ștampilele de serviciu (care se aplică cu tuș negru, mai rar cu tuș violet). Citeva exemple din această categorie:

— Inaugurarea primului serviciu poștal aerian București-Galați-Iași, 24 iunie 1926;

— Inaugurarea liniei aeriene L.A.R.E.S. București — Craiova — Timișoara — Arad, 20 iulie 1935;

— L.A.R.E.S. S.A., Primul zbor de inaugurare pe linia București — Belgrad — Milano, cu ștampila de zi București 1, Avion, 4 octombrie 1937;

— „Trăiască Republica Populară Română" (30 decembrie 1947);

— „Trăiască al doilea Congres al Uniunei Sindicatelor Agricole din R.P.R." (1949);

— „Trăiască a 40-a aniversare a Partidului Comunist Român" (1961).

3. Ștampilele complementare publicitare conțin texte și, uneori, ilustrații (sau numai ilustrații) cu indicații legate de serviciul poștal; pentru popularizarea unor obiective turistice, produse comerciale și adesea, cu același scop, ca și cele ocazionale[2]). Exemple (în ordine cronologică):

— „Încercați vă rog săpun și lumînări „Stella" București" (1909);

— „Vizitați Expoziția internațională de radio și aerochimie, București, 7—23 sept. 1930";

— „Comemorarea Centenarului general doctor Davila va avea loc în ziua de 17 octombrie 1930";

— „Recensămîntul e apelul nominal al neamului" (1930);

Ștampilă complementară publictiară.

— „Vizitați stațiunea balneară Movila" (1935);

— „Copilul reprezintă viitorul țării" (1942);

— „Trăiască victoria Blocului partidelor democratice în alegeri" (1946);

— „Votați soarele" (1946);

— „Trăiască Frontul Democrației Populare/Votați soarele" (1948);

— „Luptăm pentru pace" (1950);

— „Centenarul sistemului metric în România, București 1966";

— „Vizitați Expoziția filatelică OSTAȘUL ROMÂN apărătorul Independenței, Sibiu 7—15.V.1977".

Ștampilă complementară publicitară

Exemplele pot fi nenumărate, dar mă opresc **aici, mai ales că** am [illegible] ștampile în exclusivitate poștale. În ultimii 15—20 de ani a fost folosit un număr impresionant de ștampile (inclusiv complementare) realizate din inițiativa filialelor A.F.R. și utilizate cu aprobarea D.G.P.Tc.[3]).

Nota redacției :

1. Un statut oarecum similar cu ștampilele de cenzură îl au cele așa-zise de carantină (atestînd dezinfectarea scrisorilor pe timp de epidemie).

De menționat, aici, și ștampilele care au fost aplicate — în diferite cazuri — pe scrisori salvate din accidente de cale ferată, avion, maritime etc.

2. Ștampilele publicitare la care se referă acest articol sînt cele care au fost aplicate distinct și separat de obliterările poștale. Ele nu se confundă, deci, cu așa-zisele flame publicitare, cuplate cu ștampilele poștale de obliterare.

3. Ștampilele neaprobate de organele poștale și neutilizate în circuitul poștal nu au caracter filatelic.

Filatelia nr. 8 (363) / 1986.

FRANCATURI DEOSEBITE CU „ASISTENȚA SOCIALĂ"

Între 1920—1930, pe lîngă francarea cu mărci acoperind taxa poștală, a fost obligatorie și supratаxarea cu timbre de asistență socială.

Timbrele de asistență socială au fost obligatorii atît pe trimiterile poștale, cît și pe documentele fiscale. Cu toate acestea, ele nu sînt nici mărci poștale, dar nici timbre fiscale, ci au un statut aparte : sînt supratаxe sau taxe suplimentare de contribuție sau taxe adiționale cu un scop bine definit.

Pentru că au fost obligatorii poștal, există atît ca emisiuni propriu-zise, cît și porto.

Supratаxa cu timbre de asistență a fost stabilită astfel :

10 B — pentru cărți poștale și plicuri mici (pînă în anul 1924) ;

25 B — pentru scrisori, apoi — din 1924 — atît pentru cărți poștale, cît și pentru plicuri mici, deci o uniformizare de tarif ; se pot întîlni și pe unele acte fiscale ;

50 B și **1 L** — pentru mandate telegrafice (dar 50 B poate fi întîlnit și pe trimiteri poștale sau acte fiscale) ;

2 L, 5 L și **50 L** — pe acte fiscale, dar au fost folosite benevol și pe trimiteri poștale. Asa se explică existența unor exemplare autentic circulate și ștampilate poștal.

Atenție, însă, există și trucaje (filatelice) cu ștampile de complezență după 1930 (cînd timbrele de asistență erau retrase).

Francatura uzuală din acea perioadă a fost cu multă competență studiată de Gheorghe Cserni într-o lucrare de referință apărută în revista „Filatelia".

Mai puțină atenție s-a dat francaturii cu timbre de asistență socială.

Am întîlnit, pe lîngă exemplarele obișnuite cu francatură corectă poștală și de asistență, următoarele situații :

— trimiteri interne numai cu taxa poștală și fără asistența socială, „scăpate" probabil la control (de menționat că trimiterile externe nu se taxau și cu timbrul de asistență socială) ;

— trimiteri numai cu francatură uzuală și taxate „porto" pentru lipsa

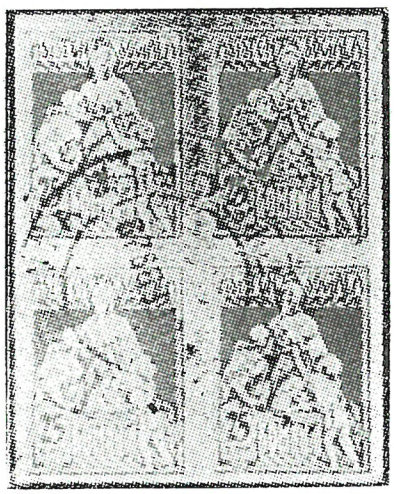

timbrelor de asistență socială ;

— francare corectă cu valoarea cumulativă, dar numai cu mărci poștale (ceea ce contează ca o echivalare a timbrelor de asistență cu cele poștale) ;

— francare corectă ca valoare, dar numai cu timbre de asistență socială ;

— adaptări fortuite ale acestor timbre de asistență socială în cazuri de lipsă temporară a unora dintre valori :

- două timbre întregi și unul înjumătățit de 10 B (comunicat de Mircea Teleguț) ;
- trei timbre de 10 B (ambele situații pentru înlocuirea timbrelor de 25 B) ;
- francarea cu un timbru de 50 B sau două de 25 B de asistență socială pe lîngă francatura poștală ;
- francarea cu două sau trei timbre de 50 B roșu sau cu patru timbre de 25 B negru (vezi imaginea) pe scrisori.

În aceste ultime situații, supratаxarea s-a făcut numai pentru asistența socială, francatura uzuală poștală era cea obișnuită, deci se pare că nu era o depășire a greutății trimiterii.

După 1928, aceste exemplare sînt mai frecvente decît s-ar crede, ceea ce ar putea sugera și o scumpire a tarifului și pentru asistența socială și nu numai o acțiune benevolă (aspecte ce urmează a fi lămurite).

Echivalarea francării numai cu mărci poștale sau numai cu timbre de asistență — deși exemplarele întîlnite sînt rarități — constituie încă o dovadă a aparteneței filatelice a timbrelor de asistență socială (ca de altfel și a celorlalte suprataxe).

Traian ATAMAN
Răzvan POPESCU
— Tîrgoviște —

Bibliografie :

— *M. Teleguț — „Francaturi înjumătățite". „Filatelia" nr. 9/1983, pag. 8*
— *Gh. Cserni — „Francaturi mixte și deosebite la emisiunile uzuale 1920—1928". „Filatelia" nr. 1/1984, pag. 8—9.*
— *T. Ataman — „Culori și nuanțe la emisiunile de asistență socială". „Filatelia" nr. 2/1985, pag. 5.*

→

măslinie. Crește izolat sau în grupuri în pădurile de conifere și foioase primăvara, în aprilie-mai.

— **Ciuperca de bălegar (Agaricus campestris) — val. de 1,55 L** — din familia Agaricaceae, are pălăria albă, mătăsoasă, lamele alb-roz, piciorușul albgri. Apare din aprilie pînă în noiembrie, prin pajiști, pășuni umede, locuri îngrășate. Mai rar poate fi văzută în păduri.

— **Hribul (Boletus edulis)** — val. de 1,75 L — din familia Boletaceae, are pălăria la început ca o minge, apoi se întinde, de culoare brun-cenușie, cu tuburi sporifere galben-verzui, cu o rețea sub pălărie și piciorul brun-verzui. Poate fi văzută din mai pînă în noiembrie numai în păduri de foioase și conifere.

— **Gălbiori (Cantharellus cibarius) — val. de 2 L** — din familia Cantharellaceae, cu pălăria galben-viu cu marginea ondulată și neregulată și cu un picior gros, galben, poate fi găsită în păduri de foioase și conifere, la locuri umbroase, din iunie pînă în septembrie.

Aceste mărci au fost pe drept considerate de specialiști ca unele dintre cele mai izbutite din punct de vedere grafic.

Noua serie de mărci poștale românești cu tematica „Ciuperci" — redate în coperta a II-a a acestui număr — și puse în circulație în luna august a.c. vine să îmbogățească colecțiile tematicienilor cu ciuperci ce fac parte tot din clasa celor comestibile și au următoarele caracteristici :

— **Cuci (Amanita rubescens) — val. de 50 B** — din familia Amanitaceae, are pălărie brun-roșiatică, punctată, cu picioruș alb-roșiatic și un inel alb-galben sau cenușiu-violaceu. Crește pe sol, prin păduri de foioase și rășinoase, din iunie pînă în octombrie.

— **Hibridul vrăjitoarei, Pitarca (Boletus luridus) — val. de 1 L**, din familia Boletaceae, cu o pălărie galbenă, piciorul portocaliu la suprafață, poate fi găsită prin păduri, pe soluri calcaroase sau neutre, din iunie pînă în octombrie.

— **Iutar sau Burete iute (Lactarius piperatus) — val. de 2 L**, din familia Russulaceae, are pălăria convexă, albicioasă, piciorul scurt, plin, alb. O întîlnim prin pădurile de foioase — stejărete-gorunate — din iulie pînă în noiembrie.

— **Gheba de brad (Lepiota clypeolaria) — val. de 3 L**, din familia Agaricaceae, poartă o pălărie cu solzame mici, concentrice, brun-roșcate pe fond albicios. Piciorul, cu un inel, este alb-cenușiu-bruniu. Crește pe sol, prin păduri de foioase și rășinoase, din august pînă în octombrie.

— **Hulubiță sau Vinețică (Russula cyanoxantha) — val. de 4 L** — din familia Russulaceae, are pălăria verde-cenușie-albă, iar piciorul alb spongios. Crește pe sol, prin păduri de foioase și rășinoase, din iulie pînă în octombrie.

— **Urechiușe (Tremiscus helvelloides) — val. de 5 L,** din familia Tremellaceae, cu pălăria în formă de ureche sau pîlnie despicată, are culoarea roșie-portocalie. Crește pe sol calcaros, bogat în humus, în jurul cioturilor sau la baza trunchiurilor de conifere, din iulie pînă în octombrie.

Din păcate, acest subiect nu a fost pînă acum valorificat filatelic în țara noastră pe măsura valențelor sale estetice naturale. În alte țări, însă, au apărut, alături de emisiuni de mărci poștale cu tematica „Ciuperci", și alte materiale filatelice, cum ar fi : c.p., plicuri-întreguri poștale, ștampile etc. De reținut că Filiala A.F.R. Arad, în cadrul manifestărilor filatelice organizate, a realizat, de-a lungul anilor, și plicuri și ștampile speciale avînd ca subiect „Ciupercile". Dacă cititorii revistei noastre mai cunosc și alte realizări autohtone, ne-ar face plăcere să luăm cunoștință de ele spre a le ține în evidența noastră și, în același timp, pentru a le populariza.

Prin numeroasele emisiuni de mărci și alte efecte poștale, puse în circulație în tot mai multe țări ale lumii, se atrage atenția, în același timp, amatorilor și iubitorilor de ciuperci să protejeze acest dar al naturii, care sînt nu numai o adevărată frumusețe, dar și o mare bogăție.

Steluța CEAUȘESCU
— Bușteni —

Bibliografie :

— *Dr. Ioan Grințescu — „Ciuperci bune de mîncat" — Editura ziarului „Universul", București, 1941.*
— *Prof. I. Simionescu — „Flora României", Biblioteca Enciclopedică, București, 1947.*
— *Prof. dr. docent Iulian Mincu, dr. Doina Boboia — „Alimentația rațională a omului sănătos și bolnav", Editura medicală, București, 1975.*
— *Dr. docent Eugenia Eliade, dr. Mihai Toma — „Ciuperci — mic atlas", Editura didactică și pedagogică, București, 1977.*
— *M.E.F.M.C. — Departamentul silviculturii — „Ghid pentru recunoașterea celor mai răspîndite ciuperci din flora spontană a României", București, 1981.*
— *Elena Poleac — „Totul despre ciuperci", Supliment estival „Tribuna", 1983.*
— *Prof. univ. dr. Gheorghe Sălăgeanu, prof. dr. Anișoara Sălăgeanu — „Determinator pentru recunoașterea ciupercilor comestibile, necomestibile și otrăvitoare din România", Editura Ceres, București, 1985.*

3/85 3/1985.

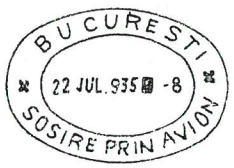

AEROFILATELIE

CURSA POȘTALĂ AERIANĂ „BUCUREȘTI—CLUJ—UZHOROD—PRAGA"

În domeniul aeropoștal, deceniul al patrulea al secolului nostru s-a caracterizat prin înființarea și extinderea curselor poștale aeriene.

Rapiditatea mijloacelor de transport aeriene a făcut să se înființeze atît curse poștale în interiorul țării, cît și unele care legau Bucureștiul de capitalele țărilor vecine și viceversa.

Una dintre aceste legături poștale, înființate la 1 iunie 1935, a fost cea pe linia „București — Cluj — Uzhorod — Praga".

Prin circulara Direcției Generale a Poștelor, Telegrafelor și Telefoanelor nr. 98602 din 5 iunie 1935, se anunța că, începînd cu 1 iunie 1935, Compania cehoslovacă CSA (Ceskoslovensko Statni Aerolinie) va efectua curse poștale aeriene pe linia București — Cluj — Praga și viceversa.

Orarul era următorul :

PLECĂRI		LOCALITATEA	SOSIRI	
Marți, joi, sîmbătă	p.10,00	București	s.17,00	luni, miercuri, vineri
" " "	s.12,15	Cluj	p.14,45	" " "
" " "	p.12,30	Cluj	s.14,30	" " "
" " "	s.18,00	Praga	p. 9,00	" " "

p = plecări; s = sosiri

Astfel, corespondența-avion pentru Cehoslovacia, prezentată la București sau sosită din provincie, se expedia prin avioanele CSA. De asemenea, și corespondența-avion internă, între București — Cluj și invers, se transporta tot prin avioanele CSA.

Oficiile din Ardeal sau, mai bine zis, toate oficiile care erau mai apropiate și aveau legături mai directe cu Clujul decît cu Bucureștiul, trebuia să îndrume corespondența par avion pentru Cehoslovacia sau în țară, direct Oficiului Cluj 1.

Această cursă poștală, folosind avioanele Companiei cehoslovace CSA, a funcționat astfel : 1 iunie — 6 oct. 1935; 1 mai — 2 sept. 1936 ; 5 apr. — 2 oct. 1937.

Cursa poștală „București — Cluj — Praga" a fost deservită și de avioanele Societății LARES (de la 23 august 1937 prin prelungirea liniei București — Cluj pînă la Praga) cu plecare din București în fiecare luni, miercuri și vineri și înapoiere în București marți, joi și sîmbătă. Pentru această linie au fost folosite și avioanele Companiei SARTA (1936 și începutul anului 1937).

Funcționarea curselor poștale cu avioane ale Companiei CSA și Societății LARES, în anul 1939 și începutul anului 1940, este incertă, deși există unele informații în Buletinul P.T.T. 1930, pag. 698.

O piesă (carte poștală ilustrată) circulată cu această cursă aeriană de la Cluj la București, aparținînd colecției autorului, poartă următoarele ștampile : ștampila rotundă de plecare „CLUJ 1 — CURSA I — 22. IUL. 935", ștampilă ovală „BUCUREȘTI — SOSIRE PRIN AVION — 22 IUL. 935", ștampila dreptunghiulară „SOSIT CU AVIONUL CSA / BUCUREȘTI — CLUJ — UZHOROD — PRAHA", aplicată de Of. P.T.T. de la aeroportul Băneasa, ștampila oficiului P.T.T. de sector : „BUCUREȘTI 3 — CURSA I — 2.. IUL 1935" și ștampila „goarna poștală" a factorului poștal de sector din București.

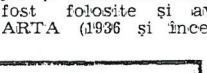

Cursa aeropoștală Praga — Cluj — București cu avionul CSA este interesantă din punct de vedere filatelic pentru că, în afară de ștampila uzuală ovală românească de sosire prin avion, Oficiul P.T.T. de la aeroportul Băneasa a folosit și o ștampilă de sosire, de formă dreptunghiulară, care se aplica, în mod curent, pe corespondența adusă de această cursă aeriană.

Ștampila este formată dintr-un dreptunghi 30/16,5 mm, avînd, pe 2 rînduri, inscripția în limba română „SOSIT CU AVIONUL CSA / BUCUREȘTI — CLUJ — UZHOROD — PRAHA".

Ing. Călin MARINESCU

CITITORII SEMNALEAZĂ

Gh. D. Sălăjan din orașul Arad ne semnalează unele aspecte provenite de la tipărirea emisiunii „Anul Internațional al Comunicațiilor 1983" executată la tipar adînc (tifdruc) în șase culori, în coli de 50 buc. (5×10 rînduri).

Din analiza unor coli din această emisiune, cititorul ne prezintă — astfel — două mărci poștale (din care una din primul rînd al colii — fig. 1 — și alta din ultimul rînd — fig. 2 — semnalîndu-ne următoarele aspecte ale mărcilor din ultimul rînd și chiar din rîndul al șaselea, față de primul rînd;

— Lipsa liniilor de demarcație la ușile autoturismului special pentru Poștă ;

— Între bara de protecție și inscripția „POȘTA" de la autoturismul poștal, apare distinct o dungă albă între culoarea gri și galben ;

— Dunga roșie lată a avionului atinge primul ochi de geam al cabinei ;

— Lipsa inscripției BOEING 707 de pe botul avionului ;

— Dunga albă a aripei stîngi a avionului privit din față este mult mai lată decît cea de la mărcile din primul rînd

— Aureola din jurul motorului de avion plasat pe aripa stîngă a acestuia privit din față înconjură partea superioară și laterală dreapta, în timp ce la mărcile din primul rînd aureola este distribuită mai mult pe stînga.

Aceste mici particularități provenite din procesul de tipărire sînt minore și ele sînt inerente în procesul de imprimare în policromie. Ele nu știrbesc cu nimic expresivitatea și buna reușită grafică a emisiunii, care — cu ocazia Anului Internațional al Comunicațiilor — a reflectat un aspect din activitatea aeropoștală desfășurată în țara noastră.

Studiul atent asupra acestor detalii de imprimare a mărcilor poștale republicane duce la concluzia că și emisiunile actuale pot forma un domeniu interesant de cercetare.

Îmbogățirea colecțiilor filatelice cu astfel de detalii aduce o notă aparte colecționarului expozant, în măsura în care acestea sînt rodul unor cercetări atente și sistematice.

Filatelia nr. 10/1985

1985/10

DISCUȚII

TIMBRELE PENTRU SINISTRAȚI

Prof. VICTOR OPRIȘIU, din Deva, a ridicat următoarea problemă :

«Printre timbrele aplicate pe scrisori în perioada interbelică, alături de mărcile de francatură, au fost și timbrele „PENTRU SINISTRAȚI". Astfel, pe un fragment de scrisoare din 1933, alături de o marcă de 2 lei din seria „75 ani de la apariția mărcilor „Cap de Bour", găsim două timbre „PENTRU SINISTRAȚI" de cîte 1 leu, toate cu ștampila poștei din Sighișoara.

„TIMBRELE PENTRU SINISTRAȚI" nu figurează nici în „Catalogul mărcilor poștale românești" din 1974, nici în „Lista de prețuri" — „Rompresfilatelia" — din 1980.

Motivele acestei omisiuni ar putea fi că sumele realizate din aplicarea „TIMBRELOR PENTRU SINISTRAȚI" nu constituiau un venit pentru poștă, ele avînd o altă destinație : ajutorarea sinistraților (cum le arată și numele).

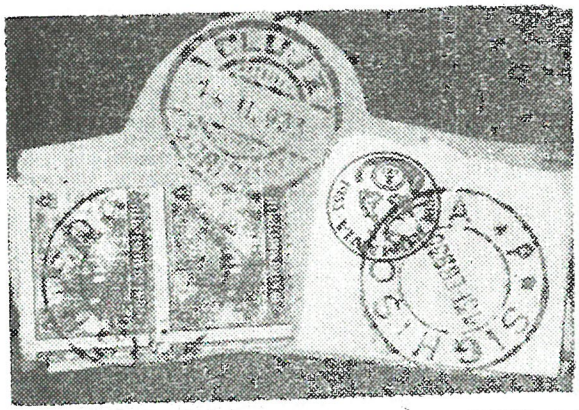

Astfel de timbre au fost aplicate — la vremea lor — și pe diferite acte oficiale care nu aveau legătură cu poșta. Exemplu : pe un Buletin de înscriere la biroul populației din Deva, cu data de 21 oct. 1937, alături de un timbru fiscal de 7 lei, două timbre statistice de 25 bani și un „Timbrul aviației" de 2 lei, se află și cinci timbre, de un leu, „PENTRU SINISTRAȚI".

Aceste „motive" nu justifică, însă, neînscrierea în catalog, pentru că mai sînt și alte timbre (exemplu : „TIMBRUL STATISTIC" ; „TIMBRUL AVIAȚIEI"), din a căror aplicare pe scrisori nu rezulta nici un venit pentru poștă, sumele realizate din aceste timbre avînd altă destinație.

Consider, deci, că și timbrele „PENTRU SINISTRAȚI" au aceeași valoare filatelică ca și cele statistice și cele pentru aviație și ar trebui înscrise și ele în cataloage».

Față de problema ridicată mai sus și în legătură cu propunerea înscrierii acestor timbre în catalog, se poate arăta că „TIMBRELE PENTRU SINISTRAȚI" au avut caracter de colectă publică, asemănător cu cel al altor timbre („Fondul Aviației", „Pentru cultură" ș.a.). Ele diferă, totuși, de acestea prin faptul că — în circuitul poștal — nu a existat o dispoziție sau o indicație condiționînd transmiterea corespondențelor de aplicare a acestor timbre pe lîngă și în afara francării tarifare poștale.

Astfel, în timp ce „timbrele de Ajutor", „de Asistență", „de Aviație", „pentru Cultură" etc. trebuia să fie aplicate pe trimiteri la un anumit quantum prescris, cele „PENTRU SINISTRAȚI" nu erau obligatorii. Aplicarea — benevolă — varia de la caz la caz. Nu ne rezultă că lipsa acestor timbre ar fi dus la netransmiterea scrisorilor sau la taxări ulterioare (cum a fost cazul cu timbrele „Taxă pentru asistența socială", pentru „Fondul aviației" etc.).

Cu alte cuvinte, în timp ce timbrele „Fondul Aviației", „Pentru cultură" etc. erau o contribuție ce nu putea lipsi de pe trimiterile prin poștă (și prin aceasta — deși extratarifare — deveneau o componentă a francaturii), cele „PENTRU SINISTRAȚI" au avut un alt regim. În plus, nu era prescris nici un anumit quantum de aplicat pe scrisori. Așa se explică, de altfel, că marea majoritate a corespondențelor din perioada respectivă nu au purtat aceste timbre.

Un alt aspect — foarte important pentru definirea caracterului lor — este dacă fondurile rezultate din vînzarea lor (indiferent dacă pentru trimiteri poștale, pentru acte fiscale etc.) erau administrate direct de stat (cum era cazul cu timbrele de Aviație, pentru Cultură etc.) sau de altă organizație sau instituție. Punerea lor în discuție lasă deschisă pentru cercetători problema de a stabili, pe bază de documente de epocă, care a fost statutul acestei colecte publice.

Independent de considerațiile de mai sus, în măsura în care sînt aplicate pe trimiteri poștale alături de francatură și în care au fost obliterate de poștă (cum este cazul francaturii pe care o reproducem), timbrele pentru sinistrați îmbracă un caracter cel puțin parafilatelic și — sub acest aspect — își pot găsi loc, ca material accesoriu, în colecții specializate.

Pînă la clarificarea deplină a statutului lor și a perioadei în care au fost vîndute și folosite, credem că la propunerea înscrierii lor în catalog nu se poate încă da un răspuns. Problema rămîne, însă, deschisă.

În încheiere, chiar în limitele parafilatelice, pentru colecționari nu pot prezenta interes decît exemplarele trecute prin poștă sau cele noi, neștampilate. Cele întrebuințate pe documente administrative sau comerciale, anulate cu ștampile nepoștale, nu au nici o contingență cu filatelia.

„MOPHILA '85"

— HAMBURG —

Între 11 și 15 septembrie a avut loc la Hamburg — sub auspiciile F.I.P. — prima expoziție internațională de filatelie **modernă**, „Mophila '85".

Am subliniat cuvîntul **modernă**, întrucît este prima dată cînd o expoziție internațională a fost profilată numai pe istoria poștală și pe materialul filatelic modern, datînd din ultimii zece ani. Ideea de a se organiza o competiție din toate ramurile filateliei, limitată, însă, la un arc de zece ani, a fost discutată și acceptată în cadrul celui de-al cincizecilea Congres al F.I.P. (Viena, 1981). Ea a fost transpusă în practică, în premieră, de Uniunea filateliștilor din R.F. Germania, atrăgînd un număr important de exponate din diverse continente. În afara de limitarea în timp „Mophila 85" a mai adus o seamă de noutăți de natură organizatorică: pentru prima dată expozanții tineri și vîrstnici au concurat la egalitate de drepturi.

Spre deosebire de celelalte expoziții filatelice internaționale, la expoziția „Mophila '85" juriul nu a acordat medalii în treptele prevăzute de Regulamentul internațional al F.I.P., ci premii eșalonate după o scară proprie, prevăzută de Regulamentul special al expoziției: premii I, II și III și certificate de participare. Exponatelor cu totul excepționale le-au fost acordate și premii de onoare.

Concomitent cu „Mophila '85", Hamburgul a găzduit și expoziția națională de filatelie din R.F.G., „Naposta '85".

La „Mophila '85" au luat parte 201 exponate, din 34 de țări. Au fost prezentate și trei exponate din țara noastră. Expozanții români au obținut: două premii II și un premiu III. Este semnificativ faptul că exponatul „Centenarul Independenței României reflectat în emisiunile poștale din anii 1974/83" (perioada admisă la expoziție !), prezentat de tînărul Ioan Bogdan Dina din București în aceeași clasă cu maturii (expoziția neavînd „Clasă pentru tineret"), a obținut premiul II și un premiu de onoare al expoziției.

Juriul internațional, din care a făcut parte și președintele F.I.P., ing. Ladislav Dvoracek, a fost prezidat de Horst Aisslinger, cunoscut colecționarilor români din juriul expoziției „Aeromfila" care a avut loc în 1979 la București.

Caracterul de competiție culturală educativă al acestei expoziții reiese și din faptul că participările au fost scutite de orice taxă de înscriere.

„Mophila '85" a adus o notă nouă în filatelia de competiție, oferind posibilități de afirmare și de întrecere și celor ce colecționează emisiunile mai recente (pînă acum, într-o măsură stingheriți de prezența preferențială a exponatelor formate din materiale mult mai vechi).

Succesul „Mophilei '85", largul ecou pe care l-a avut fac să fie așteptate cu viu interes următoarele ediții, care se vor putea prevala de experiența realizată cu prilejul acestei expoziții, ce s-a conturat ca o deschizătoare de drumuri noi în competițiile filatelice.

N. T.

În emisiunea Uzuale 1960, valoarea de 1 leu reprezintă imaginea reactorului (CMPR 1963).

Alexandru Proca (1897—1955) — reprezentant de seamă al fizicii teoretice, colaborator al Mariei Curie, Louis de Broglie, are meritul de a fi demonstrat, teoretic, în același timp cu fizicianul japonez Yukava, posibilitatea existenței mezonilor, fiind considerat unul dintre fondatorii teoriei mezonice a forțelor nucleare.

Ion Agârbiceanu (1907—1971) — fiul scriitorului Ion Agârbiceanu, fizician în specialitatea fizică atomică-spectroscopie. A organizat, în 1956, la Institutul de Fizică Atomică București (I.F.A.) un laborator de metode optice în fizica nucleară, iar în 1962, cercetătorii conduși de fizicianul Ion Agârbiceanu obțin primul laser cu gaz din țară, profilînd laboratorul pe probleme de fizică și tehnica laserilor.

Șerban Țițeica (1908—1985), fiul matematicianului Gheorghe Țițeica : elev al lui Heisenberg ; om de înaltă cultură, a pus bazele școlii românești de fizică teoretică.

Evident, spațiul limitat al prezentării nu ne permite să amintim pe toți cercetătorii din domeniul fizicii românești și contribuțiile lor valoroase, multe recunoscute pe plan mondial.

Dacă prezența fizicienilor este, deocamdată, limitată în filatelia românească, să abordăm, în baza acelei legături indestructibile a fizicii cu tehnica, unele aspecte legate de contribuțiile de mare valoare științifică aduse de o serie de ingineri români de prestigiu. În acest sens, filatelia a fost mai generoasă cu omagierea unor marcante personalități din domeniul tehnicii.

În 1961 apare emisiunea de mărci poștale „Oameni de știință români", în care sînt prezentați Petru Poni (chimist), Anghel Saligny (inginer constructor), Constantin Budeanu (inginer electrotehnician) și matematicianul Gheorghe Țițeica.

Marca de 10 bani (CMPR 2048) prezintă figura chimistului **Petru Poni** în stînga, iar în dreapta și fundal, ustensile de laborator chimic.

Marca cu valoarea de 20 bani (CMPR 2049) ni-l înfățișează, în partea dreaptă, pe inginerul savant **Anghel Saligny**, avînd în stînga, ca fundal, imaginea podului de la Cernavodă.

Constantin Budeanu (1886—1959) — aduce contribuții valoroase în domeniul energeticii și metrologiei. În numele Comitetului electrotehnic român a propus și a fost adoptată la Stockholm, în 1933, unitatea de putere reactivă VAR-ul.

Filatelic, este prezent pe marca de 55 B (CMPR 2050), în dreapta, iar pe fundalul albastru este figurat un sistem de transformare a înaltei tensiuni.

Emisiunea „Aniversări-Comemorări I 1983" îi acordă, prin marca de 4 lei un loc printre cei omagiați și lui **Dimitrie Leonida** (1933—1965), cu ocazia centenarului nașterii sale. Inginerul Dimitrie Leonida mai apare și pe întreguri poștale puse în circulație de O.S.E.T.C.M., precum și pe plicuri speciale și ștampile ocazionale realizate de filiale județene ale A.F.R.

În emisiunea „Colaborarea cultural-economică intereuropeană 1983", alături de alte prestigioase personalități reprezentative pentru cultura românească, este consemnat și omul de știință, inginer constructor, unul dintre marii inventatori ai lumii, **George Constantinescu** (1881—1965). Activitatea sa științifică s-a concretizat în peste 120 de brevete de invenții, în majoritate aplicații ale noii științe — sonicitatea — descoperită și fundamentată matematic de G. Constantinescu. Blocul de 4 mărci (Yv 160) îl prezintă pe George Constantinescu în dreapta, sus. Portretul în marcă este plasat în partea stîngă, iar în dreapta, ca fundal, montajul experimental pentru demonstrarea sonicității și figurarea propagării undelor.

Ar depăși spațiul acestui articol relatarea succeselor remarcabile obținute de oamenii de știință români în aviație și cosmonautică, în fapt realizări practice ale fizicii — domenii care, de altfel, au fost generos marcate și în filatelia românească. Ne vom opri totuși asupra emisiunii „Zborul cosmic româno-sovietic" din 1981, eveniment cosmonautic în care a fost implicată și țara noastră. Este de menționat faptul că acest zbor a prilejuit efectuarea la bord a unor experiențe de fizică, concepute la Centrul Național de Fizică din București pentru a fi testate în condițiile imponderabilității. La pregătirea acțiunii au fost con-

jugate eforturile multor savanți români și sovietici. Coliza aferentă acestei emisiuni (Yv 150) are figurat, în centru, naveta spațială cu care s-a efectuat zborul, în stînga, sus, figurile celor doi piloți : Dumitru Prunariu și Leonid Popov, în stînga, jos, Terra — așa cum apare imaginea ei în cosmos, iar în partea inferioară a coliței, imagini ale unor mașini de zbor, sugerînd drumul lung, evolutiv, pînă la naveta spațială folosită.

Este remarcabil faptul că la toți fizicienii și oamenii de știință români a rezultat din etica profesională o înaltă responsabilitate față de actul descoperirii științifice, față de folosirea rezultatelor acestor descoperiri în scopuri pașnice, spre binele umanității, spre progres. Este marea misiune a omului de știință de a pune descoperirile sale în slujba omului, a intereselor sale vitale de progres și civilizație și de a lupta consecvent împotriva oricăror aplicații militare, care ultragiază pacea și securitatea Terrei, precum și a spațiului cosmic.

Cercetarea științifică românească, coordonată prin Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, organ de partid și de stat însărcinat cu aplicarea politicii Partidului Comunist Român, în domeniul cercetării științifice, dezvoltării tehnologiei și introducerii progresului tehnic are menirea de a deveni o adevărată pirghie a economiei naționale în care cercetările din domeniul fizicii sînt remarcabile. Nu putem încheia fără a aminti că în 1981 a luat ființă în țara noastră Comitetul național român „Oamenii de știință și pacea", al cărui președinte este acad. dr. ing. Elena Ceaușescu — savant de renume mondial, comitet ce are misiunea de a fi un ardent susținător al aplicării cercetării științifice în scopuri pașnice, pentru civilizație și progres, de a se împotrivi cu hotărîre aplicațiilor militare ale energiei atomice și nucleare, oricăror acțiuni care amenință securitatea și pacea pe planeta noastră.

Clementina TIMUȘ

fizician — cercetător științific la Institutul de Fizică și Tehnologia Aparatelor cu Radiații — București

Bibliografie

1. *Dicționar „Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii" — Ed. Științifică și Enciclopedică, București — 1982.*
2. *Dicționarul enciclopedic român — Ed. Politică, București — 1962—1966.*
3. *Catalogul mărcilor poștale românești — 1974.*
4. *„Ce ne învață mărcile — Constantin I. Budeanu", de acad. prof. dr. ing. I. S. Antoniu — „Filatelia" nr. 4/1981, pag. 12.*

OBLITERAREA CORESPONDENȚEI MARITIME FRANȚA — ROMÂNIA, ÎN PERIOADA 1857—1879 (II)

(continuare din pag. 3)

filatelice, să confirme sau să infirme cele mai sus arătate.

Din răspunsurile cercetătorilor filateliști francezi, ca și din documentația și materialul filatelic cercetat, rezultă că scrisoarea transportată cu vaporul fără agent poștal la bord, plecată din Franța prin Constantinopol cu destinația Galați, descrisă mai sus și analizată astfel, poartă, pe lîngă ștampila rombică punctată nr. 5083, și o ștampilă specială, cu inscripția „MER. MEDIT. CONSTANTINOPLE" și cu data „5 SEPT. 74" — ambele ale biroului poștal al agenției consulare franceze din Constantinopol.

În încheiere, aducem mulțumiri d-lui Jaques Gervais, președinte-director general al Editurii „Yvert et Tellier", pentru amabilitatea de a accepta ca acest articol să fie ilustrat și cu fotografii din lucrarea „Catalogue specialisé des timbres de France", Amiens, 1975.

Ing. Mihail POPOVICI (A.I.J.P.)

Bibliografie

8. *„France oblitération 1849—1876" de Jean Bothion, Paris, 1975.*
9. *„Catalogul mărcilor poștale românești" de K. Dragomir și I. Surpățeanu, București, 1974.*

Filatelia nr. 6/1985.

OBLITERAREA CORESPONDENȚEI MARITIME FRANȚA—ROMÂNIA, ÎN PERIOADA 1857-1879 (II)

(Continuare din nr. 5/1985)

Agențiile consulare franceze din Principatele Române au avut o existență de aproape 20 ani și au fost desființate la 16 februarie 1875, iar cele din Dobrogea au durat circa 25 ani și au fost desființate în aprilie 1879. Prin desființarea agențiilor consulare franceze, au fost închise și birourile poștale. O sinteză a celor mai sus arătate o prezint sub formă de tabel (fig. 7), din care se pot vedea, pe fiecare birou poștal din cadrul agențiilor consulare franceze, din Principatele Române și Dobrogea, tipurile de ștampile folosite, data deschiderii și închiderii acestora, precum și tușurile utilizate (albastru, negru și violet).

Revenind la scrisoarea aflată în colecția acad. prof. dr. ing. I. S. Antoniu (București), aceasta (fig. 1) prezintă o particularitate din punctul de vedere al circulației poștale. După cum am menționat, scrisoarea a fost expediată din Franța în România, la Galați.

Scrisoarea, francată cu o marcă poștală din emisiunea 1871/75 Ceres (Yv 57), din timpul celei de-a treia Republici, este obliterată cu tuș negru cu o ștampilă de formă rombică cu puncte, avînd central un număr format din 4 cifre mari de 7 mm înălțime, din care ultimele două indescifrabile (fig. 8 a). Se presupune că localitatea de expediere ar fi portul Marsilia, aceasta după ștampila ovală aplicată pe plic, a unei firme de „Produse chimice și farmaceutice ANDRÉ & LIEUTIER/MARSEILLE". Scrisoarea mai poartă pe față, în roșu, grifa „PD", înscrisă într-un dreptunghi și, ca o particularitate, o ștampilă dublu cerc, tuș negru, cu inscripția „MER. MEDIT. CONSTANTINOPLE" și, central, pe trei rînduri, data : „5 SEPT. 74". (fig. 8 b). Pe verso, scrisoarea poartă o ștampilă datată, de sosire, în tuș albastru — triplu cerc —, prezentînd circumferința exterioară prin

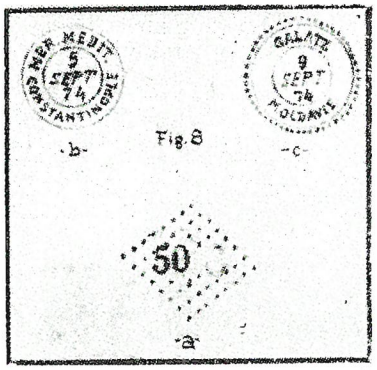

Fig. 8

spre Constantinopol. Vasul nu avea agent poștal la bord, funcție desființată pe această linie la 1 ianuarie 1873. Scrisoarea a fost obliterată la biroul poștal al agenției consulare franceze din portul Constantinopol, la sosirea pachebotului EBRÉ în ziua de 5.9.74. Conform instrucțiunilor, marca poștală de 80 c. a fost anulată potrivit noii nomenclaturi din 1862 cu o ștampilă în forma de romb punctat, avînd, în centru cu cifre mari, numărul codificat

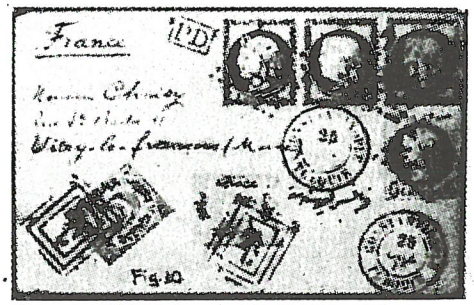

Fig. 10

— 5083 — al agenției consulare franceze din Constantinopol. Alături, a fost aplicată ștampila, cu diametrele 22/12 mm, dublu cerc, cu inscripția „MER. MEDIT. CONSTANTINOPLE", avînd în centru data „5 SEPT. 74" (aceasta reprezintă ștampila biroului poștal de expediție-sosire, aparținînd biroului poștal al agenției franceze din Constantinopol, care se aplica pe corespondența sosită și care pleca mai departe tot pe cale maritimă n.n.). Tot la acest birou poștal s-a aplicat, în roșu, și grifa „PD" de formă dreptunghiulară (11 × 7 mm), care

Birourile poștale ale agențiilor consulare franceze din PRINCIPATELE ROMÂNE și DOBROGEA			Tipul ștampilelor									
			Ștampile rombice punctate							Ștampile rotunde datate		
Denumirea biroului:	Deschis la:	Închis la:	Cifre mici: Nr.	Data	Tuș	Cifre mari Nr.	De la	Până la	Tuș	De la	Până la	Tuș
GALAȚI MOLDAVIE (GALAȚI)	- XI. 1857	16.1. 1875	4009	1862	A	5083	1862	1875	A	-	-	-
BRĂILA VALAHIE (BRĂILA)	- XI. 1857	16.1. 1875	4009	1862	N	5087	1862	1875	A;V	-	-	-
PORTUL DE TULCEA (CONSTANȚA)	1.IX. 1869	- IV.1879	-	-	-	5139	1869	1876	A	1876	1879	A
GIURGIU TURC. D'EUROPE (GIURGIU)	- XI. 1857	- IV.1879	4015	1862	N	5099	1862	1876	A;A	1876	1879	N;A
TULCEA TURC. D'EUROPE (TULCEA)	- - 1857	- IV.1879	4017	1862	A	5102	1862	1876	A;N	1876	1879	N;A
A = albastru N = negru V = violet												

Fig. 7 și 9

puncte, a biroului poștal al agenției consulare franceze cu inscripția „GALATZ-MOLDAVIE", și, central, data, pe trei rînduri : „9 SEPT. 74" (fig. 8 c).

Datorită numărului codificat al localității de expediere — indescifrabil —, posesorul acestei scrisori s-a adresat revistei franceze „L'Écho de la Timbrologie" (nr. 12/1984). Din răspunsul unor distinși cercetători filateliști din Franța („L'Écho de la Timbrologie" nr. 1/1985), se desprind următoarele :

«Scrisoarea, corect francată cu o marcă de 80 c., tarif pentru o scrisoare simplă în România, a fost predată direct pachebotului EBRÉ, pregătit pentru plecare din portul Marsilia la 29.8.74 însemna că scrisoarea a fost francată integral pentru a fi expediată de la locul de origine, la destinatar (adică portul Galați, unde biroul poștal al agenției a aplicat ștampila de sosire triplu cerc — din care al treilea cerc cu puncte —, cu inscripția „GALATZ-MOLDAVIE" și data „9 SEPT. 74" n.n.)».

În răspuns se mai dau unele amănunte în legătură cu agenția consulară franceză din Galați, descrisă la începutul acestui articol după lucrarea citată (7), cît și pentru agenția consulară franceză din Constantinopol, din care rezultă că aceasta din urmă folosea, încă din anul 1863 (alături de ștampila rombică cu nr. 5083 n.n.), o ștampilă dublu cerc datată. Această ștampilă — se menționează în răspuns — poartă aproape întotdeauna inscripția „CONSTANTINOPLE TURQUIE" (fig. 9), autorii subliniind, de altfel, ca și lucrarea citată (7), că «în mod cu totul special se caută o ștampilă asemănătoare, datată, folosită pînă la 1873 și care poartă inscripția : „MER. MEDIT. CONSTANTINOPOLE"».

În legătură cu cele de mai sus, rezultă că în această scurtă perioadă, cînd funcția de agent poștal a fost desființată (1.X.1873), corespondența transportată pe cale maritimă, francată și neobliterată la expediere, putea fi cu destinația direct Constantinopol, plecînd din Franța, sau cu alte destinații portuare din Franța, prin Constantinopol. În amble situații, la sosire în Constantinopol, corespondența se oblitera la biroul poștal al agenției consulare franceze. Astfel, în prima situație, corespondenței adresate direct pentru Constantinopol, pe lîngă ștampila rombică punctată cu nr. 5083, i se aplica alături și ștampila de sosire, dublu cerc, datată, „CONSTANTINOPLE TURQUIE" (folosită, de altfel, și ca ștampilă de expediere).

În ce privește corespondența cu alte destinații portuare, plecată din Franța prin Constantinopol, — în cazul nostru, pentru Galați —, aceasta era obliterată cu aceeași ștampilă rombică punctată nr. 5083. Alături (numai pentru corespondența sosită din Franța pe cale maritimă), se aplica o ștampilă specială, dublu cerc, datată, „MER. MEDIT. CONSTANTINOPLE" (aceasta semnificînd transportul corespondenței pe calea Mării Mediterane din porturile franceze pînă la Constantinopol n.n.). Corespondența astfel tratată era îndrumată mai departe cu același vapor sau alte nave maritime franceze, pînă la destinație, unde era obliterată la sosire cu ștampila rotundă a agenției consulare respective. Menționăm — pentru aceeași perioadă — că trimiterile, provenind de la agenția consulară franceză din Constantinopol și transportată pe cale maritimă, se oblitera de biroul poștal al agenției, potrivit primei situații mai sus arătate. În acest sens și din această perioadă ne este prezentată în lucrarea (7) pag. 329 (fig. 10 în prezentul articol), o corespondență plecată din Constantinopol la Paris, francată cu 80 c., obliterată cu ștampila rombică punctată nr. 5083, avînd alături ștampila de expediere dublu cerc cu inscripția „CONSTANTINOPLE TURQUIE" și data „25.X.75".

Invităm pe cercetătorii și colecționarii, care au în colecțiile lor astfel de piese

(continuare în pag. 5)

DIN NOU DESPRE EMISIUNEA „ZIUA MĂRCII POȘTALE ROMÂNEȘTI — 1966"

Acum 20 de ani, în revista „Filatelia" nr. 2/1967, sub semnătura I.M., a apărut articolul „Însemnări despre emisiunea «Ziua mărcii poștale românești» 1966".

Autorul analizează varietățile acestei mărci și constată că pe exemplarul din rîndul 5, col. 3, deci marca a 23-a din coală, în locul casei și grădinii din dreapta, jos,

Fig. 1

pe marca de 55 bani, apare doar o linie albă. După autorul articolului, la o mică parte din tiraj, eroarea se află pe rîndul 2, coloana 3, deci marca a 8-a din coală. Sînt sesizate și unele mici varietăți, de exemplu, cifra 5 din 45 defectă etc.

Din cele prezentate în articolul citat, după 20 de ani a intrat în realitatea filatelică și ar trebui catalogată numai eroarea „fără casă" (fig. 1). La această eroare am reușit să determin și o serie de faze intermediare între exemplarele „cu" și „fără casă".

Dată, însă, că de curînd a apărut în circuitul filatelic o nouă varietate, spectaculoasă, a acestei mărci. Varietatea se pare că a fost identificată de un „pachetar" și a stîrnit o adevărată goană în căutarea ei. Pe această varietate, prezentată în fig. 2, inscripția, de culoare albastră, „ZIUA MĂRCII POȘTALE 1966", plasată în spațiul nedantelat dintre cele două mărci, în loc să fie în poziție firească „de jos în sus", se află în poziție inversă, „de sus în jos".

Pînă în prezent am identificat, în diferite colecții, patru asemenea exemplare, toate purtînd ștampile de complezență cu inscripția „CARTARE", jos.

Două dintre aceste mărci poartă ștampila „CONSTANȚA—CARTARE/20.11.1966" (colecția proprie) și, respectiv, „BRAȘOV-CARTARE/5.4.1969" (colecția conf. dr. ing. Silviu Stănculescu), dar cred că este puțin probabil ca aceste obliterări să aibă vreo semnificație.

Asupra modului în care a apărut varietatea, consider că ar exista două supoziții: o întreagă coală a fost introdusă invers în procesul de tipărire cu culoarea albastră; una dintre matrițele purtînd inscripția „Ziua mărcii poștale 1966" a fost invers poziționată și s-a tipărit un număr de coli pînă cînd greșeala a fost depistată și remediată.

Cum exemplarele cunoscute provin toate din „plicuri cu premii" (și sînt, deci, individuale), nu mă pot pronunța nici asupra modului în care varietatea a luat naștere și nici asupra tirajului ei.

În filatelia românească este întîlnită pentru prima oară o inscripție pe o marcă fără supratipar, în două poziții diferite, la 180 grade una față de alta.

Se cunosc, însă, supratipare care, pe aceeași marcă, pot fi întîlnite atît „de sus în jos", cît și „de jos în sus", așa cum este supratiparul, vertical, „TAXA DE PLATĂ", „Timbrul de ajutor", „Tesătoarea",

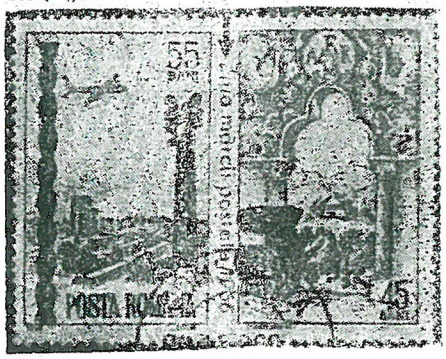

Fig. 2

valorile de 5 și 10 bani (CMPR — P.F. 8a și P.F. 9a — pag. 458). După aprecierea catalogului, în acest caz nu există o poziție preferențială.

Dr. ing. Marcel ȘAPIRA

FILIALELE A.F.R. TRANSMIT...

★ **Filiala A.R.F. Hunedoara**, prin Cercul filatelic „Minerul" și Gruparea tematică „Minerit" din Petroșani, organizează, în ultima decadă a lunii noiembrie a.c., Expoziția filatelică tematică „MINERIT", cu participare interjudețeană. Expoziția va fi organizată în cadrul manifestărilor științifice și cultural-educative prilejuite de sărbătorirea a „40 de ani de activitate a Institutului de Mine din Petroșani".

În cadrul expoziției, pot fi prezentate exponate tematice maximafile și marcofile cu următoarele subiecte: minier, geologie, petrol, paleontologie și alte teme înrudite cu industria extractivă. Cercul filatelic „Minerul" și Gruparea tematică „Minerit" din Petroșani invită toți colecționarii tematicieni din țară să participe la această manifestare filatelică. Informații suplimentare: Tiberiu Svoboda, str. Vasile Roaită, nr. 9, ap. 30, 2675, Petroșani, tel. 957/4.35.78.

★ **Filiala A.F.R. Teleorman**, prin Cercul filatelic din Roșiorii de Vede, în colaborare cu Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă, organizează, în cadrul manifestărilor prilejuite de Festivalul național „Cîntarea României", la Roșiorii de Vede, în perioada 29 octombrie — 6 noiembrie, Expoziția filatelică interjudețeană „FILE DE ISTORIE '88", dedicată împlinirii a 70 de ani de la formarea statului național unitar român.

Tematica expoziției: istoria patriei și a partidului, realizări obținute după 23 August 1944, etnografie și folclor.

★ **Filiala A.F.R. Cluj** anunță că republicana „STUDENTFILA" se va deschide în ziua de 10 decembrie. Tinerii expozanți pot primi informații suplimentare la filialele județene, în cadrul cărora activează.

*

În continuarea anunțului publicat în nr. 8/1988, **Filiala A.F.R. Botoșani** comunică și alte ștampile care vor fi realizate cu prilejul următoarelor manifestări:

— 1.10.88 — 6800 BOTOȘANI-1 — Expoziția filatelică „MEDICINA '88" — 150 ani Spitalul județean Botoșani;

— 1.11.88 — 6822 ȘTEFĂNEȘTI — Jud. BOTOȘANI — 120 ani de la nașterea pictorului Ștefan Luchian;

— 15.11.88 — 6870 DUMENI — Jud. Botoșani — 30 ani Muzeul din satul George Enescu;

— 1.12.88 — 5875 SĂVENI — Expoziția filatelică „70 ani de la Marea Unire".

Colectivul redacțional solicită tuturor prietenilor revistei „Filatelia" o mai intensă colaborare prin trimiterea de materiale tematice, de studiu și cercetare a mărcilor poștale românești și ale altor administrații poștale, dar și prin lărgirea numărului de abonamente, care se pot face prin factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi, instituții, școli etc., de la orașe și de la sate.

Un abonament constituie un mijloc sigur și util pentru ridicarea nivelului de cunoștințe filatelice și de colecționare, dar și un sprijin efectiv pentru ca revista să-și poată îmbunătăți conținutul redacțional și tehnic.

——→

francată din necesitate cu mărci ungurești, a avut același regim de circulație poștală pe tot teritoriul țării. (fig. 2).

De subliniat este faptul că întreaga corespondență poștală, de la începutul Unirii Transilvaniei cu România pînă la sfîrșitul perioadei de tranziție, francată cu mărci românești sau ungurești și anulată cu ștampila administrației poștale vechi, reprezintă trimiteri poștale românești pe baza dreptului de stat și al dreptului internațional. Implicit, în totalitatea lor, ele fac obiectul colecțiilor filatelice românești.

2. Din cauza unor goluri în aprovizionarea cu mărci poștale românești, s-a întîmplat arareori ca taxa poștală să fie achitată prin francarea cu mărci românești și cu mărci ungurești, pe aceeași corespondență. Aceste piese de cenzură cu francatură mixtă sînt deosebit de rare și valoroase. Desigur, ele sînt piese filatelice românești. (fig. 3).

3. Au existat oficii poștale unde, pentru un timp, lipsa mărcilor poștale a fost totală. În această situație, corespondența a fost expediată fără nici o francatură.

Începînd de la 15 octombrie 1920, cînd a fost extinsă și în Transilvania aplicarea timbrelor de ajutor pe corespondența internă, uneori, din lipsa mărcilor poștale, acestea au fost folosite și la francarea corespondenței.

De remarcat, de asemenea, că atîta vreme cît s-a simțit lipsa mărcilor românești în Transilvania, trimiterile poștale nefrancate sau francate numai cu „timbre de ajutor" au fost tolerate, în majoritatea cazurilor, de către oficiile poștale de destinație, ca fapte de necesitate și nu au fost supuse la plata taxei ponto. Aceste piese filatelice de cenzură, cu aspecte de istorie poștală aparte se detașează de ponderea pieselor de cenzură (fig. 4 și 5).

4. În perioada de tranzit a activității poștale române din Transilvania, la unele oficii, din anumite motive, au lipsit, temporar, ștampilele poștale de zi. În astfel de cazuri, de obicei, francatura a fost anulată manual, notîndu-se pe marca poștală ziua și luna de expediere, sau a fost anulată parțial cu ștampila de cenzură. Unii filateliști resping astfel de piese ca necorespunzătoare. În realitate, ele sînt rare, valorînd mai mult decît o piesă de cenzură similară cu aspect poștal obișnuit (fig. 5).

5. Dintre formularele poștale, numai telegramele fac obiectul colecțiilor de cenzură, fiind singurele supuse la control ca mijloc de transmitere a știrilor. Indiferent de faptul că formularul de telegramă este cel rămas de la vechea administrație poștală sau este cel nou, ele sînt acte justificative ale prestării serviciului poștal românesc și fac parte integrantă din colecțiile filatelice românești.

Desigur, problemele de istorie poștală ale cenzurii corespondenței civile din Transilvania din anii 1918—1920 nu ne sînt încă integral cunoscute. Completările sau observațiile sînt oricînd bine venite.

Gheorghe CSERNI
— Arad —

BIBLIOGRAFIE:

1. *Buletine P.T.T. din 1919—1920 și 1922.*
2. *Catalogul mărcilor românești. Ed. 1974.*
3. *Teleguț-Thielk: „Postzensuren in Rumänien 1913—1950".*

a) Corespondența oficială și particulară destinată comandamentelor, unităților sau formațiunilor de serviciu din subordine se preda delegaților odată cu corespondența sosită comandamentului din alte părți (exterioară). (Figura 1 — Schema I. a.).

b) Corespondența oficială și particulară destinată comandamentului imediat superior sau unităților din subordinea acelui comandament superior se expedia oficiului poștal militar al acestui comandament, care o carta și o preda la destinație (Schema I.b.).

c) Corespondența oficială și particulară destinată unităților și comandamentelor străine se expedia centrului de cartare respectiv (Schema I.c.).

d) Corespondența particulară a militarilor de pe front, adresată familiilor, se trimitea centrului de cartare de care depindea oficiul poștal militar, de unde se trimitea la oficiul poștal civil, care asigura ajungerea la destinație (Schma I.d.).

e) Corespondența adresată unităților și comandamentelor care aveau amplasament fix (ca : ministere, unități de marină, unități de jandarmi, licee militare, cercuri de recrutare, comandamente teritoriale, părți sedentare, arsenale, manutanțe, depozite etc.) și care nu erau afectate unui oficiu poștal militar avea adresa scrisă prin denumirea unității sau a comandamentului, precum și localitatea de destinație.

Această corespondență nu se îndruma de oficiile poștale militare la centrele de cartare, ci direct la destinația ei, pe calea obișnuită a cartării (oficiile P.T.T.) — Schema I.b.

Orice corespondență adresată unităților și comandamentelor care nu putea să fie înmînată, din cauze diferite, era trimisă subcentrului de lichidare de pe lîngă Centrul de Cartare București, care se informa și o expedia (Schema I.f.)[2]).

Corespondența oficială circula fără percepere de taxe, după normele generale stabilite de Direcția Generală a P.T.T., iar cea particulară a gradelor inferioare, precum și telegramele, mandatele și coletele adresate tuturor militarilor, sau expediate de aceștia se taxau cu reducerile acordate de Direcția Generală a P.T.T.

In interiorul țării existau centre militare de cartare.

Conform Ordinului nr. 10.051—14, din 23.III.1940, corespondența adresată unităților militare de pe front, precum și corespondența particulară adresată militarilor, ofițeri și trupă, din aceste unități, se aduna la oficiul poștal județean, care o trimitea la centrele de cartare[3]). Aici, corespondența, ca și toate trimiterile poștale se cartau pe comandamente și unități militare și se expediau oficiilor poștale militare respective (Schema I.i.).

Corespondența și toate trimiterile poștale — pe teritoriul național — adresate unităților militare din interiorul țării (comandament, P.S., spitale etc., care aveau „sedii fixe") se expedia direct la destinație, fără a mai trece prin centrele de cartare (Figura 2 — Schema II).

Trupele de pe front foloseau, de regulă, pentru corespondența lor, cărți poștale militare gratuite (C.P.M.). Feluritele trimiteri poștale, inclusiv C.P.M. urmează a fi tratate separat.

Toate oficiile poștale militare, precum și centrele de cartare aveau ștampile de poștă militară, pe care le aplicau pe corespondență. Întrucît nu se confecționau centralizat, ci de către marile unități respective, au fost diferite tipuri, așa cum se arată în figura 3, din care putem concluziona că existau unele ștampile poștale militare cu dată (P.M. 1, P.M. 2 și P.M. 3) și altele

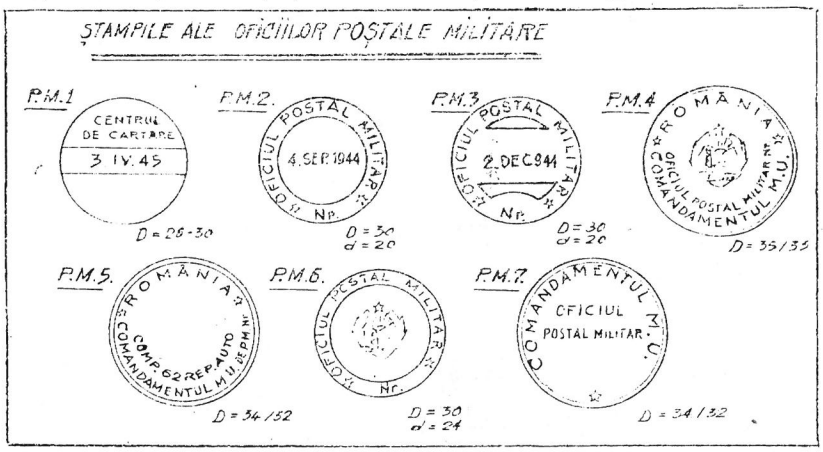

Fig. 3

(P.M.4, P.M.5, P.M.6, P.M.7), fără dată.

În ceea ce privește organizarea unei colecții sau a unui exponat, ne exprimăm părerea că este indicat să fie aranjate pe etapele eroicelor lupte duse de armata română : unități participante la insurecția națională ; unități participante la luptele pentru eliberarea Ardealului de nord ; unități participante la eliberarea Ungariei și a Cehoslovaciei de sub robia fascistă.

În încleștarea luptelor, militarii armatei noastre trimiteau celor dragi scrisori pătrunse de patriotism și de dorința fierbinte de a învinge inamicul, așa cum rezultă din cea a slt. Bușcă I., din R 1 Dorobanți/D 2 I, către familie, datată 2.X.1944, în care scria: „De cîteva zile am trecut Tisa și sîntem în marș victorios spre Budapesta, care va cădea cît de curînd. Trebuie să vă spun că am luat parte la cîteva lupte chiar în linia întîi".

O scrisoare plină de patriotism este a soldatului Mitrache, din 4.XII.1944, către soția sa, în care spunea : „Sînt fiul patriei chemat la datorie ca toți camarazii mei, care în momentul de față își dau sîngele pentru Patrie".

Am redat din conținutul numai a două scrisori. Sînt, însă, nespus de multe. Sperăm că vom avea posibilitatea să tratăm despre mesajul patriotic al scrisorilor militarilor în paginile revistei „Filatelia".

Studiind documentele poștale din timpul marii epopei naționale a poporului român, putem constitui colecții și exponate pline de conținut educativ, arătînd drumul glorios de luptă al Armatei Române și al poporului român, care și-a afirmat „glorioasele tradiții de luptă pentru independență și de sprijin a luptei altor popoare împotriva dominației străine, pentru libertate și independență"[4]).

Constantin ZAMFIRESCU

Bibliografie :

[1]) *Nicolae Ceaușescu: „România pe drumul construirii socialismului multilateral dezvoltat", vol. 10, București, Editura Politică, 1974, pag. 603—604.*

[2]) *Buletinul P.T.T. nr. 23, din 15.X.1940, pag. 650.*

[3]) *Buletinul P.T.T. nr. 5, din 5.III.1940, pag. 137—138.*

[4]) *Nicolae Ceaușescu : „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 21, Editura Politică, București, 1983, pag. 17.*

DE LA FILIALA A.F.R. BUCUREȘTI

★ Între 28 iulie și 5 august a.c. a fost deschisă, în sala de expoziții a Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România și la sediul Filialei A.F.R. București, expoziția republicană de filatelie tematică angajată „File din istoria României", desfășurată sub genericul marilor jubilee ale acestui an: 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, 50 de ani de la marele proces al comuniștilor și antifasciștilor de la Brașov, 2500 de ani de la luptele poporului geto-dac pentru libertate și independență și 600 de ani de la urcarea pe tron a domnitorului Mircea cel Mare.

Au expus peste 90 de filateliști din județele: Argeș, Bacău, Bistrița-Năsăud, Brăila, Caraș-Severin, Cluj, Constanța, Dîmbovița, Dolj, Hunedoara, Maramureș, Neamț, Olt, Prahova, Teleorman, Vaslui, Vîlcea, Vrancea și municipiul București.

Cu prilejul expoziției, Filiala A.F.R. București a realizat un plic dedicat împlinirii a 600 de ani de la urcarea pe tron a domnitorului Mircea cel Mare, obliterat cu o ștampilă omagială figurativă cu efigia domnitorului, și o flamă publicitară, tot figurativă, dedicată aniversării a 2500 de ani de la primele lupte ale poporului geto-dac pentru libertate și independență. A fost realizat, de asemenea, un catalog, care cuprinde și continuarea celui de întreguri poștale cu mărci fixe figurative (1979—1985) al cercetătorului Dumitru Biala, astfel că în prezent filatelia românească dispune de o lucrare întregită în acest domeniu.

★ Cu prilejul expoziției filatelice republicane „File din istoria patriei", Grupa de filatelie tematică angajată românească a realizat Buletinul nr. 5/86, din care spicuim: „Itinerar istoric al clasei muncitoare din România" — autor: Gheorghe Iamandi, „Preistoria și istoria antică a României reflectate în filatelie" (I) — Iosif Micu, „600 de ani de la urcarea pe tron a domnitorului Mircea cel Mare" — prof. dr. Liviu Ștefănescu. Aprecieri deosebite se cuvin redactorului buletinului, Dan Dobrescu, pentru modul în care a reușit să prezinte și acest important număr al buletinului Grupei de filatelie tematică angajată românească.

Filiala A.F.R. Dolj, în colaborare cu Comisia de aerofilatelie a A.F.R., organizează, în perioada 25—31 octombrie 1986, a X-a ediție a Expoziției „AEROMFILA", cu participare internațională, cu prilejul Centenarului nașterii savantului român Henri Coandă, realizatorul primului avion cu reacție din lume.

Filatelia nr. 12 (403)/1989 (XXXVIII)

POȘTA REDACȚIEI

de Silviu Dragomir

Ioan Munteanu — Constanța. Ne întrebați dacă la valoarea de 15 B din emisiunea „Silistra" (L.P. nr. 69) există o eroare avînd litera „O" din cuvîntul POȘTA sub forma unui **C** întors. Vă răspundem dumneavoastră și multor altora că redacția revistei, ca și colegiul de redacție (fie el chiar lărgit) nu pot fi confundați cu o instituție de cercetări lucrînd după teme comandate. Rolul nostru este de a populariza rezultatul activității și studiilor dv. Vă recomandăm, așadar, să cercetați temeinic problema ridicată, prin incursuri în literatura de specialitate și prin verificarea cîtorva sute de mărci poștale avînd aceeași valoare, pentru a constata situația erorii. Apoi să trageți unele concluzii și să ne scrieți o comunicare — cît mai concisă. Poate va merita să o publicăm pentru a ajuta și pe alți presupuși interesați. Vă rugăm să nu ne înțelegeți greșit, dar noi nu ne putem substitui în cercetători pe teme date. Sigur că în limitele cunoștințelor noastre „de fond" vom ajuta — în continuare — pe cititorii revistei. În plus, vom căuta să enunțăm cît mai exact problemele ridicate pentru a facilita astfel dialoguri directe între cei interesați de o aceeași problemă.

Mircea R. Birț — Cluj-Napoca. Ne întrebați amănunte cu privire la unele viniete publicate de filiala Constanța, avînd valorile de 10 B (două tipuri) și 20 B (un tip), emise la Mangalia în perioada interbelică, toate ilustrate cu o corabie avînd trei catarge. Interesant, dar vă invităm și pe dv. să luați notă de răspunsul anterior. Precizăm că — întîmplător — cunoaștem problema : este vorba de o emisiune din anul 1883 (iar nu din perioada interbelică, cum presupuneți), cuprinzînd o serie de patru mărci neperforate (25×25 mm) și zece mărci perforate (33×25 mm). Mărcile sînt extrem de rare, în catalogul „Romania revenues" al lui Andrew Hall — pag. 27 — seria valorînd 35 de lire (!) și acoperind gama valorilor dintre 10 și 50 de bani, unele fiind tipărite bicolor.

Ing. Aurelian Cîrjeu — Craiova. Am citit de cîteva ori scrisoarea dv. privind jurizările și — să spunem drept — nu am știut de unde să apucăm problema. E spinoasă rău ! Desigur că, în principiu, aveți dreptate. Dar, mă întorc și zic (vorba lui Conu' Iancu), probabil că la baza nemulțumirilor stă un exponent care, după părerea dv., a fost vădit subapreciat. În acest caz, vă propun să cereți la serviciu să vă dea un SRL joia, să luați subțioară exponatul cu pricina, să vă suiți în tren și să poposiți la una din ședințele cercului de studii filatelice din București, care se țin în ultima joi a fiecărei luni. Vă vom pune o vorbă bună să înscrieți exponatul la o analiză-școală de la care sigur veți pleca lămurit. Iar competența celor care-l vor analiza nu o veți putea niciodată și nicăieri contesta. Nu dăm nume, dar vă promitem că va fi... toată floarea cea vestită...

Tudorel Duca — Tg. Frumos. Aveți perfectă dreptate : anul 950 se scrie în cifre romane **CML** și nu DCCCCL (auzi !) așa cum din eroare s-a machetat pe marca de 1,75 L din 21.10.1978 (L.P. nr. 969). Cît despre prioritatea comunicării în cauză, va trebui să întrebăm pe vecinii dv. Const. Merișca din Iași sau prof. Găbureac din Piatra Neamț ; de altfel ultimului transmițîndu-i și scrisoarea.

Prof. Dan Florița-Seracin — Nădrag. Ne semnalați că pe marca **Harap-Alb** din 1989 (iar nu harap alb, cum din eroare s-a machetat) apare, în locul binecunoscutelor personaje, un balaur cu **două** capete (nu trei, sau șapte probabil din motive de spațiu !). Dv. știți prea bine că este vorba de o **licență** a artiștilor noștri care nu au aflat că mărcile poștale au și funcția de popularizare a istoriei, **culturii** și realizărilor noastre. Dacă era semnată, am fi transmis scrisoarea celor care ne cadorisesc cu asemenea „perle". Nouă ni s-a cam acrit de atîtea sesizări fără rezultat. Dar ce să ne mai minunăm dacă în filmul „Mircea" (cel Bătrîn) am văzut ditai transatlanticul pe un fundal **al** unui decor de epocă ?

Heinrich Uscherșohn — București. Reținem doar propunerea dv. de a se înființa la cercul de schimb din Calea Dorobanți un avizier cu cereri și oferte de schimb. Propunerea nu este rea (dar nici nouă). S-a mai încercat, a dat inițial unele rezultate și apoi s-a stins. Probați și vă veți convinge. Cît despre realizare nu este necesar să vă adresați conducerii A.F.R. (în competența căreia nici măcar nu intră problema ridicată), ci mult mai simplu : președintelui cercului filatelic de care aparțineți.

Horia Teodor Vissa — Bușteni. Aveți dreptate asupra tuturor celor 5 puncte despre care ne scrieți. Dar, noi ce putem face ? De difuzarea revistei se ocupă o instituție specializată. Restul de 4 puncte depind numai și numai de filiala și cercul de care aparțineți ; în speță și de dv.

Cezar Bosoancă — Moldova Veche. Nu are rost să fiți supărat. Nici pe noi, nici pe altcineva. **Facem filatelie din proprie convingere și nesiliți de nimeni.** Problema ridicată de dv. (aceea a apariției primelor cărți poștale cu răspuns plătit) este o falsă problemă. **Ambiguitatea** constă în aceea că primele noastre cărți poștale erau **în fapt cu răspuns plătit** (dacă se foloseau **sub forma lor dublă**) și că abia ulterior s-a consemnat și în scris, în mod expres, respectiva modalitate de expediție poștală. Noi vă propunem să vă clarificați ideile, să studiați literatura de specialitate (Ex. C-tin Minescu în a sa „Istoria Poștelor Române", la pag. 344 afirmă : „Primele cărți poștale care s-au pus în circulație pe ziua de 1 iunie 1873 erau de două feluri și adică : simple în valoare de 5 bani și cele cu răspuns plătit al căror cost era de 10 bani"), să studiați și legea specială din 31 martie 1873, să adăugați și cele susținute de ziarul iugoslav „Libertatea" (de care noi nu avem cunoștință) și să ne faceți o comunicare publicabilă. În acest fel să lămurim odată ambiguitățile și să încheiem această problemă litigioasă. De acord ?

SCHIMB

— Eseuri, probe, specimene. **Schimb** la înțelegere. Butcă Alexandru, Piața Comerțului, bloc 48, ap. 10, 8375 — Giurgiu.

— **Vînd** avantajos colecție de timbre românești și străine, obliterate, neobliterate, serii complete, deparalate, **schimb** dubluri cotate pentru sortimente toată lumea, bucată la bucată. Popilean Gheorghe, Oficiul Poștal 13, București, căsuța poștală 78, cod 70240, tel. : 73.96.40.

— **Schimb** album S.U.A. 1982 ; mărci circulate 1876 — 1989 (Europa, America, Australia) cu România 1928—1931. Tel. 51.80.76.

— **Ofer** colecția Bulgaria 1881—1947, jocuri olimpice de vară și diverse tematice pentru mărci, cărți poștale, plicuri România perioada clasică, postclasică și tematice faună acvatică, ciuperci, insecte. Stanca Gheorghe, Aleea Salciilor, bl. 28, ap. 71, 0200 — Tîrgoviște.

— **Seek** exchange partners fauna, sport, space, transport. Correspondence English, Russian, Franch, Italian, Spanish. Radu D., C.P. 503, 1100 Craiova — 5, Romania.

BULGARIA

— Dr. Boian Konstantinov Doganov, Compl. Tolstoi II, bl. 43, P.O. Box 29, 1229 Sofia — caută corespondent pentru schimb România cronologic și tematic toată lumea, uniforme militare, pictură, construcții istorice și tradiționale.

CEHOSLOVACIA

— Ing. Ián Durian, Thovezova 1/A, 85103 Bratislava — colecționez mărci și ilustrate vechi (1890—1950). Coresp. rusă, germ.

R. D. GERMANĂ

— Dieter Reinhold. Felix — Stillfried — Str. 15 ; D.D.R. 2500 — Rostock 6 ; caut partener de schimb marcă contra marcă.

POLONIA

— Ryszard Pietraszko, ul. Kollontaia 10/6, 66—400 Gonow Wlkp. : schimb tematic avioane, nave, automobile, locomotive, floră și faună.

U.R.S.S.

— Ribaciko N.V., pr. Metalurgov 204 A, kv. 7, Mariupol — 35, Donetsk obl. 341035 : caut partener de schimb.

— Soloveicik M., P.O. Box 172, 220033 Minsk : schimb filatelic, coresp. engl., germ., sîrbocroată.

Albania : 2402 Congresul Frontului democratic albanez 1,20 L (1) 1,60 1,15 ; 2403—2404 200 de ani Revoluția Franceză 30 Q 1,20 L (2) 2,80 2,00 ; 2405—2408 Istoria navigației 30, 80, 90 Q 1,30 L (4) 4,00 2,80.

Austria : 1966 10 ani Biroul vienez al Națiunilor Unite 8 S (1) 2,20 2,30 ; 1967 Uzuală — Schituri și mănăstiri 1 S (1) 0,30 0,30 ; 1968 Frumuseți ale naturii în Austria 5 S (1) 1,40 1,40.

Berlinul Occidental : 852—854 Transportul poștal de-a lungul secolelor 60, 80, 100 Pf (3) 6,25,, 6,25 ; 855 450 de ani Reforma în principatul Brandenburg 60 Pf (1) 1,10 1,10 ; 856 300 de ani gimnaziul francez 40 Pf (1) 0,70 0,70 ; 857 100 de ani de la nașterea H. Höch 100 Pf (1) 1,75 1,75.

Cipru : 719 200 de ani Revoluția Franceză 18 C (1) 1,35 1,35.

Elveția : 1397—1401 Emisiuni comemorative 35, 50, 80, 90, 140 C (5) 8,80 8,80 ; 1402—1403 Uzuale — omul și profesiunea 2,75, 5,50 Fr (2) 18,45 18,45 ; 1404 Ajutorul pentru sport 50+20 C (1) 1,60 1,60.

Franța : 2732 Turism 3,70 Fr (1) 2,15 2,15 ; 2733 Economia mondială la vîrf 2,20 Fr (1) 1,30 1,30 ; 2734 Turism 4 Fr (1) 2,30 2,30 ; 2735—2738 200 de ani de la publicarea proclamației drepturilor omului și ale cetățeanului 2,50 2,50 2,50 2,50 Fr (4) 5,80 5,80.

R. D. Germană : 3265—3266 Expoziția filatelică națională de la Magdeburg 20,70 Pf (2) 1,90 0,95.

R. F. Germania : 1437—1439 Transporturile poștale de-a lungul secolelor 60, 80, 100 Pf (3) 6,25 6,25.

„MICHEL"

SUPLIMENTUL NR. 10/1989

Iugoslavia : 2359—2362 Uzuale — serviciul poștal 700 D/220 D, 800, 2000, 20000 Din (4) 5,00 5,00.

Kipris : 251 Conferința pentru pace în Kipris — de la Geneva 500 L (1) 0,90 0,90 ; 252—255 Animale de vînătoare 100, 200, 700, 1000 L (4) 5,40 5,40.

Liechtenstein : 971—973 Obiceiuri de toamnă 35, 50, 80 Rp (3) 3,75 3,75 ; 974—977 Uzuale — munți 50, 75, 80 Rp 1,50 Fr (4) 8,00 8,00.

Madeira : 127—128 Expoziția filatelică Braziliana 29 ; 87 E (2) 2,70 2,70.

Marea Britanie : 1206—1209 Monumente arhitecturale ale revoluției industriale 19, 27, 32, 35 P (4) 6,60 6,60 ; 1210—1213 Idem (4 tipărite în coliță = Bloc 5) 8,25 8,25.

Suedia : 1566—1588 Parcul național 2,40 2,40 4,30 Kr (3) 5,10 5,10 ; 1569—1571 Câini de rasă suedezi 2,40 2,40 2,40 Kr (3) 5,25 5,25.

Turcia : 2862—2863 Uzuale 2000, 5000 L (2) 12,60 12,60.

U.R.S.S. : 5964 Jocurile mondiale ale tineretului și studenților 10 K (1) 0,85 0,40 ; 5968—5970 200 de ani Revoluția Franceză 5, 15, 20 K (3) 3,40 1,60 ; 5971—5975 Epopei ale popoarelor U.R.S.S. 10, 10, 10, 10, 10 K (5), 4,25 2,00 ; 5976 100 de ani observatorul astronomic din Pnecovo 10 K (1) 0,85 0,40 ; 5977 50 de ani Grădina Zoologică din Talin 10 K (1) 0,85 0,40 ; 5978 Săptămîna internațională a scrisorii 5 K (1) 0,45 0,20 ; 5979 275 de ani Bătălia navală de la Gangut 50 K (1 coliță = Bl. 208) 4,00 1,90.

România : 4577—4582 Industrie românească 50 B, 1,50, 2, 3, 4, 5 L (6) 12,50 2,50 ; 4583 50 de ani de la marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939 2 L (1) 1,65 0,45 ; 4584 Idem coliță dt. 10 L (1) 12,00 12,00 ; 4585 Expoziția mondială de filatelie. „BULGARIA '89" 10 L (1 coliță dt.) 12,00 12,00 ; 4586—4593 Colaborarea cultural-economică intereuropeană 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3 L (8 în 2 blocuri) 28,00 28,00.

COLEGIUL PROVIZORIU :
Titus Orădean, Adrian Dumitrașcu, Leonard Pașcanu, Silviu Dragomir,
Barbu Angelo Popescu, Aurelian Titu Dumitrescu, Silvia Zirra

Poşta română în Cadrilater 1913-1916 şi 1918-1940*)

La sfîrşitul celui de-al doilea război balcanic, iunie-iulie 1913, a fost semnat la Bucureşti, pe data de 28 iulie/ 10 august 1913, un tratat de pace de către reprezentanţii României, Greciei, Muntenegrului, Serbiei şi Bulgariei. Tratatul prevedea, pe lîngă alte modificări ale frontierelor bulgaro-sîrbe şi bulgaro-greceşti, şi modificarea frontierei bulgaro-române prin care partea de sud a Dobrogei - Cadrilaterul - a intrat în componenţa României.

Trei ani mai tîrziu, România a intrat în primul război mondial, alături de ţările Antantei. După lupte grele, în lunile august - octombrie 1916, Cadrilaterul este ocupat de armata bulgară, aliată a Puterilor Centrale.

La sfîrşitul anului 1918, prin înfrîngerea Puterilor Centrale, Cadrilaterul revine României, oficiile poştale române deschizîndu-se la sfîrşitul lunii nov. 1918 (Universul, Bucureşti, nr 31/30 nov/13 dec. 1918), unde rămîne pînă la 7 septembrie 1940, cînd, sub presiunea marilor puteri expansioniste, este încorporat Bulgariei.

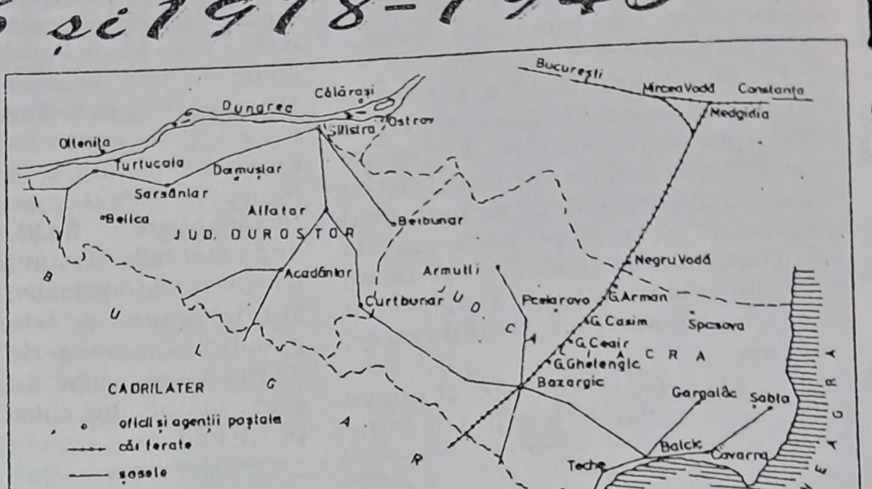

Cadrilaterul

Partea de sud a întregii Dobroge, cunoscută în România sub numele de Cadrilater, cuprinde teritorii aparţinînd plaselor Balcic, Dobrici, Kurtbunar, Silistra şi Turtucaia din judeţele bulgare Varna şi Rusciuc. În Bulgaria, acest teritoriu se numea Micul Cadrilater, spre a fi deosebit de Marele Cadrilater, delimitat de localităţile Rusciuc, Silistra, Şumla şi Varna.

Trecînd în componenţa României (1913), Cadrilaterul a fost împărţit mai întîi în două judeţe - Silistra şi Dobrici, care, la 1 aprilie 1914, şi-au schimbat denumirile în Caliacra şi Durostor. În anul 1925, a avut loc o reformă administrativă în România, prin care un mic teritoriu din judeţul Constanţa a fost trecut sub administraţia judeţului Durostor. După această dată, suprafaţa Cadrilaterului a fost de 7.726 km².

La finele anului 1928, populaţia Cadrialterului era de 286.447 persoane, pentru ca la finele anului 1930 să crească la 378.027 persoane.

În perioada 1913-1916 şi 1918-1940, în Cadrilater a funcţionat acelaşi sistem economico-financiar ca în toată România.

Organizarea poştală

Serviciul poştal român (civil) a fost inaugurat la 14 iulie 1913, odată cu înfiinţarea primului oficiu poştal român la Silistra. Au fost introduse aceleaşi dispoziţii poştale şi aceeaşi lege poştală care funcţiona şi în România, nefăcîndu-se nici o deosebire faţă de restul ţării. Pentru corespondenţă s-au folosit mărcile şi întregurile poştale româneşti curente.

Pentru a marca încorporarea noului teritoriu, Poşta Română a pus în circulaţie, la 12/25 decembrie 1913, o emisiune de mărci poştale intitulată „Silistra", avînd putere de francare pînă la 26 decembrie 1913/8 ianuarie 1914, doar pentru corespondenţa internă. Această serie se putea utiliza la francare în toată ţara.

Nu s-a semnalat pînă acum introducerea cenzurii corespondenţei (civile) în anii 1913 sau 1914. Birouri de cenzură poştală militară ar fi trebuit să funcţioneze la Silistra şi Bazargic în august-octombrie 1916 şi mai ales în anii 1918-1919, asemănător reşedinţelor de judeţe din întreaga Românie.

Oficiile şi agenţiile poştale

O caracteristică poştală a Cadrilaterului a fost numărul mic de oficii şi agenţii poştale care au funcţionat în acest teritoriu.

Primele oficii poştale române s-au inaugurat în localurile vechilor oficii poştale bulgare din Dobrici, Balcic, Cavarna, Turtucaia, Silistra, Şabla, Kurtbunar şi Acadânlar.

Oficiile şi agenţiile poştale române din Cadrilater pot fi urmărite în tabelul nr.1.

Transporturile postale

Serviciul poştal român din Cadrilater a folosit toate principalele mijloace de transport ale corespondenţei. Cursele poştale rutiere, fluviale, feroviare şi aeriene în legătură cu Cadrilaterul se pot urmări în tabelul nr.2.

Traficul de corespondenţă

În tabelul nr.3 este redat numărul corespondenţelor pe categorii (scrisori, cărţi poştale, imprimate, obiecte recomandate şi scutite de taxă) expeditate din Cadrilater în ţară şi străinătate în perioada 1931-1938. Se poate observa coeficientul foarte mic al acestora în comparaţie cu corespondenţa expediată în România în aceeaşi perioadă, ceea ce denotă raritatea pieselor din Cadrilater.

În tabelul nr.4 este prezentat, pentru anii 1937 şi 1938, numărul de scrisori, cărţi poştale şi obiecte recomandate expediate „prin avion" de la oficiile poştale din Balcic şi Bazargic. De această dată se constată o pondere foarte mare a pieselor din Cadrilater faţă de cele expediate din toată ţara.

Ştampilele

Clasificarea ştampilelor folosite de Serviciul Poştal Român în Cadrilater face obiectul unui alt articol care va fi publicat într-un număr viitor al revistei.

Călin MARINESCU

Bibligrafie

- *Monitorul Oficial al României, Bucureşti, 1913-1914,*
- *Buletin Telegrafo-Poştal, PTT, Bucureşti, 1913-1941;*
- *Darea de seamă statistică PTT pe anii 1931-1938, Bucureşti, 1932-1940,*
- *Cadrilaterul Bulgar de un român (G.A.Dabija), Ediţiile I şi a II-a, Bucureşti, 1913.*

*) *Articol publicat în premieră, cu unele modificări, în revista „NSW Philatelist" Australia (Nr.4(49)/1991), urmat de articolul „Ştampilele folosite de serviciul poştal român în Cadrilater 1913-1916 şi 1918-1940" (Nr.1(50)/1992).*

Tabel nr. 1 OFICIILE, AGENȚIILE POȘTALE și GĂRILE cu servicii PTT din CADRILATER (1913-1916 și 1918-1940)

Nr. crt.	Denumirea unității PTT	Tip unitate PTT	Județul	Data înființării	Obs.
1	ACADÂNLAR	OF.	DUROSTOR	30.08.913	AG din 16.11.931
2	ALFATAR	OF.	"	20.11.913	AG 1.11.925; desf. 1.04.927
3	ARMAN	–	CALIACRA	...915	GARĂ cu servicii PTT; desf. 1.08.929
4	ARMUTLI	OF	"	23.11.913	AG 1.10.920
5	BALCIC	OF	"	3.08.913	
6	BALCIC PALAT	OF	"	1.06.931	"
7	BAZARGIC (V.DOBRICI)	OF	"	1.04.914	
8	BEIBUNAR	OF	DUROSTOR	23.11.913	Desf.7/20.05.914; Înf.Ag. 1.04.927
9	BELICA	OF	"	15.01.914	AG. 1.11.920
10	CASIM (V. I.G. DUCA)	–	CALIACRA	...915	GARĂ cu servicii PTT, schimbă denumirea
11	CAVARNA	OF.	"	22.09.913	
12	CEAIR	–	"	...915	GARĂ cu servicii PTT
13	CURTBUNAR	OF.	"	24.08.913	Trece în Jud.Durostor din 1925
14	DOBRICI (V. BAZARGIC)	OF.	"	1.08.913	Din 1.04.1914 se numește Bazargic
15	DOIMUSLAR	OF.	DUROSTOR	11.12.913	AG. 1.11.920
16	DUCA G.I. (V. CASIM)	AG.	CALIACRA	15.04.934	
17	GARGALAC	OF.	"	23.11.913	Desființat 7/20.05.914
18	GHELENGIC	–	"	...915	GARĂ cu servicii PTT
19	OSTROV	OF.	DUROSTOR	...925	În anul 1925 a trecut de la Jud. Constanța
20	PCELAREVO	OF.	CALIACRA	23.11.913	Desființat 7/20.05.914
21	SABLA	OF.	"	23.11.913	AG. 1.10.920
22	SARSÂNLAR	OF.	DUROSTOR	1.12.913	AG. 1.11.920, OF..., AG.1.08.926
23	SILISTRA	OF.	"	14.07.913	
24	SPASOVA	OF.	CALIACRA	20.11.913	AG.1.10.920
25	STEJARUL	AG.	"	1.09.930	
26	TECHE	AG.	"	1.11.935	
27	TURTUCAIA	OF.	DUROSTOR	1.08.913	

** Oficiul poștal „Palat Regal Tenha Juvah Balcic" se deschidea numai cu ocazia vizitelor reginei Maria la castelul din Balcic. Câteva din perioadele sale de funcționare au fost: 16 iun.–16 iul. 931, ?–2 nov.931, ?–30 iun. 932, ?–14 nov. 936, ?–24 oct. 937 etc.*

Tabel nr. 2 TRANSPORTURILE POȘTALE

I Cursele poștale auto

În anul 1928 funcționau cursele poștale 1-4, numărul lor crescînd pînă în 1940.

1. BAZARGIC – BALCIC – CAVARNA
2. BAZARGIC – CONSTANȚA
3. BAZARGIC – SPASOVA
4. TURTUCAIA – SILISTRA – BAZARGIC

II Cursele poștale fluviale

1. TURTUCAIA; SILISTRA; OSTROV, vezi „Filatelia" Nº 8 și 9/1988 și 12/1989.

III Cursele poștale feroviare

Prin inaugurarea căii ferate MIRCEA VODĂ-BAZARGIC la 2 ian. 1915 au fost înființate, treptat, cursele poștale feroviare:

1. BUCUREȘTI – BAZARGIC și retur – Birourile poștale ambulante Nr. 29 și 30 au funcționat în anii 1915-1916 și 1924-1940. Curse poștale simple au funcționat în trenurile mixte 433 și 434 în anii 1915-1916.
2. MEDGIDIA – BAZARGIC și retur – Birourile poștale ambulante nr. 99 și 100 au funcționat în perioada 1922-1940.

IV Cursele poștale aeriene *

1. BUCUREȘTI – CONSTANȚA – BALCIC și retur
   1931 (24 VII-26 IX); 1932 (10 VI– 26 IX)
   1935 (5 VIII–15 IX)
2. GALAȚI – CONSTANȚA – BALCIC și retur
   1933 (4 VI–10 IX)
3. BUCUREȘTI – CONSTANȚA – BALCIC – BUCUREȘTI
   1934 (2/3 VII–11/17 IX)
4. BUCUREȘTI – BALCIC – CONSTANȚA – BUCUREȘTI
   1934 (2/3 VII–15/17 IX)
5. BUCUREȘTI – CĂLĂRAȘI – BAZARGIC – BALCIC și retur
   1936 (1 V–11 XII), 1937 (1 IV–14 VI)
   1938 (2 V–14 VI), 1939 (1 V–16 IX)
   1940 (1 V– 27 VI)
6. BUCUREȘTI–CONSTANȚA—BALCIC–BAZARGIC–CĂLĂRAȘI–BUCUREȘTI
   1937 (15 VI–(?)3 XII), 1938(15VI-1X)
7. BUCUREȘTI–CĂLĂRAȘI–BAZARGIC–BALCIC–CONSTANȚA–BUCUREȘTI
   1937(15VI-(?)3XII, 1938 (15 VI–1 X)

** Extras din lucrarea manuscris „POȘTA AERIANĂ ÎN ROMÂNIA 1916-1991" de Ing. Călin Marinescu*

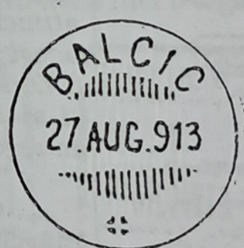

Tabel nr. 3 OBIECTE DE CORESPONDENȚĂ EXPEDIATE DIN CADRILATER 1931-1938 (bucăți)

Anul	Tipul de corespondență	Scrisori	Cărți poștale	Imprimate și alte obiecte	Obiecte recomand.	Scutite de taxă	Total Cadrilater	Total România	%
1931	internă	386.176	647.036	699.868	49.203	780.908	2.563.191	326.253.860	0,78
	externă	64.636	25.662	46.956	7.441	–	144.695	19.508.192	0,74
1932	internă	226.070	468.676	638.612	35.258	765.635	2.134.251	260.844.687	0,81
	externă	51.896	23.816	36.270	4.845	–	116.827	16.362.369	0,71
1933	internă	205.556	447.252	318.552	32.797	607.822	1.611.979	276.810.826	0,58
	externă	39.520	23.504	15.912	4.377	–	83.313	13.916.386	0,59
1934	internă	212.134	413.348	130.910	43.813	661.033	1.461.238	289.339.856	0,55
	externă	34.060	20.722	6.656	5.643	4	67.085	13.431.154	0,49
1935	internă	167.388	351.546	236.496	29.744	519.375	1.304.549	340.578.918	0,38
	externă	35.022	29.978	6.370	5.439	–	76.809	15.612.325	0,49
1937	internă	256.906	1.090.518	406.952	33.395	1.070.078	2.857.849	366.970.826	0,77
	externă	56.420	37.908	15.184	5.241	–	114.753	16.584.404	0,69
1938	internă	258.778	484.952	182.000	41.883	787.676	1.755.289	384.896.125	0,45
	externă	45.214	23.764	4.732	3.961	2	77.673	14.987.069	0,51

Tabel nr. 4 TRAFICUL POȘTAL AERIAN INTERN 1937-1938 Expedieri de la Of. PTT Bazargic și Balcic (buc.)

Anul	Oficiul de expediere	Scrisori	Cărți poștale	Obiecte recoman.	Total Cadrilater	Total România	%
1937	BAZARGIC	1	–	3			
	BALCIC	891	532	156	1.583	5.265	30,06
1938	BALCIC	1.806	1.050	164	3.020	11.361	26,58

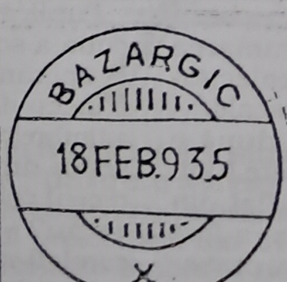

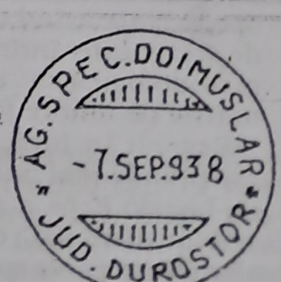

Filatelia 9(328), XXXII, 1983.

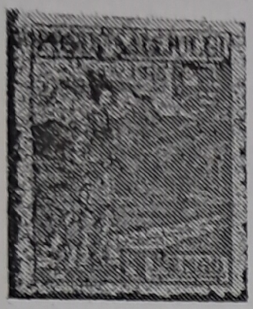

CONTRIBUȚII

„POȘTA SĂLAJULUI“ SUPRATIPAR (I)

ISTORIC. După cum se cunoaște, după revoluția din 23 August 1944, armata română, alături de armata sovietică, prin lupte și jertfe grele de sînge, a eliberat întregul teritoriu românesc ocupat în urma Diotatului de la Viena. Între județele eliberate se afla și Sălaj, a cărui eliberare s-a terminat la 25 octombrie, cînd unitățile române au cucerit Careiul, ultima localitate din teritoriul românesc ocupat în 1940 și care pe atunci, reședință de plasă, aparținea județului Sălaj. Memorabilul eveniment este imortalizat prin monumentul ridicat la Carei, opera marelui sculptor Vida Géza. În cîteva zile după eliberare a fost introdusă administrația românească, cu un prefect român. A început să funcționeze la Zalău, capitala județului, o administrație locală. Eram încă în plin război. La București guvernele Sănătescu și Rădescu nu asigurau o guvernare democratică. Armata română era angajată, alături de armata sovietică, în eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei.

Ca să poată funcționa, această administrație trebuia să-și asigure resurse materiale, printre altele și din venituri poștale. Așa au început pregătirile încă la sfîrșitul anului 1944 pentru emiterea unor valori menite a fi folosite la unele oficii poștale din Sălaj, respectiv: Zalău, Șimleu-Silvaniei, Cehu-Silvaniei, Jibou, Tășnad, Crasna, Supuru de Jos și comuna Mirșid. Se pune firească întrebare pentru ce numai în aceste opt localități au luat ființă oficii poștale? O simplă privire pe harta de atunci a județului Sălaj convinge că aceste șapte oficii poștale erau astfel așezate din punct de vedere geografic încît să poată servi cît mai bine întregul teritoriu al județului. Se pune problema existenței oficiilor poștale Nușfalău și Ulmeni. Problema va fi tratată la capitolul „obliterări“.

Emisiunea definitivă formată din 3 valori litografiate a fost pusă în circulație la mijlocul lunii martie 1945 (vezi articolul autorului în revista „Filatelia“ nr. 9/63, pagina 2—3, articol republicat într-o publicație engleză, în aprilie 1964).

La începutul lunii februarie 1945, la tipografia „Seres“ din Zalău, mărcile poștale ungurești cu valorile de 1, 2, 3 și 5 Pengő (monedă încă în circulație în județ, la acea dată), colectate de pe cuprinsul județului, au fost supratipărite, pe o mașină plană, în coliță a cîte 30 exemplare. Acest supratipar a devenit necesar și în urma măririi tarifului poștal.

TIPURI DE MĂRCI. Seria a fost supratipărită pe mărcile ungurești (Zumstein din serille 707—729; 600; 163—168) cu caracterele „antiqua“ cop 8 de care dispunea tipografia, neținînd cont de marca de bază. Primele informații despre acest supratipar apar în revista „Filatelia“ nr. 12/1945, editată de casa comercială „Lianora“ din București. Nefiind filateliști la Administrația financiară și nici la tipografie, cele două planșe (cu unele excepții), au fost compuse din 50 de mărci de diferite tipuri și valori. Golurile din coală au fost completate cu mărci lipite cu petice din marginile de coală, neținîndu-se seama de tip. Astfel, oricînd mai pot apărea și astăzi, după aproape 40 de ani, exemplare neidentificate pînă în prezent. Marca cea mai frecvent circulată a fost cea cu nominal de 2 Pengő, taxa pentru o scrisoare simplă. Valoarea de 1 Pengő fusese prevăzută pentru a fi aplicată deasupra mărcii fixe a cărților poștale (care niciodată n-au fost puse în circulație, după cum vom arăta la capitolul „falsuri“), iar cea de 4 Pengő, pentru recomandate. De reținut că au fost folosite pentru completarea colilor pînă la 50 și vechile mărci „Porto“ maghiare care au căpătat astfel putere de circulație ca mărci poștale „Franco“.

Nu există o explicație pentru ce s-a tipărit și o valoare de 3 P., dacă o recomandată avea tariful de 4 P. și ce rost avea valoarea de 5 P., dacă tariful intern era valabil și pentru trimiteri în afara teritoriului județean.

TIRAJUL. După catalogul editat în 1947 la Oradea, supratiparul a fost efectuat pe 66 diverse mărci, de tipuri și valori de bază diferite. Astăzi, marii specialiști în materie — din țară și din străinătate — sînt unanim de acord că această cifră include valori care niciodată n-au ajuns în circulație și pe care nimeni nu le-a văzut în nici o colecție. După articolul din „Filatelia“ (nr. 12/1945), tirajul acestui supratipar pe 37 diferite valori se prezintă astfel:

Valoare nouă	Valoare veche	Culoare	CMPR (P.S.)	Buc.
1 P.	1 fi.	gri	1	1363
1 P.	4 fi.	brun	2	3334
1 P.	12 fi.	verde	5	165
2 P.	1 fi.	gri	9	1383
2 P.	2 fi.	galben	10	200
2 P.	3 fi.	albastru	11	200
2 P.	5 fi.	roșu	13	467
2 P.	6 fi.	gri	14	298
2 P.	8 fi.	verde	15	468
2 P.	10 fi.	brun	16	1459
2 P.	18 fi.	negru	18	1839
2 P.	20 fi.	brun	19	208
2 P.	50 fi.	albastru	22	250
2 P.	80 fi.	brun	23	558
2 P.	1 P.	verde	25	712
3 P.	1 P.	verde	26	712
5 P.	4 fi.	brun	39	3334
5 P.	2 P.	brun	49	345

PORTO

Valoare nouă	Valoare veche	Culoare	CMPR (P.S.)	Buc.
3 P.	2 fi.	brun-roșu	50	?
3 P.	4 fi.	brun-roșu	51	240
3 P.	6 fi.	brun-roșu	52	160
3 P.	8 fi.	brun-roșu	53	470
3 P.	10 fi.	brun-roșu	54	593
3 P.	20 fi.	brun-roșu	56	250
5 P.	8 fi.	brun-roșu	61	470
5 P.	10 fi.	brun-roșu	62	593
5 P.	36 fi.	brun-roșu	30	44

Deci, o serie completă are 37 cifre supratipărite, iar serii complete nu pot fi decît, cel mult, 44.

Toate cataloagele, inclusiv CMPR 1971 și Zumstein, preiau însă datele catalogului de la Oradea care, conform datelor Administrației financiare, arată că ar fi fost tipărite valorile, în următorul tiraj: 1. P. — 4.400; 2 P. — 10.000; 3 P. — 2.103 și 5 P. — 945. Dintre acestea, au fost apoi ditruse: 1 P. — 1.284; 2 P. — 3.921; 3 P. — 113 și 5 P. — 423 bucăți rămînînd în circulație: 1 P — 3116; 2 P. 6079; 3 P. — 1.090 și 5 P. — 522 bucăți. Dacă comparăm cele două informații, rezultă diferența:

1 P.		2 P.	
„Filatelia“	4.882 buc	„F“	8.862
„Conrad“	4.400 “	„C“	10.000

3 P.		5 P.	
„F	1.815	„F“	1 103
„C“	1.713	„C“	945

Nici chiar un act de la Administrația financiară nu poate fi considerat ca o sursă absolut certă, ținînd seama că după apariția acestor mărci Sălajul a fost „invadat“ de o mulțime de filateliști dar, în special, comercianți și falsificatori umblînd după materialul filatelic „Poșta Sălajului“ cu supratipar. Așa au luat naștere cantități suplimentare de mărci, confecționate abuziv în anul 1946, de către un oficiant P.T.T., în condițiile tehnice ale emisiunii originale. Cum tipografia locală era o unitate care lucra destul de primitiv, cu toată strădania, mărcile acestor retipăriri se deosebesc de cele din tirajul original prin multe particularități. Dintre acestea una valabilă este menționată și în CMPR 1974 (locul literei „P“ raportat la cuvîntul „Poșta“). Falsuri mai mult sau mai puțin reușite, confecționate cu caracterele și cifrele originale, au fost fabricate în blocuri de patru, în șiraifuri sau chiar ca unicate.

După 12 martie 1946, după ce Sălajul a intrat în administrația guvernului Petru Groza, tipografia a continuat să tipărească abuziv cu caracterele și cifrele originale niște piese care și fără lupă pot fi identificate ca false. Aceste piese, în marea lor majoritate, au ajuns în străinătate. Așa se explică de ce cercetători din țară și străinătate au mult de furcă cu acest supratipar, iar filateliștilor li se recomandă să nu cumpere mărci cu acest supratipar fără a fi expertizate.

Despre cifrele supratiparului în coală originală: cifra 1 se cunoaște în trei tipuri; cifra 2, în cinci tipuri; cifrele 3 și 5 în cîte șase tipuri, dar se pare că cifra 5 ar avea șapte tipuri.

Problema însă rămîne de cercetat în ceea ce privește poziția în coală a diferitelor tipuri de cifre și a literelor.

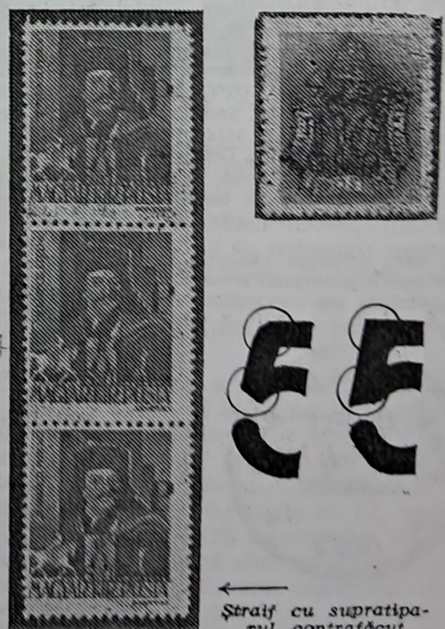

Șraif cu supratiparul contrafăcut

respectiv în ce măsură sînt valabile afirmațiile din CMPR, preluate din catalogul Conrad 1948, privind distanța cifrei față de litera P și axa literei P, raportată la litera „a“ din cuvîntul „Poșta“. Aceasta cu atît mai mult cu cît între piesele cumpărate la poștă sînt exemple care le și infirmă.

OBLITERĂRILE. Este cunoscut faptul că obliterarea mărcilor „Poșta Sălaju-

→

CONSIDERAȚII PE MARGINEA EXPOZIȚIEI „BRAȘOVIA '83"

Fiecare expoziție filatelică organizată în țara noastră este și o școală de la care se cuvine să învățăm cum se poate realiza un exponat și cum anume trebuie să ne ferim de anumite greșeli care apar pe cadre mult mai evident decît se poate relata în paginile revistei sau în cadrul unor instructaje, simpozioane etc.

De la început precizăm că faima pe care o are Brașovul, de a nu atribui medalii de bronz de complezență unor colecții care lasă de dorit, a făcut ca la această importantă manifestare filatelică să nu mai fie trimise exponate neglijent întocmite, fără plan tematic sau fără folie de plastic protectoare, sau avînd pe aceeași planșă sau pe planșe vecine mărci poștale stampilate și nestampilate.

Totuși, au mai fost colecții care au luat doar diplomă de participare sau, cu chiu cu vai, bronz, exponate în care abundau plicuri ocazionale recente, mărci poștale foarte accesibile datorită prețului mic și tirajului mare. Astăzi, cînd s-au realizat, cu eforturi, cîteva excepționale colecții de tematică angajată, nu mai este suficient să te prezinți cu un exponat din această clasă, de trei cadre, cu piese adunate fără nici o legătură între ele, ca să primești o medalie de bronz-argintat.

Am constatat, la unele exponate, titluri prea vagi sau prea „pompoase", ca de pildă „...curier aviatic pe ruta Volgograd — Ploiești 1978—1980".

De asemenea, realizarea în grabă a unor exponate sau insuficienta cunoaștere a domeniului de colecționare, se vădește în inscripționările prea sărace, practic uneori absente, care lasă o impresie mai neplăcută încă decît textele prea ample. Aici se cuvine să facem o precizare. Inevitabil, exponatele se apreciază și comparativ cu celelalte, asemănătoare ca tematică, atunci cînd există în competiție. Așa se explică faptul că exponatul „Campionatul mondial de fotbal München '74 — obliterări din țara organizatoare" a obținut diplomă, iar „Centrale și Agenții bancoare pe mapamond" a obținut argint. La o ediție viitoare a republicanei de marcofilie, dacă acest ultim exponat se va prezenta tot neinscripționat, va primi, probabil, bronz-argintat, pentru că nu va mai fi nou-șocant și defectele lui vor fi astfel mai vizibile.

Principalul element pozitiv al acestei expoziții l-a reprezentat marea varietate a domeniilor de colecționare. Ne bucură apariția multor colecții de „Stampile de campanie și stampile de cenzură", „Francaturi mecanice", „Stampile poștale pentru indicații de serviciu" și așteptăm elaborarea unor studii temeinice, care să consolideze (teme inic) bazele teoretice necesare alcătuirii unor asemenea colecții valoroase.

N. N

→

lui", atît la emisiunea supratipărită, cît și la cea definitivă, a fost făcută la Zalău folosindu-se o ștampilă veche din oțel care fusese folosită în perioada interbelică pentru mandatele poștale. În localitățile Șimleu-Silvaniei, Cehu-Silvaniei și Crasna obliterările s-au aplicat cu ștampila de cauciuc (subliniez de cauciuc) cu un diametru de 30 mm, avînd în partea superioară inscripția „Poșta Sălajului", iar în centru — de exemplu la Șimleu — „OF. PTT, Șimleul-Silvaniei". În partea de jos, între două steluțe „1945". (Ulmeni Sălaj fiind o comună foarte apropiată de Cehu-Silvaniei, nu se justifica cu nimic întreținerea unui oficiu poștal în condițiile materiale grele în care se afla poșta din județ).

Întrebarea care așteaptă răspuns este cine a emis aceste ștampile? E verosimil că aceste ștampile tip au fost rea-

lizate din dispoziția Prefecturii de către poșta din Zalău. O nedumerire intervine privind motivul pentru care n-a folosit și Zalăul o ștampilă asemănătoare? În ce măsură unele din aceste ștampile au fost introduse efectiv în timpul primei perioade a „Poștei Sălajului" sau mai tîrziu, cînd aceste mărci deveniseră piese filatelice foarte căutate. În acest din urmă caz, am avea de-a face cu un fals, cu atît mai mult că pentru Șimleu au putut fi întîlnite două tipuri de ștampile, din care numai tipul 1 poate fi considerat original, iar tipul 2 este un fals. Același lucru se poate spune și despre ștampila Tășnad, „obliterarea" cu această ștampilă fiind făcută fraudulos după existența „Poștei Sălajului". Dealtfel, literatura și CMPR sînt categorice privind faptul că la Tășnad obliterările s-au făcut cu o veche ștampilă rotundă rămasă din perioada de ocupație maghiară.

La Jibou, Supuru de Jos și Mirșid anularea mărcilor s-a făcut cu cerneală sau creion chimic. Am văzut piese circulate cu ștampila „Poșta Sălajului" „Nușfalău" „ștampila tip". Această ștampilă a fost categoric aplicată după perioada „Poșta Sălajului", iar ștampila liniară în limba română „Ulmeni Sălaj", dacă a existat, nu aparține categoriei de ștampile „Poșta Sălajului". La Șimleu-Silvaniei data expediției a fost aplicată cu o ștampilă liniară cu tuș violet sau a fost scrisă de mînă cu cerneală.

În concluzie, fiind vorba de ștampile de cauciuc, ele puteau să fie foarte ușor contrafăcute sau chiar „inventate". Atît mărcile, cît și ștampilele „Poșta Sălajului" este necesar să fie expertizate înainte de a le schimba sau cumpăra, fiind vorba de piese românești foarte valoroase.

Privind obliterările, „reglementările de atunci" obligau anularea mărcilor, dar nu și la aplicarea ștampilei pe alb. Ori de cîte ori avem de-a face cu asemenea piese cu ștampila aplicată și pe plic se justifică prudență și rezerve. De asemenea, toate ștampilele „Poșta Sălajului" aplicate pe mărci maghiare fără supratipar pot fi considerate falsuri, întrucît personalul poștal nu avea dreptul de a expedia trimiteri poștale decît numai cu francaturi cu supratipar.

Plicurile efectiv circulate sînt foarte rare, din două motive: în perioada aceea fiind lipsă acută de plicuri, chiar și autoritățile refoloseau plicurile prin reîntoarcere; pe de altă parte, dificultățile inerente stării de război au făcut ca o parte din corespondență să nu ajungă sau să nu fie păstrată de destinatari. De asemenea, dacă la plecare se aplica data, la sosire ea lipsește categoric. Complexa problemă a obliterării pe mărcile „Poșta Sălajului" nu poate fi epuizată în cadrul unui singur articol.

CĂRȚILE POȘTALE. În ultimii ani au apărut în circuitul filatelic și cărți poștale cu supratipar „Poșta Sălajului". Aceste „întreguri" se găsesc și cu supratipar „CARTE POȘTALĂ" și „Poșta Sălajului" sau numai cu „Poșta Sălajului". Ambele tipuri de cărți poștale n-au circulat niciodată, pentru că nu au fost puse în vînzare niciodată. Geneza lor e suspectă. Interesant că acestea se găsesc cu mult mai multe în străinătate decît în țară. Însuși supratiparul este îndoielnic. Mai logic ar fi fost dacă pe însemnul de stat de pe cartea poștală s-ar fi lipit o marcă supratipărită „Poșta Sălajului" de 1 Pengő. Este deci vorba despre „făcături", confecționate la mulți ani după perioada de existență a „Poștei Sălajului".

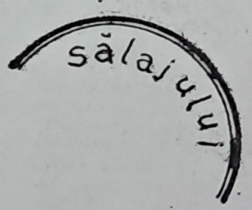

original

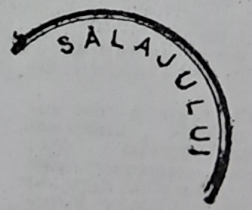

fals

Firește, mai rămîn multe de spus despre această emisiune atît de interesantă și rară.

Iosif MICU

EMISIUNEA A DOUA „POȘTA SĂLAJULUI"

Fig. 1

În filatelia romînă un capitol interesant îl reprezintă mărcile poștale provizorii care au fost emise în Transilvania de nord în perioada 1944—1945. Apariția acestor emisiuni, printre care și emisiunile I și II „Poșta Sălajului", este legată de o perioadă importantă din istoria patriei noastre. Precum se știe, după insurecția armată victorioasă de la 23 August 1944, inițiată, organizată și condusă de P.C.R., trupele romîne au participat, alături de Armata Sovietică, la eliberarea Transilvaniei de nord, iar apoi a Cehoslovaciei și Ungariei. O sută zece mii de morți și răniți și-au vărsat sîngele în lupta comună pentru zdrobirea definitivă a fascismului.

În luna octombrie 1944 administrația fascistă a fost izgonită din teritoriul Transilvaniei de nord. Administrația romînească a fost instalată pe tot acest teritoriu după 9 aprilie 1945. În unele părți ale Transilvaniei de nord, poșta romînă a preluat serviciile poștale scurt timp după eliberarea lor, asigurînd restabilirea serviciilor și funcționarea lor normală. În alte regiuni, funcționarea serviciului poștal a fost asigurată, din octombrie 1944 pînă la 9 aprilie 1945, de către autoritățile locale. Acestea au acționat independent una de alta ; aceasta explică faptul

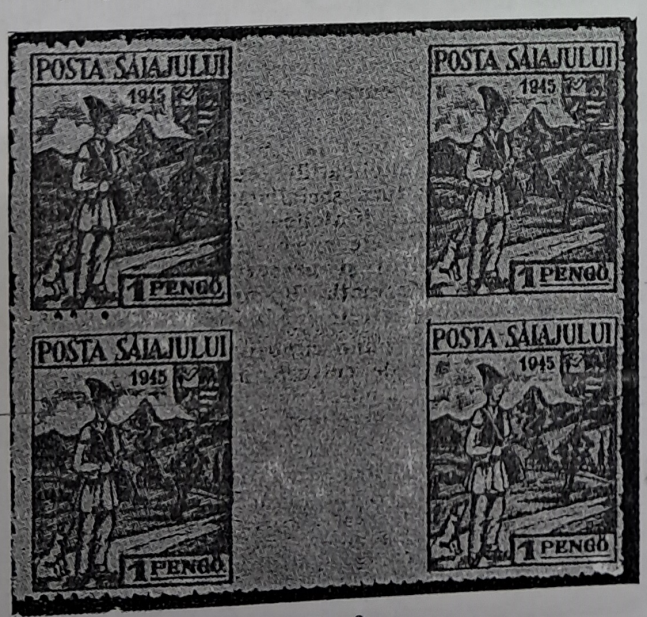

Fig. 2

că mai întîi s-au supratipărit mărci poștale maghiare aflate în stoc, apoi, la epuizarea stocului, au fost tipărite diferite emisiuni locale. Printre acestea se numără și cea cunoscută sub denumirea de emisiunea a doua „Poșta Sălajului".

Emisiunea județului Sălaj a fost litografiată la tipografia particulară Sereș din Zalău. Comanda a fost dată de organele financiare locale care funcționau în subordinea prefecturii. Emisiunea este formată din trei valori : 50 fileri (galben-portocaliu), 1 pengö (albastru) — ambele valori reprezentînd un factor poștal în costum național specific locului — și 2 pengö (violet-galben pe hîrtie galben-portocalie), reprezentînd un poștalion cu cai într-un peisaj transilvănean. Inscripțiile sînt în limba romînă. Valorile sînt în moneda maghiară, care circula încă în regiune la acea dată.

Fig. 3

Cu privire la culorile mărcilor trebuie menționat că valoarea de 50 fil există într-o gamă largă de nuanțe, de la galben-brun pînă la portocaliu aprins, iar cea de 1 p de la albastru-azur pînă la albastru închis. Gumajul tuturor valorilor e alb gălbui. Datorită calității gumei, după cîțiva ani de păstrare s-au produs frecvent crăpături în gumaj. Dantelura este primitivă, cu perforări imperfecte.

Tirajul acestei emisiuni a fost de 10 920 exemplare la valoarea de 50 fil, de 41 040 exemplare la valoarea de 1 p și de 49 900 exemplare la cea de 2 p. Întrucît la data preluării serviciilor poștale de către poșta romînă de stat, Administrația financiară din Zalău a distrus 1 140 mărci din valoarea de 50 fil, 30 810 mărci din valoarea de 1 p și 37 725 exemplare din valoarea de 2 p, se poate considera că din cantitățile nedistruse se pot forma cel mult 9 780 serii complete (în ipoteza că toate mărcile s-ar fi păstrat).

Emisiunea a doua „Poșta Sălajului" cuprinde varietăți interesante. Întrucît două valori ale seriei — cea de 50 fil și de 1 p — au fost tipărite în coli cuprinzînd două grupe de cîte 30 exemplare, aceste mărci există cu cîmp alb la mijloc („Zwischensteg") (vezi fig. 2). Valoarea de 2 p a fost tipărită în coli cuprinzînd cîte două grupe de 25 exemplare ; grupele sînt așezate cap în cap (tête-bêche) așa încît cele două șiruri de mărci din marginea apropiată a grupelor for-

M.9(69)/1963
au XII, sept.

ce ne învață această marcă?

Pe drumul culturii

Una dintre problemele centrale ale tinerelor state eliberate din Africa, este formarea de cadre cu pregătire universitară, care să poată prelua în timpul cel mai scurt funcțiile culturale și tehnice.

În acest scop, Kenia, Uganda și Tanganika au creat recent — în comun — Universitate federală a Africii Răsăritene.

Universitatea federală va fi condusă de un Consiliu universitar comun. Ea va grupa trei unități distincte și anume : colegiul universitar Makerere din Uganda ; colegiul din Nairobi în Kenia și colegiul universitar de la Dar-es-Salaam, în Tanganica.

La Makerere vor funcționa facultăți de științe, medicină, agricultură, științe sociale și arte frumoase ; la Nairobi, de arbitectură, inginerie, comerț, științe și arte frumoase ; iar la Dar-es-Salaam, de drept, științe și științe sociale.

Toate facultățile vor primi studenți din cele trei țări din Zanzibar și din alte state.

Pentru a sărbători crearea noii universități, a fost emisă o serie formată din două valori, al căror desen prezintă numai unele deosebiri de amănunt. Machetа reprezintă o carte deschisă, pe care este înscrisă denumirea noii universități și data inaugurării ei : 28 iunie 1963.

În stînga, trei studenți, purtînd costumele universitare adoptate — pe cît se vede — de la universitățile britanice. Deasupra și dedesubtul cărții, numele celor trei state. Atît aceste nume cît și cifra valorii sînt dimensionate în așa fel încît să iasă ușor în relief și să se armonizeze cu restul machetei.

De remarcat faptul că pentru textul înscris pe carte s-au folosit alte caractere decît cele ale denumirii țării, realizîndu-se astfel o diferențiere grafică bine venită.

Siluetele celor trei studenți se profilează estompat. Diferența de tonaliate crează și aci o detașare a personajelor. Ea constituie totodată un element grafic modern, care contrabalansează oarecum prezentarea gravă — am spune chiar clasică — a cărții, simbol al învățăturii.

Deși puțin îndrăzneață, nu ni se pare nepotrivită nici amplasarea a două din cele trei personaje, chiar în dreptul cărții. Cu toate că așezarea grupului lor în stînga mărcii ar fi putut crea o lipsă de simetrie față de jumătatea din dreapta a mărcii, aceasta a fost evitată cu abilitate, printr-o ușoară deplasare spre dreapta a cărții și a textelor cuprinzînd numele țărilor. A rezultat de aci un ansamblu armonios și bine echilibrat, care face ca această marcă să placă.

Privind aceste mărci, nu se poate să nu ne bucure avîntul pe care-l ia învățămîntul universitar în regiunile recent eliberate din Africa și dorim ca el să creeze generații de intelectuali strîns legați de popor, care să realizeze aspirațiile de independență totală și de progres ale națiunilor lor.

---

meză tête-bêche, cu o bandă netipărită la mijloc (fig. 1). Mai trebuie menționat că din marca de 2 p se cunosc și exemplare avînd ultimul rînd de jos nedințat.

Nu voi repeta aci varietățile de tipar, care au fost menționate și de Catalogul mărcilor poștale romînești. Mă voi mărgini să adaug o varietate interesantă (trecută — pe cîte știu — neobservată pînă în prezent în literatura filatelică) : ea se întîlnește la valoarea de 1 p, unde prima marcă poștală din primul rînd de jos în sus al grupei din dreapta, are sub litera S din „Poșta“ un punct (fig. 4).

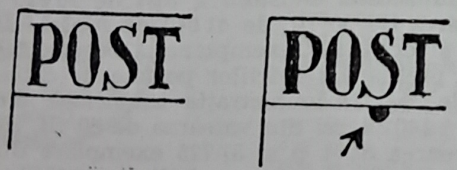

Fig. 4

Anularea mărcilor din emisiunea „Poșta Sălajului“ s-a făcut la Zalău cu o ștampilă veche metalică omînească pentru mandate, de formatul unei lame de as, cu tuș negru, această ștampilă avînd caracter ficial. Ca atare, ștampila de cauciuc dintr-un singur înd, „ZILAH“ și data, cu tuș violet, nu a putut fi olosită decît în mod accidental. Problema trebuie, eci, analizată în continuare, pe bază de informații documente certe. La Șimleul Silvaniei s-a folosit o ampilă rotundă de cauciuc aplicată cu tuș violet, data adăugîndu-se separat, cu o altă ștampilă liniară de culoare violet (fig. 3). Oficiile poștale Crasna, Jibou, Tășnad, Supurul de Jos și Cehul Silvaniei au folosit de asemenea ștampile rotunde similare cu cea din Șimleul Silvaniei (fig. 5), data adăugîndu-se însă cu cerneală. Oficiul Mîrșid neavînd nici o ștampilă, a anulat mărcile cu cerneală.

Aceste mărci pe plicuri sau fragmente de plicuri sînt rare deoarece din lipsa de plicuri, plicurile au fost întoarse și refolosite, astfel că multe mărci s-au distrus, neputînd intra în patrimoniul filatelic.

I. MICU

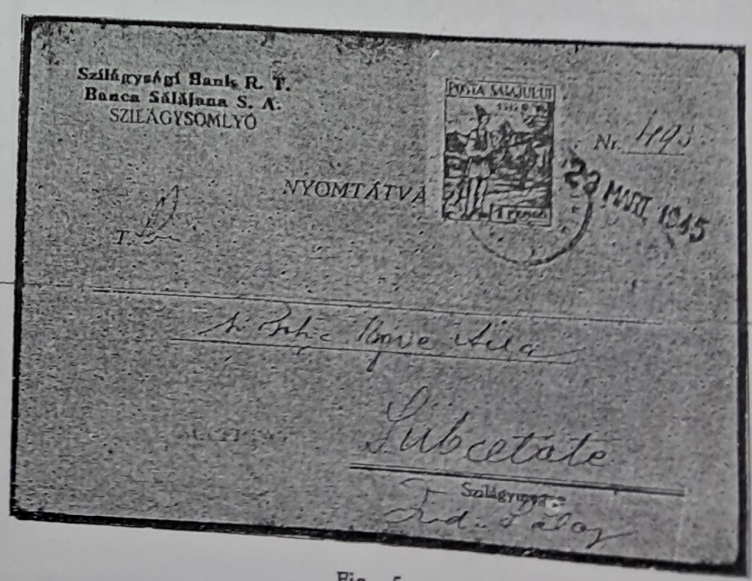

Fig. 5